M. A. DELRIO

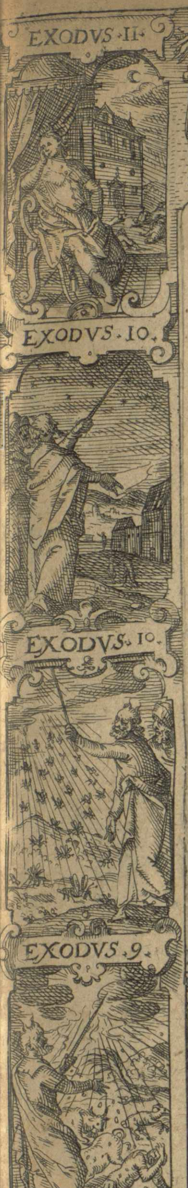
DISQUISITIONUM MAGICARUM LIBRI SEX 3

IN·LABORE·

DE·
CAEN

REQVIES·

Disquisitionum
MAGICARVM LIBRI SEX,
IN TRES TOMOS PARTITI.

Auctore

MARTINO DELRIO SOCIETATIS IESV PRES-bytero sacræ Theologiæ Doctore, & in Academiæ Gretiensi, S. S. professore.

TOMVS TERTIVS.

Nunc tertiis curis ab ipso Auctore auctior longe, Additionibus multis passim insertis, correctior quoque mendis sublatis.

Cum priuileg. S. Cæs. Maiest. ad annos sex.

Prodit ex Archiepiscopatus Moguntinensis

Officina Vrsellana, impensis Ioan. Iacobi Konig. Anno M. DCVI.

SERENISSIMO PRINCIPI

ERNESTO ARCHIEPISCOPO COLONIENSI, ET S.R.I. ELECTORI,

Episcopo Leodinesi, &c.

MARTINVS DELRIO

SOCIETATIS IESV

Presbyter S.

HIPPOCRATIDARVM *more; quibus prima cura morbi originem, secunda noxæ vim & modum, tertia remedium, scrutandi; primo quoque tomo fascinariæ luis scaturiginem; secundo cladis magnitudinem acerbitatemque, tertio medicamenta mali proposui: quem laborem non diffido bonis omnibus placiturum; imprimis C. T. quæ tantâ curâ hactenus à ditione suâ funestam pestilitatem adnititur profligare. Quam optandum foret ceteros Principes, quibus similis dignitas est, in pari munere non disparem sollicitudinem præstare! Macte animi* PRINCEPS ERNESTE, *insiste victoriæ. Lernæam excetram ne sieris rediui*

2. Thess. 2. v. 7.

uis capitibus repullulare. Nemini magis decet filij perditionis anteambulonibus, in quibus mysterium iniquitatis iam operatur, bellum indicere, quam legitimis successoribus Apostolorum. Petrus Simone, Paulus Elimâ, Iacobus Hermogene, Ioannes Cynope victo de Magiâ triumpharunt. Monet Apostolus non temere illis à Deo gladium datum, sed vt Dei ministri sint, vindices in iram eis qui male agunt. T. quidem Cels. ambo gladij crediti, & vtriusque fori tribunal commissum. Magis nefarios, aut noxios Ecclesiæ aut Reip. fascinariis, nullos arbitror existere, cædes & parricidia illis conuiuia sunt, elementa turbant, soli pernicies, cœli iniuria, Dei odium; quorum indulgentia & remissio numerum auget, perfidiam acuit, malitiam indurat. Quē non hæc irritent? me quidem percussêre, & Zelus honoris diuini impulit hoc quicquid est operis aggredi, &, Deo bene iuuante, non segniter, studij in Catholicam Remp. & erga C. T. obseruantiæ meæ monumentum exigere, & ALEXICACO ALCIDÆ me Iolaum adiūgere, animo quàm viribus maiore; ab illius propensione, non ab horum merito, munusculum velim æstimari. Louanij 5. Kal. Mart. Anno Seculari Sextodecimo.

Narrant. B. Lucas. D. Clemens. Abdias, & Prochorus.

Rom. 13. v. 4.

CATHO-

CATHOLICO LECTORI, S.

QVÆ tibi videbuntur deesse, si monueris, curis secundis supplebuntur: quę credes errata, si sugesseris, corrigentur, quæ superflua merito censebis, tollentur, cum causam docueris. Nihil enim mihi optatius, quam moneri, doceri, iuuari: nihil æque displicet atque pertinacia, & ingratitudo. illud à te, quisquis ad hæc legenda animo puro, mente candidâ, accedes, cupio impetrare, beneficium non occulam, neque obliuiscar, condet memoria, sed stilus profundet. Vale.

ΜΑΡΤΙΝΩ ΔΕΛΡΙΩ
τῆς Μαγείας
ΑΠΟΤΡΟΠΑΙΩ.
ΕΙΔΟΣ ΠΙΝΔΑΡΙΚΟΝ.

Στροφὴ α'. κώλων ιγ'

ΤΑΣ μὲν εὐφραίνει μερόπων πραπίδας Ἀμερᾶν
αὐγᾶς τε πατὴρ λυποφεγγεῖς ἀχλύας κατουλάδος Ὄρσας.
Διοφερᾶν δὲ Σοφίας κλυτὸς ἀμπλακιᾶν
Ὅτ' ἐρυκακέει αἴγλα ὁμίχλαν.
Δίω γε μὰν πλουτεὺς ἄθεμιν
Χθόνα τυφλώσας ἔπαφε βροτολοίγῳ ψευδέων νυκτὶ, δολορράφεα στὺ γοητείας Μαγείαν προσπνέων. Ἀλλὰ νέος παλίνοστον Φοῖβος αὐγὰν

Ἀντιστροφὴ κῶ. ιγ'.

ΔΕλειος δ' ἑλτῷ προσάγει τριτάλα
πάντα μαστεύσας ἀπατάνορα δόλον,
καὶ νόω στυγὸς πέλωρ, ἀτάν τε πολύφθορον ἐλαυνέτμεν, ἀτρεκίᾳ.
Πρέπει οὖν χάριτας Φιλησίμολποι
τρίζυγας Μοῖσαι πλεκέμεν,
χ' ὕμνον ἀπύειν μελίγαρυν
τ' ἄποιν' ἔργων καλὰ φωτί.
Δότ' ἂρ στεφάνας χρυσοπάστους μᾶλλον ἢ
Ηρακλέει. Πλείονα γὰρ περάτων νίκησε
Μαρτῖνος.

MARTINO DELRIO
MAGIAE.
AVERRVNCO
Ode Pindarica.

Stropha I.

OBlectat quidem mortalium mentes Dierum lucisq́; Pater (Sol) *vbi luce cassas noctis opacæ tenebras dispulit: At vero Sapiētiæ inclyta lampas* (tum lætat animos) *quum caliginosam errorum nubem detergit. Diu porro exlegem terram, cæcitatem offundens, mortalibus noxiali mendaciorum nocte oblimauit. dolis consutam cum præstigiis Magiam adhalans. Enimuero reducem Sol alter lucem.*

Antistropha.

DElrius libro tertio pandit, omnē mente perscrutatus deceptorem dolum, ac Stygis monstrū, noxamq́; perniciabilem (vt ea omnia potis esset) *exterminare per veritatem. Quapropter adderet, Musæ cantibus gaudentes, viro huic gratias plectere triiuges, & hymnum mellifluū pangere, quæ sint elucubrationum præmia decētia. Date igitur corollas auro vibrantes & discriminatas* (quæ hunc) *magis* (decebunt) *quam Herculem: Plura siquidem portenta edomuit Martinus.*

Επωδὸς κώ. ιέ.

ΘΕΟΥ μὲν σὺν παλάμα ὅγε μὴ μοῦνον
ἐς φέγγος ἐκ Κωκυτοῦ τρικάρηνον
ἐξεῖλε Σκύλακα.
Τοι γὰρ ὀρρωδοῦσα τρεῖς Αλίκς σέθεν μάλα,
Δέλελε, ὀρφναις ἀμμένα ἐιν Ερέβους κλέπτει τρίμορφον
Περσεφόνα λόχον.
Ευμένις ἃ δὴ ἧπάρ τε τρίτα, καὶ λαφύσσει
νιν ὀδάξ, σέ τε θελαμβουένη ἄψ νεμεσᾷ.
Αλλὰ μαιμᾶται τίς ὅσον
Θόρυβος; μῶν τις κεραυνός;
Φύγεν, οἶδά γέ μάν.
Τάν σου ἱδρείας ἀστραπὰν

Στροφὴ β΄. κώ ιγ΄.

ΠΑΝ Στυγὸς σμερνᾶς ὀλεσίμβροτον
ἔθνος, βλάβαν, σαῦ τ' ἀσεβίᾳ
μανίαν, τέρθρευμα, καὶ γοητικῶν ἴλαν κακόχαρτον ἄγον.
Εικεῖ ἔπαις τε δόλος,
Ιδὲ λώβη ἀλαθείᾳ.
Δαμαθεὶς ἐφθάρη ἰσχὺν τ' Αἴδας δυνάμει
ταυτᾶν σελίδων ἐκφεγγεῖ.
Ει τ' ἐπεὶ ματτέμεν ἄρξεται
ἴυγγα Κίρκη, καὶ τραπεῖν ἄνδράς,
σε δειδίξετ' ἀλεξίκακον δείξαντα
μῶλυ.

Αντιστροφὴ κώ ιγ΄.

ΕΙ τι μὰ Μήδεια μιγεῖν φθόνιον,
Ει τι φαρμάσσειν χαλίμα πονέστει
Η φίλτρον, ἤ τι τοξικόν,

Epodus.

DEI namque hic adultrice manu haud ex Cocyto tricipitem duntaxat in lucem attraxit canem (Cerberum.) *Etenim multum etiam reformidans tres Soles tuos, Delri,* (tres inquã Disquisitionum Tomos) *infernalibus desidens in vmbris triformes Hecate occulit insidias. Quin & Erinnyum tertia iecur, ac semet mordicibus exest, tibique* (imposturas eius) *triumphanti post inuidet. Sed enim quis derepente tumultus citur? num aliquod* (Diespiter) *fulmẽ* (vibrat) *Nimirũ, haud me fugit, tuæ deuitat Sapientiæ fulgetrum.*

Stropha II.

VNiuersa Stygis horridæ mortalibus exitiũ molita turba, secum detrimentũ omne, cumque impietate insaniã præstigias, ac imposto rum cateruã malis-exultatam agens. Cedit vna omnisq; fraus, pernicies omnis veritati (quã luces) *Edomitus vires deperdidit Tartarus fortitudini harũ paginarũm late coruscante. Ac etiam si post amorũ illicia parare Circe aggredietur, vel hominib varias inducere formas; reformidabit te, qui demõstraris moly malorum depulsorium.*

Antistropha.

QVod si autem Medea miscere venenum: vel si impudens-venefica nonnulla incantare laborabit philtrum, aut toxicum quodpiam

Ευώπιδα ἥ τε Σελάναν
ἀφελεῖν ἐπὶ γᾶς,
Τείποδ@ τ' ἐρέειν
Μάντευμα απεύσει πε φλογὸς
Ερμῆς δολερῶς, ἑπομένους
Κάλχας τε χρόνους πεοϊδειν·
Οἷός τε μηδεὶς ἔστε τῶ τελετᾶν,
Οπωόκ' ἂν ὀρθᾷ ἐρύκειν μαγγάνων
Αρχὲ ἀπαθαλίαν γνώμᾳ διδάσκειν,

Επῳδὸς κώ. ιέ.

Εξελέγξας ψεῦδ@ ἐτητυμίᾳ,
Αμφί τε θνατῶν κρεμώσας καρδίαις
Μωρίας τέμνεις θεόφρων.
Οιονεὶ Θησεὺς μίτῳ Ατραπᾶς πομπῆι,
ἕδνῳ Αριάδνας, Εσπόμεν@, Λαβυρίνθου
πέφνε δυσπενθὲς τέρας, κεκροπίαν τε λύων, καὶ ἐπ' ἀήβας
ἄνθεα.
Πλείονας ἀλλὰ σαίεις ψυχὰς Βερέθρῳ ἀφελών.
τοὶ ἄτρωτ' ἀγακλεέσι, χάριν εὐζῳᾶς,
αἰεί σε περανεῦνὶ σοφῶν Μοισᾶν ἀειρῶσαι
πτεροῖς.

PETRVS BOVLLIVS.

Phœbenq́; pulcro aſpectu præſignem deducere in terram: vel ſi è Tripode vaticinium ſcitari deproperabit Mercurius aliquis flammæ falſidicæ: aut etiam ſi Calchas quiſpiam de inſequentis æui futuris hariolari volet; horum omnium voti compos reddetur nullus, quando ſollerte animo impoſturarum declinare malitiam auſpicaris edocere,

Epodus.

ARguens vanitatem veritate, circumq́; mentes hominum dependentes ſtultitias dia-ſapiens reſecas. Qualis Theſeus ſecutus filium viæ ducem, dotem iugalem Ariadnæ, obtruncauit Labyrinthi luctificum portentum. Athenaſque vrbem ſeruans, & Pubis ſeptem flores. At vero, tu plures animas ſeruas Barathro eximens, quæ illæſæ præquã illuſtribus, cauſa ſoſpitatis (à te receptæ) *æternum pergent doctarum te Muſarum extollere pinnis.*

PETRVS BOVLLIVS.

SVMMA-

SVMMARIA LIBRI QVINTI,

SIVE

De Officio Iudicum.

Ratio ſcriptionis.

SECTIO I.

An in hoc crimine ſeruandus ordo & proceſſus ordinarius?

De natura criminis & eius grauitate. Iudex arbitrium ſuum quomodo debeat moderari circa iudicandam grauitatem huius criminis. Septem circumſtantiæ hoc crimen aggrauantes. Quando iudici liceat pœnam legis excedere vel minuere. Poſt ſententiam in crimine maleficÿ licet pœnam minuere, exemplo hæreſis. Quid ſemper Iudex ante oculos debeat habere. Non arctatur Iudex ad antiquum ordinem iuris; ſed ad receptum ſuæ regionis. A B C

SECTIO II.

Quomodo in hoc crimine Inquiſitio inſtituenda?

Quid iſta & quotuplex conditiones requiſitæ vt ſit valida. Quomodo debeat conſtare de corpore delicti. quo pacto neceſſe vt præcedat accuſatio. Quod debeat eſſe certa, ſpecifica, & clara. quando neceſſe tempus aſſcribi? Quæ indicia debeant eam præcedere. Quando ſit neceſſarium famam præcedere. Quando abſolutus ſemel de eodem crimine D E

quis

quis fuit, vel gratiam obtinuit, vel pœna non con
F *digna punitus; quid iudici faciendum. Quando transactio impediat inquisitionem. Qui Principes possint gratiam delicti concedere. Quibus casibus hoc Principi liceat facere. An maleficis Princeps possit gratiam concedere. Exempla Caroli V. Imp. & Caroli IX. Franc. Regis. An inualida gratia concessa inhibeat omne iudicium an primum dumtaxat? praxis quædam DD. explicata.*
G *Qui competentes in hoc crimine iudices.*
H *Inquisitorum fidei, quanta in hoc crimine sit potestas. Quanto temporis spacio in hoc crimine inquisitio excludatur: siue quæ hic præscriptio possit opponi. An contra absentem possit institui inquisitio.*

SECTIO III.

De optimis indiciis, ex quibus tuto iudex potest procedere.

I *Ad quos actus iudiciarios requirantur, clariora indicia. Quid singulæ indiciorum species operentur. Iudex quomodo possit arbitrari, quæ leuia, quæ grauia, quæ grauissima sint. An generalis aliquando sine indiciis formari possit inquisitio. Quando sufficiant leuia indicia. quæ requisita ad torturam.*
K *De indicio per testes, de nominatione facta per socium criminis. hæc exigenda à iudice nec potest eam omittere. Iniungenda iudici per confessarium restitutio damnorum. An denominationi socii credendum iudici. quantam & quando fidem adhibere teneatur. Zimancæ sententia reiecta, communis defensa.*

Quando

Quando subiiciendus iterum torturæ nominans, ut ratificet dictum suum. De minorennium & fœminarum testimoniis. Non licere de sociis in indiuiduo rogare. Quomodò interrogandus nominans de circumstantiis. & de diffamatione. Denominans debet esse constans & perseuerans. De iureiurando quod nominans tenetur præstare. Quæ indicia requisita ad torturam. plene traditum quæ sufficiant, præsertim de fama. conciliata pugna DD. De fuga. de amicitia. de collocutione. de superstitione. & repertis instrumentis. & similibus urgentissimis. & horum exempla quædam de confessione extraiudiciali. Conditiones requisitæ ut unum ex talib. indiciis cum nominatione cõplicis sufficiat ad torturam. Explicatæ quædã communes opiniones & praxes discussæ. Qualis debeat esse fama ut valeat pro indicio. Quæ sit vis bonæ famæ. quæ sit vis malæ famæ. Quam difficile sit famam exactæ probare. quæ ad hoc sint requisita. primum de fama in specie, deinde de fama in genere. Quale debeat esse indicium fugæ ut valeat ad torturam, vel ad pœnæ condemnationem, traduntur reliquæ regulæ. Quale debeat esse indicium minarum, ut sit sufficiens. Discrimen inter minas & iactantiam, Quid considerandum in æquiuocis & ambiguis minis. Ex indiciis remotis nunquam licet procedere ad condemnationem.

M N O P Q

SECTIO IV.

De aliis indiciis minus vrgentibus & minus certis.

R *De non impediente maleficium. Conciliantur dissidia DD. & quæ hinc obligatio restituendi nascatur. De patrocinante maleficis. exemplum W.ieri, Edelini, & N. cuiusdam Belgæ. de defensoribus, occultatoribus. Quando deferendi sint, an seruandus ordo fraternæ charitatis. quando incurratur obligatio restituendi. Indicium ex mendacio rei. ex va-* S *riatione. ex vacillatione. titubatione & vultus mutatione. Si visus cum instrumento maleficii in loco, &c. Explicatur sententia cõmunis, & reijcitur sententia volentium hoc indicium sufficere ad condemnationem. Indicium conuersationis. Indicium postulatæ inquisitionis, & nimiæ sollicitudinis. itẽ spõte denuncians cum non teneatur. de indicio inuenti in domo cadaueris. Item inuenti in via prope domũ.* T *Item de indicio viciniæ, vel inuentionis in loco. item de transeunte per viam illam. Item de eo* cui bono; *siue qui causam habebat cur illud factum vellet, Item de eõ qui ad clamorem inhabitantium vel* V *vicinorum visus ex domo fugere. Indicium cadaueris sanguinantis. Indicium malæ physiognomiæ, despectus in terram, mali nominis. Locus directorii inquisitorum. Indicium ex mala patria, vel parentibus prauis. Indicium taciturnitatis. Indicium iurandi, blasphemandi, exsecrandi, scurrilia loquendi, vel aliter peccandi consuetudo.*

Indicium

Indicium, non posse lacrymari. Indicium ex mutatione crebra domicilii. Indicium, ex singularitate in pietatis vel religiositatis ostentatione. De indicio eradicati chrismatis, & de stigmate. multa de hoc stigmate imprimi solito. X

SECTIO V.

De denunciatione & testibus.

Eædem testificationes & probationes recipiuntur quæ in hæresi. Receptio testium à quibus facienda: item quando facienda, ratificatio item, & publicatio, testes non sunt nominandi. Cogi possunt quilibet ad testimonium de testibus auritis, locus Chrysostomi; Quæ exceptio hic valeat contra testes. Quibus modis testes cogi possint? Ex multiplicatione testium & depositionum quas fecere complices vel personæ aliter infames nunquam licet venire ad cõdemnationem. Ex debilium & dubiorum indiciorum multiplicatione non potest nasci vnum indiciũ indubitatum. Quid quando post sententiam latam complices testimonium suum retractãt, iudici faciendum? Nunquam post latam sententiam iudex patiatur partes siue denominatos ad denominantem accedere. Quid faciendum iudici quando testes variant. Huius criminis & hæreseos praxis & ratio eadem In hæresi, cui standum primæ an secundæ depositioni. Zimancæ quædam sententia discussa. Y Z

SECTIO VI.

De accusatione.

Accusatio quid hodie in eius locum successit quenia, aa

rela. quæ personæ hic admittantur ad accusandum. Soli repelluntur inimici capitales. an & ex communicatione maiore? Quomodo proponenda accusatio. de pœna calumniatorum.

SECTIO VII.

De apprehensione & carcere.

bb *Quando cuilibet licitum capere maleficos. explic. l. vlt C. de malef. & mathe. Quouis loco, & tempore capi possunt. In quemuis compingi possunt carcerem, etiam in quo breui moritura quādo hoc sit verum Quales probationes seu informationes debeāt præcedere, priusquam capi possint. Simancæ sententia quædam nimis laxa reiecta. Sententiarum varietas, & explicatio Gomezianæ. De nominatione testis infirmi. An liceat capere ad solam extraiudicialem informationem.* cc *An relaxandi sub cautione fideiussoria vel iuratoria. An malefici capi in ecclesia & ab ea possint extrahi. & an irrequisito Episcopo. Bulla Grego. XIV. hac de re. Quis iudicare debeat de immunitate. Quid consequatur ad iniustam carcerationem. An peccet fugiens ex carcere iusto? Postquam reus captus quæ sint iudici obseruanda. Notātur superstitiosa quædam.* dd *1. vt sublimes tollantur, ne terram contingant 2. detractis vestib. induere certi generis interula, 3. ne iudex patiatur se tangi super nudā manus & brachij iuncturam, 4. producendas coram iudice, obuerso tergo. Refelluntur rationes quædam Danæi & Godelm. cur nequeant iudici nocere post captiuitatem. discutitur an sit verū*

maleficas iudicibus post captiuitatẽ nocere non valere. Historia Stabulensis de ore accepta Petri Orani. Cautelæ quædam legitimæ seruandæ cũ incarceratis. Cur ex carcere non eripiat captas diabol. Grillandi opinio. Exẽpl. magi Pompeiopolitani permissione iudicis se inungentis, & abuecti. Curiositas iudicum in talibus experimentis vitanda.

SECTIO VIII. De Accusatione.

SECTIO IX.

De Quæstione, seu Tortura.

Quæ interrogationes licitæ fiant. quo ordine? Non nisi necessariò veniendũ ad tormenta. Modus torturæ quis adhibendus quando deferendũ appellationi. de grauitate tormentorum adhibendorũ. Bulla Paulli. 3. abstinendum inusitatis tormentis. Quoties reus torqueri possit, an plus quã ter. & quando liceat iterare. conciliatæ sentẽtiæ de semper post torturam negante quod in ea confessus. Exemplũ facinorosi Mediolanens. Reijcitur sæua quædam praxis Sprengeri, de sententia ferenda ad continuandã torturam, An conuictus reus subijciendus quæstioni. an quæstione sic se purget, vt nequeat condẽnari. an liceat torquere planè à testibus conuictum? Nauarri dictum explicatum. Personarum torquendarum in hoc crimine an sit aliq discrimen faciendum. de maleficio Taciturnitatis. modus, causæ. variæ dæmonis ad hoc technæ. Exmplum de Lycãthropo Westphalico. Exemplũ maleficæ Oenipontanæ. Quæ remedia contra hoc maleficium iudices adhibere soleant quæ ex his licita, quæ verò non. de infusione a-

ee

ff

gg

quæ profanæ frigidæ, de infusione benedictæ. Examinantur multæ praxes Sprengeri. an deceptoriis verbis inducendæ de expoliatione, de expilatione seu abrasione. & quiddam circa eam obseruandum. de experimento lacrymarum & modo eas coniurandi. de præbita ter aqua benedicta & infusa ei guttula ceræ benedictæ. An liceat per alias maleficas tollere maleficium.

hh *De facto quodam Episcopi Ratisbonens. Deuotæ preces cū ieiuniis & operib. misericordiæ. de periaptis appendendis collo sagarū. de mensura longitudinis Christi Domini de obseruatione sextæ feriæ ad torquēdum. an in Paschalib. liceat torquere? de submissè dicendis nominib. testiū. An liceat interrogare nū velit subire probationē ferri candentis? an relaxandi ad meliorem custodiam sub cautione? Godelmanni superstitiosus modus.*

SECTIO X.

De aliis mediis veritatem perscrutandi.

ii *Contra Bodinum, non licet iudici dolo, falsis promissis, mendacioque veritatē à reo expiscari. Licere mentiri, est hæresis. Maruli error. Iudici licet vti æquiuocatione & ābigua pmissione liberationis. Multa Sprengeri dicta discussa. Quæ vis confessionis sic extortæ. Quando iudex & ea condēnans mortaliter peccet. Quædā aliæ cautelæ excussæ. Historia rei quæ* kk *accidit prope Argentinā. De experimentis sumendis reprehenditur factū quorundā: De confrontatione.*

SECTIO XI.

De confessionibus.

Ex quali confessione reus possit dãnari. Ex quali non possit. Confesso & conuicto semper adhuc dandus terminus ad se defendẽdum. De confessione per signa surdi & muti. De eo qui maleficium confessus, negat se mala intentione fecisse.

SECTIO XII.

De abiuratione criminis.

De suspicionum diuisione & generibus. quomodo differant suspicio, opinio, & præsumptio. Iudicis arbitrium in his, quale. Exempla suspicionũ huiusmodi. quando quis propter abiurationẽ factam dicatur esse relapsus. Quomodo faciẽda abiuratio. Quando cogatur admittere ad pœnitentiã præmissa abiuratione. Quando & quomodo reus possit adigi ad abiurandum. Quando ab Ecclesia ad pœnitentiam receptum, laicus iudex adhuc possit capere & punire. c. ad abolendam, §. in præsenti verò. de hæret. An iudex ecclesiasticus teneatur tũc eum eripere. Variæ formulæ abiurationum.

SECTIO XIII.

De purgatione Canonica.

Quid sit. Quando deferenda. Simancæ sentẽtia perpensa & cribrata. Iudicium siue arbitriũ iudicis hoc totum habet sibi comissum. Qui cogendi, qui nõ admittendi ad eam. Quid operetur negatio eius, q̃d defectus. Solemnia & ritus.

SECTIO XIIII.

De absolutione.

Quãdo reus possit absolui. Absolutio diffinitiua, quid. Absolutio ab obseruatione seu instantia iudicij

quid. Quando hæc habeat vim illius. quomodo cognoscatur an sit ab obseruatione iudicij, an verò sit definitiua sententia. de praxi quotidiana non absoluendi nisi ab obseruatione iudicij, ostenditur vnde orta, & quæritur quando ea vtens iudex excusetur, quando non. Nō satis punitus in vna curia potest in altera iterum puniri, & quo pacto? Distinctio Marantæ superflua. Formula absolutionis.

SECTIO XV.

De sortilegiorum qualificatione, siue quæ sint hæreticalia, quæ non.

PP *Quæ sint sortilegia hæretica. distinctio inter hæretica & hæreticalia. Clari, Farinacij & Iuristarū quorundā hac in re lapsus. aliud est hæresis, aliud factum hæreticum, aliud factum sapiens hæresim. declarata singula suis exēplis. Qualitas criminis eius qui inuocat dæmonē ad sciendum vel faciendum id quod est in dæmonis potestate. Discutitur controuersia inter Barbatiam & alios Iurisconsultos. Quando ad inquisitores fidei pertineat de huiuscemodi iudicare. Quæ sint sortilegia hæresim sapientia. De sacramenta, sacramentalia, reliquias vel alias res benedictas miscentib. De Baptizantibus. De miscentibus res non sacras super quibus dicta est Missa. & hic de Sacerdote hoc faciente. De iuocantibus dæmonem per modum sacrificij vel adorationis. de aliquid à dæmone petentibus.*

SECTIO XVI.

De pœna & supplicio maleficorum.

qq *Lamiæ, venefici, malefici, sagæ nomina in hoc*

tractatu pro iisdem sumenda, Wierus, Godelm. & alij Nominales reprehensi. De pœna sortilegiorum quæ hæresim sapiunt. Quid in foro conscientiæ. Quid in foro fori secundum canones. quid de laicis. quid de clericis, Peccata Sacerdotum hac in re. 1. si aras spolient, lumina exstinguant &c. vt noceant. 2 Missas defunctorum pro viuentibus celebrant. Grillandi error. 3. Imagines Sanctorũ conculcantes aut deijcientes. 4. celebrantes super rebus profanis. 5. abutentes vasis & vestib. sacris. 6. Missæ admiscentes orationes nõ præscriptas in Missali officio. Pœnæ cõmunes omnibus, clericis laicisque. De docentibus, discentibus, consulentibus. De amatoria præbentibus. De Serpentum incantatorib. de astrologis, chiromãticis, & reliquis diuinatoribus. De præbentibus poculum abortionis. Episcopi an possint cõuictos, morte dignos, etiam pœnitentes tradere brachio sæculari Qui sortilegi tradendi brachio sæc. Formulæ condẽnationis. Pœna sortilegorum morte minor. & quorum. Qui aliquem occiderint morte mulctãdi. An etiã Lamiæ siue striges quæ nullum occiderint comburendæ sint? Fundamenta negantium disiecta ordine. In atrocioribus etiam conatus puniẽdus. Senectus quando idonea causa pœnæ minuendæ. Delicta sagarum non sunt insomnia. Credendum earum cõfessionibus. Auctores Theologi, Iuristæ, Medici & Philoso. agnoscẽtes pactum dæmonis & Lamiarum.

Auctores qui affirmant Lamias dæmonib. cõmisceri. Auctores qui affirmant ab iis excitari tempestates. Auctores affirmantes translationem cor-

rr

ss

tt

uu

poralem de loco ad locum. Nauarrus explicatus. fusissimè docetur iudices teneri stare Lamiarum confessioni. Quo pacto posit iudex colligere an Lamia delusa, necne. Quid intersit inter abnegationem B. Petri, & omnium peccatorũ, & abnegationem Lamiarum. Lamias eo quod Lamiæ sunt occidendas xx *probatur. Ex iure diuino. explicatur locus Exo. 22. v. 19. Ex lege Ecclesiastica. Lege sæculi scripta & non scripta. Per rationes. beruiter ostenditur immanitas & atrocitas ipsius sceleris, comparatione grauissimorum aliorum. Locus Exo. 22. v. 18. probatur etiam à causis propter quas solet quis morte damnari. Explicata Carolina constitutio. Defensa ignis pœna. Vtrũ* yy *iudici liceat pœnam pro lubito suo minuere. quando peccetur remissione. commentar. in c. Episcopi. 26. q. 5. vnde desumptus canon & cuius auctoritatis. Explicatus ostensus nihil pertinere ad striges nostras.*

SECTIO XVII.

De libris Magicis.

Quomodo & quibus prohibiti, & ad quos deferendi. Non absoluendi, Qui retinent. Quæ pœnæ retinentium. Episcopis an quia tales, liceat legere. Cui competat dare veniam legendi. Quid de auctoribus seu scriptoribus eorum.

SECTIO XVIII.

De Eucharistia morituris præbenda.

Consuetudo multorum locorum, non dari; quando tolerabilis. Nauarri sententia explicata. Iure

communi receptum vt præbeatur. Cautelæ quædam circa hoc. Confeßio nunquam deneganda. Vnctio extrema non danda damnatis.

SECTIO Vlt.

An corpus ſepeliendum?

Quid de iis qui in carcere ſe occiderunt? quomodo intelligendum quod crimina & criminum pœna morte exſtinguuntur. contra cōmunem. Quomodo peccent qui arma vel inſtrumenta necis reo ſuppeditant, quibus ſe interimat. De iis qui moriuntur ſine culpa ſua ante ſententiam. Ius contra mortuum agendi quot annorum ſpatio præſcribatur.

MAR-

MARTINI DEL-RIO SOCIETATIS IESV PRESBYTERI

DISQVISITIONVM MAGICARVM

LIBER V.

DE OFFICIO IVDICVM CONTRA maleficos, siue de processu iudiciario in crimine magiæ.

VEre Comicus, *Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitã fuit, Quin res, ætas, vsus semper aliquid apportet noui; Aliquid semper moneat, vt quod* nunquam te facturum putabas, id post facias tamen. quis credidisset me, post annorum viginti felix à Tribunalibus ad Religiosæ vitæ transfugium, ad hanc Masuri rubricam rediturum? redeo tamen, non vt coram me reus palleat, non vt Quæsitor sedeam, vel vt Quadruplatori aures præbeam; sed, vt iudicibus

consulam, quibus ex librorum confusa congerie, aut vsu vario nimis arbitrariorum hodie iudiciorum, ista minus libuit, vel licuit, ad crimen de quo nunc agimus accommodare. Nam quibus nec ocium deest, nec voluntas, fateor de fontibus ista hausuros non difficulter; haut scio tamen an ea methodo, & ad conscientiæ securitatẽ directione. Certe confessariis, quorum plerique nudi Theologi sunt, in re, ne iuris quidem peritis plane peruia, non inutilis opera mea fuerit; quorum potissimum gratia, me diebus aliquot antiquo iterum ludo passus sum includi. Sequar ipsum iudicii ordinem, qui ordinarius, & rem in sectiones partiar; & legam vestigia eorum, quos æquius melius & prudentius de latrunculatoribus hisce locutos arbitrabor, Clarum, Bossium, Simancam, & alios, præcipue Prosperum Farinacium insignem, non lectione tantum, sed & vsu, Iurisconsultum.

SECTIO I.

An in hoc crimine seruandus ordo & processus ordinarius?

Constat inter delictum, crimen, maleficium à iuris interpp. differentiã aliquã statui [a]: quæ tamen nostro instituto parũ idonea est, ideo, vt solent etiam alii D D. [b], ista

[a] vide Bar. Tægeum pract. crimin. p. 1. n. 2. & Tib. Decianũ tract. crimin. p. 1. l. 1. ca. 1. & l. 2. c. 3.
[b] vide DD. in l. 1. C. si adu. de lict. & Blãchum, in pract. crimin. §. visis indic.

pro

pro iisdem nunc sumo, & præsuppono sortilegii siue maleficii crimen esse publicum, mixti fori & commune; de quo, si à laico cõmittatur, vterque iudex potest cognoscere, Ecclesiasticus & laicus; item esse crimen nominatum, siue ordinarium, eo sensu vt habeat nomen certum, & etiã pænã certã iure prę finitam: esse tamen crimen extraordinarium & excexptum; eo sensu, quod in eo quædam obtinent pecularia, & quod sub generali legis dispositione non continetur, vt nec crimen læsę Maiestatis; aut hæresis; ad quod constat maleficium pertinere, quæ est sententia DD. communis [a] & verissima: esse quoq; crimen enormissimum, grauiss. atrocissimũ, quia in eo concurrunt circũstantiæ criminũ enormissimorũ, apostasiæ, hæresis, sacrilegii, blasphemiæ, homicidii, imo & patricidii sæpe, & concubitus contra naturam cum creatura spirituali, & odii in Deum; quibus nihil potest esse atrocius. Pendet quidem à iudicis arbitrio pensare grauitatem delicti, vtrum sit atrox, vel atrocissimum [b]; sed tamen debet iudex hoc arbitrium suum moderari ex circũstantiis delicti, quas optime explicat Prosper Farinacius [c]; hic vero concurrunt non paucæ, primo quod delictũ est mali exempli & cuius noxa vt cãcer serpit, attestante experientia. Secundo solet nocturno committi tempore, quando minus sibi homines cauere possunt. Tertio committitur clam

[a] vide DD in l. vlt. C. de accus. & Prosperũ Farina. praxi crimin. q. 18. num. 60.

[b] ex cõmuni senten tia iuxta Clarũ practic. crim. §. 1. Villal. & Soar. in Thes. com. opin.

[c] pract. crim. d. q. 18. n. 63.

& proditorie, siue per industriã insidiosam; cuiusmodi homicidia sunt grauiora. Quarto solent lædere eos, quibus sunt cõiunctissimi, dominos, fratres, patres, liberos, coniuges, sodales, collegas, familiarissimos quosque. Quinto peccant ex consuetudine quadam delinquendi, imo quasi assidue: nam semper malum aliquod machinantur, Diabolo incessanter eas stimulante, & quotidianum pẽsum exigente, adeo vt vel poculum vnum vel vas aliud, si plus nequeunt, frangere cogantur, vt testantur Remigius & alii. Sexto quia delicto huic infligitur pœna atrocissima nempe incendii. Septimo quia delictum hoc cõmittunt animo plane deliberato, dolo manifesto, & (vt loquuntur practici) *appensate*: quod indicat perseuerantiam & complacentiam in crimine.

B

Secundo sciendum est, quod licet in pœnis irrogandis ampla sit arbitrandi potestas iudicibus concessa; tamen sine grauissima causa non licet iudici pœnam à lege statutam excedere. (ratio quia iudicem magis commendat misericordia, quam seueritas, vt varii canones & leges docent [a]) nec etiã illi licet eam minuere, sed debet iuris rigorem hac in re sequi [b]. hanc esse D. Tho. sententiam, & cõmunem Iurisconsultorum indubitatam bene probat Farinacius *pract. crim. q. 17. n. 5.* qui *n. 7.* etiam docet, ex sufficienti causa posse iudices pœnas à legibus indictas non so-

[a] c. disciplina. c. nãq; ca. vera iusticia. c. licet 45. d. c. rex. c. regnum, 22. q. 5. l. respiciendũ l. hodie. D. de pœn.
[b] §. oportet. Auth. de iudic. c. de causis. de offic. de leg. c. licet de pœn.

lum minuere, sed etiam pro suo arbitrio augere; & hoc sensu omnes pœnas delictorum hodie, iuxta facti & personarum qualitatem, ab arbitrio iudicis dependere; idque etiam obtinere, quoad pœnas consuetudine vel statuto introductas, & quando iudices iurarunt statuta obseruare, & quoad pœnas omnes tam principales, quam accessorias; & in quouis crimine, etiam hæresis. Quod intelligendum ante sententiam: post sententiam enim non potest iudex pœnam augere vel minuere, nisi consulto Principe: (excipitur crimen hæresis, in quo solo, reo ad fidem reuerso, potest sententia mitigari [a] & puto hoc obtinere etiam in maleficio, & praxis docet. sæpe enim Iudices quas damnarunt viuas exuri, iubent strangulari vel decollari (vt factum annis superioribus Stabuleti, in causa Ioan. de Vaulx.) Intelligendum secundo de iudicibus ordinariis & maioribus, & non prohibitis hoc facere, & quando id non vergit in partis præiudicium. dico *ordinariis*, quia delegatis hoc non licet; nisi, ex causa, delegatis principum, vel maioris magistratus, qui delegato suum tribuit arbitrium. dico *maioribus*; quia minoribus magistratibus id non permittitur, nisi cõsulto principe, vel nisi causa quę mouet sit intrinseca & cohærẽs delicto. Dico *non prohibitis*; quia si statutum expresse id prohiberet, vel verba statuti pœnales imperatiue ad iudicem dirigerentur,

[a] c. vt commissi. §. necnon. de hæret. in 6.

vel statuto alio caueretur; verba statutorum vt iacent seu ad litteram accipienda; non liceret pœnam mutare. Dico, *quando id non vergit in præiudicium partis*; quia quando pœna est applicanda parti læsæ, vel denũcianti &c. non potest de hac pœna iudex detrahere. Denique iure communi hæc potestas pœnæ arbitrariæ sic limitatur: vt, licet ex causa iudex possit pœnam mortis ordinariam commutare in aliam mitiorem, tamen non possit mutare, in aliam mortis vel corporis pœnam (vt puta pœnam ignis, in pœnam laquei, vel flagellationis vel mutilationis mẽbri, vel triremium, aut similes corporis afflictiuas pœnas) sed debet commutare in pœnam carceris, exilii, pecuniariam aut similes: de facto tamen & consuetudine plerisq; in locis cõtrarium constat obtinere, vt etiã in alias corporis afflictiuas, & quascumq; mitiores pœnas, ex causa, commutare soleant. Secuti in his sumus communiores DD. sententias, vt patet ex Farinacio *d.q.17*.

C In his autem semper iudici velim ante oculos esse illud extremum iudicium supremi tribunalis, de quo sunt sequentes rythmi veteres.

Iudicabit iudices iudex generalis,
Neq; quidquam poterit dignitas Papalis;
Siue sit Episcopus, siue cardinalis,
Reus condemnabitur, nec dicetur, Qualis?
Ibi nihil poterit quicquam allegare,

Neq; quid excipere, neque replicare,
Neque ad Apostolicam sedem appellare,
Neque codicillos Cæsaris citare.
Reus condemnabitur, nec dicetur, Quare?
Cogitate miseri, quid vel quales estis,
Quid in hoc iudicio dicere potestis.
Hic non erit Codici locus, nec Digestis,
Idem erit Dominus, iudex, actor, testis.

His suppositis ad quæstionem respondetur, non arctari in hoc crimine iudicem ad priscas solemnitates, neq; ad ordinem illum publicorum iudiciorum antiquum, quem exoleuisse scribit Paulus I.C. [a] sed tamen teneri sequi eum ordinem iuris, qui æquitati naturæ consentaneus est, eum præterea, quem in criminibus priuilegiatis siue exceptis, iura communia & particularia locorum prescribunt; quem qui turbet aut negligat, eius iudicialia acta nulla forent [b]: licebit tamen iudici recedere à communi aliorum criminum praxi, in hoc delicto vindicando; quatenus peculiaria quædam hoc crimen exigit, de quibus postea. atque ita censeo conciliandas contrarias quorundam Iuristarum [c] sententias, non satis distincte loquentium.

[a] lib. 8. D. de publ. iudic.

[b] lib. 16. C. de pœn.

[c] Bodini in Dæmõ. lib. 4. & Godelmã. de lamiis libr. 3.

SECTIO II.

Quomodo inquisitio in hoc crimine instituenda?

D INquisitionem voco (vt solent I. C.) delicti informationem iudicis officio & aucto-

ritate factam[a]; ea vel est generalis, quando iudex in genere quærit quis sit delicti commissi auctor; vel specialis, quando inquirit in personam certam, de cuius delicto certior factus fuit per accusationem, vel per denunciationem, vel alium modum. Vt autem valida sit inquisitio docet Farinacius[b] (qui optime hanc materiam prosequitur) requiri sequentia. Primo, vt in genere saltem constet delictum esse cõmissum: quod intellige quoad ea peccata, quæ in actum & perniciem externam eruperunt. debet enim constare segetes corruptas, infantem occisum &c. quoad peccata vero intellectus; vt hæresim, vel voluntatis, vt pactum cum Diabolo, comessationes, concubitus cum Diabolo, & huiusmodi difficillimæ indagationis, non solum potest inquiri contra eas, licet non constet de corpore delicti; sed etiam sunt condemnandæ, si dumtaxat dicant se ad conuentum delatas, *vt bene Arnal. Albert. de agnosc. assert. Cathol. & hæret. q. 25. & Farinac. q. 2. num. 26.*

Secundo vt præcedat aliqua saltem accusatio, quod etiam iure Canonico obtinere verius est[c], sed huic hodie conditioni generali consuetudine derogatum est. reputatur enim inquisitio remedium ordinarium, & in omnibus delictis potest ex mero iudicis officio citra accusationem vllam institui[d]: semper tamen necesse est, vt adsint alia aliqua

[a] Iul. Clar pract. cri q. 3. Damhaud. tit. de inqui. cap. 8.

[b] pract. cri q. 1. cum seqq.

[c] ca. forus §. iudiciũ de verbor. signif. Clarus d. q. 3. Menoch. cons. 160.

[d] Gomes. variar. resol. to. 3. de delict. ca. 1. num. 49. Clarus d. q. 3. §. sed certe. Decianus cõs. 18. & alii.

loco

loco accusationis, vt puta denunciatio, fama, vel indicia, de quibus statim.

Tertio requiritur quo ad formam, vt inquisitio sit certa, specifica & clara, ita continens delicti qualitates & circumstantias, vt per eius incertitudinem, generalitatem, vel obscuritatem non tollatur reo defensio [a]. ideo debet in ea explicari locus & tempus, scilicet non dies, (nisi citra calumniam, ex iusta causa, id reus petat, & iudex diem sciat) sed annus ac mensis commissi delicti, ex sententia veriore & communiore [b] quoad inquisitionem specialem: nam quo ad generalem verius est, hanc expressionem loci & temporis non requiri: in speciali quoq; hoc locum tantum habet de criminibus quæ tẽporis momento committuntur; non vero iis, quæ successiuo tractu, in quibus locus & tẽpus non potest ita designari, vt sunt crimen læsæ Maiest. hæresis & similia [c]: & ideo idem de crimine magiæ dicendum, hanc additionem in eius inquisitione non esse necessariã. Quod si aliquæ qualitates expressæ in inquisitione non probarentur; tunc si additæ fuerint clausulæ, *de omnibus & singulis*, vel; *se non adstringens*, vel; *meliori omni modo*, vel crimen sit non iterabile, (vt homicidium in eandem personam) vel constet ex confessione rei de crimine, vel quãdo qualitas illa vere delictum non aggrauabat, nec alterabat;

[a] l. libellorum. D. de accusa. Vulpellus resp. crimina. 1. Bossius de inquisitio, num. 75.

[b] Menoch. cons. 100. Olascus cons. 64. & 65. Decian cons. 18.

[c] Menoch. cons. 100. Decianus d. cons. 18.

his casibus reus adhuc esset condemnandus; alias foret absoluendus.

Quarto requiritur præcedere indicia ipsam inquisitionem; quæ sententia communior & ęqua est; cõtraria verò quorumdam [a] est periculosa & iniqua prorsus [b], etiamsi iudex habeat liberum arbitrium, & licet inquisitio ex mandato Principis fieret; nisi tamen Princeps non ad partis postulationem, sed motu proprio, mandasset contra aliquẽ inquiri, & assereret eum deliquisse, idque ad suam notitiam peruenisse. Qua tamen in re cauendum valde Principibus, ne facile talia mandata dent: facillime enim circumueniuntur à delatoribus Principum bonitas atque credulitas, eosque sæpe ex nimis credulis facit crudeles. quæ vero sint legitima indicia mox videbo.

[a] Tiber. Decian. cons. 18. n. 55. in 1. volum.
[b] vt post Ang. Plot. Aymo. Ruin. Clar Cephal. Rolan. à Valle, Mascard. & alios docet Prosper. Farin. q. 1. nu. 89.

Quinto requiritur diffamatio seu fama; non ab accusatoribus rei, sed ab aliis quoque hominibus fide dignis, nata. Sed magna hic difficultas oritur circa istud quintum requisitum, an semper necessarium sit famam præcedere, etiam quando alia suppetunt indicia. Nam DD. videntur nimis generaliter loqui, & consuetudo eorum dictis parum consentanea videtur. Putarim posse illos conciliari, vt dicamus; si sint alia indicia sufficientia & legitima, non opus esse diffamatione, ne in speciali quidem inquisitione: si desint illa omnino requiri diffamationem,

E

quando

quando incipitur ab inquiſitione ſpeciali[a]. Sed ſi incipiatur ab inquiſitione generali formata ex mero iudicis officio, tunc non videtur neceſſarium vt præcedat diffamatio; ſicut ſolet practicari, (teſte Claro[b]) quia commiſſo aliquo delicto, hodie iudices non procedunt à ſpeciali contra aliquem inquiſitione incipientes, ſed à generali informatione & inquiſitione, quis illud delictum commiſerit? & tunc ſic in genere primum interrogantur teſtes, an ſciant quis commiſerit? ſi negent, an ſciant aliquem diffamatum de delicto illo commiſſo? & ſi aliquem huiuſmodi teſtes nominent, tunc contra hunc ſpecialem inſtituunt inquiſitionem, ſi aliqua adſint nominationi legitima indicia ad inquirendum, (quæ indicia ſunt loco diffamationis.) ſi ſufficiant indicia ad capturam, capitur nominatus; ſi capi non poteſt, monetur & citatur ad comparendum, & ſe expurgandum; ſi non comparet, in contumaciam bannitur: quæ omnia eſſe praxi recepta & iuri rationique conſentanea docet optime Proſper Farinac.[c] Et ſic poſſet iudex etiam in crimine magiæ procedere per inquiſitionem, non attenta diffamatione, in caſu quidem propoſito. Requiritur autē pręterea diffamatio quando iudex procedit ad partis querelam atq; accuſationem: quæ eſt communis ſententia. Non tamen improbabiliter quis defenderet, tū accuſationē ſup-

a ſic intelligēdi DD. cōmuniter loquētes, quos refert Proſper. Farinac. q. 1. n. 50. maxime Rolādus à Valle conſ. 57. volum. 4. Clar. reprehendens.

b pract. crimin. q. 6. ver. præterea ſcias.

c d. operc. q. 9 circa fin.

plere defectum diffamationis, vt videtur velle Clarus[a]. Debet autem hæc fama primo esse orta à fide dignis, & non maleuolis personis, vel futilibus, debet esse vehemens, & quasi procedens ex ore partis populi maioris, debet de ea constare per testes, saltem duos omni exceptione maiores particulariter super fama receptos & examinatos. Hęc certa sunt ordinarie in criminibus cæteris. Nā in hæresi & læsæ maiestatis crimine, quidam limitant, & famam dicunt non requiri[b]: sed reuera existimo, etiam in his criminibus idem obtinere, vt fama requiratur, nisi eius loco adsint indicia & præsumptiones; quod satis aperte indicat Simancas[c], à Prospero in aliam citatus sententiam. idem ergo censuerim de crimine Magiæ. Super infamia autem inquiri potest ad solam denunciationem viri probi; & cum reperta fuerit infamia, tunc potest procedi ad inquisitionem de crimine[d].

a d. q. 6. vers. sed certe ex quo talis postulatio.

b vid. Prosper. Farinac. supra num. 14.

c in prax. hæres. tit. 21. de inquis. ordin. num. 6. & 7.

d Duennas reg. 298. & Clar. supra.

Sexto requiritur, vt is, contra quem instituitur inquisitio, non fuerit alias de crimine hoc eodem per iudicem fori externi absolutus, vel à Principe gratiam delicti obtinuerit; vel etiam de illo non fuerit condemnatus pœna cōdigna delicto, & non leuiore. idemque dicendum etiam si absolutus esset à iudice propter defectum accusatoris crimē non probantis; si sit tamen diffinitiue absolutus, & non dumtaxat (vt faciendum hoc

casu prudenti iudici) ab obseruatione iudicii. Limita hæc primo, nisi qualitas, quæ in secunda accusatione vel inquisitione de nouo additur, diuersificet delictum [a] (v.g. ex homicidio in parricidium.) item nisi sit crimen mixti fori (vt est crimen Magiæ) nam in hoc, si fuit punitus à iudice sæculari, non poterit iterum puniri à iudice Ecclesiastico; nisi iudex sæcularis minorem imposuisset pœnam, quam par erat, & quam iudex Ecclesiasticus potuisset imponere. Si verò ante fuit damnatus à iudice Ecclesiastico, tunc quia in tam grauibus criminibus Iudex Ecclesiasticus non potuit punire pœna condigna delicto, vt potest sæcularis iudex; ideo semper in his poterit iterum conueniri, & damnari abs sæculari iudice [b]; quæ verissima, etiam quando loquimur de pœna ordinaria & principaliter ad puniendum delictũ irrogata. 3. nisi collusio & præuaricatio accusatoris, vel primi iudicis interuenerit: tunc enim iterato poterit inquiri. 4. si fuerit absolutus vel condemnatus probabiliter & verisimiliter ignorante eo, qui suam vel suorum prosequitur iniuriam; quod procedit dumtaxat si sit graue crimen & magna causa. 5. nisi sit absolutus, non diffinitiue, sed ab obseruatione tantum iudicii; vel relaxatus sub fideiussione de repręsentando; vel si purgauit indicia per torturam. his enim casibus poterit, superuenientibus nouis probatio-

[a] Gomes. to.3. de delict. cap.2. nu.27. Foller. praxi crimina. Canon. ca 35. nu.8.

[b] cap. felicis §. per hoc. de pæn. in 6. optime hoc docet Gomes. d. c.1. nu.40. & post plurimos Farinac. q.4. à n.7.

nibus aut indiciis, iterum in ius duci[a]; id tamen intra tempus à iure ad hoc vel consuetudine præstitutum, & iure quidem ciuili non distinguitur inter eundem & alium accusatorem; ius verò Canonicum id alteri permittit, veteri verò siue eidem accusatori hoc non permittit[b].

[a] vid. Prosper. d. q. 4. nu. 26.

[b] vide Prosperũ supra n. 30.

Quæri solet etiam de transactione, quando illa impediat nouam inquisitionem vel processum? breuiter ex eodem Prospero respondetur[c]. Si remissio delicti publici sit habita per transactionem (suppono licitam) cum parte; poterit non ab illa, sed ab alio actore iterum impeti iudicio (quia sententia facit ius quoad omnes, non autem transactio) multoque magis à fisco, & eo requirente poterit iudex adhuc eundem processum prosequi vel iterum de nouo procedere (aliud enim est ius partis læsæ, aliud ius reip. læsæ) & in criminibus atrocibus hæc transactio nihil debet diminuere de pœnæ ordinariæ grauitate. Cæterum si transactio vel compositio facta fuisset cum ipso fisco vel iudice, tunc; quia pecunia soluta successit in locum pœnæ; non posset iterum retrahi in iudicium, vel conueniri reus iste, etiamsi noua superuenirent indicia: hæc regula procedit. 1. nisi alias constaret omnimode de delicto commisso per reum, vel ex facti notorio, vel confessione rei, vel ex probatione iudiciaria; tunc enim non valeret

[c] supra à nu. 31. & q. 5. per totam.

F

ista per iudicem laicum facta compositio, & esset omnino illicita iudici, si sit facta post sententiam. dico, *constaret*, quia nullæ præsumptiones ad hoc sufficerent. dixi *per iudicem laicum*, quia Ecclesiastico iudici permittitur pœnam sanguinis in pecuniariam commutare. licebit etiam hoc iudici sæculari, quando reus exciperet de nullitate processus, vel quando iudex aliquam iustam haberet causam recedendi à pœna ordinaria, & illam commutandi. Dixi *si sit facta post sententiam*. quia si ante sententiam, tunc iudex id faciens ex causa non iusta peccat, sed valida est compositio: si ex causa iusta faciat, transactio valida est, & iudex non peccat. 2. limitatio est, si reus primum hoc delictum commiserit, poterit iudex sic componere; non vero si sit homo facinorosus, solitus hoc delictum vel alia patrare. tamen si de facto ante sententiam iudex cum tali facinoroso componeret; verisimilius est valituram compositionem; licet ipse tum peccaret. 3. limitatio, dummodo prius cum parte inierit reus concordiam, alioqui hanc præcedens concordia cum fisco iniqua est, & non valet. immo consensus ille partis debet esse expressus & euidens, non tacitus tantum vel dissimulatus. Non valet inquam respectu partis, sed bene respectu fisci transigentis. 4. limitatio, si hæc transactio foret inita in criminibus, super quibus transigi non

potest,

potest, vt sunt læsæ Maiestatis diuinæ & humanæ, raptus virginum & similia, super quibus vt valeat transactio consulendus primò est ipse Princeps: & his criminibus annumero sortilegium hæreticale. 5. limita fore inualidam compositionem reo, si iudicis fraus, dolus, collusio aut corruptela interuenisset: vel si metu eam à reo extorsisset.

Quoad gratiam delicti factam à Principe, Prosper fuse admodum, sed in hanc sententiam [a]; differre abolitionem ab indulgentia Principis. abolitionem non exstinguere crimen, sed tantum iudicii instantiam, ideo transacta lętitia publica, propter quam Princeps eam concedit, infra 30. dies potest accusator de nouo accusare: & ideo hanc non trahi ad crimina enormissima, nec ad omnes personas. Indulgentiam verò Principis fieri cum causa, & crimen exstinguere, quare si princeps alicui gratiam faciat de omnibus delictis, vel generaliter omnibus delinquentibus, de omnibus delictis, indulgentiam concedat; talis indulgentia comprehenderet etiam grauissima crimina, & notoria & liquida, & extenderetur ad carceratos quoq; & condemnatos.

[a] q. 6. per to. & Oddo Perusinus optime l. 2. de restitut. in integr. q. 91. & seqq.

Sit regula. *Semel à principe gratiam criminis consecutus, non potest amplius ab vllo iudice molestari.* hæc facultas gratiam criminis faciendi competit Principibus superiorem non recognoscentibus, aut saltem habentibus regalia

iura; item Baronibus & feudatariis, si fuerit illis in inuestitura expresse concessa; quoad Duces, & Marchiones, & Comites, quicquid dicant alii [a]; non puto hanc potestatem accipere, nisi cætera regalia iura iis concedantur; & sic practicatur in Franciâ & Hispania, vbi hoc ius soli Regi est reseruatum. Non tamen licet supremo Principi pro lubito has gratias concedere. Non potest enim nisi prius parti læsæ sit satisfactum [b]. Non potest in homicidio deliberato, hoc enim diuino repugnat iuri [c]. ideo licet in foro externo non sit qui absolutam hanc Principis potestatem impedire possit, in conscientiæ tamen foro hoc faciens peccat: nisi id faceret pro bono pacis publicæ, vel ob aliam vtilitatem reip. maximam; quod cum de assassinis etiam DD. [d] concedant, existimem ad veneficos quoque pertinere, vt in iis idem ius sit Principi. Rarius tamen potest contingere, vt iusta causa huic gratiæ suppetat: rarissime quoq; legimus bonos Principes hac vsos potestate. Carolus V. Imp. Agrippæ pœnam mortis nõ indulsit, sed, cum is effugisset, exilium irrogauit, & in Francia ille obiit. In eadem Christianissimus Rex Carolus IX. eius nominis qui vltimus fuit, Triscalino, vt socios proderet, vitam & libertatem permisit; nõ sine bonorum offensione. Fateor si Princeps aliquã huiusmodi inualidam gratiã cõcessisset, licet illa foret nulla; tamen deberet

[a] apud Prosperum, & ipsemet supra n. 8.

[b] Prosper late à n. 18 maxime nu. 25. post D. Thom. 2.2. q. 67. a. 4. & Plot. mox citand. nu. 55.

[c] opt. hoc docent Baptist. Plot⁹ vol. 2. consil. criminal. varior. cõs. 73. à num. 46. Plaza in Epit. delict. c. 10.

[d] Plot. supra Ioseph Lud. Decis. Lucen. 15. Lud. Peguer. decis. crim. num. 11.

reus illa vsus à iudice absolui & relaxari: ne sub fidei publicæ prætextu decipiatur, & sic practicari in Italia & Hispania docent grauiss. scriptores, apud Prosperum Farinac. qui illos sequitur [a]. quod puto intelligendum, quoad primam apprehensionem. nam sic semel apprehensus & tunc relaxatus, deberet commonefieri de nullitate gratiæ, itaq; vt sibi caueret in posterum vel impetraret gratiam aliam, manere enim punibilem & pœnæ obnoxium: quod si negligeret, posset à iudice capi & puniri. Tunc enim vnica illa ratio praxis huius plane cessaret, neq; iam dici posset sub fide publica deceptus. Equidē cum lex nulla (quod sciam) huic dicto repugnet, & DD. illi non satis clare proponant, an quo ad primam tantum apprehensionē, an quoad seqq. quoq; loquantur, & publice intersit delicta puniri; omnino arbitror conscientiis iudicum, quod dico, tutissimum fore. Hæc de sexto requisito.

[a] Boss. Clarus, Vull. pell. Lud. Peguer. Farinac. n. 27. q. 6.

Septimo requiritur in hac inquisitione, quod in omnibus actibus iudiciariis, vt fiat à iudice competente: quem constat in hac materia esse tam Ecclesiasticum, quam sæcularem iudicem, item fidei inquisitores; quibusdam tamen casibus, quos bene Simancas ponit [b]. In primis quia solent venefici, & Striges fidem Catholicam abnegare, vel saltem ea dicere & perpetrare quæ sapiunt hæresim [b], ideo ab Innoc. 8. Iul. 2. Leone. 10.

[b] in praxi Inquisit. c. 11. & ca. 8.

G

Hadr.

Hadr. 6. Pontificibus. hoc negotium inquisitoribus fuit demandatum [a]. De sortilegiis proprie dictis (hoc est diuinationibus illicitis) non debent inquisitores fidei cognoscere, nisi sortilegia hæresim saperent manifeste: videlicet si quid impium & hæresim præse ferens adminisceretur, vel si crederet sortilegus aliquid diuini inesse sorti [b]. Idem dicendum de coniectoribus suspectis reliquis; qui facile in infidelitatem incidunt, & vel dæmonem adorant, vel cum eo fædus habent; vel credunt eum futura contingentia certo scire, vel abutuntur sacramentalibus [c]. In cæteros superstitiosos inquisitores fidei, siue facta sint atrocia, siue sint leuia, non inquirunt; nisi quando sapiunt aperte hæresim, vt baptizare scienter iam baptizatum, vel baptizare imaginem: quoad superstitiosos vero magos [d] quia, (vt ait Cyprianus *libr. de duplici martyrio) qui magicis artibus vtuntur, tacite Christum abnegant, dum cum dæmonibus habent fædus*;] vixque fiat vt non vel hæreticum quid credant, vel hæresim sapiens faciant; ideo vix vnquam incidet vllus talis, quin contra eos Inquisitores possint procedere, & poterunt quoscumque iudices compellere, vt ad se mittant acta contra hæreticos huiusmodi magos facta [e]. In omni vero iudice illlud

[a] Silu. lib. 3. de Strigimag. & dæm. admira. ca. 1. Ioannes Picus libr. 3. Dialogi, Strix.

[b] Bullas horum edidit simul Binsfel. in tertia editione libri de confess. malef. Bullæ Iulii II. meminit Picus supra.

[c] c. accusatus. §. sane de hæret. in 6. c. 1. 26. q. §. c. illud. 26. q. 2.

[d] d. §. sane Halens. p. 2. q 184. gloss. & DD. in ca. accusatus §. sane de hæret. in 6. Oldrad. cons. 216. hæret. in

[e] c. præsidentes. c. vt officium. §. denique. c. vt commissi de 6. c. cum Bertoldus. de re iud.

commune hic quoq; est, vt reus debeat esse subditus iurisdictioni inquirentis ratione delicti, domicilii, vel originis [a], vel etiam ratione conuersationis per decem annos in aliquo loco [b], & non minoris spacii, idq; de delictis tantum cõmissis alibi durante hoc decem annorum spacio; quia tam longa conuersatio domicilii electi rationem habet: operari tamen hoc non potest quo ad delicta prius commissa. Sunt & aliæ multæ causæ tribuentes iurisdictionem, quæ in nostra materiâ minus considerandæ sunt, quia vix vnquam, vt dixi, Sortiariæ nostræ carent hæresi; hæretici vero coram pluribus iudicibus ac diuersis iudiciis possunt conueniri [c], & vbicumque locorum reperiantur possunt à loci iudice puniri ex communi sententia praxi recepta [d]: habet enim hæresis crimen causam in se continuam & successiuam, & ideo vbicumque hæreticus versatur ibi delinquere censetur [e]; quæ ratio in sortiariis efficacissima est, quæ vix pedem, sine loci damno & nouo crimine, vspiam figunt.

H

Octauo requiritur in sortilegiis & maleficiis non hæreticalibus nec enormibus, vt intra 20. annum à crimine desito inquisitio instituatur. nam spacio 20. annorum reus præscribit ex communiore & veriore senten-

a l.1.C. vbi de crim. agi opor. ca. si diligẽt. de foro comp. vid. Couar. prac. qq. cap. 11. num. 3.
b Bossius de foro comp. nu. 72. Farinac. q. 7. num. 5. & seqq.
c c. per hoc 1. §. de hæret. in 6. Gabriel. lib. 2. tit. de iudi. concl. 1. nu. 19.
d Duen. reg. 378. Nouell. reg. 220.
e Arna. in tractat. de agn. assert. Catho. & hæret. q. 25. Penna in direct. inquisit. Scol. 45. post multos, Farinac. q. 7. lim. 9.

tia [a]: ſed quando maleficium vel ſortilegium coniunctum eſt cum hæreſi, nulla temporis præſcriptio reum poteſt iuuare, immò & poſt mortem, ratione hæreſis, poterit inquiſitio inſtitui [b]. immo etiam quandocumque tam graue eſt maleficium vel ſortilega ſuperſtitio, vt exceptum vel enorme crimen cenſeri debeat, poterit quamdiu viuit reus inquiſitione pulſari [c]: & quando fuerunt apoſtatæ vel hæretici tunc etiam pœna pecuniaria, quam defunctus debebat, ab hæredibus eſt luenda [d]; vt puto, vſque ad annum quadrageſimum, nec minori tempore præſcriberent hæredes [e]; quantumuis in crimine læſæ Maieſtatis humanæ quinquennio præſcriberent [f]. Ex his ſequitur, diuturnitatem temporis octo, vel decem, vel amplius annorum, ſiue à delicti commiſſi, ſiue à reatus die ſumas, in his criminibus nihil prodeſſe ad pœnæ diminutionem, de ipſo delinquente ſumendam. ratio eſt, quia in his criminibus nulla præſcriptio poteſt reo ſuffragari, vt bene Farinac. *d. q. 10. numer. 90.*

Nono requiritur, ſecundum ius commune, vt contra abſentem non fiat inquiſitio: ſed regula iſta fallit in criminibus exceptis; immo de conſuetudine, etiam in aliis criminibus poteſt formari inquiſitio contra

a vide Farina. q. 10. in prin. & q. 1. lim. 8.

b vid. Farinac. d. q. 10. nu. 29. & 37.

c Marſil. in l. qui falſam §. 1. n. 1. D. ad l. Corn. de falſ. Carrer. tract. de homic. §. 28. num. 7.

d poſt Peregrinum de iu. fiſci lib. 4. Farinacius d. q. 10. nu. 76.

e cap. 2. de præſcript. in 6.

f l. 2. C. de apoſtat. Vid. Gomez. 3. p. de delic. cap. 1. numer. 81. Farinacium q. 25. num. 159.

præsentes,& contra absentes, siue sint contumaces siue non.[a]

[a] post Clarum Farinacius q. 1.nu.69. & quæst.11.

SECTIO III.

De indiciis optimis, ex quibus iudex in hoc crimine tuto potest procedere.

Constat eo clariora & verisimiliora & propinquiora requiri indicia, quo actus iudicialis maioris præiudicii fuerit reo; vt ad condemnationem, quam ad torturam, ad torturam, quam ad capturam; ad capturam, quam ad inquisitionem. hoc suadet naturalis æquitas, & receptum est communi consuetudine, & probatum Bruno *tract. de indic. 2. p. q. 6. num. 4.* & Bossio *tit. de inquisit. num. 61.* quod etsi improbetur aliis[b], tamen reuera est consentaneum plane rationi, nec video cur corruptela vocari debeat. docet hoc bene Farinac. *d. q. 1. nu. 47.* 1

[b] Claro q. 20.nu.3. Rolando à Valle & aliis.

Constat secundo quod indicia quædam sunt leuia, quædam grauia, quędam grauissima; & leuia suspicionem gignunt tãtum, vel ad summum simplicem præsumptionẽ, grauia vero gignunt aliquid vltra simplicẽ præsumptionem, minus tamen semiplenâ probatione; grauissima vero gignunt semiplenam probationem, vt minimum.[c]

[c] Clarus sup. n. 1.

Constat tertio quæ sint leuia, quæ grauia, quæ grauissima, hoc ordinarie pende-

re à

re à iudicis arbitrio, eumque iudicare debere, personarum & rerum circumstantiis trutinatis, quæ indicia ad quid sufficiant [a]; quod arbitrium debet ille dirigere ad normam iuris scripti, vel consuetudinarii, & receptas interpp. opiniones, & praxim patriæ [b].

Inquisitio generalis potest aliquando formari non præcedentibus vllis indiciis, sed puta duntaxat ex notificationibus seu informationibus extraiudicialibus; in qua si vocati & examinati testes aliquem particularem nominant, tunc contra nominatum posset formari specialis inquisitio [c]: sine indiciis vero vllis, non liceret incipere à speciali contra aliquem inquisitione: si tamen iudex procederet, posset reus opponere de nullitate inquisitionis, ob defectum indiciorum: si reus non opponeret, tunc adhuc valeret processus. nam hîc defectus non inualidat, nisi reus opponat. [d]

Ad assumendas ex officio informationes super delicto sufficiunt indicia leuia, sed ad transmittendam reo inquisitionem, siue ad eum citandum pro delicto, necessaria sunt indicia grauia [e]. Quoad capturam, si fiat tantum ne reus fugiat, interea dum fit inquisitio, sufficiunt leuia indicia: si verò fiat, vt specialiter contra eum procedatur, necessaria sunt grauia. Ad torturam meâ sententiâ sufficiunt indicia plus quam grauia: & arbitror

a Contrad. Lancellot. in pract. tit. de inquisit. nu. 33. Farina. 8. nu. 46.
b Farinac. sup. Binsfeld. in l. vlt. C. de malef.

c Clar. q. 5. vers. scias etiam.

d Franc. Boccius consl. 70. n. 26. li. 2. Ioan. Mar. Monticel. pract. crimin. reg. 1. Farin. sup. nu. 49.
e Clarus n. 2. & 3. Fa-

à Claro grauia vocari, quæ communiter grauissima; sane vt docet Farinacius [a] ea deberent esse indicia tam vrgentia, & certa, & luce meridiana clariora; vt iudex sit quasi certus de delinquente; & vt nihil aliud ipsi desit, quam rei confessio: quod intelligendum, non in genere probationis, sed in genere indicii: hoc est quæ sint apta ad plenè persuadendum animum iudicis, non tamen ad plene probandum. stat enim iudicem esse persuasum de culpâ rei, & reum esse noxium, etiamsi hoc nō sit plene probatum, quia deest confessio rei, vel aliqua alia probatio. quando ergo iudex sic putat se habere plena indicia, potest procedere ad torturam: sed si haberet plenas probationes, tunc deberet procedere ad condemnationem. [b]

Hæc indicia volunt Dd. debere ad torturam esse proxima delicto, & non remota (v.g. quod testes deponant de ipso delicto vel de visu) sed intelligendi sunt, quando vnicus testis deponit, & indicium non est confirmatum aliis indicijs. ordinarie enim debent indicia remota grauia probata esse per duos testes, etiam in crimine hæresis [c], nec sufficeret vnus testis omni exceptione maior, sed debent esse duo omni exceptione maiores: ad inquirendum vero sufficerent non omni exceptione maiores. præterea ad probandum indicia hæc remota (de quibus tantum agimus) testes debent isti esse non singula-

[a] ...inac. nu. 48. Osas-us cons 64. n. 5. ... q. 36. n. 3.

[b] l. fin. l. aditos. C. de probat. l. qui sent. Cod. de pœn. l. fin. C. de custod. reor.

[c] Clarus q. 22. in prin. Farina. q. 37. n. 13. & seqq. Gomes. libr. 3. de delict. c. 13. nu. 18. & 19.

gulares, sed contestes, si quidem indicia sint plane remota; si vero sint nō multum remota sed quasi adminicula quædam delicti, plurium singularia testimonia virorum bonorum sufficient [a]. maxime quando hæc testimonia omnia sub eodem crimine quasi subordinantur, vt si dicat vnus se vidisse aliquid ponentem sub ianuæ limine; & equos postea mortuos; alius quod vidit tāgentem puerum & hunc mortuum, tertius quod vidit proiicientem puluerem, & subsecutam tempestatem: hæc enim omnia in vnum tendunt finē, & ideo hæc singularitas adminiculatur potius, quam obsit, *Alex. consf. 13. lib. 7. Gomes. to. 3. c. 12. nu. 12. Minsing. obs. 100. cent. 2. And. Gail. li. 2. obs. 66. optime loquitur hac de re Simancas in praxi tit. 35. a. n. 34.*

[a] vide Farin. n. 38.

Proxima indicia etiam requirunt duos testes, quando non sunt immediate de ipso delicto, sed de adminiculis proximis: sed si sint de ipso delicto, ad torturam sufficit vnus exceptione maior. *Farinac. optime num. 41. qui etiam seqq. numeris multa ponit dignissima obseruatu.*

Sed nunc veniamus ad singula indicia. *Primum* ergo est Indicium per testes. Sufficit autem in hoc crimine vnus testis ad inquisitionem particularem instituendam, etiamsi sit alias inhabilis, sed si sit testis legitimus & exceptione maior est sufficiens ad torturam, iuxta Clarum *q. 21. nu. 2.* cuius dictum nimis

indiſtinctè vſurpat Godelm. *lib.3. cap.3. num. 13.* tu explica, iuxta iam à nobis dicta ex Farinacio.

2. *Indicium* eſt Nominatio ſocii criminis: hoc etiam indiſtinctè ponit I. C. ille Francofurt. more ſuo; ſed accurate punctum iſtud tractauit Diuus Binsfeldius, quem qui plura volet poterit legere; vt & Proſperum Farinacium inſignem I. C.[a] Sciendum communem eſſe Dd. ſententiam, maleficos & mathematicos de conſociis interrogari & torqueri poſſe; quod & iure ciuili cautū[b], & omnium praxi receptum eſt[c]; immo & iudicem teneri interrogare, & reum in conſcientia teneri denunciare ſocios; quos neſcit immo præſumit non ſe correxiſſe, nec deſtitiſſe à crimine; eſt ſentētia Theologorum.[d] Iudex hoc facere omittens peccat grauiter contra Iuſtitiam, quia non occurrit & impedit mala reip. & priuatis inde imminentia, quæ tenetur impedire: & idcirco tam priuatis, quam reip. eum teneri ad reſtitutionem omnium damnorum inde redundantium, vult communem eſſe ſententiam Theologorum (vt eſt) Binsfeldius[e]; qui addit, ex Soto & Nauarro, teneri etiam confeſſarium huiuſmodi reos admonere, vt ſocios non correctos denuncient, quod ſi nolint facere, nō debere eos abſoluere, ſi abſoluat peccare. Quod ſi reus ſciret aliquem ex ſociis eſſe cōuerſum, neque periculum eſſe, ne ad vomi-

tum

[a] Binsfeld de confeſſ. malef. mēb.2. Farin. de ind. & tortu. q. 43.
[b] l. fi. Cod. de malef.
[c] vide Farin. d. q. 43. nu. 67.
[d] D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad 2. Caiet. to. 1. tract. 31. reſp. 5. ad Cherubin & ad d. a. 1. Caſtro, Sot. Angl. Nau. citati à Binsf.
[e] ſup. fol. 284. cum ſeqq.

tum redierit vel ſit rediturus; tunc non poſſet illum nominare, nec confeſſarius, volentem talem nominare, poſſet abſoluere.

L Sed quędam circa hanc rem ſunt explicatius tradenda. fuſe docet Binsfeldius iudicem debere credere reo ſocios caſus excepti denuncianti: fruſtra enim adſtringeretur ad interrogandum, ſi non deberet ei fidem habere. Certum eſt aliquam habere debere, ſed quantam & ad quid, nunc videamus. Gignit denunciatio idoneam præſumptionem contra ſocios [a], ſi ſequentia concurrant. nempe ſi non ſit defectus in perſona, qui eleuet fidem. huiuſmodi autem defectus raro contingit. Admittuntur enim infames: tales ſunt omnes complices; ideo minus fidei meretur eorum teſtimonium, quam virorum bonorum; admittuntur tamen ad denunciationem & teſtimonium, quia vix poſſunt alii haberi, & malefici nō ſolent hoc crimen niſi coram complicibus committere & ſolis illis detegunt: & infamiæ hoc impedimentum eſt iuris poſitiui: ideo lex poteſt in eo diſpenſare ex iuſta cauſa, vt fecit. debet tamen iuxta nonnullos [b] hæc complicis denunciatio eſſe facta in tortura, eo quod cum ſint infames, parum illis extra torturam credendum: reprehendit hanc ſententiā, quę tamen communior videtur, Simancas [c], & ait eius auctores ſine lege & ratione loqui. rationem iam dixi, & fauet *c. illi qui 5. q. 5.* & hoc

[a] eſt communis Dd in l. fin. C. de accuſ. & c. 1. de confeſſ.

[b] Camillus Campegius ad Zanchin. de hæret. ca. 9 Menoch. de arb. caſ. 474 n. 50. Maſcard. de probat vol. 3. cōc. 1311. nu 38.

[c] Annot. in Zāchi. c. 2.

expresse requirit Carolina constitutio, quæ in imperio seruāda est. Nec Simancæ opinio alibi locum habere potest, nisi forte, vt ex dicto socii extra torturam procedatur ad inquisitione; nunquā, vt ad torturam: immo nō sufficeret, si reus statim ac à tortura depositus erit, hoc diceret: sed debet tortura specialiter adhiberi pro confirmatione suæ depositionis: nec sufficeret prima tortura, in qua reus suum delictum confessus est, *sic Clarus* §. *vlt. q. 45.* Antequam vero specialiter torqueatur pro confirmatione depositionis illius in tortura, in qua suum crimen fassus, factæ, debet eandem depositionem sponte ratificare, non secus ac ipsam principalem delicti confessionem, *Marsil.* §. *diligenter. nu. 153. Carrer. de indic. & tort.* §. *octauum indicium. num. 17. & 22.* postea poterit coram nominato, ad confirmationem suæ confessionis, & vt socios magis afficiat, & vt defectum infamiæ expurget, & ad omnem alium bonum effectum, iterum subdi torturæ, sed admodum leui. *Sic post Boer. Boss. Vulpel. Clarum, Farinacius q. 43. num. 139. qui testatur sic Romæ practicari.* Item requiritur vt nominator nihil iræ vel rancoris habeat vel odii cum nominato, quod iudex debet diligenter attendere & quærere: nam inimici nominatio, nullam fidem faceret [a]: ita sane si sit grauis inimicitia, tum enim hoc impedimentum est iuris naturalis, nec lege vel statuto posset tolli [b]. Mi-

noren-

[a] Gigas de crimin. læs. maiest. c. 7. n. 6. Grammat cons. 38. n. 3.

[b] Anchara in c. pastoralis de re iudi. Barbat. de testib. num. 42. Phil. Francus & alii.

norennium teſtimonium ad inquirendum poteſt vſurpari, non ad torquendum, niſi meliora & plura accedant indicia[a]: fœminarum, propter ſexus infirmitatem & leuitatẽ, plures denunciationes ſunt neceſſariȩ, quã virorum, puta trium vel quatuor pro vno viro. Et hæc omnia locũ habent in hoc crimine, etiam quoad coniuges, parentes & liberos[b]. *Secundo* requiritur ex parte iudicis, vt nõ interrogarit veneficum *de ſocio* aliquo in indiuiduo, ſed in genere, *de ſociis*, non de hoc vel illo: quia hoc foret ſuggerere, non inquirere[c], & hoc cauet Carolina conſtitutio; ſed alii Dd. volunt hoc procedere, quando non concurrunt alia indicia vel præſumptiones contra ſingularem perſonam: nam ſi aliqua indicia, vel indicium aut præſumptio contra perſonam in ſpecie ſiue in ſingulari concurrerent; tunc volunt licere iudici interrogando deſcendere ad ſpeciem; vt, fuitne tecum P. in conuentu malef. quando hæc vel illa feciſtis[d]? quod tamen explicandum ex Farinacio, ſcilicet duobus caſibus tantum, etiam in exceptis criminibus, poſſe in ſpecie interrogare deponentem de conſociis. Nempe quãdo reus dicit ſe cum ſociis deliquiſſe, ſed eos non nominat: tunc enim monendus eſt, & cogi poteſt, vt eos in ſpecie nominet. Item quando contra certam perſonam adeſt præſumptio legitima & valde clara, ſiue indicia tam manifeſta, vt vere per illa dicatur con-

[a] vide Clar §. fin. q. 24.

[b] eſt communis. vid Binsf. d. 2. memb. in princ.

[c] ſic poſt Gomeſ. & VVeſenbec. Godelmann.

[d] plurimos citat & ſequitur Binsf. ſup. in concl. 1.

ſtare

ſtare ipſum eſſe delinquentem. *Sic* (ait Farinac.) *vidi ſeruari à iuſtis & bonæ conſcientiæ iudicibus.d.q.43.num.133.* *Tertiò* requiritur vt nominans diligenter ſit interrogatus de omnibus circumſtantiis ; *quis, quid, quando, vbi , cum quibus, quomodo?* nec enim aliter poſſet procedere ad inquiſitionem & torturam ex tali nominatione *eſt omnium & d. Carolinæ.* *Quartò* requiritur vt inquirat à vicinis an nominata perſona fuerit de tali crimine à fide dignis vnquam diffamata vel ſuſpecta habita, *ſic conſtitutio Carolina* ; & ſane eſt ex adminiculis neceſſariis, vt poſt docebo. *Quintò*, vt reus in ſua nominatione non vacillet aut variet, ſed conſtanter perſeueret,etiam in ſpeciali tortura, vt docui, & ſtatuit conſtitutio Carolina. nam deponens varius non modo ad torturam,ſed nec ad inquiſitionem ſufficiens indicium prębet,vt ex communiore ſententia receptum[a], & merito. quia deponens varius periuro non abſimilis eſt. *Sextò* requiritur vt nominans iuſiurandum præſtiterit ſe vera fateri, & vere nominare[b],qua in re tuta & receptior praxis eſt ſufficere principio factum iuramentũ generale de veritate dicenda, & poſtea iterum oblato in ratificatione , aut in confrontatione cũ nominato:nec op⁹ eſt alio ſpeciali ; vt ſentiunt nonnulli[c],quos merito refellunt Menochius,Clarus, & Farinac.[d]

Ad torturam ſufficient hæ conditiones, ſi aliæ

a Farinac. ſup.n.187. & ſeq.
b Marſil.in pract. d. §. diligenter à n.162.
c Marſil. ſup.Anto. Gomez. to.3.ca.12. nu.28. Blăch.&alii.
d vide Farina.ſup. n.144 & Lud. Peguer. deciſ.crim.5. n.28.&34.

aliæ confeſſiones plurium reorũ concurrant vel etiam adminiculentur alia indicia: quod ita intellige. Quia verſamur in caſu excepto & Dd. hoc negantes [a] loquuntur de criminibus non exceptis, ideo ſi plures teſtentur de eodem ſuo conſocio, faciunt indicium ſufficiens ad torturam, vt in praxi obſeruatur [b] idemque obtinet quoad alia indicia & præſumptiones adminiculantes. Putant quidam Dd. etiam ſine vllis adminiculis aliis ad torturam ſufficere nominationem vnius ſocii. ita Gomez, & Blanchus, ex male intellecto Salyceto, ſed eos optime refellunt Menoch. *d. caſ. 474. n. 46.* Bertazz. in *conſ. 341. nu. 8. & 25. vol. 2.* Farinacius ſup. *n. 39. iunctis num. 147. & 155.* & ideo timoratus iudex ſemper requirat indicia, non leuia, ſed magna & vrgentia, vt bene monuit Maſcardus *lib. 3. de probat. concl. 1311. num. 14. iuncto num. 53.* quæ nõ auderem facile alia vſurpare, quam à iure ſuggeſta, & bene commemorata per Farinacium [c]. 1. ſi accedat vnus teſtis oculatus maior exceptione, poterit iudex procedere ad torturam valde grauem, quia tunc habet pluſquam ſemiplenam probationem; non tamen facit iſte teſtis plenam tunc probationem, vt male putarunt multi recentiores ſecuti Calcaneum, hoc temere affirmantem [d]. nam non poteſt dici plene probatum, vel reꝰ conuictus, niſi per duos ſaltem exceptione maiores, talis autem nunquam eſt ſocius cri-

M

minis.

[a] Bal. l. quoniã liberi. nu. 2. C. de teſt. Grammat conſ. 21. & conſ. 35. Natta cõſ 298. vol. 1.
[b] poſt Boer. Papon. Boſſ. & alios. Clar. §. fin. q. 21. & Farina. ſup. nu. 41. Menoch. de arbit. iudi. caſ. 474. bene Binsfeld. ſup. concl. 6.
[c] à n. 163.
[d] cõſ. 110. n. 4.

minis. 2. si accedat non vnus testis auritus, sed ad minimum duo [a]: hi enim faciunt præsumptionem aliquam [b]. 3. si accedat inimicitia grauis nominati cum occiso, vel damnificato [c]. 4. si accedat fama contra nominatũ [d]. Sed hoc indiget explicatione. Nam fama vehemens; si fuerit orta à personis honestis & fide dignis; sola sine aliis adminiculis facit indicium ad torturam; vehemens autem censetur, non ex numero testium (qui impertinens est ad hoc) sed ex causis suis. nam si causæ seu coniecturæ vnde orta; sunt verisimiles, graues, & vrgentes; censebitur esse vehemens; secus si non orta sit nisi ex leuibus, friuolis & non probabilibus, neque tum sufficerent ad torturam [e]. si non sit vehemens fama tum si non est orta à personis honestis & fide dignis, (verbi gratia, ortum habuit à complicibus) scio variatum sententiis: existimo tamen si fama orta sit post incarcerationem, vel accusationem, famam non adminiculari, vt bene Farinacius docuit; sed si orta fuisset ante accusationem & incarcerationem, probabilius puto (saltem vbi non viget Carolina constitutio, quæ repugnat) famam huiusmodi adminiculaturam: vix enim potest in hoc crimine famæ initium ab aliis, quam complicibus, oriri: & sic intelligo atque recipio sententiam Binsfeldii, *in l. fin. C. de malef. indicio 6.* & hoc obtinere in omni re turpi, de qua non solet nisi inter infames personas

[a] Aym. Crau. cõs. 178. & Tiberius Decian. cons. 18.
[b] Menoch. d. cas. 475. Cephal. cons. 140.
[c] Ioan. Maria. Monticel. reg. crimin. 4. & 5. Clarus §. fin. q. 22.
[d] Cal. Crauet. Monticel. sup. Tiber. Decian. d. cõs. 18. li. 1.
[e] egregie Farinac. hoc docet q. 47. a. n. 28.

tractari, vt de meretricio, alea, lenocinio & simil. fatetur Farinacius *d.q.47.num.160.* Quæ autem requirantur vt dicatur vere esse fama, post videbimus. 5. Si accedat, cum dicto socii criminis, fuga nominati ob metum non iustum, vel suspicionem non vehementem[a], inquisitionis contra eum formandæ, ante accusationem formatam, vel antequam ad actum iudicii aliquem sit processum, coram iudice non inclementi, aut solito procedere non temere neque præcipitanter: his enim casibus, si iudiciũ deserat, neq; citatus compareat, vel absentiæ iustas causas adferat: vehemẽs oritur suspicio: sicut etiam quando seruato debito iudicii ordine carceri fuit mancipatus, & sine effractione aufugit: nam si indebite carceratus fuisset, & etiam carcere effracto fugisset, non tamen fuga hæc eum faceret pro confesso haberi[b]. Sed de fuga mox plura. 6. si accedat stricta amicitia & assidua conuersatio nominati cum nominante tanta, vt faciat valde verisimilem præsumptionem participationis in crimine[c]. 7. si accedat secreta collocutio nominati & nominantis, ante crimen commissum habita; verbi gratia, antequã segetes destruerentur, puer necaretur, &c.[d] 8. si accedat superstitio nominati: vt si vsurpauerit res, facta, vel verba, quæ sapiant incantationem[e]; exempla sunt, si artem magicam alios docere sit conatus[f]; si olla cum vnguentis ma-

a And. Gail. li. 2. obseru. 109. nu. 8. Mynsing. cent. 5. obseru. 98.

b Couarr. 1. var. resol c. 2. Rolã. à Valle cons. 7. n. 47. tom. 1.

c Sic sent. cõmu explicat. Farinac. q. 43 nu. 174. & n. 177. & hanc etiã probat bene Binsf. sup. indicio 5.

d Farinac. a. n. 176.

e Carolin. cõst. a. 44.

f ibid.

gicis vel cum buffonibus, vel alia instrumenta huius perfidiæ in ædibus eius sunt reperta; maxime si liber magicus in domo eius repertus sit; cui superior potestatem habens & in bonum finem id non concesserit [a]; itẽ si quis alteri fuit interminatus maleficium, cuius effectus fuit subsecutus [b], maxime si qui minatus consueuit minas exsequi [c], sed necesse est quædam hic concurrere, vt dicam postea. item si nominatus inueniatur in stabulo aut domo alterius, tempore, & loco quando non debet, & maleficium postea subsecutum fuit. Item si quis feram vulnerasset, & in eodem membro mox vulnerata inueniatur persona de hoc crimine infamata; vt in Lycanthropis sæpe accidit & nuper hic in Belgio mihi retulit euenisse quiddam permirum Nob. & spectatæ fidei vir, Vanderburchtius Decanus Ecclesiæ Mechliniensis. Municeps bombardã gerens deambulabat extra municipium, cui ecce obstrepunt multæ aues ex obscænis, corui & picæ, in arbore prope viam. Sclopum collimat, & displodit; visus sibi vnam certo ictu percusisse, & decidisse de ramo, reperit solam ferream clauem, de cingulo muliebri delapsam. capit, & domum rediens narrat amico, & ,nũ norit clauem: quærit? respondet alter se nosse, clauem vicinæ domus N. Itur ad domum, reperiunt ianuam clausam: inserunt in seram clauem, recludunt, ingrediuntur pro fami-

[a] Lud. Rõ sing. 323. Menoch. & alii, quos sequitur Binsfeld. ind. 8. bene addens hoc indicium esse vehementissimum.
[b] exemplũ rei iudicatæ adfert Bapt. Zilletus cõs. crimin. 79.
[c] Binsfeld. indic. 4.

liaritate, quæ illis cum Patrefamilias: ingressi Matremfamil. inueniunt glande latus ictam. Cape (*Lector*) & aliud certissimum. versabar anno 1587. Caleti, (quando, fælicibus auspiciis Sereniss. Archiducis Alberti vi expugnatum, à *Catholici Regis* militibus tenebatur) ad Pontem Nueleti duo signa Walonum præsidio posita limitem, contra Bolonienses, tum hostes, tuebantur. sub vesperam sudo cœlo Procubitores duo vident nubem subnigram aduolare, & in ea videntur sibi audire confusas voces multorum, quos nulli videbant. tum alter audacior; quid hoc rei est? satin' securi? Si videtur; librabo arcubuziam in ipsam nubem. assentitur socius. cum tonitru sclopi decidit ex nube ante pedes mulier ebria, nuda, bene obeso corpore & media ætate, femur traiecta duplici vulnere. capta se mentis impotem simulabat: nec fere aliud adloquentibus referebat, quam, *Hostesne an fœderati?* quid ad hæc, qui negant transferri? negabunt credere sese. maneant increduli, quia nec oculatis, quos possem plurimos adducere, credent; non credent. cur? quia nec viderunt, nec audiuerunt; & quosdam interrogauerunt, qui se nihil scire responderunt. Si quæ quis nescit, quia nescit, ideo non vera; vere illi, & recte. An audeant profiteri se quæ in domestico conclaui gesta scire omnia, nescio. Non ideo tamē minus gesta. Capiant & alia

quæ alii oculati testes, non auriti tantum, in Actis iudiciariis Sacramento Veritatis adacti professi fuere, verbis ipsis Nicol. Remigii Quæsitoris proponam. *Est Girumcuriæ* (inquit) *in Vogesorum prouincia castellum satis firmum, è cuius summa arce cum tegularum aliquot ordines fulmine essent deiecti: Sebastiana Picarda non multo post (nempe X. Kal. Nouemb. 1580.) in eo pago sortilegii rea forte, & id apud iudicem professa est dæmonis suaque simul opera esse patratum. Cũ enim (inquit) è nube vna in illam proruissemus, eo consilio, vt funditus eam euerteremus, non fuit tamẽ in nostra potestate id exsequi: sed tãtum pauxillulum id ruinæ attulimus, vt esset quod eius conatus nos nõ omnino pœniteret. Simile huic est quod sequitur, Cuninus quidam nomine magistratum in D. Clementis fano Roncaii vbi commorabatur obtinẽs, Kal. Decembribus 1586. cum ruri fœnum inter domesticos curaret, cælumque iam magnis tempestatibus commotum cerneret, domum fugam parabat: sed dũ ad eã se instruit, subito fulminis ictu proxime se quercus sex radicitus vidit euersas, ac eam quæ septima loco adhuc stabat totam seu vnguibus laceratam ac discerptam. Cum iam multo magis properaret, amissis etiam præfestinatione pileo ac instrumentis iis, quæ tum manibus gestabat: ecce, de integro audito fulminis fragore, illi visa est in summa quercu quæ in ppinquo erat hærere mulier, qua (vt credibile est) nubes se eo impetu exonerarat. Eam igitur consideratius intuens, cognouit è vicinia esse vetulam, quam ilico sic cœpit verbis incre-*

pare: Tune pessima ea es Margareta Warina, ad quam quantum nunc comperio non immerito ante hac sortilegii suspicio ad omnes pertinuit? vnde tu nunc nobis ades isto habitu? Cui illa; Ignosce mihi hoc quæso, ac celatum habe quod nunc vides? faxo, si hoc ita de me promerueris, vt nunquam à me tibi tuisque vel minima oriatur iniuria. Ac ne quis de istis addubitet, sciat, non modo esse probata Cunini illius testimonio, quod iureiurando apud Quæstorem sanctissime firmauit; sed etiam ipsius Warinæ agnitione, & extra tormenta sæpius repetita, & in ipso vitæ vltimo momento multis audiẽtibus confirmata. Huc etiam pertinet, quod ex aliis quæstionibus capitalibus, eorumque qui eas exercuerunt fida renũciatione compertũ habeo. Coorta enim magno fragore, tonitribusq; tempestate, qui armenta, reliquosq; pecorũ greges in collis Alemãni iugo custodiebant (is ad vicinos Huecariæ campos, quæ est in Vogesorum præfectura, pertinet) se, vt in operto essent, in proximas siluas abdiderant: ecce vero illis ex improuiso visi sunt duo rustici, summis arborum quæ proxime stabant ramis hærentes ac velut implicati, adeoque animis consternati, vt facile indicarẽt illuc non consilio, sed casu atque inauspicato aliquo impetu eo deuenisse. Tum autẽ vestitus fœditas atque deprauatio, quasi per lutũ, sentesq; omnes fuissent raptati, suspicionẽ adaugebat, eo loci à magistello suo eiectos detrusosq; fuisse, postquã is eos hac atq; illac more suo traxisset. Confirmabatur & id eo magis quod cũ illic tanto temporis spacio consedissent, quãtum satis esset ad probandam asserendamq; oculorũ

fidem: momento tamen, aduertenteq; nemine dilapsi apparere desiissent. Tandem & dubitationem omnem amouit, quæ non longo post tempore subsecuta est illorum ea de re spontanea, atque armentariorum verbis confirmata confessio, cum ad interrogata ex vinculis responderent. Est etiam villa, quæ se Bellimonte Vitellium contendentibus sinistrorsum ostendit: ibi in summum tectum cum forte & iidem è procellosa nube præcipites decidissent: magnaque difficultate Rotarius (id erat alteri nomen) afficeretur, quemadmodum ex tam arduo loco se incolumes possent in terram demittere (nam & earum rerum adhuc erat rudis & insolēs, hæcq; illi ad insanas huiusmodi nimborum molitiones periclitata primum fuerat abitio) Amantius, qui à prima pubertate in dæmonis seruitutem à parentibus abductus mature se iis assuefecerat, ridens ibi infit: Bono animo es stulte, nam qui nos habet sua potestate ad difficiliora habiles atque idoneos Magister, hoc etiam negotium facile ac sine vllo negotio expediet. Nec dictum res diutius morata est. Nam subito turbine vna correpti, sine vlla noxa in terram sunt depositi, ipsa tota sic contremiscente domo, vt à fundamentis reuelli videretur. Hocq; ipsi diuersi, totidem tamen verbis recensuerunt. Imo & cum villaticis commissi, de die, deq; tumultu ac trepidatione omni inter eos libere ac constanter conuenit. Ac tandem, quos viuos criminis societas coniunxerat, eosdem mortuos flamma iudicis condemnatione absumpsit.] Hucusque Remigius. Idem *lib.3.c.12.* cum hāc deuectionem multis exemplis egregie adstruxisset,

ſic concludit; *Quid noſtris temporibus vulgatius quam ſunt tum frequentes & aſſiduæ ſagarum de ea re aſſertiones; tum iis conſentanea hominum teſtimonia; qui, non per ſomnium, aut magicis artibus auerſos ſenſus, ſed oculis ſuis vidiſſe ſe illas nubibus excuſſas, vel ſummis arboribus ac tectis perplexas hærere, vel humi attonitas iacere, conſtanti ſermone affirmauerunt? Nec id quidem in triuio confabulãtes, ſed in iure ſacramento ſanctiſſimo rogati atque adacti. vt in ſuperiore diſputatione non ſemel eſt demonſtratum.*] nonne ſimilia accidere in Italia, quoad Grillandi Lucretiam? nõne in Heluetiæ Schiltachio, quoad ſagam illam Eraſmi *in Epiſtolis*? nõne in Batauia, quoad incaute curioſum illum adoleſcentem Ronſſei? Cur (dic ſodes) quod in Italia, Heluetia, Auſtraſia, Hollandia accidit, nõ potuit in Morinis contingere? Hoc ergo indicium ſatis firmatum.

vide lib. 2. q. 16.

Pergo ad alia. His annumero oſſa vel teſtas locis plane alienis corpori eorum quos oderunt inſertas; vel quid ſimile patratũ præter naturam; vt mirificum illud quam Valfracuriæ anno 1589. contigiſſe refert Remigius, de Iana Blaſia, eam cum, quem vlciſci volebat, Claudium Girardum inuitaſſet, *vt vna ſecum ad focum pauxillulum ſedere non dedignaretur, atq; ex pomis, quæ recens ibi cocta videbat, ſibi quæ vellet haberet: & Girardus id facere non ſemel recuſaſſet, cauſans ſibi non eſſe diutius ibi morandi ocium, & omnino nullũ eius cibi quẽ offerebat tũ*

esse desiderium: ex pomis illis vnum eius volæ manus cum tanto ardore adhæsit, vt alteram ei excutiendo statim admouere cogeretur. verum dum id facit, vtræque sic cõglutinantur, vt in vnum coaluisse viderentur, medii pomi ardore interim sic increbrescẽte, vt res illi parum abesset ab insania. Inclamat igitur obuios quosque, obtestans vt sui miserescerent. Adferre quisque pro se ei malo quod poterat remedium: hic aquam restinguendo ardori: ille instrumenta dirimendis separandisque manibus: sed cum nihil horum quidquam prodesset, & iam palam esset id illi mala aliqua arte confectũ esse negotium, ex vicinis accurrens consideratior vnus monuit; vti eo reduceretur vbi illũ id malũ primum inuasisset. Quod cũ factum esset, cœpit bona illa Blasia, ceu ridiculũ quid contigisset, hominem ludibrio habere: nihilominusque à superiore brachio ad manum vsque quod intererat tantisper demulcere, dum id pomum illa excideret: quo facto confestim sedatus est dolor, cœperuntque ei manus libere vt ante facere officium.

Quibus indiciis annumerarim aliud satis frequens, & quod accidit anno isto 1599. in Brabantiæ oppido primario, cum maleficiatæ clare & sæpius obuersatur figura (suppono esse alias mente sanam, nec imaginoso morbo laborantem) seu species ipsius maleficæ, ei minantis, vel eam vexantis; quanquam hoc indicium solum non sit tam efficax, quam præcedens. Item quam foret, si vnus testis exceptione maior deponat se vidisse sagam propinantẽ equo, qui mox mor-

tuus,

tuus,potionem: aut si duo testes legitimi deponant nominatum exercuisse actum aliquem,qui ex communi maleficorum praxi solet ad maleficium dirigi,v.g. quod stans in aqua retro tergum aquam proiecerit in aerem,vel quod, ante exortam mox grandinẽ, visus sit lapidem ferire bacillo; vel flores de variis arboribus lectos in ollam coniicere; vel virga aut manu percutere, vel inungere animal, quod paulo post mortuum, hæc ait Binsfeld.[a] esse indicia vrgentissima,quorum vnum quodque per se sufficiat ad torturam: quanto (si hoc verum,de quo dubito) certius est sufficere quando accedit ad nominationem complicis? 9.Si,cum capiuntur, aliqua dicunt vel faciunt, quibus significent se sibi timere à morte,actum esse de se, neq; se viuas manus iudicum euasuras[b]. 10. Confessio extraiudicialis rei siue accusati, duobus probata testibus, nisi error probetur,ita Binsfeld.[c] Sed hoc verum est tantum in confessione huiusmodi speciali de certo facto; non de generali vt de incantatione tantum vel magia, item de facta serio non ioco, nec non de verisimili atq; possibili, vt postea docebo de confess. iudiciali.

a Indic. 8.

b Carolina d. c. 44.

c Indic. 9. ex cõmuni vt aït sententia.

Hæc sunt indicia maxime verisimilia & legitima,quando, quæ ad naturam atq; plenitudinem eorum requisita sunt, concurrunt: & hæc haud dubie non tantum faciunt cum nominatione complicis concurrentia

ſemiplenam probationem: adeo vt ſic ſemper vnum iſtorum indiciorum cum nominatione tali, qualem requiſiuimus, ſufficiat ad torturam: ſed etiam ex multorum ſentẽtia, quædam ex his ſola ſufficiunt: quod tamẽ non libẽter practicarem: ſed ſemper vellem vnum ex vrgentiſſimis cum alio leuiore, vel plura ſemper leuiora concurrere.

Conditiones autem requiſitę, vt vnum ex his cum denunciatione complicis ad torturam ſufficiat etiam in exceptis, ſunt ſequentes, additæ iis, quas ſuperius iam poſuimus ſuis locis: *primo* vt talis nominatio complicis adeo veriſimilis ſit, vt vltra adminicula illa, iudex ex ipſo quoque teſtium numero, & qualitate deponẽtium, & perſona eorum contra quos deponitur, & aliis facti circumſtantiis quaſi certo credat nominantem non mentiri[a]. 2. quod ſocius criminis ſocios nominans non patiatur niſi hunc vnum defectum: nam ſi plures habeat, etiamſi tantum duos (v. g. quod non tantum ſit infamis & criminoſus, ſed etiã ſit vilis, abiectus, aleo, vel alias inhabilis) tunc ne in exceptis quidem faceret indicium ad inquiſitionem ſpecialem, nedum ad torturam[b], etiamſi in tortura ſuam nominationem confirmaſſet[c], quia hæc vnicum ſupplet defectum tantum; quod procedit multo fortius in nominante ſocio criminis inimico, periuro, vel vario, & ſibi contrario[d]. 3. ſecundum quoſ-

dam

[a] c. in fidei fauorẽ. de hæret. in 6. plurimos citat Farinac. q. 43. n. 177.
[b] poſt Marſ. Carrer. Boer. & alios Farin. ſup. n. 178.
[c] Burſat. conſ. 69. & cõſ. 275. Bonacoſ. Kirchou. Maſcard. qui omnes teſtantur eſſe communem.
[d] vide Farin. à nu. 179.

dam nominatio contra eum, qui est bonæ famæ & existimationis, non valebit cum adminiculis, ad torturam: sed valebit, cum bona fama duntaxat debilitaret indicia cōtraria [a], ideo considerandū potius quot & quāta sint ista indicia adminiculantia: vt si non superent bonam illam famam, tum vera sit hęc cōmunis Dd. limitatio, si illam superent, non debeat propterea nominatus torturam euadere [b]. 4. si deessent alia adminicula, non valeret ad torturam nominatio sponte ad nullam iudicis interrogationem à reo facta, quia hæc, ne indicii quidem vim tum haberet: sed si adsint alia adminicula, vult omnino Farin. [c] eam æque valere ad torturam, ac valeret si ad interrogationem iudicis emanasset; & sic intelligendam communem Dd. dicentiū, si reus nulla præcedente interrogatione cōplices nominet, non facere indiciū. Et sane hæc distinctio; quæ etiam Claro placuit, & Peguero [d], quoad inquisitionem, non minus æqua videtur in foro conscientiæ, quo ad torturā. In foro externo, quia durat præsumptio, quod testis vltro se offerens examini suspectus est, ideo tutius illic iudex faceret sequendo communem. Porro quo ad duplicē casum, quem addit Farin. n. 192. scilicet procedere illā cōmunē, primo quando quis nec carceratus, nec à iudice requisitus sponte iudicem adit, & reuelat crimen complicis; secundo, quando quis sponte reuelat

a bene docet Farin. q. 47.

b Farina. q. 43. n. 188.

c sup. nu. 190.

d Clar. q. 21. Peguerus decis. crimin. 5. n 30.

delictum, de quo sibi impunitas promissa à iudice: ratione hac, quia primo casu tunc præsumitur denunciator siue accusator: secundo casu pręsumitur corruptus promissione impunitatis. Equidem, quia vtrumque fundatur in pręsumptione iuris potius quam in facti veritate, putarem in conscientiæ foro, vbi veritas tantum attenditur, posse iudicem hac nominatione re bene perpensa, vti ad inquirendum saltem: nam ad torquendum non censeo. Sciendum 5. non prodesse adminicula, quando tortura, in qua nominatus fuit socius, non fuit legitime peracta seu decreta, puta sine præcedentibus indiciis. *Farinac. post alios n.193. & seq.* Deniq; non valere dictum socii criminis ad torturã, etiam cũ adminiculis, si potuit veritas actu vel habitu aliter haberi, quidã putant, sed eos merito refellit Menochius *cas.474. nu.62.* quem sequitur Farinac. *n.195. d. q.43.* Ex quo restant quædam breuiter addenda, de indicio famę, fugæ & minarum.

Quartum indicium est FAMÆ INDICIVM, de quo sciendum, vt fama sit idonea pro indicio, debere ortam esse à viris, nisi sit de re melius vel æque perspecta fæminis, hoc est quando factum amplius vel æque fæminas tangit [a], verbi gratia, de maleficio aborsus, vel sterilitatis, vel infanticidio & simil. ideo in strigarum delictis potest fama originem ducere à fæminis æque ac viris.

[a] Farin. q. 47. n. 161.

ris. Item debet esse fama solida, non leuis, nõ vaga aut varia, aut decrescens, aut contraria, sed constans, crescens, & vniformis ac eadẽ in toto populo [a] : alias, quando famæ sunt contrariæ, si simul sunt ortæ, & testes vtrimque sint pares, vt & verisimilitudines æquales, negatiua tollit affirmatiuam, bona malã, & censetur negatiua, etiam quando testes aliqui dicunt se nihil scire, quia per hoc satis indicant non fuisse famam in toto populo. Si famæ simul non sint ortæ, posterior tollit priorem, nisi prior nitatur meliori testimonio, vel verisimiliori causa, tunc enim prior non tolleretur [b]. 3. debet fama orta fuisse tempore delicti commissi, vel statim post, nõ ex longo interuallo, nedum post accusationem, inquisitionem, vel incarcerationem [c]: nisi tamen causa, ex qua fama sumpsit originem, superuenerit post longum interuallũ, accusationem, inquisitionem, vel incarcerationem; quia tunc quandocunque superuenerit famæ causa, validum indicium fama præbebit [d] ratio est, quia non potuit ante initium sumere, cum effectus causa sit posterior. 4. vt fama aliquid operetur, debet esse fama in loco delicti commissi, nec sufficit si sit alibi : locus autem delicti iuxta qualitatẽ & facti exigentiam latius protenditur, vel in viciniâ tantum, vel in parte oppidi, vel in totô oppido, vel in totâ prouinciâ [e]. 5. Debet fama nec esse procurata, nec affectata [f] : ratio,

a post Rol. cons. 3. vol. 1. Mascard. de probat. & al. Farin. nu. 163.

b vide Far. à n. 165.

c Carrer. tract. de indic. & tort. n. 12. & 17. Foller. pract. crim. ver. dentur capitula q̄ suffocauit vxor. n. 28.

d post Bar. Alex. Saly. Bos. & Mars. Farinac. nu. 178.

e Bald. & Salyc. in l. ea quidẽ C. de accus. recte cont. Bar.

f Foller. sup. nu. 35

tio, quia hæc non est fama, sed hypocrysis & fictio. 6. Debet fama hæc mala per bonam famam non fuisse deleta. magna enim sunt bonæ famę priuilegia. nam paribus momentis iudex debet inclinare in bonam famam[a]; testes non multo pauciores deponentes de bonâ famâ præferuntur deponentibus pluribus de malâ[b]. Fama bona in genere tollit malam in genere & in specie[c], est communis, & vera, quando mala in specie non est adiuta alio indicio: tunc enim puto tantum illam debilitaret, vt colligo ex dictis Vulpelli, Clari & Bossii coniunctis prout illa posuit Farinac. *nu. 197. & seqq.* tollit etiam omnem aliam delicti præsumptionem & indicium, adeo vt reum torquendum ex indiciis legitimis specificis præcedentibus, eripiat torturæ; secundum nonnullos, quorum sententia à quibusdam communis vocatur[d], attamen contraria est multorum melius rem discutientium, & praxi, & rationi magis consentanea, vt duntaxat bona hæc fama, quando ad malam famam accedit aliquod aliud indicium; minuat & debilitet indicia, nõ vero plane tollat[e], idque adhuc solummodo si indicia leuia[f] & qualia qualia, nõ vero si sint particularia[g], aut grauia, & ideo adhuc posse tunc reum torqueri[h], sed tamen (vt aliquid etiam bona fama operetur) debebit leuius torqueri, quæ videtur sententia Casoni[i]; & quens etiam. *i* de indic. & tort. tract. 1. cap. 2 nu. 5. Farinac 192.

[a] Peguer. decis. crim 17 nu 13. Hector. Æmil. tract. de testib. verbo testis bonã vel malam. n. 8 & 9.
[b] Æmil. sup. nu. 14. & seq.
[c] Bursat. cons. 315. vol. 3.
[d] ab Arnouo soli loqu. 37. & Bursat. cons. 166. vol. 2.
[e] Vulpell. cons. 105. Ludou. Pegue decis. crim. 17. n. 13.
[f] Vulpell. cons. 10. n. 4. Merenda cons. crim. 88. nu. 77. lib. 2.
[g] post alios Hect. Æmil. sup. nu. 17.
[h] Clarus q 60. v. fre-

Fari-

Farinacius addit hanc esse veritatem, & secundũ eam indistincte semper se vidisse iudicari. *Plura* etiam idem de malâ famâ (*à nu. 186. vsq; ad fin. q.* 47.) quæ sic breuiter cape, commodiori ordine & clarius tradita.

Mala fama in genere alicuius facti facit delicti præsumptionem [a], dummodo mala fama sit in eodem delicti genere de quo quis inquiritur [b], & si accedant alia adminicula sufficiet ad torturam [c], siue sit persona vilis, siue non, & siue sit delictum difficilis probationis siue non: nam Dd. [d] qui quoad personam vilem, & in delictis quæ sunt difficilis probationis, putant non requiri ad torturam alia indicia, præter famam malam in eodem delicti genere, sæui nimis sunt & adferunt non admodum consentanea iuri, quare Farinacius [e] eos merito reprehendit: ideo nec in maleficiis quidem putarim iudicem absoluendum, qui hanc crudelitatem amplecteretur.

Famam exacte probare, quam necessariũ, tam rarum est in iudiciis; adeo vt Grammat. Senator Neapolitanus scripserit, se nunquã vidisse processum, in quo repererit famam publicam legitime fuisse probatam, quod & Iulius Clarus, & Vulpell. & alii egregii partim iudices, partim aduocati asseruerunt [f]. quare cum in nostra materia plerumque

[a] Mascar. de proba. li. 2. concl. 831. nu. 10.
[b] Mascard. sup. Fran. Personalis de indic. & tort. n. 56.
[c] Cason. d. cap. 2. n. 2. Clar. q. 21. vers. fama sola. Farinac. q. 23. n. 22.
[d] Persona. & ab eo allega. sup. n. 55. & 56.
[e] d. q. 47. nu. 206.
[f] vide Far. nu. 207.

contra ſagas & ſtriges ex famæ indicio procedatur, pergam eos iuuare, quibus deeſt larga ſupellex libraria, vel ocium ingentia illa volumina Farinacii, Boſſii, Maſcardi & al. percurrendi. Ad famam probandam requiritur 1. vt teſtes ad minus ſint duo, nec ſuffi cit vnus omni exceptione maior [a] ſed vt minimum duo eſſe debent ſpectatæ, integræ, & optimæ opinionis ac fidei [b]; atque idipſum, quod ſint tales, articulandum & probãdum in proceſſu, iuri communi magis conſentaneum eſt, quando agitur ad inquiſitionem particularem vel torturam, immo non bene faciunt iudices, qui communiter hoc ſolent prætermittere, licet aliquos pro ſe habeant Dd. reuerâ enim fundamentum iſtorum, quod vnuſquiſque præſumatur idoneus & omni exceptione maior teſtis; in re tanti momenti, leuiuſculum eſt [c]. 2. *requiritur*, vt etiam non interrogati teſtes de fama exprimant cauſas, indicia, & coniecturas, quibus orta eſt fama, nec ſufficeret quod dicant ſe audiuiſſe à multis, vel publice, vel ita eſſe publicam famam [d], niſi & cauſas & illa alia adderent; quibus additis, ſufficeret dicere ſe ita audiuiſſe publice dici; de quo ſtatim amplius. 3. *requiritur*, vt teſtis ſciat ſaltem rudi Minerua deſcribere (non enim opus eſt exacta definitione, quam vix iuriſtæ & aduocati poſſunt dare) quid ſit fama, de qua deponit, ſaltem ſic, vt appareat iudici eum ſatis intelli-

gere;

---

a Maſc. ſup. concl. 749. Hippol. Rimin. conſ. 59. vol. 1.

b c. qualiter & quãdo de accuſat.

c vide Far. n. 211.

d opt. Simancas, de hæreti. c. 65. poſt. nu. 37. Vulpell. conſ. 30. n. 11.

gere; quare reiici deberet, qui diceret se nescire [a], vel diceret esse id quod per plures personas dicitur, vel quod publice dicitur, vel quod per istum aut illum dicitur [b]: sufficeret autem, nec de hoc interrogandus esset, si ex præcedentibus iudici constaret testem satis intelligere, quid sit fama [c]. 4. *requiritur* vt specifice deponat de fama in illis ipsis articulis, in quibus fama est articulata; nec sufficeret quod in fine poneretur generalis clausula de fama præced. omniũ, &c. [d] 5. *requiritur*, vt debeant exprimi auctores, à quibus fama est orta: & quidẽ probabilius est id obtinere, etiamsi interrogati de hoc non forent; & quod nominati isti debeant esse alii, quã contestes; nec sufficeret dicere se audiuisse à maiori parte populi, si postea diceret se nõ recordari à quibus, nec vllos posset nominare. nam si aliquos nominaret, & diceret se reliquorũ non tenere nomina hoc sufficeret: immo si fama foret orta ex probabilibus coniecturis & causis, hoc quintum requisitũ cessaret [e]. 6. *requiritur*, vt dicant testes, se audiuisse à maiori parte populi, vel ita dici à maiori populi parte [f], (si addant illius ciuitatis [g] vel etiam si id non addant, quia satis hoc intelligitur [h]) à maiori (inquam) parte populi id publice dicentis, vel priuatim [i]: nec necesse est addi, & ita maiorem populi partem sentire [k] sufficit, etiam si dicant se au-

a Clarus §. fin. q. 6. n. 18.
b Rol. cõs. 54. vol. 1. Natta cõs. 473. Viuius in libr. commu. opin.
c Mascar. sup. d. cõcl. 749. nu. 36.
d Mascar. sup. concl. 752.
e multis Farinac. à n. 228. vsq; 236.
f Bart. in l. de minore. §. pluriũ. D. de quæst.
g Franc. Hercula. de negati. 312. in fin.
h Bart. sup. nu. 20.
i Bald. in cap. præterea. n. 19. de testib.
k Clarus sup. q. 6. v. 15.

dixisse sic dici per totam ciuitatem [a]. non sufficeret si dicant, se audisse à mille personis, vel à diuersis personis, vel à multis personis, vel à pluribus & pluribus personis, quia nihil istorum significat maiorem partem populi.[b] Sed quid si dicant se ita audiuisse publice dici vel ita esse publicam vocem seu famam? tunc distinguendum. nam in criminalibus quando agitur duntaxat ad habendam semiplenam probationem (v. g. ad torturam) hoc sufficeret, quando testes simul adducerent causas & coniecturas verisimiles, vnde orta esset fama; in ciuilibus verò hoc non sufficeret: & sic conciliat Bald. & Bart. contrarias opiniones Prosper Farinacius. *sup. num. 259. cum seqq.*[c] *Septimo requirunt* nonnulli plures hos testes non esse singulares, sed verius est, hoc non requiri & famam siue bonam siue malam posse probari per testes singulares, dummodo non sint contestes in specie famæ irrogatæ[d]. 8. *fama* probatur per decem testes, etiamsi non sint vniformes, dummodo causas & auctores famę bene exprimant, & alias sint testes habiles; tamen non sufficient ad torturam, nisi concurrant alia adminicula [e]. 9. *probari* potest fama etiam per scripturam, vt litteras bonorum virorum, per priuilegia, & instrumenta antiqua & alias scripturas authenticas. scripturæ autem non possunt esse pauciores duabus, imo saltem tres, & debent habere originem à di-

[a] Capel. Tolos. decis. 380. n. 9.

[b] Salycet. in l. ea quidem. n. 119 C. de accusat.

[c] fuse Far. à n. 238.

[d] de quibus Clarus §. fin. d. q. 6. n. 14.

[e] Fari. sup. nu. 265. & 304.

uersis personis [a]. Hæc de probatione famæ in specie.

Bonæ famæ in specie probandæ [b] hæc est regula, quod vnusquisq; præsumitur in suo artificio vel statu (etiamsi carnifex foret) bonus, donec probetur malus: maxime si sit natus ex bona patriâ, vel ex bonis parentibus, vel si sit nobilis & diues, vel bene educatus: & ideo etiam quis præsumitur bonæ famæ: nisi tamē adesset sceleris aliqua præsumptio specialis. quia hæc excludit præsumptionem generalem. Fallit etiam regula illa quando agitur de prę iudicio tertii, tunc enim huiusmodi bona fama est probanda. item quando hæc præsumptio bonæ famæ redundaret in præiudicium eius pro quo præsumitur (de quo vide Menoch. *li. 5. de præsumpt. præsumpt. 1 à n. 20.*) itē fallit in eo, qui alias fuit malus malæq; famæ: item in eo, qui dat operam rei malæ siue illicitæ. *Ad probationem famæ bonæ vel malæ in genere* requiruntur eadem, quæ ad probationem eius in specie, vnde valet argumentum à famâ in specie, ad famam in genere.

P Quintum est Indicium Fugæ. de hoc regula prima est, quod fuga ante inquisitionem formatam vel accusationē porrectam, contra fugientem gignit ordinarie suspicionem & præsumptionem non leuem doli & delicti commissi [d]: non tamen sola, sine adminiculo alio, facit semiplenam probationem: quare neque sufficit sola ad torturam,

a vid. Prosper. Far. sup. à nu. 267.
b Mascard. sup. concl. 751. & concl. 911.
c vide Far. à n. 277.

vide Prosp. Far. q. 48. per tot. & Clarum q. 21
d Mascar. multis l. r. de prob. concl. 819. & concl. 531.

quicquid multi dixerint, & loquor de fuga, quoad ipsum fugientem: nam de fuga complicis, non arbitror vnquam illam facere indicium contra complicem inculpatum, hoc est contra quem non sunt alia indicia. fugiẽtem autem intelligo etiam illum, qui occulte latitat in ciuitate aut loco vbi habitat: eum quoque, quem ex signis euidentibus constat fugam adornare, idque magis si accesserit contumacia aduersus citationem: vel etiam fugerit per loca inuia & insolita, puta per saltus aut nemora, quæ non sunt in transitu; vel si inuentus in delicto aut præparatione, clamore populi fugatus fuit, quo casu etiam denegatis defensionibus posset torqueri, si clamor populi sit ortus ex probabili & verisimili causa, ad opinandum quod volebat delictum committere, sed clamore fuit impeditus.[a] Quod si metuit, subito & ex improuiso se coniiciendum in carcerem, antequam capiatur fugiens vel se occultans, non præbet fuga indicium idoneum ad torturam: multo minus, si iam captus ex manibus satellitum & ministrorum iustitiæ se eripiat, quantumuis iuridica & legitima sit captura, quod diligenter notandum contra multos[b]; & verissimum est, quando quis etiam ex interuallo postquam elapsus fuit, vel sponte iterum comparet, vel inuitus iterum captus fuit: quod maxime obtinet in iis, qui vel propter debilitatem carceris incommo-

[a] vide Far. n.12.

[b] hoc contra Carrer. & Foller. bene Farinac. à nu. 14. docuit.

da ægre possunt ferre, vt de se testatur Demosthenes [a]; vel quibus admodum verecundum sit incarcerari, propter genus, vel dignitatem, vel professionem. Sponte dicitur rediisse; qui, cum possit iterum fugere, permittit se capi vel citatus comparet. Est autem hæc spontanea comparitio (si ante bannum fiat) adeo potens, vt fugam plane expurget, cætera vero indicia omnia debilitet; ideo si propter illa antea poterat torqueri, iudex eum iam non poterit torquere, ex plurimorum Dd. sententia, vel non poterit nisi leuius multo torquere, iuxt. Farina. *n.55.* REG. 2. est. Post accusationem vel inquisitionem fuga in criminalibus causis, quando agitur de pœna luenda in corpore, adhuc nō præbet indicium sufficiens ad torturam; etiamsi accederent alia adminicula. nam adminicula hæc tantum ante inquisitionem operantur & non postquam fuit inquisitio cæpta, quia post inquisitionem cæptam fuga non præbet vllum indicium [b]; & ideo alia indicia huic non possunt adminiculari, quod nullum est. Quod si alia indicia sint multa, & vrgentia, ac grauia, illa vim suā habebunt, non vero huic, quod nullum est, adminiculari sunt dicenda. REG. 3. Hæc obtinere puto etiamsi iudex non habeat famam crudelis, neque comminatus sit se male tractaturum. ratio, quia molestiæ iudiciales, & grauissima caussarum criminalium incommoda,

[a] epist. 2.

[b] Bart. & cōmuniter omnes Peguer. decis. crim 17. nu. 31. Clarus q. 21. nu. 23. Farin. nu. 27.

da, reuera sunt iusta metus & fugæ causa: quando verò illorum duorum alterum accederet, fatentur omnes fugam nullum indicium præbere [a]. Reg. 4. Fuga cum quantumuis multis adminiculis aliis, non sufficit ad condemnandum pœna corporali vel ordinaria: si vero esset iuncta cum vno teste exceptione omni maiore & oculato, tunc posset sufficere ad condemnationem pœnæ pecuniariæ & extraordinariæ [b]. Reg 5. Causa probabilis fugæ probatur per iusiurandum fugientis, quando constat de causa probabili, etiamsi præsumi aliunde possit, eum non propter hanc causam, sed propter delictum discessisse; verbi gratia, dicit quis se discessisse, quia timebat accusari vel incarcerari; si constet hæc comminata vel præparata fuisse, statur iuramento quod ob eam causam discesserit [c]. Sextum est Indicium Minarum. circa quod nota differre iactantiam à minis. Iactitare se dicitur, qui dicit se posse vltionē sumere, offendere, delinquere, &c. si vellet: minari vero, qui dicit se velle facere, siue se facturum. hæc duo perperam nonnulli confundunt; etiam in aliis rebus. Sit conclusio, *quoad minarum indicium*. quando damnum vel delictum est subsecutum, communis sententia est, siue iactauerit quis se, siue minatus fuerit, efficax hoc indicium esse ad torturam, quando minans vel iactans est persona potens, malæ vitæ, & solita minas

[a] Farinac. n. 47.

[b] Farinac. nu. 69.

[c] Farinac. nu. 44. & seqq.

exsequi [a]; intellige si sit dubium, quis delictum commiserit, & minator in hoc ipso delicto sit malæ famæ [b]. ratio est, quia in hoc casu idem est animus iactantis & minantis. hoc verum in foro externo, quia talis illic præsumitur: in interno tamen foro, puto inter minas & iactantiam, distinguendum confessario & diligenter quærendum an iactitarit animo adimplendi, necne. Nam grauius longe est peccatum eius qui iactitauit vel minatus cum desiderio exsequendi & exsecutus; immo duplex est peccatum. Similiter in foro [c] externo idem est si quis expresse vel tacite siue ænigmatice minetur occidere, aut vulnerare (verbi gratia, faciam ne doleat tibi caput, extraham tibi pennam de ala, &c.) sed in foro interno in æquiuoca seu obscura locutione scrutanda est mens loquentis. Et hoc quod diximus de homine malæ famæ & solito exequi, locum habet, quando non accedunt alia adminiculantia indicia: nam si accederent alia, tunc ex solis minis, & mox subsecuto delicto posset subiici torturæ etiam non solitus exsequi [d]. Hæc limitanda, primo si offensus haberet alios etiam inimicos præter minantem; tum enim debet iudex esse valde circũspectus, & considerare an sufficientes sint minæ, & an forte alius inimicus hoc tegmine fretus offenderit, vt narrat accidisse Paris de Puteo, & ex eo alii [e]. 2. limit. quando

[a] arg. l. metum C. quod met. caus. Fari. q. 50. n. 7. & 9.

[b] recte Clar. q. 21. nu. 37. Peguer. d. decis. crim. 17. n. 11.

[c] Farinac. nu. 8.

[d] Menoch. de præsump. l. 1. q. 89. n. 62. Farina. n. 11.

[e] vide Far. nu. 13.

delictum non esset subsecutum in continenti, sed ex interuallo, hoc autem decernere permittitur iudicis arbitrio, qui considerare debet qualitatem personarum, & an ante habuerit opportunitatem delicti committendi. nam si statim non habuit, & fecit statim ac eam nactus est, interuallum nihil eleuat indicium [a]. Tertio fallit quod diximus esse indicium sufficiens huiusmodi minas, si sint ambiguæ, & quæ possunt significare vindictam legitimam siue iuris, & licito modo, (verbi gratia, vlciscar, solues, pœnitebit te, non sic abibit & talia) [b] quod certe verum est, si minator solitus sit via iuris se vlcisci, verum si consueuit se vindicare via facti (vt solent sortiarii) in his iudex potius debet sequi sententiam Parid. de Puteo volentis, etiam tum fore indicium ad torturam [c]. 4. minæ debent fuisse specificæ seu de eodem quod subsecutum fuit delicto. sic nonnulli post Spec. & Dec. quorum doctrina (vt recte Farinac.) tantum est admittenda, quando minæ prolatæ fuere in aliqua certa specie, & subsequitur delictum plane alterius speciei, quod non continetur sub specie comminata, neque est præparatio seu gradus quidam ad illud. (verbi gratia, quando quis minatur occidere, & secutum est domus incendium [d].) Sed si minæ fuerunt in genere prolatæ (verbi gratia, dolebit tibi caput, faciã ne hîc intres, ne loquaris, &c.)

[a] vide Far. à n. 14.

[b] Osasc. cons. 64. n. 55.

[c] Farinac. nu. 22.

[d] vt bene Natta cõs. 42. n. 2.

& delictum illa generali significatione continetur; vel si delictum plus nocuit, vel minus quam minatum fuit, sed effectus tamen est quid ordinatum ad minas; tũc adhuc locum habebit regula (verbi gratia, si in quem minæ occidendi prolatæ, inueniatur tantum vulneratus, vel è contra, quia vulnera nequeunt ad certam mensuram dari.[a]) 5. limit. procedere regulam, quando minæ non fuerunt reuocatæ, & quando erant prolatæ animo sedato, & post interuallum à prætensa iniuria; sic, vt queant dici processisse ex animo deliberato; non ex calore iracundiæ[b]. 6. limit. vt minæ sint absolutæ. Nam si fuerint conditionatæ (verbi gratia, faciam si tu adhuc transieris hac &c.) tunc nihil operantur nisi sufficienter probata conditione in minis apposita[c]. 7. debent minæ apparere, hoc est probari per duos testes efficaciter, quos oportet saltem esse concordes in qualitate minarũ, licet discordent in loco & tempore[d]: alias si essent omnino singulares, vel esset vnicus tantum testis, minæ non facerent indicium ad torturam, sed tantum ad faciendam inquisitionem generalem sufficerent. 8. ad torturam sufficerent minæ hominis soliti exsequi, cum causa præexistente minarum, vtpote honor læsus, odium, vtilitas aut quid simile: quod si ad consuetudinem exsequendi, & causam, accederent alia adminicula pręsumptionũm (vtpote inimicitia) tunc etiam ad

a Farinac. à nu. 24.

b Farinac. nu. 27.

c Farinac. nu. 32.

d Farinac. à nu. 40.

condemnandum sufficere tales minas censet Farinac. post multos quos allegat [a]; non quidem ad pœnam ordinariam, sed extraordinariam, & pecuniariam non corporalem. quod fateor, quando concurrunt minę, inimicitiæ, delictum, & consuetudo exsequendi: idque facilius in excepto & occulto difficilisq; probationis crimine nostro sortilegii admiserim, quam in aliis: tamen semper propēderem in sententiam negantium [b] vnquam in vllo crimine licere ex huiusmodi indiciis tantum remotis ad condemnationem procedere.

SECTIO IV.

De aliis indiciis minus vrgentibus & minus certis.

PRimum est, quando quis potuit malefici um impedire & non fecit; si tenebatur nō lege tantum caritatis (qua omnes homines tenentur) sed etiam lege iustitiæ, vt puta ratione officii; tunc puto vrgentem præsumptionem occultæ societatis induci [c]; & talem non prohibentem esse plectendum pœna saltem extraordinaria [d], quando aliqua adhuc adminicula accedunt; intellige primo posse torqueri; &, si post torturam necessaria reliqua adsint, ad cōdemnationem iuxta dicta pauloante in fine præcedētis sectionis etiam posse procedi. Quod notandum est

[a] vide nu 30. 36. & 39.
[b] Fran. Casonus de indi. tract. 7. c. 1. n. 17 Diaz. reg. 370. Anto. Gomez. to. 3. ca. 12. nu. 15 Sarment. Episc. Genens. lib. 1. Select. c. 1.
[c] cap. sicut dignum §. illi etiam de hom. ca. qui potest & c. quantę de sent. excomm. c. non in inferenda 23. q. 3. cū sim.
[d] Gandin. tit. de præsumpt. & ind. in dub. n. 24. Menoc. de arb. cas. 555. nu. 7. quos sic interpretor.

procuratoribus,& aduocatis fiſci, & ſimilib⁹ officiatis iuſtitiæ. Sed, ſi quis tantum tenebatur obuiare ex præcepto caritatis ; tunc non puto iſtud indicium ſufficere ad torturam, ſi alia nulla coniectura concurrit, maxime ſi poſtea aſſociauit ſe ſic delinquenti [a]. Et hæc limitant D D. quidam in crimine læſæ Maieſtatis, quos ſequitur Iulius Clar. & non eſt dubitandum de foro externo : ibi enim non reuelans hoc crimen punitur, ſicut & ſerui qui non defenderunt Dominum occiſum [b]. In foro conſcientię neq; hos ſeruos, neque alios illos, ne in crimine quidem læſæ Maieſtatis, putarim ad reſtitutionem damnorum teneri [c]. Hinc patet indicium & præſumptionem induci contra iudices, qui omittunt vel negligunt maleficos punire, ad quod tenētur ratione officii, vt dixi. vt & belli dux ratione militum; & prælatus , ſubditorum. quæ eſt communis ſententia, *arg. ca. qui poteſt, 23. q. cap. negligere 2. q. 7. Simanc. in praxi tit. 15. Capic. deciſ. 130 num. 67 Plaza epit. delict. cap. 28 num. 30. & 31. Nicol. Moron. de fid. treug. & pac. q. 138. nu. 41.* & hi omnes, quia iure ad hoc tenebantur, ad reſtitutionem damnorum ex omiſſione hac ortorum parti lęſæ tenentur. neque obſtat Cou. & Med. citati : loquuntur enim de iis qui tantum tenebantur obuiare ex caritate: quoad ſeruos domini occiſi, aliud eſt. quia, licet puniantur in foro externo, id

[a] ſic intelligo ſententiam communem, quā ſeqq. Ant. Gomeſ. d. l. 3 tit. de homic. nu. 4. & in tit. de læſ maieſ. nu. 8 Clar. §. fin. q 87. n. 3 & Farinac. q 51. n. 6.

[b] l. 1. §. ſed & in eo D. ad Syllan.

[c] ſic bene Clarus ſupra poſt lo. Medinam & Couar. ibi citatos.

fit propter præſumptionem , & ideo in foro conſcientiæ non tenentur ad reſtitutionem.

2. Eſt quando quis patrocinatur ſponte maleficis, & conatur criminis enormitatem eleuare, & contendit; non eſſe credendum iis, quæ de illis certo narrantur, & ea omnia vana eſſe & delira, aliaque huiuſmodi, ſicut fecere Wierus hæreticus, & noſtris temporibus quidam Calidius Loſeus Theologus, cuius animæ Deus parcat; qui dum viueret fuit eo nomine ſuſpectus inſinceræ fidei, & Bruxellæ incarceratus, & Treuiris expulſus; quia libellum parauerat & conabatur clanculum, Coloniæ (quod hic inſerendum duxi, vt, ſi forte infælix iſte partus poſtumus, cum noxa publica, lucem aſpexerit ; vel ſcripta exemplaria, vt ſolent opera tenebrarum, clam diſtribuantur , ſibi quiſque caueat; ne ſpecie pietatis impietatem hauriat) parauerat inquam, & conabatur libellum edere in hanc ſententiam, coactuſque fuit abiurare huiuſmodi dicta, ſcriptaque, & merito. ſic enim natura comparatum eſt, vt quæ quiſque lubenter & proterue defendit, ea non fugiat, neque ſe illis facile abſtineat; à quibus vero ſe abſtineat, ea non multum laboret, cum inuidia & moleſtia, tueri. Deinde vtplurimum tales poſtea deprehenduntur occultæ ſocietatis rei. Eſtque hæc perſuaſio diligenter vitanda, cum omnibus, tum maxime procura-

toribus, aduocatis, iudicibus. Wierus, si credimus Crespeto *discur. 3. de odio Satanæ.* hanc defensionem suscepit, quia ob Magiæ crimẽ pœnam mortis verebatur. Ex Iaquerii *flagello Fascinariorum* constat, per Edelinum Doctorem Sorbonicum hoc Diabolum conatum persuadere mortalibus. Iaquerii verba sunt: *Nõ immerito creditur quod dæmones, qui hæresim & sectam abominabilẽ fascinariorum erexerunt, induxerunt assertores ad credendum & pertinaciter asseuerandum; quod ea, quæ per maleficos fascinarios fiunt in cultu dæmonum, non sunt nisi illusiones dormientium. hoc autem luce clarius patet ex processu facto cuidam magistro in Theologia* [*addit Monstreletus p. 3. Chronic. eum fuisse Priorem S. Germani in loco quem vocant Galli* en l'haye; *& ante fuisse monachum ordinis D. Augustini & prius etiam aliorum ordinum. vnde hominis inconstantiam facile notes.*] *super huiusmodi hæresi & secta deprehenso: qui sponte confessus fuit & detexit, quo modo in cultu dæmonis ipse cum pluribus aliis complicibus realiter & pluries conuenit, quem dæmonem inter eos vidit & coluit apparentem, quandoque in forma hominis, quandoque in forma hirci, vbi abnegauit Deum, & fidem catholicam, Beatamque virginem & Crucem. Prædictus autem Magister vocatus Mag. Guilhelmus Adeline anno Domini* M. CCCC. LIII. *die duodecima mensis Septemb.* [*Monstreletus vocat Guil. Edelin, & dicit hanc sententiam latam mense Decembri, in Vigilia Natiuitatis Dominicæ, in cæteris conue-*

niunt, de loco, de anno, de confessione, de pœna.] *in capella Episcopali Ebroicensi iudicialiter coram iudicibus fidei, cum lacrymis in terram prostratus, exhibuit quandam scedulam cõtinentem sua commissa contra fidem in dicta hæresi & secta, offerẽdo prædictis iudicibus abiurationem. Ipsa autem scedula continebat inter cætera, quod quando ipse fuit introductus ad dictam sectam, Diabolus asserebat, quod ipse Mag. Guilhel. bene posset, si vellet, augmentare eiusdem dæmonis dominatum, præcipiendo eidem Mag. Guilhelmo prædicare, quod eiusmodi secta nõ erat nisi illusio, & quod hoc prædicaret ad contentandum populum patriæ, vbi tunc morabatur ipse Magister Guilhelmus. Hunc Mag. Guilhelmum ego qui hæc scribo noui, & frequẽtissime vidi antequam esset de hoc crimine suspectus.*] hæc laquer. *flagelli hæreticor fascinar. c. 4.* Nostris temporib. summa ope & vi Doctor Vlaet, vnus ex Principis Electoris Treuirici Consiliariis, hoc idem contẽdebat; sed ei se fortiter, erudite cõscripta cõfutatione erroris, Pet. Binsfeldius opposuit, *edita Disputatione ad Confession. Malefi car.* Captus ille Vlaetius, crimen tandem, fraudemq; confessus, vt & Edelinus, flammis feralibus consumptus fuit. Indicium hoc nititur aperta iuris præsumptione, *l. vni. C. de priuat. carcerib. & c. error. 84. d. & docent* Pet. Loyherius *lib. 2. de spectris. fol. 526.* Ludouicus Richeaumeus noster, *in lib. trium discursuum*, laquerius, Michael Remig. Bodinus, Crespet. & alii. Oratos velim Iudices (quos ego talia per-

peram effutire intelligo) vt dignẽtur has Disquisitiones nostras legere, & in singula inquirere: quæ displicebunt, refellant: quæ refellere nequibunt, iis, fastu & obstinatione seclusis, assentiantur. Irridere, contemnere, nec legere, intelligereue velle; vanitatis non grauitatis est, inscitiæ non sapientiæ, scurrarum non Iustitiæ Sacerdotum. Solo autem Canone illo, *Episcopi 26. q. 5.* niti; & verba vrgere, nõ sentẽtiam; nec ad ipsa quidem verba satis attendere, totamque canonis seriem; sed frustulatim eum discerpere; nec explicationem Theologorum, & Canonistarum doctissimorum admittere; nec iudicium suum communi omnium Europæ Catholicorum sæcularis & Ecclesiastici fori Tribunalium praxi, rerũque iudicatarum auctoritati submittere, sed vnum malle Wierum, aut alterum reprobæ religionis hominem, sequi & cum scandalo audientium publice ista iactare; quid aliud est, quam Tribunalia omnia Catholica inscitiæ, iniustitiæ, crudelitatis damnare? quam maleficis & eorum sceleri habenas permittere ad nocendum? quam reip. & humano generi toti, & Deo optimo maximo tali conniuentia patrocinioq; teterrimæ apostasiæ, atrocissimam iniuriam inferre? *Vide dicta sup. li. 2. q. 16. & dicenda infra hoc eod. li. 5. sect. 16. litt. VV. vbi c. episcopi fusissime explicabo.*

3. Est, cum sortiarii vtplurimum etiam sint hæretici; eos qui scienter defendunt ipsos &

errores

errores eorum esse ipsis deteriores, proque sociis habendos [a]; qui nesciunt esse sortiarios, hi puniendi non sunt, vt tales; nisi sua defensione iudicis officium impediant [b]. Qui scientes esse sortiarios, non defendunt errorem; sed personam tãtum; illi se valde suspectos reddunt, & contra illos specialiter inquiri potest, & ob defensionem hanc sunt puniendi [c]: vt & aduocati & notarii, illi, si scienter & sponte in iudicio patrocinantur, venia nõ petita, vel ad hoc à iudice non deputati; hi, si instrumenta scienter illis cõfecerint. Quod si iudices, vel Domini eos in suis iurisdictionibus, aut terris defenderint; primo sunt excommunicandi, & post pertinaciam officiis, dignitatibus, & bonis priuandi, & in exilium mittendi [d], vt regiis Hispaniæ & Siciliæ constitutionibus iustissime cauetur. fallit hæc 3. regula, quando sortiarii non sunt hæretici.

4. Quod de defensoribus dictum, idem de fautoribus obtinet; qui verbis, factis, consilio, vel pecunia eos iuuant [e].

5. Maiorem etiam præsumptionem de se præbent occultatores siue receptatores eorum [f]; si scienter hoc fecerint [g], vel non vi coacti. Quod, si contra occultatorem occurrat alia præterea præsumptio, cogitur ipse vim vel ignorantiam probare, vt si sit amicus [h], consanguineus: neque

a c. qui alior. 24. q. 3. c. qui cõsẽtit. 11. q. 3.
b c. accusat § vlt. de hæret. in 6.
c c. excommu. §. credentes de hære. Brunus li. 5. de hæret. ca. 15. Siman. in pract. tit. 14.
d ca. si aduersus. de hæret.
e 2. paral. 19. v. 1. Turrecrema. Sum. de Eccl. 2. p. l. 4. c. 21.
f l. 1. & 2. de receptat.
g Bart. in d. l. 1. text. in l. 1. Cod de receptat.
h c. cum oporteat de accusat. l. si vicinis C. de nup.

hic cognatio excusat à pœna in totum [a], sed tamen causa est lenioris multo punitionis, maxime si sit valde arcta necessitudo, vt coniugum, filiorum, fratrum [b]. Hæc quoq; locum tantum habent, quando maleficium est iunctum cum hæresi.

6. Tenentur omnes, si maleficium sit coniunctum cum hæresi, maleficium denunciare (quod extra confessionem cognouerint) & iudicibus indicare [c]: &, qui hoc non faceret merito præsumitur socius, argumento fautorum ac receptatorum. Sed quæritur V. *debeat hoc casu præmitti correctio fraterna?* si constaret maleficium non esse coniunctum cum hæresi, nemo dubitat esse correctionis fraternæ seruandum ordinem: sed quia hoc est de plane raro contingentibus, quoad striges & sortiarias & veros magos dæmoniacos; ideo quoad hos, omnino censeo hac in re idẽ dicẽdum quod de hæreticis, de quibus DD. sollicite disputarunt [d]. *Imprimis*, si hæreticus est dogmatista; protinus debet iudicibus deferri, vt cautum lege diuina *Deuteron. capit. 13. & 17.* ratio. quia nulla moraliter spes suppetit tales admonitione corrigendos: & iuxta D. Paulum, *mali homines & seductores proficient in peius errantes in errorem mittentes.* (2. Tim. 3.) vnde consequitur quotiescumque probabiliter constat non redituros admonitione ad sanam mentem, statim denunciandos [e]. quia

[a] c. leg. 23. q. 8. c. infidelis 28. q. 1.

[b] l. vlt. de recept. cũ sim.

[c] Deut. 13. & 17. Plat. li. 10. de legibus. D. Leo hom. 4. de collect. & homi. 4. de ieiu. D. Tho & Caiet. 2. 2. q. 33. a. 7.

[d] Bernardinus Arevalus lib. de fratern correct. cõcl. 6. propos. 6. Alf. à Cast. li. 2. de iust. hæret. punit. ca. 5. Sotus lib. de rat. teg. secret. mẽb. 2. q. 4. & li. 5. de iust. & iu. q. 5. à 1. Cã lib. 12. de loc. Theolo. c 9. Dõ. Banex 1. 2. q. 33. a. vlt. dub. 2. Simanc. supra c. 23.

[e] est cõmu. sentẽtia citatorũ & præterea DD. in 4. d. 19.

periculum est, ne sermo eorum vt cācer serpat. quare commune bonum præferendum est vnius priuatæ famæ: & cum talis iudicio suo plus, quam iudicio Ecclesiæ tribuat, stultum sit sperare quod priuati hominis admonitionem auscultaturus & crediturus. Et hoc verum de omnibus, quos constat malitia errare; nam hi solent esse pertinaces. huiusmodi ergo tenetur quisque sub mortali deferre. *Secundo* si constat aliquem ex ignorantia errare, & certum sit moraliter, siue firmiter creditur post admonitionem emendandus, & correctio profutura; tunc præmittēda est admonitio faterna [a]. *Tertiò* si dubium sit vtrum correctio profutura necne, & vtrum ex malitia an ex ignorātia peccet; hoc est si dubitetur probabiliter de eius pertinacia; tunc res est dubia. quidam censent tunc prius legitime admonendum [b], quam denunciandū: & legitime admonere vocant, quando quis admonetur ab habente auctoritatem prælationis, iudicii, & eruditionis, ita vt teneatur illi credere, nam non est dicendus admonitionem contemsisse, qui non credidit ei, cui credere non tenebatur. hæc sententia est valde æqua. Reip. tamen videtur vtilior sententia contraria, nempe hoc casu deferendum Ecclesiæ [c]. argumenta pro sententia hac sunt. tū quia in re dubia non est resp. Christiana in discrimen adducenda, semper enim subest periculum moræ & subuersionis aliorum: &

[a] est Durandi d. d.19. & citatorum cōmunis.

[b] Bann. supra.

[c] sic post Areual. & Sot. (quos citat) Simāc. n.12.

lege naturæ bonum commune particulari præponendum, tum quia si reus ille non erat bonæ famæ, parum refert eam iuste lædi: si vero erat, hoc ipso magis nocere reip. potuisset, cuius bonum præferẽdum eius existimationi. tum quia vel errabat ex mera malitia, & tunc iustissime delatus fuit; aut errabat ignorantia, & tunc iudices vel eum non comprehendent, vel comprehensum absoluent, & vtroque casu salua erit eius fama. Ex his infero, *in Magiæ crimine* (* quia lamiæ semp sunt valde pertinaces, & vix fieri potest vt ex ignorantia peccẽt; & semper mora est damnosa aliis) *ideo semper sub Mortali vnũquemq; teneri cõfestim eas denunciare, etiamsi cum hæresi non sit coniunctum earum crimen: & ideo qui non reuelãt hoc crimen, extra confess. sacramentalem acceptum, indicium contra se, saltem ad inquisitionẽ ẽt specialem, præbere,* q̃ miror DD. non obseruasse. Opinor omisisse, quia comprehendebant sub crimine hæresis, vt Sancta Inquisitio facit in Hispania. Deinde sagæ reuelandæ sunt, quia delictum earum non censetur commissum, sed committendum; & damna impendent proximo, & reip. ideo in conscientia quis nõ potest tacere: hoc enim in genere Doctores communiter de conscientiæ foro recipiunt in quouis crimine committendo [a]. Peccabit ergo hoc non faciens, sed contra charitatẽ, non contra iustitiam, idque omittendo non committendo: ideo non tenebitur ad

* NOTA

[a] fuse Pet. Plaza Epit. delict. c. 22. n. 17. Ant. Gomez. d. to. 3. ti. de ho. n. 4. & tit. de læs. maiestat. n 9. Meno. sup cas 355. n. 2

restitutionem, ad damna & interesse partis [a], nisi sit talis qui ex iuris præscripto releuare tenebatur [b].

7. Indicium sumitur ex mēdacio rei, quod semper sufficit ad inquirendum, non vero sufficit ad torturam, nisi sit adiutum aliis præsumptionibus [c]. Intellige mendacium facere indicium, si concurrant sequentia, nempe si sit circa qualitates & circumstantias substantiales siue proximas delicti (vt circa tempus vel locum delicti) non circa remotas, (vt locum originis rei;) & circa ea, quæ, si vere dixisset, reo præiudicassent in hac causa, & reus non habet pro se vllum indicium innocentiæ, vtputa vnum testem, bonam famã vel quid simile, & mendacium euidenter est probatum.

8. Est rei variatio adiuta aliquo alio præiudicio, idque circa qualitates & circumst. proximas delicto (vt dictum de mendacio) & ea quæ immediate rei defensionem respiciũt. Reus variat, qui modo dicit vnũ, modo aliud: hæc variatio facit indicium ad torturã, cum emanat ante torturam in examine; & ad vlteriorem torturã, cum contingit in tortura; & ad nouam, quando post præcedentem cõtingit [d], dummodo præcedens tortura facta sit ex indiciis legitimis, & dummodo prę cedentia indicia non sint satis per torturam expurgata: nam si forent expurgata sufficienter, non posset amplius interrogari super

[a] post Med & Couar. bene Clarus d.q.87 & Farinac. sup.n.25.
[b] Sot. quē refert & sequitur Meno. supra n. 3. & melius loquens Petr. Nauarra de rest. l.2 c.2 nu 11. & 17.
[c] post innu. fere Farinac.q.52 n.6. & 8.
[d] Ang. de malef. in ver. fama publ. 105. & est Marsil. Bart. & aliorũ cõmu. vide Farin. n.25 31. & 36.

de-

delicto [a]. non noceret etiam variatio si nata esset ex obliuione, vel alia causa probabili, verbi gratia, si se corrigendo reus variasset: his enim causis deest doli omnis suspicio [b].

9. Est vacillatio & titubatio, quando quis loquitur tremens, trepidans, timens, vel pallens, vel sudans præ angustia timoris; & notarius illud indicium scripsit: tunc volunt hoc esse idoneum indicium ad torturam cum variatione præcedentis numeri, Bart. & alii. fundamentum huius sententiæ est, quia oculus & vultus solent esse animi indices, vt ex sacris litteris & prophanis scriptoribus probat Simancas [c]: sed adhuc existimo istud indicium non esse sufficiens cum variatione, quia nimis est fallax & dubium, & debile, quia multis hoc contingit, dumtaxat sollicitis de proprio honore, & metuentibus potentiam aduersariorum, aut iudicum asperitatem, quamuis innocentissimi sint; adeo, vt plerumque nesciant prę perturbatione, quid dicant, vt bene Nouel. Paris, & alii apud Farinac. [d]

10. Si cum instrumento magicæ noxæ visus esset de loco exire fugiens, pallensque, in quo loco inuentus est aliquis læsus vel res maleficiata: hoc indicium omnino puto esse propinquum & sufficiens ad torturam per se solum, vt in simili fatentur omnes de exeūte timido & pallido cum gladio cruēto ex domo vbi occisus inuentus [e], immo communio-

a Cephal. conf. 164. li. 2. Perso nal. de ind & tortur. nu. 86.
b Farin. n. 33.

c de hære. q. 65. n. 31. & seq. & Binsfeld. ind. 20.

d Nouel. reg. 143. Paris de Put. de tortura c. 5. n. 7 Farina. supra n. 48. Clarus q. 21. n 38.
e vide Farin. 50. & 55 cum seqq.

rem & veriorem ſententiam eſſe volũt [a], hoc ſufficere ad condemnationem, maxime ſi alia accedant indicia [b]. Sed quicquid hi dicãt, ego ſequor Gandin. Boer. & Ioan. And. contrarium volentes [c]; nempe nec ſic quidem eſſe ſufficiens indicium ad condemnationem. Miror autẽ Farina. fateri hoc nõ eſſe verum de domo habente duo oſtia, & tamen putare verum de via publica vel agro; cuius haut dubie plures ſunt loci egrediendi & ingrediendi [d]. Facilius. a. admiſerim ſentẽtiam illam communem in pœna duntaxat pecuniaria, nõ vero in ordinaria, vel extraordinaria corporali: nihilominus etiã quoad pecuniariam, quia Farinacius [e], cum Claro, fatetur iudicem non teneri eam infligere ſed tantum poſſe ſi velit; ſemper ſim auctor, ex hoc indicio ne procedat ad vllam condemnationem.

11. Eſt conuerſatio cum malis hominibus infamatis de eodem delicti genere, eaq; ſtricta & continua: ſed hoc indiciũ eſt valde generale & remotum, tendens potius ad diffamationem, quam vt per ſe ſit indicium. egimus de illo prçced. ſectione.

12. Si commiſſo maleficio quis confeſtim veniat ad curiam, vt ſollicitet inquiri & procedi de auctore criminis, cũ hoc ad eum non pertineat ſollicitare. hæc enim ingeſtio, & ſedulitas ſuſpectum facit: & ſæpius exemplis hoc deprehenſum [f], ſed hoc etiam eſt leue,

a Farin. & alii nu. 52. & 54.
b idem n. 61.
c vide Farin. n. 53. & 60.
d confer. n. 55. cum nu. 64.
e num. 68.
f narrant Marſil. in pract. crimin. num. 150. §. diligẽter. Nouel. in pract. crimin. poſt pr. nu. 110. Carrer. tract. de indic. §. 15. ind. Anto. Gomez p. 3. cap. 13. nu. 14.

&debet bonis presumptionibus aliis robora ri, vt sufficiat ad torturam. Quod multo magis tenendum de illo, qui sponte cum non tenetur malefactorem denunciat: nam qui tenetur denunciare, & non denunciat, vel tarde denunciat, hic prebet suspicionem contra se taciturnitate sua [a].

T 13. Si inuentus fuerit veneficio occisus vel læsus aliquis in hospitio seu domo, posset esse indicium contra hospitem seu dominum domus: argumento eorum quæ censent Doctores de inueto mortuo in domo alicuius. nam delictum in domo factum, præsumitur factum per existentes in domo [b]: qui poterunt torqueri tanquam testes, si non probatur eos in domo tum non fuisse; idque nullo alio indicio concurrente; tanquã rei principales autem, aliis præsumptionibus concurrentibus, intellige nisi sint bonæ vitæ ac famæ: tunc enim non poterunt torturæ subiici vt rei principales, nisi si tacuerint & celauerint mortuum, vel nisi constet homicidium nõ potuisse committi ab aliis, quã in domo existentibus: hoc autem difficulter potest cõstare, & in eo facile iudex potest labi (vt patet exemplo pulcro quod narrat Farinac. *n. 111.*) quare non facile hoc credendũ iudici, nisi sint personæ viles & de crimine simili suspectæ. *vide Farinac. à num. 98. vsque ad num. 119.* qui *numer. 120.* bene addit, hoc in-

[a] vide Farin. à nu. 94.

[b] Paris supra ca. 3. n. 14. Nouel. supra nu. 102. & 108. Foller. in pract. crimin. & alii.

dicium nunquam sufficere ad condemnationem.

14. Adhuc leuius indicium est, si mortuus reperitur in via prope domum alicuius; eadem enim tunc suspicio est de domino & inquilinis domus illius: hoc sufficit ad torturam, si sit repertus valde contiguus domui, & dominus vel domestici habuerunt inimicitiam cum defuncto, vel alias sint malæ famæ in similibus, vel si concurrant aliæ præsumptiones fortes. *Farinac. à num. 120.* Sic memini processum Madriti anno 1573. contra quandam famosam meretricem, prope cuius domum repertus asininus pullus excerebratus, quæ confessa in tormentis se vsam cerebro ad philtrum, & flagellata in exilium missa.

15. Est indicium viciniæ, quia in prædictis casibus etiam est præsumptio contra vicinos, quæ idem operatur quod præcedens, & etiam eliditur; si vicini sint bonæ famæ, vel mortuus extra viciniam habebat inimicos, à quibus potuit occidi. *Farinac. à numer. 127.*

16. Si quis tempore maleficii, vel in continenti post, inueniatur in loco delicti, vel loco propinquo valde; & quasi contiguo cum armis seu instrumentis maleficii; tunc etiam si alias fuisset bonæ famæ, quia duo concurrunt, (locus & instrumentum) posset subiici torturę, sine aliis adminiculus: quia tunc est indicium valde propinquum; si vero

sit

ſit inuentus ſine inſtrumentis tunc ad torturam neceſſe eſt concurrant aliæ prẹſumptiones. *vide Farinac. à nu. 133.*

17. Eſt quando quis frequentat locum vel viam vbi maleficium commiſſum, vel viſus eſt immediate ante in illo loco vel via ambulare: tunc ſi iſte malæ famæ in ſimilibus poterit ſtatim ſubdi torturæ, ſi ſit bonæ famæ, non niſi accedentibus aliis præiudiciis. Intellige de eo qui alias non erat ſolitus locum vel viam illam frequentare, nec tunc habebat aliam iuſtam cauſam illac tranſeundi, vt quia volebat accedere domum ſuam, Eccleſiam, vel quid aliud. *Farinac. à nu. 138.*

18. Deſumitur ex illo Caſſii, Cui Bono. non præſumitur deliquiſſe, qui cauſam habuit delinquendi grauem, & deliberatam, non ſubitam tantum vel leuim : & ſufficit hanc cauſam fuiſſe exiſtimatam talem à reo, maxime ſi ſit pronus in illam cauſam (vt in amorem vel odium) & dummodo appareat alium neminẽ hanc cauſam habuiſſe, & hæc cauſa ſit in ſpecie iudicialiter probata : neq; hæc omnia ſufficient ad torturam, niſi mala fama aut aliud indicium acceſſerit. *Farinac. n. 144. cum ſeqq. ex Caſono optime de hoc loquente, li. de Indic. tract. 2. c. 1. & c. 3.*

19. Acclamatio aut vociferatio in domo iniuriam patientiũ, & tum fugiens ſeu exiens ex domo viſus, nam tunc quaſi duo concurrũt indicia, quorum prius indicat delictum,

 poſte-

posterius delinquentem, & vnum iuuatur ab alio, vt sufficiat ad torturam; est indicium remotum, & per duos testes legitime probandum. *Farinac. à num. 157.*

20. Ex communi opinione Doctorum & Iudicum, si cadauer positum coram reo sanguinem emittere inciperet vel ex vulnere, vel ex ore, vel ex naribus; hoc indicium quidam magni faciunt, & de eius causa alias à me disputatum hoc eodem opere[a]. Ego istud indicium nunquam existimarem sufficere ad torturam, quicquid graues DD. quidam in contrarium dixerint[b]. Moueor quia vere est indicium remotum, & quasi prodigiosum; de cuius causa non constat, & incertissimum, quod nullo iure vel causa iuridice probata nobis constat, & tortura maximi est præiudicii. quare nisi accedant fama, minæ, inimicitiæ vel simile adminiculum, nunquam ad torturam ex hoc indicio Deum timenti iudici procedendum, affirmauit *Farinac. num. 156. post Ant. Gomez fuse & prudenter hoc discutientem d. tom. 3. cap. 13. à num. 15. & Marsil. in pract. §. diligenter num. 181. Mascard. & alios.*

21. Sumunt quidam ex mala physiognomia & malo nomine, item si oculos in terram defigant: de malo nomine, est sententia Marsilii, Bruni & multorum[c]. sed hæc meo iudicio prorsus est inanis præsumptio, quando nomen impositum puero à parentibus;

si im-

[a] li. 1. q. 4. cap. 3. vers. sexto cadauer.

[b] post Ang. & Parid. Boer. decis. 166. Blanchus de indic. ad l. fi. D. de quæst. num. 408. Carrer. tract. de indic. Indicio 27. nu. 2. Nouell. reg. 184. Menoch. de arbit. cas. 270. n. 16. & de præsum. l. 1. q. 89. nu. 128. & alii.

[c] vide Menoch. de presumpt. lib. 1. q. 89. nu. 130. & Farinac. à nu. 165.

ſi impoſitum viro aut adoleſcenti à moribus, vt ſolent malefici nomina inuicem mutare, tunc haberem pro idoneo indicio ad probãdum eſſe malum hominem in genere; non vero ad probandum ſpeciale delictum aliquod, niſi ipſum nomen delictum illud ſignificaret, ſed tamen ad torturam ſolum hoc non ſufficeret. Quoad oculorum in terram defixionem; hoc leuius adhuc eſt. poteſt enim ex pudore oriri: nec eſt proprium vnius in ſpecie delicti, ac ne in genere quidem delicti ſufficiens argumentum. Vt nec phyſiognomia mala: quare de his omnibus indiciis prudenti iudici parum curandum eſt, quod non aduerterunt duo I.C. hæretici, his nimium tribuentes [a], vt fortaſſis etiam Martin. de Arles. Nec obſtat quod directorium inquiſitorum, *in 3. p. in c. de ſignis exterior. per quæ Nicromantici hæretici dignoſcuntur & magi hæreticantes*; ſcribit, eos cõmunius habere toruum viſum & obliquum, ex viſione, & apparitione, & collocutione malorum ſpirituum: non enim illic ponit indicia ſola ad torturam, ſed etiam generalia quædam ad dignoſcendum perſonas, in quas formanda inquiſitio; & hæc ponit tantum, vt præambula quædam indicia ipſorum indiciorum ad torturam.

[a] Bodin. in dæmon. & Godel. l. 3. cap. 3. Martin. de Arles de ſuperſtit. à nu. 100.

22. Æque leue indicium eſt, ſi quis natus ſit ex mala patria & in qua multi tales crimi-noſi: hinc enim nimis generalem ſuſpicio-

nem gigni patet, vt opt. docet Simancas [a]. idem censeo de parentibus, quanquam sit indicium nonnihil propinquius, & magis immineat periculum ab his, quam à patria, & faueat suspicioni experientia, maxime quãdo mater est malefica, & magis adhuc si etiam auia fuit. hoc vt certum admisere Godel. & Bodin. [b] sed hoc etiam indicium, vt incertum reiiciunt, nisi iuuetur vehementibus præsumptionibus aliis, Catholici & prudentiores scriptores [c]: magis vrgeret hac in re conuersatio & educatio cum tam malis parentibus, ad quam reduco præcedentem suspicionem: puto enim, si à talibus parentibus ortus, & ab his educatus fuerit, gigni suspicionem ad inquirendum, quando nõ est bonæ famæ reus: si aliud indicium præterea accedat, posse torqueri.

23. Si quis inimicorum obiectione, vel amicorum admonitione insimulatus taceat, & quasi contemnat silentioque eludat, quidam putant idoneum indicium; quos citat Binsfeld. [d]. sed merito eos non sequitur, est enim leue & incertum indicium, indigens adminiculo aliorum, etiam ad specialem inquisitionem.

24. Si quis consueuerit scelerata iuramenta, vel blasphemias, vel obscænissima verba proferre, aut dæmonem sæpe nominare, seque aliosque illi frequenter deuouere, verbi gratia, do te dæmoni, auferat te diabolus &c.

a Instit. Cathol. c. 50. num. 8. & 9.

b d. c. 3. Bodin. li. vlt. c. 4.

c Cyrillus in sum. crimin. rub. 29. de q §. 4. n. 1. & 2. Simanc. supra d. c. 50. n. 10. & 11. Farinac. q. 47. n. 279. Binsfeld. indic. 16.

d Indic. 10.

immo si quis alia grauissima scelera specie differentia à Sortilegio committat; eum sortilegii suspectum censet Binsfeld.*indic.11.* eo quod graues scriptores tradant huiusmodi suspectos esse de hæresi [a]. Sed obserua hoc indicium ad malam famam reduci, & dumtaxat solum sufficere ad inquirendum, ad torquendum non, nisi præsumptiones aliæ adminiculentur.

25. Si dum torquentur, nullas emittant lacrymas. nam censent DD. quidam eas flere non posse, si velint, & ideo hoc indicium ponunt Sprenger. Grill. Bodin. Sed hoc merito alii [b] inane & friuolum signum reputãt, nam si loquuntur de lacrymis ex pœnitentia vel deuotione, illæ non sunt spontaneæ, sed à Deo cui lubet dantur: si de lacrymis propter sensum doloris, fieri potest vt sit talis quarumdam constitutio corporis. noui pueros, quos citius flagris discidisses, quam vel vnam lacrymulam excussisses: è contra Picardorum hæreticorum genus in Bohemia, quod *Flentes* vocant, aiunt vbertim flere quandocumque lubet. An ergo hi nequeunt esse striges?

26. Si vagæ sint, sæpe habitationem & domicilium mutantes: maxime post diffamationem, vel complices captos [c]: hoc indicium est bonum indicium, sed commune omnibus criminosis. vim habet ad torturam, quando alia accedunt indicia. fallit si sit bo-

[a] vt post Carrer. & Siman. Menoch. libr.5. de pręsumpt. præs. 6. & lib.1.q. 10. Castro lib. 1. de iusta hæret. punit. c. 10.

[b] Godelman. & Binsfeld.

[c] Binsfeld. indic.18.

næ famæ, quia hæc illud purgat: item si migrandi iustam causam probet.

27. Si singularitatem quandam præseferant in pietatis vel religiositatis ostentatione, quoad diuturnas in templo moras, habitum, &c. sic Binsfeld.[a] vt verum tamē fatear, hoc indicium valde lubricum & leue est, hypocrisim potius probans; sortilegium verò non nisi remotissime.

[a] Indic. 17.

28. Quidam sagas volunt dignoscere ex eradicatione chrismatis in fronte, alii ex stigmate impresso: sed vtrumq; merito improbat Binsfeldius [b]; nam quoad eradicationem illam, ridiculum hoc est. chrisma enim nihil visibile vel sensibile relinquit in vertice vncti. quoad stigma non omnibus illud inurit; sed iis tantum quibus diffidit eos constantes fore, vt iam alii obseruarunt [c]; præcipuis non inurit: aliquando etiam delet cum capti sunt; & quando non delet, id relinquit, vt hanc superstitionem iudicum foueat, & sic nonnunquam innocentes plectantur. nec enim facile verum signum dignoscas à macula, vel næuo, vel clauo, vel impetigine naturali. tum quia non eadem est forma signi: aliquando est simile leporis vestigio, aliquando bufonis pedi, aliquando araneæ, vel catello, vel gliri, tum quia non idem locus: in virorum enim corpore sæpe visitur sub palpebris, sub labiis, sub axillis in humeris, in sede ima: fœminis etiam, in mam-

[b] Indic. 14.

[c] Danæus, Bodin. Godelm.

mis, vel muliebribus locis. tum etiam quia non omnium ſtigma eſt inſenſibile, vt docet experientia. Et ſi aduertant ſe pungi, fingere dolorem poſſent, etiam quem non ſentiant. Quamobrem Michaelius *Pneumalog. ſcol. 5.* monet Iudices, cum acu vel pugiunculo iubent ſtigma pungi, id tam caute fieri debere, vt ſtriges non advertant. ſolere enim illas cum aduertêre fingere, ſe vehementer ſtimulatione hac cruciari. Plerumque etiam aliis ex cauſis ſunt cicatricoſæ. quia ſic in ſuos non raro dæmon ſæuit, vt os totum lacerum ac dilaniatum relinquat, & perpetua inhæreant veſtigia, vt de Roſa Gerardina teſtatur Remigius *cap. 13.* Quamquam ex his ipſis cicatricibus aliud rurſus, ſed incertum naſcitur indicium.

29. Longe certius indicium eſt ſequens; in Hallo villa Diœceſis Traiectenſis, fœmina quædam miſera, die quadam pedes ſuos pelui imponens, & extra illam retrorſum ſaltans, ſic ait: hic ſalto de poteſtate Dei, in poteſtatem Diaboli: quam Diabolus mox rapiens, & in aera ſuſtollens, multis, qui aderant in villa, ſiue extra villam videntibus, vltra altitudines nemorum tranſtulit, ita vt vſque in hodiernum diem nuſquam compareat. Sic *Cæſar. libr. 11. cap. 60. & præcedenti capite* aperte indicauit hanc magicis artibus inſtitiſſe. Sane huiuſmodi dictum factumue, indicium vrgentiſſimum & proximum

puta

putarim. Hæc de indiciis. quædam addamus de denunciatione.

SECTIO V.

De denunciatione & testibus.

QVid operetur denunciatio siue testimonium complicis ostensum luculenter Sect.3. Nunc tantum addenda breuiter quædam de denunciatione & testimonio aliorũ. qui teneantur denunciare, & testari, iam vidimus. Sect. superiore. Nunc addo praxi receptum, per regulam, quâ leges dicuntur spectare ea quæ frequentius contingunt, vt quę in hæresis crimine testimonia probationesq; recipiuntur, eadem locum habeant in crimine Lamiarum. ratio, quia Lamiæ semper suspectæ sunt de hæresi, & raro hæc suspicio fallit [a]. semper enim earum facta fere sapiunt hæresim manifestam.

2. Receptio testium debet ab ipsismet iudicibus seu inquisitoribus fieri, nec est delegan da, nisi magna ex causa, & prudenti ac probo viro [b]. recipi possunt etiam ante litis contestationem [c], & etiam ratificatio testimoniorum fieri poterit extra tempus præstitutum ad probandum [d], si iusta & probabilis aliqua causa id exegerit, semper autem erit ratihabitio testium adhibenda, etiam si reus se habere illos pro ratificatis profiteretur.

[a] plura Castro libr. 1. de iust. hæret. punit. ca. 12. & Simanc. in prax. ti. XI. Spreg. Silu. Spinæus. Iaquer. & alii.

[b] hodie cõtrarium in praxi obtinere scio, vide Gail. li. 1. obser. 96 nu. 10. bene post alios Simanc. tit. 35. nu. 7. ex quo deinceps addemus & alia.

[c] cap. quoniam frequenter §. sunt & alii, vt lit. non contest.

[d] c. vlt. de hæret. in 6. DD. in d. c. quoniã frequ. & ca. 2. de test.

tur. Publicatio quoque testimoniorum reo præbenda est, vt contra queat excipere; nomina testium vero non sunt in hoc crimine simul publicanda, quia periculum fere euidens hinc imminet variis ex causis testi, & negotia fidei sic retardarentur, metu perculsis testibus[a]: consultum tamen, vt (quod fit in Hispania) iudices diligenter exquirant à reo, num quos habeat inimicos, & testes suspectos in genere, quibus credi nollet, & quare? confrontatione ergo testium & rei in hac materia non vtendum, nisi magna ex causa, & omni periculo cessante[b]; vt cessat quando complices deposuerunt. Et possunt testes super iisdem articulis etiam prorsus contrariis, facta iam publicatione, audiri. *post multos Siman. supra n. 3.*

3. Possunt in hac causa à iudicibus, maxime Ecclesiasticis (vt sunt inquisitores) quælibet personæ egregiæ, etiam quilibet consanguinei, compelli vt se coram ipsis sistant, & testimonium perhibeãt, quod fidei fauore receptum[c]. Vt autem in hoc crimine illustres coguntur, sic etiam infames alias personæ, vt complices (de quibus actum) excommunicati, & similes; non vt plena eis fides, sicut aliis non famosis, sed quanta prudenti iudici videbitur, circumstantiis consideratis, præbeatur[d]. valet etiam testimonium auriti testis, qui se ex ipsomet reo dicit audiuisse[e], non qui ex aliis. sic intelligendus

a sic statuit Innoc. 6. vide Direct. inquis. fol. 52.

b Simanc. supra nu. 17.

c gloss. c. 1. de test. cog Rom. notab. 401 Ias. in l. ad egregias. D. de iureiur. Aimo. cons. 220.

d c. in fidei. & ibi DD. de hæret. in 6. Gõdisalu. de hæret. q. 14. Corras. libr. 5. miscel. ca. 20.

e Simanc. bene sup. n. 20. & 21. & seqq.

D. Chrysostomus *homil. 30. in Genes.* cum negat ex auditu iudicandum. nec exceptio in hac causa contra testes admittitur, nisi quæ testem penitus refellat, vt capitalis inimicitia, coniuratio, subornatio: cæteræ tantum eleuant fidem, non tollunt. Sed isti testes inhabiles, infames, & non integri, tum demum admittendi, quando alii haberi nequeunt, vt in crimine isto ex natura rei actus vtplurimum contingit[a]. Coactio autem illa fieri potest, non per incarcerationem (etsi quidam iudices hoc perperam faciant,) sed exacto iureiurando se testimonium dicturos; item per excommunicationem; deniq; indicta mulcta, & captis pignoribus *l. si quando C. de testibus ca. 1. 2. & vlt. de testibus cog. Fran. Viuius in comm. opin. verbo testis citatus.* Et cogi potest etiam qui iurauit se non reuelaturum. *c. intimauit. de testib. & d. c. vlt. Viuius lib. 2. verb. confessionem.*

[a] post plurim. Ant. Gabr. lib. 1 comm. cõcl. sub. de test. cõclus. 7. vid. optime loquentem Binsfel. p. de confess. malef. tertia edit. à fol. 320.

4. Quantumuis multiplicentur depositiones personarum infamium & complicum, non est procedendum iudici ex his solis ad condemnationem; scio contrarium communius teneri & in praxi obtinere[b]; saltem, vt pœna puniatur extraordinaria. argumentum eorum est, non lex aliqua aut ratio vrgens, sed generale brocardicum; ex multiplicatis indiciis debilibus resultare indicia indubitata. Sed hoc argumentum valde de-

[b] vid. Binsfel. ad hoc fuse allegantem memb. 2. concl. 7. fol. 356. & adde Ant. Gomes. tom. 3. ca. 12. nu. 18. Aymon. consi. 178.

bile

bile est,nec in rigore verum. nũquam enim quæ natura sua sunt dubia, possunt rem facere indubitatam; sicut nec multa venialia peccata vnum mortale; nec multa ægra vnum sanum, nec multa non alba vnum album, nec multa tepida vnum calidum, &c. quando res non sunt subordinatæ ad vnum finem natura sua, sicut vna depositio natura sua non subordinatur alteri. Deinde totum illud nihil fundamenti habet, nisi præsumptionem. Præterea quis neget; quamuis rarum id sit, fieri tamen nonnunquam posse, vt vno casu plura concurrant indicia ad crimen non verũ, quã ad verum? Esto sit probatio criminis admodum laboriosa. progrediatur hoc ergo ad torturam: si ad necem insontis extendis; nonne durus & sæuus merito dicare? sit crimen atrox natura: quid tũ, si reuera non cõmisit? sic aliqui noxii elabẽtur. præstat decẽ elabi, quam vnum innoxiũ condemnari. si tortus fuit innoxius, potest ei solatii aliquid impendi: si damnatus & necatus, quod tu mortuo præbeas cataplasma? Deniq; ratum illud & receptum, etsi ad torquendum minora probationum adminicula sufficiant; ad damnãdum necessaria esse luce meridiana clariora. nonne hoc illi ipsi fatentur DD. quibus Bodinus & alii contra sentientes sententiam suam confirmant? *Marsil. pract. crim. §. diligẽter. n. 3. Chassaneus sup. Cõsu. Burg. rub. 1. §. 5. n. 123. Ant. Gabriel. d. conc. 7. nu. 7.*

Decian. consl. 18. li. 1. Ludou. Peguer. de cis. crim. 17. nu. 44. vide supra sect. 3. litr. L. vbi do ctũ quib. cõcurrentibus valeant ad torturam.

Iul. Clar. q. 21. nu. 9. vbi hoc confirmat arrestis Burdegalens. & Parisiensib. Blanch. de indic. num. 384. Monticella reg. crim. 4. n. 6. Osascus consf. 65. li. 1. Farinacius q. 43. n. 39. 62. & 73. Quos omnino hac in re puto iudici ſequendos.

5. Si teſtes iſti complices, poſtquam aliquem, in tortura & concurrentibus cæteris neceſſariis, denunciarunt, & confeſſionem denominationemque hanc ratam habuerunt, & confirmarunt ad bancum, vt oportet, & ante ſententiam: poſtea poſt ſententiam, in loco ſupplicii, morte inſtante, innocentiam denominatorum à ſe proteſtati iudici populoque fuerint; vel ipſis denunciatis coram omnibus dixerint, ſe illos habere pro probis & inculpatis: ſententia receptior eſt, iudici parum curandam eſſe huiuſmodi palinodiam. tum quia raro ſub mortem æque ſibi mente conſtant, vt ante illud tẽpus, quando confeſſio ratificatur. tum quia ſolent importunitate eorum qui denunciati fuere, vel admonentium de animæ ſalute, vehementer rei ſollicitari, & perturbari in extremo illo vitæ puncto. tum quia hæc recantatio non eſt facta adhibitis ſolemnitatibus, quæ adfuere primæ cõfeſſioni, ideo præualet prior. tum quia iſta eſt extraiudicialis, prior iudicialis. Confeſſio quidem non perſeuerans habetur pro nulla; ſed demum, quando reuocatur ante ſententiam latam, non poſtea. Moriens præſumitur memor ſalutis; quan-

do est animo imperturbato, & sibi bene pręsens: nec tamen omnes morituri, maxime sortiarii, sunt sancti. quare hæc præsumptio leuior est, quam qua nititur prior confessio. his argumentis hoc tenuere nonnulli[a]. qui verò in terminis contrarium scripserit scio nullum. Confirmant, qui docent rectissime, dictum morientis non esse idoneum testimonium, vt alius torturæ subiiciatur, nec in homicidio[b]; nec in iudice dicente se tulisse falsam sententiam[c], nec in furti crimine[d]; nec in aliis vllis[e], ex communi & in praxi recepta sententia. Cauendum ergo iudici, ne post denominationem factam, & lata iam sententia vnquam permittat partes ad reum accedere: hoc enim ad nihil vtile fuerit, nisi vt reum molestent. frustra quidem, si is non reuocet: si reuocet, damnosum id futurum, quia gignitur præiudicium non exiguum iudicio, quod sacrosanctum & indubitatum esse deceret; & ipsi quoq; reo, qui falsum dixisse, vel falsitati consensisse sese in iudicio, vbi veritas dicenda, fatetur.

6. Quando malefici isti complices suos produnt, & postea ex interuallo variant; idem seruandum, quod in causa hæresis solet seruari. est enim eadem ratio huius criminis, & eadem praxis[f]. In hæresi res non est certa. nam sunt qui censeant standum illi testimonio quo hæresis reuelatur; & ideo si primo testimonio hæresis reuelatur, stan-

[a] Godelm. l.3.c.9.nu. 25. Binsfel. supra fol. 309.

[b] l. si quis in graui §. si quis moriens ad Syllan.

[c] Bart. & al. add. §. si quis moriens.

[d] Hippol. Mars. in pra. §. restat in prin.

[e] Ant. Gomes. supra c.13. nu.17. Iul. Clar. d.q.21. nu. 17.

[f] docui supra init. sectionis huius & vult Binsfeld. d. memb.2. fol.315.

dum primo; si posteriore reuelatur, standum posteriori; etiamsi alterum iuramento foret confirmatum [a]. ratio est, fauor fidei & religionis; qui vt facit, ne hoc crimen in perniciem Christianæ religionis maneat occultum; etiam facit, vt in dubio quis præsumatur hæreticus quantum ad condemnationem pœnitentiæ in foro Ecclesiæ imponendæ, pro vtilitate animæ [b]. In primis obseruo forum Ecclesiæ duplex esse, vnum publicum, vt est inquisitorum: aliud priuatum & secretum, vt est pœnitentiariorum seu confessorum. quoad secundum, facile admiserim hanc sententiam tot DD. nullum enim hæc præsumptio damnum, immo & commodum adfert pœnitenti. Quoad prius forum; quia res est maximi præiudicii, & solent inquisitores vel brachio sæculari tradere, vel alia etiam corporis afflictiua pœna, cum publica ignominia, reum afficere; valde hæsitare me fateor. Sane nec Iac. Simancas Episcop. Pacensis, & postea Zamorensis, hoc simpliciter admittit, cuius hæc sunt verba, de hac testimonii correctione loquentis [c]; *nec audiendi sunt, qui putant eo dumtaxat casu id accipiendum esse, cum posterius testimonium* (scilicet, reuelans, quando primum non reuelabat) *est contra reum in fauorem fidei. Nam licet eam speciem lex expresserit, mens tamen legislatoris aliud proculdubio vult, æqualitas enim iustitiæ seruanda est inter accusato-*

rem

[a] ex tex. & gloss. in c. accusatus §. licet. de hære. in 6 Felin. in c. cū in tua. col. 2. de test. Couar. libr. 2. var. res. ca. 13 Repertor. inquisitor. verbo, testes. Menoch. de arb. casu. 108. quos refert. & seq. Binsfeld. fol. 314.

[b] post glos. & Ioan. de Imola Squillacēsis de fide Catholica. cap. 34. Ioseph. Mascard. de probat. li. 1. concl. 495. nu. 8. qui citat plurimos.

[c] d. cap. 36 nu. 4.

rem & reum. quinetiam reis fauorabiliores esse debemus, & ad absoluendum, quam ad condemnandum proniores [a].] Quid ergo dicemus? Vtique censeo, si vtrumque testimonium confirmetur iudiciali iureiurando, & æque probabilibus nitatur coniecturis ac rationibus, priori potius standum, siue reuelet, siue non. Nam fauor fidei ad tam magnum præiudicium rei porrigi non debet. Si vtrumque confirmatum sit iureiurando, sed vnum iudiciali, alterum spontaneo & extraiudiciali, standum illi quod iudiciali nititur. Et quia prius semper coram iudice solemniter perhibetur, posterius vel raro vel nunquam; semper tum standum erit priori. accedit quod quando iurat in posteriore, eo ipso iam declarat se periurum, qui prius falsum iurarit. priore quoque testimonio iam ius quæsitum, quod idem testis non potest auferre: posterius denique semper laborat suspicione subornationis, vt teste Simanca Demosthenes Lampidi obiecit [b]. Vno tantum casu puto standum posteriori, siue iuratum sit, siue non; quando apparet manifestis indiciis testem non leuitate aut odio, non prece aut precio, sed iusta omnino ex causa testimonium correxisse [c]. Quod verò idem Simancas putat maiorem præsumptionem adhuc fore pro testimonio posteriore; si reus moriens illud pro exoneratione suæ cõscientiæ perhibuerit; quia tunc nemo præsumitur peierare vel

[a] d. ca. accusatus §. licet. l. absentem de pœnis l. Arian. de act. & obliga. l. fauorabiliores de reg. iur.

[b] orat. cõtra Phormionem.

[c] sic ex d. §. licet, & Couar. supra & Curtio Sen. consil. 69. Simanc. nu. 3. & 5.

ſalutis ſuæ immemor eſſe, *ex D. Chryſ. hom. 5. in 2. ad Timoth. Roman. Igneo & Marſ.* id iam ſupra docui non procedere, quando iis quæ iurauit contradicit poſt ſententiam latam: in tali enim hæc præſumptio ceſſat.

SECTIO VI.

De iis quæ loco accuſationis eſſe ſolent in hoc crimine, & de accuſatione ipſa.

AA ACcuſatio quæ aliquando ſequitur incarcerationem, aliquãdo pręcedit ſolemnior eſt quam *denunciatio*: eſt enim maleficii alicuius apud iudicem, & vindictam publicam ſolemniter facta delatio: ſed in praxi *querela* ſucceſſit in locum accuſationis. quare vbi iudex non poteſt procedere ex officio contra delinquẽtem nemine querelam proponente (quod in non multis locis eſt. in pleriſque enim poteſt iudex ex officio in quocunque delicto procedere, & ideo in pleriſq; locis *inquiſitio* ſucceſſit in locum accuſationis [a]) ibi contra querelam om̃nia poſſunt obiici [b], quę contra accuſationem.

[a] Farin. q. 12. in prin.
[b] Farin. ſupra n. 6.

Quoad perſonam, in hoc crimine admittuntur omnes alias inhabiles, quia eſt crimẽ exceptum, vt communiter omnes fatẽtur [c], & ideo in hoc crimine laicus poterit accuſare clericum: admittitur etiam minor viginti annis, etiam ſi ſuam vel ſuorum non

[c] Farina. à num. 12. & ſeqq. Clarus quæſt. 14.

pro-

prosequatur iniuriam ; admittitur mulier, admittuntur infames & criminosi, & etiam socius criminis, etiam excommunicati excommunicatione maiori : soli repelluntur ab accusando inimici capitales. Quod receptum de capitali inimico, quia est impedimentum iuris naturalis [a]. Quoad excommunicatos excommunicatione maiori, licet illi actores esse non possint, nec illis possit ius dici, & videantur illos excludere Clarus *q. 14. nu. 16.* & Farinac. *supra n. 32.* verius tamen est, eos non excludi in hoc crimine, sicut nec in hæresi, vt fatetur ipse Farinac. *num. 56.* vbi præter inimicum dicit nullum inhabilem in exceptis criminibus excludi. nec puto hoc Clarum voluisse negare. Quo pacto enim complices admittantur, qui fere omnes sunt excommunicati? Ad rationem contrariam respondeo, non ipsis ius dici tunc, sed Deo, cuius directe causa agitur, quando fides defenditur.

[a] vide Farin. n. 40. & Clar. n. 17. d. q. 14.

2. Debet accusator crimen iudici proponere cum iudiciis & argumentis suspicionum, & idoneè cauere de damno resarciendo, si succumbat, & incarcerari donec caueat [b]. Calumniator tenetur ad damna, expensas, & interesse calumniati [c], & iure communi ac constitutione Pii V. ad pœnam talionis, plerisq; in locis ex iure consuetudinario, pœna arbitraria, pecuniaria, vel corporali. *vide Farinac. d. q. 16.*

[b] constit. Carolin. c. 12. & 14. & l. 2. C. de exhib. reis. l. 3. C. de his qui accusa. Ang de malef. V. ad querelam.

[c] Farin. ostendit esse communem q. 16. nu. 8.

SECTIO VII.

De apprehensione, & carcere.

QVamuis nemini liceat auctoritate sua maleficos occidere, licet tamen cuique in manifesto crimine deprehensos comprehendere, & iudici offerre, *vt explicanda l. vlt. Cod. de malef. iux. Binsfeld.* nam si lex illa generaliter accipiatur, esset rixarum seminarium. quia maleficus merito se defenderet, & aperiretur occasio petulantibus innoxios comprehendendi. addo præterea requiri, vt vel sortilegus sit fugitiuus, vel desit copia iudicis, vel bellum fuerit indictum talibus, vt de hæreticis contra Goffredum & Alberic. docet Simancas [a]. vel etiam nisi maleficus ille sit bannitus: alias qui non habens merum imperium [b] & non existens in maiori magistratu [c] si caperet & incarceraret, iniuste faceret. Potest autem capi quouis loco, & tempore, & cuiuis carceri includi: quia exutus est omni priuilegio, neque illa procedunt in criminibus atrocissimis. quare etiam possunt detineri in compedibus, manicis, cippis [d]. possunt pro pœna teneri in carcere obscuro & tetro, in quo intra paucos dies moriantur; sed hoc intellige postquam crimen confessi, vel conuicti, & damnati, de crimine mortem merente [e]. Capi tamen non poterunt, nisi præcesserit informatio aliqua, post indicia legitima;

[a] arg. l. nõ est singulis de reg. iu. l. ait prætor. §. si debitorem. quæ in fraud. cred. Simã. praxi. 25. n. 5.
[b] Farinac. q. 27. nu. 34.
[c] vide Farinac. q. 27. nu. 6.
[d] Farinac. supra nu. 100. & hoc factum in causa Doctoris Edelini.
[e] Farinac. nu. 104.

ex æquiore sententia [a]: immo Simancas vult in crimine hæresis neminem capi, nisi iudices compererint plusquam semiplenis probationibus reos vrgeri [b]. ratio quia sola etiam captura in crimine hæresis vehementer infamat. verum hæc sententia, nec satis fundata est, nec satis tuta reip. quam priuatim misericors in reos, tam publice noxia & in commune vergēs periculum. Nam semiplenæ probationes omnium iudicio ad quæstionem etiam in criminibus minus reip. noxiis sufficiunt. Deinde quo crimen est atrocius, & in commune perniciosius, hoc leuioribus iudex indiciis fretus potest ad capiendum procedere. Sed & personarum habenda est ratio, vt facilius procedatur contra vilem, & pauperem, & plebeium, quam contra nobilem, bonæ famæ, & locupletem. Forte opinionum diuersitas quam Pacensis Episcop. hac in re inueniebat, in præceps eum egit. nam si octo enumeratis à Farinacio [c], addas aliam Gomesii [d] & commemoratam Simancæ, iam decem numerabis. Illis prætermissis, *primum statuo* iudici de delicto cōmisso constare debere, vt vult Gomesius, sed id intelligo, quando de actu extrinseco & dāno dato agitur *deinde statuo* iudicis arbitrio permitti, quando sine, vel cum quibus indiciis, capere reū debeat [e]: verumtamen eū oportere legibus, ratione, & æquitate hoc suum arbitrium moderari, considerata cri-

[a] Lancel. Corrad. de offic. prætor. in caus. crimin. de captu. Mining. cent. 5. obs. 69. Anton. Gomes. d. tom. 3. ca. 8. & opt. Farinac. à num. 112. vsque 117.

[b] Simanc. d. t. 25. n. 2.

[c] d. q. 27. a. n. 114.

[d] d. to. 3. c. 8. v. 1.

[e] arg. l. 1. D. de cust. reo. Clarus q. 28. num. 2. Kirchou. Cent. 4. cō cl. 30. Bonacos. in cōm. opin & alii.

minis,

minis, & personarum qualitate, quare ad simplicem querelam siue delationem nunquam sim auctor, vt ad capturam, ne vilium quidem personarum, se iudex accingat: nisi delator summarie probet reum esse suspectum de fuga, & idoneè caueat per fideiussores; aut, si persona sit locuples, se suaque obliget, pro refusione impensarum, damnorum, & interesse, casu quo querelam suam non probaret. his enim concurrentibus Castren. Bald. & aliorum veterum [a] sententia recipi poterit, alias certe nimis rigida. Poterit eodem modo iudex procedere, quando ad delationem accedit nominatio seu indicium ab ipso infirmo periculose laborante, (verbi gratia, defertur ad iudicem à medicis, Petrum esse maleficio læsum; iudex ex officio mittit Notarium ad Petrum, qui interroget, quem putat auctorem maleficii, Petrus nominat Ioannem, qui iam delatus fuerat ab alio.) ratio praxis est, quia talis infirmus adhuc sensibus & iudicio integer animo imperturbato præsumitur merito salutis suæ memor, & huiusmodi infirmitas habetur pro quadam specie torturæ [b], ideo iste torto comparatur: nec dici potest spōtaneus delator, neque hic locum habent alia illa impedimēta, quæ recensuimus contra nominationem sortiarii in vltimo supplicio deponentis. Optarem tamen hoc casu hanc nominationem infirmi nudam non esse, sed or-

[a] vide Farina. sup. n. 115. 120. 128.

[b] Crauet. Rolādin. Mascard. & alii apud Farin. n. 129.

natam

natam causis opinionis siue suspicionis, cur illum credat auctorem.

cc Porro ad solam informationem extraiudicialem in scripta non redactam, siue quæ nõ sit in actis & apud acta, quicquid nonnulli censuerint, non arbitror capere licere: nisi duæ saltem à Claro [a] requisitæ conditiones concurrant, scilicet vt delictum sit enorme, (quale est crimen maleficorum) & periculum sit, ne reus aufugiat interea, dum informationes in actis recipiuntur: quod periculũ cum semper fere sit in maleficis, quæ vtplurimum sunt viles personæ, procliues in fugam; vix accidit, vt iudici non liceat post nudam huiusmodi extraiudicialem informationem, vel post querelam, qualem diximus, incarcerare. Prosper Farinacius [b] addit tertiam conditionem, vt iudex securus sit, quod post captum reum veniẽt testes deposituri: sed cum Salyce. Claro, & Cauẽse, quos ille citat, puto priores duas sufficere. Illud optime idem Prosper admonuit, *malefacere iudices illos, qui lucri causa multos penes se habent exploratores, & ad simplicem vnius illorum relationem reos in carcerem compingunt. hæc enim practica damnabilis est* (inquit) *nec in iudiciis per principes toleranda.*

Quoad personas nobiles, & honestiores genere vel dignitate; etiam coniuges respectu maritorum, eas sub fideiussoria, imo & iuratoria cautionẽ relaxandas censuit Godel-

[a] q. 28 nu. 2. in fin.

[b] sup. nu. 131.

man.[a] & multos citauit: sed inprimis illi Dd. non loquuntur in terminis & expresse de nostro crimine. Deinde nec in genere, quando venit infligenda pœna mortis, id verum est in aliis criminibus, si rei alias ex carcere fugerint, vel si delictum sit notorium, vel in flagranti crimine sint reperti, vel ad torturam iam adiudicati. Præterea requiritur, vt iudex reum reperiat innocentem, vel saltē valde dubitet, & vtroq; casu cautio illa non admittitur, nisi finito processu & completo. Deniq; certum est nō cogi iudicē dimittere, sed hoc totum ab eius arbitrio, prudenter ꝑpensis circumstantiis omnibus, dependere [b]. nec facilis esse debet in nostro crimine, quod sicut hæresis, omni priuilegio & dignitate reum penitus spoliat. Nunquam sane dimitterem sub iuratoria cautione tantum (quomodo qui Deo periuri, mihi iusiurandū seruent!) sub fideiussoria vero; non nisi vrgentibus grauissimis causis, & quando fideiussores se vt custodes obligarent, quo casu multo melius prospicitur reip. quā si vt fideiussores tantum; quę cautela à Soare accepta placuit Menochio eam explicanti. [c].

Capi sortiarios seu maleficos etiam in Ecclesia posse, puto ex multiplici capite, tum quia crimen est atrocissimum; tum quia sunt sacrilegi, tum quia blasphemi, tum quia venefici & homicidę deliberati & proditorii, tum quia sunt vtplurimum hæretici & apo-

stataæ;

[a] sup. n. 14.

[b] vide Farin. hęc bene probātem q. 33. à n. 34.

[c] De arbit. cas. 303. n. 37.

statæ; nam nullis istorum suffragatur immunitas loci sacri, ne ibi quidem vbi viget [a]: & in casu quo non valet immunitas, volũt multi etiam non requisito Episcopo reum extrahi per iudicem sæcularem posse: alii tamẽ volunt ab Episcopo veniam peti. prior opinio de iure verior & receptior erat ante bullam Gregorii XIV. optimi & laudatissimi Pontificis; qua expresse cautum, *ne liceat sæcularibus iudicibus, sine Episcopi licentia aliquem ex Ecclesia extrahere, etiam in casu alias permisso; nisi si forte Episcopus talem licentiam dare recusauerit: & tunc reos sic extractos debere ad carceres Ecclesiasticos conduci, vt illic detineantur, donec per Episcopum, vel ab eo deputatum, cognitum fuerit, an crimen sit tale, vt gaudere non debeant immunitate Ecclesiastica.*] Vbi tamen hæc bulla non obligaret, ibi posset extrahi casu dicto; sed modeste & cauendo tumultum & offensionẽ personarum Ecclesiasticarum, & dummodo postea comperto quod non debuerint extrahi, statim Ecclesiæ restituantur [b]: & in iisdem locis valebit ius præuentionis in eo, vt si reus nondum sit extractus, ad Ecclesiasticum iudicem; si iam sit extractus, ad sæcularem pertineat iudicare, num immunitate gaudere debuerit, necne. [c]

Indebite carcerati malefici, etiamsi carcerem effregerint, propter talem fugam nec puniendi erunt, neq; pro confessis habendi, neq; ad carcerem redire tenentur, etiam

[a] vide Farin. late scribentẽ q. 28.

[b] Couar. li. 2. var. resol. ca. 20. n. 18. Clar. q 30 n. 20. post Guidonem Pap. Boer. Remig. & alios.

[c] Vulpell. resp. 130. n. 6. Farin. sup. num. 76.

a sic post Rolandin Minsing. & Couar. 1. var. reso. c. 2. n. 7. & 11. quidã notant & bene.
b Farinac. q. 30. n. 70
c Farinac. à n. 85.
d lib. 1. var. res. c. 2. n. 8. & 14. & Bruno. à Sole in qq. legal. q. 30. n. 34.

si redire iurauerint [a]: neque tenebuntur ad pœnam conuentionalem ipsi vel fideiussores, si quos dederunt [b]: neque ad torturam ꝓpter huiusmodi fugam rapi possunt (vt possent si carcer fuisset iustus) etiam si animo nõ reuertendi fugissent [c]. Sed an in foro conscientię peccet fugiens ex iusto carcere, quęstio est difficilis, neque hic tractanda. Peccare censet Farinac. n. 90. cum Couar. [d]: sed nõ peccare censuit Maior, & Felin. cum antiquis aliquot Canonistis, & ex recentioribus Lopezius *Instruct. c. 66.* immo & teneri fugere, si tuto possit, voluit *Victor. relect. de homic.* Breuiter, nihil hic peculiare est, quoad sortiarias, ideo de hac quęstione in genere tam pro sortiariis quam reliquis, si vis, lege *Couarr. sup. Sot. ad 2. 2. q. 69. a. 4. Nauarr. Manual. c. 25. Vict. d. relect. Leopez d. c. 66. Binsf. in Enchirid. & Brunor. sup.*

In ipsa captiuitate quędam sunt iudici obseruanda. primo, vt statim perquirantur omnes areæ & anguli domus accurate; num inueniantur pixides, vnguenta, pulueres, & alia instrumenta maleficiorum; neque rei permitti debent iterum ingredi domum, ne capiant taciturnitatis medicamenta. *Sic Pet. Gregor. lib. 13. de republ. cap. 30.* Superstitiosum autem est, quod quidam addunt, curandum lictoribus, vt sublimes de domo tollantur, ne, antequam in carcerem detrudantur, terram contingant. credo verentur isti, ne

ſint de genere Antæi Libyci, cui contacta terra vires de nouo ſufficiebat, iuxta fabulas. Tale etiam illud, detrahere omnem illis veſtem, & induere eas ſola quadam interula; quæ vno die neta, texta & conſuta: ſuperſtitioſum non foret, ſed vtile eas omnibus ſuis veſtibus ſpoliare, & aliis veſtire, ea gratia, ne quid lateret in veſtibus maleficii. Sane hæ diligenter excutiendæ & ſcrutandæ. Valde etiam mihi ſuſpectum, quod quidam graues auctores [a] ſcribunt; admonendos iudices ne patiantur ſe à maleficis tangi ſuper nudam iunctarum manuum & brachiorum. cur quæſo? ſi ne veneno inficiant, certe poſſunt etiam infici aliis corporis partibus tactis. ne faſcinent? de me venenum, & partium iſtarum nulla erit faſcinatio. Simile eſt quod addunt iidem, producendas ante iudicem maleficas tergo aduerſas. quia putant, ſi iudices ante alios, malefice aduenientes adſpexerint, eos faſcinari viſu, & fieri mitiores ac faciliores ad abſoluendum. nonne hæ ſunt nęniæ pueriles? quid virium habet aſpectus maleficæ, eo quod primo vel ſecundo loco iudicem viderit? Deïnde quomodo hæc cohærent? maleficæ cognitioni iudicum addictæ ſtatim vim maleficiorum amittunt, quod iidem aſſerunt auctores; & faſcinant nihilominus modis prædictis. an, quod faſcinant ante cæptam cognitionem poſt captiuitatem, poſt cæptam vero cognitio-

[a] Spreng. in malleo p. 3. q. 15. & Greg. ſup. n. 4.

nem non amplius? ostendant diuersitatis huius causam, si nos credere sibi postulant. Deinde communior est rumor, statim atque incarceratæ sunt nocere eas amplius non posse. Nec defuere qui sollicite causam quærētes, tandem duas reddidere homines non Catholici [a]. Primã, quod commode illic venena sua habere non possint. quasi vero Diabolus ea nequeat adferre: & nequeant illa ab eo accipere nisi per manum commentariensis, vt illi falso supponunt. Secundam, quod libere cum suo magistello communicare non audent; & maxime metuunt, ne à iudice colloquentes deprehendantur. quasi nesciant nocturni temporis multum sibi ad hoc superesse, & nequeant occulte dæmonē, etiam aliis pręsentibus alloqui, surdaster credo Satan est, & eget clamoribus. Refelluntur hi ipsa experientia. nam constat à Satana illas vehementer sæpe in carceribus affligi; (vt de nonnullis testatur Remigius lib. 1. c. 13.) constat etiam in ipso carcere aliquando illi commisceri, & posse grandine agros lædere: cumque hæc damna inferant per ipsum dæmonem, solo nutu possent illi significare, & ipse, illis vinctis, id exsequi per sese. Anno CIↃ.IↃ.XCVII. cum Stabuletum proficiscerentur, Leodio Quæsitores, Oranus, & alii, in via plana subito currus deiectus fuit, & mirifice per medium cõfractus, omnibus tamen illæsis. pedibus ergo, quibus equi non

[a] Danæus de Sortiar. ca. 4. Godelm. d. c. 4. li. 3. n. 17.

Exemplũ vide inf. li. 5. sect. 10. in fine.

ad-

aderant, reliquum iter confecerunt. cum Stabuleti in carcere inuisissent Ioan. illum del Vaulx, cuius causa eo profecti fuerant; is statim illis, bene (ait) in via expalluistis; nec satis vobis omnia prospere successerunt. Et dissimulantibus illis, casum narrauit, addiditque se id à suo dæmone accepisse. damnũ tamen ab alio quodam dæmone illatum, iniussu suo voluisse dæmonem amplius nocere; sed non licuisse. Hinc causam habetis, posse per dæmonem nocere, si Deus permittat: raro Deum permittere, ne iustitiæ executio in maleficos impediatur. *Plura videte sup. lib. 3. p. 1. q. 3.*

Vtilior ergo est monitio, ne iudices illos diu detineant in carceribus, sed vel sontes velox pœna consumat, vel innoxii reperti liberentur maturius [a]: & vt obseruentur, ne qua secum ferant, vel ne qua inferant alii, quibus sibi necem queant inferre: & eadem de causa, ne diu solæ permittantur esse: nihil enim Diabolus diligẽtius conatur, quam ad mortis consilium illas inducere. [b] Sed cur eas carceribus non eripit? Grilland. *quæst.* 9. scribit, quosdam iudices sæpe expertos an solita inunctione Magi capti per dæmonem efferrentur, & nullum vnquam sortilegia tũ effectum sortita. Vnde multos tenuisse, quod captæ à dęmone eripi non possint: & rationes reddit duas. primam quia Diabolus mauult illas in professione sua statim

[a] Auth. hodie de custod. reorum.

[b] Nicol. Remig. li. 3. dæmonolat. c. 6. 7. & 8.

mori. 2. quia Deus non permittit dæmones exercere potentiam suam, ne id fiat in scandalum ipsorum iudicum, & Dei ignominiam. Nam videretur plus posse Diabolus in suis ministris strigibus; quam Deus in suis, qui sunt Iudices. quæ ratio posterior est D. Tho. Confirmatur, quia Pompeiopoli existens Inquisitor permisit cuidam Malefico capto vt se inungeret, & licentiam dedit euolandi si posset, & ille statim sublatus fuit in aerem. Cum Legione in Hispania degerem legi litteras ad Doctorem quendam Canonicū datas; quibus hoc inter cętera narrabatur. Ergone hoc tunc accidit quia cessabat ratio prædicta, nec dæmon poterat videri contra iudiciariam potestatem præualuisse? Suaderem tamen Iudicibus abstinere ab huiusmodi experientiis; in quibus plus est curiositatis, quã pietatis. Punitæ morte Iudicum curiositatis ego alias ex Cumano exemplum dedi; quod idem ex Siluestro Prierate Crespetus narrauit *lib. 1. de odio Satanæ discur. 15.* Posterior autem illa D. Thomæ ratio quanti sit momenti dictum iam *lib. 3. p. 1. q. 5.*

SECTIO VIII.

De accusatione in iudicio post incarcerationem.

DE hac sufficiunt iam à nobis dicta, sup. sect. 6. si quis plura volet, legat Prof. Fari. *q. 12. & 16.* Clar. §. *fin. q. 12. cum mul. seq.*

SECTIO IX.

De Tortura.

EE ADhanc iam diximus, quæ sufficiant indicia? *sup sect.3. & sect.4.* Nunc videndũ nobis qualis esse debeat? quando iteranda? decernendaue? & quæ hac in re superstitiosa sint vitanda?

Quoad primum, secundumq;, sunt enim valde commista, quæ de iis dici possunt; scienda sunt sequentia. Inprimis poterit iudex instituere interrogationes ad formulam illam à Grillando [a] traditam; *Quid sit illa professio, quam faciunt cum dæmone, & quibus modo ac ordine ad illam accedant, & quibus cerimoniis & solemnitatibus in ea vtantur? Ad quid se obligent dæmoni? sub qua forma verborum fiat ipsa obligatio? quæ sint ab eis seruanda & ad quæ teneantur? quæ præmia habeant & quæ habere sperẽt ab earum Principe Dæmone? ex quibus rebus simplicibus vel mixtis componant vnguenta, quibus liniant corpora sua dum vadunt ad ludos? cum quibus etiam rebus faciant alia venefica maleficia? quem ordinẽ teneant, quando accessuræ sunt ad ludos prædictos? sitne verum quod vadant corporaliter, vel illa sit illusio siue visio quædã in apparentia, in mẽte, & intellectu? casu quo accedunt corporaliter, an ambulent pedib. propriis, vel aliter deferantur, & quomodo, & per quẽ? Item quomodo & qualiter celebrẽt sacrificia, offerãt preces & munera dæmoni? Itẽ quæ sint illis in præcipua obseruantia in dicta ꝓfessione?*]

[a] q.7.n.7.

& alia huiusmodi, quæ iudici ex præcedenti inquisitione vel denunciatione videbuntur exquirenda: postea poterit interrogare de singulis, *num hæc, & quando, & cum quibus, &c. fecerint*? in his vtile erit à leuioribus, quæ facilius confitentur, ad grauiora progredi, ideoque vltimo demum loco de copula cum dæmone interrogare (*Sprenger. p. 3. mallei q. 14. & 15.*)

Abstinendum iudici tormentis, si possit abstinendo veritas haberi. *Quæstio* enim *res fragilis est, & periculosa, & quæ sæpe veritatem fallit* [a]. sæpe fit vt *innocens pro incerto scelere certissimas luat pœnas* [b]. frequenter tamen cogitur iudex quæstionem adhibere, cum *qui se negant crimine quo accusantur teneri, torquentur, vt facinoris veritas, quæ indice voce non promitur, dolore corporis exprimatur*, teste B. Cipriano [c], & est Theolog. sententia communis.

Torturæ modus iudicis arbitrio committitur, sed debet illud moderari prudentia & æquitate. primo, vt præcedant indicia sufficientia, de quibus egimus *Sectione 1.* 2. vt constet prius de corpore delicti. quod ibidem probauimus. 3. vt reo sit data indiciorum copia, & processus contra ipsum iam formati, & tempus ad se defendendum sufficiens [d]. 4. vt reus nec sit confessus, nec conuictus. 5. vt per interlocutoriam reũ iam damnarit ad quæstionem, expressis in sentẽtia causis, cur;

[a] l. 1. §. quæstioni. D. de quæst. Aristot. in Rhet. ad Alex. de quæst.
[b] D. Aug. lib. 19. de ciuit. Dei.
[c] Ciprian. ad Demetrian. Ioã. Maior. in 4. d. 15. q. 12. Silu. Tab. & alii verb. Inquisitio.
[d] de his & seq. vide Prosp. Farinac. q. 38.

& reus non appellarit, aut friuole & calumniose appellarit. appellationi enim non friuolæ aut calumniosæ deferendum est, adeo vt contra eam tortus & confessus nequeat condemnari. Si constet iudici friuolam vel calumniosam esse, potest eam contemnere: poterit autem credere talem esse, quando in processu erunt indicia legitima ad torquendum, quæ reus in termino sibi concesso non sufficiēter expurgauit. Sed si de hac re iudex dubitaret, omnino deberet appellationi deferre, & à tortura supersedere. 6. debet iudex postquam reus cibum vel potū sumpsit, propter periculum vomitus, vt minimū quinque vel sex horis, à quæstione abstinere. 7. debet pro grauitate delicti, certitudine indiciorū, & qualitate personarum, etiam qualitatem & grauitatem tormentorum remittere vel acuere. Modos autem & gradus torturæ recte proponit Farinacius[a]. debet etiam iudex, licet istud delictum sit atrocissimum, eum modum & diuturnitatem quæstionis in eo seruare, vt corpus rei maneat vel illæsum, vel modice læsum, saluum innocentiæ, vel supplicio. illæsum dico, quo ad carnis lacerationem, aut ossium vel neruorum fracturam. nam quo ad discompaginationem, siue disiunctionem iuncturarum & ossium non immoderatā, vix in tormentis ea potest euitari. Hic merito cunctis sequenda foret (extra tormentum insomniæ) Pauli. III. bulla LVIII.[b] quæ vetat

[a] sup. à n. 34.

[b] habes in Bullario Magno. p. 1.

rerum in tortura vltra horæ ſpacium detineri. Debet etiam iudex abſtinere nouis, & in ſua prouincia inuſitatis torquendi modis; ſed vtatur ſolitis in hoc crimine; vt tormento funis tenuioris; & affuſione aquæ frigidæ in tergum appenſi, vel etiam additis ad pedes ponderibus, vel vt baculo inter pedes inſerto nequeat iungere, vel tormento vigiliæ omnium optimo & tutiſſimo, quando non additur ſimul membrorum extenſio. hoc optime nobis deſcripſerunt Flammin. Cartar. & Farinac.[a] & eo potiſſimum vtendum quo ad mulieres, maxime honeſtiores, vt ſunt moniales, &c. Hæc in inferenda quauis tortura.

Quoad iterationem quæſtionis, ſeruandum primo, ne vnquam, etiam vrgentiſſimis indiciis ſuperuenientibus, reus torqueatur vltra tertiam vicem, etiamſi varius ſit in confeſſione: quod ſi ſemper conſtanter negauerit, nō poſſet vltra duas vices torqueri[b], licet contrarium ſeruetur in praxi. ſecundo, non eſt repetenda eodem die quæſtio, ſed vnus ſaltem dies inter ſingulas eſt interiiciendus, vt terror ille & dolor reſideat[c]. tertiò, nunquam eſt iteranda, niſi ſuperueniant indicia noua, & diuerſi generis, & prioribus euidentiora: & niſi reus ſit adeo fortis ac robuſtus, vt animo & corpore in priore tortura perdurauerit: item niſi priores torturæ nimis lenes & inſufficientes fuerint; quod diiudicare

[a] Cartar. li. 4. prax. crim. ca. 2. nu. 7. & 8. Farin. ſup. n. 71. & Marſ. in l. 1. D. de quæſtion.

[b] ſic intellige Simanc. & quos allegat prax. c. 52. num. 42.

[c] Maior in 4. d. 15. q. 22 & Simanc. ſup. n. 39.

pen-

pendet à iudicis arbitrio. quarto, si reus in tormentis confessus, sequēti die non vult ad bancum (quod aiunt) confessionem suam ratificare extra torturam, dicatque se dolore tormentorum falsa fuisse confessum, poterit absq; nouis indiciis de nouo subdi quæstioni, vt perseueret. Si tunc reus in secunda quæstione pergit negare, primam confessionem expurgat, & est dimittendus, nec poterit tertio torqueri[a]: nisi tamen prima tortura fuisset insufficiens & indicia valde vrgerent, tunc ad tertiam posset deueniri[b]. Quod si in tertia adhuc negat, omnino dimittatur: si in tertia sicut in prima iterum confitetur, & post torturam ratificet quæstionem, omnino est puniendus: si tertia in tortura iterum confitetur, sed post torturam negat; non poterit quarto torqueri, sed est absoluendus. quia cuncta indicia priora purgauit, & vltimum istud solum ad quæstionem non sufficit, estque tandem finis aliquis quæstionibus imponendus. *Sic Simanc. sup. num. 43. & alij illi sup. citati. & præterea Boss. Blanc. Carrer. & Farinac. eos sequens sup. nu. 99. & 105. vide Marsil. in repetitione l. repeti. D. de quæstion. Et quod tunc simpliciter & absolute sit dimittendus liber volunt Eymer. in 3. p. director. & Pegna d. comm. 31. Ant. Gomez. d. c. 13. n. 28. soluens argumenta contraria. Damhaud. in prax. crim. ca. 40. & alij apud Binsfeld. l. 7. de malef. C. q. 1. conclus. 16.* Estque non illepidum quod narrat

[a] Sic Simanc. sup. n. 43. & in suis pract. Milleus, Clarus, Damhau. & Cartar.

[b] hæc est mēs etiam Simanc. sup. n. 46. & Fr. Pegnæ in direct. inquisit. 3. p. com. 39.

Marsil. habuisse se Mediolani quendam insignem nebulonem; qui in tortura fatebatur, & in auditorio post torturam cuncta iterum negabat. tandem rogatus quare sic faceret, renidens respondit? quia melius iudico millies torqueri in brachiis, quam semel in gula. quare? quia multos reperias chirurgos, qui norint sua in loca reponere & coaptare ossa brachiorum, nec vnum inuenias, qui norit reaptare gulam. his & similib. sibi illudentem Hippol. Mars. coactus fuit liberum dimittere. Porro qui dimittendus, eum censeo dimittendum absolute & simpliciter, sine fideiussoribus, idq; ex receptiore sententia, neq; causam indecisam relinquendam. Si tamen indicia nõ forent per reum sufficienter purgata; vel etiamsi verisimiliter exspectarentur indicia noua & clariora præcedẽtibus; tunc, ex multarum Curiarum praxi, posset reus dimitti data fideiussione de se repræsentando, cum iterum à iudice accersetur; & tunc, cũ ista indicia noua superuenerint, reus iterum examinatur. hæc dimissio tunc non est absoluta, sed stantibus tantum rebus, prout tunc se habebant. *vt bene post Boer. & Carauitam Clarus q. 62. & Damhaud. sup.* Praxis vero illa quam Sprengerus ponit *p. 3. Mallei. q. 14.* vt damnetur non ad torturam iterandam, sed ad eandem alio die continuandam, & hoc posse fieri non ortis nouis indiciis; mihi callidior, quam verior; & crudelior, quã æquior

videtur

videtur. Nec enim decet huiusmodi verborum captiunculis sæuitiam intendere. quid prodest vocare continuationem, quæ reuera est *iteratio*? quam durum etiam est, per continuatos dies quæstionem exercere? absint à piis iudicibus huiuscemodi commenta. Quod dixi, secunda vel tertia vice iterari tormenta posse; id procedit, quando reus duntaxat causatur dolore quæstionis, se victum fuisse: sed si contenderet erroneā fuisse confessionem, & se paratum probare suum errorem, & adsint aliqua indicia pro reuocatione facientia, tunc nō posset iterum subiici quæstioni, sed deberet ei spacium tribui probandi erroris, & interea laxius haberi, & admitti ad eum aduocati ac procuratores, vt possit cum iis conferre [a]. Hæc de reo non conuicto.

Cæterum si reus sit conuictus, consultius est iudici non subiicere eum quæstioni. quia tortura solet indicia præcedentia purgare, immo & plenas probationes, & ideo reus etiam conuictus in tortura, & post eam constanter persistens, foret liberandus, vt ex communi Dd. sententia docet Farinac. [b] Et licet multi grauissimi iuris interp. existimēt, adhuc huiusmodi posse condemnari [c], & sic Parisiensis Curia, teste Paponio, aliquoties iudicarit; cōtrarium tamen, quod dixi, communius & verius esse, cum Cartario censuit Farinac. saltem quoad pœnam ordinariam,

[a] Bossius. tit. de tort. n. 19. Foller. & Frāc. Personalis apud Farina. n. 102.

[b] q. 4. n. 26. & q. 40. à n. 2.

[c] Marsil. sing. 108. Gramma. conf. 12. n. 24. & decis. 8. n. 3. 4. & 7. Couaru. practic. qq. ca. 23. post n. 5. Anton. Gomes. d. ca. 13. post. nu. 20. Remi. Foller. & alii.

vt ea infligi non possit: extraordinariam non corporalem fatetur infligi posse, quando conuictus tantum fuit præsumptionibus vrgentissimis; quod si conuictus fuerit plenis probationibus, tunc posse infligi pęnam corporalem extraord. etiam triremium. Sunt tamen aliqui casus, quibus tortura reũ conuictum non eriperet punitioni ordinariæ. 1. si non detur super delicto, de quo quis fuit confessus, vel conuictus, sed ad notitiam aliorum delictorum. 2. quando datur tantum pro habenda vlteriore veritate qualitatum aggrauantium. 3. quando irrogatur ad habendos complices, fautores, receptatores, & alios participes. 4. si iudex decernit eam cum protestatione, id se facere sine præiudicio probatorum; & reuerâ hæc protestatio non appareat contraria facto; vt appareret, si reus interrogaretur super principali delicto, etiam oretenus & non scribente notario. Sed vtrum iudex possit reum testibus plene conuictum torquere? Nau. *in Man. c. 18. nu. 59.* respondet iudicem, qui hoc facit ad impediendam rei appellationem, peccare Mortal. nisi cõstet calumniosam ac friuolam fore appellationem. In illis locis vbi necessaria est rei confessio, non habet locum Nauar. sententia: vbi non est necessaria, procedit quoad tormẽta ad hoc instituta, vt delictum illud, de quo conuictus est, fateatur: non quo ad complices nominandos, aut circumstan-

tias delictum aggrauantes, de quibus non est plene conuictus.

Quoad personas torquendas crimen istud est exceptũ, ideo priuilegio suo omnes spoliantur: diuersimode tamen. Nam qui sunt priuilegiati ratione dignitatis vel ordinis; illi plane spoliantur, etiam clerici & monachi etiam non infamati; mitius tamẽ sunt torquẽdi isti, quam alii, vt docet Simancas[a]. Quoad eos qui sunt excepti ratione ætatis; puto si sint minores annis XIV. tantum esse terrendos, etiam terrore reali; vt nudando, ligando, & ad eculeum adducendo, non tamen imponendo. Si minores tantum viginti quinque annis ingressi saltem decimum quartum, torquendi, sed mitius, quam maiores: senes verò pro cuiusque viribus, minus tamen acriter, quam viri[b]. Idem de cæteris priuilegiatis ratione debilitatis, qui torqueri poterunt moderatius, dummodo absit mortis omne periculum: excipiendę semper prægnantes, fauore partus, donec pepererint, & periculum illud euaserint. quoad alias mulieres, nihil peculiare est, nisi quod honestatis, quam in viris, adhuc maior habenda ratio, maxime si virgines, aut sanctimoniales sint.

GG Quoad tertium dubium, sciendum multos maleficos cõtumacissime tormenta perferre, munitos (vt ipsi vocant) remedio siue *maleficio Taciturnitatis*: quod maleficium[c] tradunt

[a] d.tit. 52. à n. 23.

[b] est communior, vt patet ex Iaco. Portio cõs. 99. Simanc. sup. nu. 21. & 22. Farinac. q. 41. n. 103.

[c] Spreng. mal. malef. p. 3. q. 14. & 15. & ex eo alii.

dunt componi ex corde, vel aliis membris infantuli non baptizati, violenter necati, & in puluerem redacti, quibus cineribus corpori inspersis, vel occultatis, silentii hanc vim consequantur. Certum est in tormentis multos hoc silentium retinere, vt [a] scriptores plerique testantur, & quotidiana narrat experientia. Fit autem hoc artificio Diaboli multis modis, quorum quosdam obseruat [b] Binsfeld. Etenim multiplex est causa huius silentii. vel enim tacent quia dolorem non sentiunt, vel quia loqui non possunt, etiamsi sentiant; vel quia nec sentiunt, nec loqui possunt; vt quando profundo somno opprimuntur, (somnum hunc conciliat dæmon causis mere naturalibus, vt medicamentis soporiferis & similibus) vel sane, quia licet sentiant & loqui possint, robusti tamen atque fortes omnia tolerant, & obstinato animo cruciatum interrogationesque omnes contemnunt. Vt non sentiant, solet dæmon efficere per quædam naturalem vim obstupefaciendi sensus habentia; quibus fit, vt vel dolorem non sentiant, vel lenior & tolerabilior dolor videatur. de qua re actum superius *lib.2.quæst.21.* Aliquando pondera appensa ipse leuat, & corpus ipsum subleuat, funes quoque quibus ligati & extensi laxat. aliquando vero ea quæ corpori infligi, vel infundi videntur; ipse alio auertit, aut vim eorum priusquam corpus

[a] Eymeri. p. 3. Direc. inquisit. & ibi Pena commēt. 39. Grill. de tortur. q. 4. à n. 12. Dāhoud. & alii.

[b] in d. l. 7. q. 1. concl. 15.

contingant tollit, aut aliquid medium densum & solidum; quod simul facit ne adstantibus sit conspicuum; interponit. Aliquando denique corpus ipsum malefici ex eculeo tollit, & aliud substituit; quæ cuncta cum Deus permittit, illi facillima sunt. rarius tamen hanc superstitionem corporis alterius contingere puto: frequentius auersionem illam siue depulsionem, item interpositionem (quam dixi.) Et vel vehementer fallor, vel plane id factũ in Lycanthropo illo Westphalico annis superioribus, de quo, vt ex ore *Sereniss. Electoris Ernesti, Bauariæ Ducis*, Carolus Billheus Vir Clar. mihi narrauit, ista ferebantur: hominem vicies (*en, iudicum clemens arbitrium, quo se porrigat in illis partibus Aquilonaribus*) sæuæ quæstioni subditum, nihil fassum, sed renidenti ridentique similem cuncta supplicia pertulisse. tandem carnificem reo poculum quoddam medicatũ præparasse; & ipsum quidem purum putum vinum propinasse bibisseq;, reo verò exhibuisse potionem illam alteram. sic imposuisse. ecce tibi confestim reum omnia sua facinora narrantem; & inter cætera, lustrorum aliquot Lycanthropiam, & quæ tum plurima perpetrarat. quærentibus, vnde hæc tam subita mutatio? respondit, pactum se cum dæmone, eumque sibi pollicitum, hanc indolentiam cum taciturnitate in tormentis, omnia supplicia quæ carnifex ipsi infligeret

in se

in se illum susceptūrum. (*hoc scilicet, vt dixi, auersionis, & interpositionis modo. stultus enim sit, qui existimet ipsum autoprosopos dæmonem torqueri potuisse*) mox vero vt illud (nescio quid) bibisset, dæmonem abscessisse vel inuitum, vel pacti contemptorem. ideo se nolle amplius torqueri, malle sponte profiteri. Silentium etiam solet Diabolus inducere occupatione corporea malefici, præclusis illi interius faucibus & ore, ea moderatione, vt non præfocetur, loqui tamen non queat; interdum etiam organo auditus sic obstructo, vt iudicis voces interrogationesque non exaudiant rei; quorum omnium exempla suggerit Nicol. Remigius [a]. Aliquando duntaxat prope adsistit & dehortatur à confessione, adhortaturque, vt breuia hæc tormenta, spe vitæ præsentis longioris, & æternæ cum illo beatitatis, fortiter ferant; demum addit minas & intentat sæuiora, si quid promant. Denique solet illis membranulas & alia instrumenta magica, variis notata characteribus, suppeditare, quibus in locis corporis secretissimis abditis, ex pacto sensum adimit doloris. Nonnunquam etiam per alias maleficas (*vt ait Sprenger. sup. q. 15.*) maleficiantur quantumcūq; remotas. Prout *malefica quædam in Ispruch se iactare solebat, quod vbi ad minus filum ex vestimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere posset, quod quantumcunque tormentaretur, etiam vsque ad mortem,*

[a] li. 3. Dæmonolat. c. 8. & 9.

nihil

nihil fateri posset.] Sed hoc totum ex pacto Diabolus faciebat.

Vt his iudices obuient, quid non moliuntur? multa rité, multa perperam. Sunt qui prophanam frigidam ori infundant, id si in ipsâ quæstione fiat, quia cruciatum adfert, & periculosam conuulsionem, pars tormenti censendum. si post quæstionem, adhuc æstuante corpore, idem arbitror; si diu post, quid operari queat, nisi ex pacto & maleficè, non intelligo; minus si antè quæstionẽ, vt pleriq; solent: cauendum ergo. Qui benedictam aquam infundunt, siue ante quæstionem, siue in quæstione, si sic directe ad veritatem promendam putant eas adigi, vereor ne superstitiosi sint indirecte, quod obsessas credant, vel dæmonem prope adsistere, & ideo piacularem hanc vndam propinant, vel inspergunt; non ausim damnare: probem magis. Catholicis enim constat, fugando dæmoni efficacem hanc lympham. quare fortassis etiam suadendum, vt citra superstitionem circumcirca equuleum aspergatur locus, & sit in loco quæstionis vsui futura aqua benedicta. Examinemus nunc quædam hac in re à Sprengero & sociis tradita[a]. *Primum* suadent reum diligenter induci verbis & rationibus, spe dubia addita, quod forte non damnabitur ad mortem si confiteatur, vt veritatem non celet, & Deo det gloriam. hæc diligentia laudabilis est. Nam meditatio fre-

[a] p. 3. Mallei q. 14.

quens (*vt aiunt*) & carceris calamitas, & multiplicata informatio proborum virorum, solent disponere ad veritatem eruendam. Et à nobis (*addunt*) expertum est quod per huiusmodi informationes maleficæ taliter cõfortatæ fuerunt, vt in signum resistentiæ in terram spuentes, quasi in faciem Diaboli, dicerent; faciam quod iustum erit, & consequenter crimina sua fatebantur.] *Secundo*, vt dum ministri se parant ad torquendum, alii interea exspolient reum, (*si sit mulier, exspolianda fuerat à mulieribus aliis, antequam ad carcerem ducatur*) ne quid in vestimentis (vt iam dixi) lateat maleficii. *Tertio* debent capilli capitis & barbæ abradi, immo & per totum corpus etiam in partibus secretioribus; si fœminæ sint à fæminis, si viri à viris; & sic cauebitur inhonestas & inuerecundia, propter quam Inquisitores Germanici Sprengerus & socii non ausi fuerunt hoc vti remedio, vt ipsimet profitentur, addentes alibi hoc in vsu esse [a]. Tamen (inquiunt) in aliis regnis inquisitores talem per totum corpus abrasuram fieri mandant. *Vnde & Cumanus inquisitor nobis insinuauit, quod anno elapso, (qui fuit 1485.) 41. maleficas incinerari mandasset, omnibus per totum corpus abrasis. Et hoc in districtu & comitatu Burbiæ, in confinibus Archiducis Austriæ versus Mediolanum.*] Et hoc remedium multum prodesse, inter alios duobus exemplis lectu dignissimis, sed, propter prolixitatem,

[a] d.p.3.q.15.

nunc

nunc à me omittendis, quorum ipſe teſtis oculatus & iudex fuit, confirmat Iod. Damhauderius[a]. In hac tonſione illud moneo obſeruandũ, ſi fiat duntaxat, ne maleficium lateat foraminibus corporis inſertũ, vel criminibus inſperſum, rite id fieri: eademq; de cauſa putarem, ne qua vnctio ſubeſſet, etiam totum corpus aqua calida prius diligenter abluendum: ſed ſi tonſio fieret ex opinione, quod per eam robur corporis & animi fortitudo pereat, exemplo Samſonis, (in quo totum id diuina virtute contingebat) & etiam documento Apollonii Tyanęi; putarim ſerio hoc eſſe magicum & ſuperſtitioſum.

Addunt & quartam cautelam, ſi inueſtigare (*inquiunt*[b], *addo verba ne quid viris magnis videar affingere*) affectat, an maleficio taciturnitatis ſit inuoluta, an lachrymare coram eo queat ſtando, aut tormentis exponendo. Hoc enim ipſum pro certiſſimo ſigno, ex fide dignorum antiqua relatione, ac propria experientia docente, adeo compertum eſt, quod etiamſi ad lachrymandum coniuratoribus hortetur & compellatur, ſi malefica exſiſtit, hoc ipſum ſcilicet lachrymas emittere, non poteſt: dabit quidem flebiles voces, & ex ſputo genas & oculos linire, ac ſi fleret, attentabit: ſuper quo à circumſtantibus caute aduertendum erit. Modus autem coniurandi ad lachrymas veras, ſi innoxia fuerit, & cohibere lachrymas falſas, talis

[a] prax. crim. c. 37. nu. 21.

[b] Philoſt. lib. 7. & 8. Nic. Remig. li. 3. c. 9.

[c] Mall. malef. d. p. 3. q. 15.

vel consimilis in sententia practicari à iudice potest seu presbytero, manum super caput delati seu delatæ ponendo; *Coniuro te per amarissimas lachrymas à nostro Saluatore Domino,&c.*] Quis miretur sub ea tempora hæreses inualuisse, quando huiusmodi; quæ nec Scripturæ sacræ, nec Conciliorum, nec Decretorum Pontificiorum, nec Patrum, nec Ecclesiæ consuetudine introductæ sunt formulæ, ad superstitiosas obseruationes accedebant? Iam ante docui indicium istud lachrymarum prorsus esse fallax, & annumeranda haud dubie hæc experientia superstitiosis aliis explorationibus, quas mox refellam. Formula ipsa nihil continet impii; sed formulas huiusmodi iudicibus præscribere, mere arbitrarias, & fallaci duntaxat innixas experientiæ; non satis pium, neque religiosum est, & sapit tentationem Dei. Nec ratio etiam quam addunt est bona; scilicet hoc contingere, quia gratia lachrymarum in pœnitentibus donum est Spiritus sancti; & Diabolo displicet, ideo illam conatur impedire. Age enim, si oratio illa efficax ad hoc donum à Spiritu sancto impœnitenti & nolenti maleficæ impetrandum, ad lubitum interrogantis latrunculatoris; (quod quis credat?) sane Diabolus non magis poterit has lachrymas impedire, quam cordis pœnitentiam: si non est ad hoc efficax, cur id Diabolo displiceat; cui fictæ lachrymæ non possunt non

place-

placere? cur ergo per huiusmodi commenta; ab Ecclesia non approbata, via struitur similibus superstitionibus? Præterea cur nequeat Diabolus lachrymas si velit elicere, quas muliebre ingenium cum lubet elicit, & superstitio Flentium Picarditarum?

Quintam insuper addunt iidem scriptores; *Tonsis capillis capitis, cum calice aut sciphо aquæ benedictæ, guttulam ceræ benedictæ immittendo, & inuocatione Sanctissimæ Trinitatis, ieiuno stomacho trinies in potu ministrando per Dei gratiam à plerisque taciturnitatis maleficium abstulimus.*] Cætera transire possunt, cauendum ne vis ponatur in numero illo ternario, aut in ieiuno stomacho, vtrumque enim impertinens est ad effectum.

Sextam ponunt de tollendo hoc maleficio per alias maleficas; sed hoc merito improbant, & de hoc postea agetur copiose libro sequenti *c.2.q.2.* Obiicitur factum Præsulis Ratisponensis. Quod dum quidam hæretici propria confessione conuicti, vt impœnitentes & defensores perfidiæ morti fuissent adiudicati, accidit vt in rogo illæsi persisterent; proiiciuntur ergo in profluentem: sed nec aquis demerguntur: Nutare multi, & fidem illorum suspicere. Sollicitus de gregis salute bonus pastor, triduanũ indicit ieiunium, & preces Deo fundendas. nondũ expleto triduo, venit quidam, & denunciat hosce sub vno brachiorum habere

maleficium insertum inter carnem & cutẽ: inuẽto & amoto, cõfestim illos vindex flamma concremauit. Hunc ergo inquiunt denunciatorem fuisse Necromanticum, & eius præsulem vsum denunciatione. Sed qui narrat Sprengerus, dubius fuit an Necromanticus fuerit, nec ne. potuit enim Deus bono illi præsuli id aliter reuelare, in causa tam graui & populo necessaria. Deinde nos non omnium hîc facta defendenda, sed causarum ac gestorum pondera libranda suscepimus.

Septimũ ergo hinc eliciunt, deuotas ad Deũ orationes iunctas ieiuniis & bonis operibus; imo & populo indici poterunt preces publicæ ad inuocandum diuinum auxilium in generali, & vt contra dæmonum quascunq; infestationes cælitũ auxilia implorentur, iuxta illud boni Regis Iosaphat [a]; *Deus noster ergo nõ iudicabis eos? In nobis quidẽ nõ est tanta fortitudo, vt possim⁹ huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cũ ignorem⁹ q̃d agere debeamus, hoc solũ habemus residui, vt oculos nostros dirigam⁹ ad te.*]

a 2. Paral. 20. v. 12.

Octauo loco addunt quædam [b], mihi quidẽ non parum suspecta, nempe; quoad diem, *vt infra missarũ solemnia & sacratioribus diebus, maxime sextis feriis quousq; fit compulsus pro exspectatione Saluatoris nostri, maleficæ interrogentur. item si sal aut aliæ res benedictæ cum septem verbis quæ Christus protulit in cruce, in scedula cõscriptis, simul colligatis, collo malefici alligentur: longitudo Christi benedicta super nudum corpus & extra cir-*

b Spreng. d. p. 3. q. 16. Pet. Gregor. lib. 13. de rep. ca. 30. n. 5.

cumcingatur.] Ego (quicquid illi dicant de experientia) illi experientiæ non fido. Reliquias Sanctorum appendi collo, aut quasuis res Ecclesiastico ritu benedictas, cereas effigies Agni Dei (vt vocant) salē benedictū, &c. probo, dum desit irreuerentię periculum. & scio quoad agnū Dei hoc multis feliciter cecidisse. de verbis certis scripturæ quid sentiam, iam dixi *li. 1. quæst. de periaptis.* De longitudinis Christi Domini mensura, quid illa operari idonea, nouit Deus; sane cū benedici illam prius volunt, indicant hoc benedictioni Ecclesiæ tribuendum. in ipsa etiam circūdatione aliquid vereor ne sit mendosi. Dierum illa obseruatio suspecta quoq; nō immerito. Sed & iura festis diebus abstinere iudicialibus iubent, nisi quando periculum esset in mora, vt patet ex *l. Prouinciarum C. de feriis,* ideo quod iure receptum, vt in atrocioribus criminibus quouis festo, etiā in Paschalibus, liceat torquere, sed ad Dei honorem (vt addunt Dd.) id ego certe ad casum periculi lubenter restrinxerim. In genere tamen loquuntur *(ex l. nemo C. de Episc. audien Bald. Spec. & alij quos sequuntur Clarus §. fin. q. 64. nu. 34. & Binsfeld. in l. 7. C. de malef. q. 1. conclus. 18.)* Sed cū idem Clarus fateatur, timentes Deum iudices his diebus nunquam aliquem pœna sanguinis afficere *(vide illum q. 97. v. 6.)* idque in Dei honorē; nō video cur, cessante illo periculo, non sit idem dicendum de tortura.

Nono adiiciunt in ipsa quæstione, legenda dicta testium, submissis nominibus, dicendo, *Ecce conuicta es per testes, &c.* Hoc non satis intelligo. Nam si velit duntaxat nomina testiũ taceri, parum ad rem. hoc enim etiam extra quæstionem seruandum, de quo superius. si summissa voce nominari, ita ne reus exaudiat nomina, exaudiens tamen reliqua: sane hoc superstitiosum est.

Decimo monent interrogandum reum, an velit subire iudicium ferri candentis; & si annuat, cognosci verũ esse maleficũ: ꝓfecto id fallax est inprimis: deinde iniquũ ꝓponere reo, ꝙ ei facere, vel iudici nõ liceat ꝑmittere.

Vndecimo monent *eos qui nihil in tormentis confessi, de carcere pœnoso, ad bene munitam sed minus incommodam mansionem transferendos: nullo tamen modo relaxandos sub iuratoria vel fideiussoria cautione: quia sic nunquam veritas ab ita relaxatis habetur, sed semper deteriores efficiuntur.*] In primis potest casus occurrere in quo sic sint relaxandi ad meliorem custodiam: iudici tamen tum vehementer cauendum, ne aliis sint noxæ suo exemplo, vel verbis. Deinde potest etiam contingere, vt locus sit cautioni fideiussoriæ, vt superius dictum. Nec satis certa illa affirmatio, nunquam meliores effici. Non est abbreuiata manus Domini, & præcedens vexatio dare potuit intellectum.

Alia, quæ Sprengerus addit, mox cõmemorabimus loco suo. Nunc ponamus *XII.*

quiddam ex [a] Francofurtensis I. C. quod addo, vt vitetur, quia mere superstitiosum. Quidam (ait) ne dolores sentiant solent hos versus pronunciare:

Imparibus meritis tria pendent corpora ramis;
Dismas & Gestas, &c.

Quis nõ hæc rideat! scilicet iam vis ẽt in Hexametri pedibus: subiungit & quædam ex Psalmis. Et homo religiosus non audet hæc pronunciare superstitiosa, vt facit (merito) sequentia Grillandi [b], nempe ad eruendam veritatem iudici pronuncianda esse verba Prophetæ; *Dominus labia mea aperiat, & os meum annunciabit veritatem.* Nonne hic ipsa Psalmi verba detorquentur? cur ergo vim arcessit à verbis Prophetæ? item, quis illa pronũciabit? Iudex? quid hoc ad reum? reus? primum quid si nolit? deinde certe inuitus pronunciabit, nec impetrabit. Sed nugas mitto.

[a] lib. 3. de lamiis ca. 10. nu. 39.

[b] de quæstio. q. 4. nu. 14.

SECTIO X.

De aliis mediis veritatem perscrutandi.

II MAioris momenti quæstio est, liceatne iudici dolo, falsis ꝓmissis, vel mendaciis à reo veritatem elicere? v.g. si fingat eum ab aliis etiam complicibus denunciatum, si promittit liberationem, quam ei nõ cogitat, nec vult impendere, nec de iure potest. Homo

præcipitis ingenii & noua ac periculosa amantis Ioan. Bodin. [a] hæc omnia iudici permittit. Inprimis dum asserit licere mentiri, hoc hodie hæreticum est. fide enim tenendum, mēdacium (quod nomen huiusmodi mereatur) esse rem simpliciter & per se malam, ideoque adeo illicitam, vt nec Pontifex dispensatione bonam facere possit; quæ est sententia non D. Augustini modo, & Thomæ, vt nugatur Bodinus; sed hodie cōmunis Catholicorum [b], qui illam sacris Scripturæ locis optime confirmant [c]. fuit in sententia Bodini M. Marulus *lib. 4. de institut. bene vi uendi cap. 4.* Sed errore animaduerso, eius interpres Gallicus plane contrariam Marulo sententiā tribuit; & multas paginas, quæ non sunt Maruli, Marulo inseruit, dictorum ipsorum Maruli confutationem pro Maruli dictis continentes; quam bono exemplo & prudēter ipse viderit. Argumenta Bodini ex sacris litteris facile soluuntur, & nos in tractatu de Mendacio soluimus omnia.

Sed nota aliud esse dicere aliquid falsum, aliud occultare aliquid verum (vt notat D. Augustinus [d]) veluti cum vtimur, non mendacio, sed ęquiuocatione: prius illud non licet cuiquā, maxime iudici; qui in hac re grauissima, & in iudicio scienter mentiens, haud dubie peccaret mortaliter [e]. posterius vero istud sæpe licet [f]. prius pertinet ad do-

[a] lib. 4. dæmon. ca 1.
[b] D. Aug. li. cōt. mēdac. epist. ad Hiero. & in Ps. 5. Ambr. in ca. cauete 12. q. 5 Gregor. Isido. Innocent. & alii apud Gratian. d. q. 22. D. Tho. 2. 2. q. 110. art. 1. Alf. à Castr. lib. 10. in verb. mendaciū & alii.
[c] Ps. 5. v. 7 Sap. 4. v. 11 Eccl. 7. v. 14. Ephes. 4. v. 25. Ap. 21. v. 8.
[d] super d. Ps. 5. & lib. 22. contra Faust. c. 34.
[e] bene hoc docent ex D. Thom. Caieta. Nau. Couar. Binsfeld. p. 3. dub. 3
[f] Hadrian. Quodlibet de mendac.

lum malum, quia est contra legem diuinam & humanam: posterius pertinet ad dolum bonum [a], quia nec iuri diuino, nec humano repugnat, & dirigitur in bonum reipub. & iustitiæ exsecutionem. his positis sit prima conclus. *Poterit iudex vti æquiuocatione & verbis subdolis* (citra mendacium) *& ambigua promissione liberationis, vt reum inducat ad fatendum veritatem, & auctorem criminis commissi deprehendat.* Est communis opinio Dd. apud Couarru. & Plazam. [b] Dissentit quidem ab hac Iul. Clar. [c] sed non distinxit mendacium à sermone æquiuoco: immo aperte loquitur de eo, qui expresse impunitatem promisit; quæ sane promissio ad Bodini casum pertinet, nec mirum est si Paris de Puteo & Dyn. dissuaserint tali promissione vti. Sane fateor iudicem non posse impunitatem reo promittere, nisi sit supremus iudex, qui habet absoluendi & liberandi potestatem, & hoc facere intendat. Quoad inferiorem iudicem maxime hæc quæstio procedit, & quoad dolum bonum, non quoad dolum malum siue cum mendacio coniunctum; qui nec supremo iudici permissus. Obiicitur à quibusdam, promissio est iuris naturalis & eo iure obligat; quare & hosti & reo seruanda. Respõdeo quando de re possibili est; ista autem est de re, quæ iure iudici impossibilis: ideo nihil refert, quod iudex habuerit animum liberãdi reum: si vero nõ habuit animum, peccauit

a de quo multa dixi Com. in l. contractus, de reg. iur.

b li. 1. var. resolut. c. 2. in fi. & Plaz. li. 1. delict. c. 37. nu. 1. in fin.

c d. §. fi. q. 55. v. 7.

etiam per mendacium, verba menti contraria proferens. 2. Resp. ista locum non habere in nostra conclusione, in qua nec iudex intendit liberare, nec verba id necessario significabant, imputet sibi reus, quod non subtilius sensum verborum ambiguorum discusserit. Exempla aliqua huius æquiuocationis occurrunt passim in praxi. Acutum fuit dictum iudicis Leodien. & licitum, qui sagæ pertinaciter cuncta neganti dixit: si veritatem luculenter profiteretur, se illi de publico vel suo, quoad viueret ipsa, quotidie cibum & potum necessarium præbiturum, & curaturum ei domum nouam exstrui. *domum* intelligens ligneam fascium straminumque, in qua erat comburenda. Alia suggerit Sprengerus [a], veluti si honestius habeatur reus solito, & sinantur ad eum intrare viri honesti, & non suspecti, qui frequenter colloquantur de variis rebus etiam impertinentibus; & tandem fidenter suadeant, vt fateatur veritatem, promittendo iudicem facturum sibi gratiam, & se esse velle mediatores: *& postea subintret iudex & promittat facere gratiã subintelligendo sibi vel reipub. in cuius conseruationem totum quod fit, est gratiosum.*] Posset etiã iudex dicere, se illi optime consulturum, & confessionem ei vtilissimam futuram, etiam ad vitam sibi comparandã. hoc enim veriss. de vita æterna, quæ vera vita est. idem Sprengerus [b] paulo ante tradiderat sententias tres

[a] d. q. 15.

[b] d. q. 14.

alias

alias huc pertinentes. Scilicet posse illi securitatem vitæ promitti, quando iudex intēderet eam vel exilio punire, vel carcere perpetuo. hæc sententia satis æqua est. Alios (ait) velle, sic ad tēpus tum in carceribus asseruādam, sed postea incinerandam post aliquod temporis spacium : hanc refellere debuit, quia reuera mendacium continet promissio huiusmodi. Tertiam ponit dicentium, posse iudicem secure vitam promittere, & postea se à sententia ferenda exonerare, & in suum locum alium substituere: neque hanc reiicit sed est omnino similis secundæ & adhuc peior, coniuncta cum mendacio: ideo penitus cauēda. fortassis tutius est, quod alibi posuit [a], nempe vt petenti gratiam reo respondeat iudex; fateatur veritatem confidenter, clementiæ se rationem maximam habiturum, amplius se facturum quam ipse petat, & similia verba generalia.

[a] d.cap.15.

2. Conclusio, *si iudex dolo malo huiusmodi per mendacium confessionem extorserit; non potest ex sola hac confessione reum damnare; nisi reus postea comperta fraude, de nouo id fateatur sponte; vel alia satis prægnantia indicia & argumenta accedāt: vel saltem fraude cognita non retractet, quod inductus dolo malo dixerat.*] hæc est verior sententia Imolæ, Decii, & aliorum, quos sequitur Couar. [b] bene addens, quando nec retractat, nec expresse ratificat confessionem, nec alia satis prægnantia accedunt indicia;

[b] d.cap.2.

mitius ex extraordinaria pœna affici debere: si accedant illa indicia, posse plecti ordinaria. Si obiicias, promissionem hanc contra temp. esse factam, & ideo non prodesse debere reo ad pœnæ diminutionem. Respõdet Couarr. tunc iudicem non debere seruare promissionem, quando via ordinaria & recto plane tramite cognouit delictum, non, quando dolose illud & via illicita expiscatus fuit.

Dixi in conclusione *dolo malo*, quia si *dolo bono*, & proinde via licita cognouisset; putarem non esse opus noua ratificatione, saltem in foro exteriore: immo nec in interiore, licuit enim iudici bono dolo, malum obstinati silentii animum rei decipere; & sibi i ste imputet simplicitatem suam. Nec arbitror Clarum, si in terminis de dolo bono interrogatus fuisset, dissensurum, vt satis indicat *supra num.* 8. nec etiam Menoch. *de arbit. cas.* 364.

3. Concl. *Si tamen iudex putans id sibi licere, si dolo malo criminis confessionem à reo elicuerit, & fraude cognita reus nec ratificat, nec retractat: ideoque iudex eum ordinariam ad pœnam condemnet; non auderem iudicem de mortali peccato accusare.*] hæc concl. intelligenda de peccato, non quod incurrit mentiendo; de quo vix potuit habere probabilem ignorãtiã: sed de peccato, quod incurrit, reum ex tali confessione condemnando. de hoc enim peccato valde

pro-

probabilis ei suppetit excusatio. cum id ei licere, immo & eum debere, multorum locorum praxis, & plurimorum DD. confirmet sententia[a], adeo vt communiorem censuerit Alciat. & communem saltem fateantur Plaza & Clar[b].

Addidi, *nec retractat*; quia si reus expresse retractaret, nec alia contra ipsum argumenta concurrerent, tunc certe non auderem iudicem à mortali culpa liberum asserere. Nam illa communis Felini & aliorum (vt recte Couar. quem sequitur Menoch.[c]) intelligenda, quando reus cognita fraude expresse confirmat suam confessionem, vel saltem tacite, non retractando: nam tunc illam ratificasse censendus. & hęc distinctio fuit de mente Paridis de Put. *c. de tort. v. sequitur quæstio quotid.*

KK Inquisitores Germaniæ[d] docent adhuc quasdam alias cautelas non improbandas: vt iudex diligenter consideret complicum dicta ad reum pertinentia, & hæc reo proponat, & diligenter singula inuestiget. si qua etiam instrumenta, vt vnguenta, pixides, buffones, præsegmina cadauerum, & similia in domo eius reperta fuissent, ei offerat, & quærat quid his egerit, cur ea seruarit? &c. 2. vt complices, si quos habet; qui contra reũ deposuerũt, ad reũ intromittat, & ꝑmittat eos simul mutuo de facinoribus suis conferre, edere ac bibere, & habeat in loco vicino auscultantes

a Archid. in c. vellẽ. 22. q. 2. Cini. in l. pręsenti. C. de his qui ad Eccl. confug. Felin. in c. adferte. de præsumpt. & Cottæ in Memorab.

b Alciat. in l. natura. D. de verb. sign. Plaza li. 1. delict. ca. 37. Clar. supra n. 9.

c Couarr. d. c. 2. Menoch. de arbit. cas. 367.

d d. q. 15.

& verba accipientes, etiam, si opus, Notarium publicum: si desint complices, vtatur ad hoc personis, quas nouit non ingratas reo, sed amicas, & quasi fauentes atque miserantes; qui quodam sero intrent carcerem, & sermones debita opera producãt in multam noctem; tum quasi fortuito id accidisset, querantur sero nimis esse ad recedendum, ideo in carcere pariter reliquum noctis exigant, & semper colloquantur, & sint similiter (vt dictum est) in vicino dicta excipientes. *Tertiò* quod quandocumq; veritatem fateri incipiant, nullo modo iudex actum hunc interrumpat, nec dimidiet confessionem, sed instet quoadusque de omnibus veritatem dixerint, saltem quoad principalia; etiamsi in mediam noctem deberet proferre, & prandium cœnamue differre. Nam experientiam docuisse per dimidiationes & interruptiones, illos frequentius ad vomitum redire, & non aperire veritatem quam inceperant detegere. *Quarto*. si prædicta deficerent omnia, tunc si fieri posset, deducendos ad aliquod castrũ, & ibi certis diebus custodiæ mancipandos: tum castellanum fingere se cogitare longum iter, & diu absuturum: interea vt aliqui familiares, vel mulieres honestæ mulierem; viri, si vir sit, virum visitent, promittant ei (non, vt ait Sprenge.) quod velint eam omnino permittente libere abire, sed citra mẽdaciũ verbis æquiuocis (vt dictum supra de iudice in

gene-

genere) multa & illecebrosa, dũmodo se informent de certis, quæ scire cupiunt, experimentis. *Et aduertat* (inquiunt) *iudex quod sæpissime per talem modũ falsæ fuerunt & conuictæ. Et nouissime in diœcesi Argentinensi prope oppidum Schletstat & castrũ Konigsheym malefica detẽta nullis tormentis & quæstionibus deduci poterat ad fatendum sua crimina: tandem modo supradicto per Castellanum seruato, licet præsens erat in castro, ipsum tamen malefica æstimabat abesse: tres ad eam familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiserunt, dummodo super certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & quod dolose cum ea agerent proponeret; tandem interroganti de quibus informari vellet, vnus dixit super grandinem excitandam, alter super carnalia facta. Tandem vbi super grandinem illum informare volebat, & scutella plena aqua apparata, malefica sibi iniunxisset, vt digito paullulum aquã moueret, & ipsa certa verba protulisset; subito locum, quem explorator nominauerat, scilicet siluam adiacentem castro, tanta tempestas & grando repleuit, sicut à multis annis visum non fuerat.*] hactenus illi. Sed in hoc exemplo bis peccatum, primo in mendaci promissione. Vt enim iudici non licet per se mentiri, sic nec licet alios ad mentiendum inducere. Secundo peccatum fuit in eo, quod nimis lõge exploratores progressi. Nõ enim licuit maleficam etiam paratã ad peccandũ inducere;

etsi licebat examinare, quomodo soleant operari: & sic intellige quod de informatione dictum, nempe de verbali per modum docẽtis, non de reali per modum facto ostendentis & exemplum præbentis. vides hic iam captas posse ex condicto cum dæmone quædam operari?

Solent etiam iudices vti *confrontatione*. ea duplex est, vna spontanea, altera violenta. *spontaneam* voco, quando parati sunt rei, alios nondum captos societatis arguere & conuincere: hanc nunquam iudex permittat, nisi præcesserint indicia talia, vt propterea citari possint; & iam citati, si non bene dissoluant obiectiones rei cõstãter eos accusantis, queant in carcerem compingi. Nam alioqui fieret iniuria his denunciatis. Violentam voco, quando complices in mutuis delationibus inter se dissentiunt: tunc debent primo seorsim, postea simul de hoc dissidio interrogari. quod si subdole comperiat persistere, nec alia est via inueniendæ veritatis; solent altera in alterius mutuo conspectu torqueri. de hac praxi vide Iodoc. Damhoud. *prax. cri. c. 47*.

SECTIO XI.

De confessionibus.

IN rite confessos non aliud iudicis officium est quam condemnandi, iuxta illud Chri-

sti domini; *Ex ore te iudico tuo.* & illud Iuriscō-sulti, confessus pro iudicato est. quia quodammodo sua sententia damnatur [a]. intellige si confessio sit clara, certa, verisimilis, constans, & legitima. nam obscura & dubia in fauorem interpretanda confitentis [b], parum idonea est ad iudicandum. Verisimilis etiam sit oportet, quia inuerisimilis nūquam sufficit ad condemnandum [c]. Inuerisimilis autem est, quę de re est impossibili, aut omnino falsa [d]; quod concedimus Ponzinibio, & Godelmanno; sed contendimus eos errare, dum in Lamiarum confessionibus ea dicunt notorie falsa & impossibilia, quæ vera & possibilia nos esse docuimus supra *li.2.* Legitima etiam sit oportet, hoc est non p̄sumpta tantū nec ficta tantum fictione iuris (nisi ex contumacia, quæ liquidissimam inducit probationem [e]) nec contra quā colorate aliqua obiiciantur [f], nec quando est incidēter tantū facta vel metu tormentorū, vel extra iudicium, vel in figura tātum iudicii, vel absente parte, vel in iudicio summario, aut nullo [g]: erit autem bona in casu Lamiarum & hæreticorum, etiamsi non constet de corpore delicti [h]. Dicetur facta metu tormentorum; non tantum si grauiter tortus fuit; sed etiam si fuerit leuiter tortus, leuatus ad torturā, ductus ante eculeum, spoliatus, vel si seriæ minæ de torquendo pręcesserint, quoad eos qui timidi

[a] Luc. 19. l. 1. & 3. D. de confess.

[b] Farin. q. 50. n. 20.

[c] Farin. q. 43. n. 21.

[d] gloss. in c. fi. de cōfess. in 6. gloss. l. 1. C. de confess.

[e] Farin. q. 11. nu. 97. & q. 30. n. 16.

[f] Farin. q. 21. n. 32.

[g] Farin. d. q. 21. n. 34. & q. 33. n. 16.

[h] Farin. q. 2. n. 25.

sunt & torturæ inassueti! Item vt sit legitima, necesse est, non sit extorta, nullis vel non sufficientibus indiciis præcedentibus; nam talis esset nulla & inualida, etiamsi millies foret ratificata [a]. idem, si in repetitione quæstionis sit extorta, quando non licebat iudici repetere [b]. idem si extorta per iudicem pendente appellatione à sententia torturę [c]. idem si confessio extorta à reo, contra quē sola fama vrgebat, etiamsi sæpius ratificetur [d]. idem si emanarit ab eo, cui denegata defensio, vel copia indiciorum [e]. idem si sit illius, qui qualibet ex causa de iure torqueri non debebat [f]. confesso autem & conuicto per legitimam quoque torturam adhuc ante condemnationem dandus est terminus ad se defendendum, etiam non petenti ex æquiore & receptiore sententia [g]. Fallunt ista in eo qui à natura mutus simul & surdus foret; qui non potest, ex sua confessione signis declarata, condemnari: quare frustra torqueretur: sed damnari dumtaxat potest ex testium depositione ac probatione [h]. Denique quæri potest, an qui confessus factum maleficum, negat se praua intentione fecisse sit audiendus? vtplurimum, quia præsumptio ei contraria est [i], puniendum nihilominus constat [k], etiamsi iuramentum offerat de recta intentione: interdum tamen poterit iudex iuratum reum admittere ad probandū aliqua verisimilia, quib. confessio eius

a Farin. q. 37. nu. 46. 97. & 103. cum seq.
b Fari. d. q. 37. nu. 110.
c Farin. q. 38. nu. 78.
d Farin. supra. nu. 17.
e Farin. q. 47. nu. 8.
f Farin. q. 39. nu. 84.
g Farin. q. 41. nu. 95.
h vid. Fari. q. 39. à nu. 32. vsq; ad 40. vbi bene Bossiū refellit. & n. 90. cum seqq. maxime nu. 99. vbi indistincte quoadoēs personas hoc tenendū ostēdit
i Ant Gomez p. 3. c. 1. num. 69. Grill. Cas. & aliiquos sequitur Farn. q. 41. à n. 90.
k cap. 1. de prǫsumpt.

eli-

elidatur[a]. Quod si res dubia sit, poterit reus torqueri, vt intentionem suam proferat, vt bene post Lanfranc. & Bossium asseruit Simanc. *prax. hæret. tit. 29. n. 10.*

c. contra Christianos de hæret. in 6.
[a] Bart. in l. inter omnes. §. recte de fur.

SECTIO XII.

De Abiuratione.

VT in aliis speciebus hæresis, etiam in Lamiarum crimine, abiurationi aliquando locus est; quando iudicium tantum nititur suspicionibus. Sumimus hic abiurationem pro execratione seu anathematizatione iureiurãdo firmata. Et qa suspicio hæc; q̃ est leuis quædam præsumptio mali ex leuibus indiciis procedens, oritur ex diuersis causis non æque vrgentibus, fit vt quædam suspicio sit leuis seu modica [b], quæ etiam potest vocari temeraria iuxta Menochium [c]; alia vehemens seu verisimilis, alia violenta. Et sic diuidendo, leuis oritur ex indiciis admodum leuibus, quę absolute dubium relinquunt iudicis animum, & hæc proprie dicitur *suspicio*.[d] Vehemẽs oritur ex indiciis habẽtibus multum verisimilitudinis, adeo vt inclinẽt aliquãtũ iudicis animum in alteram partem, & sic dubitationem nõ excludunt totã. hæc suspicio magis proprie vocatur *opinio*. Violẽta denique oritur ex indiciis valde fortibus & adeo efficacibus, vt omnem dubita-

MM

[b] l. si non conuicii. C. de iniu. cum simil.
[c] c. accus. in pr. de hær. in 6.
[d] l. 1. de præs. q. 7. à n. 46. maxime n. 59. & habes in d. c. accus. §. illo vero. & ibi Archid.

tionem ex animo iudicis eliminent & faciant eum plane vni parti assentiri [a]. hęc proprie vocatur *præsumptio, iudicium, sententia,* de hac est *c. cum contumacia. ca. cum accusatus. de hæretic. in 6. ca. quorumdam d. 43.* Iudicis autem arbitrio permittitur qualitatem siue quantitatem suspicionis moderari: dummodo caueat ne leuis sit corde, nimis facile credendo. Exempla huiusmodi suspicionum ponit Sprēgerus [b], vt si quis deuiet à communi consuetudine viuendi, si conuenticulis secretis maxime nocturnis intersit, aut cum suspectis familiaritates secretas habeat, dicit leuem oriri; Si quis quos nouit maleficos, visitat, munera offert, occultat, recipit, defendit, vel aliter actu fauet, tum oriri vehementem, si quis perpetrauerit ea, quæ pertinent ad ritus maleficorum, paciscendo, adorando, sacrificando, comminando, tangendo, aut dormientibus per visum apparendo, aut cubicula insensiliter ingrediendo &c. vel si penes eos instrumenta maleficii sint reperta, huiusmodi violentam præbere suspicionem. Leui ergo suspicione laborantibus potest indici [c], abiuratio etiam specialis hæresis de qua leuiter suspecti; & si talis, qui sic abiurauit, reincidat, non punitur vt relapsus [d]. Si vero ex grauibus suspicionibus abiurasset (nam & huic abiuratio indicitur) tunc censeretur relapsus: in hac debet fieri abiuratio in genere de omni hæresi & in specie de illa, de qua

[a] sic post Menoc. d. loco bene differentē Farin. q. 36. à num. 178.

[b] p. 3. q. 19.

[c] c. accu. in pr. supra.

[d] d. c. accus. vbi videtur certate Anchar. vt bene notat Simā. c. 53. nu. 5. & recte idem Spreng. d. q. 19.

vehementer suspectus fuit [a]. & tales fuere abiurationes Theodoreti & Ibæ in Concilio Chalcedonensi *act. 8.* si vero detur abiuratio ex suspicione violenta, tunc facienda abiuratio, vt à vere malefico, & tanquam à deprehenso exigeretur. Debent autem violenter suspecti; quando crimen fatentur & parati sunt abiurare hæresim, & redire ad sanam mentem, ad pœnitentiam ab Ecclesiasticis iudicibus recipi; quod si nolint, debent tradi brachio sæculari vt impœnitentes [b], debent præterea cum abiuratione generali omnium hæresium, & diserta atque clara, errorum de quibus sunt suspecti canere palinodiam, & contraria asserere, & iurare se nunquam ad abiuratos errores redituros, & hæc omnia scripto libello abiurationis, propria scriptione munito, confirmare: quæ cuncta ab Apostolorum temporibus recepta fuere, vt ostendit Simancas *supra nu. 8. & 10.* & hæc abiuratio hodie coram clero & populo fit, nec potest priuatim admitti, nisi ex magna causa [c]. Quid si qui tantũ vrgetur suspicione vehementi seu verisimili, detrectet abiurare? videtur Simancas *supr. n. 13.* velle eũ posse tanquã contumacẽ & impœnitentem tradi brachio sæculari, *ex c. ad abolẽdũ de hær.* Sed (vt ait Sprenger. supra.) dictum c. §. *in præsenti vero*, videtur tantũ loqui, non de suspectis vehemẽter, sed de manifeste deprehensis, contra quos constat rigidius esse procedendum. cõ-

[a] c. literis. §. quocirca. de præsumpt. Simanc. & Sprẽger. supra.

[b] vt ex Canonibus adductis per eum Spreng. supra & ex variis conciliis Siman. sup. n. 6. & n. 13.

[c] Leo ep. 75. ca. si quis episcopus 1. q. 7. c. ad abolendã. de hæret.

tra huncigitur Episcopus procedet per excommunicationem, & si in ea per annum steterit, condemnabit vt hæreticum. Porro quando maleficum Ecclesia recepit ad pœnitentiam; laicus iudex posset illum apprehendere, propter damna temporalia variis illata, & propterea condigno supplicio afficere; nec teneretur Ecclesiasticus iudex impedire, quia licet eum non possit tradere, potest relinquere puniendum. Sic Sprenger. Sed de hoc plura mox *sect. de absolutione*. De abiuratione facienda ab iis, qui confessi & falsi, qualis fuit abiuratio Doctoris Edelini, nihil peculiare occurrit. adscribam tantum historiam rei gestæ, versam ex gallica narratione Enguerrani Monstreleti *Chro p.* 4. ait Enguerran. Anno 1453. Dominica die, quæ incidit in vigil. Natiuitatis Dominicæ, Ebroici publice in theatrũ adductus, citatus voce p̃conis, & condemnatus fuit sententia iudicis ad perpetuũ carcerem Episcopi dictæ ciuitatis, Magister Guilhel. Edelin, Doctor Theologiæ, Prior S. Germani l' Haye, prius Ordinis D. Augustini, & aliarum Sacrarum familiarum religiosus: qui tẽtatione & suggestione hostis Tartarei ei se manciparat, ea lege, vt concupiscentiis eius profanis & mundanis satis faceret, & præcipue vt frueretur Nobilis cuiusdam Equestris familiæ matronæ amplexibus, quã ardebat; qua gratia se obstrinxit ea seruitute inimico, vt cogeretur

conuenire ad certum locum, quotiescunq; dicto inimico collibuisset: quo loco soliti erant conuentus suos agere; & dumtaxat inscenso baculo cum scopis cōfestim eo transferebatur. Confessus fuit idem Magist. Guilhelmus sponte sua, se homagium exhibuisse inimico se offerenti præsentem in specie arietis, eique osculum sub cauda ore impressisse; & multis variisque annis postea in damnato hoc instituto vitæ perstitisse. Interea omnibus in rebus, quæ à dæmone postulasset, illum fauentem auxiliantemque habuisse: donec accusatus maleficii fuerit comprehensus, & in carcerem compactus; à quo iuridicæ incarcerationis tempore vis omnis hostilis euanuerit. Et per prædictam condemnationis sententiam iussus est Magist. Guilhelmus in lacum seu fossam recludi, pane & aqua deinceps alendus. In theatro vero Inquisitor fidei, voce alta & diserta oratione luculenter in memoriam reo redegit, quā olim laudabiliter & vtiliter populum concionibus iuuisset, & instituisset, cum Apostolico ritu per totam prouinciam fidem & legem Christi IESV promulgaret; quo miser postea decidisset, aliaque multa idonea eum ad pœnitentiam seriam inducere. Interea catamidiatus seu mitella ad infamiam depicta ornatus, populo spectandus erat propositus, accurrente multitudine magna. Sed finita concione inquisitoris, idem Guilhel-

mus, sciens se grauissime peccasse, & sceleribus atrocissimis Deum offendisse; gemere, & flere, & alta voce veniam à Deo, Episcopo, & Iustitia petere (*addit Iaquerius, quod in terram prostratus exhibuit quandam scedulã continentem sua facinora cõmissa contra fidem in dicta hæresi & secta, offerẽdo prædictis iudicibus abiurationẽ*) & cõmendauit se suppliciter precibus assistentium. Deniq; fuerunt illi impacti cõpedes ferrei, & deductus in fossam; vt ibi per pœnitentiã elueret nefaria & horrenda peccata, quæ commiserat.] hactenus Monstreletus. Quoad formulas abiurandi varias inuenias, vnam *in ca. Ego Berengarius de consecr. dist. 2.* aliam *sess. 19. concil. Constantiensis*, aliam *apud Turrecrema. lib. 4. de Eccles. p. 2. cap. 22.* aliam *apud Alf. à Castro lib. 1. de iust. hæret. punit. cap. vlt.* alias *apud Sprenger. d. p. 3.* distinctas pro quolibet suspicionis gradu *q. 23. 24. 25.*

Iaq. flagel. fascinar. c. 4.

SECTIO XIII.

De purgatione Canonica.

PVrgatio Canonica vocatur, de obiecto crimine innocentiæ ostensio secundum sacros canones facta[a]. hanc etiam reo defendam leui tantum suspicione laboranti voluit Sprenger.[b] censens *suspicione notabiles* vocari à Pontifice illos, qui quauis suspicione laborant; quæ etiam est opinio Archidia-

[a] Rainer. Godofre. Silu. verb. Purgat. [b] d. q. 19. ex c. excommunicamus 1. in pr. de hæret.

NN

coni.

coni. Quare nutat apud me dictum, ſaltem modus loquendi, Simancæ, volentis [a] non eſſe deueniendum ad hanc purgationem, niſi cum reus publica laborat infamia, & ſimul crimen plene probari nequit; ea tantum ratione, quia ſi crimen plene probetur, damnari; ſi infamia non laboret publica, abſolui debeat. contra enim quis inferat; ſi infamia publica laboret, torquendum (iuxta alibi dicta) ſi crimen plene nequit probari, tunc propter infamiam, vel ſuſpicionem debere vel abiurare, vel ſe expurgare. Sed de infamia aſſentior Simancæ, hanc ſufficere ad expurgationem, quando crimen amplius probari nequit; & accuſator deficit in probatione, vt bene Clar. *q. 63. num. 4.* Non aſſentior, ſi omnem ſuſpicionem excludat. Sed bene eſt, quod poſtea [b] etiam vehementem ſuſpicionem admittit, & totum id, quando facienda purgatio, quando non, iudicis recto arbitrio permittit, habituro perſonæ, & circumſtantiarum aliarum rationem. Expurgatorum quoq; numerus ab eodem arbitrio dependet; vt & qualitas perſonarum, an eiuſdem, an æqualis cum reo conditionis, an inferioris? Viles perſonæ non ſunt onerandæ purgatione Canonica, niſi illę ſponte ſe offerant, & dicant ſe poſſe inuenirę idoneos qui expurgēt, & tum poſſent mediocres etiamſi non plane boni admitti [c]. Qui, cum vilis perſona non ſit (nam vilis potius eſſet torquen-

[a] in praxi tit. 54. nu. 3.

[b] nu. 5. ex Decio.

[c] Simanc. ſupra n. 8.

dus)

dus) ad arbitrium iudicis non vult ſe purgare, ſi præſens ſit, ſtatim poteſt, vt contumax & conuictus, puniri. Qui in purgatione deficit, pro conuicto habetur, vt bene Simanc. quem vide recte proſequentem hanc materiam *toto illo c.54.* cui adde Clarum ſupra & Menoch. *lib. 2. de arbit. iud. caſ. 274.* De vulgaribus purgationibus egimus *tit. de ſortilegiis iudiciariis; lib.3.* formulam ſententiæ purgationis habes apud Sprenger. *q. 21.* vbi etiam ritus omnes & materiam bene diſcutit, & adde *tit. de Purgatione Canonica in Decretal.* & quæ dixi *ſupra lib.3.*

SECTIO XIV.

De Abſolutione.

ABſolutio impendenda, quando vel reus obiecta crimina diluit, vel accuſator ea non probauit, nonnunquam id ab accuſatione tota, nonnunquam ab inſtantia iudicii, nonnunquam ſub fideiuſſione prout iudici videbitur iuſtius & commodius [a]. *Abſolutio* igitur alia eſt *diffinitiua*, alia *ab obſeruatione iudicij*. *Diffinitiua* (quæ vocatur etiam à crimine, ſiue ab accuſatione, ſiue *abſoluta*) dicitur, quando reus abſoluitur tanquam innocens, quia crimen non commiſit. *Ab obſeruatione ſeu inſtantia iudicij* dicitur abſolui, qui abſoluitur non tanquam innocens, ſed dumtaxat

[a] Simanc. in pract. cap. 51.

tan-

tanquam tunc non repertus culpabilis, vt puta propter iudicii nullitatem, probationumue defectum, & rebus ita ſtantibus vt tunc ſtabant [a]. & hæc habetur etiam pro definitiua; eatenus vt ſi noua indicia nõ oriantur, reus iterum moleſtari nõ debeat: immo etſi orirẽtur, nõ poterit repeti; niſi intra certum tempus ad accuſandũ inſtitutum, nempe decem annorum inter præſentes, viginti inter abſentes. Quod ſi dubitetur ſitne definitiua, an tantum à iudicii obſeruatione; recurrẽdum ad acta. Si habetur, *abſoluimus ab obſeruatione iudicij*, vel *ab hactenus deductis*, vel *ſtantibus rebus pro vt ſtant*, aut ſimilia ſeu æquiualentia verba; tantum cenſetur abſolutus ab inſtantia iudicii. Si habetur, *reum abſoluendum vti innocentem, non culpabilem*, & huiuſmodi verba alia adſint; cenſendus abſolutus definitiue. Si vero res ex actorum verbis non colligitur, (verbi gratia, ſi tantum diceretur *abſoluimus reum*) tunc legenda diligenter acta, & videndum; an conſtet ex actis dumtaxat crimen non fuiſſe probatum, non vero crimen à reo non commiſſum, tum cenſenda tantum fuiſſe à iudicii obſeruantia: ſi conſtet vel omnino non commiſſum crimen, vel non commiſſum à reo (verbi gratia, qui ſuum *alibi* bene docuit) tum habenda vt definitiua. Si ex actis adhuc res manet ambigua, tunc communior ſententia & praxis eſt, vt habeatur tantum pro abſolu-

[a] Clarus §. fin. q 57. & 62. Fari. q. 4. n. 24.

tione ab instantia. quod communi praxi receptum in fauorem reip. vt crimina puniantur; qui fauor præponderare debet fauori priuato r[illegible]orum. Hæc ratio etiam est fundamentum opinionis receptæ & generalis cõsuetudinis (exceptis locis paucissimis) qua; licet iuri communi scripto magis consentaneum sit, actore non probante reum diffinitiue absolui; tamen cõsuetudine & praxi iudiciorum inualuit; vt casu non probati criminis, sententia feratur tantum absolutoria ab obseruatione iudicii, vt post Couarr. & alios optime deducit Prosper Farinacius [a]. Et sic intellige, quæ scribit indistincte Sprenger. [b] Nam quando deprehensus est vere innocens reus, iudex illi faceret grauem iniuriam, & Mortaliter peccaret, inserens in sententia eum dumtaxat absolui ab instantia iudicii; immo tenetur diffinitiue absoluere, alioqui reus tunc potest à *tali* sententia appellare; nec contraria consuetudo foret æqua vel toleranda. Si tamen reus non appellaret; in foro quidem externo censeretur sententiam approbasse; in foro tamen interno non auderem iudicem excusare. Non enim, quia alter vel ignarus est, vel incurius iuris sui, licuit iudici iniuriam facere: nec etiam superueniens ratificatio tollit pręcedens iudicis peccatum, nisi quoad obligationem restituendi. Quæ velim diligenter à iudicibus notari, pro intellectu eorum quæ

[a] supra n. 23. & 28.
[b] d. p. 3. q. 2.

de hac re traduntur à Doctoribus nostris [a], & praxi vulgata. Hæc intelligenda de absolutione in eodem foro. Nam si in alio foro agatur, tum nec absolutio definitiua plane reum liberat. Nam absolutus in foro poli seu conscientiæ, potest adhuc puniri in foro fori. Et, quia crimen nostrum est mixti fori, si absolutus in curia sæculari non fuit punitus ab ea sufficienter, & iudex Ecclesiasticus habet pœnam quam infligat maiorem, eamque reus merebatur, poterit eam infligere. Contra quoque nimis leniter castigatum à curia Ecclesiastica, poterit seuerius, etiam ad mortem, damnare iudex sæcularis [b]. Neque tunc censetur bis pro eodem crimine puniri, sed vtraque punitio pro eadem vna continuata habetur: & quia in atroci crimine versamur, & cui expiando vix vlla supplicia sufficiant; parum hic necessaria est distinctio Marantæ. [c] Sed hæc sufficiant: formulam absolutionis pete à Sprengero *d. q. 20.*

[a] Grilla. tract. de relaxa. carcerat. tit. de absol. inno. q. 2. Couarr. li. 1. var. resolu. c. 1. n. 8. & li. 2. ca. 10. Clar. & Farina. supra & iis quos plur. illi citant.

[b] optime post alios Farina. supra nu. 10.

[c] tit. de inquisit. nu. 100. post Bart. & Pari.

SECTIO XV.

De sortilegiorum qualificatione; siue quæ hæreticalia, quæ non?

POst absolutionem tractandum de condēnatione, sed quia cōgrua delicti pœna depēdet à delicti qualitate, hęc necessario se-

ctio præmittenda fuit: non ratione Lamiarum seu Strigum, quarum crimen semper cum hæresi coniunctum est, vt docet experientia: sed ratione quorumdam Sortilegiorum minus atrocium, & in quibus pactum solummodo tacitum reperitur. procedamus per breuia axiomata.

Axioma primum: *Sortilegia hæretica dicuntur omnia in quibus dæmon inuocatur ad faciendum, vel indicandum ea, quæ vel facere vel scire non potest.*] hoc est certum [a]. quia hæreticum est illum credere posse facere vel scire, quæ neq; scire neque facere potest; sed Deo sunt reseruata. Dixi hæretica non hæreticalia. nã hæreticale significat tã quod sapit hæresim, quam quod hæreticum est: & quia has duas significationes multi [b] nõ bene distinxerunt, ideo etiam errarunt in hac materia. prima ergo hæc non tantum sapiunt hæresim, vt illi volunt: sed vere sunt hæretica facta. non dico sunt hæreses, (nam hæ ab intellectu pendent, & hæresis est intellectus error) sed dico facta hæretica. sicut enim propositio hæretica est, ipsa enunciatio falsa Catholicæ veritati contraria: sic etiam factum est hæreticum, quod Catholicæ veritati repugnat non formaliter, sed quasi materialiter, quia est materia circa quam intellectus aberrans versatur in hæretico errore: & ad factum hæreticum sufficit id quod facit esse huiusmodi, vt si quis rem ita se habere perti-

[a] Grillãd. de sortileg. q. 10. n. 1. 2. 6. 10. 19. Clarus §. hæresis. vers. succes-sine quæ-ro. & alii communiter.

[b] Clar. Farin. & alii I.C.

naciter contenderet, is verè hæreticus esset. verbi gratiâ, rebaptizat quis aliquem, factũ est hæreticum. quia qui tenet posse rebaptizari, est hæreticus. ad factum sapiens hæresim sufficit, vt qui hoc assereret fieri posse q, facit, ei9 propositio verè diceretur ꝓpositio hęresim sapere, nõ tñ verè diceret' esse ꝓpositio hęretica. v. g. si qs sacramẽtalia misceret vsib. ꝓfanis, citra pactũ expressũ vel inuocatione expressã dæmonis; faceret factũ sapiẽs hæresim, qa si diceret hoc fieri oportere seu licere, hæc assertio saperet hæresim. Ex his puto pendere decisionem cõtrouersiæ inter Barba. &alios Iuriscõsul. de iis q dęmonẽ inuocant ad cognoscendum seu faciendũ ea, quæ ipse facere vel cognoscere potest, à Deo non impeditus: v. g. vt reuelet furta commissa, vt in amorem carnalem inducat. Quoad hæc enim Barbat. [a] censuit, horum cognitionem pertinere ad inquisitores fidei, & ea sapere hæresim manifestam. Sed alii Barbatiam reprehendunt, & cum Oldrado volũt hæc non pertinere ad inquisitorum cognitionem, neq; esse hæreticalia [b], & in hac re inueniuntur Parisiensia apud Paponum aresta contraria. Sed pro Barbatia faciunt Theologi Spineus & Pegna [c]. Inprimis, pertinere etiam ad inquisitores cognitionem, dubitari nequit, cùm crimen sit mixtum. Deinde non esse crimen hæreticum (nisi quid aliud accedat) nec sapiens mani

[a] conf. 55. l. 1.

[b] Oldrad. conf. 210. Tiraq. de pœn. cauf. 4. n. 3. Gemin. conf. 54. Albe. rub. de hęret. Afflict. sup. const. Neapol. Clarus §. hæres. nu. 25. & Farinac. q. 20. Papo. l. 22. t. 3. ar. 1. & 2

[c] Pegna in di. e. q. 42. cõme. 67. Spin. Apolog. 4. cõtra Ponzinni. cap. vlti. bene id ꝓbans

festam hæresim, id quoq; puto, si desit dæmonis inuocatio expressa: sapere tamen hęresim non manifestam crediderim, quando consulitur dæmon siue maleficus diuinator de rebus amissis: licet enim dæmon norit, ipsum tamē consulere sapit hæresim, occultam saltem: idem dicendum in philtris, quibus Magici characteres, & superstitiosa alia, pactum occultum habentia, admiscentur: sed quoad amatoria ex philtris merè naturalibus, citra superstitionem exhibita, putarim ea non sapere hęresim; quare & iudicem diligenter inspicere & considerare hæc debere. Illud non dubito hæresim saltem sapere, nisi potius verè hæretici sint, Magos illos; qui credunt quod solent iactare se vnitos spiritui, siue præditos spiritu quodam excellenti seu potenti, cuius efficacitate possint cogitationes aliorū scire (quod soli Deo reseruatum) & occulta diuinare, & alium ad aliquid imaginandum, vt loquuntur, necessitare, aliaq; miranda supra hominum communem potentiam facere. Quos etsi negēt, necesse est vel illa non posse præstare, & tantum fingere; vel si credunt ista & faciunt, vere Magos esse, & tales quales dixi, pactum cū dæmone habentes. De his sapienter scriptū à Cardinali Cusano *libr. 3. de docta ignorantia cap. 11.* Non illa phantastica (*nempe vnio*) Magorum qui hominem ad quandam naturam spirituum influentialium sibi coniecturaliū,

quibusdam operationib. mediante fide (*hâc intelligo fiduciam quam Magi semper exigunt*) adſcendere dicunt; vt in virtute ſpirituum talium, quibus per fidem vniuntur (*hoc eſt per promiſſam eis fidelitatem & patientiam*) plura & ſingularia mirabilia, aut in igne, aut in aqua, aut ſcientiis harmonicis, apparentiis tranſmutationum, manifeſtatione occultorum & ſimilibus efficiant. Manifeſtum eſt enim in his omnibus ſeductionem eſſe, & receſſum à via & veritate. Propter quod tales ad fœdera & pacta vnitatis, cum malignis ſpiritibus taliter aſtringuntur, vt id quod ſub fide credunt, opere oſtendant in thurificationibus & adorationibus, DEO tantum debitis; quæ ſpiritibus, quaſi potentib⁹ implere petita, & de vocalib. iſtis mediantibus, magna cum obſeruantia & veneratione impendunt. Conſequuntur aliquando per fidem (*intellige* (per) *non vt cauſam poni, ſed poni pro* (iuxta) *nam error eſſet credere quod fiducia illa magorum ſit efficax*) ipſa caduca petita, vniti ſic ſpiritui; cui etiam à Chriſto æternaliter diuiſi, in ſuppliciis adhærebunt.] hactenus ille. Quando autem dubium eſt, ſint ne hæreſim ſapientia necne ſortilegia, non pertinet ad inquiſitorem iudicare aut cognoſcere ſintne talia vel non; (verum hoc pertinet ad Theologos qualificatores) ſed poſtquam conſtat ea ſapere hæreſim, dubitatur verò tãtùm an ſapiant manifeſtam; poſſunt

de illa qualitate cognoscere & pronunciare se iudices esse [a]. Qualitatem vero horum factorum puto desumendam à circumstantiis & actibus, seu rebus quæ admiscentur.

[a] Pegna d. comm 67. in fin. vbi dicit hanc veram & comm. esse sententiam.

2. Axio. *Quæcunque fiunt sortilegia à sortilegis habentibus pactum expressum: sunt respectu operantis sapientia hæresim, etiam circa res quas dæmon cognoscere vel facere potest: respectu vero operis dumtaxat, si sint circa res quas dæmon non potest cognoscere, nec facere* [b].] Ratio, quia primo casu, propter fœdus illud, operans est hæreticus: secundo casu tunc tantum factum ipsum sapit hæresim. Sed quoad non habentes pactum expressum.

[b] post alios Gril. q. 10 a n. 4. Farinac. d. q. 20. n. 81.

Dico tertiò. *Si qui sortilegio Deum abnegent vel adhibeāt sortilegio hostias sacras, vel aliud sacramentum aut etiam sacramentalia, immo vel reliquias, vel agnos Dei, vel alias res Ecclesiastico ritu benedictas & sacras* [c]: *vehementer sunt suspecti de hæresi.*] Ratio quia tales significant se credere huiusmodi adhibita vim habere ad maleficiorum operationem. Et de hac credulitate debent examinari, &, si nolint respondere, possunt desuper torqueri: & si nō fateantur, vt vehementer suspecti debent abiurare.

[c] Eymeric. d. q. 2. & ibi Penna cōm. 67. Alf à Cast. l. 1. de iust. hær. punit. Berna. Cumā. in Lucer. inqsit. vers. sacrā. abuti. Ioa. à Roias tractat. de hæret. p. 2. asser. 12. n. 267. Farin. d. q. 20. n. 85. in 2. edit. supra Grillan. q. 10. nu. 16.

Dico quartō *si qui baptizent imagines ex qualibet materia, vel rebaptizēt pueros: hoc ipso vel hæretici sunt, si putant formam vel materiam baptismi aliam esse posse, ab ea quam Christus instituit: vel sunt vehementer suspecti, etiam si negent se hoc*

cre-

credere [a]. Quia tales actus natura sua præ se ferunt aliquid, quod est hæresis manifesta. Nec inuenio Grillan. *quæst.* 3. *num.* 6. contrarium sensisse, vt illi Farinac. impingit. Idem dicendum de consecratione & baptismo librorum. Nam Magi libros suos, vt vim energiticam accipiant (*sic falluntur*) curant benedici per Sacerdotem aliquem, habentem stolam in collo & aqua benedicta cum aspergillo ex herba hypericontis eos aspergentem simulq; profantem, *ego te baptizo in nomine Patris, &c. & interea* alia manu sacerdos tenet cereum benedictum, postea ponit libros sub mappa altaris certo loco, idq; tribus certis diebus, quorum vltimo in modum crucis fascia ligat librum & recludit in loco puro & abdito. Hoc fassi magi Mantẽses Paris. 1586. Mense Nouembri. *teste Crespeto disc.* 12.

a Penna supra Spina d. apol. 4. Farin. n. 85.

Dico 5. *Si ad res quas potest dæmon facere, vel cognoscere, sciendas vel efficiendas, misceantur res non sacræ, v. g. hostia non consecrata, etiamsi super eam Sacerdos missam dicat, probabile est, non esse sortilegium hæreticale, quando fit à non habente expressum pactum.* [b]. Putarem tamen distinguendum. Nam si iste benè sentiat de præsentia corporis Dominici, & transsubstantiatione, & non præbuit hanc hostiam populo adorandam, sed verè aliam quam eleuauit, consecrauit hanc verò accessoriè tantum super altare ad magicos effectus posuit;

b Oldrad. cons. 10. colum. 3. Grilland. q. 10. n. 13. & q. 11. nu. 19. & 20. Fari. n. 84.

erit tantum suspectus de hæresi; si verò illa alia credidit, tunc apertè foret hæreticus: si vero reuera nec credidit ista vim aliquam ad effectum magicum habere, non erit suspectus de hæresi, sed extra ordinem puniendus. Hæc ita si de hac eius intentione constet, nam quamdiu non constat, mihi quidem videatur de hæresi merito maximè suspectus.

Dico 6. *Quandocunque dæmon inuocatur per modum sacrificii vel adorationis, sapit res manifestam hæresim: quando per modum imperii, non raro idem dicendum.* v. g. primò si admisceantur res sacræ [a]. 2. si inuocetur, vt amicus Dei, & ei carus. 3. si putet hoc non esse peccatum, vel saltem non graue. 4. si petat quæ dæmon præstare nequit, vt suscitare mortuum, animam defuncti repræsentare, arbitrii libertatem cogere ad amandum, &c. vel quæ nescit vt futura contingentia; vel quæ scit contingenter, ea petit doceri certò & infallibiliter. 5. si petat quæ potest dæmon, sed credat eũ ea posse etiam Deo non permittẽte: vel petat reuelari præsentia aut præterita, omnino infallibiliter [b] Imò si rem recta reputem⁹ via quia nobis omne cum dęmonib. cõmercium interdictum, quotquot non modo per viam obsecrationis, sed etiam per viam imperii aliquid à dæmonibus student obtinere, valde sapiunt hæresim [c]. Illud tamen fateor, ipsius suspicionis pondus, qualitate

[a] DD. supr. citati. vers. dico tertio.

[b] Bernard. Basin. tractat. de artib. magicis. concl. 1 & seqq.

[c] Spine. d. apolo. 4. & Siman. Cath. instit. t. 11. n. 13. & Pena vbi supra cõm. 68. lit. O.

per-

personarum & aliis circumstantiis esse trutinandum [a].

[a] v. Pennã supra.

SECTIO XVI.

De pœna & supplicio maleficorum.

22 PRogrediamur à leuioribus· Sed notandum principio; quosdã I.C. [b]· nimis credulos Wiero medico & hæretico, magnam vim facere in distinctione nominum, *venefici, malefici, incantatoris, strigis, Lamiæ*: quasi verò hoc iudicium ex nominibus, non gestis ac facinoribus, sit decidendum. Constet iudici de re, nomina contemnat; quæ rebus subduntur, non res nominibus: & sic, qui de hac materia veteres nouitiiq; scripsere, reb. ipsis nomina posthabuere: quod & ego hoc tractatu feci, pro iisdem sumẽs *veneficos, maleficos, incantatores, sagas, striges, Lamias*. Itaque hac putida diligentia prętermissa, facta nũc perpendamus,

[b] Fichard. consi. 112. Io. Althuz. admonit. ad Iud. Godel. tract. de lam.

Quoad peccata sortilegii, quæ hæresim non sapiunt, in pœna vtrumq; ius, ciuile & Canonicum eo conueniunt, quod iudicis arbitrio permittant; debere tamen iudicem arbitrio sic vti, vt canonibus legibusq; se accõmodet, nec eorum præscriptum trãsiliat temere, videlicet, nisi qualitas facti, cõditio personarũ, animus delinquentis, scãdalum inde exortum similiaue suadeãt pœnam intendere vel minuere: quod idem in

mandantibus & consulentibus obseruandũ communiter receptum videtur [a]. Solent autem iure Canonico sortilegi non hæreticales (vt vocant) siue sint laici, siue clerici, & ad quemcumq; finem ea fecerint, in foro pœnitentiali puniri pœnitentia XL. dierum [b]; Sed cùm hodie omnes pœnitentię confessario sint liberæ, poterit moderari [c]. In foro fori, si publicum crimen; olim imponebatur publica pœnitentia, quam si detrectarent, vel non complerent, à communione fidelium arcebantur [d]: hodie sublata illa publica pœnitentia, Laicus non hęretica, nec hęresim sapientia conficiens, pro prima vice erit excommunicandus [e]: Si monitus perseuerat, & est vilis persona, publicè est fustigandus, vel mitra chartacea dehonestandus; si honestior relegandus, vel perpetuo carceri mancipandus [f]: Consequitur autem infamia hoc crimen, etiamsi nihil horum illi iudex infligeret [g] Hæc certum est procedere, quando ad malum finem: sed quid si ad bonum? idem in laicis & clericis tum obtinet; adhuc esse puniendos, etiamsi verba sacra admisceantur, vel cruces, &c. si sint admixta alia, vt characteres, nomina ignota, & huiusmodi obseruationes, quas constat nihil per se habere efficaciæ ad finem illum bonum [h]. Et tunc pœna est arbitraria.

Quoad clericos; conficiens non hæreti-

[a] Abb. c. 8. de sortile. Grill. supr. q. 11. Menoch. de arbitr. cas. 388. nu. 11. Fari q. 20. n. 94.
[b] rex. & DD. c. 1. de sorti. Gril. d. q. 11. nu. 1. 6. & 9.
[c] Menoch. supra n. 6. & 7.
[d] c. pro dilectio & seq. de consec. d. 2. Silv. v. supstitio q. vltim.
[e] c. si qs Episco. c. aliquanti. 26. q. 5.
[f] c. cõtra idolorum. d. q. 5. Rõ. sing. 660. Gril. d. q. 11 nu. 4. & 10. Menoch. supr. n. 18.
[g] c. 3. 2. q. 8. c. infamis 6. q. 1.
[h] Gril. q. 1. n. 2. q. 2. n. 4. & 5. q. 11. n. 8. 14. 15. 23. 24. & 27 q. 14. n. 3. q.

calia, in simplicitate cordis & zelo bono (v. g. pro inueniendis bonis Ecclesiæ subtractis) suspenditur à diuinis & ministerio altaris per annum & vltra iudicis arbitrio, secũdum facti turpitudinem & criminis [a] qualitatem; si dolo malo fecisset, deponeretur ab ordine sacro, omnibus beneficiis priuaretur, & in monasterium perpetuò, detruderetur; imò & infamis effectus, tonsurari solet & in modum stulti decaluari, vestibus antè & retrò rescissis & decurtatis, & mox degradari, hoc est, perpetuò ab altaris administratione remoueri.[b] Et quia hac in re multa & varia, (proh dolor) sunt Ecclesiasticorum delicta, etiam parochorum (ad quod Episcopos & Archidiaconos decet attendere) breuiter quædam ex Grillando & Farinacio, iudicibus Romanæ curiæ, subiungam pro clariore dictorum intelligentia.[a] *c. 2. de sortil. Grill. d. q. 14. num. 3.* [b] *cap. si quis episc. 26. q. 5. post Grill. Menoch. Barb. Far. sup. nu. 92.*

17. n. 4. & 5. & Far. sup. 96.

Sacerdotes qui causa vindictæ seu doloris aras spoliant, aut luminaria consueta exstinguunt, vel quid simile faciunt, nocendi gratia iis, quorum quasi in funus hoc impendunt officij; honore & dignitate priuantur, & infames efficiuntur: [c] si verò ex inimicitia missas defunctorum viuentibus celebrarint (Belgæ dicunt, *een moortmisse*) vt is pro quo sacrificium offerunt celerius moriatur, vel incurrat mortis periculum; proprij ordinis

a c. quisq; 2. q. 8. c. de benedict. 32. q. 1. cap. admoneant. 26. q. 7. Folle. in pract. cri. cano. c. 33. nu. 49. Farina. q. 19. nu. 49.

dinis gradu deiiciuntur, & in exilium perpetuum vna cum eo qui Sacerdotem cõsuluit, vel hoc fieri mandauit, eiiciuntur: [a] nisi tamen spontè de præmissis coram Episcopo vel Metropolitano se culpabiles detulerint, & de ipsis condignam peregerint pœnitentiam, vt benè Grilland. *ex d. cap. quicunque.* fallitur tamen Grillan. dum putat [b] hæc sortilegia non sapere hæresim: omnino enim sapiunt, quia est hæresis putare hæc habere effectũ huiusmodi. ideò hæc pertinere censeo ad hæreticalia: sicut & imaginum crucis, B. MARIÆ, vel Sanctorum conculcationem, & deiectionem factam dolo vel iracundia: nam quod Grilland. ait non sapere hæc hæresim, falsum id esse sciunt, quotquot iconoclastarum furores norunt & execrantur.

Sacerdos celebrans super rebus profanis, quæ vulgò putantur aptæ ad sortilegia; vt sunt hostia non consecrata circumscripta certis notis & litteris sanguineis, ducto sanguine ex annulari digito; item cuticula, qua infantis caput nascentis est inuolutum; panis incoctus, siue massa cruda, vel coactus in placentam; vel lapis, vulgò dictus *calamita*; beneficiis est priuandus & in carcerem detrudendus: [d] idem dicendum si sit abusus vasis aut vestib. sacris; [e] verbi gratia, altaris palla, calice patina, purificatorio, tabernaculo Eucharistiæ, aut reliquiarum; lapide sacrato vel

[a] c. quicũque. 26. q. 5.

[b] Diaz practic. crim. Cano. c. 35. Menoch. sup. nu. 15. Grill. q. 10. nu. 12. & q. 21. nu. 17.
[c] d. nu. 12. & seqq.

[d] Diaz. sup. c. 39. Grill. q. 14. Men. sup. nu. 12. Farin. sup. nu. 107.
[e] Grill. q. 16. & post eum Men. & Farin.

to vel eius frusto, corporali, manipulo, stola, alba, velis sanctuarij, &c. proponant huiusmodi sibi exemplum Regis Balthasaris;[a] qui tamen non abutebatur ad sortilegium, sed ad vsum domesticum profanum, quod minus erat.

Sacerdos, qui in solemni missæ sacrificio, preces, quæ non tendunt ad Dei cultum & salutem animæ, sed potiùs tendunt in peccatum, obtulerit (vt ille cuius vesanum amorem fusè describit Grilland.[b]) eodem modo puniri debet, quo præcedentes.[c]

Omnibus autem communes pœnæ sunt sequentes: qui consulunt diuinatores, vel remedia (illicita videlicet) petunt à maleficis, in easdem incidũt Ecclesiasticas pœnas, in quas & ipsi malefici aut diuinatores: præterea sunt ipso facto excommunicati, excommunicatione tamen nulli reseruata;[d] &, si sint clerici, possunt deponi, tam verò clerici quàm laici, debebant olim quinquennalẽ subire pœnitentiam.[e] Iure autem ciuili, eandem discentes ac docentes incurrunt pœnam:[f] qui Magos in domũ suam vocãt, causa artis exercendæ, priuati bonis debent in insulam deportari:[g] qui Magos consulunt, gladij pœnæ subduntur:[h] ex Carolina sanctione, & cõsuetudine imperij, etiamsi ob bonum finem interrogarint, vel magicis artibus aut remediis vsi fuerint; exilio, vel aliter infra mortem damnantur, arbitrio

[a] Dan. 5.
[b] q. 16. n. 2.
[c] Gril. Menoch Far. supra.
[d] cap. 1. 26. q. 5.
[e] c. 2. & 3. 26. q. 5.
[f] l. 8. C. de mathem. & malef.
[g] l. 3. d. tit.
[h] l. 5. eod. tit.

iudi-

[a] Caro. cõstit. ca 109. Godel li. 3. de lam. c. 11. num. 31. Kirch. cõs. 12. nu. 9.

iudicis.[a] De amatoria præbentibus, dictum *lib. 3. p. 1. q. 3.*

Incantatores Serpentum, si præcantatione sua dumtaxat implorant simpliciter & deuotè auxilium Dei, absq alia superstitione; vt culpæ; ita etiã pœnæ expertes sunt: si verò Diabolum inuocant expresse vel tacitè; erũt puniendi pœnis commemoratis Sortilegorum. Vt autem queant ista discerni, aduertendum ad verba ipsa, ad modum, ritum, & ordinem incantationis: quia si eis insunt aliqua verba extranea, vel ignota nomina aut characteres, siue alia, quæ non conducũt per se ad effectum intentum tota res diabolica & superstitiosa debet censeri.[b] Dicendum idem in cæteris remediis contra maleficia.

[b] Summa conf. quã cita. & seq. Grill. q. 11. n. 28. & Farina. supra num. 110.

Quoad astrologos iudiciarios, chiromanticos, & huiusmodi diuinatores; si tantùm prædicant euentum vt possibilem præsumptiuè & inclinatiuè; non sunt puniendi, vt sortilegi; si verò prædicant, vt infallibilẽ vel necessarium, sunt hæretici sortilegi,[c] & contra eos videnda Bulla Sixti V. contra astrologos edita 1585.

[c] Berbe. in Viato. iur. rubr. 8. n. 5 & 6. Grill. q. 11. nu. 16. & 12. q. 3 n. 13. & 14. Farin. supra nu. 112.

Qui præbent poculum naturale aborsus, vt venefici puniendi nõ vt sortilegi, nisi sortilegia admisceant.[d] Quando Episcopus captiuum habet aliquem sortilegum hæreticum, si paratus sit homo ille abiurare, & condignam subire pœnitentiam; nõ potest eum

[d] vid. bullã de aborsu Sixti V.

tradere brachio sæculari, nec etiam potest acta iudicialia seu copiam processus eius vl lo pacto cum iudice sæculari communicare; alioqui iure Canonico incurreret irregularitatem.[a] Duntaxat enim quibusdam casibus sortilegi hæreticales possunt tradi brachio sæculari. 1. si fuerint Doctores & seductores, nisi sponte sua ad Ecclesiam redierint, & hæreses abiurarint, seque contra illas strenuos præbuerint:[b] 2. si sint relapsi. 3. si sint impœnitẽtes, ad quos reducuntur conuicti omnia negantes pertinaciter.[c] Quod Farinacius *d. nu. 105* extendit etiam ad sortilegos qui hominem occiderunt, vel quid simile fecerunt quod iure ciuili morte luendum est; vt non nisi aliquo trium dictorum concurrentium possint degradari, & curiæ sæculari tradi. Sed in aliis criminibus enormibus id verum non esse postea ostendam, *hac eadem sect. litt. YY.* Et quando accessit ad hæresim homicidium qualificatum, aliud dicendum, mox ostendam. Formulas condemnationis quoad istos singulos, pete ex Sprengero, *p 3. mallei.*

Quando sunt Sortilegi hæretici aut hæresim sapientes, contra eos agi sicut contra hæreticos; receptũ est vtroq; iure.[d] quando non sunt tales, sed ab omni errore hæretico alieni, à sæculari etiam magistratu solẽt virgis cædi, ad triremes, vel in exilium mitti, vel alia extraordinaria, infra mortem pœna, af-

a c. sententiam sanguinis. Ne cleric. vel monach. Anchar. in ca. ea quæ, de reg. iur. in 6. qu. 4. Fari. supra nu. 105.

b Simancas prax. c. 59. nu. vlt.

c de his tribus fusè Siman prat. c. 59 cum seqq. Alf. à Castr. li. 2. de iust. hær. punit. c. 2.

d Gril d. q. 11. nu. 1. 6. 9. Meno. supra nu 4. Fari. q. 20. num 87.

fici, interdum etiam pecuniaria, iuxta personæ & criminis qualitatem.[a]

Si mors sit alicuius maleficiati subsecuta, locum esse pœnæ legis Corneliæ, & comburendum sortilegum, communis est sententia.[b] Quoad Necromanticos, & cęteros magos, atq; maleficos; solas Lamias excipientes, idem fatentur patroni Lamiarum.[c] Sed Lamias nostras, non esse eximendas numero cęterorum Magorum, communis est sententia Theologorũ & Iuristarum vt mox docebo. Fundamenta Godel. & aliorum sunt. 1. Lamiæ fatentur impossibilia; nempe se volasse ad conuentus, libidinem cum dæmone explesse, tempestates excitasse, & huiusmodi. *Resp.* lib. 2. ostendimus hæc dæmoni non esse impossibilia, & ideò fidem habẽdam earum confessionibus censent Catholici communiter. 2. Lamiarum peccata sunt potiùs cogitationis, vel nudi conatus; quàm facti, vel executionis: ideò ab Ecclesia puniri non deberent, nec à iudicib aliis. *Resp.* falsum pręsupponi, progrediuntur enim in opus exteriùs. & in atrocioribus criminibus receptum, conatus aliquando puniendos, vt cõstat.[d] 3. Pœnam minuere deberent, ætas senectutis, & sexus fragilitas. *Resp.* senectutem non esse idoneam causam minuendæ pœnæ in atrocioribus delictis, vt ex praxi iudiciorum, affirmat rectè Iul. Clarus.[e] deinde falsum supponunt, solos senes in hoc peccatum incidere.

[a] post alios Clar. §. hæresis. n. vlt. Menoch. sup. & Fari. supra.

[b] li. 1. C. de mal. & mathe. Berbe. d. rubr. de sortil. n. 2. & 8. Damhoud. in prax. crim. tit. de homicid. per sortil. c. 73.

[c] Ponzinibus Fich. Godel. & alii.

[d] Iul. Clar. §. fi. q. 92. n. 2. Kirch. & alii quos sequitur vel inuitus Godel. l. 3. c. vlt. n. 36.

[e] §. final. q. 60. nu. 6.

Vt etiam falſum ſupponunt, ſolas mulierculas ſic delinquere: quanquam nec in hæreſi, nec in ſimilibus atrocioribus ſexus excuſat.

4. 4. Lamiæ debent cenſeri ſimiles dormientibus, confitentur enim crimina commiſſa in mentis exceſſu, vel ſopore. *Reſp.* multa ſagas imò ferè omnia vigilantes committere, & propter hæc puniendas; vt propter pacta cum dæmone, coitum cum eodem, infanticidia, ſegetum & iumentorum damna, &c. Imò, & quæ in ſomnis gererent, culpa nō carent, quia & ante ſomnum ea præmeditantur, & poſt ſomnum ea rata habent, & ſibi in illis complacent.[a]

5. 5. *argumentum*, pacta huiuſmodi ſunt imaginationes deluſarum mentium. Venereus quoque coitus cum dæmone, eſt rei impoſſibilis fictio. Quæ de tempeſtatibus & damnis datis narrantur eorum excedūt poteſtatem: quæ de tranſlatione corporali dicunt, ſunt nugæ meræ. *Reſpond.* Inprimis credendum contra ſeipſos ipſorum confeſſioni, ſicut & aliis reis. deinde tā conformes omnium eſſe teſtificationes, & tam cōfirmatas experientia omnium populorū & ſeculorum; *vt id negare, nihil ſit, nihil inſanire,* vt benè dictū à Syluestro;[b] *quibus* (vt ait Spinæus[c]) *nemo niſi ſenſu careat, queat contradicere,* & (vt alius quidam de grege hæretico dixit) *qui hoc auſit negare, is audeat negare meridie lucere ſolem, & bis ſex eſſe duodecim.* Et ſingula nos *lib. 2.* cōprobauim⁹.[d]

[a] Simanc. in prax. c. 11. nu. 4.

[b] lib. 1. de ſtrigimag. & dæmon. admiran. c. 14.

[c] d. comm. 68. litt. r.

[d] de pacto. q. 4. de tēpeſtatib. & damnis, q. 11. de concubitu, q. 15. de trāſlatione locali, q. 16. lib. 2.

Nunc duntaxat auctores ea confirmantes citabo. PACTVM istud agnoscunt & habent pro certo, tum THEOLOGI, vt post Cypria. *lib. de duplici martyrio*, & D. August. *in capite illud 26. q. 2.* tenent D. Thom. *2. 2 q. 95. & 96.* Alex Halens. *p. 2. q. 184.* Albert. Magn. *in 2. d. 7. art. vlt.* Petrus de Tarantasia (qui postea fuit Innocent. V.) *ibidem*, Petrus de Bonauentura *ibid.* Guido Carmelita *in speciali quæst. quam de hac re composuit iussu Papæ Ioan. 22.* Scot. *in 4. d. 34.* Gabr. *in 2. d 8. q. 2. a. 4.* S. Antonin. *2 par. tit. 12.* Guilhel. Parisiensis, *in tractat de fide & legib.* Sylu. Tabie. Ang. Armill. Grafiis, *in ver. superstitio & ver. maleficium.* Gers. *in 1. par. Trilogio Theolog. satæ Astrologiæ*, Ioannes Tritthemius harum rerum nimis peritus *in qq. à Maximiliano Cæsare propositis*; Franc. Victoria *relect. de Magia*, Alfons. à Castro *libro primo, de iusta hæret. punit. cap. 15.* Eymericus *direct. inquisit. cap. 43.* & ibi Penna *comm. 68.* Bernard. Comens. *in disputatione post Lucernam Inquisitorum*, Sprengerus *in Malleo*, Niderius *in formicario*, Hollenus *in Præceptorio*, Basinus *libro de Magicis*, Bartholom. Spinæus *contra Ponzinibium*, Syluest. Prieras *lib. de strigimag. & dæm. admiran.* Franc. Picus *Dialog. strix*, Iaquerius *in flagello hæret.* Ioseph. Angl. *in 2. quæst. de Magia*, & nouissimè Sebast. Michaelis *in Pneumalogia*, Crespetus *de odio Satanæ in homines*, & Petrus Binsfeld. *par. 1. de confess. maleficar. prælud. 7.* Cardinal. Toletus *libro 4. summ. instruct.*

Sacerdot. cap. de magia 15. Idem ex IVRISTIS asseruere, Grilland. *lib. 2. de sortileg. quæstio. 3.* Martin. de Arles *tractat. de superstit. à num. 85.* post veteres, Ioan. Andreæ *in cap. accusatus. §. sane de hæret. in 6.* Archidiac. Ioan. Monach. Guilhelmum *de monte Lauduno*, & Bartholomæum Raymundi, *ibid.* & satis fatetur Oldr. *consil. 210.* item Turrecremata *in c. illud. 26. q. 2.* Berber. *in vitatorio iuris tit. de sortileg.* Simancas *in pract. cap. 11. & Instit. Cathol.* Damhaud. *in pract. crim.* Nauar. *in Manu. c. 11. num. 25. & in cap. nunquid Cain. de pœn. d. 1.* Menoch. *de arbit. iud. cas. 388. Farin. prax. crim. q. 20.* Florimund. de Remundis *de Antichristo c. 7. nu. 5.* Nic. Remig. *opere de dæmonolat.* Quodq; caput est expresse hoc docet Ioan. 22. *in sua extrauag. super specula.*

Et quia contra hæreticos agimus etiam ex ipsis hoc accuratè docet, Lamb. Danæus *Dialog. de sortiariis*, Ioan. Bod. *lib. de dæmonom.* Thomas Erastus *in Furvio*, Gregor. Pictorius *in Resolut. an sagæ ignis mulcta damnandæ.* Hotoman. *cons. 98.*

2. *De* VENERIO COITV *succuborum & incuborum*, hoc tenent cum Innocen. 8. Pont. in bullà de hac re editâ, & plurimis S. Patribus. Alex. de Hal. *1. p. q. 78.* D. Thom. D. Bonau. Scot. Dur. Gab. Dionys. Cartusian. *in 2. d. 8.* Guil. Paris. *de vniuerso p. vlt. cap. 23.* Abulens. *in 6. Gen. q. 6. & in 7. Exod. q. 12.* Alfons. à Castro *sup. c. 16.* Caiet. *in 2. 2. q. 96. a. 3.* Sixt. Senens. *lib. 5.*

sanct. biblioth. ann.73 Barthol. Med. *1. 2. q. 72. a. 2.* Spreng. Nider. Sylu. Pic. Holen. Spin. Victor. Mich. Crespe. Tolet. Angl. Binsfel. Comens. Iaquerius *sup. citati*, & Vlricus Molitor *in Dial. cum Sigismundo, c. 5. & 6.*

Ex Iuristis Mart. de Arles sup. Grill. *lib. 2. q. 7.* Simanc. & Remig. sup. & locorũ omnium acta de hac re iudiciaria. Nec non prædicti tres hæretici; & ipsemet Lutherus *in Conuiuialib.* vt appareat mendacium Fichardi, hoc attribuentis solis inquisitoribus & Papatui addictis, vt ille loquitur.

3. De GRANDINE TEMPEST. &c. huiusmodi; quæ probantur omninò à Theologis, *arg. c. 1. Iob*, *vbi* D. Thom. & Cartusian. idem docuere Patres, *in c. nec mirum 26. q. 5.* D. August. *lib. 8. de ciuit. Dei, c. 19.* Isidor. *lib. 8. Etymol. cap. 9.* Innoc. VIII. *in bulla sua ad inquisitor.* D. Tho. & cæteri Scholiast. *in 2. d. 7. & 8.* Castr. Sylu. Spinæus, Hollenus, Spreng. Michaël, Tolet. Iaquer. Nider. Victor. Angl. Binsf. & alij citati. *Ex Iuristis* consentiunt, Simancas, Menoch. & Damhaud. & Remig. & Comen. citati; Azo, Godofred. Bart. Ang. Bald. Salycet. *in l. 4. C. de malefic.* vbi text. apertè hoc confirmat. Bonifacius de Vitalinis *tractat. de malef. c. de sortileg.* Ioan. ab Anan. *in c. 1. de sortil.* Grilland. *lib. 2. q. 6.* Francis. Balduin. Iacob. Ræuardus, & alij ad ll. XII. tab. Petr. Gregor. *lib. 34. Syntagm. Iuris vniuersi, cap. 11. & c. 13.* Petr. Matth. *in 7. Decretal. in tit. de malefic. &*

incantat. Necnon tres illi hæretici quos nominaui, & Lutherus Archihæreticus.

4. De Translatione Corporali eam per dæmones fieri posse & solere ex patribus docent Clemens, *lib 6. Const. Apost. c. 9.* Arnob. *lib. 2. cont. gent.* Egesipp. *lib. 3. de excid. Hier.* Cyril. Hieros. *Catechef. 6.* Maximus Taurin. *serm. de Natali Apost.* Epiph. *lib. 1. contra hæres. 30.* Greg. *li. 1. Dial. c. 4.* Et alia exempla suggerit Io. Cæsarius Monachus Cisterciensis, *lib. 5. c. 27. 34. 56.* & quę his addunt Barth. Spinæus *contra Bonzinibiũ.* Grillandus, Castrius, Remig. & Binsf. à me citati.

Est ista communis sententia Theol. & Iurist. S. Tho. Scot. Dur. Caie. Sylu. Angl. Victor. Castrij, Sprengeri, Niderij, Iaquerij, Michaëlis, Crespeti, Toleti, Spinæi, Pici, Guil. Paris. Pegnæ, Binsfeldij, & aliorum citatorum; Turrecr. *in c. Episcopi 26. q. 5.* Grill. *de sortileg. q. 7.* Pennæ sup. *d. com. 68.* vbi citat Comens. & Albert. *de agnoscend. cathol. assertion. q. 24. nu. 24.* & vocat hanc sententiam communem Theolog. & veram, vt est reuera. Nec ei repugnat Nauar. *c. 11. Manual. nu. 38.* nã voluit solummodò negare; eas vehi, cũ illis circumstantiis, quæ exprimuntur in *d. c. Episcopi.* Ratum [illegible] maneat, quintum hoc argumẽtum pla[illegible] æsuppositis niti. Mirè tamen circa hanc delusionẽ Lamiarum pertinaces sunt earum occulti quidam Patroni. Arripiunt occasionem ex d. c. Episcopi (de quo nos

mox copiosè & luculenter dissieremus. Quia delusas Herodianas illas canon asserit; sic ratiocinantur: *si illæ delusæ, ergo & nostræ striges.* At quia homines, aliàs nec inepti nec insulsè stolidi, animaduertunt non satis validè inferri. *Ergo saltem* (inquiunt) *possunt etiam deludi.* Vnde igitur cùm aliqua in iure sistitur, iudici constabit eam non delusam, quæ potuit? Ne quid dissimulent, en vobis ipsorummet argumentationem ad me à V. Cl. Phil. Numanno Secretario oppidi Bruxellensis in Brabantiâ, poëtica arte, sed pietate clariore cui cum illis quotidianæ velitatiunculæ pro veritate, perscriptā: *Manifestū est* (inquiunt) *Doctores de materia sagarum scribentes ad vnum omnes hoc admittere, quod mulierculæ à dæmone sæpe illudantur ac decipiantur: ita vt per imaginationem cogitent, & credant certe se perpetrasse ac fecisse veraciter, ea quæ tantùm in sola phantasia opera Diaboli mentem obfuscantis obuersata sunt. Non satis tutò ergo agere iudices quando confessionibus sagarum siue voluntariis, siue per vim extortis, fidē adhibentes, easq; pro sufficientib habentes, probationibus, miseras illas, ac forte insontes suppliciis tradunt; quæ, cum deceptæ sint negare non possunt, ea, quorum se revera reas putant. Quamobrem cuiuis iudici meritò scrupulus nascatur. Quia confessio in hac re pro sufficienti probatione haberi non debeat: cùm fieri possit, vt ex errore deceptæ mentis procedat confessio. Quo igitur pacto iudex poterit dignoscere; Vtrum in indiuiduo reus reaue*

quæ ei offertur, sit per imaginationem delusa, vel vere commiserit, quæ fatetur.

En Rhodus, en saltus. quis non agnoscat argumentum Wieri, cuius venenum Calidius Looseus, in Alemannia haustum & eiuratum, in Belgium pręsertim Bruxellam diffudit. vt antidodum propinē tam periculosè potis, primùm nebula ratiocinationis, seu vaporis noxij exhalatio, remouēda. Nempe prætexitur prætensio scrupuli ex confessione falsa & erronea, quam contendunt esse quādo ex nuda cōfessione proceditur. Quis vnquam asseruit (non ego quidem vsquam) soli standum confessioni? censui semper & profiteor in hoc crimine ex nuda & sola cōfessione rei procedi non posse, *cum Bald. & Angel in l. 1. C. de confess.* quia ex tali non videtur satis iudici constare certò posse de crimine, quod tamē necessarium est ad condemnandum, ex sententia communiore, *arg. l. 1 § item illud. & ibi Bart. D. ad Syllania.* Sed cōtēdo paralogismum latere in hac solius nudæ confessionis nuncupatione. Et ideo, vt in omnib. æquiuocis, esse necesse priùs disquirere, quid vocent nudam confessionem. Si de confessione legitimâ & ritè facta loquuntur, in qua & adfuere indicia (alioquin nulla foret) & reliqua de quibus disserui, *sup. lib. 5. sect. 11.* certum est ac manifestum eos aluci nari. Nam leges humanæ talem confessum habent pro iudicato: Et in Euangelio Pater-

familias seruulum nequã *ex ore eius* (hoc est, ex confessione) iudicat. & ex tali confessione indiciis fultà, quæ ad torturam per se sufficerent, reum damnari posse, non est dubitandum, vt meritò censuit post alios Daniel Mollerus, *par. 4. Constitut. Saxonic. sect. 2. nu. 13.* & hoc in terminis de crimine & confessione strigum accuratè probat Arnald. Albertinus *de agnosc. assertion. hæret. q. 25.* quem lege si lubet. Si de non ritè facta (v. g. destituta indiciis, improbabili, vel impossibili) loquuntur; illis assentior: sed nego hoc in casu proposito locum habere. Nam quæ Lamiæ confitentur, non sunt impossibilia, nec improbabilia peritis humanæ & diuinæ philosophiæ, sed admirabilia tantùm. *Probatum id à me toto lib. 2. Disquisit. Magicar.* Nec vnquam iudices probi ex tali nuda confessione procedunt, vel ad damnationem, vel ad torturam, vel ad capturam aut inquisitionem (*vide dicta supra sect. 2. versic. Quartò requiritur*) semper enim indicia requirunt, quib. aliquando validiùs aliquando imbecilliùs, sufficienter tamen confessio astruitur: quæ indicia qualia esse debeant docui *sup. sect. 3. & 4. per tot.* & non possunt particulatim, nisi specie facti in particulari proposita, explicari. Cur ergo metuunt stare confessioni sic legitimè factæ? In foro poli standum est cõfessioni proponentis in exomologesi peccata sua, etiam absque vllis indiciis; cur non in foro fori cum indi-

ciis?

ciis? si Dei vicarius illic peccatum non metuit, cur hic vicarius terreni Regis formidet? an temporariæ pœnæ maior est dolor, quam æternæ, aut primæ mortis grauius periculum vel damnum, quam secundæ? Quid? quod in sacramentali confessione tenetur Iudex stare rei confessioni; adeò vt si dicat se talia patrasse, non possit confessarius illum reiicere, sine peccati Mortis reatu, quasi illusum; ex hoc quidem solo (quod prætexitur) capite, quod deludi à dæmone aliquã do tales contingat; sed tenetur ei & absolutionem & pœnitentiam impendere? Igitur nec iudex fori externi, sola fretus coniectura quia deludi solent, potest strigum iuridicæ confessioni fidem derogare. Quod inde etiam stabilitur. si malefici se conspirasse in Reipubl. vel Principis perniciem faterentur: ex isto illusionis capite nullus iudex auderet eos absoluere vel dimittere; sed censeret se obligatum ad reorum condemnationem procedere, vt reorum læsæ maiestat. Et si hanc publicam iniuriam negligeret, ipse à superioribus iudicibus in ius vocaretur, ac ille ipse fisci procurator (tam somnolentus vel contemptor diuinæ iniuriæ) nactum se spongiam crederet succi plenam, quam aueret exprimere. Cur ergo segniori esse liceat in Dei iniuria, quæ perspicuè in maius Ecclesiæ & naturæ damnum vergit? Denique si in furtis, latrociniis, sacrilegiis,

adulteriis, homicidiis, falsæ monetæ, Sodomiæ, &c criminib. stari potest legitimæ confessioni, cur non in hoc quoque delicto? Iniquum planè est aliam exigi certitudinem, quàm quæ iuxta criminis naturã potest haberi. si cuiusquam autem, certè huius criminis ea est natura, vt de eo ferme iudici aliunde nequeat constare, quàm ex indiciis, præsumptionibus, & reorũ confessione, eò quod clàm committatur, & sæpe nulla post se sceleris vestigia relinquat. quare hîc potissimũ locus est sententiæ, volentium solam legitimam, quæ verisimilis sit reorum confessionem in talibus delictis ad condemnationem sufficere, quam admittit Godelmannus, *lib. 3. de Lamiis. c. 19. n. 47.* & tenet Mollerus *d. sect. 2. à nu. 11.* atq; ita priùs deciderat Iul. Clar. §. *fi. lib. 5. recep. sent. q. 55. vers. quomodo autẽ dicatur constare de delicto.* Nõne sunt hæreticis annumerandi isti fœderati partiarij dæmoniorũ? sanè id communiùs receptum docent Grill. *q. 19. n. 10. de sortilég.* & Clarus *d. q. 55. vers. potest etiam. & q. 4. ver. 1.* quos sequitur Moller. sup. Quis autem neget ad hæreseos condemnationem sufficere legitimã confessionem, nisi qui à grauissimis iuris interpretibus temerè velit dissentire? *Bald. in l. si quis non dicam rap. C. de episcop. & cleric. Felino in. c. auditis, extra, de præscript. Arelatensi in tract. de hæret. Notab. 2.* Quamobrem censeo nõ tantum iudices securè posse stare tali confessioni, sed etiam

teneri ſub culpâ lethalis peccati. Quia cum iudex ex officio & ſecundum leges reum damnare tenetur; ſi non damnet eum, ex cuius abſolutione periculum imminet reipubl. & ſcandalum mali exempli pleriſq; gignitur, ad damna inde prouenientia tenetur reſarcienda, *vt docebo in fine huius ſect. 16.* Nec diffiteri quis poteſt ſtriges eſſe noxias reipubl. & conari quam plurimos poſſunt in ſocietatem criminis pellicere, & earum abſolutione bonos iure optimo ſcandalizari; ſecũdum leges vero tales à iudicib⁹ legitimè captas, tortas, confeſſas puniri morte debere. Conſtat ergo iudices hoc facere nolentes lethaliter peccare in Deum & rempub. & ꝙ hinc conſequitur tales iudices in hoc propoſito manentes, abſolui in foro conſcientiæ nullatenus poſſe: quod accuratè perpẽdendum eſt eorum confeſſariis. Quis neſcit iudicem teneri ex actis procedere? aut quis vnquam Syndicatum intendit, aut in foro fori reprehendendum iudicauit, ſi ſecundũ allegata & probata ſententiam tuliſſet? Dũtaxat quidam excipiunt, ſi priuatim certò ſciret reum eſſe innocentem, quod ipſum tamen multorum grauium Theologorum, & communior Iuriſtarum ſentẽtia non admittit, niſi in eo, qui legibus ſuperior eſt, negat in ſubſellii inferioris iudicibus ſed hoc loco nullus huic exceptioni locus eſt. Nemo enim aduerſariorũ affirmare audet cer-

to se scire illas delusas & esse innocentes, præter Wierum, Ponzinibium, Looseum & similes; quorum iam explosus est error ob stinatione & impudentia & inscitia plenus; sed dicunt duntaxat sæpe illas deludi, & id circo in indiuiduo iudicem dubitare. Verũ hinc ego cõtra infero, quando in indiuiduo iudici non constat delusam esse, teneri iudicem legitimæ rearum cõfessioni stare. Quęro, si nosset non esse delusam, nonne damnaret? si damnaret, quam sciret non delusam; cur nõ teneatur etiam fassam damnare quã nescit delusam? semper sanè præsuméda est non delusa, donec delusa fuisse probetur. Quia legitima confessio, vera esse præsumitur. contendenti delusam, probatio incumbit: non probanti, merito obiicitur; neminẽ, qui aliàs mente constet, stultum vel delusum præsumi nisi probetur. Videte in quem scopulum isti impingunt, dum scrupulum timent. Scrupulorum proprium est facere vt timeas, vbi non est timendum, & contemnas vbi meritò sit trepidandum. sic isti dũ vitant, vel fingunt se vitare inanem culpam, in verum crimen incurrunt. *Vbi impius interficitur* (ait D. Amb. lib. 2. de Paradiso) CHRISTVS *infunditur: vbi abominatio aboletur, sanctificatio consecratur. Impium est* (scribit Cassio. l. 9. vario. in edicto Alarici) *iudices illis esse indulgẽtes, quos cœlestis pietas nõ patitur impunitos.*

Hęc de scrupulo pręcenso: Nunc de ipsa delusione manum conseramus.

Primum dicunt; *Manifestum esse Doctores de sagarum materia scribentes ad vnum omnes hoc admittere, quod mulierculæ à dæmone sæpe decipiantur ac illudantur: ita vt per imaginationem credant ac cogitent certo se perpetrasse ac fecisse veraciter, ea quæ in sola phantasia opera Diaboli mentem obfuscantis obuersata sunt.*] Siste gradum. Bonam horum Doctorum partem non oscitanter perlegi, & nego ad vnum omnes hac de re idē sentire, quoad id quod de facto cōtingit; sed tantum conueniunt quoad id q̄ potest contingere. Fatentur omnes vnanimiter fieri posse, vt mulierculæ decipiantur: immò & viri. nam ne sexus quidem melior purus ab hac contagione: sed vtrum reipsa sæpe decipiantur; item, vtrum hæc deceptio in cunctis quæ fatentur, an in quibusdam tantum locum habeat; non idem sentiunt nec scribunt Ponzinibius, Wierus, & similes videntur velle semper illas deludi; Alciatus, Duar. Godelm. & alii, videntur velle tantū deludi quoad plæraq;, & quidem quoad hęc semper; quorum omnium iam explosæ sententiæ indignę sunt quibus refellendis iterum calamus desudet. Communis Theologorū, Philosophorum, Iuristarum, & omniū Ecclesiasticorum Tribunalium, & ferè omniū sæculariū subselliorū sententia est, illusionem hāc in paucis admodū reb. seu facti

specie-

ſpeciebus (nempe delatione ad conuentus, transfiguratione, & carnali copula cum dæmonibus) & id rariſſimè in his ipſis contingere Sic præter cæteros diſertè ſcribunt Iaquerius, Comenſis, Sprenger, Michaelius, Binsfeldius, Remigius. Peccant itaq; diſputatores iſti, primò cùm aſſerunt omnes in hac deluſione conuenire: ſecundò cùm q; de quorundã caſuũ ſeu viſionũ confeſſione cõceditur, id ad cæteros extendunt de quib. idẽ negat.: tertiò dũ, q; rariſſimè cõtingere imò q; tãtũ cõtingere poſſe multi dicũt, id ipſi ſic interpretãtur; quaſi crebrũ eſſe vel frequẽtius ab omnib. cõcedatur. Sin fatẽtur id frequentius quidem non eſſe; cur non poti⁹ quod frequentius eſſe ſolitum amplectuntur, & animo propendent vt ex frequentiùs contingentibus confeſſionem veram, quàm falſam eſſe præſumant? Sicut legislatori (ſecundum Theophraſtum) ſic & iudici oculus mentis ab eo quod ſemel aut bis accidit ad id quod ſæpius conſueuit transferendus. Deinde peccant, & largiùs, cùm ex tali præmiſſa propoſitione inferunt: *Non ſatis ergo tuto iudices agunt, quando confeſſionibus ſagarum, ſiue voluntariis, ſiue extortis per vim, fidem adhibent, & eas pro ſufficientibus ad damnationem pbationibus habent.*] Errant inquam ſic argumentantes. 1. quia videntur velle ſubindicare iudices hoc nunquam tuto facturos: quod ex præmiſſa tamen particulari propoſitione

eos inferre recta ratiocinandi ratio non permittit. Ais, sæpè decipiuntur: ergo iudex nunquam earum confessioni tutò credat. Nego consequentiam: quæ vt valeret, semper decipi eas foret necesse. Nunc nec sæpè sed rarissimè decipi deprehenduntur. Sæpius ergo erraret iudex non credens, quam credens. Quod si tantum hoc volunt. Aliquando delusæ sunt: ergo à sic delusis aliquando iudex rapi potest in errorem. Verum id quidem, sed & illud verum; sæpissimè & ferè (si ferè) semper compotes mentis sunt & erroris vacuæ & verum est quod confitentur: ergo iudex confessionem illam sequens sæpissimè & ferè semper rectè iudicabit, & nunquam, vel vix vnquam ab illis in errorẽ deducetur. Ampliùs dico, quamuis deduceretur, si confessio legitima fuerit, addicens cõfessam supplicio legitimo, nihil peccabit, sed error expers est culpæ. Functus enim est officio suo, qui secundum allegata, & probata, & publicam conscientiam, immò & priuatã (cui dubitatio sola nõ repugnat) ex iuris norma iudicauit. Præterea si q̃d ista ratio valeret; in simil. valeret in quib. tñ nemo iudiciorum vel legũ peritus vllatenùs eam admiserit. Quàm sæpè tormentorum acerbitas falsam in proprium caput reorum confessionem extorquet! ergone iudex qui ex confessione per quæstionis cruciatum expressa, sed alià s legitima, reum damnauit, nõ

securè

securè procedet? sæpè fit vt multi testes pecuniâ corrupti in vnum testimonium conspirent, nec occurrat contra illos exceeptio vel depulsio sufficiens, & tamen reus verè sit innocens: ergo testimonio legitimo testium iudex non tutò nitatur? Quis hæc ferat? similia sunt tamen, quæ aduersarii adferunt. Quia quod ad iudicē attinet qui decipitur: parū vel nihil attinet, qua ex causa decipiatur, si peccaturus idcirco, quod sine suâ culpâ decept⁹ condemnarit. Nec ad rem pertinet, quod deceptio ex quæstione vel testimonio, vel ex rei spontanea confessione sit orta: quia suppono in his omnib æquè iudiciorum solemnia cuncta ritè obseruata fuisse. Si ergo talia ad subuertendum omnium publicorum iudiciorum ordinem & rationē sufficere debent, valebit illa argumentatio: si non sufficiunt, inualidus est & obtusus iste mucro à delusione petitus. Qui ēt inde retūditur: quod hac in re eadem quoq; est ratio fascinationis & cæterorum criminum. Nam etiam quo ad alia crimina reos à dæmonibus deludi posse cōstat: vt ad homicidium vim publicam, adulterium, monetariam, &c. si faciat dæmon vt quis putet à se factum, vel alii videātur videre se Petrum facientem, quod alius fecit: Nemo tamen in aliis criminib. ad reorum liberationem à pœna iuris vnquam hoc colore vti voluit: qa nullus fuit, qui tā friuolæ defensionis vanitatē nō perspexerit. Quot so-

mniantibus illusiones contingunt, quas homines putant sibi vigilantibus oblatas? quot in somnis aliquando cędes, incendia, proditiones nonnulli sibi videntur designare? Quid si ergo somniet v.g. Petrus se Paulum capitalem inimicũ gladio traiicere, & Paulus gladio traiectus reperiatur: capiatur Petrus, & putans se, quod tantum somniauit, reuerâ patrasse, & ideo sponte aut in tormẽtis homicidium à se commissum fateatur, quod alius commiserat: quæro, quid iudex faciat? absoluet? non, licet legitimè confessum. damnabit? innocens est reipsa. Innocẽs peribit: & tamen iuste ac tuto fuerit à iudice damnatus. Idem sibi responsum existimerit isti, qui causam tam friuolam quærunt, in tã immanis iniuriæ Deo & reipubl. illatæ dissimulatione. Verùm hęc de argumenti formâ & validitate iam nimis multa.

Venio ad rem ipsam, & inquirere stat, an aliqua regula tradi possit qua iudici constet; an vera sit confessio Strigum, an vana & illusoria? Prius quædam sunt fundamenta p̃iacienda, vt firmior sit ardua structura.

Notandum inprimis ea, quæ magis accidunt, aliquando somno depressis accidere, vt quæ Tostatus, Olaus, & Baptista à Porta de quibusdam narrant: aliquando certo & perspicuè vigilantibus. Nam certum est auguria, & reliqua maleficia de quib. S. S. non vno loco egit, à vigilãtib. acta, vt à Magis Æ-

gypti *Exod.8.* Pythonissa Saulis, *1.Reg.28.* maleficis Manassis, *2.Paralip.cap.33.* Balaam ariolus vigilans imprecari solitus, *Num. 22.* Sæpè etiam quod vnus somniauit, hoc alter verè patrauit, vt *Iud.7.* Madianita miles somniarat, quod Gedeon in castra irruens verè fecit. Vnde fit, vt possit quod vni sagæ somnianti, hoc alteri vigilanti vere cõtigisse: quare non possumus ex huiusmodi narrationib. quæ particulares sunt, vniuersim colligere semper verè, aut semper falsò hæc contingere.

Notandum secundò solere hominem deludi vel imaginariè tantùm, seu internâ imaginatione, quando in rei inanem similitudinem cogitatio tendit, quasi in rem veram sensibus obiectam, vt fit somniantibus. Quod non videtur ferè vnquam habere locum in strigibus nostris, quia ferè semper concurrunt circumstantiæ aliquę ex quibus pateat, delictum earum imaginarium non fuisse, vt cum effectus resultat in alio quam in ipsa strige, puta in agris, in maleficiato, &c. Vel deluditur homo per præstigium, quando immutatio oritur ex parte rei visæ, & non ex parte videntis, quia res aliter oculis videnda obiicitur, mutato fortè medio, & aliis speciebus ad oculum deductis, quàm reuerà obiectum præfert, vt cum videtur esse lupus vel cattus qui homo est. Vt ista deceptio locũ habet in præstigiosis metamor-

phosi-

phoſibus, quando ſtriges ſibi vel aliis videntur transformatæ; ſed generat tantum deceptionem opinionis ; & conſiſtit cum vero crimine homicidii, &c. Vel deniq; fit illuſio per apparitionem rei qualis eſt & qualis apparet; ſed per diabolum de nouo fabricatæ ad alicuius veræ rei ſimilitudinem : vt quando Diabolus corpus aëreum aſſumit ad ſimilitudinem viri vel fœminæ, vel hirci, & talis apparet ſtrigi. Tunc tantùm deluditur ſtrix, ſi putet eſſe verum hominem vel hircum, qualis apparet. Sed tunc deceptio potiſſima eſt ex parte obiecti: ex parte verò videntis non eſt deceptio in ſenſu exteriore ſed in opinione, quia vnum putat pro alio: ſi tamen huic viro ſuccuba ſit mulier vel hunc hircum adoret, vel hoc hirco transferatur ad conuentum, non eſt deceptio quo ad criminis reatum vel malitiam.

Vnde fit manifeſtum in hac materia duplicem conſiderandam & diſtinguendam illuſionem, vnam opinionis, & alteram rei: opinionis quoq; illuſionem eſſe duplicem, vnam quando fallitur opinio, & cum ea ſimul ſenſus exterior: alteram quando ſola opinio, vel ſolus exterior ſenſus. Opinio cum ſenſu deluditur, quando per præſtigium videntur ſibi ſagæ equitare in hirco vero, & ab eo deferri ad conuentum: quando rem habent cum dæmone, & putant eum in proprio corpore, & proprio ſemine concurrere:

quando putant se transformatas in cattos, & sibi vel aliis tales videntur. Et certum est Soeiusmodi delusionem solam eas à pœnâ Sodomiæ vel homicidii patrati non liberare; non magis quàm similis delusio excusabat illas de quib. in *d.c. Epis.* Fieri potest, vt sic hodie multæ illarum sint delusæ aliquando: sed tunc iudex debet attẽdere ad factum, an sic equitarint, an se dęmoni commiscuerint, an puerũ strigauerint, an ea fecerint q̃ ad transformationẽ vel strigiportiũ diabol⁹ docuit.

Sola opinio decipitur, quãdo putant dæmonem esse Numen, aut ei deberi adorationem, aut esse omnipotentem, vel omnisciũ, vel largiturum illis beatitudinem, &c. hæc deceptio non excusat à pœnâ, vt nec hæreticos reliquos. quare πάρεργον est, quod strigũ rudiores, & idiotæ sic decipiantur.

Sensus solus decipitur, cùm aliquid vidẽdum, tangendũq; à diabolo obiicitur, quod tamen qui sensu deluditur, scit non esse quale videtur, aut quale tactu gustu, olfactu, audituve percipitur, veluti quando striges nõ nesciunt se rem habere cum ipso dæmone, equitare super dæmonem, non mutari in cattum, sed hæc sibi videri tantum, &c. Et talis delusio opinionis, quæ est in lamiis doctioribus, & minùs rerum imperitis, multò adhuc minùs à pœnâ ordinariâ præbet excusationem: quia hîc ex earum parte est malitia formalis & perfecta.

Restat ergo difficultatem totam versari in delusione quæ est ex parte rei, siue facti. Quæ nec ipsa est simplex aut vniusmodi. Nã aliquando existimant sibi vigilantibus accidere, quod verè in somnis tantum accidit: hæc delusio non magis excusat à pœn , quã à peccato, verbi gratia, putat vna se delatam ad conuentum, quæ mansit in loco sopita, priùs tamen verè fecit omnia quę solent adhiberi ad strigiportium, vel putauit se cum dæmone vigilantem commisceri cum tantum sit somnians delusa, sed tamen dæmonis amplexus expetebat, & in nefarium scelus animo consentiebat. Sufficit malitia, conatus, & pactum initum, & obstinatio perfida sibi in vigilia complacens, & ad hoc planè deliberata: sicut obtinet in hæretico, qui quam in somniis accepisset propositionem hæreticam, eam vigilans postea approbaret, ac tueretur: quem certò rogus maneret.

Aliquando putant se fecisse quod dæmõ ipse fecit, verbi gratia, putant se tempestatem concitasse, pauperiem agris fecisse; necem pecorib⁹ & infantulis intulisse; quę tamen cuncta ex condicto ad signum pręstitutum diabolus patrauit, ipsis id fieri volentibus, & ex conuẽtione signum præfixũ sustulerunt. Quid tum (quæso) interest, per se, an per alium fecerint?

Quod si (quod rarissimum) nihil tale co

natas striges, nihil cooperatas; apparuerit; & æquè dubitetur an per dæmonem hæc sint operatæ; ad singulares circumstantias tum iudici recurriendum: & quia casus sunt indiuidui, ipsæ quoq; conditiones circumstantiarum indiuiduæ sunt & peculiares, nequit res vlla generali regula definiri. Possunt tamen quasi in genere circa singulas circumstantias quędam obseruari, non parum lucis Iudicibus zelo Dei præditis allatura. Nam quorum zelus est in loculis, vel emortuus, iis quoniam in mediâ luce amant cæcutire, frustrà sol veritatis illuxerit.

Præclarè (meâ sententiâ) notatum fuit à Sebastiano Michaëlio *Pneumalogiæ opere extremo*, nobis ad hanc veri inuestigationem, strenuum veritatis athletam, & fidei claram lucernam, Beatum Augustinum præiuisse. & si penitiùs inspiciatur, tres nobis Canones indagatorios eum tradidisse *libr 18. de ciuitate Dei cap.* 18. Liber ille Michaëli Gallico scriptus est idiomate, in gratiam nationum cæterarum redigam fide optima in compendium, quæ dicit. Prima regula quam tradit, *est iudicium desumendum ab effectu subsecuto.* Sic enim volens decidere, an, quod de Iphigeniæ sacrificio narratur, verè acciderit an p̄stigiose? Cōcludit Iphigeniā reipsa nec immolatā nec in ferā fuisse mutatā, sed aliud animal ei ablatæ dæmo. dolo ac sutelis suppositū. Probat ab experimēto subsecuto, q̄a diu

postea viuens alibi reperta fuit Iphigenia. Eodem argumento probat Diomedis socios non fuisse conuersos in aues, eò quòd istæ aues Diomedeæ postea inter se mixtæ (vt & Melæagrides) speciem suam cæterarum auium more propagauerint. Vnde colligit à dæmone socios Diomedis subitò translatos alio, & has illis aues, aliunde compulsas, fuisse substitutas Ecōtra patet vera fuisse Moysis in Ægypto miracula, quia Nili pisces verè mortui reperti, & locusta vineas ac messes verè perdidit. Veræ quoq; patientiæ exēplari Iobo dæmonem damna dedisse, quia vera mors iumentorum, filiorum, & seruorū ipsis cadaueribus, & subruta domus ruinis apparuit; nec quicquam horum postea viuens vel integrum repertum. Cōfirmat hāc regulam D. Thomas cum censet præstigias & illusiones diaboli diu durare non posse: cū sint, non naturæ seu substantiæ subsistentis, sed quædam duntaxat accidentia. quæ Dialectici communia vocant, quorum est proprium alteratione naturali velociter commutari. Secundum hanc ergo regulam patet in criminum, quæ striges fatentur plerisque veritatem à parte rei subesse, non nudā illusionē. Infanticidia probantur, quia pueri quos illæ fatentur à se necatos, à parentibus præfocati vel exsucti reperiuntur. Exhumatio corporum, sepulchri religione violata, probatur, quia cadauera sepulchris e-

ruta non inuenta in locis suis. Frustum vestimentorum quod dicebant se dæmoni pro arrabone dedisse, re ipsa repertum abesse à vestis parte, quam illæ narrabant. Homines & iumenta maleficiis læsi, & interdum ab illis liberati sunt vbiq; ad manum.

Secunda regula est, *Attendendum an quæ asserunt, sint dæmoni possibilia.* Sic enim Diuus Augustinus ibidem ostendit non fuisse socios Diomedis in aues verè & essentiali trãsformatione mutatos: quia specifica mutatio essentiæ vnius in aliam superat creaturæ potestatem. Sed dicit factum subtractione & suppositione illâ quam memorauimus: quia hoc, Diuina permissione, difficile non est dæmoni. Hanc regulam secutus est Diuus Thomas. *1. p. quæst. 114. art. 4. ad. 2.* cùm scribit, si agatur de resurrectione mortuorum aut similium rerum supernaturalium, & eæ dæmonibus tribuantur, credendum fuisse duntaxat illusiones. Nam licet Deus vniuersali suâ prouidentiâ vtatur, ad plurimos effectus malis spiritibus, nunquam tamen vtitur iis ad opera vera miraculosa, quę sibi & bonis Angelis beatisq; reseruauit: & quia diaboli donorum supernaturalium nõ sunt capaces. Hac regula vsi fuêre veteres Christiani in discernendis miraculis veris Beat. Petri, à fictitiis Simonis Magi, testibus. Clemente *libr. 3. recognitio.* & Irenæo *li. 2. c. 57.* Secundum hanc quoq; regulam credẽdũ est

con-

confeſſioni ſtrigum, quia quæ fatentur non ſuperant vim dæmonis, vt oſtendi *toto libr. 2.* nec quicquam eorum repugnat immò conſentanea ſunt omnia S.S. & Patrum doctrinæ. Quare vt ex hoc indicio res decidatur, opus eſt viro in S.S. & Patrum in lectione & philoſophia ſolidè verſato; qui ſit pius, doct⁹ & Catholicus, quia (vt ait Tertul. *lib. de anima*, dæmones ſoli nouere Chriſtiani.

Tertiam D. Auguſt. regulam petit *ex multitudine teſtium, & conformi ſimilitudine narrationum*: quia vniuerſorum vnanimis vbique cõſenſus excludit omnem deceptionis aut ſomnii ſuſpicionem. *hoc argumento vtitur d.l. 18.c.18.* Sic in cauſa ſtrigum ex diſtantiſſimis regionibus hodie idem teſtantur Scriptores Italiæ, *Grillandus, Albertinus, Silueſter, Spina & alii*: Hiſpaniæ *Ciruleus, Caſtrius, Simancas, Toſtatus*: Galliæ, *Iaquerius, Michaëlius, Creſpetus*: German: *Sprẽger, Nider, Moller⁹*: Lotharingię, *Remigius, Gregoriusq́*: Treueris, *Binsfeldius.* deniq; alii innumeri. Ipſæ quoq; ſtriges cum idem quod dicunt in Hiſpaniâ, dicant in Italiâ · &, quod in Germaniâ, totidem factis & verbis referunt in Galliâ: &, quod vno anno, id alio ſemper iam ab annis plusquam octoginta continuis in eculeo & extra quæſtiones liberè profiteantur; idq́; tàm appoſitè, vt mulierculæ & pueri litterarum alioquin rudes videantur legiſſe, intellexiſſe, & memoriæ mãdaſſe, quęcunq; viri docti de his rebus

ſcripto per Europam totam variis linguis tradiderunt : nonne hic conſenſus vniuerſalis plus ſatis conuincit, hæc iis non accidiſſe in ſomnis? Nam ſi hæc ſomniarunt, quo pacto ſic ſemper omnes idem ſomniarunt eodem ſibi eueniſſe modo, eodem loco, eodem tempore, die, hora? Vt Medici docent ciborum quantitas, & qualitas diuerſa ætas, & varia corporis humorum temperatio generant diuerſa ſomnia: hîc idem ſomniant omninò, diuites ſplendidi, & Iro pauperiores egentioresq́; famelici & dapſiliter habiti; viri fœminæq́; anus, & pueri, bilioſi & phlegmatici, ſanguinei & melãcholici. Ergone omnes iſtos tam diuerſæ ætatis, nationis, conditionis, tempore alio atq; alio, ſimili ſemper ciborum vſos quantitate & qualitate, æquali temperamento corporum fuiſſe dicent, quia eadem ſemper ſomnia fuerunt? Dicent fortaſſis hæc illis ſomnia, non à naturali cauſa, ſed à dæmone immiſſa, & ideo tam ſimilia exiſtere. Humanam igitur iſta naturam ſuperant, & à dæmonibus iſta procurantur. Et quæro, cur non igitur concedant hæc à dæmone fieri verè, & non per ſomnium illuſione, ſed vigilantibus ad talia hos mali artifices abuti, cùm id illis ſit æquè expeditum, neq; S. Scripturæ, nec Patrum ſententiæ, nec rectæ rationi refragetur. Quid? quod non ſit veriſimile dæmonem hæc ſomniantibus tantum hominibus

vbique omnibus adeò conformiter effingere. Id probatur, quia hæc ab vno & eodem dæmone simul eodem tempore non fiunt. nam vnus simul pluribus locis sibi adæquatis esse nequit vel operari, vt docent Iustin. Martyr. *q.40. ad orthodox.* & Didymus *lib.1.de Spiritu sancto.* Deberent ergo tot esse fermè somniorum immissores dęmones, quot sunt sortiarij & sortiariæ sic somniantes; & illis constitutis diebus nõ vacare alteri rei, quàm somniis effingendis. Magnus hîc consensus, magna discordium mentium cõcordia. Solent (ais) ad malum mali conspirare. Fateor, sed ad maius malum libentiùs, & ideò non credendi per somnium velle deludi, quos in atrociora peccata vigilantes possunt pertrahere. ideò palam magistelli, & concubini esse malunt, & verè hanc Dei imaginem, non imaginarie tantum deturpare incæstareq;. Longè quoque facilius est dæmoni corpora loco mouere & transferre, cibum potumq; ministrare, corpus assumere vel effingere, quàm imagines, simulachra, & phantasmata tam variarum rerum dormientium sensui interiori immittere & imprimere; quia strigum phantasiæ eodem tempore nõ sunt eodem modo dispositæ, nec semper omnes omnium, quæ repræsentanda conditiones animo ante conceperunt, maximè prima qua hæc experiuntur vice; nec potest diabolus quas vult species in phantasia imprimere, vt

docet B. Thom. *1. p. q. 111. ar. 3. ad. 2.* His tribus D. Augus. canonibus examinatoriis vltimus accedat in praxi vtilissimus.

Quarta regula & certissima videtur *casu occurrente circumstantias omnes diligentissime debere perpendi: nam hinc clare dignoscetur, an circa factum confitens fuerit delusus.*

Nam in re adeò occulta & arduæ probationis non est moderati aut sensati hominis demonstrationes exigere, vel probationes luce meridianâ clariores. tum quia dicenti esse delusum confitentem, incumbit probatio, non verò neganti; quia hic pro se habet præsumptionem. tũ quia in similibus, nempe exceptis criminibus, hoc receptum est à saniore iurisprudentium parte, vt admittantur probationes aliàs minùs sufficientes. v. g. infamium & complicum depositiones & testimonia. *sic post gloss. Salicet. Alexand. Gandin. & alios docent Clarus libro 5. § fin. quæstio. 21. & Binsfeld. membr. 2. de confess. malefic. conclus. 5.* Item quo plures circumstantię concurrent, fiet res euidentior: quando autem aliquæ desunt, si adsunt aliæ, hæ quæ adsunt non eneruantur idcirco. nam in his circumstantiis eadem ratio est, quæ testium. Sicut enim maioris momenti sunt duo testes affirmantes, quam decem negantes se vidisse: ita in nostro casu plus momenti obtinent duę circumstantiæ præsentes ad veritatem confessionis adstruendam, quàm absentia vel defe-

ctus decem aliarum ad eneruandam confessionem. Nam ex eo quod non est, nihil positiuum potest inferri. Hoc posito videamus de singulis circumstantiis.

Quoad circumstantiam QVIS, seu personæ confitentis; considerandum an aliàs sibi mente constet, & ad rem apposité loquatur; an det scientiæ suæ vel facti non improbabiles rationes; an dicat se discernere nosse inter illusiones in somnis, & res ipsas quæ vigilanti acciderunt, quod asserebat Ioannes de Vaulx, & Inquisitores Germani testantur esse modos dignoscẽdi Minimùm verò refert an sint idiotæ. Nam idiotæ quoad sensuum externorum functiones tam pollent, quàm qui docti sunt. Ætas etiam non multùm ad rem pertinet, nisi si nõdum essent doli capaces, quoad peccatum; vel etiã præ senio delirarent. Nec maioris momenti est conditio paupertatis vel diuitiarum. nã etsi pauperes faciliùs in hæc scelera pertrahantur; pertracti tamen non magis obnoxij sunt delusioni, quàm diuites & nobiles. Idem de sexu iudicium. De energumenis (nam fortassis aliquę sagæ simul sunt energumenæ) censuerim, quando talis aliqua ex bonis fundamẽtis iudici suspicio est: tunc eas curarem primò exorcizari, & facta exorcizatione, eodem loco eius confessionem haberẽ quo cæterorum. Nã quæ in dilucidis interuallis energumeni faciunt, eorum æquè memores sunt postea

atque alij quæ verò faciunt tempore vexationis vel (vt rectiùs dicam) quæ tum in illis diabolus facit, eorum postea non meminerunt. Igitur quandocunque in iudicio rerum actarum probè memores sunt, & circumstantias cæteras idoneè recensent; putandæ sunt non illusæ, nec excusandæ à criminum pœnis, quæ confitentur se patrasse interea dum ratione rectâ vtebantur? Raró tamen crediderim energumenas esse, quæ sagæ sunt; saltem post possessionem à dæmone non esse factas sagas; sed vel iam ante sagas fuisse, vel quæ verè sunt sagæ, propter assiduam dæmonis assistentiam, & maximam in eas potestatem, multa cum energumenis communia, quoad ferociam & crudelitatem potissimum, habere, vel habere videri.

Secunda circumstantia (QVID) comprobat confessionem, quando delictum quod confitentur, dæmoni, seu per dęmonem homini, non est impossibile, nec viro sapienti & erudito incredibile, quantumuis stupendũ sit, & admirabile, horrẽdum aut execrandum. Nam talia solent ab eis patrari, & quo regnum Antichristi vicinius, hoc Satanę potestas maior concedetur: & charitate magis ac magis refrigescente, clariùs atque clariùs mysterium iniquitatis incipiet reuelari & operari Vtrum verò aliquid sit incredibile vel impossibile, iudiciũ pertinet ad Theologos,

qui

qui cum humanâ diuinā philoſophiam probè coniunxerint: nudi verò litteratores, Iuriſtæ vel Medici, non ſunt idonei iudices, multoque minùs homines quidam Luciani, & Athei, ſeu politici noſtri trochi; pietatis, publicæ ſalutis, & Catholicæ religionis negligentiſſimi, ambitionis verò & diuitiarum vndiquaq; aggregandarū ſtudioſiſſimi. Quid verò adeò abominabile fateri poſsūt, quod non factum aliàs comperiamus? Incæſtus, Sodomiæ, parricidia, fidei apoſtaſiæ, ſacrilegia; noſtris temporibus, nonne ludus? Antropaphagiam horrēt animi, ſed poſſem ſingularum ferè nationum proferre nō paucà exempla. Carybas mala conſuetudo; Iudæos, Italos, Hiſpanos aliquando adegit duriſſimum famis telum. non minùs efficax odij magnitudo planè belluina ſuperioribus annis Angræ quendam Luſitanum N. Pilatos tria Caſtellanorum corda trepediantia vorare adegit, vt narrat Hiſto. *de las Terceras.* Quid Mattiacū aliud (quo te ô Belgica mea hæreſis auertit!) nactam? ſed nolo meis verbis, carmine volo cognoſcas Lector Nobilis Nortvvici:

Lege Rob. Dinothū, li. 2. de bello religionis in Frācia.

Lugdunum *cingit* Batauorum *miles Iberus,*
A Batauo contra cingitur ille mari.
Non opus eſt gladiis ferroq; rigentibus armis,
Solæ pro Batauo belligerentur aquæ.
Iacturam pecoris Batauus quam fecit, & agri,
Hiſpano decies ſanguine Ibere lues.

Mer-

Mercator sapiens tamen haud mercabitur vna
Hispani generis corpora mille boui.
Macra caro est, nuper cùm cor gustasset Iberi
Respuit, & canibus nauta vorare dedit, &c.

Nã plura addit. Comesse potuit, qui in tam immani facinore ludere sed Dinothus tamẽ dissentit, nam ait hunc Læstrigonẽ abiecisse, sed tamen alium arrosum id Delftum transtulisse, pietatẽ ludibrio, & petulantiæ. Idem Dinothus fatetur *lib. 5. Historiæ Gallicæ*, persuasam plebem Catholicam fuisse, pueros ab vberibus matrum per Hucnossios seu Caluinistas auelli, verubus infigi, & instar hædinæ aut aprugnæ mandi perauidè consueuisse. Verus necne rumor ille fuerit, non habeo affirmare: malo falsum credere, quamuis genius sectæ non abhorret. tamque crudelia tertij illius belli ciuilis facinora fuere à Caluinianis perpetrata, vt ea posteritas nunquã sit creditura. Nihil ergo tam crudele, vel nefarium sagæ profiteantur, quod non sit exemplis contestatum. Puto me hoc opere toto singulorum criminum multiplicia memorasse: & reperiri, quæ vnam in personam omnia concurrant. scripsit ad me ex nostris, vir fide dignus, Gaspar Rhey, anno 1600. in hæc verba: *Hic Monachij 27. Nouemb. mater filiaque, duo viri, puerque duodennis (erat hic ex reliquiis eorum, qui non multò ante hoc tempus itidem hic flammis cremati, aut stipitib. induti) atroci prorsus supplicio affecti fuerunt. Medea fabula est,*

Thye-

Theystes fabula est: superos & inferos polluerunt. vis verbo dicam, quicquid scelerum in libris, quos de magia *inscribis, admiserunt isti. hoc ex ore Iudicis iurati; qui in veneficos hosce & quæstionibus egit, & illos (libros inquam tuos, ac diligentissime, perlegit) præsens audiui. Itaq; sexies vrbem intra vsti sunt ferro ac laminis; extra perfractis ante brachiis à rota in rogo vstulati sunt viui.* Non ergo attendendũ iudici vt credat, immane magis vel minus sit facinus: sed in ipso considerandum facinore, quantumcunq; sit; an quod à se patratum fatẽtur, id verè patratum fuerit. v.g. dicit se commouisse tempestatẽ & grandinem præcipitasse in agrum Titij vicini sui; videat an verè tum ager ille oborta procella fuerit grandinatus. Dicit se se stregasse (vt loquuntur) filiolum N. & verè puellus nullo apparente morbo contabuit, fortassis etiam cicatrix paruula, in pectusculo vel gutture pueruli inuenta. Dicit se necasse vaccas aut iumenta N. defossa sub limine stabuli ollâ: quæ ibidem reperta; aut solo contactu necasse dicit, & visa fuit tangere, nec certa mortis causa apparet alia. Dicit se adolescentula 10. vel 11. annor. cum solo dæmone consuesse, quæ per inspectionẽ fœminarum peritarum deuirginata inuenitur. Nec verè peccatum strigum vllũ est difficilioris probationis aut suspectius de delusione, quã nefanda cum dæmonibus Venus. Remigius tamẽ indicia duo suggerit, si post tam nefario

con-

concubitu defuncta præ lassitudine per aliquod tempus ei decumbendum fuerit: aut si substrata lintea largo cruore sint perfusa, quæ duo sagæ duæ in actis confessæ fuerunt. *lege illum lib.1.c 6.* Sanè hæc sunt indicia clara quib. saga queat cognoscere se non somniasse. Imò quoad viros etiam, censent Iaque. & alij, nunquam sic deludi quoad concubitum, quin discernere queant, an vigilantes id fecerint. licet enim initium in somnis potuerit contingere, in ipsa tamen patratione necessariò volunt hominem expergiscere: atq; id aiunt docere illorum experientiam, qui fœdis huiusmodi imaginationibus inter dormiendum commaculantur. Et hæc fuit Hebræorum iam olim opinio, *quod rerum natura non capiat quenquam coire nescientem*, ait D. Hieron. *Tradition. in Genes.* qui non refellit, vt nec Rupertus; & idem tenent Liran. Tostat. & Oleastrius *in cap. 19. Genes.* agentes de ebrij Loth incæstu; scio D. Iren. *lib. 4. c. 51.* & D. Chrys. *hom. 44. in Gen.* Theodoret. Ambr. & alios voluisse hæc omnia prorsus ignaro nec sentiente Loth facta; quod naturaliter fieri posse, etiam Caiet. & Peret. noster censuerunt. Nec quicq̄ dubito à dæmone adeo fortiter aliquem soporari posse, vt ne in decisione quidem seminis dormire desinat. Posset itaq; dæmon sic sagis illudere, fateor. Verum causam non video cur id in diabolicis hisce mancipiis fieri suspicemur; quæ (vt

narrat

narrat Spreng.) non rarò repertæ ſunt in a gris clarâ luce ſupinæ, & criſſantes, & poſtea viſus teter vapor ab earũ corpore ſe ſurſum eleuare; quem illæ in actis ſuum incubum fuiſſe confitebantur. Item quando affirmāt ſe ad conuentum delatas, vel iter pedibus confeciſſe & viſæ ſunt ab aliis ire, aut in choreâ ab aliis agnitæ; & complices aſſerunt ſe ſimul adfuiſſe; & in reliquis circumſtantiis conueniunt. Quando poſt reditũ à conuentu aliquot dieb. ægri, vt multi apud Remig. & Binsf. quando reperta vaſa cõuiuantium, vt à lanione Camerarij: quando inuentæ nudæ in agris à curſu reuertentes, vt Grillandi Lucretia: quando poſt multum deniq; tempus ad laborem domum rediere, vt Presbyter Pici, & Nob. ille Lochienſis Bodini: quādo quaſſatis membris ſemineces ex nube in terram deiecti, vt iuuenis Batauus Ronſſei; aut in arborem, vt Margareta & armentarij Remigiani. Deniq; quando ſe aiunt cattum vel quod aliud animal induiſſe, & veſtigia patrati ſub tali larua criminis apparent, vt ſanguis pueri exſucti in cunis, apud Spin. vel vulnus in ſtrigum corpore, qua parte ſchemaſerinum cõuulneratum fuerat, vt cattus eiuſdem Spinæi, & bufo apud Ipras Flādriæ. Denique hęc circumſtantia (*quid*) innumera indicia iudici queat præbere, ſed notanda duntaxat, quæ rem ipſam, de qua quæritur concernunt. v.g. vel delationem, vel concu

bitum. Nam si hæc verisimilia, parum attinet, etiamsi parerga quædam admisceantur minus verisimilia. ideò enim solet diabolus falsa veris assuere, vt ne veris quidẽ fides cõstet: quod in confessione Mantensiũ Necromanticorum ex Crespeto aliàs ostendi; item in exemplis quibusdam à Remig. adductis. Deniq; in hac circumstantia, quæ omnium præcipua est, audiat Iudex prudens prudenter monentẽ Plutarchum; *Quodammodo philosophiam tollunt, qui rebus mirabilibus fidem non habẽt. Oportet autem quam ob causam aliquid fiat ratione tractare: quod verò id fiat, ex Historia est sumendum lib.5. Symposiac. c.7.* Itaq; narrationi reorum stare oportet, quæ tot Historiis est comprobata. Hanc incredulitatis aduersariorum ex inscitia natã pertinaciam iampridem veteres damnauerunt. Apul. *lib.1. de asino.* asserit hominib. multa euenire vsu mira, & planè vera, quę tamen ignaris relata fidem perdant. Dionys. Halicarnass. *lib.5. antiquit.* docet hoc vnicuiq; insitum à natura, vt ex propriis ea, quę de aliis dicuntur, iudicemus, & an aliquid credibile vel incredibile sit, id ex propriis viribus metiamur. Plinius autem senior (locus excidit) *quemadmodum* (ait) *multa fieri non posse, priusquam facta sunt, iudicantur: ita multa quoq; quæ antiquitus facta sunt, quia nos ea non vidimus, neq; rationem assequimur, ex iis esse quæ fieri non potuerint iudicamus. Quæ certe summa insipientia est.*]

Tertia circumstantia est CVR? vtpote si habuit causam tũ temporis ad pactum cum dæmone ineundum: puta insatiabilem libidinem, pusillanimitatem, desperationem, desiderium vindictæ, curiositaté, egestatem subitã aut valdè grauem, & huiusmodi, quibus impelli consueuisse; Theophili, Edelini, & aliorum exempla declarant.

Quarta, QVOMODO; non est magno vsui: quia parum refert an modum ignorent: sufficit, quid ex parte sua fecerint, & quibus vsæ sint instrumentis. occulta sunt plerumque Satanæ stratagemata, & media naturalia. Sat erit si indicent, quibus vsæ, pulueres, vnguina, decermina mortuorum, buffones, ollæ, &c. maximè si ista compareant apud illas, vel visa, vel reperta quib. asserunt locis. Modus etiam operandi sedulò distinguendus est ab ipsa rerum adhibitarum efficacitate. quamuis enim quod saga se dicit adhibuisse hoc sit secundum se inutile ad effectum producendum; sufficiet, si pro signo esse queat. nam efficacitatis vis omnis pendet, à peritia & operatione ipsius diaboli ad signum operantis: vt patet in transuectionibus, & procellis ciendis, similibusq;.

Quinta QVIBVS AVXILIIS; hoc est: an ope dæmonis & cum quibus complicibus. hoc indicium frequentissimum & optimum est. quia fatentur complices se simul fecisse. Videtur autem incredibile omnes

eodem modo circa singulas circumstantias delusas fuisse. quamuis enim tam facilè foret dæmonibus decem decipere quàm vnum: tamen non est censendus Deus hoc æquè permittere. Ne omnis ratio probandi talia delicta occulta iudicib. adimatur: hoc enim dissentaneum est prouidentiæ diuinæ.

Sexta, est, VBI, quæ minimi momenti est nam possunt æquè deludi vno loco atq; alio, Deo permittente.

Septima circumstantia (QVANDO) non multum attendenda, quia tãtum vno, quantùm alio possunt die, quantùm interdiu tantùm noctu; & quouis tempore decipi à dæmone possunt. Adminiculantur tamen hæ duæ vltimæ reliquis circumstãtiis ad earum confirmationem, cum testes conueniunt in loco & tempore: nec nihil probabilitatis habent locus famosus, aut tempus solemne, (hoc est, dies ordinarij) quibus earum scelerosa conciliabula celebrantur.

Sed (inquiet) potest in conuentu innocẽs repræsentari, adeò vt multi testes postea deponant eum se illic vidisse. Respondi alias, vel Deum id nunquam passum: vel si passus fuit aliquando eos infamari; nunquã tamen passus est, eos damnari: sed mox eorum innocentiam in lucem protulit, vt in illo ipso facto B. Germani, quod aduersarij vrgent; & certiùs probatur ex D. Athanasij iudicio, qui falso accusabatur brachium Arsenij ad vsus

magicos abſcidiſſe. Demum ſi quid huiuſmodi argumentum valeret, in adulteris, homicidiis, & aliis etiam valeret. Nam poſſet etiam diabolus in latronum cauernis, & luſtris libidinoſorum innocentem exhibere tanquam adulterum, vel homicidam: quod quidam B. Syluano narrant accidiſſe, æquali hiſtoriæ fide, qua illi de B. Germano memorant & de Santarenenſi monacho habes inferius *l.6.c.2.ſect.3.q.3.AA.* Si cõcedunt æquè in aliis criminibus hoc locum obtinere; næ illi quam fidum ſceleratis patrocinium tam infidam reipubl. & Deo nauant operam, nihil enim accommodatiùs ſit ad criminoſos omnes ſuppliciis eripiendos. Si negant in aliis peccatis idem locum habere; doceant cur in ſolo crimine faſcini dæmon hoc poſſit, & non in aliis. Sat ſcio nunquam idoneè docebunt.

6. *Sextum arg.* eſt malefici non ſunt occidendi, propter abnegationem fidei: quia omnes homines, dum mortaliter peccãt; fidem abnegant, & dæmoni, relicto Deo, adhęrent, & tamen non propterea occiduntur. Conf. B. Petrus ter Chriſtum negauit, & tamen non fuit propterea necatus. *Reſpond.* Peccatores recedere à Deo per inobedientiam tantum; & ideò impropriè dicuntur propterea infideles, & fidem negare: ſed malefici ſeu lamiæ recedunt à Deo per expreſſam abnegationem Dei & fidei, quod eſt APOSTASIA,

propriè dictæ infidelitatis species, constituens peccatum vnum specificè à ceteris mortalibus peccatis distinctum. vt optimè deducit Binsfel. *in l. 7. C. de malef. in resp. ad 1. arg.* Quoad B. Petrum, ille tantùm peccauit cõtra præceptum confessionis fidei, fidem verò nequaquam amisit. malefici fidem corde & ore abiiciunt, idq; sponte, nullo vrgente metu. Petrum statim pœnituit; sagæ manẽt in sua defectione. plura de Petri negatione egregia inuenies apud Fr. Soarem. *tom. 2. in 3. p. D. Thom.*

7. *Septimum arg.* Deus permittit maleficia fieri, & sinit maleficos viuere. ergo nõ debet eos homo occidere. *Resp.* ridiculũ esse quod inferunt. sic enim sequeretur nullorum criminum reos occidendos: quod esse hæresim certum, docent Castr. & alij Catholici scriptores. Nonne magistratui *gladius* à Deo datus *ad vindictam malorum*?[a] Ex his apparet quàm ridicula sint argumenta aduersariorum. Sit ergo

[a] Rom. 13. 1 Pet. 2. vide Orig. homil. 20. in Num.

Conclusio, *Lamiæ occidendæ etiamsi hominem nullum veneno necassent, etiamsi segetibus, & animantibus non nocuissent; etiamsi necromanticæ non forent: eo ipso tantum, quod dæmoni fœderatæ, quod conuentui interesse solitæ, & quæ ibi exercentur præstare.*]

Probatur id primùm iure diuino, Exodi 22. v. 19. *Maleficos non patieris viuere.* quo loco vox Latina est admodum latè patens, nec re-

strin-

ſtringenda ad ſolos venenarios, vt nec Græca nec Hebræa. quod quia fusè probaui[a], hic non repetam. idem ſtatuitur Leuit. 20. verſu vlt.

[a] lib.1. c.2. de voce Mechaſſephim.

2. Probatur iure humano, lege Eccleſiaſtica, *c. peruenit, c. cõtra idolorũ. 26. q. 5. Extrauagan. varius, vna Ioan. 22.* ſuper ſpecula, *alia Innocen. 8. quæ ponitur ante malleum malefic. alia Alexand. 6. incip.* cum accepimus; *alia Leonis X. incip.* honeſtis petentium votis; *alia Hadr. VI. incip.* Dudum vti nobis.] & lege ſęculi, ſcripta quidem *l. multi. l. nemo. l. nullus. l. etſi. C. de mal. f. & mathema.* non ſcripta verò conſuetudine fere Vniuerſali Europæ, iudicum Eccleſiaſticorum, qui ſolent brachio ſæculari eos tradere; [b] & iudicum ſecularium, vt patet ex ſcriptorib. qui res criminales proſecuti ſunt nationũ omnium: *Italorum*, Blanci, Carrerij, Grillãdi, Gandini, Clari, Follerij, Boſſij, &c. *ex Hiſpania* Bern. Diaz. Placæ, Auiles, Auendanni, Couarr. Gregorij. Lop. *ex Galliis* Fabri, Millei, Michaëlij, Iaquerij, Berberij, Remigij, *ex inferiore Germania* Damhauderij; *ex ſuperiore* Althuſij, Godelman. Fichardi, Molleri & ipſorum patronorum Lamiacorum; qui dum queruntur & improbant, cõteſtantur conſuetudinem hanc inualuiſſe. Hæc PP. reſcripta, hanc Impp. ſanctionem, hanc Europæ generalem conſuetudinem, hæc decreta cunctorum tribunalium accuſare mendacij, hoc eſt, contendere falſum ſup-

[b] vt docẽt omnes qui de Inquiſitorum tribunali egere. Lucerna Inq. Directorium Inqui. illud Comẽſis, hoc vero Eymerici: Viatoriũ Inquiſ. Perb. Sprẽgerus in malleo, Iaquerius in flagello, Simanc. in praxi. Alf. a Caſtr. de iuſt. hæret. punit. lib. 1. c. 16.

posuisse & asseruisse: quod nomẽ, quod supplicium meretur?

3. Probatur ratione, criminis grauitati cõmensuranda pœnæ grauitas: grauitas autem criminis petenda à personę offensæ dignitate, & ab ipso offensionis modo. Offenditur à Lamiis Deus Opt. Maxim. & DEIPARA & omnes cælites, & vniuersa Ecclesia, genusque humanum, & animata inanimataque omnia: nam Deo & superis maledicunt, & blasphemant; cæteris creaturis abutuntur, & exitium parant; idque modis contumeliæ & crudelitatis plenissimis. Primò interuenit *idololatria*, grauior quàm Israëlitarum. illi vitulum aureum adorabant, coram eo bibebant, saltabant, canebant;[a] hi coram dæmone ipso, cui se deuouent, cui sacrificant, cui fidelitatis & obedientiæ sacramentis se addicunt; coram hoc (inquam) edunt, bibunt, choreas ducunt, cantillant, fœdissimaque multa operantur. Secundò *cõsulunt ipsum dæmonem* frequẽter, quod ipsum morte dignissimum, ex lege Dei.[b] Tertiò *offerunt filios & filias suas dæmoniis*: lege Dei iubentur occidi, qui semen suum offerunt Moloch.[c] Quartò eadem lege necari iubetur, *qui cum iumento coïerit*.[d] item qui adulterium commiserit:[e] item qui cum sexus eiusdem homine *Sodomiam commiserit*:[f] longè detestabilior est spurcities Magorum; quia, cùm sint cõiugati, adhuc versantur in continuo quasi cõcu-

a Exod. 32. num. 5.
b Leuit. 20. v. 6.
c d. c. 20. v. 2.
d d. c. 20. v. 5.
e d. c. 20. v. 10.
f d. c. 20. v. 13.

binatu cum dæmonibus,& ſic non tantum contra ſexum, neq; tantum extra ſpeciem peccant,ſed etiam extra genus; quod deteſtabilius eſt,& peſſ.omnium carnalium peccatorum. Nec ocioſum eſt quod cum diuina lex [a] dixiſſet,*maleficos non patieris viuere.* ſubiungat immediate; *Qui cum iumēto coierit moriatur. Qi immolat Diis occidetur.* nimirum vt hæc connexa,& comitari ſolita ſeſe indicentur. Sextò interuenit in eorum crimine atrociſſima *blaſphemia & maledictum in Deum*; quę diuina quoq; lex morte ſanciuit vindicanda [b]. Septimo accedunt in vno *crimine & alia multa*:quibus à legibus humanis iuſtiſſime mors decreta ſupplicium; apoſtaſia à verò Deo [c]; exercere ritus & ſacrificia Diaboli fædiùs,quàm vlli olim pagani[d];trāſfugium à Deo ad hoſtem dæmonem, cum Deo Sacramentum militiæ in baptiſmo dixerint [e]; rebaptizatio quoq; & chriſmatis ſeu confirmationis conata abraſio; crimen læſæ Maieſtatis diuinæ apertiſſimum ex ipſa Profeſſione & pacto ſeu fædere ſolo, vt ex formula & ritu ipſo conſtat [f]; nocturni cōuentus ad magicos apparatus, quod ipſum capitale [g]. Cùm itaq; tam multa concurrant in vno crimine, quorum ſingula morte digniſſima: videtur communi iudicio carere: qui communem hanc peſtem non cenſet igne gladioq; abolēdam; & ſuſpicionem occulti conſenſus atq; conſpirationis merito

[a] Exod. 22. v. 18.
[b] Leui. 24. v. 15. & 16. idē in autheu. vt nō luxu. cōtr. nat. Boër. deciſ. 31.
[c] c. 1. de apoſta. & ibi DD. l. 2. & 3. C. de Apoſt.
[d] l. 1. & 2. l. nemo venerantis. C. de pag.
[e] l. deſertorē § is q ad hoſtes D. de re. milit. l. ſi qs aliquid ex metal. §. transfugæ D. de pœn.
[f] l. etſi excepta C. de hære. iūct. l. qsquis C. ad leg. Iuli maie.
[g] l vlt. C. Theodoſ. de malef.

præbet;qui se,Dei & hominum coniuratos hostes defendere atque tueri velle,profitetur.

Accedat & alia ratio. Criminum morte puniendorum tres sunt causæ præcipuæ. 1. ne criminosi viuendo damna inferant proximis & reipub. constat autem maleficos etiamsi non occiderent veneno,tamen plurima damna inferre;vt enim cætera mittam, cùm eorum peccatum sit in vno multiplex quædam colluuies,sentina,& semper repullulascens hydra peccator; Deus grauissimè semper offenditur,& ad clades toti reipubl. inferendas prouocatur maximè;vt his infelicissimis temporibus experimur, quib' huius sectæ(quę iam cæteris lõgius proserpsit) flagitia , bonorum hominum precibus, & pietati præponderant,plusq; illa possunt ad irritandum,quàm hæc ad Deum placandũ. 2.Causa est,vt etiamsi aliis non nocerent facto,ne noceant exemplo;vt videmus quotidie lamias multiplicari, & earum sermones atque opera cancris instar serpere. Quare tollendæ de medio,vt *stulto pereunte, sapiens astutior fiat*. 3. Ne si diutiùs mali tolerentur, maiora aggrauatis sceleribus supplicia sibi accersant,& de die in diem fiant deteriores. Cumq; salutis pars sit,minus affligi: optimè illis ad salutem consulit æternam qui maturè flagitiis eripit. Docet experientia vix vllas extra rogum , vel carceres conuerti :

quo-

quomodo conuertantur, quæ domi moriũtur, nec habent qui ad Deum reuocet conscium peccati eorum quenquam? Potest illas Deus ad pœnitentiã ét domi reuocare: sed non videmus hoc fieri. Quod singulari Dei contingit clementia, quæ pœnas tantis sceleribus debitas vult breuiore & leniore hic supplicio expiari. Cùm itaque omnes hæ rationes locum habeant in Lamiis, etiamsi nullum occiderint animal; consequẽs eas adhuc meritò morte plecti; & hos iudices clementes potiùs quàm crudeles in eas existere, consequens etiam impios & crudeles in rempubl. & quasi parricidas patriæ esse qui ad tam euidentem patriæ perniciem hæc viperarum examina dissimulatione, conniuent, aut aliter fouent, celant, tuẽtur aut debitæ pœnæ subtrahunt.

Obiicitur ex Constit. Carolina locus cuius hæc sententia est[a]; si alicui damnum maleficio siue veneficio intulerint, morte ignis plectantur: si verò nulli damnum intulerint, pœnas patiantur pro delicti quantitate & & qualitate.] *Respond.* semper (vt ostensum) huius delicti eam esse qualitatem & quantitatem, vt si fæderatæ fuerint cum dæmone; si in conuentibus, ea quæ fieri solent, fecerint, morte plectendæ sint. Dumtaxat ergo caput hoc definit, venenarios illos semper igne puniendos: cæteros, si venenarii non sint, aliquando ignis, aliquando alio suppli-

[a] ar. 109.

cio

cio puniendos. Patronis ergo Lamiarum, qui hoc capite nituntur, docendum fuit, harum Lamiarum crimen huiusmodi non esse, quod mortem mereatur: quod hactenùs illi ostendere nequiuerunt, & Binsfeld. Grillan. Sprenger. Alf. à Cast. Siman & alii citati nosq; etiam non obscurè cõtrarium demõstrauimus. Quid quæso absurdius, qui vaccam vel equum occiderit interfici; qui à fide Christiana defecerit, & Deo maledixerit, & Diabolo se addixerit expressa professione, & cum eo fœdissimè coierit, & ei sacrificauerit, &c. eum morte non affici? estne hoc pœnas criminibus commensurare? Visum mihi, vnde hæc omnia luculenter probari queant, inserere huic loco exemplar sententiæ latæ Auinioni Anno 1582. vt refertur à Sebastiano Michaëlis, *in Pneumalogia*:

Visis processibus coram N.N.N. &c. contra nobis constitutos reos, accusatos, & delatos: quibus tã per vestram, & quorumlibet vestrum relationem, ac propriam confessionem iudicialiter coram nobis factam, atq; sæpius repetitã, iuramento vestro medio: quam per testium depositiones, eorumq; accusationes, & alias legitimas probationes, ex dictis, actis & processu resultantes, nobis legitimè constitit, & constat, quod vos, & vestrum quilibet, Deũ nostrum omnium Creatorem, & Opificem, Vnum & Trinum abnegastis: & immitem Diabolum, hostẽ antiquum humani generis, coluistis: vosq; illi perpetuò deuouistis: & sacratissimo Baptismati, & his,

Apostasia consummata.

qui in eo fuerant susceptores leuantes, & proparentes, vestræq; parti Paradisi & æternæ hæreditatis, quam pro vobis & toto genere humano Dominus noster IESVS CHRISTVS sua morte acquisiuit, coram præfato cacodæmone, in humana specie existente, abrenunciastis: infundente ipso rugiente diabolo denuo aquam, quam accepistis, vestro vero mutato nomine in sacro baptismatis fonte vobis imposito, sicq; aliud commentitium nomen vobis imponi fictitio baptismate passi fuistis, & accepistis: atq;, in pignus fidei dæmoni datæ vestimentorum vestrorum fragmentum & particulam illi dedistis, &, vt à libro vitæ vos deleri: & obliterari pater mendacii curaret, signa vestra propria manu, ipso mandante & iubente, in reproborum damnatorũ, mortisq; perpetuæ libro nigerrimo ad hoc parato apposuistis: & vt ad tantam perfidiam & impietatem vos maiori vinculo deuinciret, notam vel stigma cuilibet vestrum, veluti rei suæ propriæ, inussit: & illius mandatis & iussis iureiurando, super circulo (quod diuinitatis symbolum est) in terram sculpto (quæ scabellum pedum DEI est) per vos, & quemlibet vestrum præstito, vos obstrinxistis, signo Dominico & cruce conculcato: & illi parendo, adminiculo baculi, quodam nefandissimo vnguento ab ipso Diabolo vobis præscripto illiti, cruribus* & positi per aëra ad locum constitutum, intempesta nocte, hora commoda malefactoribus, statisq; diebus, ab ipso tentatore portati & translati fuistis: ibiq; in communi synagoga plurimorum maleficorũ sortilegorum, & hæreticorum fascinariorum, cultorumq;

Transfugium.

Sacrilegium.

*.leg. sub crurib. positi. Ecce conuentus & trãsportatio.

Ecce idololatriam perfectã.

torumq; dæmonum, accenso igne tetro, post multas iubilationes. saltationes, commessationes, compotationes, & ludos, in honorum ipsius præsidentis Belzebub Principis dæmoniorum, in formam & speciem fœdißimi & nigerrimi hirci immutati, vt Deum, re & verbis adorastis: & ad illum complicatis genibus supplices accessistis, & candelas piceas accensas obtulistis, & illius fœtidissimũ ac turpissimum anum (proh pudor!) summa cum reuerentia ore sacrilego deosculati estis: illumq; sub veri Dei nomine inuocastis: illiusq; auxilium, & pro vindicta in omnes, vobis vel infensos, vel petita denegãtes, exercenda efflagitastis: atq; ab ipso edocti vindictas, maleficia, fascinationes tum in humanas creaturas, tum etiam in animalia exercuistis. atq; homicidia infantium quamplurima commisistis, imprecationes, ablactationes, tabes, & alios grauissimos morbos, ope iam dicti Satanæ, immisistis: infantesq; per vos, nonnullis etiam scientibus tantum & annuentibus, arte iam dicta malefica oppreßos, confossos, & interfectos fuisse, ac demum in cimiterio sepultos noctu & clam exhumastis, atq; in synagogam prædictam, fascinariorum collegium, portastis: deniq; dæmoniorum Principi in solio sedenti obtulistis, detracta & vobis conseruata pinguedine, capite, manibus, & pedibus abscissis, truncumq; decoqui, & elixari, & interdum assari curastis, iubẽte que ac mandante præfato Patre vestro comedistis, & damnabiliter deuorastis: mala deniq; malis addendo, vos viri cum succubis. vos mulieres cum incubis fornicati estis, Sodomiã veram & nefandissi-

Finis, nocere maleficiis humano generi. Maleficia & crudelitates.

Sepulchrorum violatio. Antropophagia.

Sodomia.

mum

mum crimen miserè cum illis tactu frigidißimo exercuistis: &, quod etiam detestabilißimum est, augustissimum Eucharistiæ Sacramentum per vos in Ecclesia Sancta Dei aliquando sumptum, iam dicti Serpentis à Paradiso eiecti præcepto, in ore retinuistis, illudq; in terram nefariè expuistis, vt cum maiori omnis contumeliæ, impietatis, & contemptus specie Deum nostrum verum & Sanctum dehonestaretis, ipsum verò diabolum, eiusq; gloriã, honorẽ, triumphum, & regnum promoueretis: atq; omni honore, laudibus, dignitate, auctoritate, & adoratione honoraretis, decoraretis, & honestaretis. Quæ omnia grauissima, horrendißima ac nefandißima sũt, directe in Omnipotẽtis Dei omniũ Creatoris cõtumeliam & iniuriam. Quam ob causam nos F. Florus Prouincialis Ordinis fratrum Prædicatorũ, sacræ Theologiæ Doctor, ac Sanctæ fidei in tota ista Legatione Auinionensi Inquisitor generalis: Dei timorem præ oculis habentes, pro tribunali sedentes, per hanc nostram sententiam diffinitiuam, quã de Theologorum & Iurisperitorum consilio, more maiorũ, in his ferimus scriptis, IESV CHRISTI *Domini nostri, ac* B. MARIÆ *virginis nominibus pie inuocatis dicimus, declaramus, pronuntiamus & diffinitiue sententiamus: vos omnes supra nominatos, & vestrum quemlibet fuisse & esse veros Apostatas, idololatras Sanctißimæ fidei desertores, Dei omnipotẽtis abnegatores & cõtẽptores, Sodomiticos & nefandissimi criminis reos, adulteros, fornicatores, sortilegos, maleficos, sacrileg. hæret. fascinarios, homicidas, infãticidas dæmonũq; cultores*

Sacrilegium.

Sententiæ condemnationis tenor.

Satha-

Sathanicæ, diabolicæ atq; infernalis disciplinæ, & damnabilis ac reprobatæ fidei assertores, blasphemos, periuros, infames, & omnium malorum, facinorum & delictorum conuictos fuisse. Ideo vos omnes, vestrumq; quemlibet, tanquam Satanæ membra, hac nostra sententia, Curiæ sæculari remittimus; realiter & in effectu condignis & legitimis pœnis eorum peculiari iudicio plectendos.]

Habes hic epitomen scelerum quæ fascinarii isti soliti committere, quam alibi, accuratiùs comprehensam: habes & exemplũ damnationis Ecclesiasticæ, quo illa pacto Curiæ sæculari, reos puniendos tradat: nec opus alia solemnitate, si laici sint rei.

Maius opus quando tradendi sunt Clerici; quos constat ante traditionem omni clericali priuilegio; præmissa regradatione seu, vt vocant degradatione spoliandos. Quæritur autem, quid si moniales sint, vel monachi laici; nullo in clericorum gradu constituti; an & hi exauctorandi, & quomodo?

De his vltimis non memini me quidquã legere. Sed arbitror sufficere nudationem seu spoliationem habitus monastici, vt viris caputium, fœminis velum, cum scapulari, & habitu supremo auferatur, vestisq; laica illis iniiciatur, & ordine, cui se addixerant, eiecti, spoliatiq; omni religiosorum priuilegio, sortisq; Laicæ effecti, declarentur; sicq; Curiæ sæculari tradantur. Praxim huius casus nõ dũ vidi, sed suspicor hãc esse, vel esse debere.

Sed quia in fascinariorum causis multorum criminum quædam quasi colluuies & sentina reperitur; quorum non eadem qualitas est, quæri solet propter quæ liceat vel expediat hanc Clericorum vel Monachorum traditionem facere?

rr Si sola hæresis propriè dicta, hoc est error in fide pertinax reperitur; sequenda decreta canonum de hæreticis, quæ proposui supra, *hac eadem sectione littera T.T.*

Quid iudici in cæteris criminibus quæ hæresim comitantur vt plurimum, & quæ subiungam, facere expediat: id quia dependet à circumstantiis personarum, loci, temporis, &c. prudentiæ & facti est, nec regulis vllis potest definiri. Hoc tantùm in genere: honoris diuini, & timoris, & publicæ vtilitatis summam semper habendam esse curã: & ita demùm, si hæc permittant, iuris rigorem remitti posse.

Si quæras quid iudici liceat? Resp. Etsi olim degradatio non nisi propter tria crimina iure Canonico expressa permitteretur; hodie tamen praxim contrariam inualuisse passim, vt propter alia quoq; crimina his maiora id facere liceat; quod sanè & à plerisque interpretibus receptum, & æquitati valde consonum, post Bald. Ancaran & Abbat. frustrà reclamantibus Antoni. Anan. & Butrio, in praxim deductum videmus. Quare licet hodie propter vnum crimen valde e-

enorme, vel plura grauia (sic voco quæ non tam enormia) etiam non exspectata incorrigibilitate clericum tradere sæculari brachio puniendum; vt docent, post alios, Guilh. Benedictus *in c. Raynutius*, Bernard. Dias. de Lugo Episcopus Calagurritanus *Prac. Criminal. canon. c. 90.* & Felicianus Episcop. Schalensis *libr. de depositione & degradat. c. 14* à quibus adferuntur exempla multa rerum sic iudicatarum, in Italia, Hispania, Francia, Belgio. dissentiunt tamen in eo dumtaxat, quod incidente casu Felicianus censet, priùs consulendum Pontificem Maximum: fateor id tutius. Sed alii hoc necessarium non putant nec puto in praxi obseruari. Quod verò videamus iure Canonico requiri incorrigibilitatem, *c. cum non ab homine, de iudic.* hoc rectissimè censent, cum Ancar. Abba. Felino & aliis, citati DD. recipiendum in criminibus leuioribus, & reipub. parum noxiis: non vero in enormibus & reipubli. periculosissimis. [*vide Diazium. supra c. 33. & 90. Felician. cap. 12. & 14.*] quorum sententiam verissimã puto in criminibus huiusmodi diu continuatis *arg. c. quam sit. de excess. Prælator.*

Crimina autem huiusmodi valdè enormia, & hac seueritate digna in fascinariorũ facinoribus, præter ipsam hæresim, mihi videntur saltem tria occurrere.

Primò est *Apostasia* à Deo & professione Christiana, mera & perfecta, & transfugium

ad dæmonem illiq; præstitum homagium, siue accedat idolatria, (quæ per se sufficit) siue non accedat. Quia hoc crimen, secundum se, grauius est hæresi propriè dicta, & punitur non tantùm pœnis omnibus hæreticorum [a]; sed eò acrius, quod qui hæretico locus pœnitentiæ permittitur, is Apostatæ iure ciuili disertè denegatur [b].

Secundo loco est talis *Sodomia* nefandissima, per concubitum cum succubis & incubis dæmonibus. Propter Sodomiam verò tradendum brachio sæculari clericum, criminis huius aliquoties commissorem, statuit Pius V. Pontifex Maximus in Bulla incip. *Horrēdum illud scelus*: de qua consule Nauarr. c. 27. Man. nu. 249. & superioribus annis hoc in praxim Duaci deduxit Reuerendiss. Epis. Atrebatensis.

Tertiò loco *homicidium*, quod in nostro casu multis ex capitibus est enorme & qualificatum primò quando occidunt proprias proles, vel parentes, aut coniuges (vt apud Remig. lib. 2. cap. 1.) & horum similitudine, quando monachi vel monachæ necant suos collegas vel consorores. 2. quando nondum baptizatos, & animam perdunt cum corpore. 3. quando ad necem accedunt decoctiones illæ, aut antropophagiæ. 4. si veneno necant. 5. quando necāt proditoriè ex pacto mediante ipso dæmone. hæc duo vltima indigēt ꝓbatione, cętera clarissima sunt.

[a] c. 1. & ibi Innocen. Host. & alii. de Apost.

[b] tex. & glos. in l. 3. C. de Apostat.

Quartum & quinctum itaq; probo, quia deterius est hominem veneno, quam gladio occidere [a]: ideo Romani venena etiam aduersus hostem detestabantur, vt Corn. Tacitus & L. Florus docuêre. Deinde conatus proditorius grauitatem homicidii semper aggrauat: estq; maior ac dolosior proditio, quoties cauendi aut prohibendi minor occasio vel potestas est. Dæmones autem sunt insidiatores inuisibiles, in omnem nocendi occasionem intẽti, quorum nec insidias cauere, nec vim (si Deus illis permittat) atq; ferociam, prudentia aut vires humanæ ferre valent. Deniq; per tales & maximè diuturnos, atq; acerbissimos cruciatus excarnificatos necant, & vt plurimum (quod, quid grauius?) dementis simul recto deiectos statu, in deliria, miserandumq; furorem præcipitant, cumq; sanitate corporis, animi quoq; tollunt incolumitatem. Quæ cuncta Philo Iudæus [b], qua solet grauitate & copia verborum rationumq; perpendit, & idcirco iustum Moysis Zelum validiùs commendauit, quod maleficis nec diei quidem vnius inducias à nece concedendas statuerit: adeò vt, si carnifex desit, per ipsummet Principem Iudicem populi eos de medio tolli voluerit, qui tali supplicio manus suas non cõtaminaturus, sed Deo sanctificaturus, vt alter Phinees, videatur. Addit vocem à Legislatore Exodi. cap. XXII. vbi lex illa per-

[a] tex. in l. 1. C. de malef. & mathem. vid. Fr. Bal. ad 4. l. instit. ti. de publ. iudi. §. Lege Corne. de sicar. vers. eadẽ lege & venef.

[b] l. de special. legib. circa med.

ſcripta, poſitam capi, de omnibus, qui vetitis artibus alicui necem moliuntur; & eos ad duo reducit capita, qui dicuntur οἱ μάγοι καὶ φαρμακευταί: & poſtea explicat quos duplici nomine cōplecti voluerit, nēpe q vel potionib. vel verborū cōceptis formulis abutunt, φίλτροις καὶ ἐπωδαῖς τισίν. quæ pro iiſdem ſumi ſæpè ſolere ſatis indicat Heſychii lexicum vbi habes: ἐπαοιδοὶ, φαρμακοί, γόητες, ſed de hoc alias plura dicta nobis fuêre [a].

DD. communiter admittunt veneni mali nomine, etiam magicos ſuſurros, & incantationes, ſiue formulas quaslibet conceptis verbis ex pacto cum dæmone inito operantes comprehendi [b]. quia par damnum ex verbis talibus & venenis: iuxta illud Tragici de Medea; qui poſtquam genus omne lethalium graminum, & Serpentum commemoraſſet ab ea vſurpatum, ſubdit:

Addit venenis verba non iſtis minus
Metuenda.

Sanè ratione pacti & dæmonis ſic vocati, damna inferentis. Nonne Iuſtinian. Imper. lege Cornelia de ſicariis perinde illos teneri ſanxit [c] qui ſuſurris, vt qui venenis, occidêre? Quid quæſo hic ſuſurri, aliud quàm verba illa tam metuenda? Plato quoq; occidi voluit lege ſua, non ſolum qui venenis datis nocuiſſent, ſed & quicunq; deligationibus, aut illecebris, aut quibusdam incantationibus ad lædendum paratus eſſe videre-

[a] l. 1. c. 3. lit. D.

[b] vide Gril. li. de ſorti. q. 12. & Pet. Binsfeld. in l. 1. C. de malef.

[c] d. verſ. eadem lex. de publ. iudi.

tur; & hæc omnia ſe veneficiorum nomine comprehendere affirmauit libr. de legibus XI. ferè extremo: ἐὰν καταδέσησιν, ἢ ἐπαγωγαῖς, ἤ τισιν ἐπῳδαῖς, ἢ τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὧν τινῶν, δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτοντι. Incantationum itaque & ſuſurrorum nomine, omne malorum verborum ex pacto efficacium, quod malefici vſurparint genus comprehendi: qui negaret, neminem legi, nec audiui.

Vnde nihil dubitem huc referre, formulas illas deuouendi, ſeu diras imprecationes, quibus maximè variis hæc hominum venena Deum offendunt: vt erat illud quo, quæ alicui nocere cupiebat, & ſe dæmoni per pactum olim manciparat N. Louanii ſemper vtebatur: *Per illud ius & imperium, quod in me tibi permiſi* (dæmonem alloquebatur) *poſtulo vt quantum polles poteſque tali vel tali* (nomen exprimebat) *noceas*. Vbi notandum inprimis hac forma contineri & exprimi primò complacentiam ſiue ratihabitionem primi pacti, cuius hæc quædam eſt renouatio, & noua quodammodo apoſtaſia. Deinde peti ſimpliciter, & indefinitè, vt dæmon quantum poterit noceat: quare & illud peti, vt ſi queat occidere per diros cruciat⁹, id faciat. Ideò ſi conſtaret, ad Tartareas has preces, dæmonem alicui mortem intuliſſe; debere puto hanc mortem deuouenti huic, vt quæ iuſſit, imputari. Si de nullius nece cõſtet, ſed tantùm de morbis & afflictionibus illatis:

offi-

officium iudicis erit, quacunq; meliore via poterit, iuridice inuestigare, num mortis etiam causam alicui præbuerit, hoc est an aliquis ex iis, quibus Diras imprecata est, morte violenta dæmonis eius opera sit sublatus. Si vero præterea in eadem familia, vbi degit (verbi gratia, in eodem monasterio superior vel confrater) aliquis non sine suspicione maleficæ noxæ, & maximè illius eiusdem, quæ grassetur eodem tempore adhuc in alios domesticos, interierit; cæcum putem, qui locum quæstioni idoneæ hic superesse non videat: cum indicium hoc illa cōfessione, & infamia personæ clara confirmatum, planè propinquum sit censendum. Ad pœnam tali infligendam; si de morte illata, ne per tormenta quidem, quicquam fateatur; etsi lenior sententia sit quorundam, leuiori quàm mortis supplicio afficiendam [a]; tamē quando in multos tam improbo & propinquo conatu reus grassatus fuit, etiamsi mors nulla foret subsecuta, ordinariam mortis pœnam tali conatui infligendam, iustius videntur complures Doctores summæ auctoritatis censuisse [b]. Quam sententiam equidem opinor, in iis, qui non sunt vsi ad nocendum veneno aliquo aut instrumento naturali, sed immediata ope opera diaboli, lōgè apertiorem & æquiorem habendam. Nam, qui hoc pacto, vi talis conuentionis initę homines perdunt; planè similes sunt

[a] vt post Bertachi. Carr. & alios Clar. li.5.§. homicidium num. 14.

[b] Angl.& Salyc. in l. 1. C. de malefic. Couarru. in Clemen. si furiosus. p. 2. circa princ. Menoch. de arbit. iudi. cas. 360.

malitia homicidis, quos vulgo vocant *assassinos*, quorum homicidium pro valdè enormi & qualificato in praxi haberi, norunt qui criminalia subsellia vel obiter adierũt. Hos commune Doctorum suffragium iubet omnino actu degradari, etiamsi conatum improbum mors subsecuta non fuerit, si modò per ipsos non steterit, quo minùs interficeretur [a]. Longius etiam hac in re plurimi I. C. progrediuntur, adeò vt censeant clericũ, qui assassino mandauit occidere quempiam à iudice sæculari in hoc conatu deprehenso assassino, posse & ipsum mandatorem ab eodem iudice capi, & sine vlla degradatione supplicio affici; quod vltimum licet non diffitear videri communiùs receptum [b], securius tamen arbitror iudici sæculari priùs degradationem hoc casu opperiri, & vrgere Ecclesiasticum forum, quatenùs iustè & honestè poterit, ad hoc faciendum. Ceterùm similitudinem assassinatus maximam in hoc maleficorum conatu inesse, quia docui *libr. 2. quæst. 4. lit. B.* non arbitror mihi nũc probandum. Quid interest precio conducã sicarium, qui meum inimicum ex insidiis interficiat: an ad hoc vi pacti conuenti à dæmone, id vt faciat, obtineam? hic pro pecunia est, anima ei pacta, & promissa.

Verùm dicat aliquis, quid igitur respondes canoni, *c. cum non ab homine*, *de iud.* breuiter. *Resp.* Sequi me cum multis grauiss. I. C.

[a] docent hoc non inaccurate, reiecta Dini & Angel. cõtraria sententia. Diazius supra c. 91. & Felicia. d. c. 14.

[b] Patet ex citatis à Boe. q. 69. Lupo de libert. Eccles. q. 9. & Arnold. Albert. in rep. c quoniam de hæt. in 6. quos sequuntur Diaz & Felicia. Episc.

quos Felician. & Diazius sequuntur, Ancaran. & Abbatem; qui censuere canonem illum intelligendum de vnico tantum & non qualificato homicidio; non autem de vnico homicidio qualificato (vt sunt ea, quæ nos initiò proposuimus homicidia maleficorũ) neq; de pluribus non qualificatis.

Concludo igitur *quolibet istorum trium casuum, multoq; magis duobus vel tribus concurrentibus, vel vno perfecte patrato, & alterius propinquo conatu accedente, Magos, sortiarios, maleficos, incantatores, siue quocumque alio appelles nomine, posse à iudice Ecclesiastico, quãuis monachi, quamuis Sacerdotes sint, actu præmissa degradatione, brachio sæculari puniendos tradi.*]

Si obiicias, quosdã docere, ex quibusdam canonum locis, ad hanc traditionem Sortilegij crimen non sufficere, [a] sed duntaxat ad verbalem depositionem: Occurritur, id intelligendum casu quo Sortilegij crimen intra proprios suos terminos consistit; hoc est, non progreditur vltra illicitam diuinationem non coniunctam cum expresso pacto Apostatico. Nam de tali simplici diuinatione, vt sunt pleræque astrologorum & similium, expresè canones illi loquuntur, *nempe cap. vnicum. 26. q. 1. cap. si quis Episcopus, 26. q. 5.* Et ideò nostræ sententiæ nihil obstant. Cæterùm quando incantationes etiam medicamentis ad malorum remedium adhibitæ, tunc ex D. Augustino expresè iubet alius

[a] fusè apud Abba. in c. ad abolẽdã de hæret. quem seqq. Felicia. & Diazius, ille c. 12. hic c. 10.

canon clericos degradari, *c. admoneant. in fin. 26. q. 7.* Cuius loci duæ sunt explicationes, vna est,[a] *degradari* poni, pro curię sæculari tradi, vt per pręcedens etiam quod subsequitur significetur, idcirco enim ferè semper fit actualis degradatio, quæ hoc nomen propriè meretur: alia est, degradationē tantùm poni pro depositione verbali,[b] quæ propriè vocatur depositio, impropriè vero degradatio diceretur. Prior sententia verborum proprietati inhæret, posterior æquitati. Sed suspicor in re non dissentire Abbatē & Butrium. Nec enim Butrius opinor affirmaret incātatores, qui nec apostatę, nec Sodomitę, nec aliis noxij suis artib. esse sunt conati, actu degradandos, vt curiæ sæculari traderentur; sed contenderet Canonem illum de his non loqui, verùm de iis ad quorum crimen incantationis, graue damnum aliis illatum, Sodomia, aut apostasia, accederet Contra Abbas non opinor negaret incantatores illos de quibus Butrius sic acciperet Canonem, & de quibus concl. nostra fuit, curiæ sæculari tradi posse; sed contenderet Canonem illum de his non egisse. sed de aliis de quib. nos nō loquimur: quæ Abbatis explicatio etsi minùs propria, magis tamen consentanea videtur illi contextui. Sanè nobiscum sensisse Abbatem & cum Butrio, quoad enormes illos quos dixi sortilegos, patet, quia Abba.[c] solitus est distinguere inter crimina grauia, grauiora,

[a] Anto. de Butrio in c. at si clerici. de iudic.

[b] Abb. in d. c. admoneant.

[c] d. c. tuæ, de pœnis.

& grauissima. de grauibus tantum vult agi, *in cap. cum non ab homine. de iudic.* de grauioribus *in cap. tuæ, de pœnis.* de grauissimis *in c. nouimus. de verbor. signific. & c. penult. de hæret.* Et inter grauissima collocat quæcunque sunt qualificata, & valdè perniciosa Reip. & quia pro huiusmodi criminibus puniendis condignam pœnam non habent Canonum sanctiones; vt illa condignè vindicentur, & reip. consulatur, ac satisfiat, vult meritò introductum, vt iudex Ecclesiasticus talium reos degradet, & ilicò post curię sæculari (vt fieri solet) tradat, *iuxt. d. c. nouimus. & d. c. penult.* si verò delicta minùs atrocia, & minùs perniciosa Reip. sint tamen ex grauissimis; tunc vult iudicem debere degradare, & degradatum perpetuis carceribus mancipare, quę suprema iuris Canonici pœna est, & in mortis locum successit.[a] Quæ sanè Abbatis sententia meritò Diazio & Feliciano supra citatis placuit. Et hæc puto posse & debere iudicem sequi.

[a] cap. 3. de pœn. Inn. in c. qualiter. 2. de accusat.

Porrò si spes affulgeret emendationis, & magna atq; clara pœnitentiæ indicia exstarent (*caue tale putes, quod reus secum petat clementer agi: meliùs indicium pœnitentiæ foret, si diceret nulla sibi condigna supplicia posse irrogari, & malle hic Deo tam atrociter offenso, graui supplicio conari satisfacere*) nec rei sunt relapsi, nec scandalum timetur, nec magnum imminet reip. periculum ex hac clementia; his concur

rentibus semper, etiam in tribus illis, quę dixi criminibus æquiùs, leniùs & honestiùs Episcopo putarim (nisi particulari causa in contrarium mouente) si reum huiusmodi post actualem degradationem, siue monachus, siue aliàs clericus sit (maximè si in ordine sacro constitutus) ipsemet ad perpetuos Ecclesiasticæ curiæ carceres damnet. Sic factum Ebroici, Mag. Guilh. Edelino; [a] sic factum Cameraci Ioannæ Potiere; [b] sic factum Cordubæ Magdalenæ Cruciæ, in quorum tamen causa Sodomia, & maleficium, cum Apostasia concurrebant: sed in omnibus pœnitentię signa erant clarissima, & scandali atq; noxæ publicæ periculum abesse iudicabatur.

Quoad ignis pænam ea quoq; meritò recepta, & à maleficis aruspicibus (*l 3. C. de maf.*) generali Europæ cõsuetudine, ad omnes magos, maleficos, sortiarios, lamias extensa. quia sunt apostatæ, sunt hæretici, sunt peccantes contra naturam; quorum omnium hæc legitima pœna est. [c] Et hæc pœna cœpit iam in Hispania à regno Ramiri regis, circa annũ 844. Nam ille Magica sacra cantionesq; ignis supplicio coërcuit [*Ioan. Mariana de reb. Hispan. lib. 7. cap. 13.*] in Italia priùs adhuc à temporib. D. Gregorij quando Romæ Basilius quidam senator magus, qui vt pœnam effugeret, sed Monachum esse velle finxerat flammis absumptus fuit (*vide D.*

[a] docui alias ex Mõstreleto & Iaquer.

[b] docui ex Maceo, & Molineto.

[c] Io. Andr. Host. Abb. in c. ad abolendã de hæret. & c. 1. de apostat. DD. in l. nullus aruspex. C. de malefi. Bertr. cõs. 212. vol. 2. Conr. Bru. li. 5. de hęr c. 3. Coras. lib. 3. Misc. c. 8. Aimer. in Direct. Comẽs. in Lucerna inquisi. Simã. Pegna & alii. tex. in d. §. trãsfugæ, cum sim. Clar. §. Sodomia. nu. 4. Damhau. in praxi crim. & est omnium,

Greg. l. 1. Dialog. cap. 4.) hic Basilius vna cum Prætextato, qui ambo senatores & viri illustres, fuêre Magiæ conuicti:[a] vt videas hoc crimen semper non mulierculárum tantum & vilium, sed virorum etiam nobilium fuisse; quicquid Wierus & similes oggenniant. Impœnitentes itaque viui comburendi, pœnitentes priùs strangulandi. *vide Couarruu. lib. 2. var. res. c. 10. nu 9. & Clarum d. §. fi. q. 99. nu. 7.* In Apostasia quoque speciale, quod in foro externo illi pœnitentiæ locus non est. *l. 3. C. de Apost.* Ad hanc autem pœnam ignis ex communi consuetudine sufficere fidei abnegationem, & fœdus cum dęmone, docent Bart. consil. quod incipit mulier striga de qua quæritur. in fin. & habetur tomo cons crim. Zileti. 1. & Mollerus ad constit. Sax. p. 4. sect. 2. nu. 4.

Vnũ restat dignum quæstione, *Vtrũ Iudici liceat hanc legis pœnam consuetudine receptam minuere pro lubitu suo?* decidenda hæc quæstio est ex traditis à D. Thom. *& eius interpp. 2. 2. q 67. art. 4.* si adsit accusator, eo iustè inuito, non posse vllum iudicem ne supremum quidem pœnam debitam laxare: si verò iniustè inuitus esset, vt si valdè vita rei foret reip. necessaria, tunc inferior iudex id non posset, sed benè supremus posset,[b] quod tamen rarissime & non nisi maxima ex causa faciendum. Inferior vero iudex nec permittẽte accusatore posset.[c] superior poterit eo remittente,

[a] Cassiod. li. 4. variar. epist. 22. & 23.

[b] D. Tho. 2. 2. q. 67. a. 4. ad 3. & ibi Caieta. Sot. li. 5. de iust. & iur. q. 4. art. 4.

[c] post D. Tho. Arago. & Valec. & Bart. Salon.

tente; si tamen id fiat cum bono Reip. quod quia rarò accidit, ideò etiam rarò pœna relaxanda. Si iudex ex officio processit, minor non poterit eam relaxare: supremus non potest, nisi vtilitas Reip. id exigat, vna & præcipua causa est leniendæ pœnæ, pœnitentia voluntaria. Sanè prudentes iudices semper censuerunt, spontaneam & promptam confessionem & indicia pœnitentiæ, leuioris pœnæ infligendæ, etiam in hoc crimine, causam idoneam esse. Stabuleti Ioannes de Vaux igne cremandus, capite plexus fuit; aliis locis, qui viui erant exurendi, strangulantur ad palum. Hoc mouit iudices illos Allobroges in casu quem his verbis narrat Cancellarius Parisiensis contigisse, anno Domini M. CCCC. XXIIII. *Recitatus est Lugduni Galliæ corā clero processus cuiusdam mulieris delatæ & detentæ Burgi in Breyssia, quæ est notabilis villa ducis Sabaudiæ, circa quam est domus Sellionis ordinis Carthusiensis. hæc mulier sub pallio deuotionis & reuelationū fingebat mirabilia. Asserebat enim se esse vnam de quinq; fœminabus missis à Deo cōpassiue, pro redimendis innumeris animabus de inferno. Et iam sua collusione subdola deceperat in regione illa quamplurimas simplices mulierculas. Sciebat videndo frontem, peccata, quæ fecerat vnusquisq;: hoc enim secūdum Augustinum etiam Diaboli malitia scire potest, & suis reuelare; nō autem ea, quæ futura sunt absolute, siue ea quæ in secreto cordis latent, & nullo exteriore motu aut signo*

Sic corrig. vulgo male legitur, religione.

sese

ſeſe prodiit. Habebat etiam ſupradicta mulier duos carbones in pede, qui eam afflixerant quotieſcunq; aliqua anima ad infernum deſcendiſſet. quotidie tres animas ab inferno liberauit; vnam vel duas ſine difficultate, aliam ſeu alias cum pœna maiore, vt dicebat. Mentis quoque exceſſus ſeu exſtaticos ſæpe habebat, in quibus mirabilia per reuelationem didicerat; eratque miræ abſtinentia, ſingulariſſimæ etiam vitæ. plura verò alia de ea ſcribenda forent. Nuper autem cum Spiritus almus Eccleſiæ ſuæ rector verus (vt creditur) hunc Spiritum falſum detegere vellet; hæc mulier capta, & pœnis vt torqueretur eſt addicta: quæ omnẽ veritatem confeſſa eſt, qualiter omnia prædicta cupiditatis occaſione finxiſſet, vt ſe nutriret hoc modo & paupertati ſuæ ſubueniret; aut fortaſſis pro huiuſmodi diabolo ſe miſeram in famulam dedicauit. Inuenta eſt inſuper morbum caducum habere, ac eundem ſub extaticis exceſſibus, quos finxerat, palliare. de qua cum varia opinio eſſet, an tanquam hæretica puniretur; iudicatum eſt à doctis ad pœnitentiam eam admittendam, nec eſſe hæreticam; quia illa quæ fecerat dimiſit, nec obſtinata permanſit.] *ita Gerſon lib. de examinat. doctrin. litt. O. in fin.* Hæretica non erat, quia in mente errorem nullum fouerat: ſaga tamen & malefica, quia peccata ex pacto cum dæmone inito diuinabat. carbones etiam illi videntur illuſione dæmonis apparuiſſe, quanquam & humana vafrities quid ſimile carbonibus potuerit exhibere. Ordinariè expedit Reip. ſontes puniri: ideo ordi-

nariè peccaret etiam Princeps hanc pœnam mortis relaxans. & si quod malum reip. inde proueniret ad iustitiam pertinens, iudices, etiam Princeps, tum tenerentur ad damnorum restitutionem. *Valenc. & Aragon. supra & est commun. sententia, Sylu. & Caietan. in verbo, Iudicum peccata, Nauarr. in Manual. c. 23. & alior.* Quam ægrè autẽ Deus ferat maleficos magos verè idololatras, IESV & MARIÆ hostes, defendi aut debitæ mortis pœnæ eripi; in Anatolij cuiusdam & sociorum Magorum causa, multiplici miraculo Bizantij fuit ostensum, narrante rem multis Euagrio, *lib. 5. Histor. Eccles. c. 18.*

Qua de re in monitis 3. & 4 plura sum dicturus. Hic restat vt repræsentem quod sæpe pollicitus sum, Analyticum commẽtarium in *c. Episc. caus. 26. q. 5.* quem extorsit non necessitas, sed aduersariorum impudens peruicacia. Tribus §§. rem complectar. §. *1. de c. Episcopi auctore & auctoritate.*

Commẽtarius in c. Episcopi, 26. q. 5.

Quidam volunt esse concilij Aquileiens. c. 1. ita Bodinus & Danæus hæretici. Miror vnde hanc inscriptionem *c. Episcopi* acceperint. Nam nulli libri, quos multos vidi, vel Iuonis vel Burchardi, vel Gratiani, eam exhibent. fors an lectionem illam commenti ne viderentur nimis impudentes in solutione quam adducunt? volunt enim nullã concilij illius auctoritatem fuisse, vtpote ꝙ conciliabulum non iusta (inquiunt) Synodus ha-

bea-

beatur. Quæro ex Bodino de qua Aquileiẽsi Syn. loquatur? An de priore? hæc fuit anno 381. tempore Damasi Papæ & Gratiani Imperatoris; in qua Palladius & Secundinus Ariani condemnati: cuius nulli alij canones exstant, nisi actio vnica contra Arianos, qui Synodum hanc Gratiano extorserant. Prouinciale concilium fuit, sed semper pro iusto & legitimo habitum: nec aliud ferè in quo plures pro numero sanctitate conspicui, vt Valerianus, Euseb. Bononiens. Ambros. Philastr. alij; quos eat Bodinus & contendat ferreo ore in conciliabulum conuenisse. Probet etiam ex hoc cõcilio canonem desumptum. Posterius aliud celebratum Aquileiæ anni. 698. sub Sergio Papa in quo Ecclesia Aquileiens. quæ relapsa in schisma occasione Quintæ Synodi fuerat, iterum recõciliata fuit Romanæ Ecclesiæ: huius concilij meminere Paul. Diaconus *lib. 5. hist. c. 18.* & Baron. *Annali Octauo*, sed canones nullos eius proferunt; nec quod sciam exstant. vnde ergo probat Bodinus esse huius concilij Canonem? cui etiam iniurius est, id vocans Conciliabulum, cum Romani Pontificis auctoritate fuerit congregatum. Dent Bodinus & Danæus aliud concilium Aquileiense, quod Conciliabulum fuit, ex quo Canon ille sit desumptus.

Iaquerius & alij citant *ex concilio Acquirensi*: Sed mendosi codices eos in fraudẽ traxê-

re. Pleriq; scribunt, *ex conc. Anquirensi.* Non diffiteor fieri posse, vt ruditas illius sæculi causam præbuerit Gratiano sic scribendi, vt censet Ant. Augustin. *lib. 1. de emendat. Gratiani Dial. 5. in fin.* vbi docet sic solitum aberrare in nominandis Conciliis: sed ille potius sæculi, quã Gratiani error dicendus, quia hanc corruptionem deprehendas etiam in Parisiense Burchardo, sed in Louaniens. Iuone, est, *Ancyrensi* inde nata differentia quod veteres soliti *C.* & *Qu.* cõfundere, vt in nomine Quirinij & Cirinij. dissentiunt autem tam Iuonis, & Burchardi, quam Gratiani veteres codices, *in Anquirensi*, *Anchyrensi*, *Anchyrani.* cõstat concilij verũ nomen esse *Ancyranum*, ab vrbe quæ Græcis ἄγκυρα. & sic alibi vocat Gratian. *c. Diaconi 8. & c. de Syracusanæ. 13 dist. 28. c. 32. presbyteros. dist. 50. c. 6. si qui episcopi. d. 92. c. 40. si qua de rebus. 12. q. 2. c. qui diuinationes. 26. q. 5. c. desponsatas 27. q. 2.* Ancyra vrbs Galatiæ antiqua & nobilis, vbi celebris ille lapis thesaurus antiquariorum, & apud Claudianum *Ancyranique triumphi*; Straboni & Ptolomæo ἄνκυρα; Laonico corruptè ἔνκυρα; hodie Bellonio & Nigro *Angouri.* statim occiso Maximino celebratum in ea concilium fuit, persecutione cessante, anno ferme 314. in quo multa de lapsis salubriter constituta fuerũt, nec pauca cõtra magicas fraudes sancita, & contra cõtagiosam superstitionem ex commercio cum gentilibus in populũ fidelium

Alii volũt 308.

proserpentem: vt patet ex can. 23. seu (vt Balsamon) 24. qui relatus à Gratiano *in d. c. qui diuinationes.* Sed ex his canonibus Balsamon 25. alij 24. tantum ponunt; nec inter eos noster habetur. Vnde igitur Gratianus eum descripsit? Inciderat in collectionem quandam sexdecim partialium librorum, in qua *lib. 6. c. 6 & 7.* adiiciebantur duo canones cõcil. Ancyrano, quos hodie additos videmus primo concilior. tomo editionis Surianæ. item optimæ Romanæ; priorem de homicidis serui alieni, posteriorem de sortilegis & maleficis per Episcopos parochia expellendis; quem totum Gratianus descripsit errorum, quæ in codice collectionis erant nulla ratione habita. An Burchardus ex illo eodem codice partialium librorum descripserit, an verò collector ex Burchardo, non possum definire, quia collectionem illam non vidi.

Quid ergo, dicemus ne hunc canonem esse concilij Ancyrani? communis hæc opinio est, non recentiorum modo, Turrecrematæ *in d. c. Episc.* Tostati *in Exod. & in Matth.* Iaquerij *in Flagello,* Alph. à Castro *lib. 1. de iusta hæret. punit. c. 16.* Victoriæ *relect. de Magia,* Carranzæ *in summa concilio.* Simancæ *in Cath. inst.* Spinæi *q. de strigib.* Syluestri *de strigima. admir.* Binsfeldij *de Confess. malef.* & Ant. Augustini *in d. Dial.* verumetiam antiquorum, vt Collectoris illius partialium sexdecim librorum,

Collectoris omnium conciliorum, Burchardi, Iuonis, Gratiani.

Obiiciunt qui contra sentiunt, quod iste Canon nec in Græca cõcil. editione sola, nec in ea quam Balsamon interpretatus fuit; ne in Latinis versionibus Cresconiana, vel Dionysiana (quam secutus Ioan. Wendelstinus) nec in Tigurina, nec in alia vlla concil. Ancyrano inseratur. Sed de multis, quæ ex conciliorum canonibus exciderunt, hoc vnum esse potuit: potuere etiam Burchardus, & alij veteres Latini plenius volumen nacti fuisse, quàm Balsamon, aut alij Græci, aut qui vertêre ex Græcis, quorum libri cõciliorum Latinis semper fuere corruptiores & magis mutilati.

Nihilominùs alij adhuc censent ex nullo concilio desumptum, sed ex aliquo Patrum. Nam Beezius *in Præceptorio*, ascripsit B. Gregorio, euidenti memoriæ lapsu. Alij volunt desumptum ex D. Augustini, *lib. de spiritu & anima*. Sed liber hic nõ est Augustini vt mox docebo: & auctor ille mutile admodum hoc canone fuit vsus. Doctissimus denique Annal. Eccl. scriptor censuit à Damaso id statutum, *tom. 4. Annal. anno* 382 sic scribens; *In actis autem Damasi Papæ, in Ecclesia recitari solitis, de quibus inferiùs erit mentio, habentur aliqua ab eodem Põtifice decreta in Romano concilio; hocne an priore incertum est*, &c. deinde *post quædam concilij decreta ait; nec non etiam excommunicandos esse*

omnes,

omnes maleficiis, auguriis, sortilegiis, omnibusque aliis superstitionibus vacantes; qua sententia præsertim fœminas illas plectendas esse, quæ illusæ à dæmone se putant noctu super animalia ferri, atq; vna cum Herodiade circumuagari, &c. Atq; hoc censet confirmari, quia censet eadem fermè à S. Augustino descripta haberi *de spiritu & anima c.28.* nec nō in appendice Ancyrani concil. & apud Gratianum sub eodem titulo collocata, *26.q.1.c.12.* Et constet ex Seuero Sulpitio *vitæ S. Mart. c.25.* in occidente & oriente maleficorum artes plurimùm inualuisse, quod ex Ammiani li. vlt. hist. vberiùs probetur: adeo vt in ipsos sacros Dei ministros præstigiæ quoq; magicarum excātationum irrepserint, vt de Gerontio Diacono D. Ambrosij narrat Sozomenus, *lib.8. hist. c.6.*

His tamen argumentis nondum inducor vt Burchardo, Iuoni, Gratiano, ne dicam tot aliis doctissimis viris cōtradicam, vel à communi me sentētia patiar auelli. Maleficorum multitudo non minor fuit Constantij, & Iuliani temporibus vt non paucioribus exemplis possem probare: Sed quid opus in re clara? quod autem à Gratiano sub eodem titulo collocetur, vt ab appendice quoque illa; hoc perspicue nō pro Romano, sed pro Ancyrano concil. facit. Quod eadem apud Augustinū totidem ferè verbis legantur, auget suspicionem Damasi non esse hoc decretum de mulierculis, sed recentius: nam liber ille

non est Augustini, sed alterius nec tã docti, nec tam antiqui. Nec Augustinus subticuisset Damasi esse piæ recordationis sanctionẽ. Nec quidquam obstat, ne credamus illa Damasi acta, in iis saltẽ partibus, quæ in Ecclesia non recitantur (qualis est ista) esse mendosa: nec didici vnquam illa Damasi acta in Ecclesia olim integra recitari solita; sed sicut hodie videmus in Breuiariis inseri, seu recitari non acta integra, sed Actorum partem. Pro Damaso roboris aliquid habet hoc vnũ argumentum, quod horum Actorum exstãt Romæ cõplura exemplaria m. s. quorũ quatuor Illustr. Baronius vidisse se testatur, *d. to. anno 427*. Accedit illud Antonij August. *Dialog. 14.* de hoc c. episc. his verbis: *Damaso in concil. Roman. ascribi vidi in li. quodam Michaëlis Tomasij ex veteri libro, in quo vita eiusdem Pontificis conscripta.* Verum hæc opinio etiam patitur difficultates quas nostra. Inprimis enim in canonibus conciliorum Romanorum, quæ duo sub Damaso habita, non reperitur. non in priore anni 373. quo damnati sectatores Apollinaris. Nam illius canones interciderunt, & eorum summam volunt Anathematismis Thedoreti comprehensam, qui nihil pertinent ad d. c. Episc. *Lege Theodoret. lib. 5. hist. c. 11.* Nec reperitur iste Canon in posteriore concil. sub Damaso Romæ habito. supersunt isti canones, & in iis nullꝰ est nostro consimilis. Præterea veterũ scripto-

rum,

rum, qui nostrum canonem exhibēt, nullus Damaso ascribit; non Burchard. lib. 10. c. 1. non Iuo p. 11. c. 30. non auctor sexdecim partialium librorum; non collectores conciliorum: sed omnes consentiunt in Concil. Ancyrense. Multa etiam reperias ad verbum in lib. illo de spiritu & anima; cuius auctor si ex Damasi actis sumsisset, cur non meminisset; solitus, non concilia, sed auctores etiam recentiores, & minoris nominis quam Damasus, citare; vt Boëtium *cap. 37. in fine*; vt notes Augustinum esse non posse: *& cap. 47.* quædam dissentanea Augustino, consentanea Gennadio ponit. nec Possidius in Indiculo operum Augustini hunc memorat librum: & Vincentius Belloacens. ac Trithemius Hugoni Victorino, nonnulli Etheriano ascribunt.

Quare magis vergit animus, *vt donec certiora habeamus cum Ancyrano cõcilio* relinquendum: cui tamen arbitror vel à Burchardo, vel aliis quædam inserta: Sunt enim in illo quædam tradita ad modum Doctoris dispu-tãtis, nec certa, nec admodum solida; vt suo mox loco docebo; imò si ad mentem aduersariorum interpretemur, falsa, & absurda, prorsusq; indigna tum Damaso, tum Ancyranis Patribus: Quæ nescio, vnde Burchardus descripserit; ab Iuone Gratianus, à Burchardo mutuatus Carnotensis Iuo. Burchardus ex duobus vnum Canonem con-

flauit, cui Gratian. etiam de suo tertium limbum in extremo assuit. Nam rectissimè glossa Canonica tres in eo partes deprehendit; & secundam incipere ab illis verbis. *Illud etiam non omittendum*; Gratianus Burchardo & Iuoni tertiam addidit, cuius initium, *Nonnulli inueniuntur, &c.* post illa, *infidelis & pagano deterior*. In Gratiani ergo verbis tria sunt membra diuersorũ scriptorum, in Burchardi & Iuonis duo.

Primùm est, *Vt Episcopi eorumq; ministri, &c.* Vsq; *& ideò à tali peste mundari, debet sancta Ecclesia* hoc totum reor Ancyrani concilij fuisse; additum fortè ad ea, quę habemus in eiusdem concilij *can. pen.* sancita, *vide c. qui diuinationes, 26. q. 10.* Mediæ partis & secundæ reliqua, nõ arbitror esse concilij illius, quę pleraq; continentur in Pseudo Augustini lib. de spiritu & anima, sed valdè mutilata & trũcata: quæ cuius sint, nescio. Ex hoc libro verbis quibusdam mutatis, & fine atq; principio nõnullis additis, primus ille compilator tam illustri additamẽto, ex suo ingenio tam magno auctuario concilij Canonem adauxit. Nec nouum est Gratiano & aliis compilatoribus Canonum, cogere in vnum diuersos Canones: nec nouum librariis præcedentis Canonis verba cum præcedentis vel subsequentis canonis verbis confundere. *lege Ant. Aug. Dial. 6. cum seqq.*

Quæ & quãta Canonis istius auctoritas? nunc

inda-

indagandum. Id ex præcedenti quæstione pendet. Communis enim sententia est: & indubitata, etsi Gratiani decretum à sede Apostolica sit receptũ, ita tamen receptũ esse; vt fides dictorum penes auctorem sit, & tanta sit eorum canonum quos in medium producit auctoritas, quanta est fontium vnde canones illi manarunt. Nec enim quisquam eorum, qui ius Ecclesiasticum vel à limine salutauit, potest ignorare, multa in Decreto haberi: quæ postea Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus abrogata fuerunt: nonnulla quoq; sunt à Gratiano per errorem inserta, quæ cum veritate pugnare deprehenduntur, quæ nihil nunc necesse est recensere. Notarunt ea viri docti & Catholici. D. Anton. Augustinus d. opere Dialogorum, & non vno loco Cæs. Baronius Annalium Ecclesiasticorum tomis nouem. Quod vt Gratiani æuo concedendum, ita hoc nostro, nimis tenero & acuto, diligẽter animaduertendum, ne quis vel contemptu, vel inconsideratione in præcipitium aliquod ruat. Quod ad ipsum verò hunc canonem, *Episcopi*, spectat, cum non sit nisi cõcilii particularis, seu Prouincialis; de cuius à Romano Pontifice approbatione non constat, & ideo errare potuit: non est auctoritatis tantæ, vt quæ per eum deciduntur certâ fide sint credenda, nisi quatenus S. Scripturæ, & Ecclesiasticæ traditioni, ac definitioni

S. A. C. Rom. Ecclesiæ sunt, quæ tradit consentanea. Deinde longè minor est argumẽtorum seu rationum, quàm sanctionis seu decisionis auctoritas. Nec argumenta habenda pro definitis vel statutis ab ipso illo concilio. Equidem si bono sensu capiantur, & congruâ interpretatione fulciantur, ne argumenta quidem illa reiicio. Nicol. Remigius vult hunc Canonem ex eo capite inualidum censeri, quòd Marcellus Ancyranus Epis. Sabellianismi (vt ait) meritò suspectus fuerit [*Sic ille libr. 1. Dæmonolatr. ca. 29.*] Veruntamen hoc planè impertinens est. Nam tunc temporis quando hæc Synodus congregata, non videtur adhuc in hæresim prolapsus, nec ipse Concilio huic prẹsedit, sed Vitalis Agricolaus, & Basilius Amasenus, teste Balsamone. De ipsa quoq; Marcelli hæresi rem planè obscuram esse patet ex iis, quę, post Seuerum, Epiphanium, & D. Hieronym. more suo, diligenter Cardinalis Baronius adnotauit *libr. 3. Annal.* Addit Remigius huius Concilii quoad istum Canonem auctoritatem, Patrum, quos posterior ætas tulit, vt Ambrosii, August. Thomę, Bonauenturæ, & aliorum sententiis esse impugnatam. Sed (si accuratè perpendas) facilè videbis Patres illos, de secta, cui⁹ in d. c. Epis. fit mentio, ne verbulum vnum locutos fuisse: solummodo asseruerunt, transuectionẽ esse possibilem (hoc est posse à dæmonibus

corpo-

corpora de loco in locum transferri) quod nõ decisioni Canonis, sed rationi eius tantũ vni repugnare mox ostẽdem⁹. ratio hęc ergo à Patrib. istis reiecta meritò, nõ ipse Canon.

§ *Explicatio verborum & sententiæ, d. c. Episc.*

In Gratiani editione Romana iussu Gregorii XIII. correcta sic scribitur iste Canon in principio:

Episcopi eorumq́ ministri omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam & à Diabolo inuentam sortilegam & magicam artem ex parochiis suis penitus eradicent, & si aliquem virum aut mulierem huiuscemodi sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum de parochiis suis eiiciant. Ait enim Apostolus, Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem deuita, sciens, quia subuersus est, qui huiusmodi est. *Subuersi sunt, & a diabolo captiui tenẽtur, qui relicto creatore suo Diaboli suffragia quærunt, & ideo à tali peste debet mundari sancta Ecclesia.*] Hactenus prima pars Canonis, q̃ nec luce, nec confirmatione alia indiget, vtpote satis clara & certa.

Text.

Ad Tit. 3.

Statuerant Ancyrani concil. Patres, alio Canone, sortilegos quinquennali pœnitentiæ subiici: nunc isto Canone sanciunt de ipso crimine magiæ & sortilegii quid in genere existiment, nempe pestem esse, & omnimodis eradicandam etiam pœnis infamibus, vt detõsione, flagris, &c. q̃ hodie adhuc in vsu vigẽt. Apostoli illa verba pessimè Eras-

mus

mus de factitiosis exposuit seu contentiosis, vt & Caluinus & Hofmannus hæretici; sed de vere ac propriè dictis hæreticis optimè D. Hieronymus, Ambros. Sedulius, Theophylactus, Caietanus, & cæteri Catholici, immò & ex suspectis magnus Erasmi amicus Faber Stapulensis. Vnde rectè elicio ex hoc quoq; Canone sortilegia & magicas artes ad hæreticam prauitatem & eius inquisitores pertinere, seruata tamen distinctione, quoad pœnam, sortilegi hæretici & non hæretici, de qua disserui hoc eodem libro, *sectio. 2. & 15.*

Ait *Diaboli suffragia*, hoc est auxilium, *quærere*, qua eum pro creatore & opitulatore colunt, tanquam Deum. Quæ est basis & fundamentum totius *c. Episcop.* Et iacto fundamento contrario, nempe vnum esse Deum, nec aliud præter eum numen, contra quam Gentiles credunt; ostendit cum Gentilibus eadem perfidiæ macula deformes esse quosdam Christianorum; de quibus subdit, parte secunda;

TEXT. *Illud etiam non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres retro post Satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ credunt & profitentur se nocturnis horis, cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias & multarum terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusq; iussionibus,*

velut

velut Dominæ obedire, & certis noctibus ad eius seruitium euocari.]

His verbis tota narratio criminis, & sectæ huius graphica descriptio proponitur. Vnicum autem crimen impingitur illis, Apostasiæ & infidelitatis ex delusione per dæmonem natæ. Fuisse enim has mulierculas adeo sceleratas, vt Dianam Numen Gentilium, & fæminarum nequissimam Herodiadem, pro Deabus colere se faterentur & alias in eundem errorem pertrahere conarétur. Meritò itaq; *sceleratas* vocat, quæ à Deo recedētes, & à fidei puritate desciscētes, Satanā sequunt: sequūtur a. Satanā & post eum cōuertūtur, qa (vt aiunt) Dei dominiū desecrebāt, & Diaboli seruitio se mācipabāt, ei⁹ q; iussionibus parebant, certis noctib. euocatę, mētitas illas bestias cōscendentes, & Dianā venatricem Pseudonumen Paganum, vel Herodiadem incestam & innoxio Præcursoris Dominici sanguine cruentam comitari se & colere credebant. Et his omnib. certam fidem præstabant, & eadem animo cōprobantes, & fieri quæ credebant optantes vt credulitate, sic voluntate peccabant. Hęc summa narrationis. Cui facilè credent, qui sciunt quid Mantenses Magi nostris temporibus, de Sybillâ Nursinâ, & alia propè Parisios degente, in Actis Iudiciariis sunt professi, quæ ex Crespeto præcedentibus libris commemoraui.

In nostrâ Canonis narratione, notet Lector primò, in illo cursu seu pompa dæmonicâ adfuisse cursus Dominam seu Reginam vt hodiernæ quoq; sagę fatentur: & eam nominatim dici, vel *Dianam*, vel *Herodiadem* additur in libr. illo de anima & spiritu; *Minerua*. Talis Pompæ quoddam simulacrum legitur in narratione B. Antonini, quam exhibui *lib. 3 p. 1. q. 4. sect. 8.* vbi etiam *Venus* mulo vecta: an quia meretrici sterilitas conuenit? Dianam eandem cum Hecate seu Proserpina, docui Magicum Numen fuisse, hoc est, cacodæmonem, comment. *in Senecæ Medæam versic. 7. 11. & 787. & Dominæ* nomen illi peculiare fuisse: inde petat, qui volet. De Herodiade idem dicendum; quia sub hoc nomine dæmon aliquis (fortè Venus) colebatur. Herodias fuit Aristobuli filia Salomones saltatriculæ mater, & vtraq; dignum vita exitum vitæ inuenit, narrante rem Nicephoro *libr. 1. Hist. cap. 20.* certum neutram ex inferno rediisse, neutram choreis illis adfuisse. Falsa ergo persuasio fuit muliercularum, quod cum Diana vel Herodiade equitarent; falsa etiam, quod super bestias equitarent, quia veterinaria hæc erant dæmones qui bestiarum formam assumpserant; falsa etiam, quod crederent veras bestias posse tã exiguo tẽporis spacio adeo dissitas prouincias pertransire. Quid mirum si triplici mendacio tinctam persuasionem Canon

reprehenderit, & hanc idololatriam, vt hæresim verbis seqq. damnauerit?

Sed vtinam hæ solæ in perfidia sua periissent & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur: cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur.] Totus hic versi. deest Pseudo. Augustino illi. Sed habent Iuo & Burchard. nisi quod pleraq; legunt in singulari numero, item; *& in errore paganorum reuoluitur.*

Text.

Nunc, commemorata mulierculárum huiusmodi credulitate, quid in eâ & quale quã vitiosæ perfidiæ insit malum ostendit. Nempe latens dæmonis pro DEO cultus: hunc vocat, *perfidiã, infidelitatem, falsam opinionem. à recta fide deuiationem, & errorem paganorum*: quæ omnia sic connectit, vt vnum alterius sit ratio & explicatio. Nam (*&*) simul pro copulâ & causali particulâ hîc (vt aliàs sæpè) sumendum.

Cùm dicit (*vtinam hæ solæ, &c.*) non lætatur de istarum interitu, sed optat nullas alias præterea in idem perfidiæ barathrum pertractas, & id factum dolet. Vnde colligas quam sint in Ecclesiam & rempub. crudeles, qui in tales mulierculas seductas & seductrices volũt clementes videri. Ait; *Perfidia.* quo nomine nõ cõpellat ipsã dęmonũ illusionẽ,

præstigias seu phantasmata. Nam longum est discrimen inter illudi, & perfidũ esse. Sæpè sanctissimis viris dæmon per phasmata illudit, vt de B. Secundello, Iordano & aliis docui *lib.3. Disquisit.* quorum tamen in mente animi nulla infuit perfidia. Perfidia fidei illusio seu deceptio prudentiæ contraria est. Ipsum itaq; *perfidiæ* nomen, docet hoc loco non agi de illusione qua illusio est, sed de illusione qua est coniuncta cum perfidia, seu de mulierculařum deceptarum perfidia, qua talis, hoc est, qua infidelitas est. Etenim illusio hîc tantum erat fons perfidię & qua talis erat eius quoq; mentio prætermitti non potuit, vt de infidelitate commodius, quod intendebat, canon probaret: vt, peccati fonte & causa cognita peccatum iustius damnatum intelligeretur. Ait, *Infidelitatis*) vt sciamus quid perfidiam vocarit: eandem mox vocat *falsam opinionem*; cui⁹ falsitas in eo ꝙ & veras bestias, & illas Dian. & Herod. adesse, & numen esse opinabant. Et ꝓpter hoc vltimum dicit à recta fide defecisse: cuius dicti subdit rationem, quia sic *errore Paganorum inuoluũtur*: quia ꝙ Pagani sentiũt, videlicet plures vno Deos esse, idẽ ipsę sentiunt. hoc enim subdit in vers. fine, ad manifestandũ de quo errore Paganorum sit locutus. Nihil his omnibus verius, nihil clarius; & valde obtusum pectus gestet, qui non quo sequentia tentant ilico ꝓspiciat. Sequitur:

Quapropter Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas populo Dei omni instantia prædicare debent; vt nouerint hæc omnino falsa esse: & non à diuino sed à maligno spiritu, talia phantasmata mentibus fidelium irrogari.] Nihil horum etiam apud Pseudo Aug. continetur: sed agnoscunt ea Burchard & Iuo apud quos tamen in d.l. p *fidelium*, est *infidelium*; quæ variatio reperitur etiam in Gratiani codicibus. Res autem eodem recidit. *Fideles* fuêre ante perfidiam, infideles factæ hac persuasione.

TEXT.

Nunc periti more Medici morbo ostenso medicinam Canon apparat. Ideò enim monet diuini verbi præcones, Doctores & ductores animarum, vt pedo veritatis pestē ab ouibus, quas nondum scabies inuasit, sedulo arceant, docendo quæ seqq. versi. præscribentur.

Ait; *Hæc omnino* (siue vt Burch. & Iuo, omnimodis) *falsa esse*] quæ *hæc?* nempe quod de transuectione super veras bestias, & de comitatu Dianæ & Herodiadis, & de earum dominio ac numine dicta sunt, omni ex parte & vndequaque mendacia esse. *Phantasmata)* sic vocat, non imagines seu simulachra, quæ obiecta fuerunt intellectui sola, sed simul ipsos circa hæc errores. Nam non tam quæritur an à bono ista spiritu, vel à malo immissa; q̃ an ista verè, an illusoriè & præstigiosè tantum contingant.

Atq; ita iam habemus erroris narrationē,

damnationem, & remedium. ſtatim ſubdit deciſioni rationes; quibus Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas huius perfidiæ grauitatem & vanitatem populo queant ꝑ-ſuadere. Huc enim perſpicuè omnia ſequẽtia verba tendunt, vſq; ad verſi. *quisquis ergo aliquid*. vbi rurſus definitio ſeu ſanctio condemnatoria contra hoſce hæreticos iteratur. Rationes autem has deſumit à cauſis ac modis illuſionis ipſius, dicens;

TEXT. *Siquidem ipſe Satanas, qui transfigurat ſe in Angelum lucis, cum mentem cuiuscunq; mulierculæ ceperit, & hanc ſibi per infidelitatem ſubiugauerit, illico transformat ſe in diuerſarum ſpecies ꝑſonarum, atq; ſimilitudines: & mentem, quam captiuam tenet, in [a] ſomniis deludens: modò læta, modo triſtia, modo cognitas, modo incognitas perſonas oſtendens: per deuia quæq; deducit, & cum ſolus ſpiritus hoc patitur, infidelis mens hoc nõ in animo, ſed in corpore euenire opinatur.*

[a] melius antiq. ex Burch. Iuo. & Pſeudo-Auguſti.

Cauſã duplicẽ illuſionis proponit deludẽtẽ & deluſã. Ex parte deludẽtis q̃a hoc diabolo, q̄ vult deludere, non eſt difficile. Nam poteſt iſtis maiora. Modum vero quo deludere ſit ſolitus oſtendit, hæc eum in ſpiritu facere. Sed quia hoc poteſt duobus modis contingere, 1. iis qui dormiunt & nullatenus vigilant, 2. non planè dormientibus, ſed ſemiuigilantibus, quando eis obiiciuntur ſimulachra aut planè præſtigioſa, aut apparentia in corporibus per dæmonẽ forma-

tis vel aſſumptis: ideo quæri ſolet de quo iſtorum duorum modorum Canon nunc loquatur? Spin. contendit loqui de poſteriore tantum. Probat quia ſi de priore loqueretur fruſtratoria eſſet ratio. nam poſtmodum expergefacti animaduerterent ſibi dormientibus illa per viſionem dumtaxat imaginariam accidiſſe, quemadmodum id animaduertunt poſt exſtaſim q̃ rapti fuêre. Atq; ita fieret vt iſtæ in ꝑfidiam non laberentur per falſam credulitatem. Verum hęc argumentatio parum ſtringit. Cur non & ecſtaſis, & in ſomnis illuſio adeo vehemens eſſe queat, vt poſtmodum homo credat ſe vigilantem ea corporeo ſenſu paſſum fuiſſe? Quare malo dicere, c. de vtroq; modo intelligendum, ac ſolummodò excludi plenam & omnis ſomni expertem vigiliam: quæ interpretatio verbis contextus multo melius cõuenit. Et quocunq; modo, illud (*ſolus ſpiritus*) ſumas; non docet ſemper id in ſolo ſpiritu fieri, nec vllum hîc verbum reperias, quo id conuinci queat: tantummodò docet ſic fieri ſolere; & cum ita fiat, adeò cautè hunc impoſtorem irrepere, vt tamen, quibus illuſi, hi credant & pertinaciter contendant, verè hæc ſibi vigilantibus eueniſſe.

Qui transfigurat ſe) qui ſolet nonnunquã ſe transfigurare in Angelum lucis. ſumptum à D. Paulo *2. Cor. 11. v. 14.* qui vſus voce μετασχηματίζεται h. e. aſſumit ſimilitudinẽ & quaſi

ſchema Angeli lucidi & glorioſi: ne putes de ipsâ ſpecie ſeu forma eſſentiali mentionem fieri, ſed de externo tantum ſplendore, quo *Angeli lucis*, hoc eſt, ſplendentis & glorioſi, tenebrio iſte lucifugus fulgorē & claritatem imitatur: qua de re cōſuli poteſt D. Athanaſius *in vita B. Antonii.* Eſt autem argumentum à maiore ad minus. Si aliquando poteſt imitari & exhibere ipſe miſer & caliginoſus ſpeciem Angeli beati, cur non & aliàs ſpecies viliores & damnatorum, vt Dianæ, Herodiadis, &c. Hoc ergo facit primò: deinde poſtquam qualis apparet talis creditur eſſe à mulierculâ quapiam (nam *cuiuscūq;* poſitum pro cuiuſuis vel alicuius; quo pacto non crediderim locutum B. Damaſum, ſed potiùs Burchard. vel Gratianum) tum illam perducit ex errore infidelitatem, & ex illuſa facit infidelem, ſcilicet perſuadendo ſe vt Numen credi & coli. Poſtquam vero ſemel hac infidelitate mentem imbuerit: procliuè eſt frequentius atq; frequentius eam in ſomnis deludere. Hinc porrò patet q̃ ſit cauſa ex parte deluſorum. nempe infidelitas propter q̃ Deus permittit ſic eas deludi. Niſi n. crederent diuinitatis aliquid Dianæ ac Herodiadi competere, nunquã illas adorarēt, vel ſic comitarentur. Nunc cũ, vt Pagani, id credant: Deus permittit, ſic illas à Dæmone per inſomnia & imaginarias ſpecies deludi: vt credant factum, q nec fieri quidē potuit.

Cum mentem cuiuscunq;) non sic intelligas, quasi vocula *cùm*, inferat hoc necessario à dæmone fieri, ita vt nequeat eas verè transportare: sed tantùm inferri id quod contingit: hoc est, (vt loquuntur) *cùm*, non habere vim inferendę necessitatis antecedentis huius dicti ad consequens, sed contingentiæ seu possibilitatis tantummodo. Solum enim vult probare, dæmoni possibile esse sic has deludere.

Species atq; similitudines) coniunctio (atq;) vim habet explicādi. Nam ne de verâ specie, seu essentiæ mutatione quis capiat, additur posterius, quasi dicat, species, hoc est, similitudines. (*Captiuā*) infidelitate (*Per deuia quæq; deducit*) hoc est. fingit se corporaliter eas per inuios calles & varias semitas desertaq; loca deducere. Nam si verè per deuia deduceret, iam sibi ipsi Canon repugnaret, concedens vigilantium animas saltem deduci: quod esset absurdius, nec enim mens à Diabolo extra corpus suum potest deduci.

Cùm solus spiritus hoc patitur) Burchard. etiam, Iuo & Pseudo-Augustinus habent, *patitur*, quod positum pro; *patiatur*; sed restringitur ad sectam istarum muliercularum, de q.b. est sermo Nam istæ non poterant, nisi in somnis, talia perpeti ; nec possibile erat Diabolo illa reipsâ exhibere (nempe Dianam aut Herodiadem Numen, aut veras bestias tam celeriter se mouentes) quæ simulabat.

Necessarium itaque fuit, hoc illis perpetuò contingere apparenter. Vnde etiam patet, quàm ineptè hinc strigum patroni colligãt, ne nunc quidem vnquam mulierculas maleficas corporaliter hęc pati, hoc est, verè de loco in locum transferri, aut concumbere. Quin etiam de his ipsis Dianianis non affirmatur, quid fieri possit, vel non possit; sed tãtum quid de facto fieri soleat, vel non soleat. Subsequitur in Canone.

TEXT. *Quis enim non in somnis & nocturnis visionibus extra se educitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam viderat nocturnis vigilando? Quis vero tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur.*

En primum argumentum quo probat hęc muliercularum dicta ex mera illusione manasse, & videri illis facta, quæ nunquam facta fuerunt. Probatio huiusmodi est: Nemo est cui non, concurrente sola vi naturali, frequenter accidant multa videre somniantẽ, quæ putat se peruigilem videre: & ideo experrectus putat se non in somnis, sed in vigilia, hæc conspicatum. Quod si tantum naturalis causa; passio puta præcedẽs, languor, vel quid simile: potest, polletq; quãto id facilius erit virtuti causæ superioris, qualis est potentia Diabolica, quæ naturalibus illis, non liberis, causis abuti, cum vult, potest? Igitur dementis ac stupidi foret hominis cõ-

ten-

tendere, huiusmodi non potuisse non corporaliter simul contingere. (Hinc subinfert tacitè mulierculas istas fuisse delusas; quia q̃ in spiritu tantùm illis contingebant ea sibi vigilantibus accidere corporeo sensu percepta contendebant.) sicut hebes foret, qui naturales somniorum delusiones verarum rerum ac factorum nomine cohonestaret; quia visus sibi vigilando ista perpetrare. Sẽsus ergo istorum verborum; *Qui hæc omnia, quæ in solo spiritu, &c.* pendet à superiore mẽbro. Scilicet, *hæc omnia* quæ nunquam vigilantes viderant, sed viderant tantùm cùm dormiebant. Qui hunc sensum esse non videt, næ ille vigilans somniat, & oculis apertis nihil videt. Aduersarii autẽ nostri, sic interpretantur: In somnis homo sæpè videt q̃ nunquam viderat vigilans: ergo mulieres etiam istæ decipiuntur in omnibus, quę fatentur à se facta vel visa. Nonne vitium consecutionis vel pueri viderent. Nempe falsum assumi, aut saltem id quod priùs fuit probãdum; mulieres istas tantum somniasse, quæ fatebantur. Æquè perperam exponũt quod sequitur; stultus & hebes est, qui quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitrãtur: ergo stulti sunt & hebetes, qui credũt ista mulieribus his simul in corpore accidisse. Quis enim non continuo excipiat: quin tu prior probas hęc in solo spiritu facta & tum demũ tibi corpus licebit excludere.

Vt enim Canonis honori consulatur, necessarium est hæc sic coniunctim accipere: quę in solo spiritu fiunt ea simul in corpore contingere non posse: non verò quæ in spiritu fiunt, etiam simul in spiritu & corpore contingere non posse; hoc est, ea, quæ quis somniat simul somnianti reuera contingere nō posse: quo nihil foret absurdius.

TEXT.

*Cùm Ezechiel propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore, vidit? & Ioannes Apostolus Apocalypsis Sacramentum in spiritu, non in corpore vidit, & audiuit? * Sicut ipse dicit: statim, inquit, fui in spiritu. & Paulus non audet dicere se raptum in corpore.*

Ezech. 3. & 11. Apoc. 1. & 4. 2. Corinth. 12. * Iuo sicut ipse statim, inqt. fui in spiritu.

Ecce S. S. exempla, quibus probat nonnunquam aliqua contingere homini in solo spiritu, & non in corpore. Hoc est imaginariè seu spiritualiter, & non re vera seu corporaliter. Hoc bene probat Canon, nec eo ampliùs probare potuit: Quare nec ampliꝰ probare voluisse credendus est nisi quis auctorem Canonis supini stuporis velit accusare. Omnes enim norunt exempla particularia, non nisi de aliquibus & non de cunctis probare. Ex particularibus enim vniuersalis conclusio non deducitur. Esto contigerint ista Ezechieli, Ioanni, Paulo in spiritu: Ergone nihil aliis contigit in corpore? Ergo quæ de CHRISTO & Habacuquoq; legimꝰ, illis in solo spiritu contigerunt? quis hoc adfirmans, nō ad Anticyras relegetur? Audēt ta-

men Ponzinibius, Alciatus, Duarenus, ac similes, qui ea affirmant, vnde hoc quod diximus necessariò consequitur. In Pseudo-Augustino aliter ista leguntur, nempe. *cùm Ezechiel, & alij Prophetæ, Ioannes Euangelista etiam & Apostoli in spiritu non in corpore visiones viderint.*] quibus verbis de Prophetis & Apostolis videtur voluisse vniuersim id affirmare, vt cõsecutio efficacior redderetur. si hoc voluit, & non quod Canon tantũ; vide mendacium audax. Quis credat talia vel B. Damaso, vel D. Augustino in mentem venire potuisse? Nulli Prophetæ, nulline Apostoli verè & corporaliter vllas visiones viderunt? Dormiebat Princeps Apostolorum, quando excitatus Angelum vidit, & ab eo deductus ex carcere, solutis cathenis, liberatus fuit: *Actor. 12. vers. 7. & 8.* Somniabat CHRISTVS Dominus quãdo à Satana super templi pinnaculum, & supra montem excelsum translatus? *Matth. 4.* Somniabat Abacuc quando ab Angelo à Iudæa translatus in Babylonem, & Daniel in somnis cibum comedit in leonum lacu? *Daniel. 14. vers 35.* Condemnent etiam isti Canonis Ancyrani supplctores, omnes illos Patres doctissimos & sanctissimos, qui corporali visione in specie aliqua visibili cõtendunt ab Esa *c. 6.* Domini gloriam visam; *D. Gregor. Nissenum orat. 6. de beatitud. D. Chrysostom. in d cap. 6. & homil. 4. de incomprehensib. Dei natura. & in Ioan. homil. 14.*

D. Cyrillum Alexandri. lib. 1. in Ioan. cap. 22. & horum sequaces Euthym. ac Theophilact. in 1. cap. Ioan. Damnent D. Irenæum *libro 4. capite 37.* Chrysost. *d. homil. 14.* & Theodoret. *in Dialog. Immutabilis*, sic accipientes illud Oseæ 2. v. 10. *Visiones multiplicaui, & in manu prophetarum assimilatus sum.* Falsus ergo potiùs ille auctor negans vniuersim. Bressius noster de tribus tantum; de quibus tamen ipsis hoc non ad modum certum vel necessarium. Ezechiel tantùm asserit, *assumpsit me spiritus*, c. 3. v. 12. & 14. Item *spiritus quoque leuauit me, & assumpsit me*, c. 11. v. 1. Sed non additur imaginariè, an cum corpore, vt Abacukũ. Quid? quod probabilior, imò fortè sola vera interpretatio est, spiritũ illic vocari Angelum, & dici Prophetam in corpore, & quidem cunctantem ab Angelo translatũ de loco ad locum, nempe à fluuio Chobar in suburbia Babylonis vbi Iudæi de transmigratione degebant, *d. v. 12. & v. 14.* & postea inde Hierosolymam *d. c. 11. v. 1.* quę interpretatio melior est, tum quia magis amica contextui; tum quia probata D. Hieronymo his verbis: *Transferturq; Propheta non, vt quidam existimant in spiritu, sed in corpore: quod & de Abacuc, iuxta Theodotionem legimus.*] assentitur Theodoretus, sed & Polychronius, & alius Scholiastes Græcus *in cathena*: quibus tutiùs assentiare, quam Rabbinizantibus; qui exponunt visum sibi vehementi vento rapi.

Apo-

Apocalypſis ſcriptor B. Ioannes fatetur ſe, *in ſpiritu fuiſſe*, c.1.v.10. non tamen credendus eſt in ſomnis vidiſſe quæ narrat, ſed vigil in exſtaſim raptus: atq; ita illa, quæ præſentia non erant, ſed futura, corporaliter nõ vidit, ſed in ſpiritu, vt rectè Ambroſ. Haymon, & alij eo loco interpretantur. Quare non ſatis aptè aduerſarij ex hac D. Ioan. reuelatione colligunt, maleficis omnia quæ fatentur in ſomnis contingere: neque hoc Canon ex iſto B. Ioan. exemplo voluit, vel potuit probare. Tertium illud de B. Paulo, non contra nos, ſed in ſeipſo, plus habet difficultatis. Verba ſunt, 2. Corint. 12. v. 14. *Noui hominem in* CHRISTO *ante annos quatuordecim (ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit) raptum huiuſmodi vſq; ad tertium cælum. Et ſcio huiuſmodi hominem, ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit. quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* In hoc toto teſtimonio non aliud poteſt canonis inſtituto accommodari: quàm audaces nimium fuiſſe has mulierculas, quæ non formidarent de ſuis viſionibus certi aliquid definire: nempe ſe tunc certò corporalibus ſenſibus ea percepiſſe; cùm tamen Apoſtolus, neutram de ſua viſione partem audeat affirmare; ſed dubius maneat, an in corpore, an extra corpus fuerit raptus. Verùm hic (quæſo Lector) attẽde primò, quam id pro aduerſariis nihil habeat momenti.

Quid

Quid enim? Diuus Paulus non audet pro fiteri, an tum fuerit in corpore, an extra cor pus? ita sanè loquitur. Nō igitur potuit mu lierculis illis constare, an & ipsæ tum, quan do putabant se cum Diana equitare, fuerint in corpore. Hæc enim tota vis argumēti est. Respondeo primum id non sequi. Non quia conferendæ vllo modo sapientia vel solertia hæc vasa ad ignominiam cum vase electio nis (absit talis blasphemia) sed quia res valdè dissimilis est. Habuerunt enim istæ mulier culæ, non solum vnde possent, sed vnde de- berent intelligere, spiritu tantum & imagi nariè hæc se passas. rei videlicet impossibili tatem, vt dixi; quam quia delusæ non intel- ligebant, nec veritatem docentibus auscul- tabant, meritò Canon eas damnauit. Apo- stolus autē nihil habuit, cur se deberet in al terutram partē resoluere. Cōtra solet nostri æui strigib. accidere, quibus plurima suppe tunt indicia, vnde queant & debeant intelli- gere se in facto nō delusas, & corporaliter se, quæ asserunt, egisse; quæ hoc eodem libro, & hac sectione copiosè sum prosecutus. Vnde iam constat nec ab illis Dianæ comitibus ad nostras striges validū satis argumētum peti, quod fusiùs ostendā §. sequenti: nec D. Pauli exemplū istud plus probare, quàm non sem- per visiones istas in corpore simul & spiritu accidere. Attēde secundo eos, qui ex hoc v. 14 colligunt id quod aduersarij nostri con-

ten-

tendunt,cogi dicere illud; *in corpore vel extra corpus*, sic accipiendum; quasi neget se scire, an visio illa reipsa & vera apparitione, an imaginaria tantùm cõtigerit. Qui sensus est à canonis mente (nisi manifestum errorem Canoni adscribas) plane alienus: sequeretur enim nesciuisse B. Paulũ an verè in tertium cœlũ & in Paradisum raptus fuerit, corpore & anima simul, sicut Abacuc in Babylonem; an verò secundum spiritum tantùm, sicut B. Ioannes in Pathmos existens: quod dici nequit, quia B. Paulus scire poterat, corpus suum Damasci in terra mansisse, & hoc tenebatur credere sociis, qui eum deduxerant, & Iudæ qui hospitio eum exceperat. Et hunc sensum accuratè, & meritò post D. Augustinum refellit D. Thomas, & ostendit esse sensum Iudaicum, à D. Hieronymo quòque explosum; veram autem sentẽtiam verborum B. Pauli esse, quòd ignoret; non an in exstasi hoc sibi acciderit (quod satis sciebat, & non fuisse corpus loco motum) sed an durante illa exstasi & visione, anima modo extraordinario miraculoso fuerit, diuina quapiã operatione, ab ipso corpore separata; vel vtrum anima manserit in corpore illud informans, alienata tamẽ à corporeorum sensuum functione. *Sic ille 2.2.q.175.a.6. & de verit.q.16.a 6. & in d.c.12. quo loco etiam D. Chrys. hom.28. Theophil. Haymon. Sedul. Caietan. Catarinus.* Aduerte tertiò eos, qui volunt hoc exemplo

doceri

doceri animã D. Pauli extra corpus raptam, facere canonis auctorem temerarium, qui præsumat affirmare id de quo negat Apostolus sibi liquere: affingunt etiam canoni, quod nullo modo dixit. Denique qui hinc eliciunt non posse aliquem corporaliter per angelos deferri, dissentiunt à D. Paulo: nam putabat id fieri potuisse (secundum eorum interpretationem) alioqui nõ dubitasset, sed apertè pronũciasset se extra corpus raptum, si in corpore credidisset se rapi non potuisse. Quomodocunque tamen has tres Ezechielis, B. Ioannis & B. Pauli exstases interpreteris: inde nec consequetur mulierculas illas nequiuisse à dæmone corporaliter transferri; quia à non esse factum, ad non posse fieri, inualidum est argumentum: nec etiam consequetur, quia sic tribus illis contigerit; similiter, non aliter, mulierculis istis contigisse: multò minùs consequetur, sic semper & vbique omnibus contingere: sed duntaxat consequetur, decipi illas mulierculas potuisse, quia hæc illis non corporaliter, sed imaginariè duntaxat contingere potuerunt. Sequitur in Canone.

TEXT. *Omnibus itaq; publice annunciandum est, quod qui talia, & his similia credit, fidem perdit.*]

Concludit istas mulierculas debere iudicari hæreticas: de his enim, & qui, qualia mulierculæ istæ credebant, credunt, hæc accipienda. Nam aduersarij qui hæc verba ad

omnes noſtrarum ſtrigum cōfeſſiones porrigunt, iniqui ſunt inquiſitoribus fidei, & nimis in maleficia liberales, & errant multimodis. Primò quia iſtud, *qui talia credit* referunt abſurdiſſimè ad proximè præcedentia: præceſſit autem proxime de Paulo, Iohanne & Ezechiele. Quæro igitur, An fidem perdit, qui hæc ita credit contigiſſe illis, vt canon refert? manifeſta quidem hæc foret ipſius canonis contradictio, & (vt ſcholæ loquuntur) implicantia in adiecto. An ergo volunt fidem perdere, qui non credit his tribus iſta contigiſſe, ſicut Canon aſſerit, hoc eſt, contendit hæc illis non tantùm imaginatione, ſed etiam in corpore contigiſſe? Sed tunc iſte ſenſus nō aptè cohæreret cum præcedentibus; & dicendum fuiſſet; *Quod qui talia non credit.* Deinde hoc non foret verum. Nam etſi aliquis diceret B. Paulum in corpore raptum; non perderet idcirco fidem; ſed temerarius tantùm eſſet, qui aſſereret, quod Paulus ſe profeſſus neſcire. Qui diceret Ezechielem corporaliter translatum, contra communiorem recentiorū ſententiam loqueretur, ſed fidem non perderet: quia probabiliorem veterū Patrum ſententiam ſequeretur; & aliàs canon Diuum Hieronymum, Theodoretum, Polychronium, & Græcos alios ex eo capite ſolo hæreticos pronunciaret; quod non eſt ferendum. Non igitur hic verſiculus & decretum

de hæ-

de hęresi pertinet ad ea, quę velut argumentando Canonis authores inseruerunt; sed duntaxat ad pręcedentem Canonis sanctionem, qua Sacerdotes iubebantur populum docere, hæc istarum mulierculàrum deliria, (quę sunt commemorata) esse omnino falsa, & nata ex Diaboli delusione; &, eos, qui mulierculàrum affirmationi fidem adhiberent, à recta fide aberrare, & errore paganorum inuolui.

Sensus ergo, *qui talia credit*, qualia hæ mulierculæ Dianianæ, de quibus Canon agit. Hoc autem quod sequitur; *Et his similia*; non est referendum ad omnia, quæ mulierculæ istæ credebant, sed ad quædam quæ credebant, & erant verè hæretica. Primò, aliquid esse Numinis præter verum Deum. Secundò, quod alteri quàm vni Deo diuinum honorem liceat exhibere. Tertiò, quod talia suadens, aut ad talia hominem deuehens sit bonus spiritus. Quartò, quod nequeant eis talia contingere imaginariè, seu in solo spiritu. Quintò, quod possit vllus immediate, præter solum Deum, subitò vel sine rerum naturalium applicatione, speciem seu essentiam vllius creaturæ, in aliam commutare; vel vera creatione aliquid producere. Nam hæc omnia eas credidisse partim expresse in Canone habetur; partim non improbabiliter ex eo colligitur. Ad hæc ergo talia & similia, hoc est, hæretica, istud est referen-

ferendum. Non poteſt autem referri ad cætera, in quibus decipiebantur quidem, non verò idcircò fidem perdebāt. verbi gratia, primò, quod putabant de facto hæc ſibi vigilantibus accidere. Nam hac in re deluſæ tantùm erant, non hæreticæ. ſecundò, quod putabāt veris ſe beſtiis vehi. tertiò veras beſtias poſſe tam citò tam longa terrarum ſpacia traiicere, & per aërem volare, ſine ſpiritualis intelligentiæ opera. qui ſunt errores contra philoſophiam & rectam rationem, non cōtra fidem Catholicam. quartò, quod opinabantur ſe conuenire & diſcurrere cum multitudine mulierum & hominum aliorum, partim viuorum, partim mortuorum, quæ tantùm erat deluſio, & non hæreſis. Si verò credidiſſent ſe dæmonum opera poſſe corporaliter deferri, etiam per aërem valdè celeriter, ſucceſſiuè tamen, & congruo actiuitati dæmonis, & earum conditioni, tempore; id nec erat hæreticum, nec deceptio; ſed dubia duntaxat quibuſdā opinio, re autem vera probabilior, & tantùm non de fide ſententia. Igitur quod ad hanc tranſlationem attinet, non deciditur quid Diabolus facere poſſit, ſed quid de facto cum iſtis mulierculis egerit.

Ex his iā perſpicitis, quæ hoc canone definiantur eſſe hæretica? nempe quinque illa à me commemorata; Quorum 1.2.3. & 5. etiam Toſtatus Epiſcopus Abulenſ. *poſtea ci-*

tandus, Cardinalis Turrecremata *ad d.c. Episcopi*. Syluester sacri Palatij Mag. & alij obseruarunt: & quidem *1. 2. & 3.* apertè satis colligitur, ex iis quæ iam in textu sunt explicata. Quintum verò fuit significatum obscuriùs, quando dixit, *super quasdam bestias*: sed apertissimè decidetur sequentibus canonis verbis. Equidem. Quartũ addidi, videns apertè elici ex cõtextu, cum agit de exemplo reuelationis B. Ioannis. nam S. S. satis apertè docet eam merè spiritualem fuisse: & ideò ex S. S. satis apertè conuincitur, aliquam visionem merè spiritualem esse posse. Nunc pergit quintam illam probare.

TEXT. *Et qui fidem rectam in Domino non habet, hic non est eius, sed illius in quem credit, id est, diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est, Omnia per ipsum facta sunt.*]

Pergit ostendere has mulierculas fidem perdidisse. Quasi dicat: Dixi has miseras fidem perdidisse: quia nulla est fides, nisi quæ recta fertur in Deum, vt in primum principium, & naturæ auctorem ac Dominum totius creaturæ. Qui ergo non habet huiusmodi rectam fidem (hoc est, non erroneam, nec detortam aut diuisam ad alia Numina) *ille non est* DEI (vt legit Iuo & Burchardus) hoc est, non pertinet ad DEVM; *sed est Diaboli*, cui se mancipauit, & ad quem pertinet, quia in eum credit. Nam ad eum confugit, post eum conuersus; eo ipso quod credit il-

lum

lum esse creatorem huiusmodi bestiarum, quibus per aëra transferantur. Hæc enim opinatio eius contraria est S. S. attestanti; quæcunque creata sunt, per Dominum nostrum, & non per bonos vel malos angelos esse facta: & sine DEO factum esse nihil, quod factum est. Cùm itaq; tam diserte hoc veritas Euangelica profiteatur, meritò concludit.

Ioan. 1.

*Quisquis ergo aliquid credit posse fieri, aut * aliquam creaturam in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem aut similitudinem; nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt: proculdubiò infidelis est, & pagano deterior.*]

TEXT: * Sic Iuo & Burch.

En capitis totius anacephalæosin, in qua recolligens author multos Paganorum errores, eos omnes apertè damnat: & subindicat mulieres illas sceleratas, his omnibus assensum præbuisse. Nam alioquin hæc nihil omnino ad præcedentia pertinerent. Putabant ergo Gentiles 1. à suis numinibus, quæ plurima & vanissima colebant: posse res aliquas de nouo fieri seu creari. sic enim existimarunt à Neptuno equum, à Minerua productam oleam: quod esse hæreticum patet. quia creare est infinitæ potentiæ & ideò soli Deo competit, vt probatum ex initio Euangelij secundũ Ioannem. Sed credere, quod per applicationem actiuorum & passiuorum, aut per alterationem qualita-

tum, modo naturali generationis siue mutationis, quædam ex subiecta materia, dæmonum industria, gigni queant, non est hæreticum; sed verissimum, *vt docui lib. 2. disquisit.*

2. Credebant posse à Pseudotheis suis homines & animantia in cœlum transferri seu Deificari (quoad homines vocabant, *Indigitari*) quod Canon noster dicit, *mutari in melius.* Sic illi cœlum Diis, & Semideis, Semonibus, Medioxumis, & Patellariis implerunt; quinetiam & aquilas & canes, & coruos, & asinos hoc honore dignati. quo nihil magis impium aut stolidius. 3. Credebant posse ab illis bestias in viliora bruta, vel homines in bestias verè transformari; hoc noster Canon vocat, *in deterius immutari*; quibus narrationibus tota Nasonis Metamorphosis, & Diui Augustini lib. 18. de ciuitate DEI, redundant: quod etiam est planè erroneum. Sed erroneum non foret opinari, imperfecta quędam, ad eiusdem speciei perfectionem, naturæ consentaneam, à dæmonibus perduci; aut quæ perfecta sunt, ab iisdem debilitari, aut viliora accidentariè (vt dici solet) reddi, ac effici posse: quod docet quotidiana experientia. 4. Putabant illis Deificatis (vt sic loquar) animantibus, maiorem, quàm cùm in terris versabantur virtutem atq; efficientiã inesse: qua de re multa Spinæus, *q. de strigibus, c. 27.* post D. Thomam *in lib. 12. Metaphys.*

Quin-

Quintò censebant hæc fieri à bonis spiritibus, hoc est, à Diis suis; quos nõ credebant esse cacodęmones. Quę quinq; meritò cuncta tam graui censura notantur. Hæc ergo subindicat omnia credidisse mulierculas illas. *Primò* posse à Diana vel Herodiade, de *nouo* fieri seu creari tales bestias. Secundò, Herodiadam & Dianam factas Deas. Tertiò, posse ab illis homines, in quas vellēt, bestias commutari, vt de Circe gentiles crediderunt. Quartò, bestias hasce, quasi Deificatas, posse per aêrem volare, & minimo tempore ingentia terrarum spacia permeare; quod eiusdem speciei bestiæ adhuc terrenæ non valerent. Quintò, hæc se obtinere beneficio bonorum spirituum (quales putabāt Dianam & Herodiadam) existimabāt. Hinc patet, ad quam & qualem credulitatem hæc canonis vltima verba sint referenda.

Duo hîc quæri possunt. Primò cur hoc versiculo solum mentio facta primi & secūdi membri, hoc est, creationis & transformationis? Secundò, cur dicatur *Pagano deterior*, qui credit idem quod Paganus?

Ad 1. respon. quia capitis huius intentio præcipua fuit, ostendere quòd hę mulierculæ incidant in idololatriam, & apostasiam: quia omnia illa capita errorum fidei, pluralitatem Deorum introducunt, & quoddam inferunt à Deo ad Dæmones transfugium. Nihil verò apertius præsupponit Deorum

pluralitatem, quàm primùs ille & secundus error.

Ad 2. resp. quia loquitur de iis, qui semel baptismo illuminati fuerunt, & ab eo apostatarunt, vt patet ex c. initio. Nam finis capitis ipsi principio respondet. quia tales derelicto creatore suo. Diaboli suffragia quærunt. Quod subsequitur in contextu;

TEXT. *Nõnulli inueniuntur, qui interno liuore permoti, in perniciem suorum inimicorum altaria* &c.

Hæc iam sunt parerga, & constat verba esse Gratiani, nec enim habentur in Burchardo, nec in Iuone, nec in Pseudo Augustino: & eorum summa desumpta fuit ex c. 13. eiusdem q. 5. quæ de alia specie facti agit.

Secutꝰ sum in hac interpretatione pcipuè Tosta *in c. 4. Matth.* Torquemadam, supra & alios, quos recentiorum pleriq; sequuntur.

III. §. *An hic canon aliquid ad hodiernas striges pertineat, aut ad eas sit extendendus?*

Contendunt id Alcia. Ponzinibius, Duarenus & Wierus, & alij pauci nituntur argumentis hisce. Primò *in c. Episcopi* dicitur, eas nocturnis horis cum Diana aut Herodiade super bestias equitasse: conuenisse statis temporibus, & in cõuentu præsidi cõuentus obtẽperasse: quę cuncta nostris Lamiis conueniunt. vt videtur sensisse Mart. Nauarrus. Secundò, in v. *omnibus* dicitur, quod, qui talia & his similia credũt, &c. Lamiæ verò credunt his similia. Tertiò, Lamiæ credunt se

transformari in cattos, canes, anseres, & alia bruta; quod hic in vlt. v. damnatur. Quartò, sic videtur canonem accepisse Burchardus. *nam lib. 19. c. de arte Magica, v. vlt.* hæc scribit: *credidisti vt aliqua fœmina sit, quæ hoc facere pos-sit, quod quædam à Diabolo deceptæ se affirmāt ne cessariò & ex præcepto facere: id est, cum dæmonum turba in similitudine mulierum * transformata (q vulgaris stultitia* HOLDAM *vocat) certis noctib. equitare debere super bestias, & in eodē se consortio annumeratā esse? si particeps fuisti istius incredulitatis, annum vnum per legitimas ferias pœnitere de-bes.*] quib. verbis videtur expressè respicere ad nostrum c. Episcopi, & illud sui temporis strigib. accommodare. Quintò, illæ mulier culæ dicuntur illusæ; sed & Lamiæ similia narrāt. Similiter ergo ex illo capite creden-dæ sunt à dæmone delusæ talia confiteri.

Verumtamen communis opinio Theologorum & Iurisconsultorum est, *capitulum Episcopi, ad Lamias nostras non pertinere*, tenent hoc Abulens. Turrecremata & alij mox ci tandi, & sic passim Romę, in Italia, Hispania, Gallia, Germania, fidei inquisitores à sede Apostolica deputati & confirmati, & Iudices sæculares, qui iustiores & doctiores, vnani miter practicant: vt non obstante isto capitulo Lamiarum confessionibus credant, & contra easdem ad mortis vsque supplicium procedant. Quod à me multis probatum *lib. 2. q. 16. & fusiùs lib. 5. hac sect. 16.*

Dico igitur *sententiam extendentium hunc canonem ad Lamias nostras, primò Lamiis ipsis infructuosam esse: deinde perniciosam Ecclesiæ & Reipublicæ. tertiò, periculosam assertoribus. quartò, rationi & veritati parùm consentaneam.* Probo singula. Primò est *infructuosa Lamiis*. quia per eam non eripiuntur supplicio. nam adhuc ex *d. cap. Episcopi* hæreseos conuincerentur. quoniã *c. Episcopi* tales mulierculas definiret esse infideles, & à Deo ad suffragia dæmonum desciscere. Et rectè definit. quia licet delusæ fuissent in somnis; tamen (vt optimè ratiocinatur Nicol. Iaquerius *Flagelli fascinarior. cap. vlt.*) postquã euigilarunt recordantes eorum, quæ in somnis egerant, putantes ea verè & corporaliter à se gesta; ratificant pactum & cultum dęmoni exhibitum. & sollicitè sibi cauent ab iis, quæ in somnis dæmon prohibuit, & omnia sedulò exsequuntur, quæ iussit facere. Fouent etiam pertinaciter voluntatem ad similes conuentus reuertendi, & faciendi quæcunq; arbitrantur se illic commisisse, sacrilega, Sodomiam, incæstus, infanticidia, idololatriam, &c. profitentur sæpè coram complicibus, etiam in iudicio se hæc nolle deserere. Quare sunt hæreticæ & apostatæ cẽsendæ, licet hæc nequam volũtas & opinio ex delusione nasceretur. Ad cultum enim & exercitium hæreticę prauitatis sufficit, liberè in eam cõsentire, & eã acceptare. Sicut si aliquis Catholic⁹

so-

somniasset se audire aliquem docentem vel concionãtem. Non esse purgatorium: postea verò vigilans putaret se vigilantem hæc audiuisse, & memor eorum quæ somniarat argumentorum, huic hæreticæ propositioni fidem ac consensum præberet, & animo, dictisq; eam foueret; talis dubio procul haberetur & esset verus hæreticus, & vt talis puniri deberet. Item sicut, qui (est comparatio Bernard. Cumani *Lucernæ numer. 9.*) in somnis passus est illusionem, quia somniabat sibi rem esse cum aliena vxore, si postea memor somnii complacet sibi de tali actu propter delectationem quàm inde sibi visus percipere ex spolio thalami alieni; licet non peccet ratione somnii, qua somnium fuit (quia iudicium rationis tum ligatum erat, & ideo tum peccare non potuit) mortale tamen adulterii peccatum sibi consciscit ratione complacentiæ subsecutæ, & cõsensus pleni in vigilia præstiti. Nam rectè D. Augustinus; delectari falso crimine verum est crimen. Deinde quis ignorat, has vigiles multa conari, ad hoc crimen: & conatus, qui ad cogitationem accessit, pœnam in atrocioribus criminibus merito exigi? *l. quisquis C. ad leg. Iul. Maiesta. l. si quis non dicam rapere C. de Episcop. & cleri. l. vni. C. si qua præditus potest. l. 1. D. d. extraordin. crimin. l. 1. D. ad leg. Pomp. de parricid. l. fugitiuus. D. de verborum signific.* Quis ignorat fautores & cõscios eadẽ

pœna cum maleficis puniendos? *l. 1 §. occiso rum D. ad S.C. Syllan. l. vtrum D. ad leg. Pomp. de parricid. §. alia. de public. iudic.* Deniq; patet in d.c. Episc. non obstante delusione hæreticas declarari. quia dicit *sceleratas, & retro post Satanam conuersas*, quod est esse apostatas à fide dicit, *alios secum ad infidelitatis interitum traxisse* (quod est dogmatizantium) *à recta fide deuiasse, fidem perdidisse, in errorem Paganorum deuolui, Diaboli esse non Dei, & Paganis esse deteriores.* Si ergo capitulum istud pertineret ad striges, deberent ergo adhuc hodie striges tractari, vt hæreticæ & à fide apostatantes. Quem igitur fructum ex hoc cap. percipiunt, quod illas tam clarè hæreticas pronunciat, & proinde subdit pœnis hæreticorum?

Secundum, *quod hæc sententia sit perniciosa reipubl. & Ecclesiæ*, clariùs probatur, quia strigum defensores conantur per hoc capitulũ obtinere, ne Lamiæ interficiantur. vt patet ex Ponzinibii, Wieri, & aliorum scriptis: & docet quotidiana experientia impunitas isto prætextu, vel minùs quàm oportet punitas dimitti: nec fidei Inquisitores inter Catholicos vllum maius impedimẽtum experiuntur, quam Legistas quosdam & rabulas hac falsa imbutos opinione ab hoc Canone definiri, hæc cuncta esse illusoria nec grauẽ mereri pœnam. Querũtur de hac re scriptores fere omnes ex Protestantibus Mollerus

comment. in consuetudin. Saxon. & Bodinus *in Dæmonoman.* ex Catholicis viri pii & docti Remig. *in dæmonolat.* Ludou. Richaume' noster *libr. trium discursuum.* Petr. le Loyher. *lib. 2. de spectris.* Crespetus *lib. de odio Satanæ. 1. discurs. 3.* vbi testatur iam Francis. I. tempore in Francia delatum numerum maiorem centum millibus, sed plurima cum accessione adauctum postea, iudicum conniuentia, & magnatum clandestino fauore. & grauiter deplorat *discurs. 8.* multitudinem iam esse tantam, quanta nunquam visa fuit: & causam gliscentis mali esse iudicum perfidiam, deceptorum Wieri scriptis, & deceptorum à Diabolo, vel certè complicum Sortiariorum. *vide illum à fol. 118* Sebastianus Michaëlis *Pneumolog. fol. 53. & 55.* scribit à Geneuensibus solummodò puniri magos, qui hominibus vel brutis nocuerint, cætera illorum detestabilissima scelera insuper haberi, & vt illusoria prætermitti: non curari ab illis iniurias Deo illatas per idololatriam, blasphemias, Sodomiam , &c. & ideo hodie Geneuam esse scaturiginem viuam atheismi & idololatriæ. Hæc ille vicinus de vicinis suis potuit certò comperta habere. Conqueritur eadem de re Bartol. Spineus Sacri Palatii Magister, cùm scribit: *potissimam labem cur sic inualescat ista pestis esse, quorundam iuristarum persecutionē: quibus principes Theol. imperiti facilè credunt, quasi sapientibus, licet in huiusmodi*

satis rudes existant: vtpote Dei prouidentiam, Diaboli potestatem atque malitiam, & pleraque alia Theologica, ad quæ præsens articulus deducitur, ignorantes: & implent allegationibus legum folia: quæ & in pluribus non faciunt ad propositum: eo quòd puros actus humanos possunt regulare leges humanæ, non autem Diabolicis colligatos possunt bene cognoscere: sed solum præsupposita cognitione superioris scientiæ, sacræ (inquam) Theologiæ, possunt pœnas determinare talibus conuenientes. Sic ille Apolog. I. cap. 3. postea c. 4. sic scribit. *Hoc capitulum* Epis. *male intellectum à iuristis, quatenus hæc quæ ad Theologiam pertinent pertractat, est causa illorum ruinæ, putantium eò quòd in corpore iuris Canonici redactum est, posse proprium sensum circa illud ita prodere, vt etiam Theologorum communi sensui se opponant, &c.* Idem c. 9. *Adeoque nunc inualuit ista pestis: vt dixerit in quadam concione diabolus, qui in forma Principis apparebat (vt retulerunt, qui adfuerunt nonnulli ab inquisitore deprehensi) sitis omnes bono animo: Neque enim elabentur anni multi, quod numero superabitis* CHRISTI *fideles. quod optime diabolus obtinet suffragio diaboli sibique similium, qui se patribus Inquisitoribus opponunt, dicentes hæc esse deliramenta, sicque scelestis his Apostatis fauent, & in hæresib. suis indirecte confirmant. Nisi enim præpedirentur patres Inquisitores horum molestiis: quorum sæpe Principes, tanquam sapientum persuasionibus inclinati, denegant auxilia Inquisitionis officio debita: iam eorundem feruentium inquisitorum Zelo secta hæc*

esset penitus deleta, vel certe extra fines Christianorum penitus fugata. Et his omnib. antiquior vnus Inquisitorum Nicola. Iaquerius Anno 1457. Sic scriptum reliquit: *Quod quidem* c. Episcopi, *quidam incaute attendentes obstaculum non modicum præstant exstirpationi sectæ, & hæresis fascinariorum, vnde ipsa fauorem accipit, & incrementum.* Hactenus ille flagelli fascinar. cap. 9. Verum quid opus è Galliis, Italia, & Germania coâceruare testimonia? Nonne in ipsa nostra Teuthonica Brabantia, quæ solebat ab hoc crimine satis esse pura, hoc scelus videmus gliscere, ex quo multorum in corda falsus d. c. Episcopi sensus se penetrauit, maximè Iudicum & causidicorum quorundam, quibus temerè vsurpata Wieri lectio, & incautè auditi sermones Loolei, & à quibus diuina iniuria, & Catholicæ religionis dehonestatio haud magni penditur. Minantur mihi Philippicas, & calami rigorem: exspecto, & reexspecto, sed nihil video nisi minas & inanes iactantias. Pergunt interea canes impedire, & caulas lupis reserare. Sinunt malum proserpere, immò fouent dum non prohibent, quinetiam prohibentes ipsi prohibent. Quid negligere cùm possis perdere peruersos, aliud quàm fouere? *error cui non resistitur, approbatur: & veritas, quæ non defenditur, opprimitur.* Hi dominium Tyrannicum dæmonis in CHRISTI Ecclesiam confirmant. Horum ope-

ra sa-

ra salus reipubl. proditur, ab his de communi interitu priuata lucra comparantur; quibus volupe est in vtramq; aurē dormire, donec tortuos' draco se toto corpore insinuet; & venenum apostasiæ, idololatrię, ac nefandissimarum libidinum, incredibilis crudelitatis, execrandorum sacrilegiorum, & quotidianarum contra tenellam ætatulam, cōtra fruges & alimoniā mortalium, cōtra patriæ totiusq; generis humani salutem, machinationum, per totum paulatim Christi corpus diffundat. Quis nō hos de republ. & Ecclesia quàm pessimè mereri pronūciet? quis non profliget, execretur? videm', si qd quam videmus, impunitate striges fieri deteriores, & pedetentim plures plure sq; sibi complices impigrè adiungere; nec quidquā illis optabilius esse, quam quod assiduè Diabolus inculcat, sinceram adhuc partem eodem carcinomate peruadere. Si de vllo crimine verum, de hoc sanè verissimum est vetus illud, *Parcendo nocentibus innocentium salutem conseruari non posse*. Deus ipse per Esaiam satis apertè Babyloniis insinuat, se regioni in qua maleficis parcatur, propitium nunquā futurum, sed ab ea grauissimas pœnas exacturum. *Venient* (inquit) *tibi* (Babylon) *hæc duo subitò in die vna sterilitas & viduitas. Vniuersa venerunt super te propter multitudinē maleficiorū tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorū vehementem, Sapientia tua, & scientia tua hæc de-*

cepit te, veniet super te malum, & nescies ortũ eius: & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare. sta cum incantatoribus tuis, & multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua: si fortè quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorũ stent & saluent te augures cæli, &c. cap. 47. v.9. 10. & 11. Confirmat B. Ioan. Chrysostom. deplorans quod ab hoc nefario ausu vix orbis minima pars seruetur, & omnes ferè sint æternæ mortis periculo expositi; hæc Dei irã semper quidem prouocasse; sed nunc multo magis, post tot tam ingentis beneuolentiæ ac miserationis tam insignis indicia, postquam ille filium suum redemptioni nostræ impendit. *Lege illum hom. 10. in c. 3. Epistol. 1. ad Tim. sub fin.* Quid ergo fas sperare nobis, vbi tot quotidie pullulant maleficorum fascinariorum defensores, & in Scabinatus, Cõsulum, Fiscalium, Parlamentorum, & in ipsa Principum sacraria irrepunt? Vtinam recogitarent annos antiquos & priora sæcula reuoluerent: statim deprehẽderent, nulli vnq̃ Principi, Reip. Prouinciæ maleficia exitio non fuisse quorum exempla quędam Monito III. in fine ponantur. Vnde etiam probatur quod sequitur.

Dixi tertiò *hanc sententiam esse ipsis assertoribus valdè periculosam.* Probatur, 1. quia, vt ex dictis Esaiæ verbis patet, Babylonicam sortẽ in vltione sibi cõsciscunt q. Babylonis

ſcelus imitantur, & Diaboli contra DEVM partiariis, ad diuinam iniuriam, & patriæ perniciem, & Eccleſiæ Catholicæ peſtem, adeo ſedulam atq; fidelem operam nauant, & Satanæ regnum propagat & Antichriſti ſunt metatores. 2. Quia dum non credunt aſſertioni Theologorum (ad quos ſpectat de peccato, ſit vel non ſit; item quantum vel quale, iudicare) nec ſtant Pontificum decla rationi, aut communiori Eccleſiæ iudicio, ſuæ nequiter, & incautè fidunt prudentiæ ſapientiæq; : & præter peccati noxam excommunicationis etiam ſe periculo exponunt; in eos latæ: Qui Inquiſitores in hæreticorum inueſtigatione & punitione impediunt. Tertio quia non immeritò ſe faciunt multorum criminum ſuſpectos: inprimis q; non ſint alieni à crimine quod defendunt, vt Iaquerius notauit de Doctore Edelino, & Treuiri norunt de DOCTORE Flaet, & de WIERO teſtatur Creſpetus *diſc. 3.* & docuêre Leloyher. Richeaumeus, & alii cõplures: & poſſem ipſe quorundam nomina referre. Item quod cauſa negandi ſit atheiſmus eò quod non credant eſſe dæmones; vel quia non benè ſentiunt de diuina prouidentia: quam putant ſinere, innoxios à dæmone infamari, repręſentari, & tandem ſupplicio affici: vel quia pertinaciter tenent dęmonem non poſſe corpora localiter transferre, nec tẽpeſtates ciêre, nec morbos ho-

mini-

minibus immittere, quæ contra fidem ſunt, quia S.S. repugnant, vt docui *lib.2. Diſquiſit. q.11.12.&16.& lib.3.quæſt.4.ſect. 2.* & quia ſentiunt aliter quam Eccleſia. Nam caput Eccleſiæ, & (vt ſic dicam) eius lingua ſeu os eſt Pontifex Romanus: Pontificum vero Romanorum multi poſt d.c. Epiſcopi adhortati ſunt Inquiſitores, vt contra ſtriges ſeu Lamias, ſedulo & ſeueriter procedant, & peſtem hanc exterminent; & harum crimina, ſe non pro illuſionibus, ſed pro veris ac nefandis exceſſibus habere manifeſte profiteãtur, vt patet ex Pontificum Bullis Innocentii VI. ad Inquiſitores Germaniæ, Iulii. III. ad Inquiſitorem Cremonenſem, Hadriani VI. ad Inquiſitores Lombardiæ, & Clementis Septimi ad Epiſcopum Bolenſem de ſtrigibus Mirandulanis; quas bullas referunt & ſcriptis ſuis inſerunt Sprengerus, *in princ. mallei maleſic.* Spineus *quæſt. de ſtrigibus ca.15.& Apolog. 1. cap.11.* & integras ponit Pet. Binsfeldius *libr. de confeſſ. maleſic. edit. vltima.* Sic etiam ſentiunt cuncta tribunalia Eccleſiaſtica Italiæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, Galliæ: ſic ſemper Apoſtolici Inquiſitores in praxi obſeruarunt: ergo hîc eſt ſenſus, hoc iudicium Eccleſiæ; à quo diſſentire non eſt cordis ſincere Catholici, ſed hæreſim ſapit. Mihi quidem, qui Eccleſiam non audiunt aliquid definientem, pro Ethnicis ſunt & profanis. 4. tales ſi à malitia, certe nequeunt ex-

cusari à stupore ac stolida temeritate ac pręsumptione. Non à stupore & stoliditate; quia negant posse fieri, quæ recta philosophia & Theologia fieri posse conuincit, (*vt ostensum lib.2.& 3.*) vt quia negant facta, quæ vbique, & omnes fere se fieri vidisse, & esse expertos, homines fide dignissimi contestantur: quod sapientum iudicio desipere ac insanire est: quia nihil velle credere, nisi quod propriis oculis adspexeris, signum est stoliditatis, vel proteruæ obstinationis, quæ, qualis ipsa est, cæteros putat, mendaces, fungos, & leues in credendo. Leuis est corde qui cito credit, sed cordis nullius & frontis ferreæ qui communi virorum proborum & sapientum assertioni non credit. Nec à præsumptione queunt excusari; quia ipsi ius vsurpant definiendi an aliquid sit hæreticum, necne; quod non ad Iuristas, sed ad Theologos; non ad Parlamenta aut subsellia laicorum, sed ad Episcoporum conuentus & Synodos pertinet: immo præferunt suam sententiam sententiæ Inquisitorum Fidei, & Pontificum Romanorum. Nam cum isti censeant non esse illusoria quæ striges confitentur: nostri aduersarii Wieriani contendunt, deceptiones esse & pro illusionibus habenda. Plane vltra crepidam sutores: & perinde faciunt, ac si lictores & alii iudicum exsecutores iudici dicerent, eum male iudicasse, & se sententiæ opponerent. Nam

in causa hæreseos Iudices laici reuera tantum sunt exsecutores sentẽtiæ per Ecclesiasticos iudices latæ. Quando enim Ecclesia definiuit, verbi gratia, qui negat transsubstantiationem panis in veram carnem & sanguinem IESV CHRISTI in Eucharistia, hæreticus est, & pœnis hæreticorum plectendus; tum iudex sæcularis tantum cognoscit de facto, an Petrus hoc neget. Si Petrus dicat se negare, partes iudicis sæcularis non sunt aliæ, quam exsequi in hoc homine, quod Ecclesiæ decreto statutum: & tenetur credere, talem vere hæreticum esse. Sic quando Ecclesia definit striges nostras vt vere criminosas puniendas; non licet laico magistratui hanc sententiam eludere, dicendo hanc quæ fatetur delusam; sed rite confitentem debet condemnare. Nec etiam effugiunt notam temeritatis, tum iisdem ex causis; tum quia, cum nudi iuristæ, vel medici sint, tamen audent sibi arrogare declarationem determinationis conciliorum circa fidem; quæ auctoritas non competit nisi prælatis Ecclesiarum, idque de consilio Theologorum; quibus Prælatis solis concessa facultas canones fidei condendi. Aduersarii vero contendunt d. canonem Episcopi pertinere ad striges nostras, & ideo illo Canone decidi has deludi: Pontifices autem, quos nominaui, declarant illas non deludi,

nam iubent Inquisitoribus, vt in striges tanquam verorum criminum reas rigorem legum contra hæreticos latarum exerceant; nec tamen Canonem Episcopi antiquant, nec vllus eum ex Decreto tollendum iudicat: ergo satis declarant se censuisse, nihil hunc canonem ad striges pertinere, alioquin eum abrogassent. Eodem modo eum intelligunt Inquisitores fidei, qui semper ex doctissimorum Theologorum & Canonistarum numero deliguntur. Nonne temerarium est contra hos omnes suo iudicio, in re tam graui, & adeo periculosa sibi & reip. niti?

Vltimam denique conclusionis nostræ partem; *videlicet sententiam aduersariorum nec veritati, nec rectæ rationi esse consentaneam*; probo, quia veritati consentaneum esse nequit, quod iudicio Ecclesiæ, & Pontificum declarationi repugnat, vt facit sententia aduersariorum. Nam Ecclesia est columna veritatis, & Pontifex Romanus est lingua seu os Ecclesiæ, cui est promissum à veritate, *Non deficiet fides tua.* Quod vero veritati consentaneum non est, id rectæ rationi nequit esse consentaneum. Præterea ex ipsis sectæ illarum Dianiarum circumstantiis; non prorsus excæcatis; statim apparet, quam diuersa fuerit illarum secta, à nostrarum strigum secta. 1. illę credebant plures esse DEOS, Dianam, Herodiadem &c. nostræ striges

non

non nesciunt se Diabolum venerari,& ei debitum vni Deo se honorem deferre. 2. illæ profitebantur quædam prorsus impossibilia, vt equitare cum Herodiade, quæ nequit ex inferno egredi; & cum Diana Dea, quæ nulla est : nostræ nihil ferme confitentur, nisi quod, citra miraculum, sit possibile. Si dicas :Seuer.Sulpitius *lib.1. de vita D. Martini*, scribit ei vmbram tetram Latronis, quæ ex inferno prodierat apparuisse : sic ergo posset Herodias inde prodire. Resp. non recte id inferri. Nam quoad Latronis animam potuit id Deus permittere ad falsi cultus destructionem : si vero inde Herodias prodiisset (quam illæ misellæ credebant esse veram Herodiadem) id foret ad falsi cultus confirmationem, quod Deus nunquam permitteret. 3. illæ credebant quod cum Diana proficiscerentur : nostræ quod cum suo magistello seu martinetto dæmone : in quo illæ fallebantur, nostræ non falluntur. 4. illæ omnes putabant aliquid veri Numinis & diuinitatis inesse creaturæ, (nam in hac re diserte canonis decisio fundatur, dum ait; *quia huiusmodi mulieres aliquid Numinis & diuinitatis extra vnum Deum arbitrantur*) nostræ striges vix vllæ hac ignoratione vel errore ducuntur. 5. nostræ expresse renunciant Deo, & professioni fidei, quam in baptismo ediderunt, offerunt dæmoni asseruatam eucharistiam, conculcant cruces, & alia multa fa-

ciunt ſacrilegia; quorum nihil illis aliis mulierculis impingitur. 6. miſceri ſe carnaliter cum dæmonibus fatentur; quod non aliæ. 7. noſtræ conficiunt & vtuntur maleficia; pecudes, homineſque, præſertim infantulos necant; & fruges procellis perdunt, quorum nihil de aliis illis legitur. 8. noſtræ conſpirant cum Satana in humani generis perniciem; qua de re nihil eſt in d. c. Epiſcopi. 9. noſtræ baculo, vel olla, vel quo alio vtenſili inter tibias ſumpto, per aerem vehuntur, & interdum pedibus iter conficiunt in itu ad conuentum, & reditu domum; ſecus ac illæ quæ tantum ſuper beſtias ſe dicebant omnes equitare. has & ſimiles alias differentias facile quilibet colliget ex confeſſione illarum, in d.c. epiſcopi, & noſtrarum ſtrigum in actis iudiciariis, vnde appareat ſine iuſta ratione aduerſarios ad noſtras d.c. porrigere. 10. argumentatur Bernard. Comenſ. *in Lucerna inquiſitorum ca. 4.* tempore concil. Ancyrani ſecta ſtrigum videtur nondum nata fuiſſe, ac fortaſſis nec Gratiani tempore, qui anno demum. 1150. vel circiter (*Sic gloſſ. c. cum poſt appellationem.* §. *forma vero. 2. q. 6.*) decretum compilauit. Nam prædicta ſecta ſtrigum videtur pullulare cæpiſſe, paulo plus quam à centum quinquaginta annis, vt ex Iaquerio & antiquis Inquiſitorum proceſſibus apparet: idem aſſerit eo loco Franc. Pegna *in addition.* Sane vetuſtiorem Iaquerio,

de

de ſtrigibus in terminis ac clare loquentem, haut ſcio an alium inuenias: ille autem nondum centum quinquaginta annis deuixit. Quo igitur pacto *c. Epiſcopi* de tam diuerſis, & tam diu poſt ſecuturis hæreticis egiſſet? nam eaſdem non eſſe illas mulierculas cum noſtris; ſed in multis multum diſcrepantes, iam oſtenſum.

Vnde etiam fit manifeſtum, veritati ac rationi conſentaneam eſſe ſententiam cõtrariam eorum, qui *d. c. epiſcopi*, volunt non pertinere ad eas, de quibus nunc agimus ſtriges: quæ eſt plane communis Catholicorum ſententia, in primis eorum quos citaui Pontificum Romanorum, *Innocentij, Hadriani, Iulij & Clementis*; & Epiſcoporum vel Cardinalium, *Turrecrematæ in d. c. Epiſcopi Alph. Toſtati, in Matth. c. 4. q. 47. Simancæ Epiſcop. Zamorenſis Cathol. inſtitution. tit. 27.* & fidei Catholicæ inquiſitorum *Iaquerij flag. Faſcin. Sprengeri Mall. maleſic. p. 2. Nideri in Præceptorio præcep. 1. c. 11. q. 4. Bernard. Comenſ. in Lucern. Inquiſitor.* & magiſtrorum ſacri Palatii *Silueſtri Pneratis, de ſtrigimag. lib. 1. c. 14. & lib. 2. c. 1. & 4. & Spinei, de ſtrigib. c. 1. cum ſeqq.* & aliorum grauiſſimorum tam Iuriſconſ. quam Theologorum, ſi non omnium, certe tot ac tantorum, vt eorum comparatione aduerſarii merito nulli cenſeantur. nonnullos nominabo, *ſic Ioann. Graſſus conſ. de ſtrigibus Auguſtin. Botta de Sauiliano, de eadem re alio conſ. Bernard. Baſinus relect.*

de artib. Magic. proposition. 9. Paulus Girland. de sortileg. quæst. 7. & post accuratam disputationem Arnold. Albertin. de agnoscendis assertionib. hæret. q. 24. à nu. 13. maxime num. 24. qui multa argumenta in contrarium adducit, quibus egregie ipsemet respondet. Fransc. Pegna commentar. 68. in directorium Eimerici, & idem in Annotation. ad Ambrosium de Vignate tracta. de hæresi. q. 12. vbi etiam accurate ostendit Ambrosium illum à nobis non dissentire, & si dissentiret eius opinioni non standum: Marquardus de Susanis tract. de iudæis & aliis infidelibus cap. 13. num. 28. Ioan. Maior. in 2. cap. 14. q. 3. Barthol. Sibyllanus. 3. Decad. Mirabilium, cap. 7. q. 4. Franc. Victoria relect. de Magia q. 7. Alf. à Castro lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 16. Sixtus Senens. lib. 1. bibliothec. Sanctæ annotat. 73. Pet. Binsfeldius Suffragan. Treuirens. de confession. maleficar. in solutione argumen. ad primum mihi fol. 347. Michaelius in Pneumalog. & Franc. Picus li. 3. dialo. strix, & omnes quos citaui superius hac sect. 16. lit. VV.

Restat respondeamus obiectionibus aduersariorum.

Ad 1. dico quædam esse similia muliérculis illis cum nostris strigibus; sed in pręcipuis, maxime quæ sunt fundamenta & bases *dicti ca. episcop.* discrepare. immo nec in his, quæ ponit argument. conueniunt. Nam nostrę non tantum noctu, vt illæ; sed etiam interdiu vadunt ad cursum, nec vnquam cũ Diana vel Herodiade se putant, nec super veras

bestias vehi, nec semper equitant, nec Dianę vel Herodiadi obtemperant: nec ignorant præsidem conuentus esse Satanam *v. supra vers. vltimam denique.* Ideo hic non procedit arg. à simili, nec extensio Canonis, cuius verba non conueniunt nostris strigibus, nec dispositio, quia nostræ non credũt totum quod *illæ* asserebant: quod totum complexum in canone illo damnatur, non vero credulitas, quod à dęmone in alium locum corporaliter queant transferri, quæ nihil habet commune cum opinione infidelium, vt dicti auctores optime ostendunt, maxime Albertin. *d. loco n. 25.* & ex hac extensione magnum contra philosophiam sacram prophanamque absurdum sequeretur, vt doctum abunde. Nauarri auctoritati iam respondi, eum aliter intelligendum, *vide lib. 2. q. 16. lit. A.*

In 2. obiectione supponitur minor falsa: nam falsum esse ostendi nostras striges credere similia his, quę in d. c. Episcopi damnantur.

Ad 3. quoque resp. vel nullas, vel vix vllas Lamias hoc credere. Solent enim in confessionibus suis dicere, se aliis videri tales; ipsæ autem sciunt se transformatas nõ esse. Quod si rudiores aliquæ id, vt Lycanthropi quidam faciunt, putent: fateor tales à dæmone, quo ad hoc punctum, delusas esse: tamen si hoc pertinaciter teneant, dico ex hoc c. Episcopi, illas vt hæreticas debere damnari, vt recte

censent Ambrosius de Vinante, Albertinus Pegna & alii.

Ad 4. Resp. primo, incertum esse de qua secta mulierum Burchardus loquatur. Nam Burchardianę eodem modo, quo illæ Gratiani, deludebantur, nempe circa præsentiam Herodiadis aut Dianæ: nostræ vero circa sui dæmonis, tam vectoris, quam incubi, & Pręsidis in conuentu, non decipiuntur; sciunt enim ipsummet esse: pleręque etiam norunt discernere, quando id vigilantibus vere & quando somniantibus per imaginationẽ contingat. Deniq; notant loca, personas, & reliquas omnes circumstantias, & de his in confessionibus suis tam noxii, quam innoxii, in testimoniis conueniũt: quod delusionem omnem excludere satis vbertim ostensum. Nostræ quoque quoad transformationẽ nõ credunt se cum hominibus veris rem habere, sed cũ dæmonibus in corpore formato vel assumpto. Itẽ sciunt distinguere inter veros homines q. choreis intersunt, & inter dæmones illis permixtos. Ideo possumus negare Burchard. de strigibus nostris loqui, quarum secta diu post adhuc ignota mãsit. Secũdo dubiũ est quo pacto Burchard. accipiat illud; *necessario.* Nam si de necessitate absoluta, vt velint nolint cogantur eo in bestiis aduolare, perspicuum est eum de nostris non agere; quæ, si nolint, eo non deuehuntur, sed domi manent, sed postea pœnam aliquam

absentiæ luunt. Si vero intelligit necessitatē conditionatam, v. g. debent ire, si nolint affligi: male id adscribit infidelitati. nam res ita se habet de facto. Si capit de necessitate morali, v. g. quod putent se peccare non eundo, & ideo ire debere: hoc nihil attinet ad nostras, q̄ sciunt se peccare eundo, non vero remanendo. Et sane toto illo capite nihil proponit Burchardus has sentire, quod rectæ fidei repugnet, iuxta iam à nobis demonstrata. Nec mirum hac in re illum errasse; qui in eodem capite hallucinatur circa tēpestates ciendas, & maleficium amoris odiique; vt ostensum *lib. 2. & 3.*

Ad 5. arg. ex resp. ad 4. patet solutio.

Habent aduersarii plenam (nisi fallor) *d. c. Episcopi* explicationem, quā velim eos perpēdere, sine proteruia aut peruicacia; quæ faciunt, vt videntes nihil videant.

SECTIO XVII.

De libris Magicis.

NEc possunt ad hæredes transmitti, nec legi, nec retineri; sed sunt igni tradēdi [a]; vt iure antiquo cautum, & in primitiua Ecclesia obseruari solitum [b]; & hoc renouatum edicto Pii IV. & Clementis VIII. Pontific. in regg. quas præfixerunt Indici *lib. prohibit. Reg. 9.* Intellige præterquā ab illis; quibus

[a] l. ceteræ D. fa. herc. l. mathemat. C. de ep. audiē.
[b] Act. 19. v. 19. cū seqq & D. Aug. testatur in Ps. LXI. in fi. Damasc de Barlaā & Ios. c. 32.

pro-

prohibitorum librorum generalis lectio, in bonum publicum, Pontificis Max. auctoritate fuerit concessa [a]. Solis Pontificibus reseruatum est, hanc licentiam largiri [b], & quibus ipsi hoc permiserunt; vt nominatim omnibus Inquisitoribus fidei, & eorum commissariis, pro tempore existentibus: Episcopis vero, eo solo quod episcopi sunt, hæc licentia legendi libros prohibitos non competit, vt docet Penna [c], & hoc fuit à Pio V. quibusdã Episcopis diserte responsum. Sunt autem tales libri, non auctoritate propria comburendi, sed potius deferendi ad Inquisitores. Qui eos retinent, nisi deferre parati sint, non sunt absoluendi: & hæc absolutio reseruata est habentibus potestatem absoluendi à casibus bullæ cænæ Domini; & ab aliis impensa absolutio nulla est & inualida. sunt etiam tales retinentes vehementer de eadem hæresi suspecti [d]; si libri sint ab aliis compositi. Nam si ab ipsismet compositi forent, plene conuincerentur, & damnari possent vt hæretici magi [e], si tamen faterentur à se compositos, vel à se scriptos, vel ab alio se dictante scriptos, nec quicquam causari possent quod eos ab hæresis crimine tueretur. *vide de hac re bene loquentem Siman. in prax. à n. 3. tit. 39.*

Idem quod Inquisitoribus fidei, quo ad librorum horum vsum, puto esse publicis Librorum Censoribus Ecclesiasticis: non vero DD. quia Doctores sunt, nec Parochis,

a Eymeric ca. 43. n. 1. & Pen. ibi in cõment. lit. C.

b Iul. 3. in bulla, cũ meditatio cordis.

c ad Direct. Inquisitor. p. 2. c. 4. Cõm. 3. fol. 91.

d hæc omnia fuse docet post Simanc. Cãpeg. & Zauchinũ Penna d. com. 3.

e Arch. Io. And. Dõ. c. filii de hær. in 6. Rom. sing 323. Carer. de hæret. n. 125.

quia

quia Parochi. quod diligenter notandum, etsi in multis locis periculose Parochi & DD. hoc ius sibi vsurpent.

SECTIO XVIII.

De Eucharistia morituris præbenda.

CONsuetudo multis locis est maleficis ad mortem damnatis denegare viaticum corporis Dominici; quæ consuetudo tolerari potest, propter Sacramenti reuerentiam, illis locis; vbi post sententiam statim reus morti traditur. Locis aliis, vbi pridie sententia fertur, & postridie reus interficitur, etiam consuetudinem hanc admittit Nauarrus [a]. Sed omnino putarim, tunc reis præbendam communionem, nisi quid aliud obstet, nempe dummodo Catholici sint, & vere pœniteant. probatur hæc sententia iure Pontificio [b] & ciuili [c], & DD. auctoritate [d]. probatur & ratione, quia consulendum eius animæ, cuius corpus traditur ad mortem: neq; hoc est dare Sanctum canibus. pœnitens enim iam Deo amicus est, & non canis. Nec dedignatur Christus eum inuisere, pro quo mori dignatus fuit in cruce.

Item ad hoc requiritur, vt reus sit ieiunus. non enim idem obtinet in ægro morituro, & sano morituro, vt optime docet Nauarrus [e]: & vt tantum temporis inter supplicium &

[a] li. 5. consil. 16.
[b] c. quæsitum. 13. q. 2. c. super eo. de hær. in 6. Motu proprio Pii V. sup hoc edito
[c] Sanctione Crim. Caroli V. a. 79.
[d] gl. & DD in Clem. 1. de pœnit. Turrecrema. in d. c. quæsitum Aufrer. de potest. Ecclef. super laic. Iul. Clar. d. q. 99. n. 3. vi. Binsfeld. memb. 2. dub. 5. multos allegantem.
[e] d. consl. 16.

communionem intercedat, vt species sacramentales sint verisimiliter consumptæ, ad quod non dubito cum Nauarro [a]. quatuor horas sufficere. confessio Sacramentalis nunquam reo ne immediate quidem ante mortem, deneganda [b]: contra vnctio extrema reis nunquam concedenda [c]. Semper autem cauendum, ne post Eucharistiam, vel confessionem quilibet reũ inuisat, & inebrietur, vel alia fiant piam mortem & seriam pœnitẽtiam impedientia, qua in re hic in Belgio & Germania superiore multum & frequenter peccatur.

[a] Manual c.25. n.23.

[b] Nau. nu. 23.

[c] Clarus d. n.3.

SECTIO XIX.

An corpus sepeliendum.

SEquenda in hoc regionis cõsuetudo, quo ad illos, qui à Carnifice iuxta tenorem sententiæ sunt interfecti [d]. Quoad alios, qui sententiæ executionem morte præuenerunt, notandum primo huius (vt & hæresis) excepti criminis naturam esse, vt morte nõ finiatur, sed contra mortuum procedi in eo possit [e]; &, in locis vbi bona confiscantur, potest etiam post mortem agi ad bonorum confiscationẽ; sed vbi talis consuetudo non est, saltẽ ad memoriæ damnationem [f]; & corpus sepultum condemnatum posset exhumari, & ossa comburi. Qui durãte reatu sibi mortem

[d] Gomes. to.3. ca.14. n. 8. Clarus §. vl. q.100. n.1.

[e] Gomes. d. tom. 3. c.1. n. 80.

[f] Gomes. sup. & Clarus q.51. n. 14. Siman. in prax. tit. 62. & tit. 56.

consciuerūt, ii nō sunt sepeliēdi Ecclesiastica sepultura[a], sed cadauer deberet à iudicib. in furcā agi. Si obiicias contrariā sententiā cōmuniorē, quoad vltimū mēbrum, nempe nō posse iudices in corpus in carcere mortui sæuire, illud suspendendo vel cremando, q̄a crimina & eorum pœna morte exstinguūtur[b]. Resp. hanc rationē locū non habere, quando moriendo nouū crimen committitur, & ipsa mors crimen est: crimine enim nec crimen, nec criminis pœna potest exstingui. Hæc me causa impellit, vt à cōmuni sententia recedā. Deinde pleriq; censuerunt & optime, in atrocioribus. criminib9 rectius æquius esse adhuc cadauera puniri, cum grauissimo cū scelere, se debitæ pœnę reus conatus fuit subtrahere, & consuetudo fere generalis cōprobauit hāc praxim cadauera taliū puniendi, ad aliorum necessarium exemplum[c]. Eos autem cōsanguineos & amicos, q̄ reis in carcere venenū, vel laqueos, vel cultros suppeditant, vt violētas sibi manus inferant ad ignominiam euitandam, in quos merito DD. inuehūtur[d], nō dubito teneri lege Cornelia de Sicariis.

Si vero non vi sibi illata, sed ægritudine, vel debilitate, aut incommoditatibus carceris morerentur ante sententiam, in his ego prorsus sequerer communem illam sententiā, adeo vt si in talem, non legitime confessum aut conuictum, iudex sæuiens, eum non patiatur Ecclesiasticę tradi sepulturę, peccet

[a] c. placuit 23. q. 5. & ibi gl. & DD.

[b] vide Clarum d. §. fi. q. 51. nu. 15. & Gomez sup. n. 17. & Meno. de arb. iud cas. 285

[c] late hæc ostendūt post Igneum, Fran. Marcū & alios ipsi Gom. & Clar. locis dictis, Couarr. lib. 2. resol. ca. 1. Siman. d. tit. 62.

[d] Mars. sing. 150. Menoch. d. cas. 285.

Mor-

Mortaliter, & actione iniuriarum conueniri à propinquis defuncti possit[a]. Poterit tamen iudex sinere corpus sepeliri cum protestatione, & litem cæptam contra mortuum prosequi, citatis ad defensionem iis quorum interest; vt in hæresis crimine seruatur[b]. Sed quot annorum spacio currit ius contra mortuum agendi? putarim in hoc crimine quoad bonorum confiscationem non posse agi, post annum quadragesimum, ad memoriam tamen damnandam adhuc agi posse[c], iuxta ius Canonicum; sed ciuile videtur quinquennii tantum spacium exigere[d]; cui in foro ciuili standum.

APPENDIX AD LIB. V.

His addam, quæ ad me V. C L. Petrus Oranus scripsit quincto Kal. Decemb. 1599. & adiungam ex rebus alibi iudicatis nonnulla, quæ solius Parisiensis Curiæ iudicatis non immerito præferantur: quamquã nec Duareno (cuius in scholis, quam in subselliis, maior laus) satis credam hoc Parlamenti illius cõstans esse iudicium, sed fors illũ arresta aliqua decepere; quæ aliis, ipsi non notis, fundamentis innitebantur. Orani verba sunt:

In Magicarum Disquisitionum Tomo

a d.c. placuit. & c. ex parte de sepult. Albe. Ang & alii in l. 1. §. quoties. D. de iniur. neque hac in re praxim cõtrariã proferũt DD. supracitati: sed omnes volũt vnanimiter quo ad hos iura seruari.

b Ægyd. Bellamera deci. 677. & 678. cũ seqq. Alberti. rub. de hær. Siman. d. tit. 62.

c Brun. de hæt. li. 5. c. 17. Siman. sup. n. 7. ex c. vlt. de præsc. in 6.

d l. 2. C. de aposta. & ita gl. in l. Manichæos. in verb subire. C. de hæret. & est commun. teste Gomes. supra numer. 81. quem sequitur Clarus d. numer. 14.

primo,

primo, aduersus Alciatum nostrum, strennue decertasti, depulsioneque plena atque solida errorem notasti, & confutasti. demiror doctissimum Alciatum non tantum in Parergis, verum etiam in Recitationib⁹ ad Decretales Pontificum in eo errore perstitisse, sic autem scribit [a].

In contingentia facti vidi quamplurimũ dubitari, Inquisitor pronunciauerat contra quandã mulierem ac tradiderat Iudici sæculari; hic ad partis instantiam vidit processum, in quo continebatur quod hæc mulier confecerat pocula quædam amatoria; & solum contra eam erant indicia quarundam maleficarum; quæ dicebant, quod in quodam lusu nocturno cum dæmonibus viderant ipsam mulierẽ ludentem, ac ducentem choreas; ipsa vero negauerat omnia, & fatebatur se esse catholicam: fuit dictum quod Iudex sæcularis non deberet exequi Inquisitoris sententiam ex defectu iurisdictionis, quod in illo processu Inquisitor non poterat cognoscere. nam quo ad pocula amatoria; clarum, illud delictum non esse hæreticum, nec eius cognitionem ad Inquisitorẽ spectare [b]. neque enim est credendum quod etiam ipsa vere fuisset in lusu. nam quamuis credatur sociis criminis in tali delicto, attamen illud non est trahendum ad ea, quæ vere non videntur, sed per illusionẽ dæmonum [c], præsertim cum istæ participes criminis essent mulieres, quæ regulariter non admittuntur in causa sanguinis [d]. Hæc Alciatus.

Mi Delrie, ex vno errore in alium labitur Alciatus, siquidem Pontifex Maxim. [e] in

[a] in c. perniciosa. n. 66. de off. & potest. ordinarii.

[b] Panorm. in c. 1. de sortileg. per c. accus. de hæret. in 6.

[c] c. episcopi 26. q. 5.

[d] ca. 3. de test.

[e] in d. cap. 3.

accusatione etiam mulieres audiri rescripsit, non quaslibet; sed conscias, & participes eius criminis, ac facinoris, & audiri, non tanquam accusatrices, sed tanquam testes; certum enim est conscias haberi pro testibus, audiri, & examinari tanquam testes: quin etiam generali consuetudine comparatũ, vsurpatum atque receptum, vt eiusdem criminis, & facinoris sociis credatur, si sanguine suo, id est morte, accusationem suam signauerint, & roborauerint.

Et quod traditur [a] Reum criminis non interrogari de conscientia aliorum, quod qui sibi non pepercit, multo minus alteri parciturus sit [b]: id intelligendum est de confessis, non conuictis, hos enim aduersus conscios, socios, & participes criminis interrogari manifesto iure probatur [c]: immo & confessum interrogari in crimine læsæ Maiestatis [d] in aperto est: tale autem crimen est sortilegii, & magiæ. Iudices rerum capitalium apud Stabulenses sortilegas conuictas, nec confessas proscribendas, non damnandas capitis vel ad rogum contendebant, ac ne quidem, si in flagranti crimine comprehensæ essent, sicque apud eos more maiorum vsurpatum: verum auctorante Principe iactatam consuetudinem, & abusum abrogauimus. hoc enim nec ius admittit, altero contentum, vt vel confiteatur, vel conuincatur Reus [e].

[a] in l. repeti. §. 1. de quæst. & in l. vlt. C. de accusa. & in ca. vlt. 15. q. 3.
[b] l. vlt. §. fin. a. C. de bonis eorũ q ante sententiã &c. Emilianus de cla. 292.
[c] in l. di. Hadrian⁹. §. 1 de custodia reorum.
[d] c 1. de cõfessis.
[e] l. qui sententiam de pœn.

Scio asperrimum *crimen paricidium* (quod Seneca[a],& Quintilianus[b] *nefas vltimum* vocāt,eoq; sensu in Regem adtentatū, *vltimum facinus*, Quintus Curtius adpellat [c]) non vindicatū acerbissimo illo supplicio: more maiorum etiam in cōuictum & manifesti paricidii Reum,nisi si vltro cōfiteretur,nec confessionem fuisse extortam tormentis [d], tamen nihilominus cōuictus, capitali pœna vti homicida coercebatur, ea fuit lenitas Augusti, nolens paricidii pœna plecti nisi cōfessos,nec Augustus sua interrogatione,certe patrē tuū nō occidisti? viam salutis, & libertatis Reo aperuit, vt voluit Casaubonus[e], sed benigna interrogatione abnutiuum responsum elicere voluit, ne conuictus, non tamen confessus pœnam paricidii sustineret.tam horrendū facinus paricidii vix credidere patratum veteres,nisi si paricida se suo indicio, & iudicio conuinceret.

Quod vero Alciatus scribit, aduersus diuinationes,& incantationes, Inquisitores incongruos,& incompetentes esse iudices, ꝙ diuinationes,sortilegia, ac alia id genus,species sint falsæ Religionis,nulla tamen dogmata fidei Catholicæ contraria contineant,hoc simpliciter verum non est,si enim Diuinator sortilegus inuocauerit, & adorauerit dæmones,spem in eos ac fiduciā posuerit, sacrificia ac preces eis obtulerit (quod vtique faciunt sortilegi & venenarii) recte pro sua iurisdi-

a li.1. de Clement. ca. 23.
b decla. 377.
c lib. 8 histor.
d Sueton in vita August. c. 33.
e in not. ad Suetonium d. c. 33.

ctione inquisitor inquirit, & ita post Oldradum[a], & Iasonem[b] resoluit Conradus Brunus.

Demiror Gallos doctissimos errationem Alciati insecutos. Franciscus Duarenus[c] sic de sortilegis scribit: *de aniculis horum temporum quæ volitare per aera, & nocturno tempore saltare, & choreas agere dicuntur, quæritur? Et solent plerique Quæstores in eas acerbius animaduertere, quàm ius & ratio postulet, cum Synodus Ancyrana definiuerit quædam esse, quæ à cacodæmone multarum mulierum mentibus irrogantur, itaq; Curia Parisiensis (si nihil aliud admiserint) eas absoluere ac dimittere merito consueuit.* Hæc ille.

In eandem sententiam ita quoque Petrus Erodius[d]; *nuper extitere apud Valenses, & Cenomanos vicinos nostrorum Andium, qui ex hoc maleficio damnati sunt, & quos in tormentis audio cōfessos; se sacris (quæ sabbata nuncupāt) rituatim initiari, tum Christianismum abiurare & profiteri Paganismum, deinde à tergo notari signis, postremo donari pulueribus & medicamentis, quibus & brutis & hominibus officiant, itaque alios tale quid conficere, nonnullos vrinam sistere, quosdam arceri à concubitu, an id effici possit, vt persuadere volunt hominibus intactis, videbimus prout res incidet, durat in hodiernum diem hæc, seu magorum, seu sortilegorum perniciosa factio, nisi quod ea non amplius philosophorum aut honestorum virorum sit, sed rusticorum & idiotarum, quæ res (inquit) vanitati vanitatem adiecit.*

[a] cōs. 208.
[b] in l. huiusmodi de leg. 1.
[c] in tit. ad legē Corne. de Sicariis.
[d] li. 5. rerū Iudicatarum ti. de malef. ca. 11. edit. 2.

Idem alio loci [a] à ſanguine ſortilegorum ex Ammiano Marcellino abſtinendum cõtendit, quod multa in hoc genere vana ſint, multa non nociua, multa inſaniæ coniuncta, multa miſeranda; & ſi hæc deliria humana aliquam pœnam merentur, mitiorem vult adhibendam, vt enim furioſus ſatis ipſo furore punitur, ita ſortilegus vana indagine.

In eundem errorem delatus Michael Mõtanus libro tertio *periculorum*, ſeu *tentamentorum*, (Lipſius noſter *guſtus*, Auctor vero operis, *Eſſais* vocat) *capite vndecimo*, tit. *des Boiteux*. Curaſſem ab Amanuenſi meo deſcribi, niſi Lipſius in libraria ſua haberet; à quo, ſi voles, legendum accipies.

Contra Matthæus Cognetus, Senator Regius [b], ſortilegos tanquam homicidis nequiores, naturæ humanæ inimicos omnimodo puniendos contendit, & dirius, ſeueriuſq; in eos à Magiſtratu animaduertendũ: quod & ipſum firmat doctiſſimus Theologus Claudius Eſpenceius [c], *magiam proſcribere* (inquit) *ſceptri magis eſt, quam ſtili*, & eo loci multa de magis, præſtigiis & incantationibus.

Quin etiã Franciſcus Hotomannus in ſortilegos animaduertendũ cõſultus reſpõdit [d]. Etſi forte nõ ſit plene ꝓbatũ delictũ ſortilegi: tamen ſufficere publicam vocẽ, & famã in loco, vt poſſit queſtionibꝰ ſubiici, quod omniũ impietatũ atq; ſcelerum à Satana repertum ſcelus & maxime abominandum ſit pro-

[a] li. 9. rerũ iudicatarum, ti. de malef. c. 14. editione poſtrema.

Nihil neceſſe nam nõ probat quicquã ſed Hippiã tantũ agit; &, cuius causã rei ignorat, contẽdit eã nõ fuiſſe.

[b] en ſes diſcours politicques, c. 42.

[c] in commentariis ad poſtrẽ. Epiſt. D. Pauli ad Timoth. cap. 3.

[d] conſ. 98.

pter expressam abiurationem & renunciationem Christianæ Religionis: deinde propter fidem & hominium quod diabolo præstatur: & propter exitium quod ista maledicta diaboli mancipia mortalibus inferunt; cuius rei causa leges ciuiles humani generis inimicos, & hostes communis salutis appellant[a].

[a] in l. etsi, & in l. vlt. C de malef.

Idem Hotomannus[b], in morbis curandis magam qua de consulebatur non modo circulo, verum etiam certa hac verborũ formula vsam fuisse refert, *d'ainsi que Dieu a va & charité a foy, & le pain n'a faim, & l'eau n'a soif, & le feu n'a froid fau, fau, en oisiy, parte d'icy dedans*, quod magicum carmen (exorcismi formulam impie Hotomãnus vocat[c]) Cõstitutionibus Imperatorum damnatum legimus[d]. eos enim qui susurris, & carminibus istis vtũtur, quãquam pernegent, testibus tamẽ grauatos eculeo dedendos, vngulisque sulcãtibus eorum latera tondenda, pœnas proprio dignas facinore.

[b] cons. 99. n. 2.

[c] d. cons. 99.

[d] in l. nullus & in l. eorum. C. de malef.

Quod vero Alciatus, Erodius, & alii; sortilegos ad sabbata proficisci, ferri per caminũ, nigrum hominem vel hircum adorare, tripudiare vna, atque vnguenta puluere sue dari, quibus aut transferantur aut solo etiam flatu alios tabe conficiant, deridicula & insomnia esse putant, & ad sui dicti confirmationem aduocant Decretum Patrum in Concilio Ancyrano, solide abs te confutatum est, vt &

hoc

hoc ipſum præſtitit Sebaſtianus Michaelis Theologiæ Doctor[a]: neq; adhibendam magæ fidem Ioanni Baptiſtæ Neapolitano [b], quã Apuleio Africano, vtrumque enim fieri poſſe reipſa, & opinione, ideoque à particulari ad vniuerſale nullam eſſe conſequentiam.

[a] in ſua Pneumalog. in libelli cõcluſ.

[b] li. de magia. c. 26.

Ioannes de Vaux Stabulenſis monachus, inter alia recitabat indicendæ congregationis (ita enim vocabat) ſtatos condictos dies, vbi nocte intempeſta ad deſtinata loca ſodalitas comparebat, quæ dæmoni in forma hirci adparenti adorationes genibus ſubmiſſis faciebat, iiſque in locis exſtrui mẽſas epulis & cibis bonis, beneque ſapidis (neque enim inanes menſas fuiſſe) & primæ menſæ honoratiores cum vxoribus (quos *les braues hommes* adpellari referebat) accubuiſſe, primæ mẽſæ maiora ſubſellia, Belzebub, Aſtarot (hæc eſt Venus, & Ioãnis ipſius ſuccuba) & Leuiatan occupaſſe, ſecundis & tertiis menſis interfuiſſe etiam plures dæmones ſine nomine, bibi ad ſanitatem Belzebub, epulis exẽpta fame, menſiſque remotis, in promiſcuos cõcubitus & amplexus rui, in receſſu accipi à dæmone pulueres ſpargendos in aera, ad fruges, vineas & ſegetes inficiendas, & ſparſis pulueribus ventorum turbines & tempeſtates ſpurciſſimas excitatas.

Non ignoro Senecam [c] hæc non probare: ſic. n. ille, *Apud nos in duodecim tabulis cauetur*,

[c] li. 4. naturalium q. c. 7.

ne quis alienos fructus excantassit: rudis adhuc antiquitas credebat fructus posse excantari, adtrahi imbres, & repelli cantibus; quorum nihil posse fieri tam palam est, vt huius rei causa nullius philosophi Schola intranda sit: sed hoc Senecæ dictum vt erroneum conuicisti.

Florimundus de Remundis [a], refert apud Burdigalenses capitulum generale per sortilegos indici solere diebus Mercurii & Veneris mensis cuiuslibet, ita enim confessos sortilegii criminis Reos.

[a] en son Ante-christ. c. 7. n. 5.

Sebastianus Michaelis in *Pneumalogia*, seu, *en son discours des Esprits, scholio septimo*, scribit, *les sorcieres estre, transportez d' vn lieu en l' aultre par Sathan pour le iour & heures le Ieudy enuiron la minuict; anquel seulement ils sont transportez cõme trestous ont conuenu en cela & confessé. Peut estre,* (hanc rationẽ ille subiicit) *pour ce que le diable veut auoir les premieres, & estre recognu au premier rang de la semaine. Car les Turcs celebrent le vendredy, les Iuifs le Samedy, les Christiens le dimãche; & quand à luy il s' est mis deuant tous pour auoir la premiere celebration.*

Quod de Pasete, natura molli, sed magia omnes superante ex Sudæ historicis refers, idipsum inter adagia sua Erasmus retulit, ad quem, cum quid emeret & rei pretium venditori numerasset, nummus perpetuo redibat. idem carmine magico conuiuium repẽte partibus omnibus instructum ac sumptuosum ex hibebat, q; statim si libuisset eua-

nesce-

nescebat : potuit conuiuium fuisse verum non simulatum, fascinatum & imaginarium; cuius rei fidem faciunt conuiuia quibus adsidue Ioannes de Vaux interfuit; cuius confessio ab aliis quoque magicis & sortilegis probata.

Tempore Reuerendiss. *Georgij Austriaci Episcop. Leodicens.* (bonæ memoriæ) magister Hugo Bourlettus chirurgus insignis, & à medicis laudatus, multum similia factitabat, vinaque extraria Roma, ex Hispania, & aliis ex locis reipsa in mensa omnibus demirantibus repræsentatis poculis exhibebat: viuunt adhuc horum actuum testes compertę fidei, at ille postea ad meliorem mentem reuersus, maleficiis abstinuit, & ex impio factus pius; quique diebus singulis sacris operabatur. Reuerendis. Cardinalis à Groesbeeck eum in familiam suam recepit. obiit autē valde pie, & Catholice, ab annis octo, & quod excurrit.

Verissimum est, quod in secunda parte operis tui scribis; Constantinum Imperatorem ad Bassum Præfectum vrbi rescribentem [a], non vsum verbo, *Coegisse* : quod vero ais vsum verbo *deflexisse*; ipse apud te dispice, anne *defixisse* legendum sit. ita enim Theodosianus Codex habet. *defigere* sortilegorum verbum est; apud Ciceronem [b], *Quæcunque Augur, iniusta, nefasta, vitiosa, dira, defixerit*, (sic in melioribus Codicibus & ita quoq; Lam-

[a] in l. eorum, C. de malefic.

[b] lib. 2. de legib.

binus) *irrita infectaque sunto.* Plinius[a], *defigi diris deprecationibus, nemo non* (inquit) *metuit.* Ouidius (abs te etiam laudatus) *Deuouet absentes simulachraque cerea figit*, & alibi, *Sagaque Phœnicia defixit nomina cera.* Quod ipsum non ignorauit Accursius noster in exemplo abs se posito *in figendo ceræ imaginem* [b], & in glossis Philoxeni *defixiones Neciomantiæ* leguntur.

a li.28. Historiarũ, cap. 4.

b in l. 6. in verbo non dubitauit C. de malef.

Vnde apud Paulum [c] I.C. minus recte legitur *Interficerent* aut *deficerent*, legendũ enim vt ex Codice Vesontino Cuiacius noster restituit *defigerent*: qui autem defixiones faciebant *curiosi* vocabantur, vnde apud Horatiũ *curiosus* pro malefico seu mago accipitur, qua de re videri poterit Cuiacius [d].

c li. 5. sententiarũ ad l. Corneliam de sicar. §. 9.

d libr. 20. obseruat. c. 22. & li. 27. c. 17.

Quod tu de puella Ioanna Lotaringia, idem plane censeo, eius gesta, & stratagemata, non sub Carolo *sexto* (vti scribis) sed sub Carolo *septimo* contigerunt (cuius rei testes aduoco Paulum Æmilium, Monstreletum, Micquellum, Girardum & alios) Virago illa obscuri generis in Barrensi Ducatu Iacobo Dareo patre, ac Isabella matre nata, Diuino afflata numine rem inclinatam fortiter restituit; Anglos vbique perfidos FRANCIA eiecit, Carolum Septimum Remos vngendum sacrandumque perduxit; illique, vt ratum firmumque Imperium more maiorum esset, effecit; Aurelianensem vrbem graui obsidione liberauit. vidi eius statuam æneam

Aure-

Aureliæ in ponte ad Ligerim ſeruatæ à viragine & virgine vrbis monimētum. cæterum dum in Compēdii obſidione ex vrbe erupit ab hoſtibus comprehenſa, & Rothomagum producta ad palum damnata, viua exuſta eſt, non abſque ęterno Anglici nominis probro, qui ſe magicis illius artibus Francia profugere falſo querebantur.

Admirandum ſane eſt quod de illa adfirmatur [a], pirum arborem, ſub qua illa ſedebat dum patris gregem minabat, oueſque ruri paſcebat, cum vt Regem Carolum VII. adiret, primo cæleſti voce monita eſt, neque cariem, neque vetuſtatem ſentire, neque fulmine tangi, neque pluuia, grandineue, aut niue intingi.

[a] per Micquellum, qui Aurelianæ vrbis ab Anglis obſidionem & Ioannæ res geſtas ſcripſit.

Inquiſitor, in Prouincia Stabulenſi apud acta probatum reperi, malum ſub qua maleficæ duxerant choreas, & ſaltatorium orbem verſauerant, in quaque earum Aulœdus Tybicenue conſederat, fælicem ac frugiferam, factam infælicem ac infrugiferam, *arborem vidi.*

Redeo ad Ioannam, quam ab Anglis flammis feralibus quaſi maleficam ambuſtā refers; an eo ſenſu exaudis hæc verba Conſtantini ad populum [b] FERALIS PESTIS ABSVMAT?

[b] in l. mult. D. de maleſ.

Iacobus Reuardus [c] exiſtimat, per illa verba nihil aliud voluiſſe Conſtantinum, quam maleficos igne conſumendos eſſe, ſed

[c] li. 5. variorum c. 3.

quia

quia de Diis manibus, quibus feralia ſacrabantur accitis arte magica locutus ſit; ideoque *ferali peste* potius quam *igne* huiuſmodi homines abſumendos reſcripſerit. *quanquam* (inquit) *non ignorem peſtem feralem de ſupremo ſupplicio accipi poſſe, & veteres pro morte ac interitu peſtem poſuiſſe, vnde apud Feſtum; peſtiferũ fulgur, quo mors exiliumue ſignificatur.*

Dionyſius Gothofredus [a] ignis quoq; ſupplicium intelligit, quod magi Diis manibus conſecrarentur: vt quemadmodum in feralibus pecudes abſumebantur, & ipſa cadauera, ita manibus conſecrarentur quos in carminibus ſuis inuocaſſent.

Ego vero, per hæc verba, *peſtis feralis abſumat*, intelligo maleficos & præſtigiatores beſtiis obiiciendos: quod ipſum Græcus interpres notauit [b]. probarunt quoque antiqui noſtri iuris Interpretes, & maxime Odofredus [c]; *magos* (ait) *feralis peſtis abſumat, quia ſunt obyciendi feris beſtiis lacerandi.* ſic quoque notauit Cuiacius [d]: *feralis* (inquit) *peſtis abſumat, id eſt: beſtiis obyciatur, &, vt ego interpretor, feralis paſtus abſumat.*

Matthæus Coignetus [e] vtitur hac interpretatione, *que la peſte cruelle les puis' eſteindre, & conſumer, & pour telles ſorcelleries Iehu fit manger au chiens la Royne Ieſabel.*

Neronis tempore de Chriſtianis tãquam ſortilegis ſupplicium ſumptum legimus, & hi aut feris, aut canibus obiiciebantur, aut

[a] in notis ad d. l. multi.

[b] li. 60. baſilikon ti. 39.

[c] in d. l. multi.

[d] in notis ad d. l. multi.

[e] d. c. 42.

cruci-

crucibus figebantur, aut flammabãtur, ſtantibus ad palum deſtinatis vnco (ne motatione capitis picem cadentem declinarent) gutturi ſuffixo, è lamina ardente pix aut vnguentum in caput liquifiebat; ita, vt riui pinguedinis humanæ per arenam amphiteatri ſulcum facerent, eoq́; pertinet locus ille Iuuenalis Satyra prima.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa;
Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latus mediam ſulcus deducit arenam,

(Ita legendum contendit Scaliger [a]) non vero,

Et latum media ſulcum deducit arena:

Hactenus Oranus.

In his quod de Ioannæ æuo me monet amicus, veriſſimũ, & memoriæ lapſum agnoſco lubens. De duobus aliis non video cauſam, cur ſententiam mutem.

Nam illud de Conſtantini reſcripto [b], *deflectendi* voce vſum, non *cogendi*; verum eſt. nec facile hic admiſerim correctionẽ illam *defigendi*; tum quia libri omnes Codicis Iuſtinianæi quos vidi, continent, *pudicos ad libidinem deflexiſſe animos*: tum quia C. Theodoſianus à Ioanne Tilio [c] primum editus hanc lectionem confirmat: tum quia Conſtantinus Harmenopulus [d] in huius legis breuiario legit, *qui magicis artibus pudicos animos ad libidinem deflectunt, publicatione & exilio puniuntur.* tum quia *defixio magica* deuotionis & ex-

[a] lib. 5. de emẽdatione temporum ca. de Roma ſub Nerone, incenſa.

[b] l. eorum 4. C. de malef.

[c] l. 9. ti. 16. l. 3.

[d] libr. 6. Epit. tit. 10. τρέφοντες

ſecrationis quoddam genus fuit,& non animæ permouendæ vel peruertendæ, ſed ſanitati corporis perdendæ inſtituta. nec ſatis Latine dicas *animum defigi*; ſed deflecti, *in libidinem*.

De *Ferali* flamma cum ſcriberem; nulla mihi cogitatio fuit legis illius Conſtantini, cuius initium, *multi* [a]. Sed *ferales flammas*, funeſtas atque lethales nuncupabam,vt Minucius *feralia ligna*; Symmachus *feralia commenta*; Saluianus *peccatum feraliſſimum*, noſter ille decus orcheſtræ *ignem feralem*, *ratem feralem*, *locum feralem*, *ſaxum ferale*, *turbam feralem*, alii alia,quos olim laudaui [b], quæ vox à, *Fera*, ſiue mortem, ſiue Parcam ita vocarunt. De Conſtantini tamen verbis nondum mihi liquet, quid ille per *peſtem feralem* potiſſimum ſupplicii vltimi indixerit. illud quidem quod adiungitur, fauet explicationi Græcorum; *quoniam naturæ peregrini ſunt*, quaſi dicat, quoniam alieni ab humanitate, ideo belluis cedant. Sed ego *ferale* pro *ferino*, nondum reperi apud claſſicos ſcriptores. repugnat etiam ſyllabæ modulus, in hoc citatus, in illo productior ac ſtatarius. Ergo cenſeo potius, Conſtantinum eo loco dumtaxat definiuiſſe, vt vltimo ſupplicio de medio tollantur, quam pœnæ genus exprimere voluiſſe. Nec arbitror ſemper eadem morte damnatos. Facit Vlpianus [c] vt credam, lib. 7. de officio Proconſulis, ſub titulo de Mathematicis & vatici-

[a] l. multi 6. C. de malef.

[b] Aduerſar. in Herc. Furent. v. 1145. Scio l. vnic. Cod. de his qui par. ferales anguſtias vſurpari, ſed quia funerea erat cullei māſio mala, ſic vocantur.

[c] in Moſaicarum & Romanorũ legum collatio

vaticinatoribus; dum ait: *& varie puniti ſunt ij, qui id exercuerunt, pro menſura ſcilicet & conſultationis.*] vt vides lacuna ſubeſt, expleo; *& modo conſultat.* quamquam Vlpianus de certo tantum matheſis huius vetitæ genere id dicat, conſtat tamen non idem ſemper ſupplicium in aliis quoque generibus obtinuiſſe, vt nec in Chriſtianos, qui non infrequentius à tyrannis exuſti, quin & frequentius, quam feris obiecti. docent Tigillini tædæ, & Tertullianici *Semaxij.* Cuperem doceri, Conſtantini tempore maleficos ferino paſtu abſumptos, nam de concrematione facile docuero. Lege Gregoriani codicis lib. 7. tit. de malefic. & Manichæis; inuenies à Diocletiano & Maximiano eos addici, vt loquuntur *flammeis ignibus exurendos.* Lege C. Theodoſiani legem primam, quæ Iuſtinianæi tertia eſt: reperies haruſpices *concremandos* ab ipſo Conſtantino ad Maximum reſcribi. Quid ergo vetat quo minus *feralem peſtem* ita ſumamus? Nam Accurſii, Odofredi, & Græcorum in iudicio Latinitatis non opinor ſontica plane auctoritas: nec in Cuiacii verba iurarim libens, aut cuiuſpiam alterius. hic quidem Ræuardo & Gotofredo accedo procliuius, vt & Pet. Fabro, qui idem aſſerit *Semeſtri. libr. 2. cap. 7.* Nam & apud Iul. Paullum. *libr. 5. ſent. cap. 23.* quamuis magicæ artis conſcii iubeantur ſummo ſupplicio affici (hoc eſt beſtiis obiici, vel in cru

ne, quam Pithoeus ex m. ſedi dit. Harmenop. feralem peſtem gladii pœnā interpretatur.

cem agi) ipsi tamen Magi viui iubentur concremari. Sed res non tanti, vt plura putem verba commutanda.

Addam ex Gallicanarum Curiarum actis nonnulla, quæ nec in Francia quidem, Parlamenti Parisiensis illud iudicium receptum passim, aut omni tempore, satis ostendant. describam verba Gallica, ne quis me de meo quid affinxisse, vel perperam transtulisse suspicetur.

Ex actis iudiciariis Episcopi Belluacensis, cōtra Johannā Daream vulgo vocatā Iehenne la pucelle (*hæc acta exstant in Monasterio S. Victoris Canonicorum Regularium Parisiis*) *quæ fuse referunt, Bernard. du Girard in Annalib. Franciæ sub Carolo VII. & Fran. Belleforestus in eiusdem Caroli VII. vita à fol. 345.*

CVm prope Compendium potita esset hostium, Parisiensis Vniuersitas litteris publicis eam apud Henricum Anglię regem accusauit sortilegii & maleficii. causæ prætensæ fuere sequentes, quæ etsi falso prætexebantur, ostendunt tamen sensum Ecclesiasticæ Curiæ, & almæ Academiæ illius temporis: Promotor itaque fiscalis, quidam Guilhelm. [a] de Estiuel, aut, vt in Actis [b] & in

Ann. 1430. [a] sic vocatur in Bulla Calisti III. apud Belleforest. fol. 386. pag. 2. [b] ibid. fol. 346.

senten-

ſententia Delegati [a] Apoſtolici vocatur, Ioannes de Eſtiuet; vbi in art. 4. dicitur arbor quædam fuiſſe apud Dompreum, vbi ſolitæ conuenire maleficæ & miſceri dæmonibus; *que pres de Domprein y a vn grand & vieux arbre, qu'on nõme l'Arbre charnime Fée de Bourlemont, & que apres de ceſt arbre y a vne fontaine, pres laquelle on dict que frequentent les malins eſprits auecq leſquels ſe menslent de nuict les ſorciers danſans & gambadans autour deſdicts arbre & fontaine.* Artic. 5. *que le ſuſdicts arbre & fontaine, ſont ſurnommez des Fêes. Auſſi luy demandoyent, ſi elle auoit cognoiſſanee de ceux ou celles, qui certeins iours de la ſepmaine vont au Sabbat auec les Fees. Reſpondit, auoir ouy dire, qu'on y alloyt le ieudi.* Artic. 6. *quelle alloyt audict arbre les heures qu'on celebroit le diuin ſeruice, affin que eſtant lors ſeulle elle peut à ſon aiſe danſer & caroler autour des lieux ſuſdicts, ou elle fayſoit plusieurs bouquets & chapeaux des fleurs & herbes plus ſoëſues, quelle trouuoit es enuirons, & en courronnoit ledict arbre en chantant certains vers & diſant quelques mots de ſortilege: & y retournant lendemain, quoy que le ſoir elle y euſt mis leſdicts chapelets & guirlandes, ſi eſt ce qu'elle ny trouuoyt choſe quelconque.* Artic. 7. *Qu'elle ſoulloyt porter en ſon ſein de la mandragore, eſperant par ce moyen en auoir bonne fortune, tant en richeſſes, qu'en autres choſes temporelles: comme ſi la mandragore auoit en ſoy telle efficace.* Arti. 19. *auoir pris conſeil des malins eſprits, & que par enchantemens, & moyens non permis,*

[a] fol. 393.

& illicites, elle auoit descouuerte certeine espee, qui estoit en l'eglise de S. Catharine du Fierbois. Artic. 20. *Auoir eu des anneaux charmez, & qu'elle dit quelques paroles sortilegues sur son enseigne, & sur les guidons que portoient les siens, disant que cela seruoit pour leur donner bonne fortune en guerre, vsant de grandes coniurations, afin que par ce sort elle bienheurast leurs entreprises: tenant pour tout certain, que tant qu'ils porteroiēt ces drapeaux einsi coniurez ils ne pouroient recepuoir aucune deffaicte par leurs aduersaires. Et qu'elle se plaignit publiquement à Compiegne lors qu'elle fust prise, de ce que les siens auoyent oublie d'aportenses enseignes, & que pource elle estoyt tombee en ce malheur. Pource que ceulx qui s'aidant d'artz defenduz, & soubs bon pretexte pretendent authoriser leur peruersite, ont de coustume de consacrer les instruments desquels ils s'ayddent.* Artic. 36. *Que par quelque sort & inuocation elle auoit faict paroistre quelque malings esprits au Roy & Ducq de Bourbon pour les seduire.*] Propter hæc Vniuersitas Parisiensis, & Iudices illi priores, iudicarunt Ioannam sortiariam fuisse, & maleficam, aperte docentes se arbitrari, huiusmodi crimina, non illusione aliqua, sed vere à criminosis huiuscemodi committi solita

Idem censuit Episcopus Ebroicensis in causa Guilhelmi Edelini, vt superius docui [a]. Idem Inquisitio Auinionensis in causa plurimorum, quorum damnationes formulam suo loco exhibui paulo ante [b].

[a] li. 5. sect. 12
[b] sect. vlt.

Idem est iudicium Parlamenti Burdegalens. & fuit Consilii Atrebatens. quo tempore adhuc Artesii ad Parisiensem curiam appellabant; vtriusq; rei probationes clarissimę sunt, quas subiungam, Remundi, & Monstreleti verbis.

Extractum ex libro Viri Claris. Florimundi de Remundis Consiliarii Regii in Renatu Burdegalensi, cuius libri hæc est Epithesis & inscriptio, *l'Antichrist. cap. 7. num. 5.*

Tous ceux qui ont laissé quoiques marcques du temps que l'Antichrist doit arriuer, escriuent que la sorcelerie sera lors espandue par tout; eust elle iamais de vogue qu'en ce malheureux siecle icy? les selletres de nostre Parcament en sont toutes noircies. Il n'en y a pas assez pour les ouir. Noz Cõciergeries en regorgent, & ne se passe iuor que noz iugemens n'en soient ensanglantez, & que nous ne reuenions tristes en noz maisons, espouuentez des choses hideuses, & effroy ables qu'elles confessent. Et le diable est si bon maistre, que nous ne pouuons enuoyer si grand nombre au feu que de leur cendres il n'en renaisse de nouueau d'autres. Ie me contenteray de ceste Histoire prodigieuse, aduenue l'annee 1594. laquelle surmonte toutes celles que Bodin a remarquees dans sa Demonomanie; *voila pournuoy i'en ay voulu faire le recit particulier.*

Vne Ieune femme, nommée Ieanne Bosdeau, appellante du Iuge ordinaire de la Chastellenie de Sallignac en Lymosin, qui l'auoit condamnee a la mort, estant ouye en la chambre criminelle, sans peine ne tourment, confessa (cōme elle auoit faict par deuant le Iuge:) Qu'en son ieune ange vn Italien l'auoit desbauchee & amenee la veille de S. Iean sur la mi nuict dans vn chāp. ouil fit auec vne verge de hous vn grand cerne, *marmotant quelques paroles, qu'illisoit dans vn liure noir. Surquoy suruint, vn bouc grand & cornu, tout noir, accompagné de deux femmes, & tout aussy tost vt homme habillé en prestre. Le bouc s'estant enquis de l'Italien qui estoit ceste fille, & luy ayant respondu, qu'il l'auoit amenee pour estre des siennes, il luy fit faire le signe de la croix* de la main gauche, *puis commanda a tous de le venir saluer. Ce qu'ilz firent luy baisant le derrier.*

Ce bouc auot entre les deux cornes vne chandelle noire allumee, a laquelle les aultres alloient allummer les leurs. Et lors qu'ilz l'adoroient on iettoit dans vn bassin de l'argent. Ceste femme s'estant depuis retrouuee au mesme lieu, le bouc luy demanda vn bouquet de ses cheueux, lesquels l'Italien coupa, & les luy bailla. Le bouc l'ayant retiree a part, la coucha dās le bois, & la cognut char nellemēt, à quoy elle prēnoit vn extreme deplaisir, souffroit beaucoup de douleurs, sentāt la semēce aussi froide que glace.

Tous les mercredis & vendredis *de chasque mois, le chapitre general se tenoit au Puy de Dome, ou elle s'estoit trouuee vne infinite de fois, auec plus*

de soixante autres persones, tous lesquels portoient, vne chandelle noire, *qu'ils allumoient à celle que le bouc auoit entre ses cornes, à laquelle il auoit donne le feu, le tirant au dessoubs de sa queue. Apres cela tous se mettoient en dance en rond, le dos tournel' vn a l'autre. En ceste assemblee on disoit la messe a leur mode tournãt le dos a l'autel Celluy qui faysoit l'office, (qu'elle nomma) estoit reuestu d'vne chappe noire sans croix, esleuant vne tranche ou rond de raue tainte en noir, au lieu de l'hostie, criãt tout lors de l'eleuation,* Maistre, ayde nous. *On mettoit de l'eau dans le calice au lieu de vin, & pour faire* l'eau beniste, *le bouc pissoit dans vn trou a terre, & celluy qui faisoit l'office en arrousoit les assistant auec* vn asperges *noir.*

En ceste assemblee on distribuoit les mestiers de sorcellerie, & chascun rendoit comte de ce quil auoit faict, les estats estoient pour empoisonner, ensorceler, lier, guerir maladies auec charmes, faire perdre les fruictz de la terre, & telles autres meschancetez, ceste miserable confessa tout cela, auec vne merueilleuse franchise & naifueté: car pour vne femme rustique elle auoit bon esprit, persistans tousiours mesmes dans le feu, auquel par arrest elle fust condẽnee. Beza *n'estoit pas bien informé, lors qu'en sa chaire il taxa naguerres nostre Parlement d'Incredulite, & de peu de foy, par ce, disoit il (& cecy tien ie d'vn Gentilhomme d'honneur, qui l'ouyt) que nous n'osions, condamner les sorcieres a la mort, nos Registres tesmoignent le contraire.*

Aliud ex li. 2. Historiarum D. Enguerran de Monstrelet.

EN ceste annee (1459.) en la Ville d'Arras, ou Pays d'Artois, aduint vn terrible cas & pitoyable, que lon nommoit Vaudoisie *ne sçay pourquoy: mais lon disoit que ce estoient aucunes gens, hommes & femmes, qui de nuict se transportoient par vertu du diable des places, ou ilz estoient, & soubdainemēt se trouuoient en aucuns lieux arriere des gens, & bois, ou es desers, la ou ils se trouoient en tresgrand nōbre hōmes & femmes: & trouuoient illec vn diable en forme d'hōme, duquel ils ne veoient iamais le visage, & ce diable lour lisoit, ou disoit ses cōmandemēs, & ordonnances, & comment & par quelle maniere ils le deuoient adorer, & seruir, puis faisoit par chacun deux, baiser son derriere, & puis il bailloit à chacun vn peu d'argent, & finablement leur administroit vins, & viandes en grand largesse, dont ils se repaisoient: & puis tout à coup chacun prenoit sa chacune: & en ce point s'estaindroit la lumiere & cognoissoient l'vn l'autre charnellement: & ce fait, tout soubdainement se retrouuoit chacun en sa place, dont ils estoient partis premierement.*

Pour ceste folie furent prins & emprisonnez plusieurs notables gens de laditte Ville d'Arras, & aultres moindres gens, femmes folieuses & autres: & furent tellement gehinez & si terriblement tormētez, que les vns cōfesserent le cas leur estre tout ainsi aduenu, comme dit est: & oultre plus confesserent auoir veu & cogneu en leur assemblée plusieurs gens notables, Prelats, Seigneurs, & autres Gouuerneurs

de Bailliages, & de villes: voire telz selon commune renommée, que les examinateurs & les Iuges leur nommoient & mettoient en bouche: si que par force de peines, & de tormens ils les accusoient, & disoient que voirement ils les y auoient veuz. Et les aucuns ainsi nommez estoient tantost apres prins, & emprisonnez & mis a torture, tant & si troslonguement, & par tant de fois que confesser le leur conuenoit, & furent ceuz cy qui estoient des moindres gens executez, & brulez inhumainement, aucuns autres plus riches & plus puissans, se racheptetent par force d'argent, pour euiter les peines, & les hontes que l'on leur faysoit. Et de tels y eust des plus grans, qui furent preschez & seduits par les Examinateurs, qui leur donnoient à entendre & leur promettoient s'ilz confessoient le cas, qu'ils ne perderoient ne corps ne biens. Tels y eust qui souffrirent en merueilleuse patience, & constance les peines & les tormens, mais ne voulurent riens confesser à leur preiudice, trop bien donnerent argent largement aux Iuges, & a ceux, qui les pouuoient releuer de leur peines. autres y eust qui se absenterent & vuyderent du Pais, & prouuerent leur innocence, si qu'ils demourerent paisibles. Et ne faict icy a taire ce que plusieurs gens de bien cogneurent assez que ceste maniere de accusation fut vne chose controuuee par aucũes mauuaises personnes, pour greuer & destruire, ou deshonorer par ardeur de conuoitise aucũes notables personnes, que ceulx hayoient des vielle haine: & que malicieusemẽt ils firent prendre

meschantes gens tout premierement ausquelsils faisoient par force de peine & de tourmens, nommer aucunes notables gens, tels que l'on leur mettoit à bouche: lesquels ainsi accusez estoient prins & tourmentez, comme dit est. qui fust pour veoir au iugement de touttes gens de bien vne chose moult peruerse & inhumaine au grand deshonneur de ceux qui en furent notez, & au tresgrand peril des ames de ceux, qui par telz moyens vouloient deshonnorer gens de bien: & a tant fin de ceste matiere.

Ad hanc narrationem Monstreleti respexit Franc. Balduinus Atrebas *Cõment. in tit. 18. lib. 4. Institut. Iustiniani, fol. 774.* his verbis; *Sed quo grauius & ab hominis ingenio magis alienum est hoc malum, eo maior adhibenda est cautio, ne quis eius prætextu ab aduersariis temere obruatur. Facile enim hic quiduis confingere potest ingeniosa simultas, vt & multitudinem credulam statim cõmoueat, & attonitos iudices irritet aduersus eum, quem cum dæmonibus rem habere mentietur. Ante annos sexaginta sensit infælix nostra patria magno suo malo huiusce generis calumnias. Magna erat VValdensium mentio, quos aduersarij iactabant nescio quid commercij habere cum immundis spiritibus. Huius criminis prætextu optimi quique statim opprimebantur. Sed tandem Parisiensis Senatus causa cognita, vidit meras esse sycophantias, infælices reos liberauit, improbos sycophantas cum iniquis iudicibus damnauit. Exstatque adhuc eius hac de re memorabile arrestum editum vicesimo die mensis Maij. Anno 1491.*] Ita

Franc. Balduinus, & fieri potest, vt in Atrebatensium iudicum processu iudiciario odii, calumniæ, crudelitatis, aut præcipitationis indicia nonnulla repererint, propter quę male iudicatum, rite vero prouocatum, sententiam emendantes, Patres Parisiensis pronunciarint; & ideo non tam declararint Arresto suo, hæc quæ magis attribuũtur, & propria confessione illorum confirmantur, etiam cessante omni Quęstionum timore, inania & delusarum mentium esse (quæ declaratio temeritatis plenissima foret) quã Iudices illos, à quib⁹ appellatũ, improbe & vi innocentiam oppressisse. De Waldensium quidem secta (quorum Albigenses ex stirpe fruticarunt) graues scriptores testantur, non immunẽ à fascinariorum hæresi & crimine pessimo illam fuisse, & nomen Gallicũ fascinariis commune confirmat. Sed Balduinus ex Meiero sumserat, qui ex Monstreleto ferme verbotenus in hunc modũ; *Anno 1459. Atrebati horrendum quid contigisse legimus. Cõplures fugisse inhumaniter igne crematos, qui de nocte occultas coitiones habuere cũ diabolo: vnde magnã accepere pecuniã. Viri primarii mulieresq; cõplures indiciis crematorum deprehensi, pars capti & sæuissimis tormentis admoti, alii vi pecuniæ redempti nonnulli solum verterunt, quidam vero adeo in pœnis constantes fuerunt, vt nihil confiterentur. Fuisse referũtur quidam ex iudicibus adeo detestabiles, vt quosdã sibi inimicos indicari curauerint, tanquam*

*conſcios, reis in tormentis ad hoc coactis. Addunt, in nocturnis illis conuentibus ex omni ordine ſtatuque mortalium viros mulieresque interfuiſſe, eoſque ibi diabolum in** humanam effigiem transformatum adoraſſe; cuius tamen nunquam videbant faciẽ. In illius verba mandataque iuraſſe. Conuiuio ab illo parato largiter epulatos, inde exſtincto omni lumine quemq́ue cum ſibi proxime oblata promiſcue cõcubuiſſe, ſine ope diabolica in ſua vnde exierant loca reſtitutos.*] Hæc ille: arbitror in verbis vltimis negatiuã deeſſe, *non ſine ope diabol.* Sane ex Meiero patet, non opinionẽ conuelli de maleficorũ ſolitis ſceleribꝰ, ſed iudicũ iſtorũ crudelitatem & iniuſtitiam auaritiãque damnari, atque hoc arreſti Pariſienſis eſſe fundamentum. Quæſo nonne Pariſienſe Parlamentum iniuſte iudicaſſet, niſi talium Iudicum vel tyrannorum potius decreta reſcidiſſet? Nam de quæſtione noſtra, poſſintne perfici à Lamiis opera dæmonum ea, quæ ſolitæ ſunt fateri? id non à Iuriſconſultis, ſed à Theologis, non à ſæcularibus ſubſelliis, ſed ab Eccleſiaſticis Tribunalibus fuit decidendũ. Habetis ea de re apud Io. Gerſonem Pariſ. Cancellarium, almæ Theologicæ Pariſiorum facultatis articulos, eruditione & veritate plenos, nobis fauentes. Accipite & aliud grauiſſimũ Curiæ ſpiritualis Treuerorum iudicium.

* non ſemper ergo in hircina.

Denique quia mentio à me facta ſup. ſect. 4. indicio 2. Loſei Callidii, qui librum in Lamiarum Patrocinium conſcriptum mille

machinis conatꝰ fuit in publicũ protrudere, & metuunt nonnulli, ne tandem cacodæmon aliquis id perficiat, duxi pro antidoto *Palinodiam* eius adſcribendam, cuius authẽticum & originale (vt vocant) exemplum eſt penes pium & honeſtiſſimum, virum, I. V. Licent. Ioannem Baxium (cuius ſtudium atque zelus contra nefariam hanc hæreſim Deum aliquando remuneratorem experietur) ab eo acceptum tranſſumptum fidi Notarii manu eſt huiuſmodi.

Ego *Cornelius Loſeus Callidius*, Goudæ oppido Hollandiæ natus, nunc ob tractatus aliquot, *de vera & falſa Magia*, ſine ſcitu & permiſſione ſuperiorum huius loci, temere & præſumptuoſe ſcriptos à me communicatos, deinde ad imprimendum Coloniã miſſos, in *Imperiali Monaſterio S. Maximini prope Treuiros*, ex mandato Reuerend. ac Illuſtriſſ. Domini Nuncii Apoſtolici, Domini *Octauii Tricaricẽſis Epiſcopi*, arreſtatꝰ, atq; detẽtus: cũ certo ſim informatus in ſupradictis libris, necnon in Epiſtolis quibuſdam meis, eadem de re ad clerum & Senatum Treuirenſem, alioſq; clã miſſis (ad impediendum executionem Iuſtitiæ cõtra magos & veneficas) cõtineri multos articulos, qui non ſolum erronei ſunt & ſcandaloſi, ſed etiam ſuſpecti de hæreſi, crimenque læſæ Maieſtatis ſapiãt; vtpote ſeditioſi & temerarii, contra communẽ Doctorum Theologorum ſententiam, deciſiones

ac bullas summorum Põtificum, contra praxim & statuta legesque magistratuum ac iudiciorum, tum huius Archidiœcesis Treuirensis, tum aliarum Prouinciarum & Principatuum: idcirco eosdem articulos, prout ordine hic subnectuntur, reuoco, damno, reiicio, & pro non dictis atque assertis à me haberi volo.

1. In primis reuoco, damno, reiicio ac improbo (quod sæpe scriptis verbisq; pertinaciter apud multos asserui, quodq; tanquam huius disputationis meæ caput ac palmariũ esse volui) nimirum phantasticam esse, & tã quam superstitionem vanam pro figmentis habendã, quę de corporali magorum & sagarũ euectione siue translatione scribuntur: tũ quod hæreticam prauitatem prorsus suboleat, tum quod seditionibus hæc opinio admixta, proindeque læsæ maiestatis crimen sapiat.

2. Nam (quod secundo loco reuoco) missis ad diuersos clam litteris, contra magistratum pertinaciter absq; solidis rationibus diuulgaui, cursum magicum falsum esse & imaginariũ; asserẽdo insuper torturæ acerbitate miseras cogi ea fateri, quæ nunquã fecerunt, dura laniena sanguinem innoxiũ fundi, noua alchimia ex humano sanguine aurum & argentum elici.

3. Ex quibus & id genus aliis, partim in vulgus per priuata colloquia, partim diuersis

ad vtrumq; magiſtratũ datis epiſtolis, ſuperiores ac Iudic. apud ſubditos tyrãnidis notaui.

4. Et conſequenter cum Reuerendiſſimus & Illuſtriſſimus Archiepiſcopus & Princeps Elector Treuir. non ſolum magos & ſagas in ſua diœceſi ſuppliciis dignis affici ſinat; ſed etiam leges de ordine ſumptibuſq; iudiciariis maleficarum ediderit; inconſulta temeritate præfatum Electorem Treuirenſem tyrannidis tacite inſimulaui.

5. Reuoco præterea ac damno concluſiones haſce meas, non eſſe maleficos, qui Deo abrenuncient, dæmoni cultum exhibeant, tempeſtates inducant, opera diaboli, & ſimilia opera perpetrent, ſed omnia eſſe ſomnia.

6. Adhæc magiam non dici maleficiũ, nec magos maleficos, & locum *Exod. XXII.* MALEFICOS NON PATIERIS VIVERE) intelligi de iis, qui veneno naturali naturaliter applicato occidant.

7. Pactum nullum eſſe, nec exiſtere poſſe inter dæmonem & hominem.

8. Dæmones non aſſumere corpora.

9. Vitam *Hilarion.* à D. *Hieron.* ſcriptam non eſſe authenticam.

10. Nullum concubitum dæmonis cum homine.

11. Nec dæmones nec magos poſſe tempeſtates, pluuias, grandinem &c. ciere, & mera eſſe ſomnia, quæ de his dicuntur.

12. Spi-

12. Spiritus & formam à materia separatam posse videri ab homine.

13. Temerariũ esse adfirmare, quod quidquid dæmones possunt etiam magi possint eorum opera.

14. Sententiam illam, quod dæmon superior inferiorem possit expellere, esse erroneam, & inferre iniuriam CHRISTO. Luc. XI.

15. Pontifices in suis bullis nõ dicere, quod Magi & Malefici talia opera (vt supra dictum est) perpetrent.

16. Pontifices Romanos dedisse facultatẽ inquirendi in maleficos, ne si contra fecissent, fictę magiæ insimularentur, quẽadmodum antecessores eorum aliquot vere magię fuerunt insimulati.

Has omnes & singulas assertiones cum plurimis calumniis, mendaciis & sycophantiis, in magistratus tam sæculares quã Ecclesiasticos, petulanter & inuerecunde, falsoque profusis; quibus scripta mea de magicis scatẽt expresse, scienterque condemno, reuoco, atque reiicio, veniã de cõmissis à Deo & superioribus obnixe petens, & sancte promittens quod in posterum nihil horũ docebo, ꝓmulgabo, defendam, vel asseram, nec verbo, nec scriptis, per me vel alios, quocumq; locorum me venire cõtigerit. Si cõtra fecero, subiicio me, exinde prout ex nunc, omnib. pœnis iuris cõtra relapsos hęreticos, refractarios, sedi-

tiosos,

tiosos, reos læsæ Maiestatis, iniuriosos, sycophantas publice conuictos, necnon & in periuros statutas. Submitto me quoque correctioni arbitrariæ, tam Archiepiscopi Treuirensis, quam aliorũ quorumcunq; magistratuum, sub quibus me degere contigerit, qui que de meo relapsu & violata fide certiores facti fuerint, vt me pro meritis puniãt in honore ac fama, bonis ac corpore.

In quorum omnium fidem hanc meam præfatorum articulorum reuocationem propria manu subscripsi, in præsentia Notarii & testium.

Sic subscriptum.

CORNELIVS LOSEVS CALLIDIVS.

Et denuo subscriptum.

Acta sunt hæc *in Imperiali Monasterii S. Maximini* extra prope Treuerim *in Stuba Abbatiali*, ibidem coram Reuerendissimo, Reuerendis, Venerabilib. & eximiis Dominis, Domino *Petro Binsfeldio* Episcopo Azotensi, Reuerendissimi Archiepiscopi Treuir. Domini nostri clementiss. in spiritualib. Vicario generali, & *Reinero* dicti Monasterii Abbate, *Bartholomeo Bodegemio* Delpho I.V. L. Curiæ Ecclesiasticæ Treu. Officiali *Georg. Helffensterio* S S. The. Doct. Eccl. Collegiatæ S. Simeonis in ciuitate Treuir. Decano, & *Ioanne Golmanno* I. V. Doctore, dictæ Ecclesiæ Canonico, & curiæ Treuiren. sigillifero, &c. *sub anno*

Domini 1592. more Treuir. die Lunæ 15. mensis Martii in præsentia mei Notarii infrascripti, & honestorum *Nicolai Dolert, & Danielis Maier* Reuerẽdi Domini Abbatis respectiue secretarii & scribæ, testium ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum.

Subscriptum

ADAMVS HÆC Tectonius, Notarius.

Et inferius.

Collatum cum suo originali repertum concordari per me infrascriptum Secretarium oppidi Antuerpiensis.

G. GIEFFEL.

Habetis integram PALINODIAM: postea tamen iterum Bruxellæ vicepastorem agens in Ecclesia S. Mariæ de Capella, accusatus fuit de relapsu, & post diuturnũ carcerem dimissus, & (vt pertinacem dementiam intelligas) tertiam accusationem, denuo suspectus, morte præreptus, euasit, sed (quod dolendum) non paucos, homines tamen Physiologiæ & Theologiæ solidæ non satis gnaros, stoliditatis huius reliquit sectatores. Qui vtinam saperent, & quam temerarium atque noxium sit, Ecclesiæ iudicio vnius Wieri hæretici deliria præferre, tandem serio intelligerent.

SVM-

DISQVISITIONVM MAGICARVM;

Qui est,

DE OFFICIO CONFESSARII.

A CAP. I. De officio confessarii, qua iudex est.

Sect. I. *Peccatorum Catalogus, quæ illi inuestiganda.*

B *Quæ ex primo libro. Quæ ex 2. libro, Quæ ex 3. Quæ ex 4. & 5.*

Sect. II. *De sigillo confessionis in hac materia.*

C *Quid quoad delictum commissum? de promisso secreti sigillo.*

Quid quoad delicta committenda? refutati quidã Iurisconsulti. & vtrum quis possit vti ad prudentem gubernationem scientia in confessione accepta.

Quomodo se debeat gerere cum complice cuius per confessionem socii peccatum cognouit?

Quid respondendum iudicibus à confessario.

Quomodo iudex aliquid cognoscat sub sigillo confessionis, & illud teneatur seruare.

Casus quibus licet reuelare sub sigillo accepta.

B Q. I. De exemplis superstitiosarum curationum, siue magicorum remediorum.

Chaldaeorum Mnusiris. Hebraeorum Thephilim & alia huiusmodi. Paracelsi remedia impia proponuntur. De imaginibus superstitiosis. de incisione arboris. de collocatione in foco. de nominib. Ephesiis. de conuiciis & blasphemiis. de exagonis Paracelsi. de quodam exemplo miro, quod refert Grillandus. de canũ mactatione. Gallicantus, an & quo pacto maleficia possit dissipare? De lotione matutina manuũ & faciei. de lotio humano, veterum sententia. Exemplum Pharaon. Regis Ægypti. aliud ex Martyrio S. Luciæ aliud fragmentum S. Althelmi, de S. Chrysantho.

Qui νεφελοδιῶκται, γυπυταὶ, & φυλακτήριοι, *in Synodo Trullana. quid* πύγγια.

De gestatoribus galeæ seu amnii infantilis. Exemplum subulci sortilegi cuius porcos diabolus custodiebat. & de alio opilione Traiectensi.

Plinii, Varronis, & Constantini vana remedia. de Marsilii Ficini quodam libro periculoso. De Cicorii radice effodienda de crinibus vel dente euulso abiiciendis. de ouis confringendis. de Sereni Abacadabra. de sale profano. de loci mutatione. de nominis mutatione contra Laur. Ananiã.

De precario vel furto sublatis rebus ex malefici domo. de crepidis, laciniis, &c. de canibus, equis, stricti gladii vibratione.

Virgilii locus & exempla varia. De circuli circumductione.

C *Superstitio opinari non futura remedia, si prius*

confessarius vel Medicus fuerit adhibitus.

An debeat malefica prius libertati restitui. De scopis in ostio ponendis, de acubus aut crinibus in ollam coniiciendis.

De cogēdis sagis per minas, vim, & verbera. Quod soleant in alios sortem transferre, probatur exēplis. Euripidis & Senecæ loca: Remedium quoddā Salisberiensis. Et alia sacrilega, vt de plūbo, verbena, columbo.

Semper dæmon in his lucratur, & quomodo. Exemplis probatur translatio mali in alios. D

Interdum futilibus plane dæmonem cooperari. probatur exemplo studiosi & vetulæ. Examinata quædam dicta Cardinalis Cusani.

Quæst. II. An liceat remedium petere à maleficis.

Quod non liceat iure ciuili maleficiis vti in bonū finem, contra multos. Leonis Imper. Constitutio, qua abrogata lex Constantini. eadem explicata. Ecclesiastica lege idem prohibitum esse. Locus ad Rom. 3. v. 8. E

Non posse cogi maleficas vt benedicant. Et de hac benedictione inquisitum. Articulus Parisiensis. dictum impium Paracelsi. Remigii sententia reiecta. F

An liceat tollere maleficium per res superstitiosas? An liceat per vana remedia tollere? Discutiur exemplum Sum. Rosellæ.

Contra Aureolum non licere à malefico parato petere vt maleficium tollat maleficio? Exemplum Nideri. Soluuntur argumenta Remigii. Expli- G

cantur

cantur l. nullus. C. de malefic. & locus Photii in Nomocanone. Pot. si malefic⁹ induci vt per modum licitum tollat maleficium. Et induci potest tam precibus quam coactione, cõtra Remigium. & examinatur dictum Brianzoni, quod liceat hoc petere ab ipso Diabolo. An liceat petere vt tollat ab alio, quam ab auctoremet maleficii: qd quãdo dubito an sit sublaturus per maleficium?

H *Praxis qua in hac re vsus B. Theodorus. Quib. verberibus cogere liceat? Quãdo sit necessaria cautela Caietani? Exemplum S. Godeleuæ, quæ vsa hac cautela. Alia cautela noua petere quo vsurus sit remedio? Praxis & vsus huius cautelæ.*

Quæst. III. An liceat maleficium destruere, vt eo destructo, seu sublato signo, Diabolus nocere desinat?

I *De his signis, qualia esse soleant: exemplum de sera clausa. Status quæstionis.*

Argumenta sententiæ negatiuæ (Non licere) Ioannis Hesselii.

K *Sententia communis affirmatiua (licere) explicatur, & fuse probatur. Auctores huius sententiæ, qui & quales.*

L *Exempla eorum, qui hac vsi. Examinantur singuli actus, qui possunt interuenire.*

M *Dissoluuntur argumenta omnia primæ sententiæ. Quẽ effectũ à dæmone liceat exspectare? Quomodo quis vetetur declinare ad Magos? Quod teneantur malefici signum positum tollere? Aliquando non absoluendus nisi faciat.*

De sagarum depilatione. Quomodo intelligendum

dictum IESV CHRISTI? *Hoc genus non eiicitur, nisi in oratione & ieiunio. De exemplo S. Hilarionis. Explic. cap. si per sortiarias. 33. q. 1. Quomodo Diabolus est alligatus signis?*

Sect. II. De *remediis naturalibus contra maleficia.*

§. 1. De *remediis plerisq́ue N. L. vt de baaras. de hyperico. de thapsia, rhamno, spina, verbasco & simil.*

De *remediis ex lupi corpore. Item ex hyena, ex catulo nigro. ex dromada, ex mustela. ex Leone, ex Pardo. ex Asino siluestri, domesticoq́ue. ex aliis. ex hydrargyro. ex adamante. ex Chrysolitho. ex corallio. ex gagate. ex Iaspide, ex onyche, ex sardio. ex Cameleonte. ex Asino. Quomodo hæc possint prodesse ex sententia Theologorum.*

Quando maleficia ex naturalibus remediis tolli possint, quando non possint? Explicat. c. vltim. 26. q. 7.

§. 2. *de signis seu indiciis maleficis.*

§. 3. *de remediis medicorum præcepta.*

Sect. III. De *remediis supra naturalibus, diuinis seu Ecclesiasticis.*

Primum vera & viua fides. obseruatio mandatorum DEI. *Exempla Petri Iudicis,* D. *Antonii. Fœminæ Christianæ apud Epiphan. & alterius in vita S. Cypriani, & alia quædam.*

2. *Legitimus in Ecclesia Catholica Sacramentorum vsus.*

De Baptismo, *Exempla Tyridatis Armeniæ Re-*

gis.

gis. item aliud de Chami Regis Tartarorum filiole.

Q De confirmatione. *Ex Lactantio probatur, & exemplo Iuliani Apostatæ apud Prudentium.*

R De confessione *seu exomologesi. varia narrantur exempla, Bedæ, Ioannis* Diaconi, *& Petri Cluniacensis, & Ioann. Cæsarii. Item ex Theodorico de Appoldia. Metaphraste, & Lisiardo.*

Nota autem hic duo exempla de efficacia recitatæ Salutationis Angelicæ. Explicatum consilium B. Catharin. Sueticæ.

S De venerabilis Eucharistiæ vi: *Exempla, vnum Eremitæ apud Cassianum. Puellæ* Arabæ *apud B. Prosperum. Vxoris cuiusdã à* D. *Bernardo. alterius similis nostro tempore in Picardia. alterius à S.* A*uxentio. item aliud in Indiis frequens. item in Galliis tempore* A*lbigeensium. item aliud in Teuthonia (Et nota Lector Magica hæreticorum miracula.)* A*liud simile fere in* A*lpibus Rhetiis. item aliud de visione Prædicatorum Neapoli in conuentu S.* D*ominici. & aliud Salernitanum recentius. Nec non aliud* D. *Macarii.*

T De missæ sacrificio.

Exemplum Hesperii apud D. A*ugustinum.*
aliud D. *Bernardi. aliud* D. *Theodori. confessio sagarum, & ratio cur tam longas in Catholicorũ templis ante meridiem moras trahant.*

V De oleo infirmorum.

Exempla Sanctorum.	*Sacerdotis apud Bedam.* *Theodosii monachi.* *Launomari.* *Parthenii.* *Auxentii Archimandritæ.* *Winwaloci.* *Eutychii Patriarchæ.* *Paterni Abrincensis.*

3. De petendo Sanctorum hominum auxilio.

Cur hoc remedium minus hodie frequens, quam olim? Erant diuersi exorcistæ, & isti Sancti. Exẽpla S S. Macarii. vtriusq́;, Cuthberti, Rustici, Basilii, Paphnutii, Eugendi, Greg. Thaumaturgi. Pauli simplicis, Theodori, & Vrsmari. X

4. De exorcismo Ecclesiastico. Y

Antiquitas ordinis exorcistarum. Ritus quidam veteres in exorcismo adhiberi soliti. Nomẽ dæmonis peti solebat: cibi soliti exorcisari: cauendũ à ludicris sermonibus, probatum exemplo. Seriũ Exemplum S. Vrsmari. in quo notandæ eædem ante octingentos annos, q̃ nunc cerimoniæ. Exẽpla S. Adelelini, & S. Maurilii. Cur exorcismus aliquando sit irritus? Contra quæ veneficia non soleat prodesse, ex Tostato.

5. De operibus satisfactoriis. Z

De eleemosina. de ieiunio, exempla S. Auxenti & S. Procopii. de Oratione. 1. de communi Ecclesiæ. 2. de priuata in his præcipua symbolum Apostolicum & oratio Dominica. *item Rosarium, & Litaniæ.*

6. Im-

AA 6. Imploratum nomen IESV Saluatoris, & CHRISTI, & Sanctorum.

Exempla & auctoritates Patrum remissiue nomen MARIÆ *virginis. tria exempla. Auxilium Angeli Custodis. S. Gouladuch.*

BB 7. Signaculum sanctæ Crucis.

Probatur testimoniis & exemplis plurimis, quæ propter multitudinem hic in summario omittuntur.

Mos Sanctorum, tegendi miracula, additis aliquibus rebus naturalibus.

CC 8. Sanctorum reliquiæ.

Probatur plurimis auctoritatibus, & exemplis, vt S. Philippi, S. Dympnæ in Brabantia, & plurimorum aliorum. honorandi Sancti peregrinationibus & donariis. Cauendum à superstitioso eorum cultu. quem odêre, vt probatur exemplo quodam S. Glyceriæ.

DD 9. De aqua benedicta.

Antiquitas huius ritus. Efficacitas probatur variis exemplis.

Et præcipua quædam, contra spectrum Apameense. & contra aliud Tentaedium lapides iaciens. & D. Huberti, &c. Wieri impudens siue mendacium, siue calumnia.

EE 10. Res aliæ benedictæ ritu Catholico.

De agnis Dei. de cereis & sale benedicto. de pane benedicto. antiquitas ritus, exempla quædam.

11. Pia amuleta collo suspensa.

Quæ requirantur ne sint superstitiosa?

FF 12. Pulsatio companarum.

Experientia quotidiana. Exemplum mirabile ex Petro Cluniacensi. confessiones maleficarum.

Cauendum à duob. Lamiarum mendaciis, vt illic. Refellitur vulgi opinio de campanarum baptismo. Hæreticorum stropha quotidiana.

Capitularis Caroli Magni locus explicatus. Benedictioni aliquando tributum nomen baptismi, vt apud Iuonem Carnutens.

Benedictionis Campanarum ritus defensus contra hæreticos.

De efficacitate earum contra dæmones in quo hæc sit sita? Petri Mexiæ error. Cur hæc remedia non semper efficacia? GG

CAP. III. Quorundam remediorum Ecclesiasticorum, contra calumnias hæreticorum; maxime Georg. Godelmanni; defensio.

Quidam non Iurisconsulti, sed rabulæ in cæremonias petulantes. A

Defensio exorcismi *Ecclesiæ Catholicæ. Ostenditur ineptia & imperitia aduersarij. Colliguntur multa eius mendacia. Ostenditur in exorcismo nihil magicum reperiri.* B

Singillatim omnes eius ritus probantur & explicantur.

Defensio salis benedicti. *mendacia aduersarij & fraus. Defensio* aquæ benedictæ. *Benedictiones herbarum. Noua iterũ aduersarij mendacia.* C

Defensio Agnorum Dei alia iterum mendacia. Defenditur benedictio balsami & olei. Ineptia ad- D

uersarij

uersarij formulam dicentis esse Magicam detegitur.

Verbum exorciso, & vsus defenditur. Vsi eo Apostoli. Cur non Christus? baptismo peccata remitti.

E *Defenditur Extrema vnctio, & benedictio olei infirmorum.*

Smidelini & Lerchemeri væsana conuicia.

Ex antiquitate probantur benedictiones variarum rerum. herbarum seu fructuum. Aquæ benedictæ. Crismatis. Panis & salis.

F *Quæ vis sit rerum Sacramentalium.*

G *Aliud iterum mendacium, Item alia & alia.*

H *Respondetur argumentis quibusdam Godelmanni. Ostenditur exorcistarum ordinem in Ecclesia olim fuisse. D. Clementis Rom. locus explicatus.*

I *Defenditur cultus Venerabilis Eucharistiæ, & in ea esse verum corpus Saluatoris nostri. Ostenditur nihil in consecratione nec cultu Magicum esse.*

K *Contra Ioseph. Scaligerũ defenditur, opera* D. *Dionysio. Areopagitæ ascripta non esse Pseudepigrapha. Superbia eius ante oculos ponitur ipsiusmet verbis, & monetur resipiscere, seq; deinceps gerere modestius, & sapere humilius.*

L *Monita quædam pro Confessariis & pœnitentibus.*

MARTINI DEL-RIO SOCIETATIS IESV PRESBYTERI,

Disquisitionum Magicarum.

LIBER VI.

QVI EST,

DE OFFICIO CONFESSARIJ.

QVVM duplicem personam gerat confessarius, iudicis & medici; facilè intelligitur vtriusque munere fungi debere. Iudicis quidem personam sustinet, quando confessiones excipit, tantùm: tum enim Dei vices gerit in ligando & absoluendo; Medici gerit non tum solummodò, sed etiam extra tribunal illud poli; quando consulitur; idque vel à reis, vel à læsis, vel à iustitiæ exsecutoribus, & administris, vel denique ab aliis quibuslibet. De duplici hoc officio nunc nobis agendum.

A

Cap. I.

De officio confessarij, qua Iudex est.

AD Iudicem pertinet nosse delicta, & de illis in foro suo iudicare. vt ea cognoscat iudex; operepretiũ fuerit principio hic quasi in tabella seu breuiculo, ante oculos ponere, quæ in quinq; præcedentibus libris peccata, seu delicta, noster iudex debeat animaduertere, & explorare; vt, cum necesse, reum iuuet interrogando.

SECTIO I.

EX *Primi* itaq; *libri Prologuio*, discet; licere, examinare hæreticos, an sint etiam magi seu malefici.

Ex 1. & 2. c. discet, discernere superstitionis & Magiæ species.

Ex c. 3. discet:
- qui libri ratione magiæ prohibiti sunt.
- *q.1.* quãtum astrorum influxui citra errorem possit tribui?
- *q.2.* vitare errores malè Christianorum circa complexionis temperamentum.
- *q.3.* errores vitare circa vim imaginãdi.
- *q.4.* Quid sentiendũ de sanatione per aspectum, contactum, vocem. de salutatoribus, de gentilibus S. Pauli & S. Catharinæ, & similibus circumforaneis, & de curationibus militaribus, &c. & quæ in hac re peccata interuenire solcant.

Ex c. 4. discet in	*Princ.* Quæ peccata occurrãt in Magia naturali & artificiali.
	q.1. Peccata sigillorum & caracterum magicorum.
	q. 2. Magorum fraudes de Numeris, & quid tribuendum illis.
	q. 3. Quomodo peccetur credulitate & vsu incantationum?
Ex c. 5. discet.	*q.4.* Quæ amuleta seu periapta licita, quæ non?
	Quæ in pirotechnia seu alchimia peccata reperiantur, & quo se pacto alchimicis confessarius gerere, & quæ illos debeat interrogare? q.3 & 4.

Ex libro secundo discitur de quibus Magi sint examinandi.

1. De artis auctore, & efficiente causa quid sentiant? *vt habet, q.2.*

2. Quos habeant libros? iuxta *q.3.*

3. Circa pactum, quas illi adhibuerint solemnitates? *iuxta q.4. præcipue littera E.* & hic an sint rebaptizati, &c.

4. Circa effectus, an eos ediderint præstigiatorios? quia hoc est mendacium. *Vide q. 6. & 8.*

5. An putauerint diabolum vera miracula facere posse, quia est error *Vide q.7.*

6. An imagines sacras inhonorarint, conspuendo, verberando, trahendo, mergendóve? *vt q.11.*

7. An alteri pauperiem fecerint, vel damnum dederint. in bonis fortunæ? *d. quæst. 11. & 12.*

8. An thesauros arte magica quæsierint, aut aliter diuitias, honores, vel victoriam à dæmone expetierint? *d.q.12.*

9. An incantarint animalia & quomodo? *quæst.13.*

10. An cum bestiis rem habuerint? iuxta *quæst.14.*

11. An cum dæmone corpus miscuerint, & quomodo? *q.15.*

12. An ad cõuentus iuerint, & ibi fecerint, quæ fieri solere narrantur? *q. 16.* vbi & illud notandum aliquando nõ cum dæmonibus, sed exstincto lumine, promiscuè cum quouis vel quauis oblatis proximis sibi concubuerint: quod de Lamiis & maleficis Attrebatensibus, anno 1459. narrat Meierus in Annal. Flandriæ, & de aliis alij.

13. Quoad lycanthropos; examinandi, an sibi duntaxat tales videbãtur, an etiam aliis? quia secũdo casu adest semper pactum, *iuxta quæst. 18.*

14. An aliquibus vsi contra vulnera ac tormenta? & quibus? *q. 21.*

15. An conati animas euocare? an conuenerint de apparendo post mortem? *Vide quæst. 26.*

16. An vinxerint spectra? *q. 27.*

17. An spectris cultum aliquem exhibuerint,

rint,& quem, & qualibus? an pacti cum illis aliquid fuerint,an familiaria colloquia superflua cum his habuerint? iux. *q.28.*

18. an procurauerint spectrorum apparitionem? *q.29.*

19. an exorcismis vetitis vsus? quæ adhibuerit, & quam adhibitorum vim esse putarit? an habuerit dæmonem inclusum, vel includere sit conatus? an paredrum habuerit,& sub quo pacto, quamdiu, ad quid,&c. *quæst.30.*

Ex libro Tertio.

1. interrogent, quæ sint instrumenta quibus vsæ? nam grauius subest peccatum vnguẽtis; eò quòd solet præcedere anthropophagia & infanticidium. *vide q.1.*

2. an somnificum maleficium intulerint naturali medicamento, an verò accesserit sepulchri violatio, & cadaueris iniuria? & quem in finem? *q.2.*

3. quibus philtris vsæ,an miscuerint sacramenta, aut alias res sacratas,& quas? *quæst.3. sect.2.*

4. an sic aliquem egerint in amẽtiam, occiderint,læserint? *d.sect.2.*

5. an contra philtrum sint vsi remediis illicitis? an capti illicito amore,fecerint quæ ex sua parte necessaria? *d. quæstio.3. sect.3.* item, quæ consilia dare possit tali amore irretitis? *ibidem.*

6. ob quam causam philtrum præbuerit; cælebs, an vt matrimonio iungeretur: coniugata, an vt amorem mariti recuperaret; vtrique, an ad libidinem illicitam? *q.3 sect.2.* an odij vel obliuionis maleficio vsus? item, an incendij? *sect. pæn. & vlt.*

7. quid existimarit de fascinatione, & an aliquam fascinarint: quibus vsi remediis vel antidotis contra fascinationem? *q.4 sect.1.*

8. an cadauera laniarint, & quæ damna venenis intulerint? quo pacto illa damna viuentibus dederint? item, an aliquid defoderint, cui sola remotione queat occurri, *d.q.4. sect.2.*

9. *In sect.3.* notet confessarius singula, vt norit distinguere in aborsu, an nocuerint iam viuo, an antè animationem? item, an sic distenderint prægnantem, vera, an simulata prægnatione? quia priore casu accedit prolis periculum. item, quoties hæc facta. deniq; in 3. casu, an propter hanc desiccationem, fœtus fame perierit, & quot, &c.

10. Attendat qui homicidæ sint excommunicati? *Sect. 4.* Interroget an sagittariam exercuerit magus? an huiusmodi imagines confecerint, an baptizarint: & in quarum personarum interitum?

11. *Sect.5. & 6.* quos animi, corporisve morbos intulerint?

12. *Sect. 7.* an aliquos deuouerint? & qua imprecationis formula?

13.*sect.8.* an maleficiarint aliquem ligaminibus, & ad quod tẽpus? item, an ad euitandum vel sanandum illud, aliquid superstitionis adhibuerint.

14. *Ex 5. q.* Discet habere rationem personarum, quibus nocitum fuit. hinc enim atrocitas peccati crescit. nam cæteris paribus contra publicam personã peccatur grauiùs, quàm contra priuatam. atrocissimum quoque est omnium, necare infantulos nõdum baptizatos.

Ex q. 6. & 7. Discet ob quæ peccata maximè, quis tradatur maleficis puniendus; quibus etiam abstinendum sit iis, qui cupiunt esse tuti, vel liberari â maleficiis.

Ex q. 8. Poterit confessarius proponere miseriam maleficorum, & peccati enormitatem.

Ex libri verò huius parte posteriore; discere poterit.

1. Naturam vanæ obseruantiæ. *q. 1. & 3.*

2. Quando, & quale sit peccatum? *q. 2.*

3. Modos præcipuos vanæ obseruantiæ, & ex eorum similitudine, quando in hoc peccatum quis ruerit? *q. 4. sect. 1.*

4. De precibus & verbis sacræ Scripturæ, de ieiuniis & aliis operibus bonis secundum se. *sect. 2.*

5. De ligaturis & periammatis. *sect. 3:*

6. De obseruatione omnium. *sect. 4.*

7. De

7. De strenis initio anni. *sect.5.*

8. Quando liceat obseruare dies, quando non. *sect.6.*

9. Quæ sint licita media sanãdorum morborum, & quæ non, & de militari vulnerum curatione. *sect.7.*

10. Fundaméta vanarum obseruationum quæ adhibentur ex S.S. &c. refutata. Quod est necessarium scitu, vt idiotis possit persuaderi, esse impia illa, quæ habent pro piis. *sect.8.*

De formula, si Deus incarnatus, &c. Dæmonum ministerio an ad bonum liceat vti. De rythmo seu versu. De ritibus & cærimoniis quæ adhibitæ. De dubio in quo benignior sequẽda sit interpretatio, tã de dubio personæ, quam rei.	Contra Felicem Malleolum Tigurinum.

11. Ex formulis positis *in sect.9.* futurum ei non difficile, iudicium fere; de cæteris, quæ sunt innumeræ, & in singulis locis diuersæ; sed in ipsa ratione formali superstitionis cõueniunt.

Ex libro Quarto.

1. Discet naturam prophetiæ. & quando sit peccatum Prophetæ, non credere inspirationi. *c.1.q.1.& 2.*

2. Quib. instructum esse oporteat ad dandum consilium in reuelationibus? Qui abusus & errata hîc possint accidere ex parte cõfessarij; quæ ex parte habentis reuelationem? quomodo fraudes & peccata huiusmodi deprehendantur? de scrutanda intentione. *q.3.*

3. Regulas discet ad cognoscendũ quando peccent astrologi & similes diuinatores. quando sors, omen, vel signi petitio sit licita, *cap.2.q.3.*

4. Qualiter peccent diuinatione vtentes, & quæ excusent vel minuant peccatum, *quæst.4.*

5. Quale peccatũ sit oracula dæmonum consulere? *q.6.sect.1.*

6. In necromantia quibus vsæ mediis seu instrumentis, quorum ratione potest accedere infanticidium, & similia peccata, *sectio 2.*

Ex s. qq. sectionibus discet species diuinationis cum pacto expresso. In specie quoque illarum vltima de oculi excussione, nota incidere in obligationem restituendi, ratione damni iniustè illati.

8. *In q. 7.* discet varias species pacti implicit; ex quibus poterit decidere casus similes, vt de saltantibus per pyras, de asseruantibus ἄμνιον, de ferentibus amethystum vt somnient, de offerentibus candelam S. Antonio vt furem indicet; & in quibusdam potest

accedere obligatio famæ restituendæ, vt in Parthenomantia.

9. Quomodo liceat niti ominibus, prodigiis & portentis? quando peccetur in huiusmodi obseruandis? *sect.2.*

10. Quando sit sors diuinatoria & prohibita? maximè de illa quæ fit per inspectionem libri sacri, *sect.3.*

11. Ad naturam peccati huius intelligendam planè necessaria est, *sect. 4.*

12. Discet peccata astrologorũ, Genethliacorum, & cæterorũ iudiciariorum etiam medicorum & chirurgorum, *c.3 q.1.*

13. Quæ liceat diuinare ex elementis & mixtis insensilibus, vt cometis, halonibus, &c. quæ non? *q.2.*

14. Quid liceat medicis diuinare, *q.3.*

15. Quando peccent physiognomi? *q.4.*

16. Quale peccatum sit chiromantia? *q.5.*

17. Quæ somnia licet obseruare & interpretationem quærere? *q. 6.* In fine quæstionis habebit exemplum faciendæ in similib disquisitionis.

18. Quæ occurrant hodie peccata in sorte diuisoria, & quibus casibus sit licita? *cap. 4 quæst.1.*

19. Quæ peccata contingant in contractu sortis, quem vocant ollæ seu Lotheryæ? quæ quoad venditorem, quæ quoad emptores, quæ quoad ministros seu assistentes, quæ quoad Remp. vel Principem? *q.2.*

20. Quæ peccata sint Canonicæ purgationis: an quis eam cum mendacio vsurparit? *q.3.*

21. An vsus sit vulgaribus purgationibus interroget; tam subeundo, quàm exigendo. Notet quæ dicta de prouocatione ad diuinum iudicium; quomodo in ea peccetur: item de duello publico & priuato propter adiunctam excommunicationem: & notet quæ ad explicationem censuræ illius hic addita. *Sect.1.& 2.*

22. De peccatis purgationum variarum per ignem, *sect.3.*

23. Peccata probationis aquæ frigidæ vel feruentis, *sect.4.*

24. Discet, cur & quomodo peccet iudex probatione illa vulgari, qua sagæ in aquam proiectæ creduntur supernatare: & quid respondendum nitentibus consuetudine seu corruptela quorundam iudicum. *quæst.5.*

25. Notet quæ hîc dicuntur, vt communia omnibus vulgaribus purgationibus.

26. Item notet, quæ de excusatione ex capite ignorantiæ aliquando iudices præcipite ignorantiæ aliquando iudices præcepite...

27. Item, quale sit peccatũ error sine dolo?

28. Peccare iudices, qui, semota lege & ratione, arbitrij liberam plenitudinẽ sequuntur:

tur: & quo modo omnis iudex legi ſit ſubiectus? *ſect.2.lit.1.*

29. Peccare quando canonibus non obtemperant? *ſect.3.*

30. Quando liceat ſignum petere? & quæ fides requiſita ad editionem miraculorum?

31. Quo modo peccet torquens vel damnans in eum, cui hæc purgatio fuit adhibita? *d.ſect.3.*

33. De peccato purgantis per pondera & lancem. *q.6.*

34. De peccato purgantis per crucem.

35. Peccata in quibuſdam aliis generibus, quæ rariora. *ibid.*

Ex libro Quinto diſcet.

1. Quando iudex peccet arbitrando temerè circa criminis grauitatem?

2. Quando peccet minuendo vel augendo pœnam legis?

3. Quem iuris ordinem contemnendo iudex peccet? *ſect.1.*

4. Quomodo peccet in inquiſitione? 1. circa corpus delicti. 2. ratione accuſationis præcedētis. 3. in forma inquiſitionis. 4. quoad præcedētia indicia. 5. quoad famam præcedentem. 6. quoad abſolutionem præcedentem. 7. quoad tranſactionem. 8. quoad gratiam Principis. *Sect.2.*

5. Diſcet de indiciis, quæ vis præcipuorum? 2. quod iudex tenetur aliquando ad da-

mnorum restitutionem, si non interrogauit de sociis. 3. quando propterea reo deneganda sit absolutio? 4. alia in hac re tam rei quam iudicis peccata. 5. peccata iudicis ex defectu indiciorum ad torturam sufficientium. 6. quomodo distinguenda iactantia à minis? 7. quod mens scrutanda in minantis æquiuoca locutione *sect.3*.

6. *Sect. 4.* docet vim minùs certorum indiciorum. 2. quod ex non impedito damno iudex teneatur restituere. 3. Peccari in sortiariorum, defensione, fauore, patrocinio & occultatione. 4. qui mortaliter peccent non defendendo. 5. qui teneantur restituere.

7. Discet multiplices abusus iudicum in receptione testium. *sect.5*.

8. Peccata accusatorum, & onus restituendi. *sect.6*.

9. Varia peccata in reis comprehendendis, carcerandis, & postea ibi asseruandis, *sect.7*.

10. Multa grauia peccata circa modum torturæ, in quantitate & qualitate.

11. Quosdam ritus superstitiosos contra maleficium (vt vocant vulgo) Taciturnitatis. *sect.9*.

12. Peccare iudices qui mendacio dolóve reum decipiunt, *sect.10*.

13. Quando iudex peccet condemnando reum ex sua confessione, *sect.11*.

25. Peccatum eorum, qui subministrant instrumenta necis, vt reus euadat pœnam publicam. *Ibidem.*

SECTIO II.

De sigillo confessionis in hac materia.

Hanc sectionem addo, propter quorundam confessariorum simplicitatem, & quorundam Iudicum temeritatem atq; malitiam; qui, quantum possunt, conantur ex confessariis, directè, indirectève, tum ante rei mortem, tum post eam, exsculpere, num reus fuerit peccati illius conscius. Adeo vt alicubi audiuerim solitos quodam loco cõfessarios à iudice post latam sententiã mortis in reum interrogari; sitne iustè damnatus reus; necne? & religiosos quosdam, eò quòd hanc Iudicum iniquam importunitatem, vt sacrilegam, graui oratione repressissent, inposterum ad reos audiendos vocari desiisse. Notandum primò sigillum Confessionis vim æqualem habere in omni crimine etiam maximè enormi: vt in crimine læsæ Maiestatis humanæ, & hæresis [a]: vnde patet falsum & erroneum esse versiculum illũ vulgarem;

Est hæresis crimen, quod nec confessio celat.

Notandum secundò, ex communi sententia, seruandum sigillum, vt ante rei mortem, sic & eo mortuo. quia moriendo ius fa-

[a] Gig. de crim. læs. Mai. lib. 2. rub. q accusa. pos. qu. 18. Anton. Gabr. l. 7. concl. vlt. nu. 17. Albertin. de cognoscend. assertio. Cathol. q. 25. Scot. & Ric. in 4. d. 21.

C

mæ

mæ ſuæ non amiſit:nec confeſſio eius propterea minùs cõfeſſio eſſe cæpit,quàm pri⁹. Notandum tertiò, Doctores quando concedunt veniam detegendi,ſeu narrandi aliqua accepta in confeſſione;nunquam loqui de expreſſione delicti in ſpecie, vel perſonæ nominatione : ſed omnes tantum agere,de quadam generali reuelatione delicti,ſic facta, vt per eam nequeat ad perſonarum cognitionem deueniri [a]. Notandum 4. aliud eſſe ſi agatur de delicto committendo,aliud ſi de iam commiſſo.

D Quoad delictum commiſſum : inprimis eſt ſententia quorundam, quæ communis videtur Canoniſtarum [b],poſſe Sacerdotem delictum iam commiſſum reuelare , quod non in Sacramento pœnitentiæ: ſed extra illud, ſub promiſſione ſecreti & ſigilli confeſſionis accepit;immò,ſi in teſtem producatur,debere illud reuelare in iudicio : hæc ſententia reiicitur ab aliis [c], volentibus veram eſſe de crimine committendo, non de crimine commiſſo.probabilem puto vtrãq;, ſed poſteriorem eſſe tutiorem : in rigore quidem,qui ſe obligat ſub ſecreto tali,æquè ſe obligat quoad commiſſa & committenda : ſed cenſetur Eccleſia propter publicum bonum,velle irritare promiſſionem illam quoad crimen committendum:qui fauor boni publici ceſſat ordinariè , quoad crimen commiſſum. Ideò ſi graue da-

a ſic poſt Angel. Alberti. Gig. & Gabrie. docuit Farina.to. 1.q.51.nu. 110.

b teſtibus Gomeſ.3. p.c.13. n.9. & Gabr. ſup.n. 16.

c ſic Men. lib.1.de p̃ſumpt. q. 89.n. 17. & Farin. ſup. nu.115.

mnum inferretur celatione illius criminis commissi, teneri tum quoq; illud sic reuelari fatentur Menoch. & Farinacius, doctissi. duo Iurisconsulti. Sane promissio illa sub secreto sigilli facere nequit, vt quod sigillũ non est, id tale fiat: sed obligat solummodò more promissionum aliarum de secreto seruando: quarum vis se in detrimentum reipu. contra æquum & bonum nequit porrigere. Quoad delicta committenda; quando quis non vult abstinere aut se emendare, sed crimen statuit perficere, fuêre nonnulli Iuristę qui censuerint, ea posse à confessario reuelari [a]. hæc sententia periculosa est, & retrahit homines à confessione. Excusari possent auctores eius, si dumtaxat locuti forent, de eo, qui specie confitentis accederet, reuera tamen non haberet animum confitendi; sed vel consilii petendi tantum, vel accipiendi confessarium, aut pertrahendi in societatem criminis tunc enim non est verum sigillum, nec res sub sigillo credita. Quod si quis animo confitendi accederet, seq; clauibus subiiciendi, & absolutionem consequendi, & sic, confessionis sigillorum subiiceret: sequenda omnino communis opinio contraria, quæ pluribus Iuristis & Theologis placuit, non esse tum licitum detegere, ne reip. quidem proditionem. [b] Hanc sententiam limitant, primò quoad veram reuelationẽ: volunt enim posse Sacerdotem tunc ipsos

[a] post Inno. & Abb. Gabrieli. d. conc. vlt. nu. 7. Menoch de arbitr. cas. 180. n. 21.

[b] D. Tho. Sot. Richard. & comm. Theol. vide Nauar. in c. Sacerd. n. 120. & si q Fari. multos citat iurist. sed videtur nõ satis rem assecutus.

confitentes diligenter monere, vt abstineāt, & obuient; tum etiam monere magistratus, & Episcopum, vt super gregem suum vigilent, ciuitatem custodiant, & similia, quibus & malo subueniatur, & confessio non reueletur [a]. 2. limitant si pœnitens habeat socios complices, & ipse quidem pœniteat, & emendationem spondeat; indicat tamē adhuc esse periculum, ne per complices, ipso desistente, scelus committatur: tunc enim putant; vt occurratur damno futuro, posse Sacerdotem reuelare delictum futurum, etiam confitente non consentiente [b]. 3. limitant multi Iuristæ si pœniteat pœnitentē & velit se emēdare ac desistere; q si nolit desistere nec obuiare vt potest, sed pficere maiult, tūc inqunt non teneri sacerdotē ad sigillū, q̄ putatur cōmunior sententia Canonistarum [c]. Fundamentum eorum est, quia non putant hanc esse veram confessionem, nec sigillo hîc locum esse Sed fallūtur, quia vera confessio est, si animum accedentis & confitentis considerес; licet non sit perfecta cōfessio & valida Et ad hoc vt quis sigilli secreto legitur, nihil necesse est (quod bene docuit Nauarrus) confessionem esse perfectam & validam. Si hoc enim requireretur, quanta quæso porta pāderetur malis Sacerdotibus ad reuelanda secreta: quibus sufficeret minima aliqua causa denegandæ absolutionis? sed satis est, si pœnitens animo

[a] Ex D. Tho. Aug. ad Angelū vers. chehai tradîtio la tua patria. post, n. 18.

[b] sic post alios quos allegant Angel. & Gygas supræ & Farinac. sup. nu. 101.

[c] vt Inno. Abba. Ancho. & qui eos seqq. Gabrie. & Menoch. sup. Gig. sup. q. 18. Augu ad Ang. sup. Bonacos. par 1. cōm. opin. vers. sacerd. nō potest reuelare.

acce

accedat confitendi, seque clauibus subiiciẽdi, vt absolutionem consequatur, & cum hoc animo sincerè peccata narret, ac numeratò promat: nihil quod meminerit sitq; dicendum, prætermittens sponte sua: obligatus enim hoc ipso manet Sacerdos ad sigillum seruandum: nec æquitas aut religio sacramenti huius patitur, vt qui fidem habuit, suaq; arcana credidit confessario, vlla ex causa decipiatur. Sunt enim permulti, qui licet animo sint satis præparato & forti ad confitendum: infirmiores tamen adhuc se putant, quàm vt queant abstinere, & imaginaria quadam necessitate se trahi raptariq; ad perficiendum putant: quod dolent tamen se non penitùs abominari, & à DEO postulant vires roburq; sibi ad hoc præstari: & ignosci infirmitati suæ. Quare tertia hæc limitatio meritò à Theologis plerisq; hodie exploditur: & miror Farinacium eam amplexũ: cùm rectè D. Tho. paulo antè fuerit secutus.

Quoad 2. limitationem, simul & primã, dependent à quæstione V. *Sacerdos possit vti aliquando scientia, ex confessione parta: saltem ad gubernationem, & mala imminentia auertenda?* verbi gratia, confitetur maleficus se vel alium posuisse pulueres, vel quid aliud sub tali limine: & nisi tollantur, domum comburendam, Principem interiturum, quotquot vrbem ingredientur egredienturque

in magnam perniciem aut periculum venturos. Qua in quæstione consentiunt omnes ferè DD. paucis exceptis, licere seruata circumspectione vt nec directè, nec indirectè ad suspicionem peccati confitentis quisquam deueniat [a]. Sed probabilior est contraria sententia & tutior, & magis consentanea religioni ac reuerentiæ huic Sacramento debitæ; quam tenuisse videtur Henricus Gandens. [b]. Tutiorem dixi, quia vt illa contraria practicetur sine periculo, tanta & tam multiplici est opus circumspectione, vt difficile sit plerumq; eam seruantem non incidere in sigilli violationem. 2. quia facet ipsi Sacramento, cum inuitet ad illud ipsa silentii & arcani necessitate, & securitate ac libertate confitentium. 3. Quia S. D. N. Clemens VIII. Anno 1592. die 26. Maii, decreto quodam, præcepit, superioribus regularium, vt diligentissimè caueant, ne notitia de peccatis in confessione habita ad exteriorem gubernationem vtantur. Quæ sanctio etsi liget dumtaxat eos ad quos scripta; satis tamen indicat PONTIFICI MAXIMO magis probari eam sententiam; quæ vult ita prorsus se confessarios gerere, ac si in confessione nihil penitus audiuissent; sibique persuadere, nullatenus humanarum rerum regimen ab hoc Sacramento dependere, vt quod ab eo quàm longissimè distat. Cum tamen hæc prohibitio in

[a] citant multos Sotus de rat. secre. tegendi membr. 3. q. 4. Nau. in d. c. Sacer. n. 144. & seqq. d. 6. & est omnium illorũ quos citaui lit. c.

[b] n. § 1. & præterea Cardinal. Toleti in summ. Casuũ, & Emanuelis Saa. in Aphoris. quod lib. 8. q. 29. & 31.

tio in isto casu sit iuris humani; & periculum à republica, vel proximis, cùm citra damnum tuum & sigilli violationem queas, propulsare sit iuris diuini; haud dubiè casus posset incidere; quo quis teneretur hac scientia ad malum, quemadmodum diximus propulsandum auertendumq; vti. præsertim cũ sententia illa communis sit probabilis, & nullum ius humanum valeat impedire; ne quis, cum necessitas postulat, ad malum ingens impediendum, sententia probabili vtatur [a]. Et hoc casu admitti posset prima illa limitatio; sed & 2. si per omnia prospiciatur & caueatur sigilli integritati. Nec enim putandum, Pontificem de huiusmodi extraordinariis planè casibus agere voluisse; qui in religiosis congregationibus vix vnquam eueniunt.

[a] Vide D. Thom. in addit. 3. q. 11. a. 1. ad 1. & 4.

Ex hac autem sententia illud sequitur; si Petrus Magus mihi confitens inter circumstantias peccati complicem indicarit; isq; mox mihi quoq; confiteatur, sed peccatum illud sibi cum Petro commune reticeat; nõ posse me hac scientia vti, ad illum de hoc peccato examinandum; sed tantum posse me in genere inuestigare; nũ sit aliud quod conscientiam eius grauet, & persistentem in silentio, teneri me simpliciter absoluere. Sequitur secundò: Non posse Sacerdotem ne metu quidem mortis proposito, cuiquam hoc crimen reuelare [b], & posse eo casu di-

[b] c. Sacerd. de pœn. d. 6 & ibi Nauarr. à n. 13. & est commu.

dicere nescire sese, nec de tali peccato se qd-quam audiuisse. Quia reuera non scit, nec audiuit, vt homo, seu vt pars reipubl. Immò si mente subintelligat, (scilicet, vt possim reuelare) posset dicere se hoc in confessione non audiuisse, vel reum sibi hoc confessum non fuisse; & hæc omnia posset iuramento confirmare [a]. Nec potest ad reuelandum Sacerdos à quoquam cogi, ne à Papa quidē; multo minùs à quouis alio, vt fusè docent August. Berous & Hieronym. Gigas. [b] Quod si iudex inuenisset peccatum malefici scripto commendatum, vt id confiteretur; vel ab aliquo auscultante pœnitentem, vel à sacrilego Sacerdote sigilli violatore id intellexisset; non posset iudex his testibus, nec illi scedulæ, nec ipsi Sacerdoti credere, nec propterea reum capere, vel torquere [c]: immò etiamsi iam illum cōdemnasset testibus cōuictum; & postea intelligeret totam delationem vel accusationem ortam ex sigilli violatione, deberet damnatum absoluere & dimittere [d].

Duo deniq; sunt casus soli, quibus liceat reuelare in confessione audita. *Primus est* quando pœnitens Sacerdoti licentiam reuelandi concessit, consentiūt in hanc Theologi [e], & Iuristæ [f] propter text. clarum *in cap significasti de adulter*: & quia licet pœnitēti renuntiare iuri in fauorem suum introducto. Quidam tamen requirunt, vt hæc licen-

[a] Nauar. Manual. c. 8. n. 19. communē esse docēt Gigas d. q. 18. nu. 4. Gomes. dē crimin. c. 13. nu. 9. Mascard. l. 1. de pbatio. in pfā. q. 5. n. 51.

[b] Berous q. 12. n. 2. Gigas d. q. 18. n. 5.

[c] Ant. Gomes. d. n. 9. Masc. de pperis. l. 2. cōcl. 377. n. 1. & 3. Meno. l. 1. de psump. q. 89. n. 26. & 27.

[d] est communis, vide Sotum in 4. d. 18. q. 4. a. 5.

[e] Schol. in 4. d. 18. & 21

[f] in cap. Matth. de Simonia & in c. significasti de adulte. Farin. sup nu. 111.

tia detur extra confessionem, & rursus tunc reus narret suum peccatum [a]. Sed hoc non est necessarium, vt melius cæteri censent. Nam si extra confessionem iterùm ei narret: iam poterit ex alio capite referre, nẽpe iuxta limitationem sequentem. Deinde quid interest, dicatne in confessione, do tibi licentiam, hoc quod modo narraui reuelandi: an post confessionem hoc dicat, & iterum narret? Veriores ergo conditiones sunt, 1. Non sufficere ratihabitionem, neque licentiam interpretatiuam: vel implicitam: sed requiri explicitam & expressam. 2. debere eam esse merè liberam & nullatenus coactam. 3. debere subesse causam iustam & magni momenti: vt puta boni publici, aut corporalis vel spiritualis boni pœnitentis. Nam ioco vel ex causa leui reuelare, etiam habita permissione confitentis, sacrilegium foret.

Sacerdoti vero, dicenti se licẽtiam à pœnitente habuisse, non semper credendum: sed dumtaxat, si & ipse bonæ sit famæ, & iureiurando id confirmet, & pœnitens ei non contradicat. [b]

Secundus casus est, si Sacerdos idem aliunde seu alia via extra confessionem, ante vel post eam, resciuerit: Quem admittunt, in delictis committendis, Abbas & alii [c]: sed idem in commissis censent communiter

[a] post Halens. Scot. Dur. Gab. & Maior. in 4. d. 21.

[b] vide Mascar. de probat. concl. 1286.

[c] vide Augustin. de Ancon. ad Ang. vbi sup. & Farina. supr.

Theologi [a]. Et ratio efficax id persuadet. Nec enim per confessionem Sacerdos amittit ius quod antè habebat: neq; id quod postea aliunde illi comparatum. Quod si amitteret, confessio vergeret in damnum publicum. Nam fraudibus patrocinaretur, & iudicia euerteret. Verbi gratia, si quis, coram duobus Sacerdotibus tantùm, maleficium commisisset, & postea vtrique confiteretur. Iste enim tum nec deferri nec accusari à quoquam posset: quod, quàm sit reipublic. perniciosum, nemo non intelligit. Cauendum tamen Sacerdoti, ne hac licentia vtatur, nisi in re grauissima: Nam facilè scandalum sequeretur, si frequenter & in leuibus rebus ea vteretur, item cauendum, ne quid ampliùs dicat, quàm quòd extra confessionem cognouit. Sacerdoti vero dicenti se extra confessionem id resciuisse non credi, nisi id probet, & si non probat, extra ordinem puniendum arbitrio iudicis, communiter censent Canonistæ [b], sed hoc arbitror de sacerdote malæ famæ intelligendum. Nam in eo, qui bonæ famæ est, putarim sufficere iusiurandum pro probatione, si testes desint: Cur enim non hîc sufficiat, quod in priore casu sufficere fatentur?

[a] I. D. Bonau. d. 21 a. 2. q. 3. Palu. ibi. q. 3. a. 3. Sotus d. d. 18. q. 4 a. 6. Nauar. in d. c. Sacer. nu. 161.

[b] Nau. & alii quos sequuntur Mascard. sup. n. 5. & 6. & Farin. sup. n. 107.

Deniq;, extra hos casus licitos, Sacerdos reuelando violans sigilli (quod ex iure diuino positiuo fluxit) secretum, hodie deponē

dus, & in carcerem perpetuum monasterii cuiuspiam detrudendus est. *vide Conc. Later. c. 21. & c. omnis de pœn. & remiss. & Farinac. practic. crimin. q. 51. numer. 93.* aliquando talis iussi fuêre à Pontificib. degradari & pœnâ mortis affici, & meritò, exẽplum ponit Felicianus. *lib. de degradat. c. 14.*

SECTIO III.

De modo confessionis.

PRæterea ea, quæ communia sunt in hoc crimine & in cæteris, peculiariter obseruare oportet confessarium nonnulla. Quædam pertinent ad interrogatoria; quædam ad obligationem restituendi; quædam ad absolutionem impartiendam.

Quoad interrogatoria, multa fuerunt à me dicta *sect.* 1. his adde primò quod quia sagæ vix vnquam faciunt integram confessionẽ, idq; dæmoni promittunt: rogandæ sunt de hac re, & sacrilegæ seu mutilatæ confessiones omnes repetendæ: deinde vt tunc omnia prodant, inducendæ bonis rationibus, vt velint; & interrogatoriis illis Sect. 1. iuuãdæ, vt possint. Interrogandæ quoq;, an ex animo renunciarint fidei. Nam tunc est apostasia, an aliquid animo crediderint contra fidem? tunc est hæresis. an abusæ rebus sacris? & est sacrilegium. an diabolum adorauerint, siue in specie aliqua visilem, siue

quem

quem non videbant(vt testatur Meierus de sagis Atrebatensibus anno *1459*.)item quãdiu in hoc crimine hæserint an aliquando a nimo pænituerint, &c. propter volitiones eiusdem criminis diuersas & earum interpolationes. 3. Interrogandæ sunt, an adhuc retineant libros aut alia magica instrumenta; quia retentis illis absolui nequeunt. 4. vtrum alios talia docuerint aut seduxerint. quia non debent absolui, nisi quantum in se est conuertere illos conentur; & si conuerti noluerint, eos ad superiores magistratumve deferant: aut accusent. Si tamen cõfessio fiat in articulo mortis, sufficiet tum, qui præsentes fuerint in genere monere & hortari, vt à deceptione & hæresi tali recedant, sibiq; in posterum caueant, &c 5. vidẽdum, vt occasiones relabendi euitentur, & tollantur, verbi gratia si habitat, vel versatur inter maleficos; quando fieri potest, loci mutatio, & separatio, iniungenda. *6*. interrogandæ diligenter de veritate confessionis iudiciariæ hortãdæ, si cuncta vera, quæ dixerunt? ne mutent, sed veritatem tueantur, si falsa, vt retractent: si quos innocentes (vt fit non rarò) detulerint, eos exculpent: si quos noxios complices sciant non emendatos, eos deferant iudici. neq; ex hac generali admonitione irregularitatis periculum est.

Quoad animi præparationem, magna in hoc crimine confessariis se difficultas offert. In-

primis cauendum puto Iudicibus, ne reis mortis sententiam per quosuis denuncient: deligendi potius viri pii & prudentes, qui hoc indicent verbis prudentibus, & simul adhortentur ad bonam & seriam præparationem. Docet autem, in hoc maximè crimine, experientia, non expedire eos, qui cōfessarii sunt futuri, ante sententiæ pronunciationem ad reos accedere, vt eorum confessionem excipiant: Vix enim verum fatentur, dum sibi timent à delatione: itē docet eadem experientia, non esse vtile, immò sæpiùs noxium esse, si ipsemet confessarius mortis sententiam reo intimet. Sic enim à tali nuncio vtplurimum abhorrent, vt raro postmodum rectas & sinceras admonitiones in animum admittant. Illud quoque memini à me quæsitum aliquando; *An dum in tormentis reus versatur, liceat vel expediat, q̄stioni confessarium interesse?* scio id latrunculatores à sacerdotibus aliquando petere: sed, impudentiores illi, an imprudentiores isti, qui faciunt, nescio. Abusus est certè, propter irregularitatis multa, quæ se hîc ingerunt pericula. quæ ibi necessitas confessarii? immo, quæ vtilitas? hortetur ad silentium? causa est cruciatus augendi. Hortetur ad cōfessionem veritatis? mortis sententiam accelerat. Absit potiùs, & fugiat à tam acerbo & ferali spectaculo sacerdos; seq; contaminari putet, si propior adsistat, & oculis hau-

riat

riat hanc carnificinam. Fateor illud vtile futurum, si in vicino quopiam cubiculo sit; vt, si in mortis periculum reus incideret, iuuare possit celeriter, & deficienti ferre suppetias. Morienti adesse confessarium necesse est, propter Diaboli insidias, qui *calcaneo insidiatur*, hoc est vltimo vitæ humanæ actui. Hic quæri audio: *num liceat à iudice petere: vt, si reus viuus rogo tradendus sit exurendus: sacculus puluereus pectori appendatur, accelerandæ mortis gratia: vel, cum appensus est, à carnifice, vt ignem illi admoueat: vel à iudice, vt strangulari iubeat eum, qui lento igne consumitur?* vulgus Doctorum talem putat incidere in irregularitatis notam. Si incideret, foret ea, quam vocant, *ob defectum lenitatis*. At mihi hic lenitas exuberare videtur potiùs, quàm deesse: & opus meritorium puto, quodque non sacerdotem modò, sed & quemuis Prælatum deceat maximè. Non tam mors acceleratur, quàm cruciatuum finis accersitur. Moriturus ille certo: agitur, ne per tot supplicia. Sed ad confessionem reuertamur.

In contritione procuranda, hoc opus hic labor est, non ex parte Dei, sed ex parte ipsius malefici; quem ordinariè duo impediũt, error, & metus. Error quidem multiplex. Nam postquam captæ sunt maleficæ, vt ipsæmet sæpè fassæ, *tunc Diabolus* (verba sunt Grillandi [a]) *nihil aliud satagit, nec laborat in alio, nisi*

[a] de sortil. q.9.nu.2.

in persuadendo, vt persistant in sententia & vsque in vitæ finem perseuerent.] Adducantur licet in supplicii locum, ignisq; succendatur, se illarum corpora, & laqueo, & flammis palàm erepturum, facturumq;, vt ex flammarũ contactu nullum dolorem percipiãt. Quod si mori illas contingat incendio, mortem illam cruciatus expertem fore: migraturas ex huius vitæ miseriis absq; supplicii sensu, vt in futuræ vitæ beatitudinem transferantur. illic eas dæmonibus similes fore: eodem robore, scientia, diuitiis, potentia, voluptate, quibus ipse dæmon potitur ac pollet, donãdas. Sic mẽdax decipit. Alius error est: quia persuadet impossibile esse ipsis ad Deum conuerti, & veniam consequi peccatorum, propter pactum secum initum, & Dei abnegationem. aliaq; quibus se contaminarunt scelera nefandissima. Sic illas, dum vel desperatione deiicit, vel spe lactat & extollit, semper conatur obdurare: vt cuncta negẽt, respuant confiteri, non resipiscãt, nihil pœniteat deliquisse. Hic in promptu Sacerdos habeat, & sacræ scripturæ testimonia, & Patrum sententias, & exempla omnis æui: quibus clarè demonstret vtroq; dæmonem mentiri: serio conuersos nunquam à DEO reiici: nihil eorum, quæ pollicetur, iactatorem illum præstare posse, neq; si posset velle. Grauitatem quoq; criminis poterit proponere: ex circumstantiis hæresis, idolola-

triæ,

triæ, Apostasiæ, homicidij, parricidij, rapinæ, Sodomiæ, & sacrilegij. Impœnitentiæ verò istius signum idem Grillandus;[a] maximè quoad mulieres; certum esse dicit: si lachrymas nullas emittant, cùm tamen flere, gemere, suspirareque videantur, & omni conatu lachrymari conentur. Hãc ipse cum aliis Iuriscons. verissimam notam putat, qua constet eas non verè, sed fictè tantùm pœnitere. cuius rei, cùm videat se rationem nullam naturalem idoneam reddere posse; confugit ad supernaturalem, vultq; id fieri à diuina prouidentia in pœnitentiæ fauorem. Censent itaque Grillandus & socij; si saga lachrymetur, verè illam pœnitere ex animo; si non lachrymetur, fingere pœnitentiam. Nunquam iudici auctor fuerim huic coniecturæ inniti, vt certæ vel idoneæ. Nam experientia illa, quam ex aliquibus ait Grillandus se collegisse, fallax est & incerta: tum quia nonnunquam ipsa doloris magnitudo ~~magnitudo~~ lachrymas desiccet, & planè tollat, iuxta illud orchestræ:[b]

Fletuq; acerbo funera & quæstu carent:
Quin ista tanti peruicax clades mali
Siccauit oculos. quodq; in extremis solet,
Periere lachrymæ. Solet ait, & verum est, Iam ex aduerso sæpè præ lætitia quidam lachrymantur, iuxta illud eiusdem:[c]

---------Subitos fundunt.
Oculi fletus: nec causa subest.

[a] sup. nu. 3.

[b] Senec. in Oedi. v. 57.

[c] in Thyes.

Dolor an metus est? an habet lachrymas
Magna voluptas?

Nec iuuant illum argumenta è Canonibus petita; quibus tantum probatur lachrymas esse signum pœnitentię, & nubis mœstę animum obsidentis profluuium; lachrymis quoq; peccata dılui, & fœditatẽ animo elui: quæ vt verissima sunt, ita minimè probant; nullum pœnitere, nisi & lachrymetur. quidam sunt tam duro vultu, tam sicco cerebro, vt lachrymari nesciant, etiam pueri. possunt ergo mulieres quoq; tales reperiri. Nã pueri non minùs humidı, nõ minùs ad lachrymas faciles, quàm illæ. Accedit quod I. C. isti non satis inter se concordes, dissident ab inuicem, quidam à seipsis. Aliquando scribunt defectum lachrymarum esse indicium ipsius maleficij, nam maleficas esse, quæ non lachrymentur: at Grillandus fatetur maleficas, cùm verè pœnitent lachrymari. An hæc consentanea, & non pugnantia? si dicas, lachrymari, quia eo ipso, quod pœnitent, maleficæ esse desierunt: sicut adulter esse desinit affectu, quem peccasse pœnitet. verum hoc quidem. Sed quid si pœnituerit peccasse, & post pœnitẽtiam hanc animi comprehendatur ea, quæ veneficiis suis multos interemerat? hæc iuxta Grillandum poterit lachrymari, quia pœnituit: iuxta cæteros verò adhuc lachrymari non poterit, quia, quoad externum forũ adhuc est verè male-

fica,

fica. nã vt Grillandus hoc ſuum dictum ſtabilit auctoritate diuinæ prouidentiæ, ad pœnitentiam animi declarandam: ſic alij illi ſuum quoq; firmant eadem diuina prouidentia, quam decet fauere iudicibus ad criminis commiſſi deprehenſionẽ, & vindictam, quare iuxta illos, vt crimẽ huius maleficæ (quoad forum externum tale ſi eſſe non deſiit) puniatur, neceſſe eſt hoc indicio illam detegi, vt flere non queat, quam lachrymaturam Grillandus contendit. Planè confeſſario omnia huiuſmodi indicia aſpernanda, omnes huiuſmodi coniecturæ fugiendæ ſunt: eò quòd pœnitenti pro ſe, & contra ſe loquenti, tenetur credere. Denique quis adeò fori huius interni inexpertus eſt, qui neſciat, ſæpè vbertim flere quoſdam confitentes exiguo tactos dolore; & alios multò grauiùs affectos, & ictos profundiùs, nec vnam lachrymulam emittere?

Vrget etiam tum reos metus duplex, alter verborum & minarum à dæmone, à quo incarceratæ non rarò affligũtur crudeliſſimè: alter humanæ infamiæ: contra vtrumq; rationibus, exemplisq; armari à confeſſario illas oportet.

F De tertiò illo, nempe *reſtitutionis obligatione*; conſiderandum, ſitne damnũ adhuc impendens, an verò iam fuerit illatum. ſi damnum adhuc pendet, vt ſi res adhuc ſit planè integra, vel venenũ vel aliud maleficium

nondum cœperit lædere, ſed poſt aliquod tempus effectũ ſuum exſereret: non eſt reus abſoluendus, donec quocunque modo licito conetur malis futuris obuiare, & veneno antidotũ præbere; vel maleficium deſtruere; idque totum de conſilio confeſſarij docti & prudentis; cui attẽdendum, ne occultum crimen pandatur, & ne qua media illicita adhibeantur. Si verò aliqua iam damna fortunis perſonisve fuerint illata; non abſoluat confeſſarius, ſine præuia ſatisfactione, aut (ſi eam nequit reus præſtare) ſine fideiuſſoria, vel ſaltem iuratoria cautione. ita ſanè quando quis adhuc liber iuriſque ſui confitetur. Nam quando eſt damnatus ad mortem; in locis vbi bona nõ confiſcantur, ſufficit, confeſſarius hãc defuncti obligationem (ex eius conſenſu) hæredibus ſignificari curet, ſi poteſt: tuncq; officium magiſtratus fuerit, cogere hæredes ad ſatisfaciendum: imò & reus deberet hoc coram iudicibus declarare; velle ſe, vt de bonis ſuis, omnibus (quoad fieri poterit) ſatisfiat, qui damnum acceperunt. At in locis, vbi bonorum confiſcatio capitale ſupplicium conſequitur; officium confeſſarij erit, monere reum, vt iudicibus indicet ſe à fiſco petere, vt qui in bonis, etiam in reſtitutione hac exſequẽda ſuccedat: ſi reus hoc nequeat facere, confeſſarius obeat munus, ſaltem monẽdo iudices vel fiſcum. Non enim malefici per mortis pœnam, euadunt

obligationé restituendi. Nam mortem subeunt propter iniuriam Reip. irrogatam, non propter iniuriam priuatorũ. Et hæc eadem realis obligatio restituendi, migrat ad quosuis bonorum successores: cùm nõ pœna sit, sed debitum. quare tenebũtur hæredes quicunq; fuerint, damna resarcire, quatenùs ad eos ex bonis malefici commodum peruenerit.[a] Cessaret obligatio ista, si pars læsa profiteretur, sed tali supplicio contentam esse, sibiq; sic satisfactum.[b]

G Quartò *quoad absolutionem*, quædam particularia occurrunt. Quærendum enim, an pactum habeant cum dæmone expressum; quid promiserint, & qua solemnitate. de his solemnitatibus, *libro 2.* diximus permulta; quæ postquam scripsissem, venit ad manus meas liber Gallicus Florimundi Raëmundi, Senatoris Regij in Burdegalensi curia, viri pij, Catholici & eruditi;[c] in quo ritus nonnulli, cæteris nefandiores, & magis sacrilegi continentur: fideliter eius verba transferam in Latinum sermonem. scribit in hac Curia, anno 1594. auditam mulierculam, Aquitanam adolescentulam, non inscita forma, quæ sine tormentorum cruciatu sponte sua fatebatur; *se, teneriore adhuc ætate cùm foret, à quodam Italo corruptam, & post ea, quæ D. Ioannis Præcursoris diem præcedit, nocte media, in angulum quendam abductam. illic Italum fagina virgula circulum in solo designasse, certaque verba in*

[a] c. in litteris de raptor. & inceđ. est cõmunis, testib. Couarruu. l. 3. var resol. c. 3. Claro §. fi. q. 51.

[b] Nauarr. Manual. c. 15. nu. 25. Binsfel. de cõfes. malef. par. 2. prælud. 13.

[c] lib de Antichristo, c. 7.

libro quodam nigro lecta submurmurasse: subito deinde hircum grandem plane atrum astitisse: probè cornutum, comitatum fœminis duabus, & mox accessisse virum vestitu ornatuq́ sacerdotali. Hircum quæsiisse ab Italo, quæ puella isthæc foret? respondisse hunc, eam à se adductam, ut hircus in suarum numerum illam referret. Quo audito, iussit hircus, vt illa signum crucis manu laua efformaret, &, quotquot aderant, salutatoriæ venerationis officio fungentes, accederent propius. fecêre illi, & osculum sub ipsa cauda labris impressere. Inter hirci cornua nigricolor candela tetrum lumen præbebat: de hac, quas singuli manu tenebant, accenderunt; &, cùm hircum adorabant, stipem pecuniariam in peluim, quæ aderat, iniiciebant. Hoc primo factum tempore. Postea Italus fœminam in eundem iterum locum reduxit. tunc hircus ab ea postulauit corollam seu sertum de capillis eius: Italus capillos desecuit, & illi obtulit: hoc signo desponsam seduxit hircus à turba, & in vicinum nemus deductam, solo appressam, iniuit: quæ fœminæ commixtio (vt aiebat) mire ingrata & voluptatis plane expers fuit, imò & cum sensu doloris acerbi, & horroris, ob semen hirci, quod glaciei instar frigidũ experiebatur. Singulis quoque mense Mercurij & Veneris diebus semel, generale Capitulum (sic vocabat) celebrabatur apud Puteum de Dome, ad quem conuentum ipsa infinitis vicibus accesserat, cum aliis plusquam sexaginta, qui singuli candelam nigram secum adferebant, & de illa hircina inter cornua lucente accendebant, quam hircus admotam postico, poste-

riore

riore illo subcaudino flatu accenderat. Quo peracto omnes tripudium orbiculare, obuerso inuicem tergo iunctis manibus, auspicabantur. Missæ quoque simulacrum exhibebatur: quod qui peragebat (quem illa nominauit) casula nigra, crux cui nulla intexta, vestiebatur; loco sacrificij incruenti & sacræ hostiæ, eleuabat resegmen siue orbem ex rapa, tinctum fuligine: & eo eleuante clamabatur a præsentibus, vnanimi voce; Magister adiuua nos. Calici, loco vini, aqua infundebatur. Lustralem verò aquam sic conficiebant. scrobi in terram defossæ hircus immingebat: hac vnda, pura scilicet, sacrificus & aspergillo atro cunctos aspergebat. In hoc conuentu ministeria sortilegij singulis distribuebantur, & singuli rerum à se gestarum rationem reddebant: disceptabatur de venenis, maleficiis, ligaminibus, & remediis magicis, & perdendis frugibus, similibusq; criminibus.] Hactenus Raëmundus.

Sunt ergo similia scrutanda, vt de sacrilegij, apostasiæ & idololatriæ genere constet: quærendum quoque, an aliquem fidei errorem mente fouerint. verbi gratia, quod non sit vnus Deus; quod Diabolus sit Deus, vel quod sit omniscius, aut omnipotẽs; quod IESVS Christus non sit Saluator; quod Sacramenta Ecclesiæ non sint vllius efficacitatis supernaturalis, vel quod vim habeãt ad maleficiorum operationem, &c. de quib. actum toto opere. Si quid huiusmodi crediderint, sunt hæretici, & ab hæresi, eiusque excom-

muni-

municatione priùs absoluendi. Si nihil huiusmodi crediderint; in conscientię foro hęretici non censentur; sed absoluendi, sicut ij, qui contra fidei duntaxat professionem, & per sacrilegia, mortaliter peccarunt: licet aliud sit dicendum in foro fori. Attendere præterea oportet confessarium, an confitẽs aliquam aliam incurrerit Ecclesiasticam censuram; verbi gratia, vtrum maleficium vel veneficium (qualecunque id etiam abortionis vel philtri) præbitum sit clerico vel religiosæ personæ (quibus priuilegium Canonis, *cap. si quis suadente*, prospectum voluit) vnde illius sit secuta mors vel mutilatio (tum enim incurritur etiam irregularitas; [a]) vel etiam notabilis læsio, ratione cuius incurritur excommunicatio illa violentæ manus in clericos iniectionis. Si videt cẽsuram incurrisse, ab ea debet primùm absoluere: si dubitat, vtendum absolutione conditionata. Sed quia non cuiuis Sacerdoti competit ius absoluendi in quouis casu: ideò distinguendum in cõfessione rei ad mortem damnati, & alterius, spontè confitentis, non condemnati. Etenim, cùm ille censeatur in articulo mortis (quoad hoc) positus; [b] à confessario poterit absolui à quibuslibet censuris etiam reseruatis, quia in mortis articulo omnis reseruatio cessat. [c] Secùs est, quoad illos alios, qui non sunt in mortis articulo: nam quoad hos, solent ab

[a] c. de cæter. c. presbyterum. c. audientiam de homicid.
[b] Syluest. ver. cõfessio. 1. §. 7. Hadria. de confes. q. 3 Canus de pœn. p. 5. Sotus in 4. d. 18. art. 4. & Nauar. c. 2. nu. 9.
[c] c. pastoralis. §. præterea. de offic.. ordi. c. fures. de furt. Cõcil. Tridẽt. sess. 14. de pœn. c. 7.

H

Episcopis sibi reseruari; veneficia, sortilegia, maleficia & incantationes, duntaxat tamen, secuto effectu, & quoad actus exteriores.[a] Sixtus etiam V. anno 1588. sibi soli reseruarat crimen aborsus: sed illa bulla extra Italiam vix innotuit, nec à maiore populi parte recepta fuit, & ideo vix alibi ligauit, ex Nauarr. sententia valdè probabili:[b] quin etiam Ioannes Chappeauuille olim Pœnitentiarius, nunc Vicarius Leodiensis, scribit se à viris fide dignissimis accepisse, constitutionem hanc Sixti V. & in ea contenta, per successorem eius ad ius antiquum reuocatam.[c] & P. Saa in verbo *homicidium* testatur Greg. XIIII. declarasse pœnas bullæ illius duntaxat locum habere; quoad fœtum iam animatum, vnde colligitur plerasque illationes quas Viualdus posuit in Sixtinæ bullæ explicatione falsas esse. Quoad illas Episcopales reseruationes, graue dubium est; *an Mendicantibus ordinibus, virtute suorum priuilegiorum, etiam maris magni, quib. eis permittitur quoscunque & vndecunque ad eos venientes absoluere à cunctis peccatis & censuris etiam Pontifici Max. reseruatis, exceptis iis, quæ in bulla Cœnæ Domini continentur, an inquam, iis liceat absoluere à reseruatis Episcopo casibus, post Concil. Tridentinum?* Negatiuam partem tuentur Felicianus Episcopus Scalensis,[d] Viualdus,[e] & recentior alius scriptor. nituntur his argumẽtis, 1. Greg XIII. (vt testatur quibusdã epist nepos eius Card.

[a] ex receptiore sententia Paludani apud Silu. in verb. casus. q. 5. & Anton. p. [illegible] tit. 17. c. 1[illegible]

[b] Manual. c. 23. nu. 41.

[c] lib. de casib. reseruatis. c. 9 q. 1.

[d] tract. d. censu[illegible].

[e] de a[illegible] solutione n. 52. in [illegible] ditione Candel[illegible] aure[illegible].

S.Sixti) Borromæo, & Palæotto Cardinalibus de ſententia congregationis Cardinalium ad declarationem Concilij Tridentini reſpōdit, hoc iam nō poſſe Regulares virtute ſuorum priuilegiorum: idq; Borromæus, & Synodus Mediolanenſis ſtatuere, & excommunicationis pœna ſancimere.[a] Secundò, quia S S.D. N. Innocentius IX. & Clemens VIII. in ſuis iubilæis concedunt caſus Epiſcopis reſeruatos; quo indicant, abſq; Iubilæo, aliàs nō poſſe: hoc ſecundum argumentum Viuald. putat conuincere; vt & plurimum, auctor ille recentior. Tertiò quidam obiiciunt Clemen. Dudum de ſepult. & clemen. 1. de priuileg. Verumtamen placet magis affirmatiua ſententia, quam Viualdus.[b] tribuit Nauarro Fumo; Henriq. & Bart. Medinæ. tenet etiam Ambr. Carolus in *diſput. de Miniſtro Sacrament. confeſſio. artic. 16. & artic. 91.* Nec quoad forum internum vllam puto eſſe limitationem: quoad externum forum, ob tinet illa, quam quidam ponunt, ſi Epiſcopus caſum ſibi reſeruaſſet addita excommunicatione latæ ſententiæ. Et hæc doctrina probatur efficaciter; quia caſus Epiſcopales ſunt minores caſibus Pontificiis. cùm ergo ſuos Pont. concedat, multo magis concedere cenſendus eſt illos minores.[c] Conf. Pōtifex poteſt abſoluere à reſeruatis epiſcopalibus; ſed per huiuſmodi priuilegia cōcedit Religioſis, & quaſi delegat ſuā abſoluēdi

a Borromæus in Inſtr. Paſtor. p. 153. editis Antuerp. 1586. Concil. Mediolan. 3. de pœnit. ſacram. pag. 25.

b n. 27. 32. & 35.

c c. cui cōceditur, de regul. iur. in 6.

pote-

potestatem.[a] Secūdò bullæ cruciatæ, & quarundam Sodalitatum; quibus datur licentia eligendi confessarium, qui eos absoluat ab omnib. peccatis; tribuunt licētiam ei quem isti elegerint, sic eos absoluendi etiam à casibus episcopalibus:[b] multo igitur magis hāc licētiam tribuent bullæ & priuilegia immediatè religiosis à sede Apostolica concessa. Tertiò quia nec concilium Tridentinum; nec Greg. XIII. priuilegia hęc quoad omnes vbique religiosos apertè reuocarunt, quod erat necessarium.[c] De Concilio Tridentino id fatetur Viualdus, *num. 40. illud cap. 7. sess. 14.* tantum tribuere Episcopis facultatem reseruandi casus quoad suos subditos: sed regulares isti non sunt illorum subditi, sed immediate subiiciuntur sedi Apostolicæ. Vnde etiam infert idem Viuald. Bulla Pij IV. quæ Concilio Trident. additur, non esse reuocatū hoc priuilegium, eò quòd mare magnum duntaxat in hac bulla reuocatur, quoad ea in quibus repugnat statutis Sacrosancti illius Concilij: Concilium verò non inuenitur religiosos, quoad hoc, ordinariis subiicere, nec etiam religiosorum reuocare priuilegia ista: quare nō repugnat hoc priuilegium concilij Decretis, nec est à Pio V. reuocatum. Quoad Gregor. verò XIII. optimè idem Viuald. *nu. 44.* ostenderat idem dicendum; nempe nusquam vlla bulla vel motu ꝓprio dicta priuilegia reuocasse. Imò illa

[a] gl. in c. 7. de pœn. in 6. arg. Clē. super Cathedram. de sepult.

[b] Viuald. supra nu. 37. & 52. post Nauar. in Manua. c. 27.

[c] Viuald. n. 37. post Nauarr. & Henriq.

qua quædam priuilegia concessa per Pium V religiosis videtur restringere; hæc de quibus agimus, in suo robore relinquit, cùm ait; *eam deinceps dispositionem atq; decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ siue ex iure veteri, siue ex dictis sacris cõcilij decretis siue alias, ante dictarum litterarum & constitutionũ editionem erat, & si ipsæ non emanassent futura fuisset, ad quam dispositionẽ & decisionem, suumq; pristinum statũ, illa omnia reducimus.*] cùm ergo antiquo iure religiosi habeant [a] facultatem ab omnibus his casibus absoluendi (dummodo ipsi sint à superioribus suis prætentati, & ab Episcopo [b] approbati) neq; hoc illis Tridentinũ Concil. ademerit: & Greg. XIII. verbis illis omnia, sicut erant Pij V. constitutionem, reliquerit: consequens est, per Episcopos huic priuilegio, sine noua Põtificis Max. permissione, derogari nõ posse: cùm in superiorem suum, Episcopum Episcoporum, ius non habeant. Confirma. hoc eis non licere per bullas Alexan. IV. Sixti IV. & Leonis X quarum verba retulit idemmet Viuald. *supra num. 46.* vbi vide.

[a] clem. Dudum de sepultur. in qua reuocatur & annullatur, Extrauag. inter cunctas de priuileg.
[b] sess. 14. c. 7. Triden.

Ad argumenta in contrarium Respond. *Ad 1.* quidem rescripta illa fuisse personalia & in fauorem particularium personarum, nempe Prælatorum illorum, optimè de Ecclesia meritorum; quibus hoc speciali priuilegio Pontifex concessit, vt in eorum diœcesibus, nempe Mediolanensi & Bononiensi,

religiosi à casibus per ipsos reseruatis non possent absoluere. Quod si generaliter hoc Pontifex voluisset vbique seruari; nouum istud ius aliquo Motu proprio vel bulla declarasset. nec enim alioqui rectè satis conscientiis prouideretur eorum, qui meritò id se & inuincibiliter ignorare dicerent; quod non vt oportet euulgatum sit. Neq; declarationes illæ Congregationis ligare possunt, quamdiu non publicantur. Deinde hæc peculiaris cõcessio cùm vim habeat exceptionis, quoad cæteros magis confirmat, quam eneruat regulam. Denique quoad Societatis IESV confessarios ipsemet Greg. XIII. anno 1583. die decima Maij, expresse declarauit, non esse intentionis suæ, quod per talem Epistolam (*loquitur de illa ipsa Nepotis sui Cardinalis S. Sixti, quæ obiicitur*) sit derogata dictæ Societatis facultas, eamque quatenus opus sit de nouo confirmauit. *Habetur ea declaratio inter viuæ vocis oracula, pag. 131.* vnde sequitur illam Synodi Mediolan. constitutionem non obligasse quoad prædictos Patres. Imò, & ad hominem, quis ita posset argumentari. Si peculiare priuilegium concessum Borromæo trahendum est ad omnes Prælatos: ergo & peculiare priuilegium seu declaratio eiusdẽ Gregorij facta postmodũ vni religioni mendicantium, extendenda est ad omnes mendicantes. Si verò hoc non recipitur (vt recipiendum non est) desinant

ergo prædicti auctores velle, vt illam eorum extensionem recipiamus.

Ad 2. respond. valdè perperam argumentari, qui sic argumentantur. Non enim id inserũt Pontifices propter mendicantes, quibus hoc ius iam competebat: sed propter cæteros sacerdotes, qui virtute illius duntaxat bullæ eligi possunt; quibus hoc non aliter licebat, & ideò tum demùm concedebatur.

Ad 3. resp. in priori sanctione, quando Papa negat se maiorem religiosis potestatem concedere quam parochis, tunc tantùm loquitur de aliis rebus, non de pertinentibus ad Sacramentum pœnitentiæ: in posteriore tantùm vetat Regulares, sine priuilegio absoluere ab excommunicatione iuris reseruata *lege Silu. verb. excommunicatio. 7. cas. 14. Tabien. excommunicatio. 5. cas. Caietan. eod. verbo; cap. 64. Nauarr. cap. 27. nu. 101. & Cordub. cas. 24 fin.*

Hæc (pie Lector & erudite) quæso vt maturè perpendas, & cum perpenderis, tecum ipse diiudices, an Viualdus causam habuerit, cur à priore sua sentẽtia, illis ipsis argumentis; quæ ascripsi, optimè probata, recederet: quæ nec vno verbulo soluit; vt nec ille, recentior alius; quod faciendum erat volenti, tàm resolutè concludere; [*non solum hinc sequi, religiosos virtute suorum priuilegiorum non posse absoluere à casibus Episcopo reseruatis, nisi hoc*

illis expresse concedatur: sed etiam haberi responsionem ad quæstionem, alias difficillimam & obscurissimam, vtrum priuilegia mendicantium, quoad facultates absoluendi in foro conscientiæ sint sublata per Concilium Tridentinum?] Quibus verbis tacitè voluit innuere fuisse reuocata. Cuius tamen contrarium patet ex dictis, & locum ille ascribere debuit, quo nitebatur: ipseque Viualdus, ad quem nos remittit, expressè satis docet ea reuocata non fuisse, nisi, quoad hoc vltimum de casibus Episcopo reseruatis, de quo tamen ipse argumentis validissimis contrarium docuerat priùs, quæ soluere non videtur ipsemet potuisse: sanè neuter soluit.

Cap. II.

De officio confessarij, qua medicus est.

A DEbet medicus & morborum causas, & genera, & remedia nosse. Animi morbi sunt peccata: quorum genera & causas libri præcedentes quinq; docuerunt: hîc docebit, quibus remediis vtendum. Ea sunt, vel licita vel illicita. Illicita propter periculum & superstitionem. Licita prorsus & citra controuersiam sunt omnia Ecclesiastica seu diuina. Naturalia aliquando, propter periculum, illicita sunt: dæmoniaca seu superstitiosa semper sunt illicita. de singulis disquisituri, ab his vltimis ordiamur.

SECTIO I.

De remediis superstitiosis seu illicitis.

POssumus ista vocare dæmoniaca, de quibus tria dicemus. Primò exempla quædã proponemus; Secundò disputabimus, num à maleficis remedia peti possint, & an maleficia destruere liceat, & remouere?

QVÆSTIO I.

De exemplis superstitiosarum curationum siue magicorum remediorum.

VT omittam quæ exhibui exempla, *lib 3. p.1. sect.5. & sect.6 & sect.8. litt. C.* occurrũt primo loco tres modi Chaldæorum & Hebræorum, primum refert Psellus, contra dęmonem terrestrem sacrificari debere lapidem μνȣζιερìν prius excantatum; quem lapidem ingeniosè Serarius noster, *com. suo variæ & curiosæ lectionis in Tobiam*, vult hoc nomen accepisse, quòd sit fugans aduersarios, seu pilosos (ita dæmones ab Isaia vocati) quasi *menos tsarim*, vel *Zeirim*. Hoc sacrificium, planè idololatricum esse, nemo non videt: & tamen, vt dæmon per mendacium non decipiat, ex Zoroastreis decretis id p̃cepit Psellus. nimis ille Mago suo credulus fuit, & eo potiùs nomine ab Eugubino meruit reprehendi; quàm quia dixit à Chaldæis quosdam bonos dæmonas credi: neque id satis expu-

gnat

gnat Steuchus, eum lege *lib. 8. Cosmopœiæ cap. 28.* Quis ille lapis sit, fateor me ignorare. Secunda superstitio est, qua ligabant Iudæi THEPHILIN (hoc est, frontales quasdam fasciolas seu resegmina membranacea) capiti, & manui læuæ & valuis, quæ ad dextrã erant portæ chartulam infigebant; ita vt eius pars tertia respiceret thalamum: atq; ita credebant dæmones impediri, ne possent eis nocere. Meminit Paraphrast. Chaldæus, *in Cant. c. 8. v. 3.* his illi sacrilegè verba quædam deprecatoria ex c. 13 Exod. cap. 6. & 11. Deute. inscribebant, & ea sic ad superstitionem detorquentes prophanabant. Iubebãtur illi TOTAPHOT portare *dict. cap. 6. versic. 9.* quæ dictio significat specilla seu ocularia, vt notat Oleaster; & hinc homines verè insulsi & fatui, carnaliter omnia intelligentes, sua *Thephilim* sunt commenti; quorum vanitatem & superstitiosos ritus diligentissimè exsequitur Hieronym. Oleastr. *in cap. 13. Exo. post medium* lege, & cęcitatis miserorum miserere. & considera quàm aptum illi nomen indiderint rei nugacissimę; cum THAPHEL, radix vocis, insulsum, insipidum, ineptum, ac fatuum significat. Tertia superstitio exstat apud Eliam Germanum dignior adhuc quæ à Regina MORIA auro donetur; *consuetudo* (scribit) *apud nos Iudæos Germanos inoleuit, vt faciamus circulum per circuitum in parietibus cubiculi, in quo cubat puerpera, cùm creta vel car-*

bone: scribamusq́; in singulis parietibus, ADAM, HAVAH, CHVTZ, LILITH: *atq́; in ostio interiori scribamus nomina trium Angelorum*, SENOI, SANSENOI, SAMANGELOPH; *quemadmodum tradidit ipsis ipsa Lilithea, cum vellent eã in mari suffocare.*] Sed tædet meminisse tam vanarum vanitatum; quibus scatent scripta recentiorum Apellarum. Nec minus superstitiosæ sunt aliæ verborum formulæ apud Serenum *cap. 33.* Aurelianum *libr. Chronic. ca. 1.* Myrepsum *sect. 2. antidot. 298. & 405. & 419. & sect. 12. passim* item Marcellum Aëtium, Columellam & alios gentiles.

Nec ii, qui baptismate tincti, satis horum immunes. Nam multa occurrunt apud Põponatium *libr. de incantat.* multa apud Henricum Cornelium Arg. *lib. de occult. philosoph.* Sed plura apud Philip. Aureolum, alias Bõbastum Paracelsum variis eius operibus [a]; quorum omnium libri prohibitę per Ecclesiam sunt lectionis. Vt mittam alios, colligam quędam Paracelsi dumtaxat; ex quibus quiuis intelligat, nihil in hoc homine neq; pietatis, neq; mentis sanæ fuisse. Primò docet curationes morborũ tam ὑπὲρ quàm μετὰ φύσιν à dæmonibus per applicationem sigillorum, imaginum, monstrosorum characterum, in designata cæli constitutione, & & certis metallis incisorum, & ęgrę parti appensorum, petendas esse. Secundo contendit, nihil referre, an Deus, vel Angelus, vel

[a] l. de philosophia ad Athen. l. de occul. philos. lib. de philos. magna, & li de cæles sti medicina, & libr. de morbo caduco, & aliis.

dia-

diabolus, mundus ſpiritus vel immundus, ægro opem ferant, modo curetur æger[a]: & abutitur illo teſtimonio ſacræ ſcripturæ, *ſalutem ex inimicis noſtris*. Et de morbis hyperphyſicis agens, ſic ſcribit; *Qua ratione & quomodo morbis Magico artificio inflictis ſuccurrendum ſit, ſcitu eſt neceſſarium omnibus medicis, qui perfecti cupiunt eſſe. De tali autem curatione nec Auicenna, nec Galen. ſcripſerunt, aut ſciuerunt. q.c. quam. Non n. in Academiis omnis diſcitur ars. ideo oportet medicum quandoq; accedere vetulas, ſagas, zigenepos, ruſticos, & circumforaneos,* die Zänbrecher/ *& ex ipſis artem ipſam addiſcere, qui plus ſciunt de iſtis rebus, quam omnes Academiæ profeſſores, & quanquam hæc rideant Academiæ profeſſores: tu vtere illis in forti imaginatione & experieris effectum.*] Hæc ille, ſed ſi imaginatio hoc operatur; nonne præſtat eam adhibere remediis ſumptis, quæ vel ars medicorum, vel vſus Eccleſiæ approbauit? ſed audi quid reſpondeat; *Si quiſpiam* (ait) *ſupernaturali morbo vel dolore per incantationem detineatur, illi nullũ naturale remedium proderit* (hoc plerumq; verum eſſe docebo ſect. ſeq.) *ſed Magicum remedium eſſe oportet, quo morbus tollatur, quali & introductus eſt.*] hoc infert, quia homo impius ſupnaturalia Eccleſiæ remedia repudiabat: q̃ quia Catholici recipim⁹; nõ, quia nihil ꝓſint phyſica remedia, ideò ad dæmoniaca cõfugere debemus. Subiũgit; *tales curationes magicas minime cõtra Deũ eſſe: q̃a illis nõ ad ꝑnici-*

[a] d. l. de morbo caduco.

em,

em, sed ad salutem hominum vtimur, dicant ad hæc quicquid velint Theologi.] os impurum! quasi non sit Theologorum iudicare; quid contra Deum, quid non contra Deum sit. sic agyrta nequissimus Fidei tribunal sibi vẽdicat. Sed postea docebo, id non contra diuinas modò, sed etiam contra humanas esse leges.

Exẽpla huiusmodi superstitiosarum curationum sunt, primò illæ per cerearum imaginum fabricationem, in quas se morbũ magi putãt deriuare, de quib. sic idem Paracelsus [a] *Fabricet Medicus ceream imaginem ad similitudinem patientis & in nomine eius, aut cõformet ceream particulam similem affectæ parti, idq; indubitata fide & forti imaginatione, credat per illam sanitatem ægro restitui posse, ac tandem, additis Magicis precatiunculis, ceream illam imaginem in ignem proiiciat. At si forte ex doloris acerbitate, vel partis affectæ, vitæ periculum metuatur, integram imaginem certis verbis admurmuratis, comburat Medicus, & liberatur æger.*] Sed alio loco dissentit, & vult imaginem fieri ad formam & similitudinẽ maleficæ, quæ morbum induxit[b]. Sed omnis hæc ars imaginum non minùs ad tollendos, quam ad inferendos morbos, diabolo inuenta est auctore. Hanc superstitionem etiam ipse Plato damnauit *libr. 11. de legibus*, & est dissimilis illi, quam ex Astrologis Marsilius Ficinus obtrusit, de quo postea. Huc pertinet vsus ille

[a] li. de hyperphys. morb.

[b] lib. de vita longa.

phylacteriorum Iudaicorum, ad imaginem serpentis Ænei Mosaici, de quibus legi potest Philastrius *in hæresi serpentis Mosaici*: cui tamen non assentior, volẽti talia fuisse phylacteria Pharisæorum, quæ *Saluator noster* reprehendit: sed verior est D. Hieronym explicatio.

Eodem 2. pertinet, quod, ad curandum pilorum, acicularum, spinarum & similium corpori ingestorum maleficium: vult idem, non eximi illa per vulneris incisionem: sed materiam illam sponte prodeuntem, totam excipi, & in foramine facto Sãbuci, vel quercus, orientem spectante imponi: & ex eodẽ ligno cuneo obturari certis verbis additis [a]. Clara hic quoque est superstitio: immò & diaboli opera, per quem residuum materiæ statim fertur ad idem foramen ex corpore in quo latitabat.

[a] lib. de occul. philos.

3. Talis erat curatio illius, qui ægrotos apprehensos in foro collocabat, & eorum corpori appendebat chartam miris variisq; characteribus consignatam, & additis nominibus dæmonum: *Bulfar, Narthin, Oleasar, Bilech, Mammon, Oriens. &c.* deformatam.

4. Talia erant nomina Ephesia, per quæ dæmoniis obsessi liberabantur; teste Plutar. *in Symposiac.* Talia sunt conuitia & lædoria, quas commendat Apollonius apud Philostratum libr. 2. & Pet. Martyr. de rebus Indicis. *lege Pet. Tyreum de locis infestis, p 3. cap. 56.*

Mirè

Mirè sibi Lutherus placuit in congerendis fætidissimorum conuitiorum olenticetis, quibus dæmonum tentationes dispelli censuit, homo pari spurcitia & vanitate quibus ego chartam non conspurcabo : & miror quenquam sine nausea legere posse, *Symposiacor. eius, cap. 24. & 26.* vbi huiusmodi ferculis dignus conuiuator stiuices congerit patinarias. sed sicut iuramentis & blasphemiis non abigitur, sed aduocatur potiùs dæmon, vt rectè Cassian. probat exemplis nonnullis adductis *li. 12. Instit. c. 20.* sic etiam scurrilibus aut iracundis conuitiis & atrocibus maledictis eorum, qui passione ad id mouētur; & non charitate moti, ac fidei zelo inuitati, & ex officio ordinis sacri, id faciunt. Nā legitimis ac probis exorcistis licet dæmonē superbissimum sic vlcisci & diuexare, vt Mēgus præscribit *exorcism. 4.* & facit D. Anton. apud Athan. & Christiani primitiui apud Prudentium, vbi,

Intonat Antistes Domini: fuge callide serpens,
Exue te membris & spiras solue latentes.
Mancipium CHRISTI. *fur corruptissime, vexas?*

5. Tales sunt Hexagoni duo Paracelsi, inscripti vnus *adonai*, alter *Iehoua*, vel *Te tragammaton*; quibus certo modo præbitis, omnem morbum magicum pelli iactat. Item de characteribus *Auigazirior*, &c. inscriptis nouæ membranæ ante solis ortum & per N.

dies

dies renouatis, &c. contra maleficium matrimoniale: & contra idem, quod tradit de *Gabata* seu solea equi ferrea, fortuito in itinere inuenta, & ex ea, die Dominico, tridēte fabricato, &c, & quæ huiusmodi accumulat nefariis libris suis *de cælesti medicina, & de characteribus.*

6. Talis curatio fuit illa, quam Grilland[us] descripsit [a], fuisse Iurisconsultum quendam in Sabinensi agro coniugatum, sed maleficio factum impotentem, cui nullius Medici ars poterat opitulari. Is magum consuluit, à quo iussus; vt ea nocte cum coniuge dormiret, sumpta quadam potione priusquàm decumberet. Sedulò tantum caueret, ne nocte illa vel vxor vel ipse signo se crucis communirent; neue metuerent, si quid auribus oculisve insoliti obuersaretur. Paruit causidicus, & ad vnguem cunctis obseruatis; quincta circiter hora noctis, ecce illi pluuię, procella, tonitrua, fulguraq; maxima: mox & adeo pauendi terræ motus, vt concussa domus ab imo nutaret, non secus ac arbor à ventis penè euulsa. Successere hominum magni clamores & eiulatus. Cumque in eā partem maritus oculos coniecisset, *vidit in camera plusquam mille, vt apparebat* (vtar verbis Grillandi) *ad inuicem certantes, & vnguibus, pugnis & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerātes alterius facies ac vestimenta tota: inter quos vidit mulierē quādam, quæ erat alteri[us] oppidi vicini,*

[a] de sortil. q. 8. nu. 15.

& di-

& dicebatur, quod erat malefica: de qua ipse sponsus multum suspicabatur, ne ab ea maleficiatus fuisset, quæ vltra omnes maioribus gemitibus & vlulatibus cruciabatur, & crines faciemq; suam totam vnguibus lacerauerat. Propter, quæ ipse maleficiatus dixit, quod aliquantulum timuit à principio, dubitans ne quid mali sibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magistri reassumpsit vires, vxorem vero semper tenuit sub pannis absconditam, ne ista videret. Postquam vero ita certauerant per mediam horã vel circa, ingressus fuit magister in camera prædicta, & erat tunc circa mediam noctem: ad cuius ingressum omnes illi pugnãtes vna cum muliere statim disparuerunt, & abierunt penitus. Magister autem accessit ad maleficiatum, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulum, dicendo quod non dubitaret amplius, quia iam liberatus erat.] Post cuius discessum maritus conualuit, & deinceps liberis operam dare valuit. In hac narratione maleficus iste coëgit mulierem illam, quod intulerat maleficium tollere, immissis dæmonibus qui sic eam specie pugnantium acerbissimè cruciarent.

7. Superstitiosum est putare quod à Sophrone *in Mimis* traditum, *Rheæ & Hecatæ canes immolandos, propterea quod canis latrans Lemures fuget ac dissipet, quemadmodum & æs pulsatum, aut aliquid tale.*] Vnde colligas non nouam esse Iaponum superstitiosam curationem, de qua his verbis relatio Lud. Frois,

pag. 246. Quando dæmon hominem inuasit Iapones aiunt insiliisse in illum vulpem, nomine autem vulpis intelligunt dæmonem. Ad exterminandum autem dæmonem ritus exoticos & prorsus peregrinos cum mille superstitionum & incantationum formulis vsurpant: inter quas vna fuit omnino ridicula. Iusserant enim omnes canes Ozacanæ vrbis trucidari, ad perterrefaciendam vulpem Dominæ dictæ ventri inclusam.] Æquè superstitiosum, quod nonnulli arbitrantur vi Gallicantus quædam maleficia dissipari. Non enim habet vim maiorem cantus oscinis hui⁹ quàm Cuculi vel Corui. Ast obiiciuntur exempla quædam, quæ retulit Nicol. Remigi⁹ [a], quibus probari videtur dæmonem ad gallicantum, striges quas vectabat deiecisse, vel conuentus sagarum hoc canore dissipatos. Idiotæ gentilium responderent, dæmonum noctu maximam esse potestatem, interdiu vim infringi & debilitari, ideo noctis silentio nocere hos *lupos vespertinos*, quo *princeps tenebrarum* dominatur. ideo lamias circa tertiam noctis vigiliam (hoc est intempesta nocte, quæ mediam præcedit) vt plurimũ mortalibus infestas esse solere, vt tradunt Aristomenes, & Telephron [b], & Hierocli obiicit Eusebius [c]: quo tempore etiam se spectra sæpius ostentare Plutarch. [d] Plinius [e] & alii [f] docuerunt. At Christianis hæc indigna responsio foret. Philosophi confugerent ad dissidium naturale gallinacei, cum

[a] l. 1. Dæmonolatr. c. 14.

[b] apud Apuleium l. 1. & 2.

[c] ex Philostra l. 4.

[d] in Brut.

[e] l. 7. epist.

[f] docuit fuse cōmẽt in Senec. Herc. Octæ. v. 1:3.

leone & ſerpente: fruſtrà. Quia Diabolus dumtaxat Metaphoricus eſt ſerpens, ac leo. Si quid ergo veritatis huic experimẽto ſubeſt; crediderim potiùs tenebriones iſtos gallicãtum odiſſe, propter myſterium aliquod ipſis odioſum. An quia diei pręnuncius ales, ad Dei laudem homines excitat, multaque peccatorum genera, quæ obſcuro ſuo peplo nox obtexerat, ſolari lampade diſpelluntur? an quia, Dominica reſurrectione commeminit ſe triumphatum & colliſum; quæ poſt noctis medium contigit? An meminit pœnitentiæ Petri Apoſtoli ad gallicantum, vt lapſus prædictus fuerat, inchoatæ, & electiſſimi ſibi boli ſic erepti? conſideratione hæc digna videntur Eccleſiæ, quæ cum B. Ambr. concinit [a] de Gallicinio.

[a] in laudi. diei domi.

Præco diei iam ſonat,
Noctis profundæ peruigil.
Hoc omnis errorum chorus
Viam nocendi deſerit,
Mucro latronis conditur.
(En vnam cauſam)
Lapſis fides reuertitur:
Hoc ipſo petra Eccleſiæ
Canente culpam diluit. (en aliam.)

Prudentius quóq; Hymno ad Gallicantum.

Ferunt vaganteis dæmonas
Lætos tenebris noctium,

Gallo canente exterritos
Sparsim timere & cedere.
Immissa iam vicinitas
Lucis, salutis, Numinis,
Gallus negantes arguit,
Gallo canente spes redit,
IESV *labentes respice,*
Tu lux refulge sensibus,
Mentisq. somnum discute:
Te nostra vox primum sonet,
Et ora soluamus tibi.

En reliquas causas. quas proposui.

Rupto tenebrarum situ,
Noctis fugat satellites.
Hoc esse signum praescii
Norunt repromissae spei,
Qua nos soporis liberi
Speramus aduentum Dei.

Subdit deinde & Petri cantu galli cognito pœnitentiam.

8. Tale puto, existimare quod ablutio manuum matutina quidquã prosit ad maleficium illo die arcendum: falsoq; id sagas illas Remigio persuasisse [a] Munditiam quidem dæmon detestatur; sed animæ, nõ corporis. Nonne hanc membris suis, luxuriæ & nequitiæ mancipiis, & publicæ libidinis victimis, vel nimiam & superfluam commendat? Cur mulierculas & viros, quorum animi muliebres, ad tam putidum & curiosum

[a] lib. I. dæmonolat. cap. I.

sic lauandi, sic comendi, sic leuigandi, pumicandi, poliendi studium tam intense & sedulò impelleret; si corporis munditiam odisset?

a lib. 4. de natur. dæmon.
b lib. 2. seu in Euterp.

9. His annumero lotium humanum, quod prodesse putat Ananias [a], & exemplum de quodam Pherone suppeditat Herodotus [b]; à dæmone Pheron Rex excæcatus, quod spiculum iratus in Nilum flumen contorsisset; postquam vndecim annis sic luce caruisset, oraculum, quod in Buti vrbe consuluerat, fertur respondisse; visum ei rediturum, si oculos abluisset lotio mulieris, quæ à solo suo marito cognita fuisset. Expertum ergo primo loco propriæ coniugis vrinam, cùm nihil ampliùs cerneret; cæterarum deinceps; tandem oculos recepisse Ibiq; omnes mulieres illas; præter eam, cuius vrina salutaris fuerat, in vnam vrbem coëgisse; quę ἐρυτρή βῶλος rubra gleba dicta: & eas illic vna cum vrbe omnes concremasse: & medicam illam suam sibi matrimonio copulasse.] sic videlicet Diabolus nullam infamandi lædēdiq; mortales, de imbecilli quoq; sexu, occasionem voluit prætermittere. Fuit in eadem superstitione Syracusanus iudex Pascasius: qui D. Luciam Martyrii corona mactauit. Idcirco enim virginem lotio perfundi iussit, quòd sagam putaret, & sic maleficā vim resistendi tormentis repelli arbitraretur. *Lege Martyrium D. Luciæ 6. Surii tomo.* Ne de hoc

dubi-

dubites, ſcias idem doceri à B. Althelmo *lib. verſifico, de laudibus virginitatis,* (qui nondum in lucem editus) *in martyrio S S. Chryſanthi & Dariæ,* Qui eſt M. S. Leodii in Abbatia Sanct. Lauren. his verſibus.

Lotia tunc lictor crudelis ſpargere iuſſit,
Sacros humectans artus fœtore putenti.
Qui liquor (vt dicunt) atrũ fantaſma fugabit.
Dum vernam Domini ſperat Necromantia (fœtum:
Sed putor ambroſiã fragrabat nectare ſuauem.

Et apertius idem in lib. proſaico eiusdem tituli, qui editus typis; *Sed milites magicis putantes præſtigiis geſtum, putentiſſimis illum perfũdunt lotii odoribus: quib. cuncta arbitrantur Chaldæorum & Hierophantarum phantaſmata, ſimulque ariolorum magorum machinas euaneſcere.*] Scilicet, his perterreatur & fugetur, quem non pudet pigetq; in fætore cadauerum, & libidinum ſtercoribus volutari. Tamen & Salisberienſis id cenſuit *lib. 1. Polycratici, cap. 8. Quis* (ait) *libenter non videat & rideat, cùm præſtigiatoris lotio perfuſi ars deletur, & oculis, quos malitia ſua præſtrinxerat videndi facultas reparatur?*] Digni, qui credunt, non infundi tantum, ſed perfundi.

10. Tales ſunt νεφελοδιῶκται, γυπευταί, & φυλακτήριοι, quos punit Synodus Trullana *can. 61.* vbi Balſamon, primos illos exponit diuinatores ex nubibus, ego etiam crediderim fuiſſe eos, qui nubes improbo ritu, ne

nocerent, incantabant, & ideo persecutores nubium vocabantur. γυπευτὰς vocabant eos, qui exorcizabant morbos, & certis imprecationibus abigebant, illud optimè Balsamō, φυλακτήριοι *hoc est, remediorum seu amuletorum præbitores dicūtur: qui fraude dæmonis eis qui à se decipiuntur, vincula quædam ex sericis filis cōtexta, q̄ & πούγγια dicuntur præbent: quæ aliquādo quidem intus habent scripturas, aliquando vero falsa q̄dam alia quæcumq; inciderint. Dicunt a. hæc iuuare, ad omne malum vitandum, si ex collis eorum qui illa accipiunt perpetuo pendeant.*] Mox exemplum subdit; de τῦ ἀμνίȣ gestatoribus: *Præfectus quidam Hesii de re huiusmodi accusatus, manifesto deprehensus est in sinu ferens indumentum infantis nuper nati: & dixit hoc sibi datum fuisse à quadam muliere, ad auertendū eisq; os occludendum, qui contra illum dicere conarētur. Vnde etiam subiectus fuit καθοσιώσει, execrationi.*]

11. Tale etiam illud quod narratur à Geor. Pictorio [a] ex Abbate Spanhemensi; *subulcū quendam fuisse, qui in scipione suo vel baculo pastorali scedulam nomini D. Blasii inscriptam habebat: cuius baculi vi & potentia, porcos suos ab omni luporum vi & raptu tutos credebat, ac tantum scedulæ numinis tribuebat, ut etiam porcos in agris solos pascendos abigeret. Tamen contingente quodam tempore, cum gregi pastor abesset: & quidam præteriens dæmonem custodire vidisset, illiq; dixisset, quid ipse hic custodiret, qui hominum salutis persecutor foret pessimus? Respondit, porcos*

[a] Isagog. de dæmo. sublunaribus.

custodio. Retulit alter, cuius iussu: dæmon inquit, stultæ pastoris confidentiæ. Nam scedulam quandam suo bacillo inclusit, cui diuinam ascribit virtutem, vel inde quòd Sancti Blasii nomine est inscripta: & eam porcos suos a luporum iniuria defendere, contra legem suam, credit: mihi falsa superstitione inhærens: vbi cum per me fuisset vocatus, & denuò vocatus, & non comparuisset, me S. Blasii vice huc custodiendum contuli. Vt enim semper libens Dei & Sanctorum vices gero: ita & nūc libentissime pro suo S. Blasio illi porcos custodio: vt stultum hominem in sua vana confidentia extollā ac roborem, ac eo perducam, vt talem scedulā pluris quam Deum faciat.] Non simplex sanè hic pastoris error fuisse deprehenditur: non quod S. Blasii deuotus esset cultor: & ei se suaq; commendaret (quod Pictorius ex sectæ suæ mysteriis, latenter vult insinuatum) nam Sanctos honorare, obsecrare, & auxilio custodiæq; eorum nos committere pium & salutare est, quicquid hæretici garriant: verum quia fiduciam in schedula collocabat, & quia schedulæ diuinitatis aliquid tribuebat; & quia Deum tētabat, relictis suibus in schedulæ tutela: Non etiam Sanctorum auxilium precibus impetrandum sibi, sed nudo nomine chartulæ inscripto opinabatur. Scio in Traiectensi tractu vltra Mosā, quibusdam in locis simili superstitione, certis verbis admurmuratis, pedum à pastoribus terræ infigi, & sic putare se absentibus

nullum gregi à lupis periculum superesse, quæ impiæ credulitatis.

12. Huc referenda multa Plinii, vt hyenæ sanguinem inunctum impedire omnes Magorum artes [a]; fel canis nigræ amuletum esse domus totius eo suffitæ purificatæue contra cuncta [b] maleficia: eandem vim esse amianto lapidi [c]: menstruoq; sanguine tactis postibus [d], aut atri canis sanguine respersis parietibus, eiusq; genitali sub limine ianuæ defosso [e]: quis ista non rideat non nisi qui probet eam quam idem tradidit *libr.* 25. Mandragoræ effossionem, aut Varronis *Sista, Pista, Rista, Xista*, vel eiusdem ter repetitum *Amsagens* vel Pentagonos Antiochi aut Constantini fictitios, veteres tamen & antiquæ superstitionis, & innumera Marcelli Empyrici *in libro Medico eius* quædam etiam Vegetii *in libr. de Veterinar.* & imaginum illā fabricationem planetariam, quam ex Plotino & Arabibus periculosè tradidit Marsilius Ficinus *libr. de vita cælitus comparanda*: quo libro non videtur venenis exhibitis satis idoneam antidotum addere. Facit enim perinde ac inscitus & ineptus conuiuator, qui cõuiuis apponeret cibos multos salutares multos etiam veneno imbutos & dumtaxat diceret, vescimini salutaribus, relinquite noxios: nec indicaret, qui in tam multis, tam variè conditis vt dignosci vix queant, sint illi noxii à quibus abstinendum censeat. Lu-

a li. 28. c. 8.
b l. 30. c. 10.
c l. 20. c. 19.
d l. 28. c. 7.
e d. c. 10.

dere

dere hoc conuiuas esset, & lædere. Sapientis conuiuæ tunc foret incænatum abire potiùs, quàm tam apertum vitæ discrimen subire. Idem ego censeo, de libro illo, præstare nihil eius quoad imagines illas credere; quàm cum periculo aliquid in animum admittere.

13. Annumerare licet, quę recentiora, cõtra visibiles inuisibilesq; hostes, excogitata nugacissimæ superstitionis & taciti cum dęmone fœderis, quædam retulit Pictorius,[a] primum de Cicorij radice, quam die S. Iohannis Baptistæ paulò ante auroram, cum auro & argento flexis genibus contingunt; & ferro, per gladium Iudæ Machabæi, exorcizatam, multis ceremoniis ex terra eruunt, & secum portant contra aduersa omnia. deinde de iis qui crines pectinãdo euulsos non nisi ter consputos abiiciunt; &, si oua comederint, eorum testas, non nisi ter cultro perfossas in catinũ proiiciunt, timentes vtrumque neglectum veneficis nocendi occasionem præbere, seruatum, credentes præcludere nocendi potestatem. Deniq; qui Sammonici Sereni *Abracadabra* dietim ordine retrogrado minuentes de collo suspenderint; vel alia Hebræorum, ex Rabbi Hama, *lib. speculationis.*

[a] Epitome de Magia. c. 26. & 27.

14. Quicquid Remigius dicat, non puto sic dæmoni odio esse salem profanum, vt ob eius aspersionem maleficium cogatur sol-

uere: sed id eum facere ex pacto, vel vt aliquã introducat superstitionem. naturalis quoq; vis salis nõ satis efficaciæ habet ad huiusmodi morbos sanandum. Quare superstitiosa hæc curatio.

[a] lib. 4. fol. 145.

15. Loci mutatio quam Ananias [a] suadet, vt & nominis mutatio; meritò suspecta est. Quid enim virtutis occultæ, ob angelorum, quos propterea vult simul mutari, proprias vires, habere queat, nõ video; nec quisquam opinor, nisi per mendacem Cabbalistarum dioptram, Theologis Catholicis exsecrandam. In nominis mutatione quid est (quæso) efficientiæ naturalis? aut qui (quæso) angeli non ipsis hominibus, sed hominum nominibus sunt præpositi? quid locus in maleficium influit, ratione angeli loco præsidentis? potest situs & loci salubritas aliquid prodesse, vt & in cæteris morbis: potest imaginatio noxia deperdi, nec alia ratione loci mutatio potest prodesse.

16. Clarioris superstitionis est, putare si quid precario vel furto de malefici domo acceperis, maleficium cessaturum; idq; meritò Remigius reprehendit. [b] Nec enim hoc aliud est, quàm maleficium, maleficio sanare: par dementia illorum, qui pro philtro vtuntur crepidis, laciniis vestium, vel præsegminibus vnguium personæ quam amant; vt docuere veteres scriptores. [c]

17. Similis est vanitas existimãtium, [d] contra

[b] lib. 3. dæmonolatri. c. 2.
[c] Theocri. in Pharmaceut. Lucia. in Dialog. meretriciis, Melissæ & Bacchid. & Apuleius li. 2. de asino.
[d] Crinitus li. 7. de honest. discip. ca. 4. Ananias d. li. 4. fol. 155. Lãbert. Horten. in Virgil. 6. Æne.

tra ſpectra prodeſſe canes, equos, vel ſtricti gladij vibrationem, ex doctrina Homeri *Odyſſ* 7. & Virg. *Æneid.6.*

Tuq; inuade viam, vaginaq; eripe ferrum.

Vbi perperam Lamb. Hortenſius aſſerit reipſa compertũ ferri aciem dæmonas formidare. Iudaica illa opinio fuit, vt patet ex Thargumęo *in c.3. cant. v.8.* ſed ridicula. Nulla enim huic rei cauſa ſubeſt, niſi quòd ictu & vibratione aër diſſipatur, & continuum illud cadaueris, vel corporis aërei aſſumpti, ſoluitur: quod ipſum nihilominùs procliue ſit dæmoni impedire ictu eluſo per diuerſionem, vel corporis alterius interiectionem. Cur igitur hæc timeat? nõ certè magis quàm culicem elephas, vel triceps Cerberus catellum Melitæum. *Plura Tyreus d.p.3.cap.57.* Duo adſcribam exempla ex Cæſario. de milite prius eſt, qui in Meneuelt, quo viuus vti ſolebat pellito indumento veſtitus apparens, non potuit gladio fugari; quo cum cæderetur, non poterat ſpectrum vulnerari, talem ex ſe ſonum emittens ac ſi mollis lectus percuteretur. Hic apparere deſiit aqua adſperſus, quæ clauo Dominico fuerat ſuperfuſa. *Sic ille, lib.12.c.15.* Concubina Sacerdotis cuiuſdam nocte mortem ſubſequente, diu ante lucem luna ſplendente cuidam militi apparuit, per viam equitanti. primũ miles & ſerui audiuere muliebrem vocem opem poſtulãtem: mox vidêre mulierẽ rapidiſſimo curſu

ad

ad eos properantem. Mox miles de equo descendens, & gladio sibi circulum circumducẽs, fœminā bene notam intra circulum recepit. *Et ecce ex remoto vox, quasi venatoru, terribiliter buccinantis, necnon & latratus canũ venaticorum præcedẽtium audiuntur. Quib. auditis, cùm nimis illa tremeret, miles auditis ab ea causis, equum seruo committens, tricas capillorũ eius brachio suo sinistro circumligauit, dextera gladium tenens extentũ.* Approximante infernali illo venatore, ait mulier militi, sine me currere, sine me currere, ecce appropinquat. Illo fortiùs retinẽte, misera se eripere summa vi cõnixa tandẽ ruptis capillis effugit: quam diabolus insecutus cœpit, equo suo illam iniiciens, ita vt caput cũ brachiis penderet ex vno latere, & crura ex altero. sicq; capta inuito, sed vidẽte milite præda preteruehitur. Miles manè ad villã rediens, cuncta narrauit, & capillos ostendit; cumq; minùs ei crederent, aperto sepulchro, cadauer sine capillis, qui euulsi, inuenerũt. *sic ille li. 12. c. 20.* quid hîc gladij contra spectrum potuerunt? tantundem quantum monachus spectrum feriens apud Gaguinum, vt alias narraui, *lib. 2. q. 27. sect. 2. lit. L.* Ex qua narratione vt & ista Cęsarij colligitur & alia, vereor ne superstitio fuerit, ex Magorum orta circulis cõiuratoriis; nempe circumducendi circuli, & in spacio illo consistendi. Nam licet crux in medio circuli facta legatur, tamen illi circuli figuræ fidere

vide-

videbantur, & crucis efficacitatē ad ſpacium illud circuli reſtringere, quod improbū profectò. Huius circinationis aliud quoque exemplum reperias apud eundem Cæſarium, *eodem lib. 12. cap. 17.* de Sacerdote, qui ſpectris tota per iter nocte infeſtatus, circulum circumcirca ſe ducebat ibi ſubſiſtens; & illis euaneſcentibus procedebat; mox iterum ſe ingerentibus; nouum iterum circulum ducebat: ſicq; ad lucem vſque laborauit. Obſeruabis ridiculam illam opinionem de Dæmis, apud Pſellum, *lib de dæmonib. in fine*; *Dæmonicum corpus per totum ſe naturaliter ſenſuale, ſecundum partes ſingulas abſq; medio, videt, audit, tangit, patiturque tangendo, & diuiſum dolet ſicut corpora ſolida. ſed hoc intereſt, quòd corpora quidem ſolida diuiſa cùm ſunt, aut vix aut nunquam reſtituuntur: corpus verò dæmonum, vti ſecatur, mox in ſe iterum recreatur atq; coaleſcit, ſicut aquæ aërisque partes quando aliquid incidit ſolidum, ſed & dicto velocius dæmonicus ſpiritus in ſe reuertitur: dolet tamen interea dū diuiditur. quam ob rem aciem ferri metuit, idq; animaduertentes, qui fugare dæmones moliuntur, tela & enſes in rectum ibi conſtituunt, quo nolunt dæmones aduentare.*] Hæc more ſuo ſibi vindicat Rhodigin. *lib. 2. c. 8.* & ſic Pſelli errorem, ſuum facit. Quod de corporis diſceſſione, & coalitione ſubita dicit, veriſſimum eſt. & experti duo in Hiſpania Nobiles, mihi nō ignoti. Quorum vnus dum nocturno tempore vagatur, in ſpe-

ctrum incidit specie Æthyopis tetri, mole Gigantæa romphæam stringentis. hic, cui plus audaciæ quàm pietatis erat, cetra ficulnea munitus, impetum sustinuit, seq; gerens animosè vulnera cæsim punctimque hosti ingerit. Sed aërem verberans, donec lassus cõcidit, & à vicinis, qui ad strepitum accurrerant domum sublatus, multis post diebus lecto affixus, vix conualuit. Hoc Burgis accidit: alterum Salmanticæ. Degebat ibi Theologiæ studiosus quidam, è prima nobilitate; qui pristinæ castimoniæ & pietatis oblitus, noctu magno periculo & labore parietibus transcensis in quoddam Sanctimonialium monasterium, vsq; ad Dormitorium (vt vocant) se penetrarat. ibi permittente Deo, priusquã ad cellulam, quã animo præoccuparat, pedetẽtim perueniret, obiicit se illi spectrũ, specie viri grauis & honesti, prolixo capillitio & barba, lorum ingens manu tenens, & nullo verbo facto; bubulam minitans insultationem. Venerat probè armatus miser ad incæstũ, scuto, gladioq;: hunc stringit, illo se tegit. visus sibi non semel latus aduersarij, lorum subiens, haurire & brachia illi lorumq; rescindere: sed semper brachium corpori, lorum parti amputatæ subitò iunctum apparebat. tandem lorarius decussatim illi in vtrumque humerum sic viuenti bouem mortuum (vt cũ Comico iocer) impegit, vt in terram collapsus, vix trepidus se

fuga eripuerit; & domum reuersus deprehenderit, admodum sanctæ Andreanæ crucis, sibi in pectore, & in tergo, ad quatuor digitorum latitudinem, notam cõtusionis rubore liuoreq; mixtæ impressam. tumuit mox vibex, & cum intolerabili ardore, quasi vermiculare nescio quid, quod grauissimũ cruciatum adferebat, miser sensit sub cute, & (ne vanum visum putes) altero tertióve post die ad plures migrauit. Nec annum, nec nomina addo, vt vnius qui adhuc superat, & defuncti quoq; alterius honori cõsulatur. Notẽt lasciui isti palumbi Dionæi, quis nocturnarum ad stupra discursationũ vtriq; fructus fuerit, & quàm inanis ista de gladij rotatione cõtra vim dæmonum persuasio. Nam quod Erastus[a] ex Ioanne Oporino narrat; qui Paracelsi amanuensis fuerat; solitum Paracelsum noctu consurgere, & machæram suam Helueticam vtraque manu in hostem inuisilem huc illuc torquere: id vel ferocientis furoris fuisse putarim, vel ex pacto cõuento, sic molestiarum inducias à dæmone paredrio impetrasse.

C

18. sit, quod putant aliqui, remedia quæ contra maleficium vsurpantur nihil profutura, si re non integra adhibeantur: hoc est, irrita fore, si priùs tentatum fuerit à medico corporis; à confessario animæ, remedium. solemnis enim iste solet esse magorum prætextus, vt docet Nic. Remigius,[b] & nota

[a] in vita Paracelsi.

[b] lib. 3. dæmonolat. cap. 5.

dæmo-

dæmonum fallacia; qua vtitur primò; quia, cùm sit Zelotypus, veretur ne sanatio, ipsi adempta, aliis adscribatur. Secundò, vt sic homines à diuinis & naturalibus remediis auocet. Ex hoc capite valdè mihi suspecta fuit scedula illa, siue programmation mulierculæ medicæ circumforaneæ, hoc anno 1597. hic Louanij, in cuius vno articulo hæc conditio cõtinebatur. Idcirco etiam suspecti omnes illi medici, qui nolũt ægrum confiteri, priusquã præscripta ab ipsis pharmaca hauserit.

19. est, putare maleficam non posse maleficium suum tollere, priusquam libertati sit restituta, & ex vinculis dimissa potest enim, maleficiũ maleficio nouo tollere, quamdiu pacto cum dæmone non renunciauit, vt docet idem Remigius: potest etiam illud per dęmonem destruere, vt quilibet alius remouendo signum, etiamsi adhuc carceribus contineatur.

20. maleficam scopis in ostio positis impedire, ne domo exeat; vel, coniectis in bullientem ollam soleis aut crinibus eius, vel acubus, cogere, vt accurrat; magicæ nugæ sunt, & peccata grauissima. quia nituntur pacto cum dæmone inito.

21. minis, verberibus, aut vi maleficos adigere, vt maleficiũ tollant (cuius rei exempla peti possunt à Remigio [a]) fieri potest vt liceat; si conditiones quædam adsint. Primò si

[a] lib. 3. de monol. c. 3.

certò

certò sciatur auctor maleficij. Nam suspectos tantum, verberare & alia afficere cōtumelia nec fas nec iura sinunt. 2. Si nihil superstitiosum putetur adhibiturus. 3. Dum non existimetur morbum in alium translaturus, quod ferè semper facere consueuerūt, vt exemplo declarat Gregor. Turonensis.[a] videlicet ista Diaboli liberalitas est, vt boni nihil vllis hominib. præstet, nisi cum æquali vel maiori hominum damno, quo spectat narratio D. Gregorij Magni,[b] de virgine obsessa; quæ cum opera magorum ab vno dæmone fuisset liberata, in vnius locum sex vel septem dæmonum millia successere. Neque hoc poëtas latuit. ideò enim fortassis finxerunt, non potuisse Admeto vitam conseruari, nisi vxoris Alcestis vicaria nece.[c] Vnde rectè noster Tragicus; cùm remissio ab inferis Theseo, Pluto Hippolytum abripuisset, canit, alloquens Atticæ præsidem Deam;

Casta nil debes patruo rapaci.
Constat inferno numerus tyranno.

22. Quod remediū esse contra *Vultuarium* maleficium censuit Salisberiensis, *li.1.cap.11.* *Horum* (ait) *malicia, etiam cum plurimum nocent, artificio leui dissoluitur; si videlicet, qui suspecti sunt, conuenti ab aliquo in iudicio crimen suum inficientur; aut, si confessi fuerint, cogantur maleficium reuocare.*] Quid enim ad curationem inficiatio virium queat habere, nisi ex pacto conuento? si tamen aliquis solummodò inten-

a lib.6.hist. Franc.c.35.

b lib.1.Moral.c.9.

c Eurip. in Alcestid.

dens signum destruere sic interrogaret, non auderem illum peccati, saltē Mortalis, reum dicere,

23. Superstitiosa sunt; vt cum ad maleficium amoris tollendum, vtuntur maleficio odij, v.g. certo ritu consecrant vel exsecrant potius columbam nigram, & diuisam per medium dant comedendam amantibus. Item si, vt odij maleficium tollant, vtantur amoris maleficio, v.g. Eucharistiam sacram in ore habentes osculantur eam quam volūt in amorem inducere, vel labiis chrismate inunctis id faciant. Item si, vt sterilitatis agrorū maleficium tollant, hostiam sacram comminuant, & tritam in pulueres spargant per hortum vel agrum. Quæ omnia sunt manifestè impia & sacrilega, & tamen hæc facta aliquando leguntur. Primū illud refert Hollenus in Præceptorio; de chrismate, alterum Grillandus; cætera de Eucharistia, Cæsarius Eisterbacensis, *lib.9*.

24. Adde remedia iudiciariarum superstitionum, de quibus *supra lib.5. sect.7. & 9.*

Vltimo notandum multa esse superstitiosa (vt variis locis ostensum) remedia; quę ponunt Sprengerus[a] & ex eo Pet. Gregorius,[b] de plumbo liquefacto in scutellā aqua plenam infundendo, &c.

Et hac de re Codronchus narrat historiam, ab auctoribus (vt ait) grauibus & certis relatam, cuiusdam mercatoris, *qui cum in*

[a] p.2. mallei.c.1.q.12. in 2. exemplo.
[b] lib.13. de republ.c.3. a.nu.2.

D

par-

partibus Sueciæ extra quoddam castrũ animi causa per quoddam pratum duobus famulis comitatus ambularet, malefica muliere ab vno ex conseruis à longe cognita, adhortatus est mercatorem, vt signo crucis se muniret, quoniam illius ditionis potentior venefica, quæ solo intuitu maleficia inferre sciret, ipsis obuiam veniret. Quod monitum ipse paruipendens, & ista nunquam sibi timorem incussisse asseuerans, cùm nondum fere illa protulisset verba, in pede sinistro illatam læsionem expertus fuit: ita vt cùm pedem è loco amouere non posset, & dolore lancinaretur, ad castrum equo fuerit deductus, vbi per triduum dolorib. auctis, accersito quodam villico, qui huiusmodi mala curare profitebatur; facto periculo ex plumbo liquefacto, & in aquam supra pedem proiecto, morbum ex maleficio ortum dixisse: quibusdam prolatis verbis, & tacto pede, per aliud triduum curatus est.] Sic ille lib. 2. de morbis venefic. cap. 2. Modus explorandi solet hic esse, vas aqua plenum imponunt super locum affectum corporis, & plumbum liquatum huic vasi infundunt, interim verba quædam obmurmurantes, & in plumbo coagulato pro varia guttarum conformatione; iudicant primò, an sit maleficium malum, necne: deinde cuius generis maleficium sit. De qua re tota verissimè idem Bapt. Codronchus, *libro tertio, de morbis venefic. cap. 13.* ita pronunciat: *vt modus superstitiosus est, sic & dæmonem cooperari est credendum. quamuis non desint, qui existiment, à Saturno vim*

bant plumbo esse inditã, vt maleficia prodat, quod tamen à veritate est alienum.] Probare debebant. nunc supponunt tantum, & Planetæ vim tribuunt minimè naturalem. Nam in hanc vel illam guttulas formam coagulari, pro natura morbi; mere & verè est opus non naturæ, sed intelligentiæ. Pergit Codronchus; *Nec laudare possum aliud experimentum, quod à quodam didici. Vt ægrotus, cum decoctione verbenæ (vulgò herba sancti Ioannis dicitur) abluatur, in qua ablutione, si nihil reperiatur, vel decoctio non immutetur in colore, infirmum veneficio non esse affectum: quod magna copia pilorum, & præcipue suorum, inueniatur, esse argumentum efficax, non solum venefic j, sed & grauissimi, minimeq; curam recipientis; quod si pili sint pauciores morbum esse mitiorem & curationem admittere. Quod si decoctum illud ad nigrum colorem mutetur, signum esse præsentiæ dæmonis: quod si ad alios colores mutetur, alia indicare. Quis verò non percipit hunc etiam modum esse superstitiosum, cùm illi pili virtute verbenæ, nec ablutionis elici vel procreari non possint.*] Sic ille *d. cap.13.* Addo, coloris hanc mutationem etiam ex naturali humorum prædominio (vt aiunt) in morbis nõ maleficis, sed grauioribus, posse cõtingere. Idem *libro 4. cap. 2.* damnat tertium quendam modum his verbis; *Alij columbum per medium scissum ventriculo ægrotantis apponunt, nonnulla verba obmurmurando. Qui modi & alij consimiles manifeste magici sunt, cum prorsus vir-*

tute naturali careant] Adde, nec subsit ratio cur miraculo res adscribatur; maximè cum certa verborum formula vtantur. Postmodum idem iustissimè conqueritur; *remedia multa, tanquam arcana, ex arte magica in medicinam translata sunt: Vt multi Arabum sectatores fecerunt: vt Michaël Sauanarola in sua Practica, & quidam Bartholomæus, qui practicam & experimenta cum quibusdam introductionibus in lucem edidit. Sic enim multis modis medicinæ scientia conspurcata remediorum vanitate sæpe coarguitur. Sed horum Satanicorum hominum curationes fallaces, ac incertæ sunt, ac sæpe præstigiosæ, vt videantur per modicum spacium temporis sanare, & reuera non sanent.*] Credatur medico docto & pio (quantum ex libris eius colligo) in arte sua.

Et in his omnibus Notandum, semper dæmonem lucrum aliquod sibi ex his comparare, & semper animæ, interdum & corpori nocere: quia semper aliquid admiscet, quo fiduciam in ipsum homo profiteatur; vel quo nos à Deo ad creaturas auertat, & à cœlestibus curis ad cænosa terrenaq; deducat vel saltem à seriis & grauibus ad ludicra & nugatoria. Sic semper in aliquod peccatum animam pertrahit, vt rectè obseruarunt D. August. & D. Leo.[a] Obsequitur mācipiis suis, vt firmiùs illa sibi deuinciat, & in peccato retineat. Si Deus permittit hoc modo sanari ægrum, plures in fraudem pellicit: si

[a] D. Augu. libr. 83. QQ. q. 79. D. Leo sermo. 19. de passi. Domini.

Deus non permittit, sed impedit, tunc saltem peccatum hoc pręcedentibus accumulans, conatur ægros in desperationem adducere. Si malum vni equo auferat, transfert in meliorem. Si mulierem morbo liberet, transfert in virum; si senem, in adolescentem. Si sortem magus in alium non transtulerit, ipsemet necatur, vel ingens vitę discrimē adit. coactæ nonnullæ Lamiæ; quia non poterant in alios, in suos ipsę liberos transferre. Narrat auctor Dæmonomaniæ,[a] fuisse in Gallia qui maleficio quo læsus erat curando magum accersiuit: ab hoc responsum; se morbo illum liberare non posse, nisi in eius filiolum adhuc infantulum transferret. consentit impius pater, & à mago sanatur. Interea nutrix, re intellecta, infantulum subducit, & cum eo aufugit: cùm ergo magus non posset in eum transferre, fuit ipsemet à dæmone interfectus. Tolosæ idem scriptor ait, studiosum quendam amico suo grauissimè à quartana vexato dixisse, vt febrim vni suorum inimicorum traderet; illo verò respondente neminem sibi inimicum esse, dixisse: da seruo tuo; tandem, cùm hoc illi religio esset facere, magum dixisse; da mihi eam, annuente ægroto, ipsum conualuisse; magum verò febri oppressum interiisse. Facit lucri semper alicuius certa spes, vt etiam planè futilibus & absurdis nonnunquam cooperetur. sic enim (vt narrat I C. ille

[a] lib. 3. c. 2.

Fran-

Francofurt.[a]) cùm vetula laborans opthalmia studiosum quendam cōuenisset, ab eóque petiisset, vt quæ in schedula, quam illi porrigebat, continebantur, sibi non grauaretur exscribere; certam se esse, si de collo illam gestasset, oculorum lippitudine liberādam: & studiosus scripti illius characteres, vel obsoletos cernens, vel obscuriores (vt solent) legere non valens; eorum loco hæc verba scripsit in schedula; *diabolus huic vetulæ oculos eruat, &c.* simulq; præclarū philacterium mulierculæ tradidit; quod cùm de collo suspendisset, spe plena post paucos dies sanitati fuit restituta. Nimitùm voluit Satan hanc anum decipere, & in superstitione sua obfirmare. Plura si vis, lege *lib. 3. p. 2. q. 4. sect. 9.* quibus addi quoq; multa possunt ex Cardinalis Cusani Exercitationū *lib. 2. in Sermone, ibant Magi, quam viderant stellam*, &c. vt eorum qui putabant contra sterilitatis maleficium, vel odij inter cōiuges prodesse, si quis nidum auium inueniens caperet ipsam cum pullis matrem: & ideò vult à Mose præceptum, *Deut. 22. ne mater cū pullis capiatur.* simili modo ad vitandas alias superstitiones alia quędā vult Iudęis prohibita, nempe *præcepisse Mosem vasa cooperiri, propter* Dominas Abūdas. *sunt enim dæmones; quibus vetulæ offerunt esculenta & poculenta, quæ mundando domum non comedunt, imò seducunt. Prohibuit ne vir indueret vestem mulieris, & è conuerso, propter idolola-*

[a] lib. 1. de lamiis, c. 8.

triam: quia mulieres vestes viriles & arma in honore Martis induebant. & viri muliebres in honore Veneris. Hoc festum peragitur à Christianis in Carnispriuio.] Et postea idem addit sequentia exempla, vt ait superstitionis in curandis morbis: *si res consecratæ ad aliud, quam ad proprium vsum applicentur, est superstitio; vt aqua benedicta quæ bibitur contra infirmitatem, vel spargitur ad fertilitatem, vel datur aliquando brutis.* (*Nota hoc sane intelligendum, vt & quædam sequentia. Nam aquam benedictam adhibere, vt remedium naturale, vel addito ritu aliquo superstitiose id vere malum: sed eam adhibere, vt quid Sacramētale, & vim tribuere Deo per sacramentalia sua, ad corroborationē fidei, mirabilia operare solito; item, vt dæmonis maleficium, vel præstigiū cesset, hoc pium & licitū esse Catholicus nullus potest negare, vt docebo sect 3.*) *& de lumine cerei paschalis, & de aqua baptismatis.* [*de his idem censeo quod de aqua lustrali.*] *Abstinere à capite animalium in honorem S. Apolloniæ vel Blasij: vel vere carpitum luminis consecrati* (*hoc non intelligo, si loquitur de cera benedicta seu candelis probo ritu benedictis, errat.*) *crux facta de lignis palmarum; balnea in vigilia Natiuitatis & Carnispriuij contra febres, & dentium dolorem, non comedere carnes in die Natalis Domini, contra febres, vel ad honorandum sanctum Nicolaum pro diuitiis acquirendis, petendo eleemosynam,* (*hæc omnia satis clara sunt*) *eundo ad sanctum Valentinum contra morbum caducum, ponderando puerum cum siligine vel cera,*

(in his potest aliqua superstitio ab extrinseco aduenire: sed secundum se pia sunt & licita) portare crucem circumquaque per campos in vere contra tempestates *(si non fiat, vim ponendo in tempore veris, nõ est superstitiosum, sed licitum:)* in certis oblatis super altare, sicut lapidibus in die Sanct. Stephani, & sagittis Sanct. Sebastiani *(hoc quoque pium, si tantũ fiat in honorem & commemorationem certaminis horum Sanctorum, sine fiducia in materia, forma, numero, &c.)* addit de acu quæ tetigit vestem mortui, de lignis furcæ, de lignis coniungẽdis contra febres, de hostia non consecrata contra febres *(hæc verè superstitiosa sunt)* contra ictericiam de vrina, de pullis, &c.] puto legendum, *de pediculis*, neq; h. e. superstitiosum, cum subsit ratio physica.

QVÆSTIO II.

An liceat remedium petere à maleficis?

E LAtissimè hæc quæstio patet, in qua multi multa scripsere, multi etiam periculosè admodum errarunt.

Certum est vt hodie, sic etiam olim fuisse qui maleficiis tollerent. Nam cùm Corybãtes essent numero LII. eorum XXXII. crediti sunt maleficia inferre; alii verò XX. eadem amoliri. *Sic scholiast. Apollonii lib. L.*

Dico primò *falluntur Iuristæ, qui existimant iure ciuili licere maleficiis vti, in bonum finem:* nẽpe ad curandos morbos, vel ad repellendas

tempestates; *vt Hostien. in summ. Azo in summ. Pet. Ærodius lib. rer. iudicat. 8. tit. 7. c. 6. Bart. Salycet. Godefrid. & alii in l. eorum C. de malefic. Troilus Maluetius de sortib. Grilland. de sortileg. & alii communiter.* dico falluntur, quia legem illam Constantini qua nituntur [a]; recentiore lege sustulit postea Leo Imp. *Constitut. 65. ad Stylianum de incantatorum pœna*: vt rectè aduerterunt Nicol. Remigius: & Petr. Gregorius, & Godelmanus; quam quod Tribonianus, homo plane scelestus, prætermiserit, causam aliam non video; quam quia ab omni erat pietate & vera religione alienus. Ibi Leo grauissimis verbis negat quidpiam verè bonum his artibus effici: sed apparens illud bonum, illecebram atq; nassam esse: *quæ illectos* (inquit) *in malorum omnium extremum vbi à summo bono exciderint, absorbeat, cōpertum habemus. Notum enim nobis est illas, vt qui se ipsis dedunt, pro creatore ac Domino in faustis dirisq; dæmoniis adhæreant, efficere: & qui illas affectantur, hos, per externarum rerum lætam quandam speciē, vulnera in anima excipere. Quale quiddam inter pugnandum meticulosis frequenter accidit: qui dum ictus interdum excipere manu nolunt, illis vel caput vel ventrem exponunt. Sanè verò si quis aliquo modo incantamentis vsus esse deprehensus fuerit, siue id restituendæ conseruandæve valetudinis, siue auertendæ à rebus frugiferis calamitatis causa fecerit, is apostatarum pœnam subiens vltimum suppliciū sustineto.*] Sed & Caroli

[a] l. eorum. C. de malef. & matth.

roli V. constitutio hos arbitrio iudicis condigna pœna puniri iubet [a].

Dico 2. *Diuina & positiua Ecclesiæ lege semper prohibitum fuit vti maleficis artibus, vel maleficos consulere etiam in bonum finem.* Est communis Theologorum sententia, & etiam Canonistarum. Probatur 1. ex sacra scriptura. Deus id prohibuit. *Leuit. 19. vers. 31. Non declinetis ad magos, neque ab ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos.* & cap. 20. vers. 6. *anima quæ declinauerit ad ariolos & magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.* Vnde patet hoc esse peccatum mortale. Deuter. 18. v. 10. *Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atque auguria, &c.* In nouo quoque testamento vetat D. Paulus: quando iustam damnationem comminatur illis, qui ipsi impingebant eum mala facere vt bona euenirent [b]: quo significat, graue peccatum esse mala facere in bonum finem: quod tamen prætexunt, qui maleficorum opera ad morbos depellendos tempestatesque arcendas abutuntur. 2. Probatur ex perpetuo Catholicæ Ecclesiæ vsu, quę semper id improbauit, vt plurimi Canones ostendunt [c]: & presbyterum damnarunt, qui bono fine diuinationem superstitiosam fuerat expertus [d]. 3. probatur ex patribus, D. *Chrysostomus* [e]: *citius mors homini Christiano*

sub-

[a] Althus. l. 1. Iurispr. Rom. c. 52. Fichard. consi. 112. Laurent. Kirchouius tom. 2. cōs. 2. Mollerus constit. Saxo. p. 4. sect. 2.

[b] ad Rom. 3. v. 8.

[c] c. q sine Saluat. 26. q. 2. c. admoneant. c. non obseruetis 26. q. 7.

[d] c. ex tuarū de sortileg.

[e] homil. 8. in epist. ad Colos.

subeunda, quam vita ligaturis redimenda. Huc referendum illud B. Leonis [a]; cùm eis (*scilicet dæmonibus*) nihil amplius liceat, quàm iustitia diuina permiserit; agunt tamen versutissima arte fallaciæ, vt ex arbitrio propriæ potestatis aut parere videantur, aut lædere; & multis (quod dolendum est) ita per nequitiam simulationis illudunt: vt quidam illos & timeant pati infensos, & velint habere placatos; cùm beneficia dæmonum omnibus sint nocentiora vulneribus. quia tutius est homini inimicitiam Diaboli meruisse, quàm facere. *Necnon ista D. Augustini* [b]; Cùm ergo causæ articulus venerit, vt hæc proponatur conditio: aut faciendum esse contra Dei præceptum, aut ex hac vita emigrandum; quorum duorum homo si cogatur alterum eligere, comminante mortem persecutore (*idem est de morbo per maleficium immisso*) ibi eligat Deo dilecto emori, quàm Deo offenso viuere. ibi oderit in hoc mundo animam suam, vt in vitam æternam custodiat eam.] Ex his

a serm. 19. de pass. Domini.

b tract. 51. in Ioan.

Infertur primò peccare iudices, qui cogunt maleficas benedictione quadam iis quos lęserunt maleficium auferre. Nã hęc benedictio illarum, nihil aliud est, quã formula qua ex pacto dæmon cessaturus: & si benedictione vera sanandus æger foret, pręstaret vti benedictione Sacerdotis, vel alterius probi hominis. quàm malefici: cuius o-

F

ratio Deo est exsecrabilis, neq; licet nobis cum infidelibus hæreticis, apostatisq; oratione in diuinis iungi. Vnde sequitur etiam maleficam obtemperantem tali iussioni,& ægros hoc remedio vtentes peccare. Valde quoq; falli illos,qui existimant licere maleficiis sanitatem quærere vel conferre, si id magistratus iubeat.

Infertur 2. Veram esse decisionem *articuli Parisiensis* 5. Quod licitum est vti magicis artibus,vel aliis quibuscumq; superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis,pro quocumq; fine bono: error. Quia secundum Apostolum non sunt facienda mala, vt eueniant bona. *& decisio art. 6.* Quod licitum sit, aut etiam permittendum maleficia maleficiis repellere: error. *& art.* 7 Quod aliqs cum aliquo possit dispensare,in quocunque casu,vt talibus licitè vtatur, error.]

Infertur 3. impium & hæreticum esse dictum Paracelsi [a], nihil referre,an Deus, an Diabolus,angeli vel immundi spiritus ægro ferant opem,modò morbus curetur.

Infertur 4. periculosam esse,& erroneam; vel saltem non satis euolutam & explicatam sententiam Nicolai Remigii [b], *precario non licere opem à maleficis impetrare: sed licere, vi & verberibus eam extorquere: qui hoc faciat nunquā, qui illud, semper lethaliter peccare.*] Quorum vtrumq;, falsum videtur. Licet enim aliquādo id precibus petere & impetrare: aliquan-

[a] lib. de morb. caduco. & li. de hyperphys. morbis cur.

[b] lib. 3. dæmono. c. 3.

do et

do etiam verberibus ad id adigere, nō licet. Non igitur eo recurrendum: sed res longè aliter explicanda. Distinguendum videlicet primò inter maleficum paratū auferre maleficio nouo, & non paratum: aliter enim peccat qui hunc, aliter qui cogit illum 2. distinguendus auferendi modus, an cum maleficio, an sine illo id fiat: quæ communiter theologi solent attendere.

Igitur primò falsa & erronea est sententia Paracelsi & similium, licere maleficia maleficiis tollere.

Quidam putant licere tollere maleficiū, non per maleficia, sed per res tamen superstitiosas & vanas: videntur hoc multi Canonistæ tenuisse, & nonnulli Theologi, & legistæ [a]. si superstitionis vocabulo hi DD. rectè vsi; nequit negari, hanc opinionem quoque erroneam esse. Quia superstitio res est per se mala: nec malum licet facere, vt bonū eueniat. docet hoc Siluest. *verbo maleficium, nu. 9.* Rosella *verò* & Tabiena non tenent illā opinionem, sed dumtaxat referunt.

Alii itaq; fatentur per superstitiosa media tolli non posse; posse tñ per vana, quæ non sint illicita, sic Ioann. Friburgens. *in summa. confessar.* & id sequitur Rosella [b], qui exemplum ponit, si maleficiati facerent celebrari tres missas de Domina, & postea omnino nudi operam darent liberis quærendis, credentes sic maleficium cessaturum. Sed

[a] Huberti. Goffred. quos sequitur Sprenger. in Malleo & eum simpliciter referunt nec refellunt Petr. Grego. supra & Rickius lib. de pba. aquæ frigidæ.

[b] v. impedimentū 15. n. 19.

hoc

hoc exemplum mihi non placet, tum quia rem ad certum numerum missarum restringere, id non caret superstitione; tum quia medium illud non modo vanum est; sed & inhonestum, & vix potest peccato carere: si tamen omne peccatum impudicitiæ & inuerecundiæ deforet; neq; vis in numero poneretur; neq; fides adhiberetur ipsi actui, sed misericordiæ diuinæ permissæ sacrificia ꝓpitiandæ: tunc posset admitti exemplum. Deinde si *vana* remedia sumant, pro omnino vanis hoc est, inanibus, sicut omnis vana locutio est peccatum, sic nulla vana operatio caret peccato, saltem veniali, *cap. illud 26. q. 2.* si vero vana vocant indifferentia, tūc si quis adhiberet ea inuincibiliter nesciens esse peccatum, nullum foret peccatum; si non inuincibiliter, non tamen affectate ignorās, foret tantum veniale: idem foret, si quis faceret credens aut volens, experiri an per talia maleficium soluatur, non per operationē diaboli, sed per cessationem eius ab operando; propter pactum quod maleficus cū diabolo habebat de cessando quando hoc vel illud fieret. *vide silv. supra n. 9.*

G Tertia sententia, quædam est Petr. Aureoli *in 2. d. 34. q. 2.* & Angeli *verb.* superstitio §. 13. licere à malefico parato petere. vt maleficium maleficio tollat. Exemplum huius rei suppeditat Ioannes Nider.[a] *Inquisitor* (inquit) *Eduēsis mihi referebat, quod modus tollendi*

[a] in epit. Formicar. c. 3. in fine.

maleficium, aut se vindicandi in malefico, talis practicabatur suo tempore. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis ad maleficam sciscitans malefactorem. Tunc malefica plumbum liquefactum aliquoties fundebat in aquam: quousque opere dæmonis in plumbo imago aliqua videretur: qua visa imagine: malefica quæsiuit ab explorante, in qua parte vis lædi maleficum tuum, & in eodem vulnere cũ agnoscere? Cumque explorator locum eligeret, statim malefica in eadem parte imaginis, quæ in plũbo relucebat; fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locum vbi reum inueniret indicauit: nomẽ tamen nullatenus manifestauit: sed experientia teste maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea.] Hæc ille. Hoc ergo secundũ Aureolum liceret: & secundum Remigium posset verberibus maleficus ad hoc facien dum adigi. Argumenta Aureoli sunt. Primò licitum est ab vsurario parato vsuras petere: & à parato conferre Sacerdote, in peccato Mortali constituto, sacramenta petere: & deferre iusiurandum idololatræ, quem scio per falsos Deos iuraturum. Ergo similiter in nostro casu petere à malefico parato, &c. Secundo non potest excogitari remedium aliud ad tollendum maleficium: Ergo si hoc quod vnicum est vti non licet, non licet illud tollere. Sed hoc meritò censetur durissimum, potiùs ergo dicendum, hoc vnico medio vti licere.

Verùm hæc argumenta nullius momenti

ſunt. Eorum enim, quæ in primò ponuntur argumento planè diſſimilis ratio eſt. Nam illic inducuntur ad id, quod ſine peccato facere poſſunt, ſi velint. Sacerdos enim poteſt conari conteri, etſi tempus habeat confiteri: vſurarius poteſt dare mutuum ſimpliciter: idololatra poteſt per Deum verum iurare: ſed operatio malefica, quæ petitur, eſt intrinſecè mala, nec ſine peccato fieri poteſt, ideoq; nec peti. Quia petendo conſentit eius malitiæ, quod ſemper illicitum [a], & teſte Apoſtolo ad Roman. *digni ſunt morte non ſolum qui talia faciunt, ſed & qui conſentiunt facientibus*. In ſecundo argumento, falſò ſupponitur, alia remedia non ſupereſſe. Superſunt enim alia, de quibus poſtea: quod ſi nō ſupereſſent, præſtaret mori millies quam p peccatum ſemel ſanari. Nam bonum animę corporis bono præferendum, & honor Dei cunctis anteponendus. Neq; hoc durum videri debet ſcienti, quod *qui amat animam ſuā plus quàm Deum, perdet eam, &c.*

[a] D. Thō. de malo 13. q. 4.

Remigius verò coactionem ſuam aſtruit ſequentibus argumentis. Primò quia talis coactio inhonorat diabolū, & eſt expers o nis pacti: ergo licita eſt. *Reſponſ.* magis inhonorat Deum, quia cogit alium peccare. Immò nec inhonorat Diabolum, quia cogit maleficum vt inuocet & honoret dæmonē: ipſe quoq; eū honorat: quia nō modo credit dęmonē poſſe hāc medelā adferre, ſed ēt cō-

currit positiuè ad actum positiuum. dæmon verò pluris hoc facit, quàm mancipii sui iniuriam, cuius afflictione solitus est gaudere. Nec potest dici expers pacti taciti, qui cogit maleficum ista perficere, virtute pacti quod maleficus cum dæmone iniit.

Secundo probat hoc pacto, licet à fure fugiente rem vi sibi ereptam alia vi repetere: licet arcem ab hoste iniustè occupatã armis recuperare: licet vinculis per tyrannidem mancipatum, astu violenterque eripere: cur non hæc vis licita, vt innocentem morbis indignissimis sanemus? *Resp.* illationem esse vanam, quia reliqua illa licita sunt, & iuri diuino naturaliq; consentanea: maleficiũ verò maleficio sanare omni repugnat iuri.

Tertiò nititur auctoritate *l. nullus Cod. de malefic. & mathem.* vbi tantum punitur, qui aruspicem vel magum induxerit precibus vel suasionibus. Ergo criminis atrocitas in hac suaui inductione consistit. Confirmatur quia Photius in Nomocanone dicit legis illius pœnam tantum debere intelligi, vbi διὰ θυσιῶν, id est, per sacrificia & mactationes, negocium peragatur. Non ergo locus est pœnæ, quando malo adiguntur. *Resp.* puerilẽ argumentum hoc esse, illi simile; si quis dicat, lex eum punit, qui præmiis & blandiciis, & per artem lenoniam mulierem ad flagitium pellexerit: ergo criminis fœditas in hac blãda inductione & pellacia posita est: & infe-

rat post

rat postea, igitur puniri minimè debent, qui vi minisq; matremfamilias in thori violationem impulerint. Constantinus autem id tantum vetuit ea lege, quod quidam sibi licere putabant. Nam sponte facienti, nullam se iniuriam facere credebant: id verò quod multo grauius erat, non vetuit ea lege, quia res apertè iniqua minùs indigebat noua legis coërctione. Quare Salycet. & Fulgos. mentem Imperat. attendentes, de quibusuis euocatoribus & prouocatoribus idem obtinere censuerunt: nec illa Photii limitatio vlterius protrahenda, quàm vt significet Imperatorem de illis egisse maleficis, q. tum temporis priuatim, prætextu amicitiæ, & hospitii recepti in domos gentilium, dæmonibus clanculum sacrificabant: quod ipse fieri prohibuerat alia lege [a]. Nec tamen vllus sanæ mentis hinc inferat, licita fuisse maleficia Magorum, in quibus non sacrificabatur. Potest enim vnum factum ex pluribus capitibus illicitum esse: quorum vno cessante, ratione reliquorum adhuc illicitum manebit.

[a] l. 2. C. Theodos. de males & mathē.

Dico igitur tertiò, *sententia hæc Aureoli, Angeli & similium est erronea & causa multorū peccatorum: nec licet vllo modo nec ab imperato nec à parato petere, vt maleficium maleficio tollat* hęc est cōmunis sententia Theologorum, Aureolū & Angelum ideo grauissimè reprehendentium: *tenet quod dixi D. Tho. D. Bonau*

Scot. Thom. de Argentina & alii in 4. d. 34. Silv. verb maleficium quæst. 8. Armilla num. 2. Tabiena vers. impedimentum 12. num. 9. Rosel supr. Caieta. 2. 2. q. 78. art. 4. Pet. Ledesm. ad 3. q. 58. a. 2. d. 2. Alfons. a Castro lib. 1. de iust. hæret. punit. c. 15. Sprenger. p. 3. mallei. q. 16. Nider. sup. Nauarr. c. 11. numer. 29. Ang. quæst. de arte Magica. ar. 6. diffic. 2. Abulens. in c. 19. Matth. q. 90. litt. O. Dom. Scot. in 4. d. 34. quæst. 1. a. 3. & 8. de iust. q. 3. a. 2. Viguer. c. 16. §. 4. Martin. Ledesm. in 4. q. 60. a. 2. Brianson. qu. 13. conc. 2. Orbell. q. 34. Vngarellus addit. ad Angel. d. §. 13. Henriq. li. 2. de matrimon. cap. 8. num. 2. & num. 3. in fin. Probatur, quia hoc sacræ litteræ, Canones, ius ciuile & SS. Patres improbant, vt ostensum fuit concl. præced. 2. quia non licet consensum præbere in peccatum alterius [a]. 3. Quia licet sic paratus peccare: hoc tamen peccatum, & isto tempore, non faceret, nisi inductus. 4. Quia vt actum per se malum nemo vnquam licitè facit; sic, nec ad eum licitè poterit induci [b]. Nota magis peccare, qui cogit invitum, quàm qui orat paratum. Nam qui cogit inuitum iniurius est cogendo, & simul cooperatur: qui petit à parato, nullam ei facit iniuriam. quod nota contra Remigium.

[a] Rom. 1. v. vlt.

[b] vid. D. Tho. 2. 2. q. 78. a. 4. Turrecre. in c. mouet te 22. q. 1. Sot. li. 6. de iust. & iur. q. 1. a. 5. Castr. & al. supr.

Dico quartò ***haud dubiè potest maleficus induci, vt per modum aliquem licitum tollat maleficium***] in hanc sententiam conueniunt omnes in præcedenti conclusione citati DD: & est verissima, caretq; dubitatione; sed indi-

get tamen explicatione. Nam quidam DD. non satis clarè loquũtur, etsi benè sentiant. Guido Briansonus *in collectario suprà 4. sent. q. 13. concl. 3. Immo* (ait) *ego fortiùs dico, quod si aliqua persona erat impedita, vel vexata quacunque vexatione per aliquam personàm sortilegam per pactum dæmonis: & per orationes, vel vota, vel artes, non posset sanari, nisi ab illa persona quæ talia intulit. Dico, quod accederem ad illam personam, q̃ mihi dedit talia, non vt faciam homagium Diabolo, nec vt colam illum sortilegum: sed vt mihi auferat, quod mihi dedit. Si ipse agat cum diabolo, ego non consentio: sed tantum peto, vt remoueat malũ quod mihi dedit. Et multotiens iustitia cogit tales, vt restituant sanitatem, quam abstulerunt. Imo si proprius diabolus dedisset mihi talia: dicerem sibi, quod à me remoueret tale impedimentum: nullo tamen modo faciendo sibi homagium.*] Sed quod ait de diabolo. Id ego prorsus periculosum puto, & merito negauit Sotus *in 4. d. 34. q. 1. a. 3.* Nam non possum petere, vt ab amico; quia cum eo inimicitias, indicente Christo, gerere debeo: omnis etiam mihi cum eo familiaritas & communicatio interdicta est Per modum verò imperii, non possum iubere: quia mihi non subiicitur. Dumtaxat in Dei nomine, per exorcismi modum, ei possem imperare. Nec etiam simpliciter verum est, licere semper petere à malefico vt malum remoueat. Quod si enim sciam maleficium non posse tolli, nisi modo illicito? Certum

a Pet. Ledesm. supr.
b hoc voluit haud dubie idẽ Ledesm. & Henriq. d. n. 3. in fin.

est me tum non posse petere [a]. Quid si etiam moraliter mihi constet maleficum, etsi possit tolli sine maleficio, non tamen sublaturum nisi cum maleficio: certum etiam puto, tum non licere petere, vt tollat [b]. Potest huius rei exemplũ dari, quando petitur tolli ab eo, qui non est auctor maleficii, nec locũ & modum maleficii & curationis ab ipso malefico, vel homine alio intellexit: Nam talis non potest curare sine maleficio alio, aut dæmonis cooperatione noua. Quare raro admodum, vel vix vnquam licebit petere ab alio, quàm ipsomet maleficii auctore.

Dico igitur quincto, *licet à malefico petere, immo licet etiam illum minis & leuibus verberibus cogere, vt maleficium tollat: quandocumq; probabiliter credo illum sine maleficio, modo aliquo licito id facere posse: siue quandocumq; non sum moraliter certus, quod vtetur modo illicito.*] Est sententia communis *Henrici postea citandi, Scoti & omnium citatorum in concl. 3 & Præterea Ioan. Bassol. Verrilloni in* 4. *d.* 34. *Caietan. in verb. maleficium. & in opusc. 12. tom. 2. Gabr. in 2. d. 28. a. 4. dub. 2. Binsfeld. in l eorum quæst. 5. C. de malefic.* Probatur, quia hoc est vti iure meo, & inducere magum ad id, quod facere tenetur; & sine peccato, si velit, potest facere. Non autem est consentire pacto quod dæmõ habet cum mago. De coactione id concedit Remi. de precib. negat. sed ratio nostra, & communis sentẽtia DD de precib. idem conuincũt.

de ius-

de iussione exemplũ habemus B. Theodori Archimandritæ; qui Theodorum Magum ad pœnitentiam adductum iussit, primùm omnia peccata sua confiteri. 2. Si quos haberet libros maleficos in medium proferre. 3. quoscunq; homines aut domos aut animalia maleficiis suis obstrinxerat, dissoluere. 4. non amplius ea in quemquam exercere, sed pœnitentiam agere [a]. De verbere & minis probatur quoad eos, quos constat maleficio læsisse: quia non tam infero iniuriam, quàm illatam repello: & sicut crumenam meam possem furi extorquere, sic etiam possum mago quam quasi detinet corporis sanitatem. Confirmatur hoc, quia docet experiẽtia, nunquam nisi vi coactos maleficium tollere velle. Dixi, leuibus verberibus: quia grauia vulnera vel immodicos cruciatus inferre, id ad iudicem sceleris vindicem non ad priuatos pertinet. Leuia non erunt, si maleficæ inde immineat periculum vitæ, mutilationis, aut grauis morbi.

[a] Geor. in vit. S. Theodori, apud Suriũ. mens. Apr.

H

Caietan. [b] Cautelam proponit, vt quis expresse protestetur, se nihil commune cũ diabolo habere velle. Hæc sanè prorsus necessaria cautio, quando petitur ab eo malefico, qui non intulit maleficium. Vix enim (vt dixi) sine peccato talis potest maleficiũ auferre. Sic cum crudelis & nefarius Bertulphus dixisset coniugi suæ B. Godoleuæ; in eam ferociæ suæ causam esse dæmonem, &

[b] tom. 2. opusc. 12.

ex maleficio natum discidium; addidissetq; se nosse fœminam, quæ iactitet se posse illos mutuo amore & beneuolentia adeo connectere, vt non queant coniuges ardentiùs se amare: respondit sancta mulier; *Christi ancilla sum, illi ego mea omnia commendo: si tamen absque sceleris alicuius commixtione id fieri potest, q̄ dicis, non refragor* [a].] Si quis ab ipso, qui nocuit, medelam petat; fortassis absolutè loquendo, non est necessarium addere illam protestationem, sed sufficiet absolutè (in casu conclusionis huius quintæ) petere vt nocere desinat. Quia res quæ petitur bona & iusta est, nempe non nocere proximo: & potest ac tenetur maleficus id licito modo facere, nempe per medium aliquod naturale (si nouit) vel per signi destructionem. Ideo quod de pecunia ab vsurario mutuanda dictum, id hoc loco vim obtinet. Attamen semper vtiliùs erit & tutius hanc protestationem adiicere, maximè si petam vt tollat maleficium, vel quid aliud huiusmodi, quod non nudam cessationem: sed quiddam actus positiui significat. Quia malefici vt plurimũ sunt homines idiotæ, & alia quàm superstitiosa remedia ignorant. Quare etiam consulo, vt petatur ab eo, quo remedio sit vsur⁹. si nolit dicere, non est vtendum eius opera: quia hoc ipso satis indicat se vsurum remedio illicito. Si vero indicet remedium; tunc si satis prudens es & doctus, ipse considera &

[a] Drogo Gestellensis in vita S. Godelenæ 6. Iulii.

discer-

discerne an sit licitum necne: si non es idoneus iudex, doctiores & prudentiores consule; si dubitetur an sit medium naturale, cõsulantur medici; si verò an sit diuinum, consulantur Theologi. In his etiam diuinis aduerte, tunc pręstare illa applicari à Sacerdote, quàm à malefica, Nam si miraculosa operatio est, Deus illam potiùs operabitur per seruum suum, quàm per Diaboli mãcipium. si malefica dicat, non profuturum, nisi ipsa adhibeat: satis hinc apparet, aliquid eam adhibituram ex pacto cõuento. Quare nec videtur tolerãda praxis quorundam iudicum; qui cogunt maleficas benedicere ægrotis ex maleficio: & si sanantur, tunc habent pro indicio certo, quòd sint maleficæ. Liceret tamen iudicibus eas cogere, vt citrà maleficium liberare conarentur: sicut licere priuatis iam docui, atque ita intelligendus Briansonus *d. conclus. 3.* Quod si res moram non pateretur, & maleficus non foret persona rudis & idiota, sed satis prudens ad discernendum maleficam curationem à naturali vel diuina; & tunc aliquis simpliciter secutus fuisset sententiam Petri Ledesmij sup. credidissetque dicenti se non vsuram vllo maleficio, non auderem damnare post factum; sed ante factum semper vtendum puto consilio & examine quod dixi: Reuera enim qui non examinat, neq; interrogat, neq; protestatur, neque aliam adhibet cautio-

nem, vt intelligat, an remedium quod adhibebitur sit legitimum, an illicitum: is non videtur facere, quod in se est, sed obiicere se temerè periculo peccandi: quia nouo periculo peccandi obiicit rudem illam & idiotam & peccatricem animam.

QVÆSTIO III.

An liceat maleficij signum destruere, vt Diabolus nocere desinat?

I

NOta primò signa maleficij vocari, ollas, ligamina, claustra, plumas, leberides, & similia; quæ, ex pacto cũ dæmone inito, magus adhibuit vt aliquis maleficio lædatur: pactum verò esse solet, vt quamdiu ligula sic nodata fuerit, vel tale quid sub limine defossum, vel sera clausa manserit; tamdiu talis persona sit maleficiata; aut moriantur, qui in tali loco erunt, aut intrabunt vel exhibunt, & huiusmodi; de quibus actum *lib.3.* Porro de ligaminibus & ollis, res notior est: de *sera* legi apud auctorem innominatum lib. pœnitẽtialis à Rectore & Academia Coloniensi antê annos centum approbati, & excusi; *c. 70. quod de impotentia coeundi*: Parisiis (ait) *contigit quod quædam sortiaria virum, qui eam reliquerat impediuit, ne posset cognoscere aliam, quam legitime superduxit. fecerat enim incantationem suam super clausam seram, quam in puteum quendam misit, & clauem similiter in puteum alterum*:

& sic

& sic diabolo promouente vir ille factus est impotens cum vxore sua.] Quæritur ergo V. *liceat aperiendo claustrum, comburendo capillorum glomum, soluendo ligulæ nodum, vel effodiendo ollam, & exurendo, quæ in illa habentur, aut similia remouendo perdendoq; maleficium destruere, & liberare maleficiatum?* Duæ de hac re sunt sententiæ. vna, nullius quod sciam in libris editis, in quibus nondum mihi contigit inuenire; sed nostris temporibus Ioanni Hessels à Louanio, *in prælectione libro 4. sentent.* docuit; nullomodo licere. hoc hauddubiè pio docuit animo, & vt homines à maleficio absterreret: quàm tamen prudenter & verè, manifestum spero fore ex iis, quæ hac quæstione differentur. multi ex eius discipulis, rem non multum discutientes, neque auctores alios curantes, Pythagoræorum more, vt oraculum exceperunt; neque in scholis tantùm docuêre, sed in concionibus adeò nonnunquam calide; vt contra sentientes damnare, & etiam pœnis Ecclesiasticis coërcere, sint conati; non modicam scrupulorum carnificinam etiam piis & bonis, iniicientes. hoc ergo diligentiùs res discutienda, quàm cùm superioribus annis docerem, ideò breuiter perstrinxi, quòd tum nescirem aliquem ex doctioribus communem sententiam, quam amplectebar & amplector, improbare.

§. 1. Hesselij & discipulorũ eius argumẽta

fuere. Primò, cùm signum amouetur; sanitas exspectatur nō à Deo vel sanctis, per miraculū; nec ab humana volūtate, nec à causa naturali. Ergo à Diabolo. Sed hoc est superstitiosum. Ergo non licet amouere.

2. Qui signum tollit ea spe, vt nocumentum cesset, miscet se pacto, quod malefico cum diabolo intercedit; quia diabolus cum malefico pactus est, vt signo posito ipse noceat, signo remoto nocere desinat. ergo talis societatem quandam cum diabolo init, cui coniungitur, & communicat in pacto conuento eius.

3. Amouere signum, est colere diabolum, quia est protestari, quod possit nocere quibus & quando voluerit, quasi ab alio non pendeat; item quod sit fidelis & verax, qui pactum seruet cum suis: sed diabolum honorare vel colere nō licet. ergo nec amouere signum licebit.

4. Non licet declinare ad magos, vt Scripturæ docent: sed qui amouet signum, declinat ad magos. ergo. Min. probatur, quia petit à malefico, vt signa tollat, vel vt sibi tollenda ostendat.

5. Qui amouet signa ostendit se maleficos & dæmonem timere: sed S.S. iubet nos solum Deum timere.

6. Non tantùm res quæ ponitur vel amouetur est signū diaboli, sed & actio circa rem, vt positio eius ad nocendum; permanentia

eius ad nocumenti perseuerantiam, amotio eius ad nocumenti cessationem: sicut non tantùm aqua est Sacramentum Christi; sed & ablutio per aquam facta. Ergo sicut qui ponit signum exercet Sacramentum Diaboli, sic & qui amouet. Exercet enim vterq; actionem ad eum effectum consequendum, ad quem aliter non valet, nisi ex Diaboli institutione.

7. Diabolus nunquam spontè cessabit à nocumẽto corporali, nisi vt grauiùs noceat in anima: cũ sit hostis noster capitalis, semper cupiens quã maximè nocere. Ideò, iuxta D. Leonem, *beneficia eius cunctis sunt nocentiora vulneribus*: ergo per cessationem nocumenti, quæ fit amoto signo, grauius infert nocumentum vel amouenti, vel maleficiato, vel vtriq;.

8. Si licet signa maleficij amouere, vel ad ea implorare opem malefici: igitur quoties quis maleficium patitur, nec aliud superest remedium quo adiuuetur, tenebitur procurare signi amotionem: sicut tenetur homo ægrotus licito ac possibili remedio procurare, vt sanitati restituatur: peccaret enim si sic sanitatem à Deo exspectaret, vt interim medici consilia reiiceret. Atqui nemo eorum, qui sunt in contraria opinione hoc docet, videlicet hominem aliquando ad amouendum vel destruendum maleficij signum ex conscientia obligari.

9. Si id licet, ergo illi rectè faciunt, qui maleficis ad quæstionem vocatis abradunt omnes pilos corporis, ne quo maleficij signo corpori adhærente, reddantur insensibiles, ideoque ad confessionem cogi non possint, quod tamen videtur satis manifestè superstitiosum. Vnde Franc. à Victoria *in relect. 12. de arte magica*: si (inquit) ad expulsionem dæmonum radunt pilos aut capillos, aut aliquid eiusmodi: est magia manifesta. Nam veri sancti, qui gratiam Dei habent, nunquam vtuntur talibus ritibus aut obseruationibus.

10. Probari posse videtur ex eo, quod Dominus dicit in Euang. *hoc genus dæmoniorum non eiicitur nisi in oratione & ieiunio*: sensus enim est non aliter recte eiici. Ergo si quis dæmon eiusmodi intrasset in aliquem per maleficium, non liceret egressum eius procurare per signi amotionem.

11. Probatur ex eo quod D. Hieron. commemorat *in vita S. Hilarionis*; ad quem cùm adducta esset puella à dęmone obsessa, & dęmon clamaret; se inuitum in puellam ingressum fuisse, vtpote vi maleficiorum coactum; nec se posse eam relinquere, nisi priùs ablatis signis sub limine positis: vetuit vir sanctus signa perquiri, & orationis virtute dæmonem expulit: *ne* (inquit Hier.) *aut solitis incantationibus recessisse dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem.*] igitur, ex

Hie-

Hieronymi ſententia, perquirere & tollere ſignum, vt nocumentum ceſſet, ad incarnationem pertinet: alioquin ad miraculum diuinum non rectè confugiſſet Hilarion; ſed remedium facilè ac promptum de ſignis amouendis, ſi licitum erat, præſcribere debuiſſet; ne Deum tentare videretur.

12. Apud Gratian. *cap ſi per ſortiarias 33. q. 1.* vbi enumerantur legitima remedia maleficij, nulla ſit mentio requirendi & deſtruendi ſigni: nec quiſquam alius veterum Eccleſiæ patrũ reperitur, qui de remedio hoc tanquam licito loquatur. Si reſpondeas eſſe argumentum negatiuum ab auctoritate negata. Vrgent, non eſſe ab auctoritate negata, ſed ab auctoritate negante. Quia cùm remedium tollendi ſigni ſit facilè & cuique obuium, eius maximè mentio fieri debuiſſet, ſi licitum illud concilia & patrum decreta cenſuiſſent.

13. Diabolus nõ eſt alligatus ſignis; poteſt enim nocere ſine ſignis, & poſitis ſignis liberum illi adhuc eſt non nocere, vt & amotis adhuc nocere & non deſinere. Ergo fruſtrà tolluntur ſigna, niſi pactum malefici & Diaboli intercederet. Ergo remouens conſentit in hoc pactum.

14. Diabolus nõ poteſt diutiùs nec fortiùs, nec breuiùs, nec leniùs hominem affligere, quàm & donec ei Deus permittit, qui pactis huiuſmodi non aſtringitur: ergo abſurdum

eſt ex-

est exspectare remedium ab huiusmodi remotione signi, aut curare talia diaboli pacta: sed recurrendum est ad Deum, in cuius potestate est Diabolus. His illi argumẽtis vtuntur, quę verbis ipsorum retuli: ne quis suspicetur me minus bona fide agere.

K §. II. Nihilominus sit conclusio, *signa maleficij etiam spe cessationis morbi seu mali licet quærere & inuenta remouere & tollere.* dico, *spe cessationis*, quia fatentur opinionis contrariæ assertores, in contemptum & deletionem Magiæ superstitionis, ipsiusque Diaboli, licere maleficij signa tollere, destruere, atq; abolere: imò sanctum id esse, si ex solo odio totius artis, & intentionis Diabolicæ id fiat; sed negant id licere ea spe, & intentione, vt nocumẽtum cesset. *Notandum primò*, quod omnes fatemur, signi ablationem nullam habere vim naturalem neque supernaturalem mali auferendi seu sanandi; sicut nec eius positio vim vllam huiusmodi habuit, ad malum inferendum. sed sicut, posito signo, dæmon fuit, qui nocumentum intulit; sic ablato signo, dæmon est, qui malum aufert, quia cessat nocere. cessat autem, quia sic cum mago pactus fuit; non quod pacto se ligari putet, sed quia hoc sibi iudicat expedire ad animarum perniciem. *Notand. 2.* aliud esse vti peccato alterius ad bonum, aliud cooperari peccato alterius. nam peccato alterius vti possum ad commoditatem meam; quando

illle

ille potuit peccatum vitare, & licito modo mihi gratificari, vt dictum de vsurario *praecedenti quaestione*. Ipsius enim malitia mihi nocere non debet. Cooperari verò peccato alterius nunquam licet, quia nunquam peccare licet: cooperor verò, quotiescunq; peto ab alio, id q; aliàs sine peccato nequit præstare. Quãdo ergo peto vt maleficium maleficio, vel nouo pacto inito, tollat; cooperor peccato. quando peto vt id faciat, destruendo signum iam ante initi pacti, seu sine maleficio, & ipse me nolente adhibet nouum maleficium; ego illi non cooperor, sed vtor tantùm eius peccato. Est doctrina Soti, & Petr. Ledesm. & alior. mox citandorum. *Notand. 3.* Signum tolli vel ab ipso qui posuit, vel ab alio qui non posuit. Si ab eo qui posuit; vel ille inierat duo pacta cum dæmone, vel vnum tãtum. duo quidem, quando conuenerat, vt dæmon permanente signo debeat nocere; & sublato signo teneatur non nocere. nam hic vnum pactum fit de positione signi, alterum de ablatione. Vnum tantùm fit, quando simpliciter conuenitur, vt signo permanẽte teneatur dæmon lædere. huius pacti vis includit, non vt sublato signo teneatur non nocere, sed vt, si velit, possit non nocere. Quando duo sunt pacta, tunc consideranda est duplex, quæ potest accidere, malefici intentio. Si maleficus cùm tollit, vult sibi seruari pactum illud secundum; non licet tolle-

re: quia hoc est confirmare illud pactum. Si verò maleficus ex pœnitentia pacti initi motus, vult pactum suum cum dæmone initum cessare; & ideo, vt rescindatur; tollit signum, quod est pacti vinculum, & tollit non quatenus ablatio signi est signum secundi pacti; sed quatenus est destructio primi pacti; potest tollere, quia sic nō confirmat secundum pactum, sed rescindit. Quod si sit alius qui tollit; hic non fecit vllum pactum cum dæmone, nec potest dici confirmare primum malefici pactum; quia illi non cooperatur. Sed si gnarus secundi pacti quod maleficus fecit, illud tollat, quia vult à malefico seruari secundum pactum; ille quantum in se est pactum confirmat, & sic malo cooperatur, quare hoc non licet: si verò vel ignarus vel gnarus, illud tollat duntaxat, vt maleficium destruat, vel vt pactum rescindatur, sperās dæmonem liberè cessaturum à nocendo; nullo modo cooperatur pacto: non primo, quia iuxta illud non operatur: non secundo, quia illud non curat, sed vult facto suo destruere primum. Denique si vnicum maleficus fecit pactum; tunc tollendo signum, primum pactum destruitur, nec nouum initur: nec ipse maleficus vllo modo confirmat, vel operatur ex primo; quare nec ei alius tollens cooperatur. *Not.4.* Si scandalum sequatur, non posse tolli. quare sic ista peragenda, vt scandali occasio iusta detur nulla.

His

His positis *probatur 1.* cõclusio, quia quotquot auctores excusi de hac egerũt quæstione, illi ad vnũ omnes, ex quo ea quæstio discuti cœpit, in hac conclusione conueniunt: eos autem loqui, de eo qui spe cessationis signũ remouet, clarè patet ex verbis & rationibus, quib. vtuntur. Ante tempora D. Thomæ, & ipsi D. Tho. ac D. Bonauenturę, & eorum pręceptoribus, puto planè certum fuisse hoc licere; & ideo de hac re nihil expresse proditum; nisi quod maleficia sine maleficio tolli posse censuerint; quod etiam Thom. de Argentina *d. 34.* & Abul. *in 19. c. D. Matth. q. 90.* & alij communiter tradiderunt. Quod verò Durand. hoc non dixerit parum refert: omisit, quia non habebat, quod ea in re contradiceret D. Thomæ; ad cui contradicendum, cõmentarios suos elucubrauit. Primus quem inuenio ex professo quæstionẽ discussisse, qui tempore D. Thomę vixit, Durando prior, est Henricus Goethalzius siue Gandensis, archidiaconus Tornacensis. hic *quodlib. 5. q. 33.* vbi quęrit, *an liceat tollere tegulã maleficij signum?* tandem resoluit his verbis; *licet autem perniciosum est operibus superstitiosis communicare, aut facere talia, qualia faciunt superstitiosi communicando operibus dæmonũ: Catholicum tamen est destruere opus superstitiosum dæmonis, & in hoc ei contrariari. Et sic dico, quod licitum est maleficium deponere simpliciter, quemadmodũ licitũ est idolothytum in cloacam proiicere: & etiam*

Ann. 1290.

ut curetur infirmus maleficiatus (ecce, qu d sub hac spe) non credendo quod virtute illius maleficij morbus ille contingat (hoc enim credere infid litatis esset) ut procedit prima obiectio; sed credendo contrarium, & quod fiat sola dæmonum actione, ex diuina permissione; qui non consueuerunt secundum pactionem suam maleficiatum vexare, n si stante illo maleficio.] Hæc ille: Sequitur, eum, more suo non nominans, Scotus, & ipse aliquot annis antiquior Durando, his verbis; *Si per orationes Sanctorum impediatur virtus dæmonis, bene fit: si tamen Deus illas non exaudiat, tunc si sciretur maleficium & destrueretur, dæmon non fatigaret eum amplius. quia ex pacto non assistit; nisi dum durat aliquod signum. Et ex hoc patet quod trufatica est illa quæstio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum? non enim solùm licet, sed est meritorium, destruere opera diaboli: nec in hoc est aliqua infidelitas. quia destruens non acquiescit operibus malignis: sed credit dæmonem posse & velle fatigare, dum tale signum durat, & destructio talis signi imponit finem tali vexationi.*[a]] Vides à Scoto hoc meritorium censeri, quem discipuli eius ad unum sequuntur, ut nominatim Ioannes de Bassolis ibid quæst. 1. qui etiam expresse addit *meritorium esse si fiat cum intentione curandi*; & sic etiam Antonius And. in 4. d. 34. in fin. sequitur Nicol. Vorillon, *ibid* & Nicol. de Orbellis, ibi. & Guido Briansonus,[b] & Iosephus Angles,[c] & Alphons. à Castro, *libro 1. de iust. hæretic.*

[a] in 4. d. 34.
[b] in 4. q. 13. concl. 3.
[c] q. de arte magica. a. 6. diffic. 2. iunct. in 4. q. de impedim. matr. art. 2.

punit.

punit. cap.15. & Pelbert. Temesuar. *Rosarij p. 4. v matrimonium. 5. §.38.* Est etiam hæc sententia communis Thomistarum, vt Caieta. *tractat.12.tom.2.* vbi ait; *duobus modis contingit maleficium à maleficis solui; primò per simplicem dissolutionem seu destructionem maleficij priùs facti, puta dissoluendo ligaturam capillorum cum annulo ligneo, &c. & hoc absque dubio licitum est, nec est opus malefici, vt maleficus est, sed hominis scientis impedimentum boni proximi sui: quia nulla hic euenit inuocatio dæmonis, sed sola dissolutio signi; quo durante diabolus statuerat malum alterius continuare. 2. per inuocationem dæmonum, seu aliud maleficium, & hoc proculdubio peccatum est mortale.*] *Hæc ille.* Vides Caietan. hoc definire, vt indubitatum. idem volunt Syluest. *ver. maleficium, quæst.7. & 8.* Tabiena *verb. impedimentum.12.v.9.* Fumus *verb. maleficium, nu.2.* Domin. à Soto. *in 4.d.34 q.1.ar.3.* vbi dicit, *nos posse maleficum rogare, & ab eo pecunia extorquere, vt ligaturas, quas habet sepultas, aut suspensas, aut alicubi asseruatas, illinc dimoueat; quia illud maleficum facere virtus est: & quicunque sciret vbi sunt posset illas inde subtrahere,* &c. idem asserit addens *meritorium id esse* Bartholomæus Ledesmius *de Sacramento matrimonij difficult. 49.* & eiusdem instituti ac nominis recẽtior Petrus Ledesm. *in 3.p. quæst.58. ar.2. d.2.* Henric. Henriquez *lib.12. de Sacram. cap.8.nu.3.* Consentiunt Nominales, *vt Gabr. in 2.d.8.q.2. a.4. & Aureolus in 4. dist. 34.* Consentiunt etiam

Summistæ vnanimiter *Silu. Tabie. & Fumus sup. Angelus in verb. superstitio. §. 13. Rosella ver. impedimentum, ver. 13. Caiet. in ver. maleficium. & Iacob. de Graffiis in decis. aureis. c. de maleficio.* Quin etiam Franc. Zammarinus beneficiatus Lateranẽs. Ecclesiæ, *in thesauro Sacerdotali, quem colligit secundum consuetudinem ac ritus S. Eccl. Rom. p. 1. tit. de exorcismis, c. 2. quod est de maleficiis,* hoc non tantùm dicit licere, sed quasi necessarium & rituale præscribit, his verbis; *adiungo, quod illa ossa & pennæ inserta vna in alia: & multa, & quasi infinita talia, quæ in lectis inueniuntur à dæmone departata: sicut clare fuit deprehensum, sunt extrahenda, & igne comburẽda, dum dicitur Psalmus*: Exsurgat. *Nec sequenda est illa superstitio quam vulgus ponit, de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuium currentem, &c.* sic ille fol. 180. col. 4. Consentiunt Iuristæ, non tantũ qui tenent posse nos maleficiis in bonum finem vti; & alij, qui dicunt per superstitiosa posse tolli maleficium, quos supra citaui, sed & qui hoc reiiciunt, *vt Turrecrema. in d. c. mouet te, Nauar. in Manual. c. 11. num. 29. & Petrus Binsfel. in l. eorum, q. 5. C. de malef. & mathemat.* Inquisitores quoque Germani, *Sprenger. in malleo, & Nider. in Formicario, supra citati, & Ioan. Chappeauuille Vicarius & Inquisitor Leodiens. in tract. de casibus reseruatis.* Vnde patet hanc esse sententiam planè communem, Hispanorum, Germanorum, Italorum, Gallorum, Britannorumque; Theologorum quidem

Scholasticorũ omnium, Nominalium, Scotistarum & Thomistarum; ex quibus multi Cardinales & Episcopi & Magistri sacri Palatij fuere, cæteri dignitatibus aliis, aut eruditione saltem, & pietate conspicui. Quare cum sit incredibile, tot academiarum præcipuarum professores, in hoc dogmate ad mores pertinente, vsque ad Hesselium errasse; & hodie quoque errare, tum in lectionibus publicis, tum in confessionibus audiendis, tum in ipsa praxi quotidiana, idque errore tam periculoso: sanè non videntur carere temeritate, qui hos omnes inscitiæ & erroris condemnare audent; & puniendos putant; quotquot, sola etiam auctoritate talium adducti, maleficij signa remouerunt. Accedit, quòd auctoritatem hanc rationes validissimæ comitantur; quibus contrariæ opinionis defensores nondum satis efficaciter responderunt.

Probatur primùm hæc sententia exemplis illis superiore capite narratis B. Godoleuæ, & B. Theodori archimandritæ. & quodam quod Ill. Cardinalis ex Societate nostra Rober. Bellar. *in publicis prælectionibus* narrauit, cùm ante multos annos Louanij sentẽtiam illam Hesselij solidè, sed breuiter refelleret. Concionator (*verbis eius vtar*) quidam *Prædicatorum*; *quod me puerum vidisse memini*; *in monte Policiano in XL. cùm vellet concionari, loqui non potuit. accidit id secundò & tertiò. vi-*

dens id non esse rem naturalem, in concione tantùm sibi vocem præcludi; votum vouit sanctæ Agneti, quæ erat loci patrona; inuenitq; signa in suggestu, capillos inter se ligatos, & similia. comburit ergo illa, & vox ei restituitur. concionem postea habuit.] Quod si peccatum hoc fuisset, Deus à pio concionatore inuocatus, & voto sollicitatus eum non sanasset; neque signa illi ostendisset, quæ tollere non liceret. his accedat simile æquè contestatum. Anno 1589. *Genuæ adolescens quidam pius, ex imprudenti aspectu, ita effuse in amorem mulieris exarsit, vt diuinum excusserit: mittebantur vltrò citroq; munera, & furtiuæ litteræ, idq; trimestri spacio. Post quod, is graui morbo afflictus decubuit. Mirùm certe, quam immundas sordes, & varias ante ora astantium euomuerit: muliebres crines, ouium villos, linum, bombycem, crinales acus, & sutorias, vnguium segmina, ossium fragmina, & ferramentorum, non paruo numero, vna cum sanguine. Quidam è nostris hortatur eum, ne ampliùs illigari se patiatur amore pestifero. Quærit deinde, num quæ essent ab eo munera aut litteræ? litteras acceptas aiebat, sed deinde laceratas; noster non credens, admonet familiares, vt eius arculā scrutentur, &, si quid sit amatorium, tollant. Ea res cum ægro occulta voce quadam innotuisset, arculæ clauem horrendis clamoribus postulat, & acceptam eadem voce admonente, iniecit in os voraturus, nisi prohibitus fuisset: eam puluino supponit: oculorum vsum amittit: admonet mater, vt doctus malo reddat clauem: eam*

cum quærens non inueniret, furto ablatam credidit: tunc incipit magis vociferari, nec tamen reperta in toto lectulo diligenter excusso: vi tandem cum arcula esset reserata, binæ literæ amatoriæ inuentæ, & igni traditæ sunt, quo facto restitutus ei sensus videndi, & clauis non sine admiratione apparuit ante oculos quærentis exposita. Melius interea habere cœpit & corpore & animo, & paulo post sanus omnino factus est.] Hæc Francisc. Bencii nostri verbis perscripta, & Romæ excusa in anni illius litteris descripta. Facilè videt hîc vnusquisque signum maleficii litteras fuisse, eo quod ne tolleretur dæmonem conatum: eóque amoto & cremato, nocere desiisse. Sprẽgerus *p. 2. Mal. q. 1. c. 1.* narrat historiam sequẽtem. *Comes quidam præclarus genere Westrasiensis territorii in confinibus Argentinensis diœcesis iuuenculam simili genere præclaram duxit vxorẽ: quam tamen post celebratas nuptias, vsq; ad tertiũ annum, carnaliter cognoscere non poterat maleficali impedimento, vt rei probauit euentus, impeditus: anxius, & quid ageret ignorans, & sanctos Dei iugiter interpellans. Accidit, vt ad ciuitatem Metensem, ob negotiorum quorundam expeditionem, applicaret: in qua, dum per vicos & plateas seruis & familia vallatus incederet, quandam mulierem quæ ante illos annos concubina sua fuerat, obuiam habuit: qua visa, dũ super maleficia sibi illata minime cogitaret: improuise eamblande, ex amicitia contracta antiquitus, alloquitur: & qualiter se haberet, vt valeret, inuestigat. At illa cernens Co-*

Hoc ꝓbũ.

mitis pietatem, vice versa, de valetudine sui corporis & status, diligenter inuestigauit. quo respondente quod bene & pspere cuncta sibi succederent, illa attonita paulum siluit. & Comes cernens illam attonitam, amplius verbis blandis eam aggreditur ad collationem inuitando. At illa de statu vxoris interrogando simile responsum accipit, quod bene in omnibus se haberet. Tum illa anne pueros etiam generasset, inquisiuit. Et Comes, tres mihi (ait) *sunt pueri masculi, quolibet anno vnum genuit. Tū amplius illa stupefacta paululum siluit. Et Comes, rogo te, carissima, cur tam diligenter inquiris? indica, nec enim dubito, quin meæ felicitati congratuleris. Tum illa, vere congratulor, sed maledicatur illa vetula: quæ obtulit se velle corpus vestrum maleficiare, vt carnalem actum cum vxore vestra minime haberetis. In cuius signum puteus, qui est in medio curiæ vestræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentē: q̄ ea de causa ibidem posita fuit, vt quādiu ibidem contineretur, tādiu coëundi impotentia vobis adesset: sed ecce omnia vana sunt, de quib. gaudeo, &c. Nec Comes diu distulit, ad domum regressus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditā subitò recuperauit.*] Hęc ille. sufficient hęc tria exempla certissima in diuersis maleficii generibus: & quod ad tertium istud, posset quis suspicari continuas ad Dei sanctos preces, vt hæc ei rei benè gerendæ occasio fortuita offerret, à Deo impetrasse: quamuis, q̄ hominum incōsulta est calliditas, media il-

Hoc improbum q̄a mendacium.

licita (*nempe mendacium*) aliis licitis (*æquiuocæ locutioni, & maleficii signi remotioni*) miscuerit. Si velis plura vide sup. libr. 3. *Par. 1 q. 4 sect. 3. in princ. & sect. 5. litt. C.*

Aliud ponit Exemplum Cæsalpinus *in Disquisit. de Dæmonib. c. 17.* quod alibi exhibui. Sed plura Bapt. Codronch⁹, cuius hæc sunt verba: *Vincentius Carrarius 2. p. de medico & eius officio, meminit cuiusdam suæ sororis, quæ maleficio affecta inuentis ac crematis sæpe maleficii signis veneficis conualuit. Hieronym. Mengus scribit quandam nobilissimam viduam veneficio lethali ac insanabili morbo affectam: dum ageret de extrema vnctione instrumentis maleficis combustis, spiritualibusq; remediis adhibitis, quasi repente, omnibus admirantibus recepisse sanitatem. Narrat & quidam auctor de quodam presbytero: qui cum pessime maleficio affectus, plurimis mensibus lecto decubuisset, nec innumera remedia a medicis adhibita quicquam ei profuissent, inuentis in lecto plurimis signis veneficis, & combustis: quouis mense luna reuoluta alia & alia diuersa instrumenta reperiebantur, quibus semper igne cõsumptis Dei auxilio & Ecclesiasticorum remediorũ tandẽ pristinã sanitatem adeptus est. Annis superiorib. Francis. filia mea, decem menses nata, apud nutricem insigni macie est affecta, sæpe ac sæpius magna suspiria edebat: & quando defasciabatur semp plorabat, ægreq; se ferebat defasciari pter puerorũ morẽ, q quamuis sint male affecti vel dolore aliquo detẽti, cum fasciæ soluuntur quiescere, ac delectationẽ tũ capere solent.*

Nulla inuenta causa præternaturali effectus, nutriceq́ mutata, cum in deterius laberetur: subiit suspicio vxori meæ, quod, cum esset puella admodum venusta, inuidentiæ causa, vel odio cuiusdam vetulæ veneficio esse affectam. Quapropter culcitram inquirens, nonnulla venefícii signa repperit: ciceres namq; grana coriandrorum frustum carbonis, & ossis a functi, rem quandam compactam mihi incognitam, quam fieri ab his improbis fœminis ex quibusdam cum sanguine menstruo mixtis retulit quidam peritus exorcista. Præterea quasdam plumas ita quibusdam filis artificiose insertas, vt pileo vt moris est applicari facile possent: quibus omnibus igne benedicto combustis, & adhibitis per triduum exorcismis & aliis nonnullis remediis sacris, cœpit melius se habere, & carnem assumere: ita vt curatam fore existimaremus: nihilominus transactis quibusdam diebus, cum esset valde morosa, & multum ploraret, eodem lectulo denuo explorato, inuenta sunt nonnulla alia instrumenta, quibus crematis sanitati restitui visa est. Attamen in plenilunio mensis, cum plorabunda noctem totam insomnem duxisset, mane colore cinericeo fuit affecta, & ita mutata facie ab ea, quæ vesperi erat, vt esset res lacrymis magis quam admiratione digna. Explorato denuò lectulo inuenta sunt frustula duo nucis siccæ, & ossis albi, nouem vel decem ossa piscium: quæ erant fabricata instar pectinum quibus capita pectuntur, cum quibusdam corollis mira arte ex variis rebus paratis. Quibus igni traditis mutata domo, & pluribus aliis, & validiori-

bus per exorcistam peritum adhibitis auxiliis, Dei beneficio absq; vllo remedio naturali conualuit.] Sic ille lib. 1. de morb. venefic cap. 8. Eò lubentius verba adscripsi, quod in iis quædam notabilia. Primò recurrere malum, de nouo signis positis, & ideo de nouo sæpius ac sæpius tollendum. Secundò ignem benedici, quo res istæ comburendæ, & simul adhiberi exorcismos. Tertiò mutatio domus, quæ valde vtilis.

2. *Probatur* Conclusio communi praxi cunctorum ferè vbiq; etiam bonæ conscientiæ & scientiæ; qui hoc modo maleficiatos sanant: & fortè alius modus sanandi, vix vnquam occurrit.

Ex Sprengero & Niderio quædam exempla *lib. 3.* retuli, vnum nunc addam de equo, sic mirè magico maleficio cruciato, & sola nodi solutione sanato, quod narrat, quadam Epistol. insignis Medicus Balduinus Ronsseus [a], His verbis; *Iam ad aliud digrediar, quod comulari huic viro contigit. Is in suburbanũ profectus cereuisiariam quandam tabernam præteruectus, vidit aliquot multis nominibus sibi addictos: Statuit igitur eosdem admonere debiti, atq; ni persolutum curarent, in ius vocaturum minatur: excusant alii moras, alii quibus ingenium hominis mite prorsus perspectum esset, rogabant ali quantulum temporis concederet. Atq; inter hos prorupit quædam torno vultu, fixis in terram oculis. quæ calcitrantem cui insidebat equum admirata, sicuti*

[a] medicæ venationis epi. 50.

vide-

videbatur, rogat quonam pergat, atque interim monet, ne quid nimis equo suo confideret. Subridens ille, ecquid (inquit) putas mihi incognitam equi huius indefessam virtutem: qui eo ad decem & eo amplius milliaria citra vllam defatigationem vti cõsueuerim? Respondit illa, vereri tamen se, ne ferendo sit. Vir anilem subesse fabulam suspicatus, subdit equo calcaria: qui præter consuetudinem iam primum ad motum pigrior, progreditur quidem, sed labascentibus quodam modo, ac titubantibus pedibus. Admiratus igitur hanc subitam equi debilitatem, domum redit, equum manu pedetentim ducens, aciriq; iubet ex tempore Veterinarium. Is cum sudore madentem videret equum, rogat numquid defagatus fuerit, vtrum post diuturnam quietem subitò exstimulatus ad cursum, & num à concitatiore cursu confestim biberit, & alia huiusmodi: quæ iumentis morborum origo esse solent: & cum nullã euidentem causam ad morbi huius generationem facere animaduerteret, rogat vt suæ fidei committatur equus, pollicetur interim, se suo non defuturũ officio, atq; omnem moturum lapidem: vt cognito tandem morbo, eidem auxiliares adferat manus. Conceditur Veterinarii fidei equus, atq; ad eundem in stabulum deducitur, vbi equus doloris vehemẽtia exagitatus, pedibus humum scalpens, protinus in terram deuoluitur crebra trahens suspiria. Veterinarius consilii pene inops, animo voluens quot quantisq; casibus morbosis impetantur equi, venit illi in mentem eosdem, aut propter emphraxim vt vocant, aut quoties suo tempore lotium non reddi-

derunt,

derunt, grauissimis subiacere periculis: experiundum igitur censuit, num quod vitium in ano aut vesica esset. Manum ergo anum ingerit, perscrutaturus num quæ materia in eo contineretur, quæ huiuscemodi accidentia parere posset. consueuerũt namq; equi: quibus durior est aluus, & quorum anus scybalis quibusdam præcluditur, ex qualibet causa volutari, ac sudore perfundi: & cum nihil tale reperisset, equi membrum genitale aut penem attrectare cæpit: quem manu eductum, vidit arctissime, atq; intricatissime colligatum esse: tentat igitur primum nodũ vnguibus dissoluere, sed frustrà. nexuum enim capita cum occulta essent, obliquisq; inuolucris varie inter sese abdita, ferro tantum dissolui poterant. Erat autem nodus hic malafica arte, vt suspicantur omnes, contextus ex cannabis radicibus: in hoc Gordium superans nodũ, q hic ex corni papyro plicabili, & in omnem partem flexili connexus esset, ille etiam ex ipsa radice dura, & ad complicationẽ rebelli. Nodo igitur dissoluto prosiliit pertinus equus, atq; per lotium maxima copia concreti sanguinis reiecta, conualuit quidem: verum ita vt ad pristinum illum suum vigorem nũquam redierit.] Arbitror hanc maleficam, intempestiua in compotatione interpellatoris molestia in bilem prorupisse, & obmurmurato carmine per dæmonem curasse, equi membrum sic vinciri; idq; sentientem equum ita calcitrasse: mox obscęnam illam prodiisse in publicũ & quę narrata miscuisse colloquia. Neq; hic vllum erat naturale remedium aliud, quam

si nodus ille dissecaretur. Sic etiam in maleficio lactis furaculo, non aliud fere præsentaneum occurrit, quàm si vtres coriaceos; in prata vel stabula missos, vbi armenta vaccarum degunt; deprehendas, & remoueas, dissecesq;. Monet me series epistolæ illius Rōssei, vt adiiciam quod ille præcedenti historiolæ subiecit: *Quid* (ait) *hic commemorem vtres illos emissitios, adanatis similitudinem ex corio consutos, quos vulgus, Lite latas vocat, quibus ad emulgendum in pratis lac è vaccis vtuntur? Nam quantumuis eosdem hactenus, pro anili quadam fabula atq; meris nugis æstimauerim: Neostadii tamen ad Lenum, quod nūc Landstrostium appellatur, fortuitus quidam euentus docuit rem esse nimisquàm veram, & in hominum perniciem excogitatam: quando sub annum ni fallor* 1553. *Miles quidam probe potus ex pratis in ciuitatem per Leni pontem sese volutantem vtrem vnum obuium habens, nescio quid antea stomachatus, educto gladio medium dissecans: totam plateam lacte repleuerit: adeo vt facti rumor per totam ciuitatem dispersus, omnes quotquot essent ciues rei nouitate obstupescentes ad spectaculum alliceret: atq; id ita factum esse multi fide digni ciues mihi retulere, qui suis oculis ea se vidisse testati sunt. Hæc accedit, quod audiuimus Godelam quondam Kukers palam confitentem, vtrem hunc emissitium à se consutum atq; emissum fuisse, ac non raro magnam lactis copiam ad se detulisse.*] quis asseueret non licere tales vtres perdere, ne fructum vaccarum p

dant

dant armentarii? si vtrem perdere licet, cur non & nodum illum soluere? si nodum, cur non & ollam subliminarem effodere?

3. *Probatur* conclusio valida ratione. Nulla in hac amotione illicita intercedunt: licita itaq; est amotio. Antecedens probatur enumeratione omnium actuum; qui hic reperiuntur. Hi actus vel sunt interni animi, vel externi verbi & operis. Animi interni actus sunt tres, prim⁹ desiderii vt sanitas reddatur & cesset nocere dæmon: & ad hunc finem; vt tollatur conuentio malefici & dæmonis de nocendo; & quia hæc pactio depédet à signo, cupere proinde ipsum signum tolli ac destrui. Proximus actus est opinionis, siue credulitatis humanæ, quod videlicet opinor seu credo probabiliter, cum sublatione signi pactum cessaturum, & cum pacto noxam, & sic noxa cessante sanitatem reddendam. Tertius est. Spes sanationis & cessationis. Verbi externus actus rogare maleficum vt signum tollat. & nocere per dæmonem desinat. Operis externus actus est, ipsa signa tollere & destruere. Sed omnes isti actus, siue singulos spectes, siue cunctos simul copulatos, liciti sunt, & supstitionis expertes, licita igit̃ & supstitionis expers est, tota hęc amotio cũ spe tollẽdæ noxę. maior ꝑbatur, quia nihil aliud intercedit in re tota. Minor v. *de desiderio*: qa licitũ, imò & meritoriũ est desiderare suã & aliorũ sanitatẽ: quare &

desiderare impedimentorum ablationem & mediorum ad id vtilum adhibitionem. Medium verò ad hunc finem, est maleficii cessatio; ad cessationem, medium est causa aliqua, cur dæmon velit à noxa inferenda cessare: ad hanc causam auferendam, medium est, infringere pactum, ex quo nocet; & quod, nisi fuisset cum malefico initum, non nocuisset. Pacti istius duratio, cōmensurata est, dæmonis voluntate, ipsius signi durationi: quare medium destructionis pacti, est destructio seu amotio signi; atq; ita: à primo ad vltimum, destructio signi, est medium necessarium sanitati recuperandæ. Quare sicut licitum est sanitatem desiderare: sic & licitum est signi destructionem desiderare. Probatur etiam minor, *de opinione.* Quia opinari cessaturum maleficium cessante pacti signo, nō est illicitum, nec vanū. Non illicitum, quia id fidei non repugnat; nec vlla lege prohibitum est. nō est vanum, quia nititur rectæ rationis coniecturis. valde enim verisimile est dæmonem tum cessaturum: primò quia ad nocendū impulsus fuit pacto, quod iam cessat. secundò quia nihil superest, cur hac in re à malefico honoretur. Tertiò, quia si promissis steterit, maleficum arctiùs sibi deuinciet; & plures alliciet, *De spe* quoq; probatur. Quia hæc nihil est aliud, q̃ desiderium boni cū opinione euentus. quare quod meritò opinor euēturū mihi bonū,

id licite ſpero; ſi bonum ſit ex rerum numero, quæ licite deſiderantur. Ex his patet de actibus externis. Nam quod licet cogitare licet loqui; & quod licet concupiſcere, id licet petere. quare ſi poſſum deſiderare à mago ſanitatem, & opinari me ab illo conſecuturum, poſſum etiam ab eodem illam petere: & quia deſidero conſequi modo licito, poſſum petere ſub tali modo, vt manifeſtũ eſt. Deniq; quo ad actum externum, res quoque aperta eſt. actus iſte eſt amotio ſigni: ſed in hac amotione nihil illicitum eſt, ex parte intentionis, nec ex parte petitionis, vt probatum: ergo nec ex parte executionis. Conſequentia probatur, quia executio nihil addit illiciti, nec ſuperſtitioſi, quia nec ratione intẽtionis, nec ratione operis, quãdo ſcandalum abeſt, de quo non eſt quęſtio, ſed abeſſe præſupponitur.

Dicunt aduerſarii, *ratione operis id fieri*; qa ſemper ſit tacita quædam honoratio ſeu inuocatio dæmonis. Quod falſum eſſe, ſic oſtenditur. Opus illud amotionis ſignorum; nec eſt dæmonis inuocatio vel honoratio ex natura rei, vt per ſe patet; neque etiam ex intentione maleficium amouentis, quia nõ intendit hac ratione dæmonem honorare vel eum inuocare; ſed intendit inuocationẽ per magum ſigno poſito factam impedire: nec etiam intendit cõprobare pactum magi cum dæmone, vel quicquam operari ex illo

pacto; nec dæmonem inducere vt illud pactum cum mago seruet, sed solummodo intendit pactum illud nocendi rescindere, & annihilare. Neq; etiam dici potest esse honoratio, vel inuocatio dæmonis ex pacto aliquo præcedente eius qui petit amoueri, q. a iste nihil expressè vel tacitè cum dæmone pactus fuit, ne id quidẽ vt sublato signo desinat damnum dare: neq; etiam ex errore opinionis, quia non tollit idcirco quòd putet illis rebus vim inesse sic nocendi, sed quod existimet quãdiu hæc posita manebunt, dęmonẽ Deo pmittẽte, nocere posse; & ꝓpter pactum cum mago initum nocere velle, & eadem ex causa signo sublato à nocendo desistere velle: quæ omnia docet experientia esse verissima.

Dices fortè, dæmon idcirco nocere desinit, quia sic existimat se honorari. *Respondeo*, etiamsi ille putaret se honorari: quàmdiu, nec res talis est quæ natura sua honorem tribuat, nec adest vlla intentio honorandi, in eo, qui remouet, parum refert: nec propterea dici quis potest dęmonem honorare. Deinde nec verum est ideò dæmonem cessare: potiùs cessat, vt pactum cum Mago seruet, & sic eum sibi deuinciat, & alios alliciat, & alias ob causas vt dixi.

Probatur conclu. 4. Maleficus male facit ponendo. Ergo bene facit tollendo. Respondent non sequi, quia etiam in tollendo est

super-

ſuperſtitio,propter tacitum pactum, quod tum iterum cēſetur inire cum diabolo. propterea quia tollit cum ſpe ceſſationis. Sed contra:res ipſa ſine ſpe non includit pactum (verbi gratia ſi ruſticus vel puer tollat omnino ignarus poſitum ad nocendum à magis iſte nullum tacitum haberet pactum, vt patet:attamen dæmon ceſſaret à nocendo.) nec ſpes iſta(vt probatum) per ſe ſuperſtitioſa vel illicita eſt.

Probatur 5. Licet declinare à loco,vbi poſitum eſt ſignum ſpe euitandi malum; licet etiam vitare perſonas,à quibus quis metuit lædi maleficio. Ergo licet etiam remouere ſignum cum eâdem ſpe. Nec ſatisfacit ſolutio negantium conſequentiam; eò quòd fuga à loco noxio ſit naturaliter ordinata ad euitationem mali,in quod quis incideret, ſi eum locum pertranſiret: ſigni autem amotio ad hoc naturaliter nullomodo ſit ordinata nihilo magis quàm ſigni poſitio ad malum. Non, inquam, hoc ſatisfacit. quia ratiocinantur à naturali cauſa ad moralem. argumentum vero procedit de eadem cauſa in vtroq;.ideo ſic confirmo argumentum. ſi ſciam poſito veneno aliquo naturali locum eſſe noxium,licet mihi ab illo declinare, vt effugiam. ergo licebit etiam mihi venenum illud ab illo loco tollere, ne quem amplius lædat. Valet hæc conſecutio? Progredior igitur. Similiter, ſi ſcio ſub limine

positum maleficium, vt quicumq; limen illud calcauerit, moriatur; licebit mihi per aliam domus portam egredi & limen vitare: ergo licebit mihi quoq; maleficiũ illud sub limine positum amouere. Omnino enim similes sunt hæ consecutiones. Nam sicut in priore vtraque res naturaliter ad salutem ordinatur: sic in posteriore vtraque æquali modo moraliter ad eandem ordinatur: & sicut se habent amotio & fuga, naturalem ad causam; sic etiam se habent amotio & fuga, ad causam moralem, quale est signum. Ideo si rectè argumentamur à fuga causę naturalis ad eius amotionem, etiam rectè argumentamur à fuga causæ moralis ad eius amotionem: neq; in eodem causæ genere vllũ discrimen est fugæ & amotionis. Sicut enim fuga personam remouet à loco noxio, sic & amotio rem remouet ne personæ in illo loco queat nocere.

5. Licet maleficos de medio tollere, ea spe & desiderio, ne hominibus amplius noceant per diabolum, vt eius viua instrumenta: licet ergo signa quoq; maleficorum tollere, ne per diabolum illa amplius noceant, vt eius muta & fictitia instrumenta moralia. Sicut enim tubæ & tympana, & vexilla in bello, sunt quędã moralia instrumenta militiæ; sic huiusmodi signa sunt quædam quasi nequitiæ & malitiæ diabolicæ instrumenta, non operantia, sed eam ad operandum ex-

citan-

citantia. Huic argumento nondum respõ-
sum est, ab iis, qui cõtra sentiunt. Nam quod
vim argumenti & similitudinis positam pu-
tant in ratione tantum signi: & maleficos di-
cant non occidi, vt signa Diaboli, hoc est,
πάρεργον.

6. Posuit maleficus signum? quid est fa-
cturus? si tollit, secundum vos peccat: si non
tollit, verè & grauius peccat; quia relinquẽ-
do manet causa damni proximorum. Per-
plexus ergo futurus est, quem contra reli-
gionem, iustitiamve peccare necesse. *Respõ-
dẽt* relinquere debere & pœnitere. nec pec-
caturum relinquendo. Quia relinquendo
non est causa nocumenti, sed eius causa fuit
ponendo illud & paciscẽdo cũ dęmone. Re-
stare ergo illi, vt pœnitens Deũ oret, repri-
mere dignetur diaboli potestatẽ. *Cõtra*: sicut
peccauit causam dando, cur inciperet alius
lædi; sic adhuc causam dando, cur pergat eũ
diabolus lædere: & sicut positio vel ligatio
fuit causa inchoati damni; sic relictio liga-
minis, siue non amotio, causa est continuati
damni. Ergo sicut tenebatur impedire, vel
tollere causam ne damnum inciperet infer-
ri, sic etiam tenetur ne illud vlterius proser-
pat, vel diutiùs duret. Quod sanè clarissimũ
est in maleficio, quod effectum habet sæ-
pius renascentem. Verbi gratia, maleficium
sterilitatis primo anno nocuit tot equis, tot
vaccis &c. 2. an. iterum nocebit fortè plurib.

ergo si tenebatur impedire damnum primi anni, cur non & sequentis? Confirmatur, in foro exteriore damnaretur ad omnia damna illata restituenda, quàmdiu illa inferrentur, & tam de damnis annorum sequentium quàm primi; si diuersis actionibus ageretur de singulorum annorum damnis. sed hoc, quia peccat contra iustitiam, & est efficax adhuc causa damni. Ergo in foro etiam interiore adhuc peccat; quia tenetur facere, quod probabile illum est posse facere. Probabile autem est illum tum tollere debere, vt proximi damnum impediat. Quia communis hæc est, sententia optimis fulta rationibus, vt ostendimus.

7. Si duo Reges sic inter se paciscantur, vt columna seu turricula quapiam stante erecta ipsi sibi mutuò auxilium ferant contra tertium Regem aliquem: si tertius iste pacti gnarus, vt illi desinant ipsum bello infestare, turriculam illam vel columnam deiiciat, & demoliatur; non dicetur ille tertius propterea consentire in illorum fœdus, neque cum ipsis, vel eorum altero; qui fortassis illũ admonuisset; pactum vel societatem inire. Igitur nec maleficiatus dicendus est cum malefico vel dæmone propterea societatem inire, quia destruit signum, quod illi depacti, vt à nocendo cesset dæmon. Nec quicquam habet verisimilitudinis quod respondent, etiam hunc tertium cum prioribus pactum

inire; quia beneficium ab illis exſpectat. Nec enim vſquam vel apud Iuriſconſul. vel apud Theologos, inuenias talem pacti vel ſocietatis ineundæ formulam aut genus. deinde deſtruendo turriculam illam, potiùs pactum prius inter duos initum ſoluitur, adimpleto termino; ſic etiam remoto ſigno pactum dęmonis & magi conditione ſublata expirat. ſoluit ergo iſte remouens pactum alienum, nec ipſe nouum init.

8. Si quis cũ hoſte foret pactus, vt ſuſpenſa de muro flammula candida, accurrat, & portam occupet, vrbeque potiatur: & tertius quiſpiam ciuium hoc reſciſcat: nonne tollere licebit, imò merebitur ſi fecerit? quis quæſo illum proditoribus conſentire dicat? rectè æſtimantes iudicabũt, eum pacta conuenta eorum non ſtabiliuiſſe neque approbaſſe, ſed abominatum ea reſcidiſſe. Cur igitur non eadem ratione & iure, qui reſciuit pactum dæmonis & malefici de olla in familiæ perniciem defoſſa; poterit illam tollere, & tollendo cenſendus erit ab eorum pacto alienus? an cum ille non conſentiat proditioni, qui illam deſtruit; hic cenſendus conſentire maleficio, qui illud deſtruit:

Deniq; vt ſemel finiam (tædet enim tam multas ſoli faces admouere) licet omnes conatus ſimiles dæmonis impedire. ſi incantamentis aliquis dæmonem ad nocendum inuitaret: recte faceret, qui murmuranti os

pugno obturaret: si per scripturam & characteres id conaretur, laude dignus esset, qui dissiparet & conscinderet membranulas. cur nō idem ius conceditur in signis positis, quæ similiter dæmonem ad nocendum pelliciunt? sicut ergo possum impedire, ne verbis vel characteribus magus consequatur effectum à dæmone, potero etiam signi alterius destructione id ipsum perficere.

§. III. Restat respōdeamus obiectionibus, quæ quod multæ sunt, & prolixæ, cogēt nos etiam, quam vellemus, esse prolixiores.

Ad 1. respond. Non fieri sufficientem enumerationem partium. sanitas enim exspectatur à morali causa, nempe amotione signi. sicut in exemplo proditorum (de quo egi in probatione 8.) liberatio non exspectatur à Deo, vel Sanctis, vel Natura, vel proditorib. immediatê; sed à signi amotione. Sed vrgent, saltem mediatè exspectatur à proditoribus; ergo & sanitas hîc mediatè exspectatur à dæmone. Sed hoc est superstitiosum quia est perinde facere ac si dicas; præsta q̄ promisisti. pactus es amoto signo te cessaturum. ecce amoueo: teneris cessare. *Respond.* Negando minorem, & eius probationem. imo perinde est facere, ac si diceres: pactum tuum primum cum malefico conuentum exstinguo; signum quod nocumento inferendo præstituisti comminuo, & perdo; non est quod noceas. ampliùs nocere non tene-

ris. Si peragant instare, saltem exspectat mediatè sanitatem à dæmone. *Respond.* Exspectat, non à positiua aliqua dæmonis actione, sed à priuatione actionis eius siue à cessatione. non enim expectat, vt dæmon aliquid faciat, sed vt desinat facere. ad faciendum alliciebatur signo, sperat illo sublato, non allectum amplius, desiturum nocere: vt amoto obiecto cōcupiscibili, quis vt plurimùm desinit concupiscere. Effectum ergo exspectat priuatiuum; quem à dæmone non est illicitum exspectare. Alioqui non liceret exspectare dæmonis fugā ex obsesso, cessationem à tentatione, & similia. ad quæ pie vtimur aquæ lustralis aspersione, reliquiarumq; & agni Dei gestatione. Duntaxat ergo illicitum est, exspectare effectū priuatiuum à dæmone, vi alicuius pacti conuenti cum dæmone: quod hîc nullum est.

Ad 2. Negatur antecedens: ad probationem eius dico; si maleficus vnicum fecerat pactum, tollens, miscet se destructioni illius pacti, non conseruationi. quia destruendo signum, facit vt pactum cesset. si duo fecerat pacta, non immiscet se secundo, quia non petit, vt diabolus vi secundi pacti desinat; sed destruendo primum pactum, virtualiter (vt dici solet) etiam destruit secundum, de quo non cogitat. si vi secundi pacti vellet dęmonem cessare, valeret argumentum. *Vide 3. Notabile.*

Ad 3. Dico & antecedens, & probationē eius dissentire à vero. nam tollere signū, tātùm est protestari, quod Diabolus; qui Dei permissione, & nō aliter, potest nocere; speretur nō nociturus ampliùs, postquam causa ad nocendum alliciens (nempe signi positio) cessauerit: item quod aliquando stet pactis conuentis, non quia sit verax aut fidelis; sed quia censet hoc sibi esse vtile ad homines decipiendos. sicut solent decoctores minus debitum exsoluere, vt in grandiori summa creditoris simplicitate abutantur.

Ad 4. respond. Minorem falsam esse. non enim declinat ad Magos vt magi sunt: sed vt sunt homines gnari eius rei, quæ vel aspectu vel auditu potuit resciri, & petitur ab iis, non vt ex magica operentur arte: sed vt id faciant, quod quiuis rusticus & idiota posset facere; saltem quod ipsi, sine vllo, nouo cum dæmone pacto, possunt perficere, & perficere tenentur, ad commodum proximi. Potest ergo distingui maior, Scriptura enim vetat declinare ad magos, tanquam ad magos: non verò tanquam ad alios homines à quibus licitum auxilium quis exspectat.

Ad 5. resp. Aliter timeri Deum solum, aliter timeri creaturas. Deus solus timeri debet, vt omnipotens & auctor omnium, & quem nemo potest impedire, nec voluntati eius potest resistere: creaturæ timentur, tanquam

quæ

quæ Dei permissione nocere valent; & quia malignæ sunt etiam interdum volunt: & sic Scriptura sacra non prohibet eas timeri. dæmon verò inter omnes creaturas hoc timore maximè timendus, quia & cunctis hominibus animantibusque potentior est, & nobis maximè infestus, &, exigentibus peccatis nostris sæpissimè permittitur à Deo nos grauiter lædere, vt constat de Iobo, maritis Saræ, Achab rege, & aliis. Nonne licet timere sicarios, latrones, calumniatores? nonne licet fugere à domo dæmonibus infesta? cur talis fugit, nisi quia dæmones timet? tolle timorem fugam sistet.

Ad 6. Negatur antecedens. impropria enim & falsa locutio est; amotio signi est signum. nõ magis certè quam homicidij actio est homo. sicut enim homo erat, ante occisionem; sic signũ erat ante amotionem. nec iuuat comparatio illa baptismi. nã nec ipsa aqua est Sacramentum, nec ipsa ablutio: sed Sacramentũ fit, quando ad elementum, verbum cum actione accedit. ablutio materia proxima sacramenti est, non Sacramentum. *Dicas*: Saltem est aliquid Sacramenti. ergo & amotio est aliquid pacti. *Resp.* Sicut ablutio non est aliquid Sacramenti, nisi abluens intendat baptizare: sic, nisi ponens vel tollens signum, intendat ex condicto ponere vel tollere, nunquam positio vel sublatio erunt aliquid pacti.

Ad 7.

Ad 7. Negatur consequẽtia. idcirco enim desinit nocere signo sublato, non quia per hanc amotionem grauius vulnus infligit animę tollẽtis: sed quia sperat vel maleficum in alium sortem (vt vocant) translaturum, cum nouo suo lucro; vel sic plures se sibi adiuncturum, videntes eum promissis stare. Præterea esto hoc diabolus speraret; sæpè spes illum fallit, & vnde compendium exspectabat, dispendium patitur. Denique D. Leonis illa auctoritas parum aptè adducitur. cessatio enim à nocẽdo beneficium non est diaboli, sed Dei & hominis tollentis signum: sicut non est beneficium proditoris, quando ablato signo desistit à proditione peragenda: neque qui tollit vllo modo dici potest, hoc beneficium à proditore exspectare.

Ad 8. Concessa maiore, quæ verissima est; Negatur min. Omnino enim hoc volunt, quotquot nobiscum sentiunt; & quia hoc ex eorum doctrina sequebatur, ideò non dixerunt expresè. Neque enim putabant quenquam adeò moralium rerum fore rudem, vt negaret, primò ipsum maleficum, qui posuit teneri signum quod nouit, tollere; si nequit aliter damnum impedire: sicut, qui diabolo inuocato verbis vel scriptis nocet, tenetur cessare ab hac inuocatione, nõ tantùm quia superstitiosa est inuocatio, sed etiam quia proximo perniciosa est. Nec vllo

modo

modo puto tolerabilem esse cōtrariam sententiam in praxi, nec absoluendum qui nollet cessare, vel signum tollere. sicut non est absoluēdus, qui alicubi malleolos reposuisset, incēdium sparsuros, nisi illos velit amouere. Eadem namque ratio est. sicut malleoli efficaciter sunt nocituri vi naturali; sic etiam signa hæc ęque efficaciter nocitura sunt vi morali, siue vi pacti conuenti. Neque hic quærendum, qua vi damnum inferendum, sed an inferendum? & æque iniusta est illatio per vnam vim, atque per alteram. sicut malleolis inest vis ignea; sic censetur signis alligata vis siue actiuitas diaboli, multo promptior & fortior ad nocendum. Si verò tenetur maleficus tollere, quod posuit ex lege iustitiæ; tenebitur secundò alius qui positum resciuerit, id tollere, saltem ex lege charitatis.

Ad 9. resp. Id si fiat, seruatis circumstantiis, quas requisiui *sup. lib. 5.* nec superstitiosè nec impudenter; sed sapienter & honestè fieri, à iudicibus etiam maximè timoratis. Victoria verò loquitur de expulsione dæmonis ex energumeno, quod non facit ad rem: vt nec totum argumentum, quia depilatio illa non est ablatio signi, cùm pili non sint signa maleficij, sed latibula.

10. argum. multis peccat. Primò quòd contradicit sententię, quam eo nituntur probare. Nam si defensores contrariæ sententiæ

cen-

censent;non esse licitam amotionem vllam, vt eos sentire patet; ex argumento sequitur, duntaxat aliquam esse illicitam, nempe destinatam huiusmodi dæmoniis eiiciendis: quia tales dæmones aliter eiici nequeunt. Si ergo eiici possent per amotionem, licita foret amotio. iam non ergo omnis amotio illicita foret. Sin verò dicant se non contendere Vniuersalem negationem;(Nullam amotionem signi cum spe cessationis esse illicitam:) sequitur nō omnem amotionem huiusmodi esse superstitiosam; quod cæteris omnibus argumentis suis probare nitebantur. Repugnat ergo hoc argumentum aliis omnibus, quia subuertit commune cæterorum fundamentum. Secundò sensus verborum Christi non est,non aliter eiici, sed non aliter rectè eiici efficaciter. Nam Apostoli non querebantur se vsos malis mediis, quod non est credendum; sed se eiicere non potuisse. Conatus enim Apostolorum non fuerat illicitus,sed fuerat irritus.&hoc scire volebant; cur efficax nō fuisset in hoc energumeno, quemadmodum solebat esse in cæteris. responsum illis, id accidisse, quod oratinem & ieiunium non adhibuissent; quæ talium dæmoniorum pessimorum, quorũ inueterata possessio, generi expellendo necessaria ipsis erant. Tertiò dæmon non exit ad signi amotionem, nisi quando erat ingressus ad signi positionem: quod Deus nōnun-

quam

quam permittit. Quādo autem propter hominis peccata Deus permisit opera malefici dæmonem ingredi; tunc licebit signum tollere, nō secùs ac in reliquis maleficiis. Quartò plus probat argumentum quam opus sit; imò & illud; (si valeret) nec exorcismis eiici licitè posse: si tantùm ieiunio & oratione tales licet eiicere. Denique non potest nobis constare, an ex hoc genere sit dæmon, an ex alio: ideò, durāte hoc dubio, licebit signum amouere.

Ad II. Dico exemplum illud S. Hilarionis, duntaxat probare, quòd, qui Hilarioni sanctitate & dono miraculorum sunt similes; aut quando aliquod scandali vel superstitionis augendæ subest periculum; debeant id facere, quod ad maiorem Dei gloriam tendit; vt est dæmonem oratione eiicere: non verò probat quod eo periculo cessante, aut quando quis nō est certus de dono miraculorum (vt hodie certi nulli sunt; in his partibus, vbi fides propagata) non liceat illi vti remedio quod ad manum est, & experientia frequenti comprobatum nouit. Metuebat autem D. Hilarion, non, ne dæmon hoc pacto solitis incantationibus recederet; sed ne populo videretur iis recessisse: imò neque hoc simpliciter verebatur, sed alternatiuè; vel hoc, vel ne videretur ipse dictis Diaboli fidem habuisse; qui negabat aliter se expelli posse, nisi signo priùs ablato. Quod falsum

erat, vt D. Hilarion ostendit, & quia spontè ingressus, spontè remanebat; nec eum cogendi vim vllā magica illa signa obtinebant.

Ad 12. respond. verè hoc argumentum esse nullum, & ab auctoritate negata, non ab auctoritate negante. Nam si vel Hincmarus, (cuius ille est Canon) vel alij patres censuissent, hoc remedium esse illicitum, non fuissent contenti silentio prætermittere, quod vsu sciebant frequentissimum: sed disertè prohibuissent, vt solēt similia. sic enim quia purgationes per monomachiam, per ferrum candens & similes, erant in frequenti vsu: ideò expresse illas prohibuerunt, summaque semper Ecclesię cura fuit, vsitatas superstitiones nominatim damnare. Inter licita verò remedia non meminerunt amotionis: quia de remediis Ecclesiasticis & diuinis agebant: istud autem est merè humanum remedium, & quod ipsa ratio ac natura vnumquemque docet. nam & bruta norunt abiicere & repellere, quæ noxia sibi nouére.

Ad 13. respond. Diabolum signis non esse alligatum naturaliter: sed moraliter ex hypothesi, quod vult stare pactis conuentis. Nec verum est semper illum posse nocere sine signis magicis. sæpè enim, imò ordinariè Deus permittit illum multa facere per maleficos, & signa malefica: quæ non permittit illum immediatè facere.[a] Vnde non

[a] Victor. relect. de Mag a. circa fin.

est absurdum existimare, quod quãdo Deus illum permisit, mediante signo nocere: non possit Dæmon nocere signo destructo. quia Deus tum videtur permissionem suam sic limitasse. Nõ tamen hinc sequitur Deum habere pactum cum dæmone, sicut nec Rex pactum haberet cum rebellibus, si iis non resisteret cum filio suo rebellionem mouentibus. præsumtio quidem aliqua hinc in foro, vt vocant, fori nasceretur: reuera tamen pactum conuentum propterea nullum intercederet, sed permissio duntaxat & cõniuentia probaretur.

Ad vlt. resp. Negatur consequentia. quia nemo scit an Deus diabolo permiserit nocere post signum destructum: & quia possumus ex frequenti experientia colligere, vel Deum id ei non permisisse, vel saltem reliquisse eius arbitrio vt adhuc noceat, vel cesset nocere, si velit: ideò possumus hoc experiri & signum amouere. Recurrendum quidem ad Deum; sed non propterea prohibita sunt remedia humana.

SECTIO II.

De remediis naturalibus contra maleficia. §. 1.

MVlta de his more suo Grillandus, *q. 2. à nu. 3.* in cuius sententia quid vitandum docebunt sequentia. Theologi quidam vim omnem adimunt naturalibus medicamen-

tis: medici pleriq; magnam nimis tribuunt; & quædam memorãt, vt naturalia, quæ quibusdam queant esse suspecta, mihi pronunciandum vetus N. L. de multis. Non assentior iis qui omnem omnino efficientiam rebus corporatis in dæmones tollunt; nec iis etiam, qui directam vllam vim naturalem in dæmones concedunt, vt videntur concedere Faius, Pet. Gregorius, & alij: [a] sed iis assentior, qui secundariam & indirectam tantum tribuunt, quæ sentẽtia peritiorum medicorum & Theologorum fuit, *vt Paris. lib. de vniuers. Dionys. Cartusiani in Tob. cap. 8. Francisc. Victor. relect. de Magia q. 6. Lulli lib. 2 de quinta essent. Leuini Lem. lib. 2. de occul. nat. mirac. Franc. Vales. c. 28. sacr. philosoph. Bapt. Codronchi, Cæsalpini, & aliorum mox citandorum*: nulla enim naturalis corporeæ rei vis est, quæ dæmoni possit præualere, aut directè in illum aliquid agere; *cui nulla super terram potestas est quæ comparetur: qui factus est, vt nullum timeat*. teste sacra Scriptura. [b] Sed concurrente naturali, agente causa supernatutali, Deo vel Angelo; agere res corporea potest in dæmonẽ, eumque pellere & etiam cruciare; verum tum agens primarium & directum, est supernaturalis illa causa; secundarium verò & indirectum est, corporeę rei vis naturalis, illi à Deo initiò creationis insita. Hoc ergo in sequentib. remediis semper ante oculos habẽdum, nec eorum vis vlteriùs extendenda. Adscri-

a Faius in Energ. Pe. Gregor. in Synt. iur. Frã. Geor. in Probl.

b Iobi 41. v. 24.

bam autem illa, vt mihi colligenti occurrēt. *Lapidibus* & *herbis* vim aliquam tribuit canon. *dæmonium 26. q. 7.* Et ſane de multis mox ſubiungam. radices varias commendat Ioſeph. & in his *baaras*, ſed modus euellendi, & alia quædam quæ addit ſuſpectam rem reddunt, *lege lib. 8. antiquit. cap. 2. & lib. 7. belli Iudaic. cap. 23.* à *Thapſia* dæmones fugari ſcribit apoſtata fidei Amatus Luſitanus *in Dioſc. lib. 4.* Plinius dæmonum ludibriis arcendis *pæoniam* commendat, ſed *nigram lib. 25. c. 4.* Veneficia depelli *rhamni* ramo ad valuas & feneſtras poſito, vt fama celebre, ſcribit Dioſcor. *lib. 1. c. 100.* confirmat Bionis exemplum, ſed *lauri additis foliis*, apud Illuſtrium *in eius vita. Verbaſcum* valdè commendat botanographus Apuleius, *lib. de virtutib. herb. cap. 71.* Ouidius, lib. 6. Faſtor.

Spinam, qua triſtes pellere poſſet
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.

Molij ſeu *rutam agreſtem* multi ad hoc commendant, *Homerus in odyſ. κ. & ibi Didymus. Scholiaſt. in Plutum Ariſtophanis, Plin. lib 25. c. 4.* Scyllam in limine ianuæ ſuſpenſam Dioſco. laudat *lib. 2. c. 168.* pellem capitis lupini affixam villæ valuis vel lupi roſtrum Plin. *lib. 20. c. 9.* Alyſſum in domo appenſum idem *lib. 13. c. 4.* Alij (apud Codronchum) plurimas alias herbas, rutam *Ariſtotel. Problem. 34. Dioſcor. & Plin.* Hypericon, quod ideo vocant fugā dæmonum: *verbena*, quam ideo herbam ſan-

ctam veteres dixere, *Dioscor. lib. 4. c. 56.* Herbæ Paridis semen non minus X X. diebus in pondere drachmæ quotidie illitum, *Pandectarius.* Antirrhini seu Lychnis fagrię ad collum appensio, *Matthiol. lib. 4. c. 126.* Artemisia *auctor li. simplicium 25. 10.* Abrotanum *Plin. lib. 21. c. 2.* Mythridatium, Scordites, Centauri um, Sabina, palma Christi, Asteratticum, quæ & Bubonion, Aristolochia, Tussilago; *Dioscoridi & recẽtioribus,* & iisdem saluia, anethum, marrubium, fœniculum, chamępytis, quæ & Iua, cyclaminũ, allium, ruta capraria, & cupressus. Quinetiam in *humano sanguine* vis aliqua naturalis indirecta inesse potest. vt menstruata muliere agros circũeunte noxia vermina necari censuere Dardani sectatores apud Columellam. & Lud. Banairolus scribit, *Ennead. muliebr. cap. 2.* si menstruo cruore domus alicuius postes inungãtur, dæmoniacis Magorum artib. & insidiis aditũ omnem præcludi: & apud Mich. Isselt. anno 1586. legitur, in Liuonia fuisse locum, vbi nymbis, tonitruis ac tempestatibus dæmonia truculenter grassabantur, nisi in lacum quendam innocuus infantulorum cruor à rusticis infunderetur. Posterius hoc apertè Satanicũ; priori, aliquid physicum inesse potest, sed indirectè agens. Sed non iniucundum erit si adscribam, ex Balduini Ronsæi venatione nonnulla, quę vel carminis elegantia, vel raritate materiæ, queant curiosum lectorem

Hist. continuatiõis Surii.

delectare; &, si naturæ genius faueat, ægrum iuuare. *De lupo*, cecinit;

Nec rostrum virtute caret, nam munere quodam
Naturæ arcano depellit fascina dira;
Si priùs exuccum fuerit: mos hinc fuit olim
Antiquis villæ portis præfigere.
Quid? quod dura cutis rigida ceruicæ reuulsa
Tristia dicatur depellere fascina posse?
Restat adeps pinguis celebrem Saturnia Iuno
Quem fecit populis, dum vincla iugalia curat,
Et linit obductos vittis hoc vnguine postes,
Ante venit sponsus quam optatæ ad limina spōsæ:
Hinc quondam iuuenes illi, innuptæq́; puellæ
Instituère lusus festos atq; annua festa:
Quod lamiis, strygibusq; feris quoq; sustulit ansam
Turbandi nouiter nuptos, noxamq́; ferendi,
Nomen & à facto sortita est Vnxia Iuno.
Quid referā cædes, aut quid data vulnera ferro?
Quidve cibis aliis dicam noua toxica mixta?
Dæmon homo est homini. sic nos vesana libido
Exagitans, semper trahit ad genus omne malorū:
Sic Stryx dira oculos, & totos fascinat amens
Artus, ac lento consumit corpora dabo.
Horrendum facinus. nimiùm, nil tale verentes,
Promeritosve homines violentæ obtrudere morti,
Et spoliare bonis. sed magni Rector Olympi
Antidotos homines docuit. Nam frontis hyenæ
Noctiuagæ pellem perhibent arcere verenda
Fascina si gestet quisquam, tacitusve reseruet:
Stercora quæ reiicit violenta & morte perempta,
Ossaq; creduntur magicas depellere fraudes.

Plin. li. 20. cap. 9.

Hæc de hyena sūt superstitiosa ꝓpter conditiones requisitas licet pręscribat Plinius 28. c. 8.

Et confert catuli nigri tinxisse cruore
Interiora domus, murosq; obducere rubro
Incrustamento, vel fel suspendere tignis.
Lichenes tumidos celeris dromadæ & resecare
Conuenit, & siccos seruare cubilibus amplis,
Quod Strygib. fraudes adimāt, & fascina pellāt.
Atq; oculos dexter mustelæ includitur auro,
Post teneris digitis aptatus, reddere tutos
Dicitur à diris Lamiis Strygibusq; ligatos.
Creditur à multis torui seruata leonis
Pars caudæ prodesse viris, quos fascina vexant:
Fertur quod simili vi polleat pardi.

Idem Ronsseus *epist.22.* conatur ostendere cur asini syluestris seu onagri, nec non domestici, nulla nigredine aspersi, vngula ad effascinationem faciat; idque tribuit salaci animalis eius naturæ, & ad illud maleficium restringendum censet, quo viri velut ligati ad venerem inutiles redduntur. contra hoc maleficium hyenæ neruos in vino cum thure potos pręscribit Plinius *d.c.8.* item rubetę ossiculum in potu additum, *li.32.c.5.* & Leontopodij radicem appensam Dioscorid. *lib.4. cap.126.* Q. Sammonicus Serenus, medicinæ cap.58.

Præterea si forte premit strix atra puellos
Virosa immulgens exsertis vbera labris:
Allia præcepit tundi sententia Vecti,
Qui veteri claras expressit more Togatas.

Euonymus *in Thesauro Medico cap. de solidis quibusdam, &c.* docet cōfectionem electuarij

ex argenti viui pulueribus conficiēdi, quod fascino aduersetur. Marbodeus Gallus [a] multa de lapidibus differens, inter cætera, de ADAMANTE.

[a] in Dactilothec.

Et noctis lemures, & somnia vana repellit.

Thetel Iudæus *li. de sculpturis* eandem vim tribuit *Chrysolitho* mulieris figura naturaliter formato: sed & Marbodeus, de eodem,

Esse phylacterium fixus perhibetur in auro
Contra nocturnos fortis tutela timores,
Pertusus setis si traiiciatur aselli,
Dæmonas exterret, & eos agitare putatur,
Traiectum læuo decet hunc gestare lacerto.

Quid Corallium?

Vmbras dæmoniacas & Thessala monstra repellit.

Quid Gagates?

Idem dæmonibus contrarius esse putatur,
Vincit præstigias & carmina dira resoluit.

Contra maleficos omnes morbos prodesse tradunt Dioscor. *lib. 5. cap. 103.* Plinius *libr. 25. cap. 10.* Et Mesue ad hoc laudat oleum quoddam ex Gagate, quod *sacrum* vocant.

Qui Iaspis?

Et, sicut perhibent, phantasmata noxia pellit

Quid Onyx?

Insomnes lemures, & tristia cuncta repellit:

Sic vulgo legitur, sed sensum membranæ contrarium exhibent:

In somno lemures, & tristia cuncta figurat.

Sanè maleficam eius vim ipsemet indicat Marbodeus *cap. de.* Sardio, cum scribit præsente Sardio Onycem nocere non posse. de Ætite, & Smaragdo Codronchus idem probat. Georg. Villichius,[a] de cameleonte;

[a] in παντ-πλιω.

Cammeleontis hepar tostũ nicromantica pellit
Appensum collo.

De Asino,

Infantum cunas pellis villosa defendit,
Horrificosq́; metus pellit & ista simul.

In Nili flumine lapillum inueniri, qui quam primum energumeni naribus apponitur, dæmoné extrahat, ex Thrasyllo scribit Stobæus.

Marcellus Empir. *lib. de medicina ca. 20* potionem præscribit contra cuncta in cibo & potu sumpta maleficia; quæ ab illo peti potest; contra equorum fascinationes quasdã suffumigationes præscribit Renat. Vegetius *lib. 3. Veterinariæ c. 74.* Sanè suffitibus dæmones expelli de corporibus, censuere Iudæi & Gentiles: *teste Iustino mart. cont. Triph. & Thargum Chal. Cantic. 4. v. 6.* De hyperici suffitu id testantur Lullus *lib. 2. de quinta essen.* & Mathiolus *in Diosc.* & factitant nostri exorcistæ teste Mengo *Flagel. dæmon. ex. 3. 4. & 6.* cætera à reliquis, qui Æsculapidarũ de gente. nos medicinam corporum non profitemur. Animarum medici vtinam simus, summi illius archiatri qui viuificat mortuos idonea instrumenta. Theologis placuit estque

verif-

verissimum, corporeas res in naturam intellectualem & immortalem, qualis est dæmonum, nihil posse. Quare censent cum Angelo [a], lapides, herbas, particulas animantium, & alias medicinas directè & proximè nihil in dæmones operari: indirectè tamen & mediatè iuuare contra eius conatus maleficos, eo quòd impediunt vel auferunt dispositiones illas, quibus dæmon vsus fuit: ob naturalem habitum corporis illius quem vexat, vel saltem inuitatus aut aditus ratione influxus astrorum, vt de Lunatico Euangelico Origenes & Hieronymus censuere [b]: Vel ratione complexionis atrabiliariæ, & similium causarum, Consideratio ista dispositionum vel amicarum, vel odiosarum dæmoni (odiosæ fuere in his duabus Iosephi & Tobiæ narrationibus) magis consentanea est philosophiæ, quàm quòd Drusus opinatur dæmonem fugatum dumtaxat ratione symboli & significationis per hæpar & cor illud repræsentari. Si dæmon dumtaxat vsus fuit efficacitate agentis naturalis, nec de suo addidit malitiæ aliquid artificiosa commixtione, vel industria sibi nota & hominibus incognita, vel fractura & continui solutione vel detorsione occulta: tunc posset fieri, vt totum maleficiũ naturalibus, quæ medicorũ ars approbat, remediis tolleretur. Sic interpretor sententiam Richardi Mediauillani, qui cẽset maleficium naturalib. remediis

[a] in verb. superstitio q.6.

[b] Orig. in Matth. 17. tract. 3. Hier. c. 4.

ali-

[a] in 2. d. 3. q. 8.

aliquando in totum superari posse [a]. Si vero quid huiusmodi immiscuit (vt solet) remedia hæc naturalia ex parte poterunt iuuare, in totum iuuare non poterunt. Ratio diuersitatis est, quia priore casu poterunt illæ dispositiones in totum tolli quibus dæmon vtebatur: posteriore possunt ex parte tantum tolli, vel ad tempus impediri & sic etiam actio dæmonis priore casu in totum tollitur, posteriore remittitur dumtaxat & ad tempus impeditur. Deinde dæmon, etiãsi vsus sit solis venenis naturalibus, solet nõnunquam, vt potest, vim remediorum naturalium debilitare, & impedire, quãdo Deus permittit: rarò etiam medici possunt coniicere quibus mediis naturalibus ille ad nocẽdum sit vsus: ita fit vt rarò, immò vix vnquã maleficia naturalibus remediis penitus tollantur. Hæc causa est, cur plerique Doctores communiter negarint morbos ex maleficio naturalibus remediis tolli, sed communiter affirment à magis alio maleficio sanari. [b] Et propter hanc dispositionum alterationem Canones permittunt energumenis lapides vel herbas portare, absq; incantatione *c. vltim. 26. qu. 27.* Propterea etiam in adhibendis naturalibus remediis hoc obseruandum, vt consideretur; an cõtra dispositiones, quibus dæmon gaudet, & vti consueuit, in hominibus lędendis vexandisq; viriũ aliquid obtineant: quod si deprehendatur, (vt con-

[b] sic Albert. Mag. in Luc. c. 9. Paul. Burgen. in 1. Reg. 16. Pelbertus, Guil. Pari. Ang. quos citas seqtur Binsf. p. 1. Dub. 3. & Grillãd. q. 2. nu. 4. & 5.

stat

ſtat de pœoniæ radice, ruta, & muſica & callyonimi piſcis iecinore) tum iudicandum iis citra ſuperſtitionem vti licere. Vide quæ de his non omnino indiligenter dicta. *li. 2. quæſt. 30 ſect. 3. §. 2.* Sed quia poſt priorem editionem quædam didici in libris Hippocratidarum, ea nunc exhibebo publicæ omnium vtilitati.

Naturalia hæc remedia vel pertinent ad morbi indagationem, vtrum ſit maleficus nec ne? & vocatur hæc pars, *de ſignis ſeu indiciis*: vel pertinet ad morbi ſanationem, & nũcupatur propriè *de remediis*. Ideo nobis de vtraq; agendum:

Priorem, quæ ad indicia ſpectat, ex parte diſcutiunt exorciſtæ quidam. ſed plenius Medici. Exorciſtarum indicia proponit liber ſacerdotalis Sammarini. Medicorum Bapt. Codronchus.

Sammarinus *1. p. Sacerdotalis tractat. de exorciſmo*, ſic ſcribit, *c. 3. De ſignis quibus aliquis cognoſcitur eſſe dæmoniacus : Legitur; quod ſi quis non poteſt continuare eſum carnis hædinæ per dies triginta quod talis iudicatur dæmoniacus.* [Hæreo. nam hoc indicium probum ad epilepticorum affectionem detegendam, non verò energumenorum; qui pleriq; epileptici non ſunt.] Addit; *aliqui dæmoniaci habent oculos terribiles : & dæmones membra eorum & corpus deſtruunt miſerabiliter, & interficiunt, niſi cito eis ſubueniatur Aliqui fingunt ſe eſſe fatuos & ſemper*

augentur. Sed discooperiuntur & cognoscuntur: Si nolunt dicere Psalmum. Miserere mei Deus, & qui habitat, *aut Euangel. Sanct. Ioan.* In principio erat verbum *& similia sancta. Est etiam magnum signum quando loquuntur sermonem alienũ à patria sua, si non fuerunt extra patriam* (clarius diceret, quem ante morbum non didicerãt) *& quando personæ illiteratæ idiotæ loquuntur liberaliter & congruenter, aut etiam cantant musicaliter: aut quando dicunt aliquid, quod ipse nunquã dicere sciuissent. Aliqui etiam dæmoniaci sunt muti & stupidi. Aliud quoq; signum est, quod eis superueniãt terrores: & citò recedunt. Potissimum autem cognoscitur quis esset dæmoniacus: si quando leguntur exorcismi, conturbatur: & hoc signum est præsentis Diaboli.*

Cætera signa etiam ante coniurationem seruiunt, hoc vltimum inter coniurandum, quo tempore alia quoq; animaduertenda, vt idem scribit cap. 6. Quando sacerdos ponit manum super caput energumeni, tunc aliqui *sentiunt sub manu rem frigidissimam, tanquam glaciem. Aliquibus descendit ventus per humeros & renes, qui est frigidissimus. Aliquibus caput in immensum aggrauatur. Aliquibus cerebrum constringitur, & perforatur: sicut si gladio percuteretur. Aliquibus inflammatur caput & facies, & aliquando tota persona, ac si esset vapor ignis. Aliquibus febris immensa cum dolore capitis euenit & totũ corpus extenuatur & tangitur: Sed omnia ista accidentia parum durant, quia coniura-*

tio tollit dæmonis vigorem. Aliquibus constringitur guttur, adeo quod videntur strangulari, aliquibus ad orificium stomachi mouetur quædam res ad modum pilæ, ac si essent vermes, ac formicæ, aut ranæ: quibusdam accidit vomitus magnus stomachi. Aliquibus maxima tortura in visceribus: Nonnullis venter vehementer inflatur. Quibusdam constringitur cor, ac si intolerabiliter feriretur. Ostenditur etiam dæmon in aliqua corporis parte palpitando, sicut piscis, aut in modum formicarum. Aliquando pertransit à capite vsq; ad digitos pedum, sicut ventus, & è contra. Vltra ista signa, complura alia practicando videbis. quia diuersi dæmones faciunt diuersa signa.

Quoad signa quo quis aliter dignoscitur esse maleficio læsus, hæc scribit *cap.4. Aliqui maleficiati habent colorem faciei cedrinum, aliqui oculos constrictos, & omnia eorum membra videntur ligata: & habent humeros desiccos. Duo autem potissima signa sunt, cõstrictio cordis, & oris stomachalis, & quando videtur eis quod habent vnum bolum super stomachum. Aliqui habent puncturas in corde, tanquam si acubus esset punctum. Aliqui videntur sibi cor corrodi. Aliqui habent magnum dolorem in corde aut renibus: & videtur eis, quòd talia membra à canibus lacerentur. Aliquibus videtur bolus in gutture ascendens & descendens. Quibusdam ligata est vena generationis. Aliqui habent stomachum ita dispositum, quod emittunt per vomitum quicquid cõedunt & bibunt* (hoc signum leuissimum est, & nullũ nisi alia accedant)

dant) *Aliquibus per ventrem discurrit ventus frigidissimus, aut tanquam flamma ignis. Aliquibus signum est ex indigestione cibi, & potissimum quando medicinæ applicatæ nihil prosunt infirmo. Aliquib. est circa collum continua pulsatio, quæ videtur tremorem inferre.*]

Verùm ista & alia longè exactius collecta, & experientia comperta fuerunt à Codroncho *li. 3. de morb. venef. cap. 13.* docet signa hęc vel communia esse cunctis maleficiis, vel peculiaria quibusdam. Communia ducit à causa morbi, & à concomitantibus morbū. Signa à causa tradit, vt si morbus cœperit ex intensissimo alicuius amore, vel irrationali seu iniquo in aliquem odio; si ex maledictis vel minis alicuius malefici; si instrumenta maleficii sunt inuenta qualia nos multa cōmemorauimus, & refert Andr. Cæsalpin. *de inuestigat. dæmon. cap. 22.* A concomitantibus morbum sunt paroxismi, & remedia iuuantia vel lædentia: & communia signa sunt: primò quod morbi maleficio illati ægerrimè cognoscuntur, ita vt Medici in iis hæsitent, & ambigui huc illuc animo agitentur, nec certi quidquam de illis audeant proferre. 2. quod remediis ex arte adhibitis, morbus se non remittat, sed potiùs exasperetur & augeatur. 3. quod more naturalium morborum, non crescat paulatim; sed frequenter statim ab initio, nullis peccantibus humoribus in causa existentibus, cum grauissi-

mis

mis symptomatibus & doloribus se morbus prodat 4 quòd valde inconstans sit morbus & licet periodicorum naturam referat, rarò tamen periodos seruet: & licet similis videatur naturalibus morbis, in multis tamen discrepet. 5. multoties, licet ægrotans grauissimè doleat, in qua tamen parte doleat, nequeat referre. *6.* interdum ægri suspiria (quæ luctuosa vocant) absq; manifesta causa emittunt. 7 aliquibus appetitus reiicitur, aliqui cibos reuomunt, & ventriculum ita malè affectum habent, vt & sæpius astrictione laborent; vel etiam pondus in ipso quoddam, quin & rem aliquam per œsophagum modò adscendere, modò descendere percipiant; & si in superiorem partem delatum deglutire conentur, omnem operam ludãt, re ipsa mox sponte desiliente. 8. in regione cordis punctorium dolorem percipiunt. adeò vt ipsum aliquando lacerari asserant. *9.* In quibusdam circa collum arteriæ manifestè pulsare, & quasi tremere deprehenduntur. 10. alii sæuo coli seu renum dolore cruciantur; vel circa ventrem inferiorem torsiones acerbissimas, & sæpè flatum quendã frigidissimum per ventrem permeantem, & citò redeuntem, vel vaporem vti flammã ignis calidissimum, simili modo illos infestantem percipiunt. 11. Quidam ad venerẽ impotentes redduntur. 12. consueuêre quidam leuibus sudoribus præcipuè circa no-

ctem corripi, quamuis tempore & aura frigidiore. 13. alii videntur habere particulas corporis veluti nexibus deligatas. 14. morbi quibus laborant veneficio læsi, sunt vt plurimum totius corporis quædam extenuatio, & macies, & virium imbecillitas, cum summo languore, mẽtis stupiditas quædam, varia melancholica deliria, diuersa febrium genera medicis multum negotii exhibentia motus quidam conuulsiui, vnde epileptici videantur; membrorum quædam rigiditas speciem conuulsionis præ se ferens. aliquãdo omnes capitis partes tumefiunt; aut talẽ circa totum corpus lassitudinem percipiunt vt vix vllo pacto mouere se possint. Plerumque tota cutis, sed vt plurimum faciei, flauo seu cinereo colore suffunditur. Aliqui habent oculorum palpebras ita adstrictas, vt eas vix aperire possint. Oculi sunt perlucidi & transparentes, sicut cercopithecorum. Nonnunquam quædam spectra vel nubeculam inspicere videntur, & nonnulli torue intuentur.

15. Cognoscuntur experimentis quibusdam. Nam veneficio affecti faciem Sacerdotis vix adspicere valent, nec oculis intentis vllo modo. album oculorum variis modis mutatur. Ægrotantes, cum instrumenta cõburuntur, solent in deterius mutari vel noxam quandam recipere maiorem vel minorem, pro ratione leuioris vel sæuioris vene-

ficii;

ficii;ita vt quandoq; formidabiles clamores & mugitus cogantur emittere: quod si nullam mutationem, vel læsionem percipiant, erit de salute ægri bene sperandum, paruo negotio bonæ valetudini restituendum.

Adde si fortè veneficus ad visendum ægrotum accedat, statim infirmus ingenti molestia afficitur, aliquo terrore seu tremore corripitur; si sit puer, statim plorat: oculi ad fuscum colorem mutantur, vel alia notatu digna in ægrotis mutatio obseruatur. Deniq; quando pro curatione morbi, quædam linimenta sacra ad oculos, aures, frontem, & quasdam alias partes sacerdos adhibet: si in partibus illis sudor, vel aliqua alia mutatio appareat, signum est veneficii.

His subdit Codronchus, non esse necesse vt omnia hæc signa in ægro inueniantur, sed sufficere si aliqua, pro diuersitate morbi seu maleficii.

Hæc communia: peculiaria verò possessionis dęmonum maleficio inducta signa esse difficilia cognitu, quando dæmon maleficio immissus immiscet se substantiæ alicui immundæ aliunde in corpus ægri intromissæ, vel ex propriis ægri humoribus genitæ: Nam quamdiu hęc substantia in aliqua corporis parte latitat: sæpe, præter illius particulæ affectum naturalem functiones lædentem, nihil aliud se manifestat. Plerisq; tamen horum prauæ sunt imaginationes pci

puè in somnis, quę dęmonem produnt: quod tamen indicium solū non sufficit; quoniam hæc eadem sæpè melācholicis accidere cō sueuerunt.

Verum spiritu locum mutante quem prius insedit, res paulo clariùs deprehēdetur. primò, si tanquam animatum quid corpus res illa perambulet: ita vt obsessi sentiant sibi veluti formicas sub cute reptantes. secundò, si partes, quas petit, quadam palpitatione commouet. tertiò, si puncturis quibusdā molestiam grauem infert. quarto, si velut flatus à capite ad pedes descendit, & iterum à pedibus ad caput ascendens resilit. quintò si vesicula in lingua excitetur, quæ confestim euanescat: vel plures appareant minutis granulis similes; ex quibus etiam multitudo inhabitātium spirituum arguitur. sexto, si ad gulam dumtaxat ascendens, eam tumefaciat & siccam tussiculam excitet. septimò, si linguam petens, aut contorquens, inflat vel impellit ad loquendum non obsessi sed dæmonis ipsius conceptus; vel si ingenti oris hiatu linguam exerat. octauò, si in dorso sensum præbeat aquæ frigidissimæ, quasi cōfertim per dorsum defusæ, & sursum ac deorsum percurrentis. nonò, certiora adhuc signa sunt, quando alienis ægro incognitis linguis loquuntur, vel alios talia loquentes intelligunt; vel cum rudes sint, de arduis, & sublimibus quæstionibus disserunt; vel re-

nunciãt occulta, aut iam pridem oblita, futura, vel arcana conſcientię, vt peccata imaginationeſue aſſiſtentium; vel eos conuiciis ſine cauſa proſcindunt: aut ita furiis agitantur, vt à multis validis hominibus nequeant ligari vel coërceri. Quidam etiam cum à defatigatione vexationis conquieſcũt, narrãt ſe vocem quidem dæmonis intra ipſos loquentis ſentire, ſed ſententiam verborum percipere non poſſe; vtpote quibus mentis functio ſit quaſi ligata. Alii ſi interrogentur quid egerint, vel dixerint; fatentur ſe nihil eorum poſtea meminiſſe. Quidam cenſent ſignum eſſe indubitatum & inſeparabile, cũ ægri arcentur à diuino cultu; ita vt nullatenus aquâ benedictâ ſeipſos aſpergere, neq; audire, neque proferre, diuina verba queãt: ſi verò vi adigantur cæremonias Eccleſiæ peragere, vel diuinis officiis, ac potiſſimum ſanctiſſimo altaris ſacrificio, intereſſe; tunc vehementius longè vexantur: & iidem cum mente conſtant, teſtantur optare ſe quidem hæc omnia facere, & intereſſe, & ſacrarum rerum auxilium deſiderare: ſed eſſe quiddã in ipſis quod magnopere impediat. Sunt deniq; qui propter incontinentiam dæmoni omnino parent & ideo vexari quidem deſinunt: ſed miniſtri fiunt & patratores multorum facinorum. Quinetiam ſunt, qui ſic ad deſperationem aliquando inducuntur, vt nonnunquam ſibi ipſis manum inferant. 10.

Prætermitto effectus, qui pro signis esse possunt qui in S. S. habentur, vt cūctis notos; nēpe quod aliquando ægri fiant lunatici, muti, surdi, cæci, strideant dentibus, illidantur in terram, exarescant, discurrant nudi, se & alios lacerent, habitent in sepulcris, proiiciantur in aquam vel ignem, & alias grauissimas & incurabiles affectiones perpetiantur.

11. Ad deprehendendum vtrum æger sit energumenus, solent facere sequentia: schedulam aliquam sacra Dei verba continentem, reliquias sanctorum, vel agnum cereū benedictum, vel quid aliud sacratum latenter ægro applicant. Sacerdos capiti energumeni manum & stolam imponit, sacra ꝓfert verba: ad ea æger tremere & horrere incipit, & præ dolore multos motus inconditos edere multaque invsitata & dicere, & facere. Si dæmon caput petierit, grauantur & punguntur acrius in capite, vel caput vna cum facie rubore & calore quodam igneo perfunditur; si oculos petiit, eos distorquet; si dorsum, conuulsiones membrorum, antrorsum & retrorsum adducit; aliquando toto corpore rigentes & inflexibiles adeò reddit, vt nulla vi allata flecti possint; aliquando velut mortui corruunt, ac si laborarent tertia epilepsiæ specie, aura quadam in caput irruente, & ad imperium sacerdotis eleuantur aura remeante vnde discessit.

cessit. Si fauces petat, adeo constringuntur, vt strangulari videantur. Si in partes nobiliores feratur, vt prope cor aut pulmonem, anhelationes, palpitationes ac syncopas excitat. Ad ventriculum si tendat, mouet singultus ac vomitus, vt aliquando cibum assumere nequeant, vel assumptum continere: motum eiusdem rei ad instar paruæ pilę circa os ventriculi, nec non rugitus & alias voces absonas excitat, & circa præcordia torsiones vel flatus. Cognoscuntur etiam aliquando quibusdam suffitibus ex sulphure, aut aliis rebus fortis odoris (de quibus postea.) Sunt, qui scribant eos odore rosarũ adeo offendi, vt ne cogi quidem possint, iuxta rosarium transire. Interrogandi quoq; sunt ægri num illis dæmon ante obsessionem in aliqua forma se conspiciendum præbuerit? Etenim *antequam* (ait Sammarinus) *diabolus humana corpora ingrediatur, quasi semper, primò apparet eis in effigie alicuius hominis, qui mala morte est defunctus, aut repræsentat aliquem suum consanguineum: aut apparet illi in effigie alicuius animalis terribilis, vel horribilis. & si videtur q̃ subito dispareat, ingreditur tamen subito in eum. & hoc vt plurimum accidit in nocte, & in locis opacis & obscuris. Aliqui etiam intrant per os & nares in modum venti aut per modũ vnius maris. Aliquibus etiam dormientibus dæmones tale somnium immiserunt: quod videlicet eis videbatur. quod dæmon post eos currebat, q̃ euigilantes sunt in-*

ueniri cum talibus signis dæmoniacorum. Aliquādo etiam ingrediuntur, percutiendo collum, aut alia membra eorum.] d.p. 2. de exorcis. in princ. & hæc eadem aliis verbis tradit Codronch⁹ *dict. loco*.

§ 3. Posteriorem partem, quæ de remediis est naturalibus ab iis petere cogor, quorum hæc professio est, medicos dico. Inter quos primo loco occurrit Codronchus, qui quædam prius communia cōtra omne maleficium proponit postea ad peculiaria quędam descendit. Principio (vt eius dicta summatim comprehendam) docet quosdam p̄scribere vomitoria, balnea, linimenta, suffumigia, & similia: Sed in his facilè offendi, & periculum ægris creari nisi nonnulla obseruentur, quæ exsequitur sigillatim. Nam de vomitoriis agens *lib. 4. c. 4* præ cæteris commendat florum genistæ drachmas duas in decocto quodā sumptas; vel seminis lathyris decem duodecimve grana à putaminibus delibrata, tusaq; & in ouo sorbili deuorata. Vel hellebori albi quantitatem non maiorē drachma, decoctam vsq; ad medietatem ferme; quæ omnia præparandi modum docet ibidem.

De balneo disserit *cap.* 5. & ostendit vsum eius non rarò noxium esse, nec adhibendum nisi seruatis seruandis, quæ illic exsequitur.

De suffumigatione agit *cap. 6* & hanc docet non adhibendam, nisi caput & corpus

ante

antè expurgatum fuerit; & non nisi tempore matutino, quando ventriculus à cibo vacuus est. Laudat suffimentũ Berenices, quod Aëtius immundos spiritus ex quorundam sententia scribit arcere, *serm. 13. c. 119.*

De linimentis disserit *c. 8.* & ea videtur habere pro tutiore remedio, quàm suffitum, balnea, aut vomitoria. Denique *cap. 9.* disputat de simplicibus, ac nonnullis compositis medicamentis, sua facultate veneficium curantibus, eorumque qualitates explicat, quæ nos hac ipsa sectione iam recensuimus.

Circa hæc alexipharmaca non est contemnendum, quod Andr. Cæsalpinus *in Peripatetica inuestigat. dæmonum cap. vlt.* admonuit his verbis; *Quoniam quæ vehementer excedunt in qualitatibus (frigoris, calorisque) corporis nostri sunt corruptiua, non minùs quàm venena: ideò ea selegerunt medici aduersus veneficia, quæ aliquam partem haberent naturæ nostræ familiarem, qua corpora nostra tuerentur, dum venena depellerent. Quæ huiusmodi facultatem habere comperta sunt, amuleta & alexipharmaca appellata, vt totius substantiæ proprietate id consecuta. plurima per experientiam inuenta, & longo vsu confirmata. Ex his autem ea maxime oportuna sunt censenda, quæ spirituosam & multam efflant huiusmodi vim: tùm quia intimius penetrant, tum quia cum spiritibus conueniunt. Sic enim & permisceri, atque eos alterare possunt aut pellere.*] in

quibus verbis quædã inuolutiùs dicta. Nam non omnia alexipharmaca totius substantiæ proprietate veneficio repugnant. Nec etiam credendum, quæ magis spirituosa sunt, idicirco magis cum spiritibus (h.e. dæmonibus. Nam de his loqui docent sequentia) conuenire. Quod enim pellantur illis, potiùs argumento est pugnare cum spiritibus illis. Nec dæmonum ista expulsio directè fit physica operatione in ipsum spiritum agente, vt & ego iam ostendi, & de hac re disputans Bapt. Codronchus *d. lib. 4. cap. 9.* eruditè explicuit, cuius summatim hæc est sententia: pharmaca huiusmodi antidæmonica efficacitatem nonnullam habere contra maleficia & ipsos dæmones, etiam vsque ad eorum expulsionem. Sed non conuenire medicos, in reddenda modi ratione. Quatuor enim modos solere adferri. 1. Etsi res sensibiles, vt fumus, herbæ, &c. sua virtute nequeant vexationem à dæmone homini il latam repellere, mitiorem tamen ac leniorem posse reddere: ita vt si molestia, quæ à dæmone infertur, sit parua ac leuis, eam penitùs res exteriores queant auferre (*intellige, si noxa duntaxat à causis naturalibus, quibus solis dæmon vsus, profluxerit*) non in dæmonem, sed in dæmoniacum agendo; eo ipso quòd ex rebus illis adhibitis, opposita dispositio introducatur illi quam dæmon expetit, aut indidit. (*sic Richardus de Mediauil.*

quodl.

quodl. 3. quæst. 8.) 2. Quòd quæcunque fiunt circa corpora obſeſſa, dæmones accipiunt, vt facta & vergentia in ipſorum deſpectum ac ludibrium; maximè ſi ſint irriſiua vel afflictiua, vt ſunt flagra, item omnia fœtita & amara, & ſimilia. Quare cùm ſint intolerantes iniuriæ, malunt fugere, & à moleſtia inferenda deſiſtere. 3. Quòd cùm iſta interdum ſint ſigna recordatoria & pœnarum, quas luunt, memoriam ingerant, ab iis dæmones valdè abhorrent, eaque vehementer deteſtantur: ideoque in fugam facilè per hæc cõuertuntur. verbi gratia, ſulphur cum igne ſignum eſt carceris infernalis, ruta amari cruciatus Chriſti: thus in igne poſitum repræſentat orationes ex charitate accenſa naſcentes. 4. Modus quem iudicat magis conſentaneum veritati, eſt; quod res huiuſmodi piè ac religiosè adhibitæ, tanquam inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, in dæmones agunt, illosque ab humanis corporibus detrudunt, & eorum effectus, eorumque opera venefica deſtruunt ac remouent. Quibuſdam enim rebus, DEVS dedit virtutem, vt ſi piè adhibeantur, tanquam inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, dæmonum effectus & opera venefica deſtruant ac remoueant: quibuſdam enim rebus DEVS indidit vim & qualitatem quandam moralem dæmones compellendi & eiiciendi, & energumenos iuuandi; quia conſentaneum

est iustitiæ diuinæ, pro infligendâ malis spiritibus pœnâ, eos rerum sensibilium actioni subiicere; qua pœnâ, dempta pœnâ diuinæ visionis, nulla queat illis acerbior contingere. Debent tamen res istæ antequam adhibeantur benedici & exorcizari. precibus enim impetratur aliquid peculiaris energiæ, ob CHRISTI Sanctorumque merita; ne quantum velint, hi spiritus in exitu ac pulsione suâ noceant obsessis. *Hactenus ex Codroncho.*

Verum à me per epistolam rogatus Federic. Iametius, vir musices, poëtices, & medicinæ laude vnus hoc æuo clarissimus, in quē simul Hippocrates, Homerus, Pindarus, & Orpheus renati videantur; humanissimè, & doctissimè respōdit, anno superiore M D C. Cal. Augusti; è cuius litteris ea decerpenda duxi, quæ ad hoc institutum nostrū faciunt, quæ ille longo vsu tanquam comprehensa habēs, & è liquidissimis Medicinæ fontibus hausta, paucisque theorematis explicata, deprompsit.

Remediorum naturalium, quæ deleteriis & maleficiis obsistunt, duæ sunt differentiæ: alia enim manifestis qualitatibus id præstant, alia totius substantiæ proprietate, quæ neq; ab elementorum qualitatibus, neq; ab illorum materia, sed a se vna vires adipiscitur. Eorum porro, quæ totius substantiæ qualitate (nam de manifestis qualitatibus paulò post agemus) occultos & maleficos morbos oppu-

gnant, alia communi, alia peculiari dote vigent. Communi quidem Sphragis Lemnia, Bolus Armena, Lapis Bezoar, Dictamnus, Theriace, Mithridatium, & cætera eiusdem generis Alexiteria: peculiari verò quæcunque sunt abs te toto illo peculiari capite de remediis naturalibus plene & luculente descripta. Quibus adde, si placet, herbam Paridis, quam nonnulli Solanum tetraphillum appellant; quòd ex eius caule medio quatuor folia erumpant decussatim digesta. Si enim huius herbæ semen in puluerem redactum, viginti continuis diebus, drachmæ pondere ieiuno propinetur: mentis alienationem & insaniam, non solùm ex morbi diuturnitate & sæuitia, sed etiam ex maleficio veneficioque contractam, discutit: auctore Matthiolo Dioscoridis interprete, Baptista Sardo, & Conrado Gesnero: qui in librum Galeni, vel (vt alij volunt) Dioscoridis, De paratu facilibus, Antidotum ex acinis herbæ Paridis, & aliis simplicibus medicamẽtis, à Meibano paratam, sibiq; ab eo missam commendat, aduersus omnia venena & maleficia præsentissimam. Aristolochiam rotundam cæteris venenis resistere; longam verò, aduersus angues & veneficia drachmæ pondere ex vino bibi, & illini, testis est Dioscorides. Recentiores medici tradũt huius siccæ radice suffitam domũ cacodæmonas fugare, & hilares infantes reddere. Idẽ fere Dioscorides asserit de verbenacæ specie altera, quã ἱερὰν βοτάνην, hoc est, sacram herbam nominant. Ait enim, si aqua spargatur per triclinium, in qua sacra herba maduerit, lætiores conuiuas fieri: eamque

sacram

sacram vocari, quoniam in expiationibus ad amuleta plurimum commendatur: quod à Plinio quoq; refertur. Quid? quod & recentiorum plerique, verbenacæ decoctum peste laborantibus exhibent, iisq; conferre credunt, quod Dodonæus tamē improbat, existimatq; hanc techuam, hoc inuentum esse dæmonis; qui falsa pro veris, insalubria pro salutaribus, suo more supponat & obtrudat: Iam verò Hypericon, quam nonnulli fugam dæmonum appellāt, emplastri modo renibus admota frigidos & maleficio deuinctos soluere dicitur. Pythagoras Scyllam in limine ianuæ suspensam, mali medicamenti noxam arcere memoriæ prodidit, teste Plinio & Dioscoride. Sanguis canis nigri parietibus illitus pellit maleficium. Idem efficit cor leporis pelli inuolutum & gestatum: & lupi dexter oculus. Quin etiam radix Bryoniæ siccata & collo appensa, & ricinus seu palma CHRISTI *à maleficis & veneficis hominibus securos reddunt. Nec minùs est ad id efficax argentum viuum appensum, vel gestatum, vel puluinari subiectum. Lapis Aquilæ, quem Aetitem vocant, inclusus annulo & gestatus, malefica tollit. Berillus & Magnes vxorem & virum inter se concilliant. Corallium itē odia domestica & dissidia componit, venenatis poculis vinculisq; medetur, incantamenta dirasq; deprecationes amouet. Cuius rei testis est locupletissimus siue Orpheus, siue quis alius auctor est libelli* de lapidibus, *qui sub ipsius nomine circūfertur. Eodē auctore & Galactites lapis collo subnexus fascinationes prohibet: & Gagites suffitu ac nidore serpentes abigit. Quod Nicander &*

Nicandrum secutus Dioscorides confirmant. Hinc Marbodæo fortassis occasio data est scribendi Gagatem dæmonibus contrarium esse: quoniam Cacodæmon humani generis hostis infestus, serpens etiam in sacris litteris nuncupatur. Hæc igitur sunt, quæ peculiari & occulta proprietate maleficiis & occultis affectibus resistunt; quemadmodum & in manifestis morbis, pæonia comitiali morbo, hirundinum vstarum cinis anginæ, calculo hircinus sanguis, colico dolori cingulum e lupi intestino compactum, vulpeculæ pulmones asthmati, totius substātiæ dißidio & discordia, quam ἀντιπάθειαν nominant, aduersantur. Sed ea demùm remedia vsurpanda erunt, si simplex & solitarius morbus fuerit; hoc est si cum occulta pernicies inuaserit, purū fuerit corpus & integre sanum. Sin verò vel intemperie vel plenitudine, quam πληθώραν vocant; vel humoris vitio, quæ κακοχυμία dicitur, vel obstructione, vel alia causa præter naturam corpus laboret, non ante adferenda sunt remedia, quæ totius substantiæ cōtrarietate maleficia profligant; quam vitia illa summoueris iis remediis, quæ manifestis qualitatibus, de quib. dictum est supra, morborum vim & acrimoniam hebetant & obtundūt. Siquidem præsentibus his malis, occultæ medicamentorum facultates, quasi sepultæ franguntur & hebescunt: præclusisq; & impeditis viis, quibus iter est ad affectam sedem, eò non possunt integris viribus peruenire. Quapropter hæc mala statim per initia tollenda sunt, neglectisque propemodum maleficij propriis indicationibus, vnicuique illorum

conuenientibus remediis medicandum. Ac intemperiem quidem curabimus calidam refrigerantibus, frigidam calefacientibus; humidam siccantibus, siccam humectantibus: seruata semper contrariorum lege: sicut in libris methodi medendi præceptum est. Obstructionē verò expediemus detergentibus, incidentibus, & tenuantibus medicamentis: Humoris vitiosi exuperantiam, purgatione vacuabimus. Quod si plenitudinis signa apparuerint nec quicquam eorū repugnet, quæ sunt in venæ sectione obseruanda; sanguinem etiam per initia mittemus: nisi veneni suspicio adsit. Tunc enim non ipso statim initio vena secanda erit (alioquin venenum in venas traheretur, à quibus omni studio arceri atque excludi debet) sed post vomitus, & deiectiones; atque vbi nihil ipsius veneni in ventriculo & intestinis reliquum esse coniecerimus. Præterea reuellendis noxiis humoribus, quos dæmon vel maleficus homo in principes partes traduxerit; conuenient clysteres acres, & sudores prolecti balneis, æstuariis, guaiacinæ ebeni, Carcæ Parillæ, vel Chinæ decocto. Denique si fractura vel luxatione instrumentorum structura permutata fuerit: fracta vel luxata pars quam primùm erit in naturalem formam sedemque propriam reducenda. His ita constitutis, & vt vniuscuiusque status conditioque feret, accommodatis: tum demum erit ad occultarum proprietatum opem confugiendum. Hæc habui (Vir clar.) quæ de remediis naturalibus, quo modo mihi per mea occupatissima tempora licuit, differerem; quæ si via & ratione stabilita confir-

ntaeq; fuerint, non mediocriter conferent ad integram perfectamq; cuiusuis maleficij curationem.] Hæc ex doctissimi viri epistola instituto nostro commodissima nolui lectoribus non communicare; quibus hoc, qualecunque opus nostrum, quam vtilissimũ esse magno perè desidero.

Porro quod illis addam non habeo, quæ ad amussim tã dedolata & exasciata. Adscribã duntaxat de frequentissimo nostris temporibus maleficio paucula, ex eo quem paulò priùs laudaui Codroncho; qui de curatione sterilitatis & impotentiæ agens, præmittit quoddam spirituale & sacrum remedium: deinde subdit physica nonnulla. Prius ex Arabum schola desumptum, sed pium ac Christianum. Nempe quod Isaac Arabs consuluit, vt coniuges peracta peccatorum suorum confessione, sacratissimum CHRISTI Corpus, diebus solemnioribus potissimùm sumant reuerenter, & postea osculentur inuicem in osculo pacis, & sacerdos illis benedicat; & postquam exemplo Tobiæ triduò sese à venere abstinuerint, debitum coniugale persoluant. Quod si occulto DEI iudicio, vel aliquâ coniugum culpa, veneficium non soluatur; orationibus sedulis, ieiuniis, aliisque operibus piis vacare debent, ad missam sæpiùs confugiant, peregrinentur ac sanctissimæ Virginis, vel aliquorum sanctorum limina visitent, frequenter-

que peccata sacerdoti confiteantur, ac sacra vescantur Eucharistia, & exorcismis ab Ecclesia huic rei peculiariter dicatis religiosè vtantur. Quoad naturalia prorsus remedia sciendũ scribit; si aliqua manifesta qualitas in maleficio appareat, pharmacis aduersus eam efficacibus, & benedictione munitis tutò ac vtiliter vti posse. *Ideo* (inquit) *Cleopatra prodidit fel coruinum cum oleo sesamini mixtum, si ex eo vniuersum corpus liniatur, ligatos iuuare. Isaac scribit, quod si coniuges fel Zangarini piscis secum habuerint in paropside iuniperi; & antequam somnum capiant, eo super carbone posito fumigentur, omnia veneficia euanescere. Nicola. Florentinus laudat theriacam cum succo hypericonis exhibitam, & hypericon ad formam emplastri renibus appositum. Ioannes de Vigo ait quod picus auis assata vel elixata habet virtutem soluendi maleficiatos. Alij cum Plinio volunt abrotonum oleo illitum, & cum vino sumptum non parum prodesse. Deniq. generalia remedia hic prosunt quoq. fere omnia.*] Quibus ego omnib. illud Isaaci Christianum monitum semper præmittendum censeo. Nam quanta sit vis, & vtilitas remediorum Ecclesiasticorum sequens sectio demonstrabit.

Morale remedium videatur, quod Dionysius musicus Ægyptius prodiderat, Magiæ in rudes & malè moratos vim esse aliquam, in philosophiæ studiosos nullam. Sed hoc refellit Origenes, *lib. 6. cõtra Celsum.* nam

(vt

(vt scribit Maeragenes Apollonij Thianæi magicis præstigiis & ludibriis multi philosophorum capti fuere, etiam ex nobilioribus, & inter hos Ophitarum parens Euphranes.

SECTIO III.

De remediis supranaturalibus diuinis seu Ecclesiasticis.

HÆc sola carent omni peccato & periculo, & à Christo, vel Apostolis eorūq; successorib. fuere instituta: his, ante omnia vt vtantur homines, docendi monendique sunt. Hæc animæ prosunt semper, corpori nunquam nocent; sæpenumero à morbis & aliis maleficiorum noxis liberant, aut præseruant. Hæc sapientiores medici & Catholicè sentientes approbant, vt Ioan. Fernel. *lib. 2. de Abdit.* & Corn. Gemma *in Cosmocrit.* Bapt. Godronchus *libro de morb. venefic.* Andr. Cæsalpinus *Disquisit. de nat. dæmon.* & alij. Nec rarò cogitur dæmon à Deo, mendaci ex ore veritatem promere, & ablegare homines, ad hæc Ecclesiastica remedia, quibus ipse vapulet. *In valle quadam Cisalpina diœcesis Nouariensis destituebatur puella sensibus, sed & vmbrarū spectris, quas sibi videre videbatur, reddebatur attonita, ac similis stupenti: versabatur in vltimis finibus huius, de qua loquimur, vallis; mulier veratrix & saga, quæ carminibus profiteba-*

tur sanare, quæ apud alios insanabilia essent. magni ad eam concursus hominum consilij gratia & auxilij: & quanquam reclamarent nostri & scelus ostenderent, tamen illis abeuntib. adolescentulæ genitrix, affectu materno, filiam mittit, cōsulitq́; mulierculam de vmbris, & remedium petit laboranti. Tum maga, adducite puellam ad illos (homines Societatis intelligebat) qui nuper apud vos versabantur: ab iis petite opem. paret mater, filiam adducit itinere octo millium, idem exponit, ac responsum veneficæ: vtramq́; adhibita peccatorum confessione, sacro se corpore Christi cōmunire præcipiunt nostri: quo facto melius habuit adolescentula.] Bencius litteris Prouinc. Mediol. anni 1591.

PRIMVM est remediū in hoc genere *Vera & viua fides*, hoc est, charitate Dei & proximi vallata hoc scutum nobis præfert & præbet D. Paulus ad Ephesios scribens, [a] hanc loricam vt Thessalonicenses induant vrget; [b] hanc discipulis suis commendat magnus ille Antonius; Magna, *inquit*, dilectissimi aduersus dæmonem arma sunt, *vita sincera & intemerata in Deum fides*. Ioan. Niderius [c] ex Petri cuiusdam dictis quinq; remedia, vt efficacissima laudat. *1. habere fidem integram & Dei præcepta in charitate seruare. 2. se signo crucis & oratione munire. 3. ritus & ceremonias Ecclesiæ colere. 4. publicam iustitiam bene exsequi. 5. Christi passionem verbo vel memoria ruminare.*] de aliis postea dicendum. De primo, confirmat exemplo huiusmodi: *Cum* (inquit) *quidam male-*

[a] ad Ephe. 6. v. 16.
[b] 1. Thes. 5. v. 8.
[c] in Epit. Formicar. c. 4.

ficus, me inuocaret, vt quēdam inimicum suum vita priuarem, aut in corpore læderem grauiter, fulminis ictu, aut alio modo: vocaui ego magisterulū, id est, dæmonem; qui mihi respondit, quod neutrum facere posset: Habet, inquit, fidem bonam, & diligenter se signo crucis munit. idcircò non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo si libet, ei nocere possum.] Sic Cypriano Mago dæmon respondit, *se Christi fide munitis nocere non posse.*[a] In B. Ambrosium Iustina August. quendam maleficum nomine Innocentium immisit. hic postea palàm fassus, delegasse se dæmones qui Ambrosium interficerent, sed ne ad fores quidem domus, vbi manebat Episcopus accedere potuisse, eò quòd ignis insuperabilis omne illud ędificium communiret, à quo adhuc remoti vrerentur. Atque ita victas artes suas, quibus contra sanctum Dei Sacerdotem se aliquid efficerę posse arbitrabatur. *Lege Paulinum in vita diui Ambrosij.* Alia refert ad hoc probandum Thomas Bosius, *lib. 15. de Eccles. Notis. cap. 1. v. 5.* Sed sunt apud Patres alia magis accommodata. Narrat Cassianus, duos Philosophos magicis præstigiis & circumuentione dæmonum conatos Diuum Antonium perturbare; sed cùm irrito labore nihil penitùs præualerēt: *eo profecerunt*, ait, *tales tantæque eorum insidiæ, tanta magica arte quæsitæ, vt per hæc euidentissime comprobarent, magnam professioni Christianorum inesse virtutem; quibus illæ tam sæuæ tam-*

[a] Nazian. orat. in Cypr.

que potentes vmbræ; quas existimabant solem lunamque, si ad eas directæ fuissent, obducere potuisse, hunc non solùm nihil lædere, sed ne ad punctũ quidem, de monasterio suo valuerint * *perturbare.* Epiphanius *in hæresi Ebionæorum quæ est* 30. scribit conatus magorum, vt fœminã quandam Christianam in amorem pellicerent, & tandem quo pacto per crucis signum & Christi fidem superarit mulier: & claudit narrationem hoc epiphonemate; *quod non valuit incantantis vis, vbi erat nomen Christi & signaculum crucis.*] Cõfirmat experientia, fide Christianâ in Indiam, inuectâ, dæmonum præstigia, spectra, oracula vel planè, vel magna ex parte vbiq; sublata. Et quid Indiam memoro? proxima nobis Frisia est, scribit de illa Cornel. Kempensis, *lib.3 de orig. & situ Frisiæ, c.31.* Circa tempora Lotharij Imp. *erant passim in Frisia multa laruarum infernalium spectra; quæ, in paruo quodam supereminentis collis supercilio, subterraneum habebant specum, absque humana ope artificio præstigioso exstructum, in quo residebant quas antiqui vocabãt, Albas Nymphas, siue vulgari gentis sermone* Witte Wywen / *harum speciem adumbratam, non veram fuisse constat: quæ solebant nocturnos viatores, gregumq; & armentorum intentos excubiis, & puerperas cum infantibus sæpissime in abdita sua, & subterranea antra clanculum abducere; in quibus subinde subterranei murmuris sonus, atq; etiã vagitus infantium auditi sunt, & præterea etiam ingens fletus &*

* Num legend proturbare.

gemi-

gemitus hominum, & quandoque Musarum concentus & voces dubia aure colligebantur. Qua de causa magna fiebat custodia praegnantium mulierum, & paruulorum infantium, ne ab istis Nymphis infernalibus clam abriperentur. Quae omnes daemonum illusiones, post agnitum syncerum Dei Euangelium (erant enim tum Frisij Sabellij & Arij erroribus dementati) euanuerunt, & in nihilum redacta sunt. Scripsit enim S. Odulphus contra eiusmodi illusiones daemonum chartam de S. Trinitate, quam per Ecclesias & Parochias Frisiae sacerdotibus misit, vt in populo frequenter publice legeretur.] chartæ exemplar, quod est Catholicæ fidei quædam explicata professio, mox subdit idem Cornelius. *De mandatorum Dei obseruantia & vitae innocentiae*, quàm sint efficax remedium docere possunt D. Cyprianus ad Fortunatum, *de exhortatione Martyrij*, Lactantius *lib. 2. cap. 16.* & Ambr. Ansbertus *lib. 5. in Apoc. c. 11.*

P SECVNDVM, est *legitimus in Ecclesia Catholica Sacramentorum vsus*; vt pro nondum initatis *baptismus*. Nam docet experientia, eos quos constat nondum baptizatos à maleficiis liberari, per baptismum absolute collatum; eos quos probabiliter putamus non baptizatos, per baptismum sub conditione idem consequi. dixi probabiliter putamus non baptizatos: nam ex leuibus coniecturis id putare non sufficit, ne ad conditionale quidem lauacrum,[a] verbi gratia, tãtùm

[a] vide Sotum in 4. d. 3 a. 9.

quia quis noctu somnians ambulat vel maleficiatus est; hæc enim etiam baptizatis contingunt.

De baptismo, docet Ecclesiastica historia; Tyridatem Armeniæ regem, cùm Christianos Diocletiani tempore variis cladibus & damnis affecisset. Et Gregorium quidem in lacum luto & altitudine molestissimum fame enecandum misisset; Ripsimen verò virginem, recusantem illi obsequi, & socias eius Sanctimoniales plurimas, crudelissimè necari iussisset; mox Dei vindictam consequutam. Inuasit enim eum insania, qua planè dæmoniacè furebat, & mutata corporis figura in porcum, mentis emotæ, dentibus suas absumebat carnes. Cæteri quoque; qui eius facta approbarant milites, magistratus, & alij; in furorem redacti similia designabant, & ipsi in sues conuersi, vt vult Nicephorus, vel mente tantùm abalienati, vt censet Metaphrastes: tandem baptismi lauacro abluti corporis formā & animæ mentisque sanitatem receperunt, ipso illos baptizante, & hortante ad pœnitentiā D. Gregorio Martyre; non quidem illo Thaumaturgo, vt putat Scholiastes Nicephori; sed alio, vt docet Metaphrastes. Neq; hoc malū vlla arte magica (vt eruditus vir censuit) fuerat illatum, sed Deo vindictam per angelos malos exsequente: vnde patet, cùm ea vis fuerit baptismi, in dæmones maleficiorum

auctores, maiorem in ipsos maleficos & eorum opera futuram. Non est dissimilis narratio, Ioannis Villanei apud Thomam Bosium [a]; *Anno* (inquit) 1298. *Rex Tartarorum Cassanus, quē vocant alio nomine Magnum Cham, cum ducentis equitum millibus Syriam cœpit, & finitimas regiones: omnibus itaq; formidandus, petiit sibi vxorem filiam Regis Armeniæ, quod audisset esse pulcherrimam. Rex Christianus, tanti regis viribus exterritus, dedit. Illa post aliquod tempus è viro suo Cassano edidit in lucem partum tantæ deformitatis, vt rex maritus nullo modo illum veluti suum voluerit agnoscere: quod monstrum videretur. Vocat ad consilium primarios: de ipsorum sententia vxorem velut adulteram, partum veluti ex adulterio susceptum, vltimo supplicio adiudicat. Innocens mulier infelicitatem suam deplorans, ad preces confugit: ignara consilii, petiit vt sibi liceret baptizare, quē pepererat, data illi facultas ita tamen, vt adessent baptismo aliqui spectatæ fidei viri vna cum Rege, ne qua fraus fieret. Mira res. vbi baptizatus est puer, adeò venustus ac formosus apparuit: vt Rex, tanta re permotus, cum plurimis, nomen Deo dederit, & maximum Christianæ rei factum fuerit incrementum.*] *fusius idem narrat D. Antoninus p. 2. hist. tit. 20. c. 8. §. 9.*

[a] Villaneus l. 8. c. 35. Bosius l. 1. de Notis Eccl. c. 16.

Veniamus ad recentiores narrationes æquè certas. Pet. Chieza de Leon *p. 1. hist. Peruanæ c. 118.* miraculi plenā de spectris victoriam huic Sacramento à Deo tributam describit, ex quo fideliter narrabo. Prope An-

zermam, loco, cui nomen Pirsa, imperabat regulus cui frater florenti ætate erat, quem nominabant Tamracungam. Iuuenis hic mire baptismum sitiebat: ea causa Christianos adire cupiebat; sed miris eum visis dæmones perterrefaciebant. Offerebant se soli videndos, olidarum auium specie, quas Auros, nuncupant. cernens iuuenis dęmones sæuire, accersiri Christianum in vicinia degentem iubet. Venit ille non segniter, & intellecta reguli voluntate, crucis signum fronti eius impressit. Hoc magis irritari hostes illi, & sæuiori specie se inferre. Videbat solus Indus: Christianus nihil nisi saxa cadentia, & dæmonum sibila sentiebat. Aduenit tum commode eo loci Pachec⁹ quidam Hispanus, & se socium addidit Christiano alteri in discrimen. His cernentibus Tamaracunga trepidabat vehementius, & exalbescebat metu, quin & per aërem raptabatur: id omnes videbant, & ipsum quidem querentem gementemque, illos vlulantes sibilantesque excipiebant auribus. Semel cum Indus poculum vino plenum manu teneret: en tibi vas in aëra efferri, & vino vacuum reddi: mox vinum in illud ex alto refundi: & formidine plenum Indum veste vultum faciemque cooperire, ne horrenda illa spectra in oculos incurrant. Sic tecto faciem, non remotis vestibus, nihilominus cretam in os ingerebant, vt obstructo spiritu fauces præ-

focarent. Tandem Christiani, qui continuè interea Deum orarant, statuere in vrbem Anzermam eum deducere, vt ibi salutari lauacro tingeretur. Dedere se Comites viæ plures trecentis Indi; sed adeo pauidi, vt ad Principem baptizandum propiùs accedere non auderent. Venere simul omnes ad iter impeditum & præfractum: ibi hostes humani generis nitebantur abripere in aërem, vt præcipitarent: sed ille valida voce Christianos orabat, vti suppetias venirent. accurrere, & in medium agmen suum, recedentibus metu Indis, recepere, & cingentes eum funibus, funes cingulis suis alligauere: atq; ita medium stipantes simul incedebant, manu tres cruces præferentes, nunquam intermissis pro liberatione & salute miseri precibus. Ne sic quidem omni molestia liberi processere. Sæpe illum terræ adflixere hostes: & in viæ cuiusdam accliuui ascensu, vix manibus eleuare in aërea volentium & necare nitentium extorserunt. Vt ventum Anzermam, in Pachieci domum; Christiani, quotquot in oppido, conuenere; ibi omnes cernere crebro grandine de tecto lapides deiici, & audire sibillantes, clamantesque dæmones, solemne illud quo soliti Indi Martem lacessere; HV, HV, HV, ferociter, & crebro celerrimè ingeminatum. Mortem dæmones intentabant, nisi voluntatem baptismi abiiceret: cõtra Christiani Deũ obse-

crabant, ne dæmones permitteret erepta corporis vita Indo animæ vitam impedire. Gliſcente deinde ſaxeo imbre, templum petiere Ibi, quia ſtramineum erat, Euchariſtia non aſſeruabatur. Aiebant nonnulli, ſe ante ingreſſum neſcio quos inambulantes audiuiſſe. Vbi templum apertum, & cum Indo ingreſſi cæteri, cernebat Ind⁹ dæmones terribili ſpecie, ſed capite deorſum terram ſpectantes, pedibus ſurrectis: cumq; Frater Ioannes ordinis B. Mariæ, pararet eum baptizare, non viſi vlli Chriſtianorum dæmones, in omnium oculis, Indum eripiunt, ſuſtollũt in altum, & capite deorſum, vt ipſi erant, ſtatuunt. Chriſtiani tum fide freti, alta voce, IESV CHRISTE ADIVVA NOS inclamantes Indum extorquent retentantibus, & iniecta collo ei⁹ ſacra ſtola aqua luſtrali aſpergunt. Attamen adhuc in templo ſibila, fremituſq; audiebantur; Tamaracunga dæmones cernebat, & alapis frequentibus cædebatur, adeò vt & pileum quem obtendebat oculis, ei excuſſerint; & in faciem ab iis conſpuebatur ſaliua fætida. Hæc nocte accidere. Orto mane monachus ſacris veſtibus induitur, vt incruentum offerat Sacrificium. Vix miſſam inchoarat, ceſſarunt ſibila, fremitus vlulatus, ſtrepitus, deſiit Indus vexari. Peracto Sacrificio, Tamaracunga cum vxore & liberis baptiſmum flagitat; quo percepto, fide robuſtior & audacior factus; ſe iam

Chri-

Christianum asserit, experiri velle, quid hostes possent. Solum sinerent periculum facere. Solum non ausi aggredi. lætus ter quaterve per templum obambulans clamabat, gaudium non capiens, *Christianus sum, Christianus sum*, vt vidit se immunem, & victorem, domum rediit: nec quicquam amplius molestiarum sensit. Tanta vis baptismi fuit.

In Bungo anno 1596, *erat fœmina gentilis à dæmone obsessa, huic indicatum est à dæmone liberari non posse, nisi fiat Christiana: cum illa annueret, & iam se ad baptismum compararet, nocte insequenti dæmon ei dissuasit, ne fieret Christiana, dicens: hactenus tanta familiaritate, tanto tempore mihi es coniuncta, & nunc me deseris? non abibis profecto inulta. dormienti itaque, nec sentienti, abscidit capillos, vno tantùm capillorum flocco relicto. Illa vero cum summo mane deprehenderet sibi ademptum capillum, & arundini lecto oppositæ implexũ: calcar ea fraude sibi additum putauit, vt citiùs aduolaret ad baptismi antidotum: quod & factum est: atque eo suscepto mansit ab omnibus dæmonis molestiis immunis.*] *sic P. Lud. Frois in litt. Iapon. illius anni.* Ex eodem sunt sequentia.

In Ciazzurana insula gentili adolescentulo octodecim annorum se crebro visendum offerebat canis ingens, horribilis, & rufus: qui eum alloquebatur, & per montes in loca abditissima deducebat, detinens eum ibi biduo, vel triduo, atque impellens, vt se manibus sublatis adoraret, aliaque scriptione indigna faceret. Adolescens miser, videns se tantas

molestias à capitali humani generis hoste perpeti, tandem profugium habuit ad Ecclesiam, doctrinam Christianã audiuit & didicit, baptismi sacramento CHRISTO *deuinctus, ac de cætero nunquam à Tartareo illo cane diuexatus.*]

Bungi circa annum *1540. quidam ancillam habebat dæmoni familiarem. Nam dæmon ad eam accedens vulpis figura singulis noctibus domo educebat. Verum per baptismum suscepta fide, ab hoc spectro liberata est. Litteræ Iaponicæ illius temporis.* Tantum dæmoni detrahitur veræ fidei susceptione. cui rei firmandæ adiiciam ex Rhenanæ prouinciæ gestis aliud.

Anno 1583. *Herbipoli ædes erant cuidam parocho non procul ab vrbe, siue malo dæmone, siue præstigiis infestæ. Narrabat ipse parochus domesticiq; propinqui, quidquid erat in ædibus magno impetu ad terram adfligi, ardẽtes præterea faces, easq; plurimas in conclaui, quo nulla adspirabat aura concluso, anhelitu vno restingui: lectos cubãtibus, puluinos ceruicibus vi summa subtrahi: plerisq; domesticorum sic præcludi fauces, vt præfocari viderentur: deniq; multa & adspectu & auditu tetra in ea domo fieri solita. Parochus tristis, cõsiliiq; inops nostros adiit, commemoratisq; quas pateretur iniurias, Sacerdotem aliquem cuius præsidio tueri se posset, à Rectore poposcit. Datum est vni negotium, q cum ieiunus sub vesperam eo se contulisset: vix intra limen pedem intulerat, cum ea ipsa quæ audierat intuetur, ipso cum comite inspectante parieti est impacta scutella, tanta vi, tantoq; impetu iaculan-*

tis, vt eos, qui aderant metu propemodum exanimarit. Pater omnes bono animo esse iussit, hortatusque parochum, vt ad expiandum animum se compararet: ipse superpelliceo stolaq; indutus in superiore ædium parte, vbi plærũq; tumultuari assueuerat dæmon, ascendit. Hic vsitatis Ecclesiæ religionibus ad dæmones fugãdos adhibitis, cũ responsum daretur nullũ, nemoq; Sacerdotis voce prouocatus adesset: redit ad exhortandos domesticos, præcipueq; ad hæresim abiiciendum, expiendaq; confessione peccata: tũ lustratis rite sedibus, ad collegium non sine magno animorum fructu reuertitur. Constat enim multos ab hæresi restitutos, Ecclesiæ, & ædes illas omni superiori molestia, vt testatus est postea parochus, liberatas.] Fuit eodem tempore Monachii in Bauariâ quidam adolescens Iudæus, XXII. natus annos, communi omniũ gratulatione in ipsa Gymnasii aula baptizatus. *huic miras sæpe dæmon instruxit insidias: & quo magis vrgebat ille baptismũ eò hic impugnabat vehementius. nudũ pene de nocte eiecit ex ædibus, interdum etiam fauces illi premere, nonnunquã eum visis spectrisq; terrere, vt de mente illa deiiceret, consueuit. Vult⁹ dæmonis adeò fœdi, vt negaret adolescens parem sibi vllum videri iis imaginibus cruciatũ. Pridie eius diei, quo baptismate lustrandus erat quoniã eo demũ die de victoria dæmonis agebatur, multò eũ vehemẽtius inuidus hostis exercuit: ita vt is ne à plurib. quidẽ contineri loco posset. Vt a. vi baptismatis Christi membrum effectus est, cõtinuo fractus & debilitatus dæmon fuit.*]

Non dissimilis vis est *Confirmationis*. testatur enim Lactantius gentilium sacra litare non potuisse, si assisteret Christianus aliquis sacro chrismate delibutus; & sic huius virtute Sacramenti dæmones fugari solitos, ne possent in visceribus hostiarum futura depingere vel consulti responsa reddere. [a] Et narrat Prudentius ipsi apostatæ Iuliano id accidisse, & omnes magicas eius artes, sic irritas factas, vnius Bataui spiculatoris Chrismate signati præsentia:

[a] lib. 4 diu. inst. c. 27.

Principibus tamen è cunctis non defuit vnus
Me puero, vt memini. & postea
Forte litans Hecaten placabat sanguine multo,
Cũ subito exclamat, media inter sacra, sacerdos
Pallidus. en quid ago? maius, Rex optime, maius,
Nescio quod Numen, nostris interuenit aris.
Accitas video longe dispergier vmbras.
Territa Persephone vertit vestigia retro,
Exstinctis facibus, fractu fugitiua flagello.
Nil agit arcanum murmur, nil Thessala psunt
Carmina, turbatos reuocat nulla hostia Maneis.

Et postea causam exprimit turbati Sacrificii & artis irritæ.

Nescio quis certe subrepsit Christicolarum
Huc iuuenum. genus hoc hominum tremit in-
(fula, & omne
Puluinar Diuum lotus procul absit & vnctus:
Pulcra reformatis redeat Proserpina sacris.
Dixit, & exsanguis collabitur, ac velut ipsum
Cerneret exserto minitantem fulmine Christũ.

Ipse quoque exanimis posito diademate Princeps
Pallet, & adstantes circumspicit. ecquis alumnus
Chrismatis inscripto signaret tempora signo:
Qui Zoroastræos turbasset fronte susurros.
Armiger è cuneo puerorum flauicomantum,
Purpurei custos lateris, deprenditur vnus:
Nec negat, & gemino gemmata hastilia ferro
Proiicit, ac signum Christi se ferre fatetur.
Prosiluit pauidus, deiecto Antistide, Princeps
Marmoreum fugiens nullo comitante sacellum;
Dum tremefacta cohors, dominique oblita, supi-
(nas
Erigit ad cœlum facies, atque inuocat IESVM.

Nec ocio multo, nec labore opus Scholiastæ Prudentii, ad narrationis huius de Iuliano confirmationem apud varios inueniendam: quam illi suggerebat vnus *Orat. 1. in Iulianum* Greg. Nazianzenus.

R̃ Aliud accipe narratum à Cantipratensi his verbis: *venerabilis Bonifacius quondam Lausanensis Episcopus, me audiente, tale quid recitauit. Erat in quadam villa cæcus quidam qui vaccas totius villæ in pascuis custodiebat, repellebat à frugibus, & ad certa loca pascuis vberiora ducebat: &, quod maioris erat prodigii colores, & statum singularum vaccarum specialiter discernebat. v. g. vt si vaccam coloris talis ab eo petiuisses sine difficultate vaccam talem tibi apprehensam in cornibus obtulisset. At locum autem cùm quidam Episcopus aduenisset, & de cæco audisset talia, & probasset, quæsiuit ex eo, sic confirmationis sacramentum ab*

Episcopo suscepisset, at ille: non inquit. Nec mora, Episcopus cæcum confirmauit, & mox ab eo vaccarũ discretio est ablata, quoniam dæmonum operatione & ministerio hoc fiebat.] l.2. Apum c.57. par.33. vides vim sacræ vnctionis in disiiciendis Satanæ machinamentis?

De *exomologesi & peccatorum confessione*, breuiter hæc accipite. Circa annum 1591. Pontimussi *puer erat nobili magis pollẽs genere, quam domo opulenta: compingitur in aulam parentum iussu à gymnasio abstractus: sed mobilitate ingenii, cum recursaret desiderium vitæ prioris, statuit inter lixas calonesq; versari potius in castris. iter ingresso atra viri species occurrit in serica veste: qui interrogans causam tristitiæ, pollicetur remedium. Verùm, vbi ego te adiuuero, ecquid erit præmii? At puer. Vt totum (inquit) me excutias ne teruncium quidem reperias. subiicit alter. da te mihi modo: nulla tibi cupiditas frustra erit. existimauit puer se in seruitium expeti: postulat tempus deliberandi. ille contra, onerare promissis ingentibus, vt vel puero tanta iam vaniloquentia mira esset. Suspectare cæpit, num in figura hominis lateret cacodæmon. Mox cum tacitus totum eius corpus emetitur oculis, sinistrum pedem animaduertit cum bifida vngula ac deformi: statim cohorruit, & (qui mos recte institutis in metu repentino)* IESVM *ingeminans* CRVCIS *signo armat frontem: eodemq; puncto sæua species euanuit. Tertio post die ad suos reuertenti eadem imago se offert, & proditur pedis eadem nota. Quærenti vtrum captũ esset consiliũ,*

respondit puer sibi domino opus non esse. Rogatus quo iret, vrbem nominauit. tum dæmon ante eius pedes crumenam iacit sonantem, in qua triginta quadragintaue Flandrici nummi (ex his reperti postea inaurati duodecim, recentes diceres & asperos, veluti ab adulterantibus monetam: nam æreos fuisse ignis ostendit) tum puluerem in linteo perniciałem tradit, cuicumque subita morte tollendo. addit cōsilia ad turpes libidines, & admonita, ab Piacularis *vsu* aquæ, *& ab adoratione* consecratæ hostiæ *(quam contemptim placentulam appellabat) abstinendi: eam blasphemiam dum auersatur puer animo pio, simulque veretur, ne obtorto collo stranguletur à monstro, salutarem* crucem *imprimit pectori, statimque magno impetu alliditur ad terram: nec nisi post semi horam exsurgit: mox matri redditus scholæque &* sacra confessione *expiatus, è laqueo venantium, metuque ereptum se esse diuina ope gratulatur.] Becius in litteris Prouin. Franc.*

Si quis malit vetusta: sic scribit Hector Boëthus *l.8. rerum Scoticarum,* Anno Christianæ salutis sexto suprà octogesimum millesimũ & quadringentesimũ, *nauigantibus è Phortea æstuario in Flandriam negociationis causa, tanta suborta est ventorũ vis, vt velis, malo, armamentisque ruptis, nauique fœde inter tumentes vndas iactata, certissimam mortẽ cuncti exspectarent. Nauicularius tantam, tamque insolitam aëris inclemẽtiam eo tẽporis demiratus (suberat n. solstitiũ æstiuũ) cũ id nõ siderũ: sed malorũ dæmonũ, qui hominibus semper sũt infesti, insidiis magnis tribueret clamorib.*

reddita est vox ex ima naui mulieris se misere incusantis, quod incubo humana sub effigie, qui cum per multos anteactos annos habuisset consuetudinem, iam tum fuisset commixta, & ab eo subacta: mari ergo celerius se tradendam, vt ipsa pereunte, quæ tanti mali imminentis causam præstitisset, cæteri Dei benignitate permanerent incolumes. Accedens ad lacrymantem fœminam iubente nauicula- rio sacerdos, eius atq; cæterorum saluti consulendi causa, crimen iam palam fatentem, horrentem scelus, vehementer alto ex pectore suspiriis indicibus, pœnitentemq; facti, pie est hortatus, ne sibi deesset: cui certo cognosceret Numinis fauorem adesse. crimina lacryminis ac animi pœnitudine deleri. Tantam miserentis Dei clementiam esse erga mortales, vt, altius vel in malorum profundum lapsos, resipiscentes, nonnunquam ad maiorem longe, quam vnquam ante habuissent gratiam, recipiat. Media pii Sacerdotis adhortatione: cum, multis suspiriis, mulier admissum facinus deploraret, cunctis visa est atra nubes e nauis sentina prosiliisse, ingentiq; sono, flamma, fumo, atq; fætore, sese deiecisse in mare. Sedatum est inde cælum, &c.] Aut si ne hoc quidem satis vetulum: audite Hincmarum Archiepiscopum Remensem, qui his vtitur verbis; *si per sortiarias*, ait, *aut maleficas, occulto, sed nunquam iniusto, Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur: hortandi sunt, quibus ista eueniunt, vt, corde contrito & spiritu humiliato, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis suis duram confessionem faciant, & profu-*

sis lacrymis, &c. [a] *Beda* quoq; illud Christi dæmonem interrogantis explicans; *Quod est nomen tibi?* sic scribit; *sed & nostri temporis Sacerdotes, qui per exorcismi gratiam dæmones eiicere norunt, solent dicere, patientes non aliter valere curari: nisi in quantum sapere possunt, omne quod ab immundis spiritibus visu, auditu, gustu, tactu & alio quolibet corporis vel animi sensu, vigilantes dormientesue pertulerint, confitendo patenter exponant. Et mox hoc idem exemplo confirmat ex relatione cuiusdam sibi vicini presbyteri: quondam religiosam fœminam à dæmonio curare cœpisse, sed quamdiu res latebat, nihil apud eam proficere potuisse. Confesso autem, quo molestabatur phantasmate, mox & ipsum orationibus, cæterisq́, quæ oportebat, purificationum generibus effugasse.* [b]] *Ioannes Diaconus* tria narrat exempla eorum qui à dæmone possessi, mox vt peccatum B. Gregorio confessi; pœna peccati se liberatos sensere: & eorum quidem vnum cùm octies negasset, octies sic à dæmone, renouata vexatione tortum, nona demùm vice, qua furtum fassus, percepta pœnitentia penitùs fuisse redditum immunem [c]. *Petrus Venerabilis*, abbas Cluniacensis cùm narrasset horrendam monachi cuiusdam à dæmone vexationem, neq; eam oratione, & aquæ lustralis aspersione tolli potuisse, grauiter & verè subiungit; *sed ne miretur aliquis, benedictæ aquæ aspersione dæmonem non fugatum, agnoscat tabe interiùs latẽte, vnguẽta exterius adhibita ni*

[a] c. si per sortiarias 33. q. 1.

[b] in c. 8. Lucæ col. 315.

[c] l. 1. vitæ D. Grego. c. 11. 12. & 13.

hil proficere posse. Tabem autem voco lethale peccatum, quamdiu in interiorib. quibuslibet latuerit, nullius exterius sacramenti perceptio ei prodesse poterit [a].] Hortatus illum ad confessionem omnium peccatorum faciendã Abbas: postquam confessus, vexatio prorsus desiit. Cæsarius narrat, Bonnæ quendam Sacerdotem pessimæ vitæ, laqueo eã abrupisse: eo mortuo, concubinã pœnitentiæ desiderio, monasterium ingressam; sed, Dei permissione, ab Incubo dæmone sæpiùs ad flagitium importunè sollicitatam; *crucis signo & aqua benedictæ aspersione* repulisse: sed cum rediisset, *Angelica salutatione* deuotè recitata, longiùs velut sagitta ictum fugisse. Neq; adhuc dum finis: donec purè omnibus vitæ maculis *confessione* expurgatis, abiit importunus procus nunquam rediturus [b]. Eadem per acta Leodiensem quendam, molestissimis succubi dæmonis ludificationibus testatur ereptum Niderius *in Formicarii Epitoma*. Sed illustrius est, quod auctor Anonymus, sed fidei certæ de B. Catharina S. Brigit. filia tradidit; eam cum Neapoli versaretur, cuidam Nobili viduæ narranti, filiam ab nocturno dæmone grauissimè infestari, optimè consuluisse. *His auditis* (ait) *valde illarum vicem dolebat Catharina, & tacite legens secum semel Salutationem Angelicam* (*vt semper erat solita: cũ de rebus spiritualibus consuleretur*) *saluberrimum eis consilium impertiit. Primò, vt puri sua peccata cõ-*

a l.1. miraculor. c. 6.

b l.3. mira. c.13.

Theod de Apold. l.6. vit. D. Domin.

fite-

fiterentur. Aiebat enim ob peccata in confessione celata, plerumq; id genus illusiones accidere. Deinde vt nudis pedibus, & absq; lineis indusiis cum omni humilitate continuis octo diebus irent ad templum S. crucis, & ob reuerentiam passionis Christi coram imagine ipsius à cruce pendentis legerent septies Dominicam orationem & Angelicam Salutationem. Addebat vero se quoq;, licet indignam, ex commiseratione libenter pro ipsis Deum rogaturam. Fecerunt illæ quod iussæ. & octauo die liberatæ fuerunt. [*Sur. to. 2. Mart. 22.*] vbi Nota Lector dierum continuationem petitam, quia continuata pœnitentia solet esse feruentior, quàm interrupta: numerum verò additum: nō fiducia numeri· sed vt fœminæ illæ certi aliquid per modum spōtaneæ pœnitentiæ ex Sanctę consilio susceptæ pręstarent: sic etiam D. Dominici tempore Reginaldus, *Confessionis* beneficio quendam fratrem, quem dæmō pede apprehensum p tēplum raptabat, liberauit. [*Theodoricus de Apoldia lib 6. vitæ D. Domin. c. 3.*] Sic & S. Athanasia abbatissa mulierem eripuit à vexatione mali dæmonis. [*Metaph. 14. August.*] sic abs quodam ob cupiditatem vindictæ, dæmonum à legione vexato, diram hanc pœnam S. Arnulphus Episcop. Suessionensis depulit, vt elegāti stilo describit successor eius Lisiard⁹ *vitæ Arnulphi c. 24.* Sed subdamus iterū quædam recentiora. In Austria (nondū anni sūt decē) *vir nobilis magno quodā & furori*

proximo amore distinebatur, vt nullum eius, neque humanis neque diuinis admonitis, faceret finem: ita vesano completa igne torrebantur tota præcordia: hac ratione furere desiit, terrore diuinitus incusso. Leuicula correptus febri, cum iaceret noctu lecto affixus, ante se videre visus rhedam flammiferam subiectumque equum flagrantem igne: tum rhedarius, informe monstrum, tætrumque atque ipso (vtar verbo ipsius) malo dæmone truculentius, quo nihil terribilius mortalium timori est. Quid cessas, inquit? Quin conscendis currum dignum promeritis tuis? horruit miser subito pauore defixus: tandem recepto animo corripit gladium proximum lecto, vibratque, vt subueniatur interim magna voce domesticos inclamans. trepidi accurrunt famuli, domusque tota sopore discusso: quinetiam exciti vicini nonnulli, quærentes clamoris causam: dein prætexentes impositum fuisse auribus oculisque formidini alleuandæ. Verùm cùm fremeret adhuc esse in conspectu, nec finiretur metus, insinuaret se potiùs in pectora aliorum, intempesta licet nocte venitur ad collegium: mittuntur duo, qui lustrali aqua, crucis signo, & in cera consecrata imagine agni timorem tantisper leniunt, dum affirmaret æger dæmonem abscessisse in præsens minaci vultu, sæuæque iræ manifestum: detectis deinde peccatis, turpi perinde amore: quam tristi animum terrore liberauit.] *Litteræ Austriæ 1591.*

Eodem tempore in Bauaria, *mulier ærumnosa, leuitate naturæ, siue grauitate ærumnæ: implorato dæmoni sese deuouit, vt opem ferret: & tũ*

quidem non sensit præsentem, verùm in potestatem vt rediit ex mœrore, dedit pœnas iacti verbi, terroribus non tantum pauida, sed & verberibus tunsa: vt etiã ab aditu nostri templi prohiberetur, virgarum quas sola ipsa conspicabatur intentu: Cùm rem narrasset matronæ cuidam adducta ad sacerdotem nostrum, ab eoq; Confessione purgata est, omnique molestia liberata, cerea cœlestis agni imagine ad collum appensa. Idem remedium alteri fuit eodẽ morbo laboranti. Votum alia virginitatis & monasticam vitam, cum incestis nuptiis mutarat propinquorum impulsu. non impune. nempe coniuncta est, cum viro nequam, neq; deserebatur vnquam ab angore conscientiæ: ita misere viuebat. cùm affligaretur aliquando his curis, & careret solatio, domo egreditur: mox dæmonem cum ingenti terrore conspicit, fugatq; Cruce obiecta. sed confestim tamen, non secus ac furiis icta, quoduis facinus immane meditatur. intermicabat in his tenebris aliquid lucis. confugienti ad preces, vt ad exortum Solis nebula, timor abscessit, subit cogitatio confessionis, & recordatio fidei violatæ: nimirum hoc seminarium mali cum accessisset ad ædem, multò magis cùm perrumpere conaretur ad Sacerdotem à confessionibus, retrahebatur quasi manu iniecta: donec tandẽ aliorum auxilio exemploq; & seipsam & malũ dæmonem vicit.] Litteræ German. super. in iisdem & illud expressum; *in Vindelicis malefici quidam homo ingenii & audaciæ prõptæ, multa de morituris, distantibus, quantumlibet locis, vaticinabatur, ludificante diabolo: à quo cum singulis pene noctib.*

exerceretur, incitabatur interdiu oblata specie augustiore, ad grauiora flagitia. Fluctuabat miser, & iam vulgò miserandus: sed, Deo adspirante, miseriarum tandem perfugium in portu confessionis inuenit.] *Ibidem.* Vide etiam dicta ex Gaufrido, *sup. tom. 2. p. 57. A.*

De Venerabilis *Eucharistiæ perceptione* reuerenti ac debita vetusti quoque patres id vnanimiter contestantur. Cassianus de quodam à dæmone, nocturnis illusionibus, grauiter infestato, meminit; qui cùm, Seniorum cōsilio, medicina huius salutaris remedij vsus fuisset; *ita omnis diabolicæ tentationis scena detecta est, vt mox virtute Dominici corporis protegente, illa præteritæ illusionis consuetudo cessaret.*[a]] *B. Prosper*; Nostris quoque temporibus, (inquit) Aspere VI. Cos. *Carthagini constituto, hoc signum diabolicum monstrosumque, quod illic accidit, quis illius patriæ ciuis ignorat? Quædam iuuencula Araba natione, ancillæ Dei habitum gestans; cùm in balneo lauans simulachrum quoddam Veneris impudice aspiceret, & seipsam, eique se consimilans, domicilium se diabolo præbuit. Statim ille leo qui rugiens circuit, quem quærebat inuenit. Meatus igitur gutturis eius occupans, nullum cibum, nullumque potū traijciens per septuaginta ferme dies totidemque noctes, ieiunium sibi diabolus ex capto possessoque vase exhibuit. Hoc monstrum parentes puellæ, per tot dierum spacia auferri posse sperantes, dum iuge malum vlterius tolerare non possent, simul cum filia sese ingesserunt sacerdoti,*

[a] Colla. 22. c. 6.

quæ

quæ acta erant fideliter intimantes. Hoc tantùm puella fatebatur, auem quandam noctis medio apparere, quæ sibi ore, nescio quid, infunderet. Stupor tunc inerat cunctis videre puellam nullis indiciis diuturni ieiunij fœdatam, nullo pallore seu tabe, vel debilitate confectam: quin potiùs robustam succo viscerum, moleque membrorum. Cumque incredibilia viderentur, quæ dicebantur, habito cõsilio, in monasterio puellarũ, in quo reliquiæ S. Stephani sitæ sunt, sacerdos puellã simul & præposito commendauit. Illic primò tantum die apparuisse illam auem asseruit, sibiq; increpasse; quòd neq; fame neque siti compulsa illum appeteret locum, quo sibi accedere non liceret. Per duas sane hebdomadas nihil cibi vel poculi sumens in monasterio mansit. Accidit autem vt quintusdecimus Dominicus illucesceret dies, ascendente nobiscum sacerdote, vt matutinum illic sacrificium solitò offerretur. puellam præpositus ad altare perduxit, eo incessu & habitu, quo solent rubore perfusæ ex epulis poculisque mulieres aduenire. Sed vt se illa prostrauit altari, clamore fletus sui cunctis astantib. gemitus lachrymasq; induxit; quibus tantum malum auferendum plebs Dominum exorabat. erat enim iam indecens murmur in populo. Peracto itaq; sacrificio, cùm eadem inter cæteras, breuem particulam corporis Domini tinctam à sacerdote perciperet, semihora mandens traiicere non valuit, nõdum illo fugato, de quo dicit Apostolus: Quæ consonantia Christi ad Belial: & iterum; non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorũ. non potestis mensæ Domini participare, &

mensæ dæmoniorum. Manu igitur faciem eius sustentante Sacerdote, ne sanctū proiiceret, à quodam Diacono suggestum est, vt calicem salutarē gutturi eius Pontifex applicaret. Quod vt factum est, statim vt locum illum, quem Diabolus obsederat, Saluatoris imperio reliquit, Sacramentum, quod ore gestabat, cū laude Redemptoris transglutisse puella clamauit. Hinc lætitia, hinc voces in gloriam Dei, quòd post octoginta & duos dies, diabolo expulso, puella de potestate fuerit eruta inimici.] Hacten⁹ [a] Prosp. D. Bern. [b] aliam personā super caput eius posita Eucharistia liberauit ab eodem hoste generis humani. Mediolani in Ecclesia S. Ambrosij adducta ad eum fuit mulier multis annis obsessa sicq; deformata, vt mōstrum, non femina, videretur. Conuersus ad populum, iussit omnes attentiùs orare: *Missamque iussa prope altare constituta fæmina teneri, auspicatus; quoties de more sacro salutarem hostiam signabat toties ad mulierem quoque conuersus, eodem signo crucis edito Spiritum nequam athleta fortis impugnat. Expleta autem oratione Dominica efficaciùs hostem aggreditur. Patenæ siquidem calicis sacrum Domini corpus imponens, talia loquebatur: adest ille, qui pro nostra salute passurus; nunc, inquit, princeps mundi eijcietur foras. Hoc illud corpus, quod de corpore virginis sumptum est, quod in stipite crucis extensum est, quod in tumulo iacuit, quod de morte surrexit, quod videntib. discipulis ascendit in cælum. In huius ergo maiestatis terribili potestate, tibi spiritus*

[a] de demi. temp. c. 6.
[b] li. 2. eius vitæ. c. 3.

maligne præcipio; vt ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deinceps non præsumas. Cumq; eam inuitus deserens, & manere vltra non valens atrocius afflictaret, tam magnam iram, quã modicum tempus habens: rediens pater sanctus ad altare fractionem hostiæ salutaris rite compleuit, diffundendamq; in populo pacem ministro dedit, & confestim pax & salus integra reddita mulieri.] Hactenus Guilh. Abbas *d. lib. 2* Ioan. autem Molinetus *in Chron. Belgicis, an. 1450.* describens molestissimã multorum annorũ vexationem, quam ꝓpter vnius (quæ diu dæmonis succuba fuerat) Nonne peccatũ, in innocentes virgines socias eius Quercetenses Deus satanæ permiserat: narrat multos ex illa legione, quæ religiosas inuaserat, & se Hierarchiæ Seraphinorum fuisse gloriabatur, hoc remedio pulsos ex Energumenis. Cùm enim Decan⁹ Cameracensis, vir doctus & probus vna cùm aliis exorcistis accederet, *peracta sacra cõmunione; viuificam hostiam, non ferens, subito dæmon exclamabat: Ah, satis probe armati acceditis! panemne illum sumpsistis. Quem panem ais improbe? inferebat Decanus. Si nihil est aliud, quam panis; maneto in hoc corpore obsesso. sin autẽ vt nos credimus, verũ est corpus* IESV CHRISTI, *Saluatoris nostri; iubeo, cõfestim fuge ex hoc corpore, nec vllam ei amplius molestiã aude exhibere. Quo dicto (rem miram) energumena, vt magno leuata fasce molestiæ, confestim respirare, & alta voce* IESVM *vocare cœpit. Quod idem omnes faciebant cætera,*

quando dæmone expulso liberabantur.] Hæc Molinet[9] scriptor eius temporis. Cui simile nostris temporib. Laoduni in Belgica accidisse, tàm norunt Caluinistæ; quorũ aderant multa millia; quàm fremunt & rumpuntur.[a] *B. Auxentius Abbas* discipulum habebat nomine Basilium: hunc dęmones adeò malè multarunt, vt pro exanimi, corpore toto saucius & confractus ad Auxentium curru delatus fuerit. *Abbas iussit eum surgere, & venerandum corpus & viuificum sanguinem domini nostri* IESV *Christi sumere, & statim reuerti in locũ suum. abiit, nec ampliùs tentator eum aggressus.*][b] Superat omnem admirationem, quod de Guidone de Lachiâ memorat Bern. Luxemburgicus *in Catalogo hæretic. litt. G.* hunc in Episcopatu Brixiensi ita simulasse sanctitatem, vt pro altero S. Ioanne Baptista à populo haberetur. sepultus itaque fuit perhonorifice. Post mortem certis testimoniis inquisitores deprehenderunt hæreticum fuisse. quare de Consilio Episcopi, & aliorum prudentium assessorum, sententiam tulerũt, cadauer exhumandum comburendumq;. Exhumatur adstante populo & ossa proiiciuntur in ignẽ. sed ecce tibi statim dæmones (qui à nullis cernebantur) illa ex rogo eleuant, & in aëre suspensa tenent. Inde nata populi indignatio. exclamant, occidantur Episcopus & Monachi, qui stimulati liuore sancti viri ossa comburere conati. Quid cessamus? Deus

[a] liber exstat de Nicolaæ Obry obsid. & dæmonis per venerabilem Eucharistiam expulsiõe: olim non semel Parisiis, nunc hoc anno 1598. Leodii apud Houium editus. testatur & Taius in Energumeno.

[b] Sim. Metaphras. in vita S. Auxentii. 14 Febr.

id sibi

id sibi non placere demonstrat. Extimuit Episcopus: sed Inquisitores eum adhortati sunt, Ad missam celebrandam ipse se accingeret: Deum potiùs miraculum facturum, quam fidei causam sinat in periculo versari. Missa fuit, de B. virgine: vbi ventum ad corporis Dominici eleuationem, dæmones in aêre clamare cœperunt, *ô Guido de Lacha nos defendimus te, quantum potuimus: sed modo non plus possumus, quia adest maior nobis.* Confestim ossa in rogum recidere, & incendio in cineres redacta fuere. Hic perpende primò dolum diaboli, quo pacto defuncti hæretici Magi, memoriam tueatur, vt plures animas illaqueet. Secundo, vide potētiam præsentię Dominici corporis & hostię in B. MARIÆ Missa cōsecratæ. 3. fidem Fratrum non irritam, & studium Quæsitorum fidei tam præsenti à Deo ope confirmatum. *Petr. Martyr.* nauigationis Columbi texens Historiam, in Occidentali illo Indiarum tractu testatur, commune miraculum fuisse; quòd si Eucharistiæ sacramentum per Christianos alicubi collocabatur, cōtinuò dæmones obtumescebant. Ante annos fermè quadringentos vixit *Cæsarius Cistercienfis*, eius [a] hæc sunt verba; *Tempore illo quando manifestari cœperunt hæreses Albienses, quidam maligni virtute diabolica suffulti, quædam signa atque portenta ostenderunt, quibus & easdem hæreses roborauerunt, & multos fideliū in fide subuerterunt. super a-*

[a] lib. 9. Mira. c. 12.

quas ambulauerunt, & non sunt submersi. Cernens hoc sacerdos quidam fide Catholicus, & vita religiosus, sciens vera signa cum falsa doctrina esse non posse; corpus Domini cum pixide ad flumen, vbi illi populis suas ostensuri erant virtutes, deportauit, dixitq; in audientia omnium: adiuro te diabole per eum, quẽ in manib. porto; ne in hoc flumine, ad huius populi subuersionem, per hos homines tantas exerceas phantasias. Post hæc verba, illis super vndas fluminis ambulãtibus, vt prius; sacerdos turbatus, corpus Dominicũ in flumine iactauit. Mira Christi potentia. mox enim vt elementũ tetigit sacramentum, phantasia cessit veritati, & pseudo illi Sancti, quasi plumbũ descendentes in profundum, sunt submersi; pixis vero cum sacramento statim ab angelis sublata est. Videns Sacerdos hæc omnia, de miraculo quidẽ exsultauit; sed de iactura Sacramenti doluit: totã verò noctẽ in lachrymis & gemitu transigens, mane pixidem cum Sacramento reperit super altare. Hæc nobis eo tempore relata sunt.] *Thomas Brabatinus*, vulgò vocatus *à Cantiprato*, eodem sęculo vixit, anno 1231. *prædicante, inquit, in Teuthonia M. Conrado contra hæreticos, & ab eisdem felici morte perempto; hæreticus quidam (vt per fratrem Conradum, Prouincialem Prædicatorum per Teuthoniam, ante multos annos accepi) seductus à dæmonibus, fratrem quendã ordinis Prædicatorũ ad hæresim inuitabat. Quem cũm videret instantissime renitentem, dixit fratri: pertinax es valde in fide tua, nec tamen de hac nisi per scripta quædam, aliquid certius inspexisti: Credere autem*

si velles dictis meis, Christum tibi & matrem eius, & Sanctos oculata fide monstrarem. Mox ille illusionem dæmonum suspicatus, volens tamen probare quid esset: nō immeritò (inquit) tibi tunc crederem, si promissa duceres ad effectum. Gauisus hæreticus, diem fratri statuit. Frater verò pixidem cum Sacramento corporis Christi clam secum sub cappa portauit. Duxit ergo fratrem hæreticus in specu cuiusdam montis in amplum valde palatium, quod claritate mirabili relucebat. Nec mora, vbi in inferiorem partem palatij peruenerunt, viderunt thronos positos, quasi ex auro purissimo; in quibus sedebat rex fulgore corusco circumdatus, & iuxta eum regina sereno vultu pulcherrima; & ex vtraque parte sedilia, in quibus seniores quasi Patriarchæ, vel velut Apostoli, adstante permaxima multitudine Angelorum, & hi omnes luce siderea coruscantes: vt nihil minùs quam dæmones putarentur. Hos, mox vt vidit hæreticus, cadens in faciem adorauit. Dictus autem frater immotus stetit: sed tanto spectaculo vehementer obstupuit, & mox ad eum conuersus hæreticus; quare, inquit, Dei filium intuens non adoras? pronus accedens adora quem vides, & ab ore eius fidei nostræ secreta suscipies. Tunc frater accedens propiùs extraxit pixidem, & obtulit reginæ in solio sedenti, dicens: si regina es mater Christi, ecce filius tuus: quem si susceperis, te velut matrem Dei recognoscam. Cum hac protinùs voce totum illud phantasticum euanescit, & annihilato fulgore, tantæ tenebræ densuerunt, vt vix frater cum ductore suo ad montis exitum regredi

potuerint. Conuersus ergo hæreticus ad fidem rediit, & mirã dæmonis astutiam stupefactus expauit.[a]] Eadem alio tempore eodem remedio patefacta fuit & dissipata. accipite *Pici Mirandulani* verbis[b]; *Fuit in Alpibus Rhetiis sacerdos quidam probus ante annos duodecim; cui cùm foret opus, ad ægrotum quendam graui oppressum morbo Eucharistiam deferre, cùm longiùs ille abesset, videretq; se non ita, vt oporteret, celeriter ad eum pedib. posse peruenire, ascendit equum, colloque Sanctissimum Christi corpus pixidi inclusum satis honorifice alligauit, iter suum quantò ociùs accelerans. Cùm nonnihil processisset, obuium habuit quendam, qui, vt equo descendens secum pergeret ad spectaculum quoddam mirabilissimum inuitauit. Imprudẽs homo, & cupiditate rei iam stupendæ ductus paruit: vix equo se demiserat, cũ sensit se per aëra vna cum comite deferri, & breui tempore in altissimo montis cacumine statui. ibi amplissima, & amœnissima planicies erat arborib. vndiq; excelsissimis obsepta, rupibusq; horrendis circumcincta. In medio choros innumeros ac varios ludos cuiusuis generis, mẽsas lautis ac diuersis ferculis instructas erat videre; audiebantur etiam cõcentus quilibet omni suauitate affluentes. denique aderant, quæ animos hominum iucundissimis delinimentis tenere possent, & dulcedine perfusos intima demulcere solent. Obstupefactus improuisa re simplex bonusque sacerdos, neque eloqui præ admiratione aut hiscere audens, pene extra se positus, attonitusque, hærebat. Tum socius, qui eum adduxerat, petijt ab eo,*

vel-

[a] Cãtipra. li 1. Apum. c.23.
[b] lib. de Strigibus.

velletne Reginam, quæ ibi aderat, supplex venerari, & munus illi aliquod offerre. In alto quodam solio Regina adsidebat, effigie formosissima regio cultu, & ornamentis mirificis ornata. Accedebant ad eam prosternentes se humi cuncti, qui aderant, bini, quaternive, ordine pulcherrimo, & humi se prosternentes eam colebant, varia munera offerentes. Ad mentionem Reginæ homo, cùm videret eam sic fulgentem, & ministris plurimis cinctam, putauit esse matrem Christi, cœlique & terræ Reginam. neq; enim suspicabatur vllas præstigias, dæmonumque spectra, alioquin eò non appropinquasset. Reputans igitur secum, quid illi dono daret; existimauit nihil ei gratius aut iucundius futurum in munus, quam filij corpus, accessit & ad pedes accidēs in modum supplicis, arculam, in qua erat augustissimum Sacramentum, è collo detractam, in gremio mulieris illius posuit. Mira res, omnia continuò euanuere. Perculsus huiusmodi nouitate homo rudis, & præstigiis irretitum se videns, & in horroribus densissimis & lustris destitutum conspiciens, opem diuinam tremens implorare, vt è tantis ipsum amfractibus expediret. cumq; diu per loca inuia syluasque vastissimas errasset, vix tandem pastorem reperit; à quo in viam ductus didicit, se millia centum à loco abesse, quo Eucharistiam deferre cupiebat. Ad suas tandem sedes reuersus rem totam detulit ad magistratus. contigit hoc imperante Maximiliano.] Hactenus Comes Mirandulan. Quare propter hæc & similia innumera semper Catholici credidere, hoc viuificum

corpus, mortiferi hostis præstigias discutere, & noxas ab eo inferendas arcere ac repellere. Sentiebat hoc Prædicatorum Neapoli Prior, hac se Panoplia muniens contra horrendam visionem, circa annum 1370. *Ibi in conuentu S. Dominici accidit, vt post completorium* (inquit *F. Anton. Senensis*[a]) *refectionis locum ingrederetur, cui erat illius cura commissa, qui mox in ingressu videt illum fratribus circumquaque refertũ, & illi cappas habebant indutas, &, tanquam hora foret collationis faciendæ, & illam exspectarent sedebant. Accurrit ille sine mora ad Priorem, & illud ei aperit. Prior fratrem delirum putat, vel somnia narrantem: attamen dum vrgetur, vadit, videt & credit; & ille quoq; turbatur, & rem mox confert cum monasterij grauioribus Patribus & prudentioribus: de quorum consilio sacras vestes assumit, & sacrũ Christi corpus deferendo, toto conuentu comitante se illuc confert, & ad illũ sermone directo; qui honoratiore loco sedebat; eos adiurat, vt aperiant quinam sint, & ad quid venerint, & quid velint: &, vt ad hæc respondeant, illis præcipit in nomine illius Domini, quem gestabat in manibus Vt autem quando Prior coram illis comparuit cum venerabili Sacramento, illi omnes assurrexerunt quidem & capita inclinarunt, caputia tamẽ taliter demittentes, vt eum minime viderent, & hoc facto iterum sederunt: ita iussi à Priore, vt responderẽt ad proposita, inclinarunt. Tandem, qui inter eos videbatur præcipuus, respondens dixit: quod ipsi omnes fuerant eiusdem ordinis religiosi, & pro ma-*

[a] In Chro. Ordinis. Fr Prædic. in Comm. fol. 199.

iori

iori parte Magistri, Priores, Superiores, Baccalaurei, Lectores, & alijs officiis donati, & quod omnes damnationis sentētiam acceperant: quoniā ambitio multa, superbia, inuidia, & alia huius generis vitia eos fecerāt damnatione dignos. Sed quod diuina permittente clementia, iussi fuerant illuc venire, vt eos & vniuersos ordinis cultores commonefacerent, vt suæ vocationi facerent satis. Nam illi, quia minime id præstiterant, omnes damnati erant, & flammis cremabantur æternis. Et in signum huius cuncti in eos aspicerent. Et hoc dicto omnes illi cappas apperuerunt, & singuli eorum flammis circumcincti & incensi visi fuêre, & nunc idem præcipuus manu in mensa signum dedit, & sic illa visio euanuit, & totus cōuentus mansit timore cōsternatus.] Vah! quàm timenda pestis hęc ambitio, quę tanto cum damno Sanctorum etiam in cœtus se ingerit? Huic rei probandæ aliud testimonium, non minoris fidei adscribā obiter, nunc recēs ex litteris cuiusdam fidei dignissimæ sacerdotis hoc anno Neapoli perscriptum in hæc verba; *Casu accidit, vt acceptis tuis proximis litteris loquerer cum Fr. N. philosophiæ Professore, qui in Salernitano Monasterio fuit superior: is mihi narrauit F. Tiberium hominem Sanctimoniæ laude præstantiss. qui sæpius hoc Sanctitatis titulo fuit superior, sibi coram rem ita narrasse. cùm quadam die sub noctem Fr. Tiberius inuiseret fratres, an in lecto de more accubuerint, transiit per triclinium: vbi vidit pleraq; lumina, & vocem audiuit hominis de superiore loco legentis, vidit*

1599.

plerosq; ministrantes: tandem qui superioris locum tenebat, facto super mensam signo sic locutus est. Ambitio & crapula, duxerunt nos ad tartara. Et nunc etiam superest velut cicatrix in mensa, perinde acsi igne tacta esset.] Hæc visio cõfirmat præcedentem. Cæterùm cùm tam efficax sit sola præsentia; quid sumere, & ei vniri? docet id D. Macharius, historiã narrat Palladius;[a] tradens, vxorem cuiusdam Ægyptij maleficis carminibus sic affectam fuisse, vt adspicientibus equa videretur, cùm tamẽ sermonis humani vsum retineret. adducta mulier à marito ad D. Macharium: hic eam liberauit, & dixit; tantùm dæmonibus in misellam licuisse, eò quòd multum temporis ab Eucharistiæ perceptione se abstinuisset. frequẽtiùs itaque in posterum ad IESV corpus sumendum accederet: cuius quàm vtilis frequentatio, docet recẽti exemplo Leonardus Vairus;[b] quod, defectu Codicis, nunc ascribere mihi non licet.

[a] in Lausiaca, c. 19.

[b] lib. 3. de fascino, c. vlt.

Separari non debet ab hoc remedio *Incruentum Missæ Sacrificium*; cuius oblationis eosdem effectus sæpe docuit experientia. *Vir tribunitius* (inquit B. Augustinus[c]) *Hesperius, qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum Zubedi appellatum; vbi cùm afflictione animalium, & seruorum suorum, domum suam spirituum malignorũ vim noxiam perpeti comperisset; rogauit nostros me absente presbyteros, vt aliquis illorũ eò pergeret, cuius orationibus cederẽt. Perrexit*

[c] lib. 22. de ciuit. Dei, c. 8.

vnus, obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans quantùm potuit, vt cessaret illa vexatio: Deo protinùs miserante cessauit.] Idem confirmat exemplum illud D. Bernardi paulò antè narratum; & aliud à Gaufrido narratum in vita S. Petri Tarentasij sup. *tom. 2. pag.* ... & aliud apud Metaphrastem de B. Theodoro Archimandrita, qui precibus & sacræ Missæ oblatione multitudinem locustarum immēsam, nebulæ instar Mazanię locum occupantem, interemit.[a] Possent ex Tilm. Bredenbachio addi nonnulla;[b] sed vnius D. Augustini sufficere debet auctoritas. Fatentur hodie maleficæ se dum missam audiunt, ab omni dæmonis vexatione liberas esse; ideoq; se diutiùs ad horam vsque meridianam in Catholicorum templis, in quibus plures missæ dicuntur, moras trahere.

a Metaph. in April. in vita Theo.
b li. 9. collat. ca. 5. & aliis eo. li.

V De *oleo* quoq; *infirmorum* per Episcopum benedicto: quo in extremę vnctionis vtimur Sacramento, ex diuina institutione;[c] dubitari nequit; cùm etiam ad corporis sanitatem sit institutum: & quouis oleo à viris Sanctis etiam non Episcopis, & non solemniter, sed obiter, vt se res offerebat, benedicto, id nō semel legamus effectum. Exempla huius rei plurima habemus. Beda; cùm ageret de monialis cuiusdam obsessæ à variis, quæ dæmon inflixerat, vulneribus, sanatione: & narrasset vno excepto cæteris sanatis, hæsitanti Sacerdoti ipsammet consilium

c Mar. 6. v. 13. Iac. 5. v. 14. c. ad abolendam. ext. de hæret. conc. Flor. in Decreto vnionis, Con. Tridē. sess. 7. can. 1. & sess. 14. de extrema vnctione, can. 1.

dedisse.[a] *si*(inquit)*oleum pro infirmis consecratū, eidem medicamento asperseris, sicq; me perunxeris, statim sanitati restituar. Nam vidi quondam per spiritum in quadam longiùs posita ciuitate, quam nunquam corporalibus oculis vidi puellam quandam pari calamitate laborantem, taliter à sacerdote curatam. Fecit vt illa suggesserat, statimq; hulcus remedium, quod ante respuerat, accipere consensit.*] Hoc oleo sanctus Theodosius cœnobiarcha bruchos pellebat, [b] morbos grauissimos S. Launomarus abigebat.[c] Eucheria vxor Agapij veneficio attentata, cùm ei roderentur intestina, adlata est ad S. Parthenium; qui triduò orans, & oleo Sanctorum ei propinato sanam remisit? [d] idemque hîc ipse Sanctus beneficium, eodem oleo inungens, impendit cuidam Lesbo Oano. Erat hoc ordinarium B. Auxentij Archimandritæ contra dæmonis obsidiones, morbosque ab eo illatos remedium. [e] Nec minori successu vsi eodem contra serpentis ictum virulentum S. Winvvalocus Abbas; [f] &, qui manum pictoris à dæmone inflammatam sanauit; & qui energumenum ei sanandum obtulerat, & alium quoque energumenum ferocissimum liberauit; & hydropicæ, cæcoque sanitatem restituit, S. Eutychius Patriarcha:[g] & contra virulentos morsus S. Paternus Abrincensis.[h] Contra dæmonis obsidentis ferociam non raròpræualere priores digiti Sacerdotales consecratione charismatis in

[a] in Luc. c. 8. fol. 315.

[b] Metaph. in eius vita, mense Ianua.

[c] Surius Ianua. 19.

[d] Metaph. 7. Febr.

[e] Metaph. 14. Febr.

[f] Surius 5. Martii.

[g] Eustathius in eius vita Apr. 6.

[h] Anonymus in eius vita. 16 April.

ordinis susceptione sanctificati. Scribit Iohan. Molinetus Chron. Belgici anno 1490. Ægydium Netteletum Decanum Cameracensem, cùm exorcisaret Quercetenses Energumenas, quæ loqui, labra claudente dæmone, nolebant; solitum digitis illis labra deducere, & increpitare hostem; si vales potesq; digitos hos oleo sacro imbutos mordere vel lædere, en illos tibi permitto; si nequis os aperi, impero. Mox autem Energumenas visas liberari magna molestia, cæpissæq; Decano parêre, eiq; respondere ad quæsita.

X Tertium remedium est, recurrere ad sanctos viros, & auxilium ab iis petere, quos constat habere donum miraculorum (quod donum, etsi rarius, etiam iis potest competere qui vitæ sunt non probatæ [a], dum tamen fidem rectam habeant) hoc remedium quia vix vlli tales hodie, saltem in his Europęis regionibus; vix vsui hîc sit; olim frequẽs fuit. Sunt enim plenæ vtiliter ad Sãctos cõfugientium exemplis omnes sacræ historiæ: neque tum quotquot dæmonia eiiciebant, erant præditi Ecclesiastico ordine Exorcistarum, vt constat [b]: Erat tamen etiam primis temporibus in Ecclesia hîc ordo, vt statim ostendetur. Sanè olim SS. viri dæmones fugabant & vincebant sola interdum præsentia sua, vt legimus de B. Macario Alexandrino, apud Palladium, & de Ægyptio apud Sozomenum, & de S. Guthberto apud Bedam,

[a] Matth. 7. vers. 22. Mar. 9. & Luc. 10.

[b] Clemẽs. Rom. li. 8. consti. c. 32. Iustin. Martyr. dial. cont. Tripho. Tertullia. in Apolo. ca. 31.

dã, & de Rustico apud Cassianum [a] vel verbis dumtaxat vt B. Basilius & Paphnutius [b], vel litteris vt de S. Eugendo legitur *in eius vita*, & de S. Gregorio Thaumaturgo scribit Gre. Nissen. vel percussione & verbere, vt S. Paulus Simplex apud Palladium & Theodorus apud Gregorium presbyterum eius vitæ narratorem, & B. Vrsmarus, apud Ratherium *in Surii tom. 2.*

QVARTVM est *exorcismus Ecclesiasticus.* Nota hunc ordinem exorcistarum in Ecclesia iam ante 1300. annos seruatum fuisse. patet ex B. Ignatii epistola ad Antioche. & ep. Cornel. Papæ ad Fabianum, quam Eusebius conseruauit [c]: & ex Firmilian. ad Cyprian. [d] & ex aliis Patribus Consiliisq; [e], constat iis, quibus in Ecclesiast. Histor. constat aliquid. Fuisse vero exorcismos, quibus vtebãtur, certas orationes ab Ecclesia comprobatas ex Concilio illo Carth. 4. probatur, & qa Micrologus obseruauit solos exorcismos; *per Christum Dominũ*, &c. sicut cęteras orationes non finiri; sed, *Per eum, qui venturus est iudicare viuos & mortuos*, &c. Cui9 diuersitatis causa est, quoniam nihil magis dęmones exhorrent, quam extremi iudicii memoriam, quo omnes in æternam gehennam detrudentur [f]. Fiebant autem initio exorcismi non in domibus priuatis, ob metum; neq; in templis, ob reuerentiam; sed sub dio [g]: Sed hoc exoleuit. petebatur signũ egressionis à dæmone,

a Pallad. c. 19. & 20. Sosome. l. 6. c. 20. Socra. l. 4. c. 19. Beda in vit. S. Gutbert. c. 15. Cassian. colla. 14. c. 7.
b Rufin. li. 1. Ecc. hist. c. 4. & Amphil. in vita S. Basi.
c l. 6. hist. Eccl. c. 35.
d l. 4. ep. 7.
e Clemẽs ep. ad Iac. Anacle. epist. 3. Caius epi. ad Felicem episc. cõcil. Rom. sub Siluc. can. 3. Antiochen. can. 10. Carthag. 4. can. 4. & seq. cui interfuit & subscripsit D. August.
f Microlo de obser. Eccl. c. 7.
g Concil. Laod. c. 26.

ne [a], & nomen dæmonis [b]; quæ duo adhuc hodie retinentur: sed & cibos omnes q. bus maleficiati vescuntur, exorcizari vtile putabatur, formulam nobis suggerit Sacerdotale Romanum: alia quoq; in his obseruanda collegerunt alii [c]; Nobis non vacat ista hic persequi. Solum addo cauēdum exorcistis, ne cum dæmone iocentur, & curiosa, nugaciave misceant colloquia. Vidi (*inquit Niderius in Formicario*) in conuentu Coloniensi *fratrem, verbis satis iocosum, sed in gratia expellendi dæmones valde famosum. Hic cùm in terminis conuentus Coloniensis dæmonem in obsesso corpore arctaret: dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauisus frater ait in ioco, in cloacam meam vadas. Exiit igitur dæmon, & nocte cū frater ventrem purgare vellet, dæmō tam dire eū torsit prope cloacam, vt vitā cū difficultate saluaret.*] Sācta res est dæmones eiicere, sanctè tractāda, sic fecere quotquot olim hoc exorcismi remedio tam efficaciter vsi fuere. Vixit Bea. Vrsmarus Episcop. ante annos octingentos, vitam eius Raitherius scriptis mandauit [d]: memorat a. memoria dignum, quod hic referam: Malbodiensis monasterii quandam monialem Diabolus inuaserat, & vehementer laniabat: eam sibi Episc. iussit exhiberi. q cùm factum fuisset, *ille non de sua, sed de domini præsumens virtute, accepto libro, cæpit legere exorcismum super caput eius. Dehinc benedicto oleo nares, oculosq; & os ei⁹ leniuit, & protinus immundū*

[a] Pallad. in Lasia c. 77 & Ioseph. l. 8. antiq. c. 2.

[b] Lactan. l. 2. diuin. inst. & Beda in c. 8. Luc.

[c] Pet. Gre. to. 2. de republ. fol. 315. Sprenger. p. 2. Mallei q. 2. c. 6. Ananias l. 4. de nat. dæmō à fol. 156. Sed copiosius & ordinati⁹ P. Thyræus noster integro de dæmonia. opere p. 3.

[d] April. 18. Surii to. 2.

ab ea spiritum fugauit. Liberata tamen puella, pauor quidam, qui præsentia diaboli seminatus fuerat adhuc pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit sibi aquam cum sale deferri: quibus benedictis, iussit spargi per cuncta monasterii loca: & sic omnis pauor, cum auctore suo Satana discessit.] Auditis exorcismum ex libro lectum, & capiti impositum vt fit hodie; audistis illitum oleum sacrum, audistis salem & aquam benedictam, & horum omnium audistis efficaciam. Sed & Adelelinus Sagiensis Episcop. in energumenæ Osburgis liberatione, aquam benedictam, signum crucis, & preces, quæ solent, *inquit ipsemet* [a], adhiberi feliciter adhibuit. S. Maurilius Andegauensis Episcop. latronem, quem ob furti crimen diabolus occuparat, per exorcismi (ait Fortunatus [b]) gratiam à dæmone liberauit: at Maurilius B. Martini tempore vixit. Sed ista sufficiant de exorcismo. Si quæras cur non semper dæmon pellatur: res clara est, id peccatis vel obsessi, vel adiurantis posse contingere, vel ob maiorem ipsius ægri vtilitatem, Deique gloriam. Notādum quoq; quod vere & prudenter Tostatus monuit, non solere exorcismis omnes molestias & vexationes, quas dæmones inferunt hominibus, repelli, sed solum illas, ad quas repellendas exorcismi ab Ecclesia ordinantur, vt sunt molestiæ quas inferunt manendo in corporibus, & illa vexando: siue dum interiùs manent,

[a] Adeli. in vit. S. Oportunæ 22. Apr.

[b] in vit. S. Maurilii c. 10.

siue dum exteriùs obsident: *& illa* (inquit) *regulariter sanantur per exorcismos: maleficia autem dæmonum, & alia mala, quæ nobis inferunt, contra quæ non ordinãtur directè exorcismi, non curantur per exorcismos, nisi rarò.*]

Porrò quoniam Dei opera reuelare & cõfiteri honorificum est: ideo his adhuc subiũgam illustre diuinæ benignitatis, & tyrannidis dæmonicę argumẽtum, planè recens: & vt is cui accidit ore proprio fassus, res in facie Ecclesiæ hîc Gręcii gesta. narrationem nostri in collegio seruant propria manu ipsius subscriptam. & nunc cum hæc scriberem penes me habui.

Igitur Anno, 1600. die Martii 22. N. Prutenus, vt aiebat nobilis, annos natus 22. ipsa Hebdomadæ sanctæ feria quarta, collegium nostrum (cuius impulsu quove fine, incertum) cumq; vno è nostris spectante & audiente, in porticu inferiori collegii deambulans, arrogantiùs gesticularetur, & cum crebra capitis quassatione verba in Deum blasphema, & plena desperationis audaciùs euomeret: monetur iterum ac sæpiùs, sese vt habeat modestius, ac lingue frenum iniiciat sed frustrà. Proficiebat enim in peius, & per omnia anxii afflictiq; animi signa præbebat. Quamobrem accedens eum noster, quærit benignè, ecquid habeat? cui rei vacet? & cur adeò creber in Dei nomine irreuerenter vsurpando? Refert ille: Perii miser, Diaboli

pedicis ſum irretitus; nec tamen quas promiſit, & opto delicias frui datur. Quibus auditis noſter, graue quidpiam ſubeſſe veritus, manu prehenſum in collegium introducit, & blande rogitat; quid hoc rei ſit, ne ſibi grauetur aperire. Tum N. cum lacrymis ordine tum quidem perturbato, ſed ſequenti die tranquillius, eo ipſo quem referam, narrare cœpit: ſe nobilibus ortum parentibus & re ampla, educatum laute ac delicate; & certis de cauſis (quas prudens reticeo) parentis gratia excidiſſe, & lare patrio profugere coactum; & pecunia, quam diſcedens copioſam ſecum acceperat, abſumpta, in extremam egeſtatem decidiſſe: tandem in via dęmonem cum vehementi vento ad ſe nocte quadam ſub arbore iacentem acceſſiſſe; &, recenſitis iis ipſis, quæ patiebatur, quæque perpeſſurus eſſet incommodis, opem & auxilium, priſtinamque parentis gratiam promiſiſſe: ſi modo ſe dato chirographo vellet ad paucula quædam obligare. Se quidem ſuggeſtionis, quàm perniciosiſſimam ſciret, eâ vice non obtemperaſſe: dæmonem eodē, quo cum venerat vento ac fragore receſſiſſe: prædixiſſe tamen fore, vt eum aliquando non acceptæ conditionis pœniteret. Quæ cùm non procul à Wratiſlauiâ pone quendam pagum accidiſſent, inde ſe Wratiſlauiā contulit: vbi breui victus incommodis, die quodam ſub veſperam oppidum egreſſus,

ſeipſum quod fidem dæmoni non dediſſet coarguentem, defleuiſſe animo conditionem qua exciderat, in quam inciderat, nulla ſibi reliqua conſilii, auxiliive ſpe affulgente. Nox erat intempeſta: cùm illi ſe dæmon gygantæa mole offert conſpicuum, & inſultans ait: Nonne verò dixeram futurum, meam vt opem ſupplex expeteres? Iure quidem tibi illam, vt indigno, poſſem quantũuis ſupplici denegare: verum vt intelligas, quam tibi ex animo velim bene: en promitto auxilium, parẽtis gratiam priſtinam, veteres delitias, iocunditatis annos ſolidos numero. XII. Quibus expletis plena mihi ſit in corpus animamque tuam poteſtas: tu viciſſim ſtipulanti ſponde, quæ exigo: & nunc inprimis Deum, Deique matrem, Cælites omnes, & fidem quam docuere veteres eiura: inſuper fidem da, mortalium te nemini hoc pactum manifeſtaturum, in nullum vnquam templum ingreſſurum, precarium codicem non lecturum, ac demũ homines omnes, & eos potiſſimũ, qui te ad pietatem incitare, hortariq; voluerint, odio implacabili proſecuturum; te vxorem nõ ducturum, ſed concubinis pecunia conductis vſurum. Cumq; in tam pernicioſam legem conſenſiſſet iuuenis, iamq; ſola ſupereſſet ſyngrapha proprio ſanguine deſcribenda; dæmon illi porrectam vltro ſiniſtram tãta vi cõpreſſit, vt ſanguine è triũ digitorũ extremitatib.

expreſ-

expreſſo manum implerit, ſubminiſtrauit etiam ſcriptioni materiam (neſcio quam) pergameno molliorem ſed charta duriorem, & calamum; ſcribentiq; conceptis verbis præiuit, quæ ſibi præſtari vellet; & quæ ſe viciſſim præſtiturum polliceretur. Conſcripto traditoq; chirographo, miram ſe dicebat omnis generis inſtrumentorum harmoniam audiuiſſe, & ad ſonum obdormiſſe adeò pacato & alto ſopore, vt ſequẽti die, nullo per vias publicas prætereuntium ſtrepitu percepto, in multam lucem ſterterit. Tandem euigilaſſe, & ilico patrati facinoris pœnituiſſe, profectumq; Wratiſlauia Olomutium, & inde Viennam, Vienna Grætium. Ibi diuertiſſe ad doctorem Venediger; ab eo ſe ad Dominum Strasbergerum directum & commendatum. Poſtremò veniſſe Marpurgum ad Doctorem Homelium: ibi exilii pertæſum, ſe rurſum indoluiſſe, quòd pactũ cum dæmone initum non cuſtodiſſet, adfuiſſe ſibi noctu denuò in lecto iacenti dæmonem, ac de pacto renouando in hunc modũ actum eſſe; vt nimirum proprio ſanguine nouum dæmoni chirographum conſcriberet, ac in templo quodam nuper diruto, non procul Marpurgo, noctu deponeret. Poſt paucos dies iterum ſe facinꝰ damnaſſe, manus ſibi violentas deſperatione actum inferre voluiſſe: tandem ſuaſu cuiusdam venire Grætium, vt quæreret remedium, ſtatuiſſe.

Pri-

Pridie tamen quam Marpurgo discederet noctu adfuit dæmon, & certum hîc Gretii, propè Carlauu tuguriolũ descripsit; in quo. 30. Martii compareret; fore, vt tum fiat voti compos, & pristino statui ex pactis restituatur: caueret interim etiã atq; ne etiã Iesuitas adiret vnquam; alioquin grauissimas eum pœnas daturum.

Hæc omnia nostro iuuenis eo ipso narrabat die, quem illi dæmon præfixerat, ad suũ in illo tuguriolo congressum: &, quamuis illo die à tali congressu fuerit à nostro deterritus, nihilomin⁹ postridie (quæ fuit die Veneris sancto) post meridiem, nemine consulto, assignatum sibi à dæmone locum infœlix adiit. Adest dæmon, exprobrat perfidiam, quod contra suum præceptum nebulonibus Iesuitis adfuisset. Petit tertiò renouari pactum hac ratione, vt medium sinistræ manus digitum in pignus ei offerat. Deinde recensitis ab adolescentia peccatis, ostendit animæ salutem esse desperatam; allegatis è S. S. testimoniis. Quamobrem ducat in bonis dies. Simul libellum offert iuueni, quo omnium dæmonum nomina continebantur, & modus quemlibet pro arbitrio euocãdi: nihil tamen horum iuuenis acceptauit.

Sabbatho sancto, vbi rescitum quod contigerat, maior iuuenis cura haberi cæpta, & cautum ne vnquam solus esset: & ex eo tempore ab vno patre, cui peculiariter eius cura

commissa fuit, in rebus Catholicæ fidei est institutus. Sub finem Aprilis sese ad confitendum generaliter præparauit. Quo die cōfessurus erat, visum vt in præsentia Patrū aliquot diabolo renunciaret, & male pacta bene rescinderet: dum recitantur Letaniæ ad verba: *Pater de cælis Deus*; corruit penè exanimis. hominem erigimus totis artubus cōtremiscentem. Ad gloriosum *Deiparentis* nomen denuò corruisset, ni titubantem vtrimque sustinuissemus. Tandem factâ ægrè renunciatione, & dæmonis abiuratione, cibo refocillatus (destitutus enim erat viribus, & contremiscebat ita debilis, vt consistere nequiret) post meridiem ductus ad templum vt confiteretur, recitatis de Nomine Iesu, & de Angelis Litaniis, cùm peccata recensere cæpisset, ei dæmō in aurem insusurrat: Huic nebuloni (confessario scilicet) ne credas, nisi velis ab eo improbè circumueniri. Totus Maius impensus, tum vt in fide confirmaretur, tunc crebra confessione vniuersos conscientiæ recessus perpurgaret. non fuit dies, quo pater designatus cum eo non ageret. optima iam sperari posse videbantur. Patiebatur tamen dæmonis insultus varios. Nam & nocte quadam ter est ad spacium triū passuum lectulo eiectus, absq; vllâ tamen vllius membri læsione. Et aliàs se illi exhibuit dæmon, & magnam præ se ferens beneuolentiam, suasit, Marpurgum vt rediret: quid hic

ſeſe affligeret? Miror(inquit) quòd cum noris te damnatum eſſe non maiorem des operam, vt vitam hanc ducas hilariorem, reuertariſq; ad priſtinas, quibus excidiſti, fortunas. Pudet me tui, & miſeret, quòd meus cũ ſis, vitam hîc ducas adeò acerbam. Et quoniam eo ipſo tempore quidam ſtudioſus obierat in domo pauperum(in qua etiam ipſe degebat) pro quo nonnulli in valetudinario per totam noctem ad Deum fundebant preces, ſubiunxit; ſe nec poſſe, nec velle manere diutiùs, viuis canib. inferiùs (*in valetudinario*) apud canem mortuum latrantibus. Quamobrem rogat etiam atq; etiam, vt vel ſemel ad dictum taguriolum reuertatur: fore, vt ibi ea audiat noua quæ antea nunquam.

Die. 28. Maii, Dominica Sanctæ Trinitatis, cùm noſtri Deo negotium aſſiduè commendaſſent, aliaq; nonnulla pietatis exercitia mortificationeſq; in hunc finem Deo obtuliſſent, diſpoſitus eſt ad ſacram Synaxim. Et primùm in multorũ è noſtris & congregationis ſancti Spiritus præſentiâ, in tẽplo S. Catharinę, ex chartâ conceptis verbis dæmonem eiurauit, & pacta ſe reſcindere nefariè contracta eſt proteſtatus, ſed incredibili difficultate, dæmone ſic ſenſus impediente, vt nec legere, & ægre tardèq; præeũtem ſequi poſſet. Fecit deinde ꝓfeſſionẽ fidei catholicę iuxta formulã in Bullâ Pii. IV. relatã. Vbi ad hęc verba vẽtũ eſt (*Eccleſiaſticas*

traditiones, obseruationes, & constitutiones firmissime admitto & amplector. Et: *Septem esse vera & propria sacramenta nouæ legis.* Et: *in sanctissimo Eucharistiæ sacramento esse verè, realiter, & substãtialiter corpus & sãguinem, &c.* Et: *hæreses ab Ecclesiâ damnatas, ego pariter damno, &c.*) omnibus corporis viribus prorsus est destitutus, ereptus illi oculorum, aurium, & linguę vsus in tantum; vt sibi aliquantulum restitutus diceret, vereri se ne sibi eo loco sit moriendum. Cùm in illa esset sensuum ectasi; frustraq; vrgeremus, vt quod corde credebat, exprimeret ore: credere videlicet se CHRISTI in Eucharistiâ præsentiam; placuit ille venerabile sacramentum propius admouere, ad cuius præsentiam ita sibi restitutus est, vt, velut è graui somno experfectus, diceret, & credere se, & experiri copiosè CHRISTI præsentis virtutem. Licet etiam diuersum euenerit, vt Eucharistiâ in altari collocata, loqui posset & audire: accedente verò sacerdote, tanquam iuueni sacramentum porrecturus esset, sensibus omnibus destitueretur dentesq; tantâ vi comprimerentur, vt nullâ ope reserari posse viderentur: & recedente rursum cum Eucharistia sacerdote, videret, loqueretur, & audiret. Dicebat verò se inscium eorum omnium, quæ illi in aurem inclamassemus, solùm animaduertisse veluti forcipe sibi os claudi, atq; vt nihil relinqueretur intẽtatũ, idẽ sacerdos relicta in al-

tari Euchariſtiâ, digitum conſecratum ori impoſuit: poſtmodum verò vbi Euchariſtiã ori admouiſſet, & veluti ſumendam obtuliſſet, tum demùm inimicus eum ore patenti exagitare, & multis renitentibus eum in aërem attollere cœpit. Cumq; adiuraretur, eũ vt quietum eſſe ſineret, & chirographa reſtitueret: ea tertiò ex ingenti fune dependẽtia in faſtigio templi iuuenis ſolius repræſentauit obtutibus, cęteris nihil omnino tale videntibus. Eo die nihil aliud actum, præterquam quod & multæ ibi ad Deum pro ſalute eius preces fuſæ, & maxima recuperãdarum ſyngrapharum ſpes iuueni fuerit relicta.

Die.3. Iunii iuuenis templum ingrediebatur, cùm hoſtis inopinato vultum eius quaſi pallio diuerberauit, & ſimul manum ſiniſtrã miſerum in modũ dilacerauerit, vt ſanguis copioſus deflueret, nemine tamen qui hæc inferret viſo: ſenſit quoq; ibidem collum ſibi ab aliquo torqueri, nihil tamen incommodi paſſus eſt: præterquam quòd diebus ſequentibus remanſerint in manu citatrices, cum maiore dolore quàm ſenſerat, dum illi manꝰ laceraret̃. Eodẽ die multa fecerunt noſtri, vt, ad Dei gloriam, felicẽ res tota ſortiretur exitũ. Excitatus ea nocte vẽtus ingẽs absq; omni omnino pluuia, auditaq; iuueni vox velut in vento miſerabiliter lamẽtantis.

Die 4. Iunii, Dominica infra octauã cor-

poris Christi, in eodem templo D. Catharinæ, post sacrũ & Litanias ad singulas sanctissimæ Trinitatis personas habitas, iussus ex chartâ detestari sua peccata, profiteri fidem & coram Deo, Angelis, & hominibus protestari catholicum se esse, nunquam se de misericordia Dei diffisurum; fecit id aliquãdiu adiutus à nemine. Cùm ei visus deficeret, prælegit alius, ipse tardè, ęgrè, & cunctãter verba efferebat, dæmone linguam impediente. Ventum vt diceret, *Quapropter ô bone* IESV, &c. nec legere id potuit, nec alios audire suggerẽtes. Adiuratur dæmon, eiq; virtute Dei præcipitur, ne iuueni in hoc opere sit impedimẽto. Exagitatur ilico iuuenis ac si foret obsess⁹, & inter hæc vnico velut momento linguam Germanicã dedidiscit; quam beneficio dęmonis loquebatur satis eleganter; natiuo retento idiomate. Hoc animaduerso aucta omnibus fiducia. In gratiarum actionem recitatur, *Te Deũ laudamus*. Iubetur progredi, nequit dicere, *Confiteor, &c. Domine non sum dign⁹ &c.* frustrà. Accedit sacerdos cũ Eucharistia, dæmoniq; in virtute Dei p̃cipit, hominem vt missum faciat, &c. Tanta vi iuuenis attollitur in aëra, vt decem duodecimve è nostris vix eũ retinerent. Ad crebram nominis Iesu, & Beatissimæ Virginis Mariæ inuocationem dæmõ fractus abscessit. Exclamat iuuenis idiomate suo; *Aufugit à me.* Quare illico flectit genua lætus, & ma-

gna alacritate, altaq; voce progredit᷑: *Quapropter ô bone* IESV, &c. Oratione finita his ipsis verbis ſubdit; *Laus Deo, iam ſum alius homo.* Pręparat ſe ad communionem, dicit *Cōfiteor, &c. Domine non ſum dignus, &c.* Occurrit peccatum confitendum, confitetur. Adiuratur dęmon, non ſolum iuueni poſthac negotium ne faceſſat, ſed chirographa vt reſtituat. Iterum confitetur. Demū tantæ debilitatis fuit, vt nec ſedere poſſet, liber tamen iā ab omni dæmonis incurſu. Nihilominus genua flectit, recitat *confiteor, &c. Domine non ſū dignus, &c.* & alta voce profitetur: *credere ſe totis animi virib. Chriſtum in Euchariſtia eſſe p̄ſentem, & ſperare ſeipſum ſibi propitium futurum.* ſumit Euchariſtiam magno animi ſenſu, flexis genib. aliquamdiu agit gratias: & tantas illicò vires recuperat vt tēplo egreſſus, nullā ſenſiſſe debilitatem videretur. Iam demum (inquit) dæmonem non timeo & contemno ex animo: q̄ hactenus à meipſo vt facerem vix impetrare poteram. Iam paratus ſum cēties pro fide Catholica ſanguinem profun dere: & multa ſubiunxit in commendationē charitatis noſtrorum, qui de hominis nun quam vſi ſalute adeo eſſent ſoliciti: horum apud Lutheranos nihil eſſe, aliaq; quæ verecundia non ſinit referre.

Decima die Iunii ipſo D. Barnabæ Apoſtoli peruigilio, noſtri domi ſe rurſum contra inimicum armant, quibus modis nouit

Societas. Iuuenis quoque ne sibi deesset tota die cilicium gestat, & se sub vesperam spõte flagello acriter diuerberat. Ingens rursum tum eo vespere, tum noctis magna parte ventus collegium impetit. Ante XI. noctis adest inimicus alio aliave comitatus, & per cubiculum, in quo cum aliis tribus iuuenis cubabat, deambulans: Cernis (*inquit ad sociã. Nã saga q̃piã existimatur*) vt iacet hic nequam? & rursum, ô si aliter rem meam instituissem, non esset hunc sortita finem. Ante octiduum penè me abegissent (*Patres intelligebat*) Interim tibi hominem commendo. eũ quantum licuerit assiduè diuexa: & conuersus ad iuuenem fremebũdus: Perfide nebulo, homoq; leuissime & incõstantissime, nũquam fidem mihi seruasti. ô pectus ignobile ac degener. Maiores tui maluissent centies corporis animæq; facere iacturã, q̃ vel semel datam fidẽ violare. En tua habe, q̃ mihi dederas: ego vicissim, quod meum est reseruabo. Et hoc dicto, bis aut ter iuuene audiẽte strepitum fecit, velut cuiuspiã aliq̃d è charta e radentis. Et rursum sociæ. Pergam ad locum mihi constitutũ, tu interim huius curã habeto. Rursumq; iuueni: Et existimas perdite neq̃ fore, meas man⁹ vt euadas? coactus nũc tibi tua restituo. Tu interim & Iesuitæ nebulones me posthac à stultis, cõfictisq; cerimoniis vestris liberum esse sinitote: quod enim tuũ sit, nihil omnino habeo, licet plura lõgè

post-

posthac ex te sim accepturus. Fides enim quam suscepisti iniqua est, & per Papas (quos vos velut sanctissimos colitis, ego autem in inferno tracto pro merito) conficta. Quibus dictis & manu frigidissima iuuenis collo sine omni læsione cõtrectato, euanuit. Ad omnia hæc iuuenis nihil respondit, excepto hoc vnico; videlicet, vt abiret, habere se Deum propitium. Inter hęc iuuenis cæteros in cubiculo altum dormientes suscitare conabatur, eorum nomina inclamans; quorum vnus æger vocem audit, prosilit in pedes, & ad alterius sani lectum accedens eum excitat. Hic ignem excutit è silice, sulphur accendit, sed priusquam candelæ admoueret, violenter ab aliquo exstinguitur, idque secundò; accendit tertiò, iamque candela lumen conceperat, cùm simul & semel materia sulphurata candelaq; restinguuntur. Tandem venit homini in mentem, vt cereum benedictum accenderet; accendit, nec ampliùs valuit exstingui. Habito lumine inimicus euanuit, & quamuis semel ac iterum dixisset, se iuueni restituere omnia, quæ ipsius essent, nihil tamen ab eo iuuenis receperat. Componunt igitur se ad orationem, & qui lumen accenderat, ante imaginem B. Virginis Litanias recitat. Post mediam circiter horam surgens videt humi iacere chartam sanguinolentam, attollit; eique porrigit, cuius erat chirographum. Hic agnito suo chirographo

gestire lætitia, exosculari illud & pectori admouere: & illicò Deo omnes simul agunt gratias, & quatuor simul (tot enim erunt) recitant, *Te Deum laudamus.* Et, ne fortè dæmon illud recuperare posset, signo crucis muniunt, aspergunt aquâ benedictâ, & coronâ B. Virginis circumligant.

Dominica mane vocatur Pater, cuius curæ iuuenis erat commissus, ostendunt & tradunt ei recuperatum chirographum, quod Marpurgi postremò conscripserat; in eoque erasum è priori, cuius materiam dęmon suppeditarat, sanguinem. Ne tamen doli mali quidpiam subesset, & fortè non omnia integrè restituta essent, quæ iuuenis erant in priori chirographo: iterùm de more à nostris ad sanctæ Catharinæ templum fusæ ad DEVM preces, recitatæ Litaniæ, porrecta iuueni Eucharistia; adiuratus & solicitatus dæmon, vt si quidpiam residuum esset, quod ad iuuenem spectaret, illud Dei omnipotentis virtute restitueret. Sed quoniam iuuenis dicebat sibi satis constare. Quod omnia integrè essent restituta, suumque animum esse per omnia quietissimum; placuit nihil ampliùs attentare. Quare actis diuinæ bonitati ob tam grande beneficium acceptum gratiis, recitatoque *Te Deum laudamus* regredimur læti vniuersi. Placuit tandem Serenissimo Principi Ferdinando Archiduci, & Reuerendissimo Secouiensi, vt

series tota & processus pro concione populo proponeretur; quod factum est 18. Iunij à meridiè, & ipsum chirographum vna cum sanguine, quo alterum descriptum erat, in templo nostro per Parochum Grætiensem, iussu Episcopi, in magno hominum cõcursu & frequentia combustum fuit. Hæc historia rei gestæ verissima, in qua vides (lector, Christianę fidei tenax) omnium fermè & singularum Catholicarũ cærimoniarum efficacitatem. de quibusdam, aliam subdamus.

Z QVINTVM remediũ petitur à *misericordiæ operib.* satisfactoriis ieiunio, eleemosina, & oratione; *Eleemosynas* cõmendat Canonũ auctoritas,[a] vt & duo reliqua. *De ieiunio*; inuenio id præcipisse cuidã comitissæ S. Auxentium Abbatẽ,[b] & S. Procopius Monachus hoc vsus sæpe victoriã cõtra dæmonẽ obtinuit,[c] & aliis idem imperauit. Sed & Christi Domini testimonio accedẽte (*Matt. 17. v. 20. Mar. 9. v. 29.*) quid addendũ? *De oratione* versus quidam anonymi, sed veteris versificatoris reperitur; *Dæmones aduersus magna est oratio virtus.* & sunt de eadem sequentia exempla quædam, nostrorum hominum litteris, certa fide contestata. Anno 1549. *quidam vni è nostris confessus; media circiter nocte; dum pœnam pro delictis sibi irrogatam persoluit, repente vidit feles, muresque & alias bestias colore atras aspectuque terribiles tam multas, vt totum occupare cubiculum viderentur: quo ille viso perterrefactus, timere cœpit*

a d. c. si per sortiarias.

b Metaph. in eius vita. Feb. 14.

c Nic. Salius in eius vita. 4. Iul. c. 1. & 5.

ne viuus à bestiis abriperetur. Anxius & trepidus accurrit ad Domini nostri imaginem, magna voce opem implorans: quare omnium animalium species subitò euanuerunt, tanto cum impetu, strepitu, & fragore, vt domus ruere videretur.] Bungi in Iapone anno 1555. familia fuit, quam iam à 100. annis dæmones infestabant, & molestia in posteros quasi hæreditaria transibat. Paterf. opes omnes placandis idolis insumpserat. potius auctum iis, quàm cessauit malum. Triginta annorum filium dæmon occupauit, ita vt nec patrem nec matrem agnosceret, nec quindecim diebus quicquam cibi sumeret: sub horum finem Patrum Societatis vnus eum accessit, iussitque vt D. *Michaëlem* nominaret. *dum Diuum nominat vehementi tremore cœpit concuti, & varios motus membrorum edere, ita vt circumstantibus terrori fuerit. Inuocante verò Patre* DEVM PATREM & FILIVM, & SPIRITVM SANCTVM, *subitò à dæmone liber exstitit. Huius soror, paucis post diebus molestiis dæmonis agitata est, qui etiam in ea loquebatur. Certis temporibus patris nostri concionibus auditis, Christianam fidem suscipere voluit: cùm verò sacro fonti esset admouenda, conareturque principio se sacro signo crucis munire, tremere vehementer ac concuti cœpit. Pater preces fundebat sollicite, ipsa verò sacrum* IESV *nomen & D. Michaelis proferre nitebatur, sed magis ipsam tunc dæmon irritauit obstringendo os & comprimendo. Tandem verò in cantum prorum*

pens exclamat: si idola Xacam & Amidam, sectarum Iaponensiũ auctores reiicimus, nullus superest qui adorari debeat, aliaque huc spectantia protulit; nec esse, quod in iis reprehendere quisquam posset. Quadam die innumeris Christianis præsentibus Pater sacrum fecit; cui quoque interat dæmoniaca. quo finito, rogat, qui valeret? optime, ait, iussa verò D. Michaëlis nomen pronunciare, tremere ac dentes stringere cœpit, & dæmon se velle exire dixit: sed quoniam iam à tot annis ea familia pro hospitio vteretur, non libenter migrare. Iubet iterum pater S. Michaelis nomen proferre. Respondit illa, id permolestum esse, & lachrymas fundens & conquerenss quo, inquit, me vertam? Christiani itaque omnes in orationes corruunt, dumque satis diu orant, dæmon occupatam hactenus prædam deseruit: ipsa verò subitò potum petiit. Admonita vt IESVM *&* MARIAM *inuocaret, tanta suauitate vtrumq; protulit nomen, vt angeli vocem viderentur sibi audire.*] Anno 1588. Brunæ in Morauia, *mulier erat in Nosocomio acerrima diaboli oppugnatione sic oppressa, vt nunc aquis sibi vitam extinguere, nunc cultro, quem gnarus nocendi porrigebat in manus, eripere moliretur, prohibentibus cunctis qui erant in valetudinario: post illam triennij vexationem apoplexia corripitur, obligatione linguæ loquendi vsu adempto: mittitur ad nostros, vt pro concione populi preces efflagitent: & exoratum fuisse* Deum, *solutus primùm linguæ nodus, deinde animæ, post sacram confessionem peractam, ostendit.*] Hector Boëthius quoque Scoto-

rum res describens, *lib. 8.* In Marrea regione testatur se ab iis qui conspexerant accepisse, quod eius verbis adscribam; *Puella Natalibus altis forma conspicua, complurium nobilium auersata connubium in nefandam cum dæmone incidit consuetudinem; quæ cùm vterum ferret, parentum rigore coacta edere stupratorem, adolescentem mira pulchritudine frequentiùs secum noctu, interdiu nonnunquam conuenisse: vnde venisset, quove abiisset, nescire se, respondit. Parentes, tametsi filiæ parum crederent, accuratiùs rem aduertentes, consilio, quis esset qui gnatæ expugnasset pudicitiam, explorandi: cognito tertio post die indice ancilla stupratorem adesse reclusis foribus, accensæ thedarum ingenti numero, cubiculum ingressi, horrendum monstrum, figura supra humanam existimationem terribili, in filiæ amplexibus sunt conspicati. Cucurrêre ocyus complures ad fœdum excitati spectaculum. Inter eos sacerdos probatæ vitæ, sacræ disciplinæ non ignarus, cæteris aut trepide abeuntibus, aut pauore terræ illisis, cùm Christi Apostoli Ioannis Euangelij initium recitare orsus, ad eum locum,* VERBVM CARO FACTVM EST, *perduxisset; malus dæmon horrendo sublato clamore, cubiculi tectum secum asportans, omni supellectili incensa abiit. Fœmina periculo seruata, enixa est monstrum vndiquaque fœdũ aspectu, quale nusquam antea (vt ferunt) inter nostrates visum. Id obstetrices, ne obseruatum contumeliæ esset, familiæ, accensa ingenti pyra citissime concremarũt.*] Idem paulo antè docuit dæmonem quoque

succubam oratione fugatum. *In Gareotha (inquit) regione, vico quatuordecim vix passuum millibus ab Aberdonia, adolescens multa formositate, coram Aberdonensi Antistite questus est palam, sese à dæmone succuba (vt dicunt) gratissima omnium quas vidisset forma, multis antea mensibus infestatum, eandem occlusis foribus noctu ad se ingredi, blanditiis in sui amplexus compellere: dubia luce abire sine strepitu pene: nullo se posse modo, cum plures attentasset, à tanta ac tam turpi væsania liberari. Iubet continuò optimus Episcopus adolescentem alio se conferre, & vt Christiana religione magis laudatis ieiuniis & orationibus plus solito accommodaret animum: fore vt piis operibus intento victus cacodæmon tandem esset terga daturus. Euenit adolescenti, salubre cõsilium religiose executo, paucos post dies vti venerandus Antistes erat præfatus.*

In litteris Iaponicis anni 1569. ita scribitur; *Multis in locis Bungensis regni, vbi quidam erant ab hoste humani generis obsessi, Christiani facto conuentu sola recitatione Dominicæ orationis & salutationis Angelicæ clara voce instituta, dæmonem sæpe repulerunt.*] De *oratione* notior res,[a] in confesso est etiam hæreticis: sed qualis ista esse debeat, non ęquè. Inprimis maximè salutarem esse communem Ecclesiæ orationem Patrum testimoniis cõstat, Chrysostomi, Augustini, aliorumque,[b] deinde & priuatam hominum Sanctorum, vt confirmat Glycas, Eugyppius, & Metaphrastes.[c] Si quæ-

[a] Tobiæ 6. & 8. Matt. 20.

[b] D. Chrys. hom. 3. de incompre hẽsib. Dei Natura. Aug. li. 22. de ciu. Dei c. 8. Theodor. lib. 4. Hist. Eccl. c. 21. Sozo. lib. 6. c. 28.

[c] Glycas p. 4. Annal. f. 354. Eugyp. in vita S. Seuerini, mense Ian. Metaphr. in vita S. Auxentii Abba.

quæras quid orandum? præcipua dignitas & efficacitas est, *Symboli Apostolici, & orationis Dominicæ*, non modo ex Canonum præscri pto, sed & veteris æui nostrique experientia, vt docet multis D. Augustinus, *lib.2. de symbolo ad Catechumenos, cap.1. & lib. de vtilitat. cred. cap. 22.* & exemplis astruit Nicolaus Remigius, *lib.1. dæmonolatr. c.13. & lib.2. c.4.* Nec dubito proximam his facere, *Salutationem Angelicam*, eiusque iterationem illam adora rios globulos, quam *Rosarium* appellamus; cui licet Heidelbergēsis aliquis anonymus[a] suum bimonstrem partum *ἀντιrosarium* obiecerit, calumnias tamen & apinas meras, sub alieno nomine Ioannes Busæus pari & lepore & robore, ante annos iam decem disiecit: & quia Gelasimus quidam lepidè sibi visus ludere in nostrorum hominum apud Indos rosaria, describam quod Satyricus legat, rideat, si lubet. In litteris Lud. Frois è Iaponiâ scriptis anno 1596. hæc narratio exstat, Moguntiæ his verbis Latinè excusa, fol. 179. *Nobilis quidam homo, olim magna auctoritate in hoc regno Fingano pollens, habebat filiam matrimonio cum gentili copulatam, cuius mater cum tota familia quoque erat gentilis, nullus verò Christianus nisi dictus nobilis, vir bonus & religiosus. Accidit filiam ex improuiso infirmari, & quidem intra sex dies vsq; ad mortem: quidam aiebant à dæmone obsessam, propterea quod tam furiosos & insolitos gestus ederet, vt ægre à duobus vel*

[a] Franc. Iuniū ferunt fuisse: sed incerta fama.

tribus hominibus teneri posset. Maritus & socer implorarunt opem Bonziorum; sed suis illi ritib. & nugis superstitiosis ne hilum quidē eam iuuare potuere. Verùm quia fœminæ impendebat mors, certiorem reddidere eius parentem, octodecim milliarib: inde disiunctum. Is celerrime aduolat, inuenit, filiam quidem spirantem, sed mentis impotem, vt patrem suum non agnosceret. Pater ilicò mandat submoueri omnes Bonzios, aliosq; Ethnicos lectum stipantes: ipse verò accepto rosario, ter Dominicam orationem & salutationem Angelicam aggreditur pronūciare: femina interim nihil mutatur, sed horribiliores potiùs gestus, quam priùs edit, vt à multis teneri vix possit. Pater redit ad præsidium rosarij, eo verberat tergum filiæ dicens: tu videre mihi dæmon aliquis, excede ex hoc corpore. Et respondit dæmon: non excedam, Pater, vt erat homo virtute præstans, rosarium iniicit in eius collum, dicens: velis nolis, excedes. Tum dæmon; Tollite, inquit, rosarium, quia abscindit mihi collum, & tunc recessero. Respondit pater, minime tollam, imò funes quosdā arripiens, minatus est se eum diuerberaturum: & sic dæmon excessit. &c.

En quid in Indiis rosaria per Iesuitas inducta. Subsannat tamen salsus poëta verbosissima Elegia contra Iesuitas, quàm ipse primùm Parisiis, post Lugduni Batau. iuuenculus quidam *in Odæporico* edidit. Quot doctissimorum poëtarum de Societate IESV edita testimonia de gestis in India & perlatis ardore fidei, posset opponi nupero isti poë-

tæ? quem etsi mirer tàm calidè, Patris sui, viri optimi, clarissimi, laudatissimi Iustitiæ Sacerdotis, iudicium damnare, vt, nescio quibus, placeat; miror tamen minùs, quia vix est vt Iesuitæ talibus ambiguæ fidei hominibus placere possint. Dici solet lupum beneuolum esse canibus gregariis non posse. Fors etiam id à quodam insito petulantis bilis vitio cacoëthes natum. Quibus Archilochus iste, seu Hipponax, pepercit? lege quæ olim Cæsaroduni Turonum edita. Mittam quæ in Hispaniæ Regem,[a] Sabaudiæ ducem,[b] & MARIAM STVARDAM laudatissimam fœminam & Scotiæ Reginam fidei causa capite truncatam,[c] virulentissimè & calumniosissimè chartis illeuit. Vide quid de sua ipse patria?[d]

[a] fol. 28. p. 1.
[b] fol. 9. p. 1.
[c] fol. 23. & 24.
[d] fol. 4. p. 2. Electa hæret. ex lib. prophanorum carm. August. Thua. Emerii.

Musarumq́; tribunal
Quondam, cara Lutecia,
Nunc spelunca Cyclopum, arx Polyphemia,
Antæi latebræ, Antiphatæ teges
Et Læstrygonis antrum,
Bebrycisq́; Amyci specus.

ô pium filium! quid de cunctis religiosis ordinibus? sic ait, fol. 27. p. 2.

. . . *scelera & examina mille*
Monstraq́; sub rigidis latitantia bardocucullis,
Virtutum regnare loco, & sibi sumere nomen:
Deniq́; prostibulum, & spurcæ impietatis asylũ,
Nostra Dei tandem factum per crimina templũ.

Sed dicat se fortè malos tantùm perstrin-

gere; Erasmi & commune maledicorum refugium hoc semper vnicum fuit. Quid de ipsa Romana fide? fol. 6. p. 1.

. . . luimus nocentis
Crimina Romæ.
Improbos mores, & adulterinos
Numinis cultus, tragicasq; fraudes
Odit, & totum Deus vltor armis
Concutit orbem.

Ergo Romanæ Ecclesiæ ritus colendi Numinis huic sunt adulterini? coruum crocitatu, ranam coaxatu; Caluinistam verbis, agnoscas. Ne dubita; dabit plura indicia. Quid enim de Pontifice Maximo? liberalissimus est conuiciator, non vno symbolo cōtentus. Primùm pag. 2. fol. 3. ore blasphemo euomit non in vnum, sed in multos, vt pestilens ructus latiùs diffundatur; sequentia:

Tu septifrontis cornua belluæ;
Et quicquid audent hinc socer, hinc gener,
Huiusq; debellare sæcli
Monstra piis inimica natus.

Alloquitur eum, qui tum adhuc Caluinianus, & capiti Ecclesiæ conuicium Caluinianum de Apocalyptica bellua ingerit; & Catholicos Principes *huius sæculi monstra* vocat *inimica piis.* qui pij isti? nonne hæretici quotannis in Bullâ Cœnæ Domini excommunicari soliti? sed pergit fol. 6. pag. 1. linguam sacrilegam in Cœlum armare, dum canit;

Frustra pandet aperta
Cæli templa vicarius
Vanis pollicitis callidus artifex
Vulgi stulta leuis pascere pectora.

Per sarcasmum vocat, *Cæli vicarium* ;qui verè talis, Dei gerens locum in terris: Petri successor. cætera de indulgentiis hæreticum cor poëtæ huius manifestant. Nondum finis blasphemiarum, fol. 28. pag. 1.

. . . *licet inuida contra*
Bellua Vaticana fremat.

Bellua nūc, qui paulò ante cœli vicarius. facilè tamen antilogiam expedio. illud ironicè abs te, hoc seriò dictum. ô merito vtroque linguam eradicandam! Non contentus in solum Pontificem Max. incurrisse, fœdè maledicit, Purpurato concilio, & toti Senatui Vrbis æternæ. nam subdit,

Romanumq; apicem pulsis tibi Roma cinædis
Restituat, ciueisq; tuos, priscumq; Senatum.

Quid tu sies nescio, Deus scit. Nullus vir probus talia viris talib. obiiciat, scio. Optas etiam idololatriam, & Paganismū Romam reduci? parcior Symmachus, qui retinere conabatur: modestior Gentilis, qui cōuitiis abstinebat. Quid his tam maledicis, tam virulentis queat adiici? vnum est, vt orbem ferè totum, qui Catholicus, loligine suo perfundat, fol. 29. vnico disticho, inuoluit;

Ad prædam acciti (nam sat Lotharingia non est
Vna) Quirinalis prædo, Sabaudus, Iber.

Mul

Multum remisisti de iniuria, qui ex *septifronti vaticana bellua* saltem hominem, licet improbum, nempe *prædonem* fecisti *Quirinalem*. Et cùm hęc scripseris, cùm hęc in lucem Turonis emiseris, audes oculos in cœlũ tollere? putas te latere posse, vel tam scelerosos versiculos ætatem laturos speras? Qui parcas paruulæ Societati, qui talibus Principibus, qui vrbi æternæ; qui patriæ tuæ; qui fidei Catholicæ ritibus; qui Dei vicario non pepercisti? ringere, freme, frende, spuma. *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Non ego tuam illam elumbem elegiam flagellabo, nõ tanti est. non quisquam tibi respondebit. conuiciandi palmã retineto. Considerabunt Antistites Catholici (cæteros non moramur, quibus laus est displicere) quid aut quantum tam virulentæ, tam impudenti calumniandi licentiæ sit credendum, quo camo & fræno tales maxillæ coercendæ; quibus petulantia tam noxia sit Ecclesiasticæ disciplinę flagellis vindicanda. Quibus mentes rectè stant, nondumq; odio, inuidia, hæresi deuiarunt, credent potius Læuino Torrentio Episcopo Antuerpiensi *in odis*, credent Petro Angelio Bargæo *Syriados lib. 6.* poetis clarissimis. credent Frederico Iametio, credent Iusto Lipsio (cui hac in re quoque te foret ęquum credere) credent aliis viris eruditione, pietate, & sapientia ornatissimis; quorum exstant elogia tuis conuiciis contraria; quæ

possem hîc tuis opposita repræsentare: sed nec tu tanti, nec me sinit verecũdia, nec defensoribus istis veritas eget. Quod ille dicebat in Tragœdia:

Virtus Vlyssis nota Danais est satis,
Nimisq; Phrygibus.

Id tibi dictum puta. Danaos esse bonos & Catholicos, Phrygas Caluinianos & Atheos. Virtutem Dei, quæ se hominum nostrorum labore, studio, industria, per quatuor orbis plagas exeruit; (Deo sit laus & gloria) tibi tuique similibus inuidiosam potiùs, quam ignotam aut imitatu facilem esse. Sed nõ vacat pluribus diem verbis conterere: vt anchoras legam, monet me institutũ, ad quod redeo.

De recitatione AVE MARIA, & SALVE REGINA multa poteris (si lubet) exempla reperire apud Cantipratensem, *lib. 2. Boni vniuersalis fere toto cap. 29.*

Non dissimile illi Fingano, apparuit in eiusdem Iaponiæ insula Scichina, *quod ibid. fo. 195. narratur,* de virtute Litaniarum; Mos est operariorum illius ditionis tempore pluuio, vasis aquam excipere, qua sudo cœlo irrigare possint hortos & agros. Quoniam verò aliquando contigit (*haud dubie maleficio dæmonis*) vasa, licet plena, nullam reddere, etiam post impedimenta omnia remota, aquam; vocarunt veneficum, qui suis ritibus diabolicis, & inuocationibus superstitiosis effecit,

vt

vt defluxerit, idque in multos annos perdurauit. (*En maleficium maleficio pulſum*) Hoc verò anno cùm ruſtici in Beatiſſimæ virginis confraternitatem adſcripti eſſent, & anteactæ vitę lapſus erroreſque cum dolore animi patefeciſſent: ac ſtato tempore ad excipiendam aquã neceſſariam reuerſi, animaduerterent more ſuo non defluere: (*en tertiam fraudem dæmonis iterum aquam ſiſtentis, vt iterum veneficus adiretur*) non iam ampliùs ad magos, ſed ad Eccleſiam confugêre, certioremque ea de re fecerunt ſenem quendam optimum Chriſtianum, qui in Eccleſia Futaiana ſolus diu omniũ fidelium perſonam ſuſtinuerat; eumque etiam atque etiam rogarunt, vt ipſe preces aliquas ſupra vas aquæ recitaret: ſe iam Magicis ſuperſtitionibus nuncium remiſiſſe. Senex purgauit ſe quantùm potuit, & re conſiderata ſecum in hunc modum eſt ratiocinatus. Si aqua Deo annuente fluxerit, Chriſtiani fortiores, robuſtioreſq; in fide reddentur: ſi. a. ob mea peccata nõ fluxerit, multi in fide refrigeſcẽt, & pluris facient fraudes, & veneficia Satanæ, quã ritus & preces ſacras. Tandẽ tamen exiſtimauit eorum voto ſatisfaciendum, multiſq; eo loco Chriſtianis comitantib. ad locum contendit, & primùm flexis genibus *Litanias de Sanctis*, deinde *Symbolũ Apoſtolicum* recitauit, ac mox nulla difficultate aqua per canalem effluxit.] Igitur his addenda Catholica *Li-*

taniarum recitatio. Volunt nonnulli etiam à Claudiano Mamerto hoc remedium insti-tutum cùm Viennenses in Gallia horribili-ter à dæmonibus diuexarentur. Vnde Man-tuanus in 4. Fastorum:

Vrbs sedet ad Rhodanum, Galli dixere Viennam;
Quæ tulit aduersos casus, pastore Mamerto,
Et longum vexata fuit. nam fulmine crebro
Arsit, & horrificis terrarum motibus arua
Scissa dehiscebant, rimis penetrantibus vsq;
Ad stygios amnes, vbi sunt Iouis antra profundi.
Adde lupos, qui Tartareis agitantibus vmbris
In furias acti, ne dum iumenta per agros,
Audebant laniare homines & in vrbibus ipsis.
Casibus his perculsi omnes, diuina coacti
Quærere subsidia; & diuos excire precando.
Hinc traxit Litanea ortum: transiuit in omnes
Religio similis paruo post tempore gentes.

Exstant Litaniarum varia genera, in li-bro, quem P. Thomas Salius collegit; sed plures longè in eo, qui Monachij excusus curante *Serenißimo* Wilhelmo *Bauariæ* Duce; qui hoc æuo Caroli V. Imp. exemplum imi-tatus, curis Principalibus filio relictis, totum se pietatis studio addixit. rebus aliis sapien-tissimè gestis, hunc feliciter omnibus lauda-tissimum addens colophonem; gnarus, quid illud vnum porrò necessarium, & quæ pars melior esset eligenda. Cæterũ Litania olim tum contra cætera mala omnia, tum nomi-natim contra ludificationes & vexationes

dæmonum, semper vtilissima fuit, [a] vt plurimis testimoniis & argumẽtis egregiè probauit ex nostris Nicol. Serrarius, erudita sua disputatione de Litaniis, Herbipoli edita: cuius etiam sunt illæ aliæ piæ & eruditæ Litaniæ de Sacrosancta Trinitate, non semel iam excusæ. De hoc remedio trium satisfactoriorum operum non pauca, nec leuiter Tyræus *p.3. de locis infestis c.66.*

AA Sextvm est inuocatio deuota nominis *Saluatoris* Iesv, vel Christi, vel B. *Deiparæ virginis*, vel petita opitulatio ab *Angelo custode*. De *Saluatoris nomine* docent vetustissimi quiq; Ecclesiastici scriptores, tam constanter, tàm frequenter, vt putidum sit verba eorum hîc coaceruare [b]. Tot etiam exẽpla reperiuntur eius efficacitatis, vt fastidiũ mihi lectoris cauendum potiùs, quàm quærendi labor sit subeundus. Indicabo loca vnde qui volet petat. *recens vnum refert Ananias lib.4. de Natura dæmon. fol.152. vetustiora duo de B. Auxentio in eius vita Metaphrast. aliud auctor vitæ Sanct. Euphrasiæ virg. mense Martio: aliud de S. Theodoro archymandrita Gregor. presbyter. 22. Apri. apud Surium; & apud eundem alia quinque vel sex: tom.4. pag.154. & 513. tom.5. pag.827. & 892. tom.6. p.671. tom.7. pag.567. vide præterea Gretzerum libr.3. de Sancta cruce cap.27.* & egregium exemplum illud, quod superius litt. R. retuli de Mussipontano iuuene. De *B. Virgine* docet exemplum illud notũ Theophili,

[a] Vide Io. Diacon. li. 4. vitæ D. Greg. c.93. & Sigisbe. an.858. Iacob. Rabũ li. contra Marbac. c.26. Eising. li. de exorcism. Oetingensi. Thyræũ de dæmo. p.3. n.654.

[b] D. Iusti. aduers. Triphon. Orig. li.1. cõtra Cel. Tertul. de corona milit. ad Scapul. & in Apolo. Cypri. aduers. Demet. D. Athanas. de incarnat. verbi, Climac. grad. 20. Iesu nomi. cę de inimicos: neque n. in cœlo aut in ter. potẽriora sunt arma.

de quo præter alios egit Honorius Augustodunensis, in *Sigillo Mariæ*: & nobilis cuiusdā Eburonici, de quo ex Cæsario egimus *lib. 2.* & addi potest exemplum nobilis puellæ q; ex *Mori lib. 1. Dialog. c. 16.* narrat Bredenbach. *libr. 2. c. 27.* item quod narraui sup. *tom. 2. pag. 55. A.* De *Angeli custodis* ope testis est Origenes *libr. 6. contra Celsum vbi eius XIIX. calumnniam exagitat*: & de eadem satis clarè Paulinus *in vita* S. Ambrosii; & de eadem ope satis clara, etsi non petita, copia miram narrationem Salisberiensis *lib. 2. polycra. ca. 11.* his verbis; *Dū puer vt psalmos addiscerem sacerdoti traditus essem, qui forte speculariā magicam exercebat: cōtigit vt me, & paulo grandiusculum puerum pmissis quibusdam maleficiis, p pedibus suis sedentes ad specularia sacrilegium applicaret, vt in vnguib. sacro nescio oleo an chrysmate delibutis, vel in exterso & leuigato corpore peluis, quod quærebat, nostro manifestaretur indicio. Cùm itaq; pdictis nominib. q̄ ipso horrore, licet puerulus essem, dæmonū videbantur, & præmissis adiurationibus, quas Deo auctore nescio, socius meus se nescio quas imagines tenues tamen & nebulosas, videre indicasset: ego quidem ad illud ita cæcus exstiti, vt nihil mihi appareret nisi vnguis & peluis, & cætera quæ antea noueram. Exinde ergo ad huiusmodi inutilis iudicatus sum, &, quasi qui sacrilegia hæc impedirem, ne ad talia accederē condemnatus. Et quoties rem hāc exercere decreuerant, ego quasi totius diuinationis impedimentū arcebar. sic mihi in ea ætate p-*

piciatus

piciatus est Dominus. [*Vtiq. arbitror per Angelū custodem: sed addit.*] *Cùm verò paululum processissem, & flagitium hoc magis & magis exhorrui, & eo fortiùs confirmatus est horror meus, quòd cum multos tūc nouerim, omnes antequā deficerent, aut defectu naturæ, aut manu hostili, beneficio luminis orbatos vidi: vt cætera incommoda taceam, quibus in conspectu meo à Domino aut pstrati, aut perturbati sunt, exceptis duobus sacerdote videlicet, quē præmisi, & Diacono quodam: qui speculiariorum videntes plagam, effugerunt, alter ad sinū canonicæ alter ad portum cellulæ Cluniacensis sacris vestibus insigniti. Eosdem tamen p̄ cæteris in cōgregationibus suis aduersa plurima postmodum perpessos esse misertus sum.* De implorata verò & impetrata ei⁹dem custodis Angeli ope testis est S. Golauduch, cuius mentio apud eius coætaneū Euagrium [a]: sed quod adscribam, apud eum non habetur, sed ex Stephano Hierapolitano retulit Nicephorus *Hist. lib. 18. ca. 25.* eam grauissime variis Persicorum Magorum verberibus, cruciatibusq; affectam; semper absque vllo medicinæ præsidio, angeli ductoris opera sanatam fuisse. Quæ ad vtrumq; Angeli nempe & Dei genitricis simul auxilium apprimè pertineat, dabo narrationem aliā, certa totius Lusitaniæ traditione notissimā, & à rerum D. Dominici Ordinis Historiographo Ferdinando del Castillo memoriæ proditam, *1. p. Histor. Gener. Ordin. prædicato. l. 2. ca. 72. vt ex eo refert Alph. Villegas Flor. Sanct.*

[a] li. 6. c. 19.

p.3.vita 173. Boncela municipium Coimbricense est;ibi nobilibus parētibus natus, quidam Ægidius. Hic,vix dum adolescens, industria & fauore tres Canonicatus & Prioratum vnum adeptus,omni vitio diffluebat, non indoctus humaniorum litterarum, & philosophiæ, & medicinæ;cui,quam sibi oportuniorem ad nequitiam rebatur,totum se dare & Lutetiam eius addiscendæ causa cùm cogitaret,iter aggressus dæmonem obuium humana in specie habuit. Malus iste viæ Comes à noto sibi sed ignotus,paulatim varia quærere. Vt audiuit profectionis consilium;quin tu(inquit)me potius audis. sciētiam indicabo, quæ & adeptu facilis, & vsu præcipua ad dignitates voluptatesq́; ipsius etiam, quam sitis, medicinæ summa perfectio est. Necromantiam dico. Dixit & persuasit. Abducit Ægidium,& adducit in fastū specum, prope Toletanam ciuitatem. Ibi occurrere læti, & excepere venientem viri, dæmonesq́; humana effigie. itur in specum. exigitur non secreti tantum,sed & ligiæ fidei siue homagii perpetui Sacramentum. Volens adigitur, & scedula proprio consignata cruore,promissum confirmat. Septēnio illic tetris artibus, & caliginosa scientia imbuitur. Post Lutetiam profectus, miros breui inter Hippocratis sectatores progressus facit, & Doctoratus lauream adeptus gliscebant enormia magis magisq́; peccata:

ruebat de scelere in scelus: ambiguum erat, famâ eruditionis an nequitiæ infamiâ maior. Sed, ô Dei bonitatem! vi, quem lenitate nequiuerat, statuit trahere. Ecce tibi equitem hoplomachum, lanceam vibrantem, & intentantem misero, irato vultu, minaci voce clamantem: *Vitam hanc moresq; desere, ad frugem reuertere.* Subitus Ægidium terror occupauit, sed veloci motu cũ terrore institutũ pristinũ displicere desiit. ad volutabrum luti reuerso, post triduum idem ille eques iã terribilior non solum minatur, eadem verba repetens de mutando vitæ instituto; sed lanceam pectore infigit, & vulnus, etsi non graue, imponit. Fractus animo noster: *Dedo*, inquam, *me, faciam Domine quicquid iusseris.* Saulum diceres in terram deiectum. Statuit seriò, se totum Deo dicare, & quò intus impelli se sentiebat (vrgente, sic opinor, angelo custode qui apparuerat) religiosæ alicuiꝰ instituto familiæ se addicere. Hoc animo Lusitaniam repetens, dum per Palentiam iter habet, vbi tum Monachi Dominicani monasterium moliebantur: subit cupido cernendi operis. Vidit viros sanctitate & eruditione claros, quosdã etiam viribus & ætate defectos, delicatè olim nutritos calcem subigere, ligna dolare, lapides parare, & onera humeris portare, summa lætitia & alacritate. Optat se illis iungere, petit instanter admitti, impetrat. Tirocinio defun-

gitur, magna ſpe ſanctitatis futuræ excitata poſt aliquot annos miſſus Santarenum in Luſitaniam, ibi creſcebat oratione, & victoria ſui. Vnus angebat ſcrupulus, quod penes dæmonem hæreret ſcedula illa obſcæna, & inteſtabilis. Igitur ardentius Reginæ cœlorum ſe commendabat, mali huius remediũ aliquod poſtulabat, non ſine lacrymarum imbre, & continuo ſuſpiriorum concentu. Quid neget miſericordiæ Mater ſic poſtulanti? Die quadam, cum in ſacello templi prolixiùs oraret apparuit illi dæmon formidabili aſpectu, deteriore vlulatu, conuicium facit, & præſtitam fidem, acceptaque beneficia petulanter exprobrat. Tandem poſt multa minaciter, & proterue, & impotenter obiecta. *faxo* (inquit) *huius te monachiſmi, & violentiæ quæ me tibi ſyngraphum hunc cogit reſtituere, nũquam ſatis pœniteat.* ſimul abiicit eũ ad pedes Ægidii, & videri deſiit. Ægidius chartulam accipit, & lacerat minutim. Nec vanæ dæmonis minæ fuêre. admirandis illũ modis plùs ſeptennio poſtea vexauit. mitto vexationes alias. aſſumebat monachi cuiuſdam, qui in eodẽ degebat monaſterio ſimilitudinem, & nihil non, quod excogitari inter domeſticos poſſet; moleſtiæ, Ægidio inferebat. patiebatur hic, ſed tãdẽ dolẽs malitiã illã ſerpere: & fratrem, vt putabat illum, Deũ ſic ſemp̱ offẽdere: rẽ defert priori, & petit alio mitti cauſãq; aperit. accerſito fratre

depre-

deprehensus calumniator; & insolens ab aliis solitus ab Ægidio vinci, desiit victori negotium facessere. Viuus tandem clarus multis non virtutibus tantùm raptibusq; sed & miraculis variis, anno. 1265. Mundo denascitur, vt cælo nasceretur. Sepultus Santareni, vt sanctus colitur. Habetis & Deiparę virginis vno in exemplo efficacissimum cõtra dæmones præsidium, & (quæ dixi aliis locis) præterea de scholis Magicis Hispanicæ [a], de homagio præstando [b] & chirographo cruento [c], de re præsentandis innoxiis [d], de apparitione dæmonum & etiam Angelorum [e]. Ioannes Molinetus [f] narrat Energumenarum illarum Quercetensiũ de quibus egi non semel, possessores dæmones inter cætera quæstos: sibi à *Misericordiæ matre* manubias animarum plurimas quotidie eripi, nec non ab illo gigante pueri baiulo, & ab alia rotæ, & alia turris gestatrice. Sic enim illos sacratis *Mariæ, Christophori, Catharinæ, & Barbaræ*, nominibus abstinentes, ad Ecclesiasticam picturam allusisse.

Quid verò prohibet me, PATRONÆ virginis DEIPARÆ memoriam & venerationẽ alia quoq; certissima narratione recolere, vt quam efficax semper eius inuocatio contra tartaream tyrannidem fuerit Lectores intelligant? Horatius Tursellinus Historiæ Lauretanæ scriptor, pari elegantia & fide, rẽ gestam proponit [g]: *alium porro iuuenem Laure-*

[a] li. 2. q. 1. sup.
[b] l. 2. q. 4.
[c] l. 2. q. 12. nu. 5.
[d] l. 2. q. 27. sect. 2.
[e] l. 2. q. 26. sect. 3.
[f] Chron. Belgię anno 1490.
[g] l. 4. c 33.

tanæ

tanæ virginis tutela seruauit, quem in præcipitem locum libido insana prouexerat. Hic, vt erat proiectæ cupiditatis audaciaeq; in vetitas se effuderat voluptates. Expugnato multarum matrum familias pudore, immodico cuiusdam mulieris amore flagrabat: qua cum nec prece, nec precio, nec vi, doloue potiri liceret: vltima experiri statuit. Igitur conciliatum magicis cantionibus dæmonem rogitat, vt se voti compotem faciat, ad omnia se descendere paratũ ostendens, si eo, quod expeteret, frueretur. Diaboli ergo iussu à Christo deficit: seq; totum illi dedit, traditq;. Super hæc omnia iurat conceptis ab illo verbis, & chirographo suam obstringit fidem: vsq; eo impuras mentes voluptatis amor excæcat. Cæterùm, vt potitus est, quod cupierat: fecit, vt fit, fastidium copia: & cælesti luce oborta, magnitudinem sceleris sui sera æstimatione perpendit. Ergo posteaquam animum curis anxium pœnitẽtia subiit, ad veniæ spem erectus, cælestem opem spectare, Deum Deiq; parentem implorare cœpit. Inter hæc occurrit animo virgo Lauretana, eiusq; ædis Sacerdotes amplissima facinorum expiandorum authoritate præditi. Protinus Deo authore ac duce Lauretum petit, haud dubius quin inibi esset tantis malis remedium inuenturus. Nec sua illum frustrata spes. Lauretum vt venit, Sacerdotem idoneum nactus, re omni exposita, consulit, ecqua sibi spes sit reliqua salutis. Ille primo sceleris atrocitate exterritus paulisper hæsit: deinde immanitate facinoris demonstrata: ita spem ille salutis ostendit, si precibus, ieiuniis, voluntariaq; corporis vexatione

DEVM *placare penitus insistat. Cum ille nihil omnino pœnarum recusaret: promisit Sacerdos si imperata fecisset, se faciles aures ei daturum, & tantū piaculum* DEO *propitio vtiq; expiaturum. In digressu hominem monet, vt per triduum inedia, cilicio, flagris corpus affliclet, B. Virginis opem implorans: per eam à* DEO *veniam exposcat: se eodem triduo rem diuinam pro ipsius incolumitate facturum. Et vtrinq; exstitit fides. Ita triduo extracto, sacerdos optimum ratus est ante absolutionem, chyrographum à dæmone extorqueri, ne quid omnino iuris in illum haberet. Proinde hominem ab se dimittit monitum, vt augustissimum sacellum ingressus precibus lacrymisq; Deiparam vsq; eo fatigaret, dum chyrographum à diabolo extortum reciperet. Morem gerit ille, suæ salutis, securitatisque auidus, haud dubia spe, id se deprecatione Deiparæ virginis impetrare posse. Ergo postrato ante Virginem corpore, lacrymās obnixe eam precatur, vt recepto illo nefario chyrographo, saluti incolumitatiq; suæ consultum velit: ingenti miraculo compos voti efficitur. Versiculos illos ex animo iterabat:* MONSTRA TE ESSE MATREM. SVMAT PER TE PRECES, QVI PRO NOBIS NATVS, TVLIT ESSE TVVS. *Talia precatus subito chyrographum in manus suas delapsum conspicit. Itaq; vix sibimet ex inopinato gaudio credens, integrato fletu grates Virgini enixius agit. Inde sacello egressus, lætitia exultans ad Sacerdotem accurrit: receptum Deiparæ beneficio scriptum ostendit. Id erat tot tantisq; in Christum, atq; in*

ipsum qui scripserat, diris & execrationibus refertum, vt facile appareret, à sempiterno humani generis hoste dictatum. Veruntamen tantum vinculum omni diabolica fraude potentior vis diuina dissoluit: ita deuotum illud inferis caput, Deiparæ benignitate asseritur in libertatem filiorum Dei: ne quisquam omnino, quamuis facinerosus ac perditus, si modo ipse perire nolit, de sua salute desperet, neu cuiquã in dubium veniat Dei clementia, quæ vltro MATREM *suam reis* PATRONAM *dederit ad salutem.*] Hoc exemplum gratiùs futurum spero, eo quod simul praxim quandam iuxta tutam & facilem Confessariis pœnitentibusq; proponat; cuius normam ductumq; in similibus admodum perplexis consultationibus imitari possint: quod libri huius sexti institutum vel maximè flagitabat, à me non præteriri. Alia duo valde illustria refert Cæsar. miraculor. libr. 6. cap. 26. & 27. ex quibus quam efficax contra dæmonum præstigias remedium sit, nominis MARIÆ deuota cũ fide pronunciatio clarissimè videtur. Alia suggerit Historia miraculorum B. Virginis montis serrati, in qua multi traduntur dæmonum tyrannide, quibus se deuouerant, consecratæ B. Virgini, & eius imagine insignitæ candelæ partim solo adspectu, *vt narratum mirac. 150. fol.* 138. partim contactu, *vt mirac. 172. fol.* 147. *& mirac. 237. fol. 215.* partim sola inuocatione S. nominis & petitione auxilii, *vt mirac. 45. fol. 60.* partim promissa ad

hanc ædem sacram peregrinatione, vt mi rac 289. *fol.256.* liberati. sed claudat hunc §. sanctus vir, & bonus poëta Prudentius de sacratissimę Dei genitricis contra dęmonas potestate agens: Cathemer. hym. 3.

Auctor & ipse doli coluber
Plectitur improbus, vt mulier
Colla trilinguia calce terat:
Sic coluber muliebre solum
Suspicit atq; virum mulier.
Ecce venit noua progenies,
Æthere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prior:
Sed Deus ipse gerens hominem,
Corporeisq; carens vitiis.
Fit caro viuida sermo Patris:
Numine quem rutilante grauis
Non thalamo, neq; iure tori,
Nec genialibus illecebris,
Intemerata puella parit.
Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aspidis atq; hominis
Digladiabile dissidium,
Quod modo cernua fœmineis
Vipera proteritur pedibus.
Edere namq; Deum merita
Omnia virgo venena domat:
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inerme piger reuomit
Gramine concolor in viridi.
Quæ feritas modò non trepidat

Territa de grege candidulo:
Impauidas lupus inter oues
Tristis obamblat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.
Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat,
Exagitansq; truces aquilas
Per vaga nubila, perq; notos
Sidere lapsa columba fugat.
Tu mihi Christi columba potis,
Sanguine pasta cui cedit auis:
Tu niueus per ouile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub iuga tigridis ora premens.

SEPTIMVM est *signaculum sanctæ crucis:* de cuius præconiis liber esset solidus contexẽdus ex sanctorum Patrum scriptis, & rerum gestarum exemplis. *Vide D. Cyprianum serm. de passione Christi, Orig. l. 3. in Iob, Lactan l. 4. c. 24. D. Antoniũ, apud Athanas. ipsum D. Athanasiũ de incarnat. verbi:* (*vt ait:* signum crucis tollit omnem Magiam.) *D. Gregor. Nazianz. orat. 1. in Iulian. & ad Nemesium, D. Chrysostom. hom. 8. in Epistol. ad Coloss. & homil 50. in Matthæ* D. *Cyrill. Catech. 4. de ascens. Nissenum in vita Taumaturgi. Hieronymum in vita S. Hilarionis. Augustinum lib. 2. de symbolo ad Catechumen. & serm. 81. de temp. Theodoretum in vita Macedonii, & libr. 3. hist. cap. 3. & lib. 5. cap. 21.* D. *Gregor. lib. 2.* Dia*log. cap. 10. Ioann.* D*iaconum libr. 2. vitæ* D. *Gregor. cap. vltim. Thomam Cantiprat. libr. 2. cap. 57.*

à part. 34 apud quos exſtant memoria digniſſimæ de hac re hiſtoriæ: nec minus illuſtres aliæ, vna de incendio ſæuiſſimo quod Rhemis diabolus excitarat, & S. Remigius ſigno crucis exſtinxit, habet Hincmarus *in eius vita*. aliud de B. Vedaſto qui crucis ſigno maleficium aliud aboleuit, teſte Albino Flacco hiſtorico vitæ eius; eodem dæmonibus præualuit ſigno D. Auxentius, teſte Metaphraſte: vt & S. Albinus teſte Fortunato, & San. Suibertus teſte Marcellino; & Beat. Caluppanus, teſte D. Gregorio Turonenſi, qui memoria dignam rem narat [a], vt & de S. Niceta Theocteriſtus eius diſcipulus apud Metaphraſtem in Aprili; & de B. Vincẽtio Ferretio Rauzanus [b]; & de Eutychio Patriarcha Euſtathius eius diſcipulus: qui & ſignum crucis vocat *telũ dæmonibus formidabile*. hoc ſigno Macari⁹ Patriarcha Antiochenus in Bauaria morbos pepulit, Mechliniæ incendium exſtinxit, Tornaci ſeditionem cõpeſcuit, vt tradidit Anonymus, *in eius vita* qui ante quingentos annos ſcripſit. benedictione huius ſigni Theodorus archymãdrita veneficium Theodori Magi vitauit, ſæpe dæmones expulit, ſolitas frugum calamitates auertit, & dæmones certis locis includebat & ſigno crucis locum obſignabat, ne cui nocere poſſent, teſte Georgio ei⁹ diſcipulo. Eodẽ gladio vtebatur B. Godefr. teſte Nicolao eius æquali, *c. 13. eius vita*; & S. Portianus,

[a] in vita Caluppani apud Suriũ t. 2.
[b] l. 1. eius vit. c. 10. & l. 2. c. 7.

teste Greg. Turonico *de vit. Patrum c. 5. &* S. Maximus Rhegiensis, teste Dinamio Patricio (*apud Sur. in Nouemb.*) qui & miras dæmonum præstigias, & vnico hoc telo partam narrat victoriam. Docebat hoc S. Eligius Nouiomensis suos his verbis; *Christiano nec auguria, nec alia qualibet figmenta possunt officere: quia vbi signum crucis cum timore & fide Dei præcesserit, nihil ibi inimicus nocere poterit* [a].] Fatentur hoc dæmones expulsi à S. Patapio apud Metaphrast. *mense Nouemb.* clamantes; *vere terribilis es, ô Nazarene, vere terribilis es, & vbiq; in omnes obtines imperiũ. Quo ergo pficiscar? si in desertũ, si in ciuitatẽ si vbicumq; duxerit aliqs tu illic puenis: sola crucis figura, solo tuo nomine nos expellens.*] Merito itaq; S. Daniel Stylites, ad effugandos dæmones, vbiq; *crucẽ, vt arma inexpugnabilia* (ait Metaphrast.) *inferebat.* Hoc in signo tam feliciter vincebat S. Maurilius, vt narrat Fortunatus [b]: necnon S. Aichadrus, vt refert Fulbertus scriptor eius vitæ; item S. Niceti⁹ Treuirensis, vt prodidit Turonensis Gregorius [c]; item ex consilio Beat. Nonni pœnitens illa famosa Pelagia, teste Iacobo Diacono Heliopoleos: item S. Iaco. Alemannus, teste Antonio Flaminio *vitæ illius c. 11.* item S. Gallus Abbas & confessor, teste Walafrido Strabo *lib. 1. vitæ S. Gal. cap. 7.* & innumeri alii. eadem n. Sanctorum omniũ semper de hoc signo ac trophæo salutis nostræ sententia fuit, eadem sæculorum om-

[a] refert S. Audoenus æqualis l. 2. vitæ Eligii ca. 26.

[b] vit. San. Maurilii c. 3 & 6. & 21.

[c] vitæ patrum c. 17.

nium

nium experientia. Nolo plura addere, velim dumtaxat legi, quod de Diacono à S. Wulfranno misso vt præstigiosum palatiū Ratbodo ostensum viseret, narrat Ionas Senonensis, qui eo tempore vixit, & id se accepisse ex oculati testis Ouæ Presbyteri Frisii ore scribit, in *vita S. Vulfranni, apud Surium mense Martio.* Quod cur in dubium vocet, Corn. Kempensis *l.3. hist. Fris. c.11.* non satis intelligo. Multa enim passim talia à grauissi. script. prodita. Legite q; de Cabade Persarum rege narrat Glycas *p. 4. Annal. fol.* 370. & his addite quæ Thomas Bossius collegit, *lib. 2. de signis Eccles. c. 8. & seq. & libr.* 15. *cap. 1.* & Sprengerus *c. 1. q. 4. p. 2. mallei.* deniq; Societatis nostræ Iacob. Grætzerus *lib. 3. de S. cruce c. 18. & 19. cum aliquot sequentibus*, & Petr. Thyræus *p. 3. de dæmoniac. c. 44. & lib. de locis infestis p. 3. ca. 68.* Sed vnum nolo præterfluere, notatum à Francisc. Bencio litteris Mediolanens. *Anno 1591. Sacerdos quidam Aronæ agens pollicitus erat Deo, aditurum nostram societatem idq; vni e nostris aperuit. Indigne hoc tulit dæmon seq; ad solita arma conuertit. Impuris cogitationibus hominem aggreditur, ita infestis vt adimerent somnum surgit è lectulo miles Christi, & lectitandis piorum historiis noctes ducit insomnes. Neq; hoc tulit aduersarius, suspensam lucernam ad parietem sic deiicit, vt effuso oleo totū volumē fœde proluerct. neque hoc satis: inter cænandū inuadit immundo afflatu: hic à mensa statim in cubiculum, humiles ad* Deū

preces effundens humi proiectus, & pro cibo corpori flagra ingerere: cum sic quoque cæco igne carperetur, nudatis pedibus terram institit binas horas vel ternas, dum importunus calor deferuesceret: dein conicit se in cubile fessus: visus in eodem strato videre mulierem & attingere eius comam manuum extentu: desilit repente attonitus, & ad lectulum conuersis luminibus nihil videt: denec bis, terue agnouit, timuit ludibria oculorum: idque pluribus noctibus accidisse testatus est: tandem eo res processit, vt miser iturus cubitum, brachia sibi manusque arcte colligaret, inditis vinculis, ne in somno attrectarent quicquam manus errantes. Frustrà. simul enim sopor & ligabat sensus, breue ad tempus, & brachia soluebat. Sed nimirum, qua est DEI clementia, diaboli tentatio est infra hominum facultatem: fugauit illum, qui pro castitate pugnabat, cũ fortiter obstitisset. Redit tamen victus ad pugnam admirabili arte. Egressus aliquando sacerdos idem ex oppido, leuandi æstus, iuxta lacum inambulat persoluens horarias preces Mariæ virgini. Vix ducentos passus processerat, cùm assecutus est eum vir quidam, cum rutila barba & promissa, vesteque magni precii: insidebat equo pulcherrimo atri coloris, qualis nullus illis regionibus: famuli erant à pedibus duo: cum accessisset propius perhumaniter salutauit, numquid ad Iubilate, inquit, peruenisti? recitabat fortè Sacerdos illum Psalmum, & quod magis mirum, ita pressa voce, vt exaudiret tantum se ipse. Tum verò equitem inter & sacerdotem sermo institutus, hoc ordine. Prior eques specie riman-

tis, quæ est animo tibi infixa cura? quæ sollicitudo mærentem exedit? at ille dissimulans, mihi bene est ac belle: frustra tibi huius rei quæstio fuit. Cui eques. Mi homo, mihi dare verba difficile est; cui datum olim à Deo, vt introspiciam, quid taciti cogitatio nibus volutent homines, agitentque. cùm stetisset Sacerdos admiratione defixus, & stupens loquentis habitum, corpusque totum lustraret luminibus, sumpto animo. Quod, si tibi ea est virtus, effare, quæ me angit molestia? si quid fortasse tu plus scis de rebus meis, quam ego ipse. Cui ille: Votum Societatis Iesuitarum: hic stimulus cor vellicat, hoc te quietum esse non sinit. Sed tu alias res agas necesse est: ad illam tibi aditus non patebit: me vide. Suspicatus alter, ne aliqua ratione inaudisset à nostris. Non certum satis votum illud fecerim, necne: sed vt ita sit, si certum est Patribus me excludere; non abiiciam animum, nec me discruciabo: neque enim vna est tantùm pie ac sancte Deo inseruiendi via. Recte istud quidem, ait eques, mitte illã de pectore curam. est tibi ea indoles ingenij, is truncus corporis, & hæc, super ea, voltũas; vt vel in ista qua nunc vteris ratione vitæ, possis innocentiam tueri. quod, si me audis, aliam terram vide, vbi Deo viuas & tibi, Arona relicta. iam me sequere, nec temere erit consultum rationibus tuis: optima apud me eris conditione, nõ lacto inanibus promissis. huc respice. hæc cùm diceret, crumenam prægrandem manu percutiebat crepantem argento. egit gratias sacerdos. non possum ad præsens vti liberalitate tua, vt fidem meam præstem Ecclesiæ Aronens. &

subitò interfatus eques, qua isthæc fides, sine publica vlla sponsione aut chirographo? An te LIII. æris libræ (neq; enim plures accepisti) addictum habebũt. Assentiebatur hæc audiens non sine admiratione: sed coniectura ducebatur ad suspicandum, ad illius aures permanasse omnia ab aliquo Aronensi. Tum paulo fidentior, Tu verò quo iter intendis? vbi habes? Pallantiæ respondit (nomẽ est oppidi ad lacum Verbanum) & qui ad nos appellit linter meus est, ad vicinalem vsum paratus. agebatur ab vno atque altero remige, vtroque pullato. aspicit sacerdos, & miratur non antea visum. Nunc, si accipis conditionem, Pallantiæ meçum eris quamdiu voles. si stat religiosam vitam complecti, vt in vnam admittaris insignem & sanctitate præstãtem, curabo. Laudo egregiam humanitatem tuam, qua sponte vteris in hominem ignotum: sed habeo causas remittendi. Hac sermonũ vice cùm paulùm subsistere cogeretur sacerdos, Præi, domine, inquit, post paulò sequar, nec aliter fecit, ac dixit. Tum salutare crucis signum in fronte exprimens, atq; in loco cordis, & pensilẽ corollam baccis cõsertam sacris, queis preces numerantur, manu prehendens præcedentem subsequitur.] desiere ad crucem subitò apparere, eques, famuli, cymba, remigesque. Quis non miretur tot contortuplicatas colubri tortuosi fraudes, vnico Sanctæ crucis signo nebulæ instar dissipatas? Et si non sis (Lector) præoccupatus aut mente vana, nihil dubito, quin Wieri impudentiam, virulento & tortuoso sermone conantis eleuare,

quam ipsemet prodiderat narrationem; sis vehementer detestaturus. Illud quoque velim notes, & in memoriæ sinum recondas, quod B. Fortunatus disertè prodidit, aliquādo Sanctos hisce diuinis remediis quædam alia adhibuisse, dicis tantū causa: vt miraculorum gratiam, hoc quasi naturalis remedij velamento (quæ illorum erat, humilitas) obumbrarent, & humanam laudem effugerent, vt de B. Radegunde Regina idem prodidit, eam crucis signo folium pampini addere consueuisse.[a]

CC OCTAVVM præbēt *Sanctorum* qui in cœlis beatitudine perfruuntur æterna, *reliquiæ*; de quib. illud, vt in cœlis sic in terris verum, *Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum.* fremāt vt lubet Vigilantiani nostri, in eorum illos Principe D. Hieronymus iam iugulauit. damnauit eos Nazianzenus, damnauit Chrysostomus, damnauit Ambrosius; damnant Ecclesiastici Annales, damnant gesta Sanctorum omnium; damnat, quæ errare non potest in fidei rebus, Ecclesia Catholica.[b] de innumeris pauca memorabo. Quotannis ad D. Philippi Apostoli sepulchrum in Sicilia plurimos energumenos liberari; adeò vt anno 1541 plusquam ducētæ fœminæ huiusmodi fuerint numeratæ, auctorem habeo Thomam Fasellum, *lib. 10. de rebus Siculis, c. 2.* idem cernimus in Brabantiæ Gela, ad S. Dym-

[a] Fortu. li. 1. vitæ S. Radegun.
[b] D. Hier. contra Vigilantium D. Naz. orat. de B. Cypr. circa fin. D. Chryso. in orat. cōtra Gētiles, de S. Babyla, & hom. 26. in 2. ad Corin. Ambr. serm. 77. & 91. Rufi. li. 2. hist. c. 25. Socr. lib. 3. c. 16. Euag. li. 1. c. 16. Sozo. lib. 7. c. 26. Nicep. lib. 10. c. 8. Greg. Tur. li. 2. de glo. mart. c. 45. plures alios citat ex nostris Io. Gibbonus erudita Disputat. de Sanctis, à nu. 319. excusa Treuiris: & Bosius lib. 15. de signis Eccles. c. 7. 11. & 12. &

pnæ sepulchrum; in Flandriæ Rothnaco, ad reliquias S. Hermetis. scribit Turonensis puerum ægrotum, cùm hariolo traditus fuisset sanandus incantationibus, sortibus, ligaturis; pro vita morti mancipatum; alium eadem lue laborãtem, sumptis de sepulchro S. Martini pulueribus sanitati restitutum [*d. c. 45.*] idem narrat, Iustinum magicis præstigiis ac laruis mirè infestatũ, supposuisse capiti frenum Cõstantini, in quo claui Dominici vnius virtus intexta, & tertia vexationis nocte quietem recepisse. [*de gloria Mart. libro 1. cap. 6.*] Georgius Monachus scribit oleo sanctarum reliquiarum, addito ieiunio & oratione, multos dæmoniacos à B. Auxentio sanatos. Hanc virtutem sepulchro S. Hereberti Coloniensis Episcopi, tribuit etiam Rupertus Tuitiens. *cap. vlt. eius vitæ*; de sepulchro Lutgeri Monasteriensis Episcop. referunt Monachi Werdenenses, *lib. 3. vitæ eius, cap. 6.* de lipsanis capillorum S. Vincentij Ferrerij, Petrus Rauzanus *lib. 4. vitæ illius, cap. vlt.* de S. Guthlaci zona Felix Crolandiensis *in eius vita*; de sancto Richardi corpore Albinus Flaccus, *in eius vita.* Apud Cappenburgum quidam multas malignorum dæmonum infestationes patiebatur; vt adiit sepulchrum beati Godefridi omnia dæmonum phantasmata euanuerunt.[a] Meritò itaque sancto Benno Misnensis Episcop. toto vitæ suæ tempore religiosè reliquias sancto-

Thyr. p. 3. de dæmo. c. 45. & adhuc accuratius p. 3. de locis infestis. c. 67. Hi multos citant, quib. addo Theof. Abbat. ser. de veneratione Sanctorum. & ser. de Sãctorũ reliquiis.

[a] Surius to. 7. ex Anonymo coætaneo S. Godefr.

ctorum colẽs, eas tanquam cœlestem quendam thesaurum venerabatur.[a] Meritò B. Ioannes Damascenus sanctorum reliquias vocauit, *fontes salutiferos, ex quibus plurima ad nos beneficia manant, suauissimumque vnguentum profluit.*[b]] Meritò tot olim & hodie ad eorum sepulchra institutæ fuerunt peregrinationes, & suspensæ tot corollæ, atque anathemata. Cauendum duntaxat, ne quas in hoc cultu Sanctissimo superstitiosas cærimonias misceamus, vt monet Syluest. *verbo reliquia.* Sanctis enim odiosa superstitio, grata religio. Testata id fuit B. Glyceria martyr, ex cuius corporeis exuuiis vnguentum suauissimum, & saluberrimum morbis omnibus medicamentum fluere solebat: quadam verò die, cùm Episcopus Perinthi inscienter argenteum quoddam Vasculum emisset, quod Magicis ministeriis impensum fuerat, continuò desiit sacri fluor vnguenti. *Re noua percussus Antistes ad preces confugit, diuinoque impulsus spiritu vas nouum amouit, & antiquum reposuit, ac protinùs vnguentum sicuti prius scaturire cœpit. Quo circa rem diligentius inquirens, comperit vas illud nefandis rebus seruiisse; quod simul atque ad Imperatoris aures peruenit, habita quæstione, tanti criminis reum, vti par erat, supplicio affici iussit.*] *Narratur à Nicephoro, lib. 18. c. 32.*

[a] Emserus c. 25 eius vitæ.

[b] lib. 4. de ortod. fid. cap. 1.

DD NONVM, in Ecclesia quoque vetustissimũ, & miræ efficacitatis est, *aqua benedictione*

sacra

sacra & solemni ritu ad id instituta; eaque duplex, vna baptismalis in vigilia Paschæ & Pentecostes consecrari solita, quæ iure Canonico comprobatur:[a] altera lustralis, singulis Dominicis initiò primi sacri consecrata, nominatim ad dæmonis impetum reprimendum, & alia pericula auerruncanda, iam in vsu ante Alexandri I. tempora, & semper à Catholicis omnibus, magno cum fructu, retenta honorataque.[b] Meminit *in vita D. Gregorij Magni*, Ioannes Diaconus monasterij, per eius aspersionem, à dæmonibus liberati: hodiè miraculum istud apud Indos sæpè renouatur.[c] Plura referunt alij exempla. De Iosepho quodam Epiphanius scribit, cùm adhuc ille Iudæus esset, insanum quendam ab eo per aquam cruce signatam, sanitati restitutum: de fœmina, quæ magicis præstigiis in equam transformata putabatur Palladius testatur, cum B. Macarius aquam benedixisset, superq; caput eius præcatus fudisset, fecisse; vt, quod erat, omnibus videntibus fœmina videretur.[d] Apud Theodoretum Marcellus Episcopus Iouis Apameni fanum cùm dirueret, atrum dæmonis spectrum flammæ vim ne materiam ligneam depasceretur, impedire cernens, aquam signaculo crucis muniuit (*h. benedixit*;) & ea iussit flammam aspergi. contactum non ferens improb. ille aufugit, & aqua quasi oleo excitatus ignis, momento temporis fanum

[a] c. in Sabbato, & c. nec quenquam. de consecr. d. 4.

[b] Alex. I. ep. 1. Conc. Nannetẽs. c. 5. Rhegino lib. 1. de discipl. Ecclés. c. 210.

[c] lib. 1. epi. de reb. Iapon. epis. 1.

[d] Epipha. hæres. 30. Palla. Lausiac. ca. 19. Theodor. lib. 5. hist. c. 21.

consumpsit. B. Theodorus Archimandrita noxas omnes aqua benedicta solebat repellere; etiam morbos à dæmoniis illatos, vt *a Phentino illo apud Tantændiam; qui obuius dæmoni in forma canis solo illius hiatu in grauissimam ægritudinem inciderat: vt à Theodori cuiusdam tribuni domo; in qua homines & animantia omnia à dæmonibus cruciabantur; & cùm domestici cœnarent, lapides super mensas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat, & mulierum telæ rumpebantur, & tanta serpentũ & murium multitudo domum occupabat; vt præ formidine in eam ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei seruus ingressus, totam noctem psallendo & Deum obsecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aspergens, eam à spiritib. immundis liberauit.*] Hactenus Georgius presbyter sæpiùs iam citatus. Idem postea hoc quoq; recenset illustre miraculum; *Apocomensis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius vescerentur. Contigit autem vt omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt mortui. & quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euasit ac fœtidum. Qui igitur ex carne illa nõ gustarant, id, quod acciderat, viro sancto nunciauerunt. Qui respondit, exitium istud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertransierant, prouenisse. Et cũ eo tempore non posset cum illis discedere, benedixit aquæ, quã per vnum e fratrib. misit, vt periclitantes conspergeret, eisque bibendam propinaret. Quo facto, cuncti tanquam è somno surrexerunt, præter vnum,*

qui mortuus est. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non exspectans viri sancti benedictionem, accurrit ad mulierem veneficam; &, dum eius incantationes adhiberet fratri, ille animam egit.] S. Huberti Episcop. Leodiensis, veri dæmonomastygis habitaculum multiplices cateruæ dæmonum inuaserant: id animaduertens vir Dei, puero dixit; *Vade, aqua, quæ sacerdotali consecratione sale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute impregnata est, liquorque olei itidem (enchrisma) Apostolica auctoritate benedictus, huc deferatur: quorum aspergine atq; litura, mox ita effugabũtur hinc inimici virulenta phantasmata, vt amplius sua non audeat inferre machinamenta.*] Hactenus Anonymus D. Huberti discipulus vel familiaris, scriptor vitæ illius. S. Eligius Nouiomẽsis Episcopus, quinquaginta amplius energumenos simul, porrecta eis aqua benedicta liberauit, vt refert æqualis eius S. Audoënus.[a] Sed & S. Laurentius Dunelmensis in Britannia, & S. Annon Archiepiscopus in Germania, & S. Maclouius in Galliis, aliique duo apud Petrum Cluniacẽsem, sæpè dæmones hoc rore fugauerũt:[b] nonne contumaciores dæmone Germani, Galli, Britanni Caluinistæ; qui tam sacram vndam, vt hydrophobi atq; lymphati auersantur? horum vnus è numero Wierus scribere fuit ausus, in Græcorum Ecclesia hanc aquæ benedictionem, vt superstitiosam da-

[a] lib. 2. vitæ S. Eligii, c. 20.

[b] vide Suriũ in vitis horũ Sanctorum. & Cluniacẽs. li. 1. c. 7. & 14. & plura recensentem de vi aquæ benedictæ. Gretzer. li. 4. de Cruce, c. 36.

mnari.

manati. quæro in qua? non veteri. quomodo Theodorus, Theodoretus, Palladius approbarent? Agnoſcit aquæ benedictionem D. Dionyſius Areopagit. *c. 2. de Eccleſ. hierarch.* & in Scholiis ad eum agnoſcit Pachymer. *fol.* 128. An ergo in adhuc recentiore Schyſmatica? nihil miror hæretico tales placuiſſe duces. Sed accedāt & certæ fidei quædam narrationes. *Rigæ anno 1583. Ruthenus quidam, cùm ſæpiùs moneretur, vt cum Eccleſia Romana rediret in gratiam, ſemper autem obſurdeſceret, ſine pœnitentia deceſſit. Ex eo die varia ſe in eius domibus ſpectra domeſticis offerebant. aſſidentibus auferebantur menſæ, nemine comparente: cubiculorum fores, non modo peſſulis verùm etiam ſera penſili obfirmatæ, totis cardinibus euertebantur. è ſummis ædib. lapides ingentes iaciebantur pice fœdati, quos ſe tractaſſe perhibet Sacerdos è noſtris: quidam autem Polonus, quem pater idem ſe vidiſſe affirmat, adeò grauiter eſt vulneratus in vertice, vt dies aliquot iacuerit ſemiuiuus. in eadem domo cùm multum ſtraminis eſſet, id totum in minutiſsimas partes comminutum eſt. Denique hæc & id genus alia cernebantur plena terroris; quæ non obſcure quantum ſibi ius in iis ædibus ſumpſiſſet Satanas, indicabant. ingreſſus in eas is, quem dixi, Sacerdos cum comite altero, aqua benedicta thureque adhibitis expiauit: quo exorciſmo omnis tumultus dæmonum conquieuit, id quod multis deinde gratiis ædium Domini teſtati ſunt.*] ita litteræ Collegij Rigenſis illius anni.

In Mexicana prouincia sedes etiā Pascuaræ Societas nostra posuit, ibi circa ann. 1587. (*vt litteris prouinciæ illius accepimus*) erat *Indæ fœminæ puer, quem cunctis noctibus cùm cubaret, eripi sibi à latere sentiebat, deinde reponi, quò raperetur ignara, ipse puer interea vitali spiritu in dies egesto lenta tabe properabat ad finem. huic puero salutare fuit in ædem sacram deduci, & lustrali aqua, adhibitis comprecationibus sacris, adspergi.*

Sequenti anno octuagesimooctauo, *Viro cuidam Treuiris mulier rustica nescio quid ouorum offerebat, excipit pileo pedissequus, mox pileum ouis expositis imponit capiti, & statim vsque adeò vexari cœpit dolore, vt pene desiperet. confugit nescius quid ageret in ædē sacram, incensum caput immergit in vas promptū aquæ lustralis, conualescit: maga comprehensa in quæstione dixit, oua sic fuisse venenata, vt gustantibus interitum, extuberationem tangentibus essent paritura.*] *Litteræ Treuirenses anni 1588.*

Mussiponti anno 1593. *Virgo ætate prouectior, tot incita furiis. vt obsessa diceretur, recitatis à Sacerdote nostro Litaniis; infecta altera maleficiis, epota salutari aqua; alia vexata à maligno spiritu, appensa ad collum sacra cera cœlestis agni ad se rediere, mox & cōfessæ decessere è vita, cùm essent precibus intentæ.*] *Sic Litteræ Prouinc. Franciæ illius anni.*

Franciscus Lopezius Gomara quoque testatur dæmonum ludibria & apparitiones

apud Indos tribus potissimùm remediis discuti & depelli solita efficacissimè; Venerabilis Sacramenti Eucharistiæ præsentia, Crucifixi imaginibus illatis, & aquæ benedictæ aspersione. idque non semel ipsos cacodæmones Indis confessos. *lege Hist. Mexicanæ, cap. 235.*

DECIMVM exhibent remedium res aliæ Catholico ritu solitæ benedici ad hunc effectum, vt cereæ formæ orbiculares *Agnos Dei* vocamus, propter agnum vna in facie impressum; de quorum effectibus liber exstat Vincentij Bonardi. Multa quoque Petrus Matthæus in 7. Decretal. cùm consecrantur à Pontifice Maximo, postulat ille à Deo, vt deuotè gestantibus Deus tribuat, quæ breuiter his versibus complexus fuit Frusius noster;

Postulat in primis sacrati aspectus vt agni,
Agnum ad cælestem concita corda leuet:
Vtq; salutiferæ memores vitæque, necisque,
Criminis & vitij noxia vincla terant.
Hostis vt insidias Stygij ac certamina vincant,
Decipulas mundi, carnis & illecebras;
Corporeos nobis morbos, casusque repelli.
Præsertim horriferos, mortificosq; petit.

Item *grana benedicta, cerei benedicti, sal bene dictũ & panis benedictus.* Inter quę panis benedictio tum ob antiquitatem, tum ob crebra miracula, celeberrima sanè videtur. Etenim & meminit illius non vno loco D. Paulinus

[a] vide Stephan. Duranti li. 2. de ritibus Eccle. Cathol. c. 58.

in Epistolis [a]: & eo vsi contra dæmones varij sancti viri, vt B. Elphegus Cantuariensis in Danis sanandis (*auctor Osbernus in eius vita*) & S. Wolphelmus Abbas in morbidæ fœminæ curatione (*auctor Conradus eius discipulus in vita S. Wolphelmi*) & B. Hildegardis, cũ improbo amore nobilẽ puellam Treuirẽsem liberauit [*Theodoricus Abbas lib. 3. de vita S. Hildegardis c. 9.*] & S. Marcellus Abbas Eugenij cuiusdam vxorem ex ipso mortis limine in vitam reduxit, vt narrat mense Decembr. Metaphrastes. Sed ista satis multa piis, impiis nihil satis, vt credant; quiduis plus satis, vt nauseent. *Lege, si lubet, Gretzer. lib. 3. de S. cruce, c. 37.* Accipite & ista ex Epistolari Historia paucis nota: *Drepani fuit anno 1585. paterfamilias quidam, cuius in ædibus, variæ dicebantur aliquot iam mensis ex occulto voces existere. familiaris is erat dæmon, qui variis modis conabatur hominibus illudere. iaciebat saxa prægrandia, nullius tamen capitis detrimento: vasa quoq; domestica alte iaculans, non frangebat. cumq; in his tectis fidib. caneret adolescens, dæmon, cunctis audientibus, lasciuis cantib. prosequebatur testudinis sonum, aperteq; dæmonem se esse iactabat. cumq; ædium Dominus vna cum coniuge quoddam in oppidum, ad sua negotia discederet, comitem sese dæmon adiunxit: cùm autem ille madefactus aqua pluuia rediret, nequam spiritus anteuertit. sublatisq; de via clamoribus, præmonere domesticos cœpit, ignem vt exstruerent, herum iam esse in ianuis, totum imbrib. ma-*

defactum. Verùm cùm ita se illudi Dominus ædium intelligeret, minitatus est dæmoni adducturum se patrem de Societate; qui è suis eum sedibus exturbaret. ille verò, ne id faceret clamitare, minitarique inimicicias & odium, & quamdiu Pater in iisdem ædibus versaretur fore, vt sese conderet & occultaret. Venit tamen herus ad patrem, & rem illi narrat ex ordine, domum etiam mutat, & se illis molestiis liberet obtestatur. Pater, ne imperita multitudo elata cupiditate videndi, id quod fore videbatur, accurreret; ad eum sibi proficiscendum non censuit: tantum monuit vt ipse, & tota eius familia ablutis generali confessione peccatis, cœlesti pane se confirmarent, cauerentq́; ne quis aut ex domesticis, aut ex externis, sermonem cum hoste miscerent; neve ex eo, vt antea fecerant, occulta perquirerent; riderent potiùs, quæ ab eo dicerentur, & vt orta ex mendacij patre plane contemnerent. Illi cùm se facturos recepissent omnia, dedit eis pater ex consecrata cera agni cœlestis simulacrum; quod filiæ ceruicibus, vt quæ omniũ maxime à dæmone vexabatur, insererent. Hic terrere dæmon cœpit clamoribus filiam, minitariq́; ni ceram illam abiiceret, fore vt ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi patris monita & consilia secuti; cũ loquenti responsa non redderent, seseq́; inuicem cõtra hostem Sacramentorum telis armarent, facile se ab eius insidiis molestiisque tutati sunt.]

In Treuirensi ditione hoc ipso tempore, vt sunt plurimæ illic sagæ; quædam puerum octo circiter annos natum, suis præstigiis ac carmini-

bus circumuētum, in eas sedes solita erat abducere, vbi per licentiam noctis ac tenebrarum nefariis lusibus indulgerent. hic suæ quoque partes puero dabantur, ut dum illæ choreas consertis manibus inter se ducerent, is earum saltationem tympano prosequeretur: nec modò ludorum erat chorīq; spectator, sed sæpe etiam præstigiarum quibus illæ humanis corporibus vitisq; nocent. Hunc Archiepiscopus deductum in aulam custodiri iussit, vt Catechismo, cuius erat plane rudis, imbueretur: cui cùm sacerdos noster effigiem cœlestis agni *de ceruicibus suspendisset, noctu adfuit dæmon, grauiterq; puerum increpans, quòd tam facile se decipi passus esset, iussit ceram illam, ni vapulare vellet, abiicere? territus puer imperata fecit, continuoq; dæmon, eo quod iam metuebat amoto, ad muros vrbis eum abripit, nigroq; impositum hirco, ad impurissimas sagarum regiones momento transfert. Qui cùm aliquamdiu inter veneficas l[illegible]t[illegible]tasset, restituitur iterum in Palatium, fracta implicitaq; nodis resticula, vnde cera illa pendebat.*] Is puer Archiepiscopi & Ciuitatis petitione in Collegio nostro inclusus seruatusque, donec doceretur quæ ad disciplinam Christianam necessaria, vt cũ postea redisset in aulam, Sacramentis religiosè munitus à dæmonum laqueis eriperetur. quod & denique factum. etsi postea relapsum criminis post aliquot annos pœnas dedisse debitas inaudiui.

Anno subsequente in eadem ditione fuit adolescens rusticus, sed peracri ingenio in-

tra quintumdecimum annum. Hic non semel accesserat ad feralem locum vbi permisti fœminis mares, & ætatis teneræ maioribus dæmone magistro epulabantur, noctis licentia discrimine pudoris exstincto. *Ipse tamen nondum Deo Deiparæque renunciarat, execrandas nondum precationes fecerat dæmone præeunte. Felis tantùm cerebrum cùm sumpsisset in cibum, decrescente luna sentiebat sibi mentem imminui. Vbi Treuirensem ingressus est vrbem, quam nunquam antea viderat; eò nimirum ducente ad supplicium, qui duxerat ad maleficium; vti fanaticus deductꝰ est in ædes Principis, vt seorsim ab aliis certa in domus parte curatus à nostris, dæmonē excuteret. Sed cùm ei nulla à dæmone nocte daretur quies: coniuratisque à quibus diuerberabatur, vel* cerea effigie sacri agni, *quam ad collũ habebat, auulsa; Archiepiscopo placuit mitti in Collegium Societatis: nec hic quidem fuit misero pax, nisi solemni ritu cubiculo expiato. pretium erit quædam ex eis memorare, quæ ab ipso narrabantur. ita enim ipsimet Antistiti ille: cùm exerceretur nostra comessatio, fuit vnus è tua cohorte, qui gloriatus est quadã nocte (indicabat enim eam quæ fuisset) dormienti tibi potionem pestiferam ingeßisse, reperto ad te aditu ex occasione* agni Dei, *quem iturus cubitũ reliqueras imprudẽter in mensa: ꝙ si paulò capacior fuisset calix, mortem non effugisses. Certe ipse Archepiscopus dixit, se post illam noctẽ ita infirma fuisse valetudine, vt per aliquot dies decumbere cogeretur. Cùm hæc dicens in magna corona nobilium*

non facere fidem; ad Præfectum Vrbis, quin & te, inquit, nostræ Lamiæ bis inuaserunt; sed ab ea pixidula quam fers continenter, vbi sunt imagines binæ, & nescio quid consecratum (agnum Dei intelligebat) *sunt à conatu repulsæ. de harum gestatione rerum confessus est præfectus.*]

Alius à dæmone obsessus, *canem magis ringendo & latrando, quam ratiocinando & loquendo hominem, se esse ostendebat: hic à Burgundia vsque ad nos adductus, vique summa compulsus in templū; non priùs desiit canem agere, quam* agnus Dei *in collum insertus est: tum demū obmutuit, & humanitati redditus, salutari animum cōfessione purgauit. idem amuletū* alteri fuit eodem morbo laboranti.] *Ex litteris Germaniæ superioris, collegij Friburgensis*, Anno 1590. ex eadem Prouincia in hæc verba Oenipontani; *vt grauitati morborum medicamentorum respondet vtilitas, terriculis diaboli opponitur multis in locis* sacrarum planguncularum *vsus. ex eo genere nonnulla ponentur. Affirmabat se quidam inferis destinatū ob scelera commissa, furiisque agitatus inuocabat dæmonem subinde, quem & adesse monstrabat, pauentibus aliis, indiciis intentu: hunc persanauit vnus è nostris mollibus primò delinitum verbis, mox etiam ad confeßionem adductum; donata, quam pie demitteret in pectus*, bulla agni cœlestis, *Corpus quidam animamque diro animarum prædoni deuouerat tempore præstituto: hora fere instante, (vt sæpe praua consilia, & nimium calida reputantur post factum) mœstus atque anxius adit sacerdotem:*

eum dum consulit trementibus labris, deerrantib⁹ oculis, repentino pauore: Opem, exclamat, infelici, opem. quin tu expedis, pater, auxiliare aliquod sacrum. Quærenti nostro, ecquid noui? Astat, inquit, ante ostium hostis, operiens abeuntem & hostili vultu minitans raptum ex condicto. Ergo huic quoq; simile remedium allatum est. Neq; hæc sunt fama incognita. Rusticus cum inaudisset Oeniponti agere viros: qui veneficia & præstigias cereis medicaminibus abigerent: in collegium venit, medicinam (hoc verbo vtebatur) petens aduersus diabolum. interrogatus quid intelligeret nomine medicinæ: haud scio, respondit: nihil enim præter auditum habeo: sed istud quidquid est, quod diabolum fuget. Data igitur particula cerea, quam salutarem sensit adeo, vt paulo post vni è nostris per ipsius oppidum iter facienti, cùm propterea obsideretur à pluribus, septuaginta amplius fuerint dispertiendæ.]

Tum etiam è Turonensi collegio perscriptum: *Puella recens nuptui collocata, post horarum trium irritam luctam cum horrendo spectro, sono vocis motuq; corporis energumenã referebat: mox breui gestatione sacratæ agni imaginis, quam à nobis acceperat, est in pristinum restituta.*]

Sub idem tempus Auenioni mulier maligno vexata spiritu, *cui suaserat vnus è nostris vt conueniret sacerdotem (dato interea parentibus cælesti agno, quem ignaræ insuerunt in vestem) cũ consilium obliuiscitur, aut differt: à quatuor quasi felibus per fenestram raptata est supra domum suam*

tectum: mox audiuit humana voce minantem pcipitium, nisi ceream imaginem abiiceret, quam in veste habebat. Intellexit illa quid esset, & agnouit suasores mali. Ergo magno animo negauit facturã, statimq; conuersa ad preces, relicta est (vt eam inuenit marit⁹ excitatus clamorib⁹) de tecto suspẽsa.]

Anno 1590. Treuiris acceptam adolescens iniuriam, cum insigni rerum iactura, à quibus minime debebat ferebat iniquius quam Christianum deceret: ita dolore atrox & mæroris immodicus, cũ sub crepusculum solus obambulat, dæmonem haud occasionum ignarum, aut segnem, obuium habuit, effigie viri nobilis, atro colore: exhorruit primum, sed salus dicta timorem dempsit. Quærenti causam tristitiæ, respondet quod erat: tum dæmon præcisam omnem spem recipiendæ pecuniæ per validiorum potentiam interuersæ: proin se sequatur: compensaturum omnia leui negotio: Cui adolescens. A notis mihi & ab amicis imponitur, & habebo fidem ignoto, & quem nunc primũ adspexi? bone Deus. Hoc extremo dicto velut fulminatum monstrum hominis in aurã cessit. Postridie eadem hora idem agitanti, offert se mulier amœno cultu, orat breue spacium secreti recessus: abnegat iuuenis: instantem repellit. Exin suadet illa, pferat è cubiculo gladium & in aduersum parietem impingat: recusat principio: demùm, nescius quid ageret (aut cura abstulerat mentem) morem gerit: inter feriendum parietẽ, Deus bene vertat, exclamat: hoc quoq; secũdũ fulmen dæmonẽ abegit. Rediit & tertiò (hærebat enim adhuc infixa animo solicitudo, & pellex non dese-

En vnum remediũ.

rebat) mulierem assimulat pollentem ætate ac forma: in stuprum illicit lasciuia voce gestuq́; nec se cõtinet intra verba, vim adfert renitenti: vociferatur iuuenis opem implorans: accurrentibus subitò domesticis, improba facies euanuit: at ipse cõfectus lassitudine linquente animo repertus: rogatus timoris causam & clamoris, ne hiscere quidem: adeò iacebat rigentibus oculis exanimatus, pro metum ẽt voce amissa: igitur collocatur in lecto ac refouetur simulq́; reuocatur anim⁹ aspersu aq̃ piacularis. Postridie rẽ omnẽ exponit, & nostrorũ suasu sacris mysteriis, consecrata cera, cæterisq́; armis formidatis diabolo, instruct⁹ ita perterrefecit aduersariũ, vt apparere desierit] *Bencius in litteris Rhenanis d. anni.*

En Secundum. Tertiũ. Quartum.

Fit tamen aliquando Dei permissu; vt hoc remedium non iuuet, maximè quando per aliud gloriosius vincere decreuit Deus, vt per nudum nomen IESV vel MARIÆ. Verissimo id euentu comprobatum Augustæ Vindelicorum anno suprà millesimum & quingentesimum nonagesimo primo. *vbi adeptio consecrata ceræ cum imagine agni, multis præsens remedium in horrificis a diabolo monstris, & terroribus nocturnis fuit: alicui tamen, quasi contemneret dæmon, palam apparens, & magna oblata vi argenti ad flagitia impellens, retinaculo perrupto, abiectoq́; inuolucro:* IESV & MARIÆ *inuocata nomina saluti fuere.*] Idem in litt. Germaniæ Superior.

Anno 1589. mulier quædã quæ chirographo, quod proprio sãguine cõscripserat, se dæmoni de-

ni deuouerat; *cum resipiscenti illud dæmon sæpius ostentaret:* diuini agni *præsidio, cuius imagine pectus muniuerat, cum reddi chirographum sibi iussisset: tandem vidit illud in cinerem & fauillam conuersum ad pedes sibi abiici.*] idem in litteris Coloniens. & Treuir. Collegii.

VNDECIMVM sunt *pia scripta seu amuleta sacra* ad collum appensa; *vt symbolum Apostolicum*, Initium Euangelii D. Ioann. *In principio erat, &c.* vel psalmi alicuius particula; quo & olim vsi multi, & scribit Eman. Costa. [a] Hormutii nostris temporibus, hoc pacto dæmonem ex energumena pulsum. Sed vt hoc remedium sit licitum, duas conditiones B. Thomas exigit [b]: Prima est, vt piis verbis nihil superstitiosum admisceatur, verbi gratia, si fideret quis figuræ, coloriue litterarum, vel modo scripturæ, vel materiæ membranæ, vel atramenti. Secunda conditio, vt recta sit gerentis intentio, veluti si pius verborum sensus obseruetur, spes verò figatur in Deum, idq; fiat vel ad professionem fidei veræ, vel ob alium pium & sanum finem, effectusq; à diuina potentia, sub eius beneplacito, exspectetur. Vide quæ diximus lib. 1. *q. de Periaptis, & periammatis.*

[a] Cōment. rer. Indic.

[b] 2.2.q.96. a.4.

VLTIMVN accedat *pulsatio Campanarum Ecclesiæ Catholicæ* (nam hæretici magis oblectantur tonitruis bombardarum) quam docet experientia quotidiana dæmonibus adeo infestam & inimicam esse: vt ab iis exci-

catæ tempestates, vel ingruentes impediantur, vel iam ortæ sedentur & alio auertantur vt rectè docuit Concil. Coloniense [a]: & confirmat exemplo quodam Venerabilis Petr. Abbas Cluniacens. [b] *Cum aliquando* (inquit) *frater quidam, Ioannes nomine, natione Italicus, regularis disciplinæ seueritatem fastidiens, etiam fugere de monasterio cogitaret: ipse ei diabolus Abbatis specie assumpta se obtulit. Nam duobus dæmonibus in specie monachorum se comitantibus, fratri in quodam monasterii loco secreto soli residenti, multaq; secum voluenti, opportunum fallendi tempus se inuenisse credens apparuit, eiq; assidens dixit: Ego (frater) modo hospitandi causa diuerti: sed casu te conspiciens, agnoui multa te sollicitudine laborare, multosq; in corde tuo cogitationum æstus versare. Quorum causa, licet quibusdam referentibus mihi ex parte nota sit: si tamen eã plenius indicaueris, potero forsitan vtile tibi dare consilium. Vnde, quis sis, & quare mæstus sis, amico quærenti expone. Cumq; frater ille ignoto, vt putabat, homini secreta cordis sui aperire formidaret, & se tantummodo natione Italicum esse respõdisset: dæmon, qui monachus videbatur, adiunxit: & ego ipsius regionis Abbas sum, & tibi bene in omnibus auxiliari possum. Noui enim, licet tu reticeas, quod Abbas Monasterii huius & cæteri male te tractant, neq; vt dignum esset honorant, insuper multis sæpe iniuriis vexant. Vnde admoneo te, vt tibi consulas, & locum hunc omnimodis perniciosum derelinquas, & mecum recedas. Paratus*

[a] c.24.

[b] lib.1. de mirac. c.13.

enim sum te ab his malis eripere, & Abbatiam meã quæ Cripta ferrata dicitur, per ductum, omni te ibi honore sublimare. Ad hoc frater respõdit. Ego hinc exire nullo modo possum, quia & clausura monasterii prohibet, & fratrum me multitudo circũdat. Tunc diabolus: Nec ego, inquit, quamdiu hic fueris, te in aliquo iuuare potero: sed fac qualibet arte, vt septa monasterii transgrediaris: quod postquam feceris, ego statim adero, teq; ad locum meũ, vt dixi pducam. Sed misericors Deus, qui nõ permittit nos tentari supra quam ferre possumus, nõ vltra passus est hostem pcedere: sed sicut scriptũ est, q fecit illũ applicauit gladium eius. *Quando namq; hoc agebatur, fratrũ cõuentus in refectorio, ex consuetudine, hora cœnandi residebat: qua expleta, à Priore, secundum morem, vno ictu scilla percussa est. Quo sono audito mox dæmon, qui Abbatem se fingebat, actus diuina virtute, à fratre cui loquebatur se abripuit, & præcipiti cursu ac maximo impetu ad latrinas, quæ proximæ erant, tendens, vidente fratre iam dicto in earũ se inferiora demersit.*] Idẽ quotidie fatentur maleficæ, si, quando à dæmone ad cõuentus feruntur, vel inde domũ referuntur, signum campanæ audiatur, confestim dæmones ipsarum baiulos spurcum onus in solum deiicere, & fuga trepidos dilabi. Recentiores historias ex actis iudiciariis fidelissimè depromptas, cum Martino de Arles, & Grillando, nõ paucas nec illepidas suggerunt Binsfeldius, & Nicol. Remigius [a]; q sapiẽter nos admonet cauere à duab. tech-

[a] Arles, tracta. de superstit. Grilland. li. de sorti. q. 7. Binsfel. de cõfes. Malef. post cõcl. vlt. dub. 6. Remig. li. 1. dæmonolat. cap. 26.

nis Lamiarum, medacio consutis: dum inquiunt primò hunc sonitum campanarum inefficacem esse, postquam tempestas se in territorii, vbi campanæ sunt, terminos penetrauit: quasi verò aliquæ potentiæ diuinę sint metæ ponendæ; vel Deus non semper paratus sit nos à maleficiis, cùm expedit, eruere. alterum, dum aiunt, non prodesse sonitum campanæ, cui dum lustrabatur, concubina Sacerdotis nomen imposuit. Quo quid magis ridiculum?

Obserua hîc (Lector) quæso duo. primò vulgus censere campanas baptizari, quod & Maximilianus I. Impera. putauit, vt patet ex grauaminibus sedi Romanæ ab eo propositis: arripiunt hæretici, & acerbissimè in hũc morem Brentius, Caluinus, Wierus, quem vocant *campanabaptismum*, inuehuntur. Sed hic mos illorum est, affingere Ecclesiæ errores idiotarum, vt transfugio & schismati suo nefario & monstruoso colorem aliquem inducant. Verissimum est, quod rectè docuit Cardinalis Hosius [a]; campanas non baptizari, sed benedici. Legant ipsum Pontificale Romanum; de baptismo nihil inuenient. Legant Alcuinum Flaccum, & reperient hæc verba: *Neq; nouum videri debet campanas benedicere, & vngere: & eis nomen imponere.* En tibi verè & integrè ritum totum. an hoc est baptizare? Sed ecce, inquiat aliquis, tibi in Capitulari Caroli Magni ꝓhibet, *ne q clocas*

[a] l.5. contr. Prolego. Brentii.

(*h.cam-*

(*h.campanas*)*baptizent*. Sed (quod Vitus Amerbachius etiam non diffitetur) non benedictio illa de qua eius præceptor Alcuin⁹, sed quæ fortassis tum irrepserat superstitiosa quæpiam baptizatio & intinctio campanarum in aquam, prohibetur. Alioquin etiã benedictionem alibi à Gallis scriptoribus baptismi nomine scio nuncupari. Iuo *serm. de Sacr. dedicat. Ipsum, inquit, templum suo modo & ordine baptizamus*.] Quid hoc, nisi benedicimus vel consecramus ? Hanc benedictionem etiam Græci olim nouerant. Nam apud Gregor. presbyterum lego, B. Theodorum archimandritam tintinnabulis benedixisse. Vixit autem ille D. Gregorii Magni temporibus. Nolæ in Campania iuuentas campanas Strabus est auctor, *libr. de rebus Eccles.* Inde à Nolis nolæ, à Campania campanæ. Putatur ante mille annos D. Paulinus Nolanus Episcopus instituisse, vt tubis veteris testamenti argenteis & corneis [a] succederent: & populum ad festorum cultũ; missarum sollemnia & horas Ecclesiasticas cõuocarent: quid hic Deo displiciat? benedicuntur, vt fragore suos spirituales hostes terreant & repellant. Quid hic superstitiosi ? Nomen illis in Beati alicuius honorem imponitur, vt illius quasi commendetur tutelæ vas metallinum, diuinæ laudis instrumentum Quid dignum reprehensione? Effectus illos non tribuimus formæ, seu arti

[a] Nu. 10. & 29. Leu. 23. Sophon. 1. Ioseph. l. 3. antiq. c. 15.

vel

vel naturæ metalli. Non obtusa adeo Catholici pectora gestamus, nec Sol veritatis ab Ecclesia tam procul auersus radios suos elongauit. Non asserimus, quod Petr. Mexia [a], discuti has procellas vi sonitus aërem dissipantis. Fecerit hoc efficacius sulphurea belli machina. Poppysmis foret vel le Iouis fulmen dispellere. Foret in Gentiliũ opiniones deliras incidere; de æris sonitu dæmonum fugatore; de quibus videndi Alexand Aphrod. & Macrobius. [b]. Tribuimus ergo vim efficientiamq; omnem consecrationi siue benedictioni, sic diuino iussu seu dispositione operanti. Dei virtus, Dei digitus agnoscendus. Talia Deus diuinę suę protectionis & potentię suauiter omnia disponentis, & fortiter operantis signa notasq; Ecclesiæ sponsæ suæ tribuit. Serui nequam dæmones hunc sonum, quasi Dei viui imperantis fugam, recognoscunt præconium: haud aliter quàm subditi omnes, etiam inuiti, Regii saluiconductus signum reuæren tur. [c]

Obseruandum pręterea. Non semper Ecclesiastica ista remedia esse efficacia, neque semper homines per ea maleficiis liberari: duas vero huius rei causas præcipuas videri. alteram peccatum maleficio læsi, vel medicinam adhibentis, maximè si ea non vacet superstitione vel si modicam spem fidemq; habeant; propter quæ, indignos effectu se

[a] in Silv. var. lect. li. 2. c. 9.

[b] Alexand. Proble. 43. l. 2. Macro. l. 5 c. 19. vi de Magid miscel. l. 4. c. 14.

[c] vide de his Guill. Paris. li. de legib. fol. 44. & Stephan Dura. l. de ritib. Eccl. r. c. 21. Bins. f. sup.

præstant: causam censeo alteram, maius bonum ægri seu læsi. Nam afflictio & ægritudo solent à multis peccatis homines abstrahere, aut præterita peccata expiare, aut patienti meritum adaugere, & spectantibus patientiæ aliarumq; virtutum specimen præbere. Quid? quod & Gentiles intellexerunt, præstabilius & fœlicius esse, patienter aduersa tolerare, quàm illæsum nihil omnino aduersæ fortunæ degustare?[a]

[a] vide D. August. li. 22 de ciuit. Dei c. 22 & l. 83. qq. q. 79. & Chryso. homi. 8 in c. 4. ad Roman.

CAP. III.

Quorundam remediorum Ecclesiasticorum contra calumnias hæreticorum defensio.

SOllennia semper insaniunt; qui ex Ecclesiæ matris gremio, ab eruditione & pietate implumes pulli euolarunt; quotiescumq; vel rei tractatio, vel mala illos mens adigit de cærimoniis ritibusque Ecclesiæ Catholicæ disserere. Ferunt tamen inter eos furoris & maledicentiæ palmam, qui Theologiam vix, ac ne vix quidem, à limine salutarunt; impudentes quidam Medici, arrogantes Grammatici, & litigiosi leguleii absit Iurisconsultos vocem, & sanctum augustumq; nomen rabulis prostituam; qui diuinæ sapientiæ, cui vera iuris disciplina innititur, tam sunt expertes, quàm maledicentiæ virulentiæ periti, & superbia hæretica

A

turgidi. Luminaria iuris duo vnum sæcularis, alterum Ecclesiasticæ iurisprudentiæ sunt: hoc Soli illud Lunæ non abs re simile dixeris. Iubar vnum fudit radiatus apex Imperatorius, alterum Pontificius. Sōlem hūc è mundo tollere conantur hi rabulæ, quia Pontificum; qui B. Petro, in clauium, & legislationis potestate, successere; sanctiones ignibus traditas, ex hominum memoria, & tribunalium subselliis excutere obstinatè nituntur. Diuinum ergo ius ignorant, quod non agnoscunt: quare nec Iurisconsulti, sed leguleii merentur audire. Vnus de hoc grege caninam suam facundiam ante aliquot annos, in rabiosi fori iurgiis venalem, scriptis vno in capite satis παρεργῶς prodidit; sed & inscitiam suam & antiquitatis omnis ignorationem, quin & cerebri læsi væsaniam simul orbi propalauit, Godelman, *li. 1. de Lamiis c. 6 à num. 21.*

B Reprehendit primò *Exorcismos* Pontificiorum; & dicit annumerandos exorcistas Pontificios incantatoribus. cur quæso? *primum, quia Aretius scribit, hos vt plurimum esse Magos.* scribit Areti⁹? vah, quantæ fidei? quātæ nimirum hostis Pontificiorum, hæretic⁹ Swinglianus. Idoneum testem, cui credas iniurato. hoccine est Iuriscōsultū esse, tales testes adducere? sed video addi multos alios & quos honoris (credo) causa nominabat, Chēnitium, Lauaterum, Peucerum, Bodinum, &

Pro exorcismis.

Wierum. Benè quod eiusdem farinæ. benè, quòd hæretici aperti cæteri, vnus vel hæreticus, vel fidei nullius statæ. Intestabiles omnes: & vna linea inducẽda nomina. vno verbo reiiciendi: *inimico iurato contra hostem non creditur*. Addit probationem secundam, *vt incantatores diris euocationibus diabolos ab inferis euocant: ita exorcistæ malignos spiritus ex hominibus & animantibus certis precibus recitatis & vsurpatis, additisq; aliquibus ceremoniis, characteribus, execrationibus, & sæpe repetito* DEI *nomine*, MARIÆ *& Sanctorum eiicere conantur*.] Vide comparationem & ride, incantatores diris carminibus dæmones ex inferis euocant &c. Inprimis falsum illud, Incantatores ex inferis dæmones elicuisse: aërii tantũ fuêre, & nondum in inferni malam mansionem compulsi. Inde nullis patet exitus ad Magorum carmina. Soli Deo hæc potestas eos emittendi competit. Sed ignosce hoc erratum Leguleio, & qui ex Chemnitio, Aretio & Lauathero lectis obiter, subito Theologus. Deinde non qui conatur pellere de corporibus dæmonem idcirco Magus, quia conatur. Sed si magico ritu conatur. Idcirco (inquiet) dixi id eos *conari certis precibus, characteribus, execrationibus, &c.* de *characteribus*, quod ait mendacium est: Pontificii exorcistæ iis non vtuntur. de *precibus* respondeo, illas quę in Pontificali Romano præscribuntur Sanctas & pias esse, nihilq; continere quod sa-

piat superstitionem:vel,cedo,quid illud? *Execrationes* diabolo ingeruntur non vt hosti conuicia tantùm,quod magicum tamen nō foret;sed ab vtentibus auctoritate à Deo, Apostolis & successoribus eorum concessa,in pœnam criminis diaboli, & pœnæ illius à Deo inflictę commemorationem. Quid hîc magicum?Dei nomina repetūtur, quia Dei potentia his declaratur:eaq́; declaratio dæmoni admodum odiosa,Deo honorifica est. Nam Dei virtute se exorcista dæmonem expulsurum sperat,& confitetur. Quando tamen B. Virginis & Sanctorum nomina adiunguntur,(nec enim id frequenter fit) idcirco adiunguntur vt sit quod dęmoné mordeat; qui se ab his sæpè victum, sæpe triumphatū meminit, & tali nominatione vehementer cruciatur:p̄terea vt hi sancti & p̄sertim Deipara virgo MARIA (quàm contemptim caninum illud os MARIAM nudè nominat)intercessione sua energumeni à Deo liberationem obtineant. Quis(ô caput insanum!) queat hoc incantationi ascribere? multi vestrū sanctorum inuocationem, quā calumniose,tàm ineptè ac frigidè, in hunc vsq; diem impugnarunt:non eò tamen insaniæ prouecti, vt Magiam in hac inuocatione vllam causarentur. Fatetur postea *in Ecclesia primitiua peculiare donum fuisse, voce humana & potestate diuina de corporibus obsessorum exigere diabolum vel compescere: & hi* (ait) *dice-*

bantur Exorcistæ, propterea quod manus vexatis à cacodæmone imponebant, & solemnibus quibusdam imprecationibus & obtestationibus dæmones eiiciebant.] Igitur teipso (mi homo) teste in Ecclesia primitiua *Exorcistæ* fuerũt; qui quo nunc nostri eodem & nomine dicebantur, & eadem ex causa, & eodem ritu ac munere fungebantur. Quid igitur in nostris culpas? an idem culpas in veteribus? illosne incantatores etiam facis? non opinor. Si non facis, cedo discrimen: cur nostri incantatores & non illi, qui quod nostri faciebant? si discrimen nullum ostendere potes, nõne mortalium ineptissimum te calumniatorẽ meritò pronunciemus? Sed ecce discrimen. *olim hoc in primitiua* (inquit) *Ecclesia fuit peculiare donum: cùm autem hoc donum eiiciendi dæmonia in Ecclesia desiisset: κακοζηλία illa ad superstitiosos exorcismos, & ad Magicas verius incantationes transiit, vt Chemnitius ait.*] Pergit nobis Oraculum suum ex Chemnitii cortina depromere. Nos Chemnitium cæteris, quibus eius libri referti sunt mendaciis, hoc inprimis illustre adiecisse contendimus, nec simplex istud sed in vno multiplex mendacium. Primò mentitur, cùm ait, hoc donum eiiciendi dęmones in Ecclesia desiisse: quando n. desiit, quod quotidie videmus per totã Europã vbi Catholica viget, vigere: quod in vtramque se Indiam propagauit? Indicarum rerũ Annales euolue, adi tẽpla catholicorũ p Ita-

liam,

liam, Germaniam, Gallias, Hispaniam: frequentius nihil inuenies narrationibus verissimis eiectorum dęmoniorum. Desiit hoc donum in Protestantium Synagogis, fateor [a]: sed illæ, partes Ecclesiæ esse schismate nefario, desierunt. Secundo mẽtitur, κακοζηλίαν vocãs hanc obseruationem Catholicorum. Obtemperant illi diuinæ iussioni, & ritum ab Apostolis per manus acceptum retinent: sibi promissum sciunt; *In nomine meo dæmonia eiicient*. Fidei, quàm mordicùs tuentur hanc promissionem annexam fallere sciunt non posse. Hac illi fiducia, & proximorum iuuandorum charitate inducuntur ad suscipiendum cum dæmone certamen: hac freti diuina eos iuuante gratia hostem occupatis sedibus etiamnum expellunt.

[a] vid. Thyræu de dęmoniac. p. 3. c. 40.

Tertiò mentitur, cum ait ad superstitiosos exorcismos deflexisse & Magicas decantationes. Proferant exorcismum aliquem superstitiosum, ex Ceremoni. Eccles. Rom. quod nominant. Proferant, inquam, si possunt. non protulere, quia non potuêre. In re tam graui, tam capitali, nudis assertionibus vtendum non fuit. non fuissent vsi, nisi mentirẽtur. Ex Mengi libello video illos ꝗ quiddam frustulatim intexuisse de Nominibus Deiparæ: quæ nomina illi sanè vereq; tribuuntur: si pietas ac deuotio Mengi illa sibi cẽsuit adiiciẽda cęteris; quib. Dei virtꝰ dęmoni obiicitˀ quaq; ille iubetˀ egredi; ꝗd magnope-

tè culpandum, nisi illis qui Deiparam vilis mancipii loco habent; qui eius laudes, & p̃-conia non ferunt? Sed nec nos omnes priuatos exorcismos à diuersis exorcistis, pro cuiusq; deuotione compositos defendimus, solum Ecclesiæ Catholicæ ritum, & publica Ecclesiæ auctoritate introductos exorcismos, tuemur: hos ab omni superstitione vacuos, & expertes incantationum asserimus, neq; hoc certamen subire contra quemuis aduersariorum detrectamus. Hinc in nos tela torqueant, si quæ inuenient: hoc ipsi scuto facilè illa depellemus ne latus hauriant. Probandi onus illis incumbit. Nondum ꝓbauere. Nec probabunt quid enim queant idoneum mendacio proferre probãdo? Veritas mendacio nequit suffragari. molestia nos liberasset Godelmannus, si quid in Cærimonia exorcismi Magicum sit, attulisset. Non rusparemur, nec singula persequenda forent in exorcismo, *personæ, res, verba, intentio* reperitur. Personæ culpa nulla; non obsessi, cui licet ab Ecclesia remedium petere, quã nouit pharmacopeiian à Christo morbis spiritualibus institutam. non exorcistæ: Nam institutus hic Ordo iam ab Apostolorum fermè temporibus, *vt doctum c. præcedẽti* [a]. Non eorum ornatus. Nam stola cinguntur, eamq; energumenis iniiciunt, qua meminere feliciter sic vsum Pontium Bonevallensem Abbatem [b]: Sciunt hac dæmonem

a sect. 3 re med. 4.
b vit. S. Bern l 4. c 4.

quasi

quasi ligari,& memorē fieri,eum esseChristi captiuum, & à Christo subiugatum. superpelliceum induunt, quia hoc ordinis & officij eorum est signum; sicque significant se in pugnam non priuata temeritate, sed ab Ecclesia stipendiatos auctoratosque procedere. Rerum quæ adhibentur vitium nullum inuenias, si adsunt accensi cerei; testantur lucis aduentum exspectari à vera luce Christo,& fugā potestatis tenebrarum: si flagella & alapæ accedunt,moderatæ;fit,non vt corpus obsessi lædatur, sed vt contumeliæ impatiens obsessor diffugiat. vsum hoc remedio, D. Gregorium,& D. Hubertum,& alios fœliciter, docuit; qui de his ritibus egregiè Petr. Thyræus, cuius tantum nunc vestigiis insistimus.[a] Manum exorcizandis imponere, docuere Apostoli, & vir Apostolicus B. Martinus, cùm Tetradij seruum Treuiris expulso dęmonio liberauit. Euchariſtiam in hunc finem energumenis & ostendere, & sumendam præbere; quam efficax semper & frequens fuerit; legere potuistis. capite præcedenti.[b] nec opus repetere.

[a] ad.p.3.cap. 46. cum adi, Lector.

[b] sect.3. rem.2.

De verbis res æquè expedita. Verba exorcismi (vt rectè Thyræus) vel ad Deum diriguntur, vel ad Sanctos, vel ad dæmonem. si non sufficiens ista diuisio, ostendant quid desit: equidem nihil inuenio. Ad Deum dirigitur petitio, vt peccata remittat; vt misereatur obsessi, vt potentia sua dæmonē com-

primat & exire compellat. Hoccine Magicum dicent? tollant igitur orationem omnem, vt ieiunia sustulere. Negent fidem historiarum omnium: quibus efficacitas orationis in dæmonum expulsione contestata.[a] respuant Christi domini auctoritatem, id in D. Lucæ Euang. c. 9. asserentis. Ad Sanctos quę diriguntur, diriguntur vt ad Dei familiares amicos, & cœlestis regiæ intimos Palatinos, gratia valentes; vt nobis impetrent, quòd à Deo obtinere contendimus; petimus, vt ipsi intercedant. Eorum adiungimus interdũ merita: non vt æqualia Christi meritis (per hæc enim illa efficacia sunt, & sine his illa nullius meriti forent penitùs separata) nec enim vt meritum Christi deminuant: sed vt primùm & præcipuè Deus filij merita adspiciens, & oculos vltra porrigens ad iis tincta imbutaque merita Sanctorum, fructum meritorum filij tam longè patentem, & per omnia membra corporis sui influentem considerans; citiùs moueatur, seque à nobis exorari patiatur. Sic ergo per Christi & famulorum Christi merita, interdum exorcistæ obsecrãt. Nec ociosa est Sanctorum nominatio; quorum olim nomen dæmones non tulisse constat; ex iis quæ de B. Antonij nomine Athanasius, & de Litaniarum recitatione alij tradidere.[b] Nihil ergo Magicum in his ad Sanctos verbis. Dæmonem exorcista alloquitur, increpando

[a] vide sup. sect. 3. remed. 5. & Thyræ. supra num. 649.

[b] vide sup. d. sect. 3. remed. 5.

eum

eum seuerè, & cōminatoriè, & per modum imperij, sicut habens auctoritatem à Deo: quo modo loquendi & eiiciendi dæmonem Apostoli vtebantur, secuti exemplum Christi: sic etiam solitos increpare dæmonia primitiuæ Ecclesiæ sanctos viros docet B. Cyprianus ad Demetrianum, *Adiurantur à nobis & torquentur spiritualibus flagris, & verborum tormentis de obsessorum corporibus, eiiciuntur dæmones. & omnium optime Prudentius*;

Intonat Antistes domini. fuge callide serpens,
Exue te membris, & spiras solue latentes.
Mancipium Christi fur corruptissime vexas.
Desine. Christus adest, humani corporis vltor:
Nō licet vt spolium rapias, cui Christus inhæsit.
Pulsus abi, ventose liquor. Christus iubet, exi.

In Apotheosi.

Nec Christi IESV nomen solum inculcatur, sed & alia Dei nomina, & cuncta Christi miracula. idem Prudentius;

: . *.torquetur Apollo*
Nomine percussus Christi, nec fulmina verbi
Ferre potest, agitāt miserum tot verbera linguæ
Queis laudata Dei resonant miracula Christi.

Addūt *adiurationi* (qua voce vsus Cyprianus) dum *exorcizant* (sic etiam Tertullianus locutus) alia nonnulla: petunt nomen dæmonis, quod Christi faciunt exemplo (*Mar.* 3.) & fieri solitum superius docui. [a] & si hoc licet, cur etiam non liceat petere vt socios indicent, vt sciamus cum quibus confligendum? petunt causam ingressus: vt à similib.

[a] d. remed. 4.

pec-

peccatis alij caueant, & eo vitato vel expiato faciliùs sanetur energumenus. signum egressionis petunt, vt constet iam verè liberatum ægrum. Mendax quidem est Diabolus; sed exorcismi verum inuito extorquēt. Denique iubent illum in certum locum proficisci, verbi gratia, infernum, quem ei Deus ab æterno præparauit; vel desertũ aliquod, vbi nequeat hominibus nocere. Hunc illi locum exorcista tantùm definit, sub spe diuinæ ratificationis: eiectionis enim habemus promissionem, exilij illius exempla quædam, non tamē promissionem. Restat mens siue intentio exorcistæ; illa Magica non est: quia sperat & cupit duntaxat, pro officij sui ratione ac munere, diuina potestate sibi cōcessa & promissa, dæmonem in Dei nomine eiicere, & suæ consortem naturæ hominem ea miseria eripere. Si ergo nec in mente, nec in verbis, nec in rebus, nec in personis Catholici exorcismi, quicquam est vel superstitiosum, vel incantatorium: [illegible]nt nunc Nouatores nostri, & toties in hac lyra delirent.

Pergamus ad impij hominis reliquas inaniloquentias. Ait; *Salem quoque exorciZant, vt sit omnibus sumentibus salus animæ & corporis, & fuget Diabolum.*] hic iterum nugatur. Salem exorcizamus, & quidem formula quæ exstat in Romano Missali: inde petat qui volet. Exorcizare licet, vt iam probauimus. Creaturis benedicere licet. nam & Christus pani

C

benedixit, & aquæ, & aliis creaturis primi Christiani benedixerunt. Multa testimonia protulimus capite præcedente;[a] & alia contexuit Thyræus noster.[b] Addo nunc solum testimonium B. Dionysij Areopagitæ, qui in Baptismi ritibus & olei benedicti (seu chrismatis) & crucis signi, & benedictionis seu sanctificationis aquę simul meminit his verbis, vt Perionius vertit;[c] Cùm ei (*baptizando*) planè vestes ministri detraxerunt, tum sacerdotes sacrum vnctionis oleum afferunt: ipse cum inungendi ac perfundendi ter exprimendo signum crucis initium fecit, virumque deinceps perfundendum toto corpore Sacerdotibus tradidit, ad Matrem adoptionis venit: eiusque sacra appellatione inuocationeque sanctificatis aquis, cùm eas trina vnguenti perfusione, &c. Græcè clarius; *καὶ τελείως ἀπαμφιεσάντων αὐτὸν τῶν λειτουργῶν, κομίζουσι μὲν οἱ ἱερεῖς τὸ τῆς χρίσεως ἅγιον ἔλαιον. ὁ δὲ, τῆς χρίσεως διὰ τοῦ σφραγίσαι τρὶς ἀπαρξάμενος, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι τὸν ἄνδρα χρίσαι πανσώμως παραδοὺς, αὐτὸς ἐπὶ τὴν μητέρα τῆς υἱοθεσίας ἔρχεται. καὶ τὸ ταύτης ὕδωρ ταῖς ἱεραῖς ἐπικλήσεσι καθαγιάσας, καὶ τρισὶ τοῦ παναγεστάτου μύρου σταυροειδέσι χύσεσι*, &c. In formulis autem quid reprehendi meritò potest. En illas bona fide. *Salus hæc est*; *Immensam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, vt hanc creaturam salis, quam in vsum generis humani tribuisti, benedicere & sanctificare digneris; vt sit omnibus su-*

[a] sectio. 3. rem. 9

[b] d. p. 3. c. 45. à num. 625.

[c] de Eccle. hierar. ca. de Sacramento illustrationis.

fol. 117. edit. Moreliana. Exponit Pachyme. τὴν κολυμβήθραν, ne de Deipara dictum putes: sic etiam Maximus, fol. 75.

men-

mentibus sanitas animæ & corporis, & quicquid ex eo tactum vel aspersum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione spiritualis nequitiæ, per Dominum nostrum IESVM, *&c.* Ecce totam quam fraudulenter truncatam exhibuit aduersarius: neque in ea dicitur; vt fuget diabolum, quod ille fingit: nec mens illa nobis ea dicentibus, credere salem efficientem fore causam effectuum illorum sed illo sale vtentibus, oramus, vt per IESV merita Deus petita largiatur. Eadem mens formularum sequentium; *Aquæ, huiusmodi; Deus, qui ad salutem humani generis maxima quæque sacramenta, in aquarum substantia condidisti: adesto propitius inuocationibus nostris, & huic elemento, multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis infunde: vt creatura tua mysteriis tuis seruiens, ad abigendos dæmones morbosque pellendos diuinæ gratiæ sumat effectum,* &c. Vbi hic illud, quod crepant aduersarij, *aqua benedicta deleat tibi tua delicta?* Vides effectum non tribui efficacitati aquæ sed diuinæ gratiæ, quam sibi concedi postulat, qui aquam sumit; vt illi Ecclesia gratiam diuinam orauit. Herbas quoque benedicimus, & ramos palmarum; & cùm benedicimus rogamus, *vt quicunque ex eis acceperint, accipiant sibi ad protectionem mentis & corporis, &c.* Mentitur autem Leguleius dum scribit, hæc verba: *Herbis quoque à se exorcizatis certa & concepta verborum forma has vires af-*

Pro aquæ benedict.

De herbarũ & palmarũ benedict.

fin-

fingunt: quòd omnes qui vtuntur, ex eis benedicantur & sanctificentur, & sit eis sanitas animæ & corporis. Et omnibus hominibus pecoribusque qui ex eis gustauerint, omnem putredinem & omne phantasma diaboli, & omnem morbum, & omnem pestilentiam & dolorem expellant.] In his verbis primum mendacium est nos herbas exorcizare: tantùm enim illas benedicimus, quod quantùm discrepet ab exorcizatione, vel pueri norunt. alterum est, quod nos has vires ipsis herbis sic benedictis tribuimus: hoc falsum est. nam tribuimus ipsi Deo, per illas herbas, vt per naturale instrumentum, sanitaté & alia illa reliqua operanti. Tertium est, quod his putemus homines iustificationem consequi. Nihil enim tale vnquam Ecclesia Catholica somniauit; non modò non dixit, vnde colligatur eam iustificationem alteri rei quàm quibusdam sacramentis tribuere; vel vt putarit hæc esse sacramenta.

D Sed pergit mentiri & maledicere; *De agno Dei ex cera & lana confecto, atq; à se consecrato asserunt; peccatum frangit, vt Christi sanguis & angit.*] ô impudentem insaniam! Túne vnquam agnum Dei vidisti, qui ex lana confectum putas? si non vidisti, vbi legisti? si nec legisti; vel finxisti, vel audiuisti. ex auditu solo narrare talia, leuis est cordis, & nimis creduli: fingere, dignum hæretico, dignum sacro diaboli; qui mendax ab initio & in veritate non perstitit. disce materiam. constat

De agni cerei benedict.

cera virginea, chrismatis balsamo, & aqua benedicta. Benedicit non quilibet, sed solus Romanus Pontifex; forma hac vtitur, inter alia (longum enim foret ritum totum ascribere) *Quæsumus domine, hos agnos, quos de cera virginea in tuum honorem formauimus, sacra & perenni vnda, balsamoq; sacri chrismatis perfusos, benedicere, sanctificare, & consecrare digneris: quatenus à te benedicti, virtutem accipiant, contra omnia diabolica tentamenta, & omnes portantes tuti esse possint, inter aduersa & prospera: vt tua consolatione accepta nullum periculum timeant; nullamque formident vmbram, nulla sæuitia diaboli aut versutia humana illis noceat; sed fortitudine tuæ virtutis roborati, tua cõsolatione glorientur, qui vere paracletus diceris,* &c. En materiam, en finem & formæ preces, en cui tribuatur efficacitas. Quid in his carpi dignum aut culpari? quid nõ pium & sanctum? petitur vt Deus benedicat, sanctificet, consecret, ipsos Agnos; dicitur fieri ad Dei gloriam: petitur vt consolatione sua Deus propitius sit hos agnos gestantibus. Vbi hic audis comparationem sanguinis Christi, & agni huius? vbi hic tribuitur agno peccati fractio. Apage calumniator cum tuo versificatore: si quis Catholicorum, auctor versiculorum talium, cur non reliqua adscripsisti? sano ille sensu suspicor aliquid addebat quod fuliginem calumniæ tuæ detergebat. Sed quisquis auctor illius versiculi: id nostra parum

re-

refert; qui non quid singuli priuati, sed quid Ecclesia Romana sentiat solliciti sumus. Sequitur apud tabulam; *De balsamo & oleo; dicunt exorcizo te (audis verba Magorum.)* Siste Lector ad hanc parenthesin. censet homo scilicet eruditus; Magicum esse verbum; *exorcizo te.* At ille ipse sui immemor, ex ipsomet Vlpiano paulò ante recte docuerat[a], Christianos olim vocatos exorcistas. Vnde quæso, si non ab exorcizando, siue adiurando (nam nihil aliud est exorcizare, quam adiurare, vt patet ex collatione textus Græci Euangeliorum cum Latino) si ergo exorcizo est verbum Magorum: certè qui exorcizant, Magi. certè veteres illi Christiani, Magi fuêre. certè Apostoli Magi fuerunt, qui exorcizarunt. nam eos imitati Iudæi illi fuere, qui verbo vsi quod dicentes Apostolos audiuerant, dixere; *Adiuro vos per* I E S V M *quem Paulus prædicat.*[b] Non vsus fuit adiuratione Christus, sed nuda increpatione; quia, per quem adiuraret, maiorem non habebat. Exorcismos Ecclesię agnoscunt; Cœlest. Primus, Cyrillus, Chrysostomus, Augustinus, Cyprianus, & alij Patres[c]: sed omnium antiquiss. horum D. Iustinus Martyr, in Apolog. *Adiurati (inquit) dæmones nobis parent.* Verum dicat aliquis dixit ideo esse Magicum verbum, quia additur; *Exorcizo te creatura olei per Deum patrem*, &c. vt fias omnibus, qui ex te vngendi sunt in adoptio-

De balsami & olei bened.

[a] num. 24.

[b] Actor. 19.

[c] Cyr. Catechef. 2 Chrys. homil. de Adã & Eua. Aug. lib. 1. de Symbo. Cypria. ad Demetria. Rab. Maurus, Alcui. Strabus, & alii, de ritib. Eccles. Cœlest. 1. ep. 1. ad Episco. Galliæ, Lact. lib. 2. c. 16

nem filiorum Dei per Spiritum sanctum.] *Item*; vt per hanc vnctionem olei sacrati accipiat vnctus plenam remissionem peccatorum, & sit ad refectionem mentis & corporis, ad euacuandos omnes dolores, omnes infirmitates, omnemq; ægritudinem mentis & corporis.] Sed esto nihil hic immutent, sit sanè formula sollemnis, quid reprehensione dignum? Exorcizatur inanima creatura verbis, sed re dæmon expellitur vel arcetur: ille se adiurari sentit. notæ huiusmodi locutiones sacræ Scripturæ. Iubetur cœlum audire, idem terræ præcipitur. iubentur elementa & creaturæ inanimæ omnes, etiam imperfectiores meteorologicæ, benedicere Deo, & laudare creatorem. *Adiurantur per Deum Patrem omnipotentem*, &c. hoccine displicet? an malles adiurari per Idolum tuum Islebiense? *petitur adoptio filiorum Dei.* Nonne licet petere, cuius facta nobis potestas, *vt filij Dei nominemur & simus*? nō tribuitur hæc vis egeno elemento, quod vt signū adhibetur: nō tamen vt signum nudum, sed vt verbi accessione ex opere operato efficax sacramētum. Semper nobis hæc repetenda, quia non desinunt veterem suam in limo ranæ querelam concinere. Vim verò hanc & peccata remittendi, & quæ minora adiiciuntur, vt baptismi sacramento collatam doceam, nolite hic exspectare: seu quia maioris hoc operæ, seu quia iam ab infinitis, & inter cæteros nostris

hominib. Bellarmino, Soarezio & Valentia præstitum. Damnet aduersarius Origenem; qui *amputari ab hominibus peccata* dixit, *cùm in baptismo donatur remissio peccatorum*: damnet Tertullianum, qui dicere non veritus, *Caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt & anima consecretur: caro signatur, vt & anima muniatur. caro manuum impositione adumbratur, vt & anima spiritu illumineiur.*] damnet Cyprianum, nam scribit hæc verba; *in aqua baptismo percipitur peccatorum remissio: in baptismo sanguinis corona datur virtutum.*] damnet Basilium, cui *baptismus est peccati mors, regni cælestis conciliatio, adoptionis gratia.* damnet Ecclesiam Græcam Latinamq;, cui semper hic sensus, E cuius hæc semper fides.[a] Verum aliud adiungit reprehensionis caput. *Oleo*, inquit, *infirmorũ, vnguntur membra humana, quæ sunt organa sensuum externorum; vt per istã vnctionẽ expietur quicquid homo istis membris & sensib. vnq̃ deliquit. Has vires creaturæ istæ non habent ex naturali creatione, neq; diuina ordinatione, aut verbi Dei institutione: ideoque mera, vere diabolica, impia, & blasphema Magia, vt recte scripsit Iacobus Heerbrandus, primarius Academiæ Tubingensis Theologus. De hac consecratione Papistica ita scribunt Augustinus Lerchemer in suo Germanico tractu, & Doctor Iacobus Andreæ in suis Eslingensibus concionibus*, &c.] Nam verba subdit Germanica vtriusq;; ne esset. quod eruditi, linguę illius ignari, possent reprehendere. Neq; au-

Orige. ho. 4. in Cant.

Tert. lib. de resurrect. carnis.

Cypria. li. 4. epist. 7.

Basil. ser. exhort. ad baptismũ.

[a] Chrysost. homil. 40. in 1. ad Corinth. Ambros. in 1. ad Cor. c. 6. Aug. li. 1. de nupt. & concup. Conc. Valent. 3. can. 5. Lateran. sub Innoc. 3. can. 1. Florentin. sub Eugenio 4. in forma Sacramẽto. Triden. sess. 7. cap. 1.

tem præclari in verbis illis inclusum putent Lectores: Lerchemer, benedictiones omnes de quibus iam egimus, abusum Diuini verbi, agyrtarum & simiarũ opus vocat: Schmidelinus autem Confirmationis Sacramentum merũ diaboli opus appellat; nec aliter probat, quã ex ipsa chrismatis consecrandi formula: & ex crucis signaculo, quod Sacerdos adhibet; & ex exorcismo, quem adiungit. Sed, cùm nec exorcismus diaboli opus sit, sed Dei; nec crucis signaculum diaboli opus sit, sed Ecclesiæ ab Apostolis recepta institutio sacratissima; nec in formula quicquam, nisi sanctum & pium, & sacris litteris cõsentaneum, contineatur; rectè sequitur, maledicum & blasphemum scurram, & diaboli per os eius loquentis tubam fuisse hunc Doctorem Tubingicum Iacob Andreæ: cumq; benedictiones creaturarum non in circulis, & agyrtarum aut histrionum scenis natę, sed semper in vsu Catholicæ Ecclesiæ fuerint: sequitur Satyri personam, & comicum histrionem agere suis maledictis Lerchemerum; vereq; diabolicam, merè nugatoriam, impiam, & blasphemam censuram esse Primarij illius Theologi Tubingensis. probatũ id prius: sed addam nunc quædam, vt horum inscitia fiat manifestior. De benedictionibus rerum variarum testis est omnis antiquitas. Species fructuum, quas non licet super altare offerre, à sacerdotibus domi bene-

De chrismate & oleo infirmorum.

De variarũ rerum benedict.

dici,

dici, & benedicta à populis ſumi, ſtatuit Eutychianus Papa, *epiſt. 1. ad Ioan. & Epiſcopos Bæthicæ*; & Conc. Mogunt. 4. c. 39. Aquæ benedictionem ſtatuit Matthæus Apoſtolus *apud Clementem 1. lib. 8. conſtit. Apoſt. c. 31.* & eum ſecutus Alex. I. *epiſt. 1. ad omnes fideles, habes in c. aquam. de conſecrat. d. 2.* & amplexi ſunt Chryſ. *in Ioan. hom. 24. & 25. & in Pſal. 22. ad illud, ſuper aquas refectionis.* Ambr. *lib. 1. de Sacrament. c. 5.* Varadatus *ep. ad Leonem I. habes in Synodi Calcedonenſ. act. 16* Chriſmatis conficiendi & benedicendi rationem præſcripſere nobis Apoſtoli, *apud D. Clementem, lib. 7. Conſtitut. Apoſtol. cap. 42. & lib. 8. cap. 35. D. Dionyſium Areopagit. de Eccle. hierar. p. 2. c. 2. D. Iuſtinum ſiue alium. Ad orthodox. q. 14. Cyprianum orat. de vnctione chriſm. Cyrillum Hieroſolym. Cateche. 3. & cæteros omnes.* Panis benedictionem & Salis etſi iam probauimus, accedat tamen auctoritas D. Hieronymi de ſancto Hilarione, à quo benedictum panem omnes ſumebant; & Nannetenſis Concil. cano. 9. vbi & formam habes, tantoperè diſplicentem hæreticis; *Domine ſancte pater omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua ſancta benedictione, vt ſit omnibus ſalus mentis & corporis, atq; contra omnes morbos, & vniuerſas inimicorũ inſidias tutamentum, per dominum noſtrũ* IESVM CHRISTVM, *panem vitæ, qui de cœlo deſcendit,* &c. Eadem ratio rerum cæterarum. ſi vnam licet, cæteras licet eodem ritu. Sic cenſet Eccleſia

Catholica, ſic concilia ſanciuere, ſic Eccleſiæ lumina docuere. reclamant Heerbrandus, Schmidelinus, Lerchemerus? qui, quibus? terræ tubera, cœli ſtellis, apocalypticæ locuſtę illis Ezechielis animantibus. ſuos ſequatur hos de puteo abyſſi duces, Godelmãnus: nos cum Euangelicis Magis Stellam ſequamur cynoſuram, quæ nos ad MARIAM, quæ nos ad IESVM perducat tramite inoffenſo. Illi benedictionẽ ſpernunt, & implentur maledictione: ideò maledicentia os eorum plenum eſt, ideò in cœlum os ſuum eleuarũt, & blaſphemias ore ſacrilego, quas adſcripſimus eorum verbis, eructarunt Vires has res natura ſua nõ habent; ſed habent diuina inſtitutione. nam, qui ſacramenta inſtituit Chriſtus, ſacramentis vim largiri dignatus fuit: ſacramentalibus verò, quæ ab Apoſtolica traditione recepimus, etiam moralis vis à Deo tribuitur, quam Eccleſia Chriſti ſponſa precib. ſuis obtinet, in membrorum ſuorum vtilitatem. Cærimoniarũ inſtituendarum & curam, & poteſtatem, Chriſtus Eccleſiæ reliquit, cùm myſteriorũ Dei diſpenſationem Apoſtolis reliquit. ideò enim Apoſtolus ſe miniſtrum Chriſti & diſpenſatorem myſteriorum Dei dicit. Eccleſia autem eas inſtituit, quæ & honeſtati, & cultui Diuino ſunt accommodatiſſimæ: quare dubium eſſe nequit, quin ex ſe aptæ ſint, & idoneæ ad meritum, & vt gratiam Dei mereantur,

1. Corin. 4. vide Conc. Tridẽ. ſeſſ. 7. can. 13.

F

ad quam poſcendam adhibentur. Vnde & illud fatendum, ſpiritualem aliquem eorum eſſe effectum: non quidem vt habitualem gratiam, ex opere operato tribuāt (quod Sacramentorum proprium) nec etiam, vt vim ex opere operato habeant, ad excitandum in nobis aliquem bonum gratiæ motum: ſed quando res iſtæ ab Eccleſia benedictæ in ipſa benedictione ſpecialiter ad hūc motum excitandum ſunt ordinatæ, per Eccleſiæ orationem; tunc per modum impetrationis, iis adhibitis, ſpecialiter à Deo aliquādo talis effectus tribuitur. dixi *aliquando*, quia non eſt ineffabilis hic effectus, vtpote nulla promiſſione firmatus, niſi ea quæ orationi adiuncta; *Quicquid petieritis, accipietis*, &c. Peccata quoq; mortalia remittendi vim non habent vllam; quia hęc ſine infuſione gratiæ non remittuntur: Venialia verò dimittendi vim, ſi ad hoc ſpecialiter ab Eccleſia fuerint inſtituta, per modum eundē impetrationis habent. poteſt enim ſic orando Eccleſia bonum motum animi impetrare, per quē hominis veniale peccatum deleatur. Expellendi verò dæmones poteſtas, harum cæremoniarum & ſacramentalium ad hoc ab Eccleſia inſtitutorum, non eſt poſita in phyſica, ſiue naturali efficientia: ſed morali duntaxat: eò quòd dæmō percipiat ſigna, & verba humana, & iis obedire cogatur; tum quia hoc à Deo impetrat oratio eccleſiæ, & ſic exorciſta

hoc per modum impetrationis à Deo consequitur; tum quia Ecclesiæ data fuit à Christo specialis potestas dæmonibus imperandi; tum quia dæmon virtutem Christi, vel inuitus agnoscat & credat, & meminerit se victum, & superatum crucis trophæo; fit quasi naturaliter vt nõ ferat adspectum crucis, vel mentionem victoriæ CHRISTI, & cladis suæ: ideoque ad hæc timeat ac tremat, ac fugere malit, quàm hæc videre & audire. Cæteri effectus, nempe sanitas corporis, & fructuum, temporaliumq; bonorum conseruationes, & huiusmodi, per modum duntaxat impetrationis directè & per se obtinentur; per accidens tamen, & per modum remotionis obstaculorum obtinentur, coërcita dæmonis potestate; vt solet contingere in exorcismis insectorum noxiorum & tempestatum, vt post Waldens. & alios copiosè & eruditè docuit Fr. Suares *in 3. p q. 65. a. 4. disp. 15. quæ est de Sacramentalibus.* Hæc de effectu sufficiant; quæ necesse fuit addere, vt aduersarij mentiri desinãt; *nos tribuere vim per se diuinam his cærimoniis.* Impudens verò mendaciũ est; *nos vngere, vt expietur per illam vnctionem membrorũ quicquid illis membris deliquit.*] dicimus tantũ per modum orationis & precis, ex formula in sacrosancta vniuersali Flotẽtina Synodo præscripta; *per istã vnctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum, &c.*] &

quoad

G quoad membra quædam, & non alia inungenda, idem illic à Latinis Græcisq; Patrib⁹ quicquid agimus, & Nouantes reprehendũt apertè seruandum definitur, & ratio singulorum additur. Lege, si lubet. Non dicimus per vnctionem peccata remitti, vt est vnctio sed vt est Sacramentum, gratiam conferre, peccata remittere, & infirmos alleuiare: dicimus à Christo Domino institutum, & à B. Iacobo Apostolo promulgatum [a]. Et cùm illi præceperint, infirmum vngi; nec nisi in membris vngi queat, dicimus ineptos hæreticos, quod vel nolint in membris vngi, vel alia membra magis vnctioni idonea existiment. H Postquam sic Godelm. miser in ritus nostros debacchatus fuit, vnum ex Historia depromit argumentum. *In prisca* (inquit) *Ecclesia dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat* DEVM, *vt apud Chrysostomum & Clementẽ legimus. Augustinus quoq; lib. 22. de Ciuitat.* DEI *& SoZomenus lib. 6. cap. 28. scribunt, nihil aliud dæmonibus pellẽdis olim fuisse vsurpatum, quam preces corã* DEO.] Videamus quàm hæc vera. Benè, quod ad Clementem & Chrysostomum relegamur, fatemur in Ecclesiam adduci, vel potiùs extra Ecclesiã principio in medium ante fores Ecclesiæ ꝓduci, Energumenos consueuisse, & populũ pro iis orare solitum. Quid tum? An igitur Sacerdotis nullum in hac re officium, nisi q; populi? an non tum quoq; exorcistæ? si exor-

In fine cõcil. in formula Sacramẽtor. data Armenis.

a Innoc. I. in c. illud superfluũ, d. 95. D. Clem. d. l. 7. c. 42. & seq. Beda. ep. Iac. c. 1. Cõcil. Cabilon. 2. can. 48. Senonens. can. 10. Augustan. can. 20. Mogunti. 4. can. 34. Colon. 3. p. 7. c. 49. & 50. Tride. sess. 14 Rabanus l. 2. de Instit. cleric. c. 55.

 cistæ,

ciſtæ, erat & exorciſmus. Exorciſtas ſalutat Ignatius Martyr? Epiſt. ad Antiochenſ. ἀσπάζομαι ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας, ψάλτας, πυλωρούς, τοὺς κοπιῶντας, ἐπορκιστὰς, ὁμολογητάς. Saluto Subdiaconos, lectores, cantores, oſtiarios, laborantes, exorciſtas, confeſſores.] Quomodo exorciſtarum meminit ipſe D. Clem. *l. 8. conſtit. c. 26?* vbi q; *negat eos ordinatione fieri*: id negat, quia de illis tantum loquebatur, q per Spiritus S gratiam ſe exorcizandi donũ conſecutos miraculis comprobabãt. Quomodo Cyprian. [a] ſcribit, *per exorciſtas voce humana & poteſtate diuina dæmonem flagellari, vri, torqueri?* Quomodo ſcribit Cyril. Hieroſolymita. *in Præfat. Catech.* exorciſtas *per Spiritum S. dæmones effugare?* Quomodo optatus Mileuitan. *libr. 4.* aſſerit, *per Exorciſmum Spiritus immundos depelli & in deſertum fugari?* Quo modo de exorciſtis idem affirmat tot locis Auguſtinus [b]? Quomodo ipſe Chryſoſtomus (quem aduerſarius obtrudit) *Exorciſmis* (inquit) *& exſufflationibus Clericorum ab eis immundus abigitur* [c]? Mendacium verò eſt, quod dicit Auguſtinũ & Sozomenum ſcribere, nihil aliud præter orationem fuiſſe vſurpatum. Nam diſertè *lib. illo 22. c. 8.* D. Auguſtinus narrat dæmonum vim maleficam ex Hiſperii domo non ſola oratione, ſed & miſſæ lectione, & aquæ benedictæ aſperſione, & reliquiarũ Sancti pulueris adhibitione pulſam. addit ſecundo, alium adoleſcentem

[a] lib. 4. Epiſt. 7.

[b] li. 2. de Nupt. & concup. c. 18. & 29.

[c] homi. de Adam & Eua.

admo-

admotum reliquiis DD. Protasii & Geruasii liberatum. Tertiò narrat Hipponensem virginem cùm oleo, cui sacerdos lacrymas suas instillarat, se perunxisset, mox à dæmonio fuisse sanatam. Et audet miser Augustinum nobis obiicere? Audet confingere huiusmodi, q̃ tam clara luce mendacii plena deprehendãtur? Sozomenũ quoq; vel nõ legit, vel nõ intellexit. asserit ille *l.6.ca.21.* non pulsum Macariorum oratione dæmonẽ, sed sola increpatione; *vt* (inquit) *Macarii dæmoniũ increpauerant, puella ad sanam mentem rediit.* ἐπιτιμησάντων δὲ, &c. Et quamvis meminisset solius orationis Hermias, non tñ inde sequeretur aliàs non solitos vti aliis remediis. Vide q̃ fusè narrauimus, & de Macario, & de aliis *pced. c. sect.3.* Vnum restat Godelmãni non in nos, sed in ipsum Christum Dominum telũ: nẽpe ἀρτολατρείας, vt ipse vocat, crimẽ; q̃ explicarat paulò ante *nu.26.* his verbis: *Ad hæc plation e horum quinq; verborum,* h.e. enim corpus meum, *cum halitu facta: se panis substantiam mutare, corpus Christi de cœlo detrahere, & in hoc illum conuertere, plane magice sibi, & aliis persuadent.*] ô linguam eradicandam stirpitus! os impurum & blasphemias euomens assiduè! Ergo Christus Dominꝰ Magus? q asseruit eũ quem manu tenuerat panem, corpus esse suum. Si caro erat, panis non erat. Si panis erat, Christi dictum verum non erat. Sed panis, inquies, remanet cũ carne. Impanationẽ

vestrā insinuas, ô artocrearie: vel sanè Christum velut dolio aut marsupio includis: dignus hoc nomine qui insutus culleo vel dolio in profluentem coniiciaris. Refutarunt commentum, nostri Theologi, quotquot fuêre. Nec nobis nunc vacat de *Transsubstantiatione* agere: nec huius loci disputatio est. Videamus ergo quid hic magicum, non illorum verborum quinq; probatio, quæ & Christus protulit, in vltima cœna: & D. Pet. & D. Iacobus, & D. Andræas, in suas Liturgias seu Missas retulerunt: & tota semper Ecclesia fuit amplexa. Non afflatus, cui nos vim nullam tribuimus: nec etiam alium necessarium putamus, quam qui in verbis proferendis necessarius. Si loqui sine halitus exspiratione possemus, halitu opus non foret: si crederemus halitu species panis contingi debere, superstitiosi essemus: si inhalationi illi vim transsubstantiationis tribueremus, stulti excerebratique meritò audiremus. nihil autem tale Catholici credimus. Quare mentitur more suo Leguleius. Mentitur etiam, cùm ait nos nobis & aliis persuadere, quod corpus Christi de cœlo detrahamus. Nam censemus, etiam sine vllo Christi Domini motu locali, hanc transsubstantiationem fieri posse. Si potest per motum localem; cur non potest sine motu locali, ille qui est omnipotens? Nam potest per se, quicquid per causam secundam potest: Motus autem lo-

calis tantùm foret caußa extrinseca præsentiæ Christi: nihil autem illi intrinsecum est, vel essentiale. Non est etiam Magicum, putare panem in corpus Christi conuerti: immò est fidei articulus, ab initio Ecclesię semper retentus. Dixit Christus, docuere Apostoli, & omnes quotquot per hæresim ab Ecclesia non defecere. Sub anathemate hoc credendum statuitur in Conciliis Romanis tribus duobus contra Berẽgarium, & 3. maximo sub Innocen. 3. Item Turonensi contra Berengar. item in Constantiensi contra Wiclephum, in Florentini decreto vnionis, in Tridentini sess. 13. can. 2. Patres commemorare longum foret, omnes ad vnum pro nobis sunt: omnes veram Christi carnem in Eucharistia crediderunt, omnes adorarunt. D. Iacobus in Missa sua, rogat *vt Spiritus sanctus faciat hunc panem corpus Christi, &c.* quod etiam in Liturgiis D.D. Basilii & Chrysosto. habetur. D. Ignatius Epistol. ad Roman. ἄρτον τοῦ θεοῦ θέλω, ἄρτον οὐράνιον, ἄρτον ζωῆς, ὅ ἐστι σάρξ τοῦ χριστοῦ quid apertius? sed & D. Dionys. Areopagita [a]; hunc panem viuificum dicit habere vim maximam perficiendæ Sanctitatis, τῆς ἱεροτελεστικωτάτης εὐχαριστίας. vocat sacratissimam Eucharistiam ἱερωτάτην εὐχαριστίαν. addit [b] Christi Domini sententia iudicatum hoc Sacramentorum Sacramentũ, siue mysteriorũ, mysteriũ h.e augustissimum & præcipuum. καὶ γάρ ἐστι κατὰ τὸν κλεινὸν

[a] c. 2. Eccl. hierar.

[b] cap. 3. de Eccl. hier.

ἡμῶν καθηγέμονα τελετῶν τελετὴ, accumulat prę-terea similes laudes multas & magnificas D. Pauli discipulo dignissimas. Hunc Galliarum Apostolum, cur Gallici Caluinistæ nõ audiunt? video, quòd nequeant eludere testis auctoritatem, eo illos confugere, vt negent esse libri auctorem. Sed quo id negant auctore? nullo quod sciam vetustiore. Quamuis quidam olim dubitarint, statim tamen eorũ error ab æui illius scriptoribus fuit confutatus. Quæ dubitandi quæso causa idonea; cũ & res verbis, & verba rei respondeant, & vtraq; primitiuum illum spiritum Ecclesiæ penitùs redoleant? Vide (*Lector*) maliciam dicam, an impudentiam? ipsam phrasis antiquitatem, quæ maximè idonea esse debuit persuadendæ veritati, contra veritatem intorquent. [a] Si hoc argumento vti licet, cui veterum libri relinquẽtur sui? procliue semper fuerit dicere recentiorum aliquem sic scripsisse, vt affectet antiquitatem. Cùm duo sint ad dignoscendos scriptores idonea indicia, stylus & testificatio scriptorum aliorũ: vtrumq; fauet nobis. Stylum negare non possunt prorsus eruditum & antiquarium, auctores ferè innumeri contestantur Græci Latiniq;. Scilicet, isti ignorassent hoc opus post Valentiniani tempora conscriptum; vt asserit nuperus quidam temporum emẽdator, qui suo se suffragio claui figẽdi Dictatorẽ constituit. profert auctorem? cõiecturã

Negant Beza in N. T. Scalig. & quidam alii de hoc genere.

[a] Illyric. & Schalig. F.

suam,

ſuam, immo potiùs veterem Illyricianã cauillationem. *Is* (inquit) *vt affectet antiquitatẽ, μοναχοὺς κοινοφίους vocat θεραπευτὰς Monachus autẽ μονοφίους vocat ἐνιαίους, ne videretur ſui ſæculi vocibus vti.*] Nõ credimus hoſti Monachorum, & illis tam antiquam inſtitutionẽ inuidenti, & vt auertat, hæc omnia commiſcẽti. Quomodo ꝓbas, ideo ſic vocaſſe, ne ſui ſæculi vocibus vteretur? Potiùs credendum ſui ſæculi vocib. vſum, quam alieni hac ẽt in re, cum toto reliquo libro cætera vocabula antiquioris illius cuius, quibus nunc vſus, erant ſæculi, retinuerit. Puerilis planè illa hariolatio, & acumine iſto, quod quæ nec ſunt, nec fuere, videre ſe credit, & alios ſibi credere Manlianis iubet imperiis, digna: multoq; magis quod de *Mandris & Mandritis*, lepidum ſcilicet apophoretum apponit: cuius meritò ſtatua inaurata in Conſiſtorio Lugduno Batauico; vel potius, quod in Miſcellaneis Lugdunenſibus victi ſolebant, λείχειν imperetur. Vnde ẽt probat Dionyſium hunc (*quem Simium*, honoris cauſa; pro ſua innata modeſtia, vocat) θεραπευτὰς monachos nominare; idcirco ꝙ apud Euſebiũ, ſic vocatos ex Philone, legiſſet? credo in biſido Parnaſſi vertice cũ Ennio ſomniãtẽ didiciſſe. quaſi iã ꝓbarit, Euſebio hũc ſcriptorẽ eſſe recẽtiorẽ: ꝙdiu hoc nõ ꝓbat, fruſtrà cõiicit, nec optim⁹ vates audiet qa cõiiciet peſſimè. ꝙ hęc temeritas eſt, ſomnia nobis ſua obtrudere,

dere, & pro oraculis Delphicis mera coniectanea? Sed profectò tali in veteres quosq; scriptores petulantia, &; quæ cum ætate augescit, in cæteris solita decrescere, fitq; amicissimis etiam grauior; iactantia, præclaras ingenii, & eruditionis dotes mirum in modum dedecorat. Verum quid illi facias, habet hoc hęresis omnis, Caluiniana p̄sertim. cunctos spernit, sibi soli sapere & scire videtur; monitoribus aspera, reprehensiones etiam iustissimas contumeliis & conuiciis munerat. Tollantur isti næui de corpore pulcro placebit omnibus labor ille, & feret æuum. Dionysium Areopagitam auctorem operis Hierarchici agnoscunt ex Græcis, non tantùm B. Maximus, & Gregorius Pachymeri⁹, & Ioan. Sycopolytanus; qui commentariis illustrarunt; & *in Encomio* Michael Syngellus, Photius, Andr. Cretensis, Ioan. Damascenus, Suidas: sed & antiquiores his Anastasius Sinaita, & Anastasius Nicenus; & B. Chrysostomus, cui hæc Areopagitæ scripta cognita fuisse, testatur Anastasius Bibliothecarius *Epist. ad Carolum Caluum*: eadem non nouisse tantùm, sed & explicasse commentariis Dionysium Corinthium, laudat Maximus, *in scholiis*, auctorem suum Anastasium Antiochenum ἐν τῷ ὁδηγῷ: & ex his testimonia desumpsisse contra sui temporis hæreticos Cyrillum Alexandrinum narrat Liberatus *in Breuiario*, & multa huius scri-

ptoris verba suis inseruisse libris D. Gregorium Nazianzenum scripsit, Billius Prunę⁹ *Sacrarum obseruationum libr. 1.* Billius ille Nazianzeni lectioni apprimè deditus, idoneus, si quis alius, & locuples huius rei testis. Hilduinum etiam Francum, & Gregorium Magnum, Martinum Papam & Martyrem, Agathonem, & alios PP. Romanos prætermitto: quibus horum librorum fides indubitata fuit, & ab aliis citatos inuenias: vt & illud inprimis notatu dignũ, quod *in Bibliotheca sua* Photius commemorauit: Theodotum Presbyterum Græcum ex professo hac de re librum composuisse, vt conuinceret, ea quæ habemus S. Dionysii Areopagitæ opera, non esse pseudepigrapha, & tot ante sæculis quatuor præcipua, quibus nunc hęretici nostri abutuntur, vt ea impugnent, argumenta luculenter dissoluisse. Ἀνεγνώσθη Θεοδώρου πρεσβυτέρου ὅτι γνησία ἡ τοῦ ἁγίου Διονυσίου βίβλος. διελύοντο δὲ ἐν τῷ λόγῳ ἐνστάσεις τέσσαρες: μία μὲν ὅτι εἰ ἦν γνησία: πῶς οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν ἐν αὐτῇ ῥητῶν τε καὶ χρήσεων τινὲς τῶν μετεγενεστέρων πατέρων [1] δευτέρα δέ, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἀναγραφὴν [2] ποιησάμενος τῶν συγγεγραμμένων τοῖς μακαρίοις πατράσιν ἡμῶν βιβλίων, οὐδεμίαν ταύτης μνήμην ἐποιήσατο. Τρίτη δὲ ὅτι πῶς τῶν κατὰ προκοπὴν ἐν τῇ ἐκ- [3] κλησίᾳ καὶ διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου αὐξηθέντων παραδόσεων, ἡ βίβλος αὕτη λεπτομερῆ τὴν ἐξήγησιν ποιεῖται: Ὁ μὲν γὰρ μέγας Διονύσιος σύγχρονος ἦν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν πράξεων, τοῖς ἀποστόλοις: ἃ δ᾽ ἡ βίβλος

περιέχει, τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ περικοπὴν [καὶ] ἐς ὕστε-
ρον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντων παραδόσεων ἐστὶν ἀνα-
γραφή. ἀπίθανον οὖν φησὶ, μᾶλλον δὲ κακόπλαστον, τὰ
μετὰ πολλὴν χρόνον τῆς τελευτῆς τοῦ μεγάλου Διονυσίου ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντα, Διονύσιον ὑπολαμβάνειν
ἀναγράψαι. Τετάρτη δὲ, πῶς μέμνηται τῆς τοῦ θεο-
φόρου Ἰγνατίου ἐπιστολῆς ἡ βίβλος· ὁ μὲν γὰρ Διονύ-
σιος τοῖς τῶν ἀποστόλων ἐνήκμασε χρόνοις· Ἰγνάτιος
δὲ ἐπὶ Τραϊανοῦ τὸν διὰ μαρτυρίου ἤθλησεν ἀγῶνα. ὃς
καὶ πρὸ βραχὺ τῆς τελευτῆς ταύτην ἐπιστολὴν, ἧς ἡ βί-
βλος μνημονεύει, γράφει. ταύτας οὖν τὰς τέσσαρας
ἀπορίας διαλῦσαι ἐπαγωνισάμενος, βεβαιοῖ (τό γε
ἐπ᾽ αὐτῷ) γνησίαν εἶναι τοῦ μεγάλου Διονυσίου τὴν βί-
βλον hactenus Photius.

4

Si quid aduersarius nouit, quod nec Valla, nec Erasmus, nec Flaccus Illyricus obiicere; amabo, proferat in medium. Veritatis amator sum, vt qui maximè audiri cupio, & audire; docere & discere amo: eandem serram reciprocare non amo: abstineat velim, quæ iam alii illi præoccuparunt, & recenti memoria, à Matthæo Galeno Belga, & Cæsare Baronio, validè calcata protritaq;. Dignus fortassis, cui potius, quàm tot Græcis doctissimis antiquissimisq; Patribus credamus quem doctiorem, acutiorem, sapiẽtioremq; arbitremur. opponet os columnatum tot Ecclesiæ luminibus, tot fidei columnis. dicat se vnum melius nosse characterẽ Dionysianum discernere, quàm Chrysostomum Cyrillumq;: passos sibi per ingenii stupõrem

Galen. in Areopagi. Baro, Anal. to. 2.

impo-

imponi. Græcæ linguæ ignaros fuiſſe Marſilium Ficinum, Ambr. Camaldulenſem. Petionium & tot ſæculis priorē Ioannē Scottum illum; alium à Dunſio & Maiore; qui quatuor pro Areopagiticis libris, cùm verterent, agnouere. Occalluimus ad ſimiles Pyrgopolynicis Nitiobrigis Thraſoniſmos. Qui ſaxorum nouus epigrammatarius Lucano ſculponeis os batuit; qui Maniliū docet aſtronomiam; qui in Geometricis adhuc diſcipulus, & male calculi ſubducti à Laniſta deprehenſus, ſupra Euclidem, & Archimedem ſapit; qui Tacitum, Suetonium, eius quo vixerunt temporis, & quod ex tabulis publicis dedicerant, rationem dedocet: cui Euſebii aniles & pueriles alucinationes manifeſtæ & Euſebium cæteri patres pueriliter ſequuti; præ quo vno cæteri vt vmbræ volitant, ſimioli, fanatici, furioſi, hoſtes veritatis, ſtupor: cui omnes ludibrium debent; quē nemo reprehendit, niſi qui ignorat: qui in hominibus ſtudioſis huius ſæculi, in aliis candorem, in aliis ſtudium, in omnibus ſenſum bonarum rerum deſiderat, (*vtor eius verbis, nec adfingo quidquam.*) Quem nullus hactenus reprehendit (*oblatraſſe dicit*) qui non furioſus, aut flagitioſus, aut indoctus, aut etiam tribus his virtutibus ſimul exornatus fuerit. Et hic bonos nullos inſectatus eſt: cui illi agyrtæ, ſcurræ, vel Sophiſtæ, ſi quid mutire cōtra hunc Temporariū Dictatorē auſi.

Ex Libb. de emend. Temporis, & epi. de vit. Iulii Scalig.

Hic nullis obtrectatus, lenissimè, & absq; omni penit⁹ ambitione scripsit, quæ scripsit: huic à sapientia moderatio imperata est. Mauult iste modestiam eius omnes, quàm iustam iram pauci sentiant : [*Benè & vere, hoc quia* iniquā *vult omnes perpeti*, iustam *vix scio an in quenquam hactenus calamo strinxerit.*] Istius virtutem euitati non potest, quin tanquam vmbra, gloria & inuidia sequantur. Ecce, quocumq; se confert, inuenit rupices & Marrucinos; quibus eius virt⁹ statim subolet, vt suibus Amaracinum. Quocumq; it, mittit signa sui. Quisquis perditus est insanus, virtutum & bonarum litterarum hostis vestigiis eius eum colligit, & capitali odio prosequitur.] Quam hic de se demisse, quā de aliis omnibus sentit magnificè? Nonne se præbet omnibus, modestæ scriptionis, & humilis animi exemplum illustrissimum? Quanta hæc ignoratio est sui? quantus stupor, his animis cùm sis, eos litteris seræ posteritati notos velle? quæ insania arbitrari, adeo omnes hebetes, vt, talium verborum vestigiis, in animi arcana se iudicando non penetrent? vt hæc humanitate tinctos, & amantes Christianæ pietatis & officii, nō offendant? Nec cōtentus grassari in singulos, stringit acumen styli in integras Sodalitates & religiosos ordines à Tridentina Synodo Oecumenica laudatos; quodq; audaciæ intolerabilis est, Ecclesiam vniuersam à multis

iam ſæculis erraſſe, nec verum vidiſſe; fretus leuiculis rationibus, graui ſupercilio contẽdit. Quas qui legunt futiles deprehendunt; cũ alias ob cauſas; tũ quia fingit ipſe ſibi periodum & præfigit, quam commentus potiùs, quàm validè probauit: &, cùm æquiùs fuerit normam ſuam, Eccleſiæ ſcitis, & veterum placitis accommodare; ipſe cõtra, vult omnem vetuſtatem edicto noui Dictatoris parere. & eadem confidentia præceps ingenium, quicq̃d nõ eſt ad amuſſim illam ſuam: id damnat erroris. Quid veroſimiliùs; an erraſſe vnum, qui cum nullo veterum, nec cũ Eccleſia conſentit; an erraſſe veteres omnes & Eccleſiam, eò quòd in pleriſq; ad illam amuſſim nouam non conueniant? ſcio cum quo errare malim, ſcio quem potiùs erraſſe credendum. Verùm tamen fruatur iudicio ſuo, quia monitioni locus non eſt; incurrat in omnes vt lubet, qui ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο: non illas Regii Vatis; ſed illius, ſuperborum Regis, qui poſuit in cœlum os ſuum, vt thronum figeret in Aquilone. & ſimilis eſſet altiſſimo. Se vitii omnis expertem profiteri, eſtne ſimilem ſe Chriſto profiteri? Soli tibi IESV optime licuit dicere; *Quis veſtrum arguet me de peccato?* mortalium nemo expers vitiorum eſt. Hic tamen permiſit calamo chartis illinere: *Quid mihi obiicere poſſunt, præter virtutem, quam non habent? Nullius mihi conſcius ſum, cuius me apud homines*

pudere debeat.] Apostolum puta Paulum loqui an idem illi licet, quod *vasi electionis*? nō sanè. Non quia dissimilis res, sed is qui dicit. Si de grauibus flagitiis, & publicè vindicandis loquitur, egregiam sane laudem, cur id opus tantopere iactare, quod cum plerisq; commune? Quamuis & Caluinianismus, quem profitetur, certe tale tantumque crimen est, vt si sanæ mentis foret, eius illum perpetuò & pigere, & pudere, & pœnitere oporteret. Si de aliis animi vitiis, quæ hominem dedecorant, & Deo hominibusque minus gratum faciunt, sensit; vt sensisse reliqua, quæ addidit, satis ostendunt. nihil arrogantius, nihil à veritate alienius dici potuit. fastuositas, iactantia, contemptus aliorum, virtutes credo sunt, non vitia: quàm ab his immunis, quàm integer, si philautia non excæcasset oculos, ipsimet iudicium permitterem. Sed fruatur, inquam, suo iudicio, sibi plaudat, placeatq;: vel potius (fac, qui potes Deus, & hoc animo me ista nosti scribere) resipiscat, & in posterum infrunitæ linguæ, calamoq; infreni, desinat tam laxas habenas permittere. Quod ad me, puto licere mihi, qui ex omnibus vnus sum, in eum aliquid, q sibi cuncta in omnes voluit licere. Licuit homuncioni in diuinum Dionysium petulanter: cur mihi non liceat pro diuo constanter? Mentem saniorem illi opto. conuitia nec curo, nec metuo: ista cessare ęquum est,

ratio-

rationes compulſandæ. Quod ſperare non audeo conſueuit vel ſilentio ſi quando nequit reſpondere dicta transmittere: vel cōtemptu, & maledictis certare. Fors iſta nec limis dignabitur. audiet certè, quod legiſſe diſſimulet, & aliquem vel ex Armoricis ſubſtituet.

Incubuit nunquam cæleſtis flamma ſalictis,
Nec parui frutices iram meruere Tonantis.

Cauſa certè non mereor, qui hæc animo non malo; ſin aliter: noui cœleſtia à Claudianis tonitruis, & à Ioue Salmonea diſcernere.

ANACEPHALÆOSIS DVODECIM SALVBRIVM MONITORVM, QVÆ confessariis in promptu esse debent.

MONITIO I.

Dæmones esse.

Vide lib. 2. q. 2.

CVM in homines atheos inciderint, dubitantes an sint dæmones? Proponant illis 1. id doceri apertis S.S. verbis passim occurrentibus: 2. Hunc perpetuum Ecclesiæ sensum fuisse. 3. Hæresim esse contrarium defendere: quæ tria probantur à Theologis in materia de Angelis. 4. conuincit ratio: effectuum quorundam mirabilium experientia: vt v.g. subitò montem vnum loco mouere: bruta loqui: defunctorum simulacra oculis spectanda proponere: linguis incognitis loqui: res ferreas (sine magnete) argenteas pateras, aut similia magni ponderis super mensa locata, sine funiculo aut simili instru-

mento, attrahere, ab vno extremo ad aliud, subsultantia: quod quis foliolum chartæ inter multa sit electurus certò prędicere: chartam ab aliquo ex toto chartarū ludo extractam, in manibus extrahentis manentem, noua inducta figura, ter facere immutari: facere vt tres vel plures diuersæ personæ de vna eademque re cogitent: vim imaginitiuæ alterius facere, vt de alia re vix cogitet, quam ea, quæ cogenti nota: (*vix*, dico, nam omnino vel voluntatem vel intellectum cogere, seu necessitate quadam absoluta ad id adigere, nec dæmon potest) facere specula, in quibus, quæ in decem milliaribus fiant, videri possint: trium horarum spacio arbusculam veram spitamæ longitudine ex mensa facere excrescere: facere, certæ lucernæ lumine accenso, vt quotquot adsunt mulieres, vestibus se nudent, & quæ natura docet tegenda oculis obiiciant, & sic nudæ tripudiare non desinant, quamdiu ardeat in medio apposita lucerna leporis adipe plena, & certis characteribus insculpta, & huiusmodi alia; quæ nobis circulatores ex Baptistæ à Porta scriptis & disciplina obtrudunt; quorum cum nec naturales nec artificiosæ causæ proferantur idoneæ, spiritualibus causis effectricibus tribui debent; quæ sunt angeli & dæmones.

MONITIO II.

Non licere vllum pactum vel amicitiam cum dæmonibus inire.

vide lib. 2. q. 4. & lib. 4. par. poster. q. 4. sect. 8.

QVI putant nō esse magnum peccatum cum dæmonibus fœdus, pactum, aut familiaritatē habere, doceantur primò; quanta sit vis & dignitas primi præcepti prioris Decalogi tabulæ Nempe illud vt ordine, sic & dignitate primum esse. Nam digniora esse, ratione obiecti, tria primæ tabulæ septem aliis tabulæ secundæ: & inter illa tria, præcipuum esse primum. Tertium enim potissimùm agit de cultu externo, secundū de verborum honore, primum de amore & fidelitate animi Deo exhibēda, & virtute religionis seu Theosebias, seu Latriæ. quare cū hæc virtus Deo gratissima sit, etiam illi contrarium vitium est odiosissimum, nempe idololatria & infidelitas. nam est quædam apostasia, proditio, & transfugium ad hostium Dei Principem diabolum: quod peccatum est omnium vitiorum moralium grauissimum: & ideo huic præcepto à Deo pœna fuit addita, cùm Deus testatur se fortem & zeloten esse, & hoc peccatum vsq; in tertiam & quartam generationē vlcisci, & vocat hoc peccatum odium sui, eo quòd transgressores vocat osores suos.[a] Secundò doceantur omne cum dœmone fœdus aut amicitiam contra hoc primum præceptum esse. Cùm enim inter

[a] Exod. 20. v. 5.

Deum & dæmonē sit quasi perpetuum bellum, seu odium, (Vnde de dæmonibus legimus; *Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper*: & diabolus vocatur *Satan*, hoc est, aduersarius) tenemur nos, vt vasalli Dei, perpetuū quoque & capitale odium cum dæmone exercere, hoc bellum vt Paterpatratus initiò mūdi Deus indixit, cùm dixit Serpenti; *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius*:[a] quibus verbis prohibemur vllas cum dæmonib. inducias aut commercium habere.[b] Idem nos docet Apostolus; *Nolo*, inquiens, *socios vos fieri dæmoniorū*. Idem nos in baptismo promisimus, Sacramento adstricti, Ecclesię nomine rogante Sacerdote, & patrinis pro nobis respondentibus non semel, Nos abrenunciare Satanæ & pompis eius. Cùm itaque hoc bellum initiò mundi cōditi indictum, & initio Ecclesiæ Christianæ tuba Apostolica renouatum, & à nobis cùm in Ecclesia fuimus regenerati iureiurando votiuo sit susceptū ac promissum: sequitur eum, qui cū hoste pactum vllum aut familiaritatem colat, perfidiæ, transfugij, & apostasiæ reum non minùs esse; quàm vel monachus votiuam deserens professionem, vel miles ad hostem transfugiens, vel Christianus Mahumetismo se addicens. Tertiò moneantur nō tantùm hoc Deo displicere, sed ipsis quoq; perniciosissimū esse. Dæmonū enim in homines odium est inexplebile,

[a] Genes. 3. v. 15.

[b] 1. Cor. 10. v. 21.

& à sui lapsus tempore nunquam illud remiserunt, nec vnquam remittent aut minuent: si permitterentur à Deo, omnes mortales interimerent; quod quia vident sibi non licere, ideò assiduè hominibus animæ mortem moliuntur adferre per varias & multiplices peccandi illecebras; ne, qua excidêre beatitudine, homines potiantur. Odij magnitudo patet ex vehemētia & acerbitate cruciatuum aut vexationū quas intulêre, quotiescunq; Deus illis permisit, vt testantur Iobus, Saræ mariti, D. Antonius, & alij innumeri. Pertinaciam odij docent, Iobus dicens; *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus.*[a] & CHRISTVS Dominus; *vos*, inquit, *ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere: & ille homicida erat ab initio: & in virtute non stetit & non est veritas in eo. cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mēdax est, & pater eius.*[b] Cùm dicit homicidam esse ab initio, significat hunc eius perpetuum esse conatum, animas necare: circuire instar leonis rugientis & quærere quē deuoret, vt ait D. Petr. cùm addit veritatem in eo non esse, docet frustra quem cum illo pacisci, qui totus ex perfidia conflatus est. Ideò cùm semper velit nocere; certò tenendum nobis, illum nullis blādiciis, obsequiis, aut cultu homini reconciliari, placari, aut deliniri: sed quando se beneuolum aut amicum fingit, tum maius malum hominib. mo

a Iob. 41. v. 15.

b Ioan. 8. v. 44.

liri. Origenes *lib.8.cont. Celsum*; Probabile est (inquit) dæmones, cùm sint improbi, ne cultoribus quidem suis dexteram, datamque fidem seruaturos.]

MONITIO III.

Ne iudices hoc negligant punire, aut dissimulent.

QVando confessarij incidũt in Prælatos, Principes aut Iudices, nimis lenes, & remissos, & negligentes in sectæ huius exstirpatione: Monere illos debent, quòd sint à Deo constituti ad vindictam malorum, & sine causa gladium non acceperint: quòd mala quæ ex eorum negligentia orbi & Ecclesiæ inferuntur & gliscunt quotidiè, seuerissime ab illis exigentur: quòd ad damnorum restaurationem teneantur. Hoc peccatum directè & immediatè contra Maiestatẽ Dei tendere; & idcircò non magis licere principi diuinã iniuriam remittere aut dissimulare, quã Prętori licet sui Principis, vel militi sui Imperatoris. Legem illam veteris Testamenti; *Maleficos non patieris viuere*, [a] non esse duntaxat iudicialem positiuam, sed iudicialem iuris diuini & naturalis, & ideo non esse per legem Euangelij sublatam. Iudicibus inferioribus non licere vitæ securitatẽ reis huius delicti promittere, vt crimen spontaneè confiteantur & socios detegãt: licere id solo

Pro.l.5. sect.4.

[a] Exod. 22

ſummo iudici, qui lege ſuperior & ex cauſa iuſta, & quando hoc euidens neceſſitas vel vtilitas reip. poſtulat. Meminerint, ſi qua damna per eorum cõniuentiam aut negligentiam à maleficis ſubditi patiantur, ſi qui necentur, aut ad conſortium criminis pertrahantur; ſanguinem hunc à manibus eorum Deum requiſiturum. Non hominis illos, ſed Dei iudicia iudicare. Cauendum ne fiant ſocij furum; & ne dum, vt Ioſaphat, his qui oderunt Dominum amicitia iunguntur, iram Domini mereantur.[a] videãt ne audiant terrificum illud Prophetæ dictum regi Achaz; *Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.*[b] Qui deniq; falſis opinionibus, & erronea ſua exiſtimatione decepti, conãtur iudices abducere, à cognitione & vltione criminis huius; vel auctoritate, vel calũniis, illi monendi vt reſipiſcant; ne & ſe conſcios eiuſdem delicti, vel fautores delinquẽtium, vel iuſtæ & Canonicæ contra hanc hæreſin inquiſitionis diſturbatores & impedimenta præbeant, cum periculo incurrẽdæ excommunicationis, *c. vt inquiſitionis, de hæretic. in 6.* Denique hos omnes honorem Dei neglire, & proinde ſolere à Deo negligi & in maximas calamitates & ignominias abiici iuxta comminationem Heli ſacerdoti factam *1. Reg. 2. v. 30.* Quam hoc Babyloniis exitiale dixi, lib. 5. ſect. 16. in fi.

[a] 2. Par. 19. v. 2.

[b] 3. Reg. 20. v. 42.

Na-

Nahum inter præcipuas causas excidij Niniuæ memorat, quod in ea Magi & malefici magni fierent. *cap.3.v.4.* Eandem ob causam minatur Ierosolymæ Michæas, *c.5.v.10.* Propterea Cananæi deleti & pulsi sedibus suis. *Deut.18.v.10.* Nunquam id impunè Regibus cessit; Saul non excidit regno nisi postquam Magiæ pręsidia quæsiuit: tunc (ait Blesensis) *dum Pythonissam consulit in montibus Galboë cum filiis meretur interfici. Sic Ochozias, qui ceciderat per cancellos, dum de vitæ diuturnitate scrutatur, vita eius tanquam tela texenda succiditur.*] ob maleficorum imitationem Manasses specimen fit Regis calamitosissimi, *4.Reg.21 & 25.* cuius peccatum etiam posteri luerunt, nec pacari Deus potuitIoziæ pietate, *4. Regum 23.* Iezabelis veneficia nota, sed & præcipitatam de fenestra, laceratã à canibus: Longũ sit alios recensere. Zoroastrẽ fulmen occidit Magiæ inuentorem. *Plin.lib.30.c.1.li.11.c.42.* De Ferrando Comite Flandriæ, de Guilhelmo Iuliacensi, de Scotię regib. aliquot, de Principe quem memorat Gerson, actum superioribus libris. de Muleasse Tunetano rege, non paucis egit Paul. Iouius; de Vortigerno rege Boëthus, *lib. 8.* De Græcorum multos memorat Petrarcha, *lib.4. rer. memorand c. 1.2.3.* Si Romanorum Annales voluas, occurrent tibi plurimi, quib. hæc licentia exitij miserrimi occasio fuit. de Numa Pompilio, Plutarchus, *in Numa.* de Tullo Hostilio,

1.Reg.28. v.8.

4.Reg.1. v.2.

Dio

Dionysius, & Liuius *lib.1.* De Nerone Plin. *lib.30 nat.hist.cap.1* & Suetonius *in Nerone*. De Valeriano Nicephorus *lib 6.c.10.* de Iuliano Apostata idem Niceph. *lib.10.c.29.* de Licinio Niceph. *lib.7.c.45.* De Fl. Ruffino Tyranno, Claudian. *li.1.de laud. Stilichon.* de Maxentio, de Heraclio, & aliis alij. Quid referã recentiora? Leopoldum Austriẽ ducem Friderici III. fratrem, nimis familiarem Magis, quidam narrant, ita à spectro perculsum fuisse, vt paucis post diebus obierit. Wenceslaus Bohemiæ rex summo in pretio voluptatis causa Zytonem, & alios habuit; cui quæso Principi cũcta regni negotia infœliciùs cessere? Crespetus *disc. 7.* scribit cuidam ætatis huius Principi mortuo inuentã ad collũ appensam imaginẽ Theurgico ritu deuotam, qua se fœlicem fore sperabat: quo tamen vix vllus calamitosior fuerit. Vltimus è gente Valasia rex quam inopinata, & crudeli, & inaudita nece de medio sublatus fuit? memini me in *lib. de gestis eius Lutetiæ excuso* legere; nullum apud eum in maiore gratia fuisse, quàm illum ipsum; qui his artib. instructus ad honores grassabatur, & regẽ suum his ipsis initiare conatus, fecisset, nisi horror præsentiæ dæmonum illum abegisset. Cõcludam cum Rege, Reges alloquens; *Nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore. & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam: ne quando irascatur Dominus &*

Camerar. operæ succesiuæ, c. 70.

Psalm. 2. v.10.

perea-

pereatis de via iusta. Monet vt disciplinam apprehendant. Hebraicè est NASSEKV BAR בשקו-בר, quod etiam significat osculamini filium. osculari verò idem quod honorare. Nimirum optime CHRISTVM honorant, qui hostis eius diaboli partiarios in virga ferrea regunt & flagellant; qui Deum inhonorantibus non parcunt, hoc enim est apprehendere disciplinam; quia hoc est CHRISTI doctrinam purè venerari & sequi.

MONITIO IIII.

Superstitionibus vti quàm noxium & execrandum.

QVI parui faciunt discere ritus superstitiosos & eos exercere; moneātur omnium superstitionum & vanarum obseruationum inuentorem esse diabolum; qui principio mūdi statim in idololatriam ferè totum genus humanum pellexit. Sed cùm hoc eius imperium Dei filius destruxisset; *ad hoc enim apparuit filius Dei vt opera diaboli destrueret*; [a] & paucis ante passionem diebus dixit: *nunc mūdus iudicabitur, & Princeps huius mundi eiicietur foras*; [b] & hic fuit scopus Apostolicæ per totum orbem prædicationis: & tamē cùm imperio non fuisset imminuta vetus illa ambitio diuinitatis: pro illa aperta & clara idololatria penè extincta, tectam quandam speciē pietatis & vtilitatis idololatriam inuexit, at-

Confer cū lib. 3. partē posteriore.

[a] 1. Ioan. 3. v. 8.

[b] Ioan. 12. v. 31.

 tiom

tium superstitiosarum cupiditatem & cultum. hanc ergo diram curiositatem inuenit, & propagauit, primò vt sic possessionem animarum, qua vi crucis deiectus fuerat, clanculum dolo malo recuperaret. Secundò vt homines hoc pacto primũ & maximum pręceptum, & votum religionis quo se Deo adstrinxerunt in baptismo, violare assuescerẽt. 3. vt spem, quam homines in Deo habere debent, amittant, & eam collocent in rebus istis vanis, & ideò sint Deo maledicti; qui [a] *odit obseruantes vanitates superuacue.* 4. vt sic in lethale peccatum pertractos, leo rugiens [b] deuoret, & decipat hominem draco venenatus, quẽ Deus formauit ad illudendũ ei. [c] Hæc sunt cõmoda superstitiosarũ obseruationũ, & qui eas colunt, aut amant docent se non CHRISTI, sed diaboli discipulos esse, & eius magisteriũ amare, in eius ludo doctos esse, & alienos à doctrina Ecclesiæ Catholicæ.

[a] Psal. 30. v. 7.
[b] 1. Pet. 2.
[c] Psal. 103. v. 26.

Mirum est aliquem posse his præstigiis se dare, qui norit exitum infelicem Magorum & præstigiatorum. Inuentor Magiæ Cham seu Zoreaster, fuit tandem ab ipso dæmone, quem importunius solicitabat, igne succensus & concrematus, teste *Clement. in libb. recognition.* de Simone Mago notissima res, quòd in aërem à dæmonibus sublatus præcipitatusq; fractis cruribus cum ignominia & dolore interierit. Quæ de Cynope Mago, Prochorus; & de Zaroë & Arphaxat Abdias, *lib.*

6. tradidit prætermitto; vt & ea quæ de Oddone, Hollero, Metothimo Magnus Olaus *in Historia Septentrionali*; & de Sopatro, Eunapius *in Aëdesio*: de Orpheo, Mopso, Amphiarao, qui omnes magi fuere; Ouidius, Seneca, Statiusq;: de Pythagora Samio Laërtius *in eius vita*, & Cælius *lib. 19. Antiquita. c. 7.* Henricum Corn. Agrippã moriturum à se canem suũ Paredium abegisse, cũ hoc dicto; *Abi mala bestia tu me perdidisti*; tritũ est ore omnium. Ioan. Portantij obitus in Antuerpiensi carcere qualis, norunt ciues mei. Apud Guilh. Tyrium *lib. 8. belli sacri, c. 15.* duo magi volẽtes machinas Christianorum incantare, primi illis interfecti. Apud Polydor. Virgilium anus saga coram omnibus à dæmone abripitur, vt alibi narraui. Apud Dubranium *l. 23. Hist. Bohem.* Zyto nobilis ille præstigiator ad extremũm à diabolo viuens, cum corpore & anima de medio hominũ fuit sublatus. Ioan. Faustus famosus mag⁹ his temporib. in Germania tãdẽ à cacodęmone lecto extract⁹ noctu, & strãgulatus, inuersa in tergũ facie, domoq; tota concussa & pene euersa, vt scribũt Wierus, Camer. aliiq; Fran. Pic. *li. 5. de prænot.* auctor est ex relatione sociorũ q adfuerant, magũ quendã à dęmone viuum ablatũ, nusq̃ vnq̃ cõparuisse; dũ curioso cuidã & non satis sano Principi pollicetur, se Troiæ expugnationem & Hectoris cum Achille duellum, quasi spectãdum in orchestra, exhibiturum.

Tam hæc factoribus sunt periculosa: nec minùs iis qui spectandi talia sunt auidi. duo tantum exempla adscribam, vetus vnum, & nouum alterum. Scribit Lucianus *in Philopseude*, de quodam Encrate, quod *cùm vidisset Pancratem quendam Magum Ægyptium, multa mira facientem, se paulatim in eius amicitiam insinuasse, adeò vt omnia ei propemodũ arcana communicaret. Tandem autem magum hunc ei persuasisse: vt omnibus famulis in Memphi derelictus, se solus consequeretur: neque enim defuturos ministros, atq; ex eo tempore, inquit, sic vitam duximus. Cùm in diuersorium quodpiam veniremus, homo accepto pistillo, scopinaue, aut pessulo, vestibus implicans, cùm in id carmen quoddam dixisset, efficit, vt ambularet, vtq; aliis omnibus homo videretur. Illud ergo abiens, & aquam hauriebat, & cœnam parabat, instruebatq;, atque in omnibus commode subseruiebat ministrabatq; nobis. Deinde, vbi iam satis huius ministerij fuit, scobinam rursus scobinam, ac pessulum pessulum, aliud recitans carmen, reddebat. Hoc ego vehementer conatus, non inueniebã quo pacto ex illo expiscarer. Nã id mihi inuidebat, quamuis esset in aliis facillimus. At quadam die in angulo quodam tenebricoso delitescens clam illo, subauscultaui propiùs incãtationem illam, erat autem trisyllaba. Tum ille cùm pistillo mandasset, quæ curanda erant, abiit in forum. At ego postridie illo apud forum occupato, acceptum pistillum cùm ornassem, syllabas illas simili modo pronuncians, aquam iussi vt hauriret. Tum impleuit amphoram:*

cùm tulisset; desiste, inquam, nec amplius aquam haurito, sed rursus esto pistillum. At illud mihi haud ampliùs obtemperare volebat, sed aquam hauriebat cōtinue, quoad hauriendo totam domum nobis impleret. At ego cùm resistere huic rei non valerem (timebam autem ne Pancrates reuersus, id quod etiam euenit irasceretur) correpta securi pistillum in duas partes disseco. At vtraque pars amphoram sumens hauriebat aquam, iamq; vnius loco duo ministri mihi esse cœperant. Interea Pancrates superuenit, ac re intellecta illas quidem in ligna rursus, quemadmodum ante carmē erant, mutauit: at ipse me relicto clanculum nescio quo se subducens abiit.] Vides huic curiositatem ferè causam fuisse, vt aquis submergeretur. Cur vocas fabellā? cū potuerit in pistillo Paredrus aliquis Mago famulari. Sed cape alterum, de iis quibus periculum præsentaneum fuit, ne se ipsos denasarent. Philip. Camerarius *lib. operæ succeßiuæ, c. 70.* ita scribit; *Cùm aliquando Ioannes Faustus apud notos quosdam diuerteret; qui de ipsius præstigiatricibus multa audiuerant, ij petierunt ab eo, vt aliud specimē suæ Magiæ exhiberet. Hoc cùm diu recusasset, tandem importunitate sodalitij neutiquam sobrij victus promisit, se illis exhibiturum quodcunq; expeterent. Vnanimi itaque consensu petierunt, vt exhiberet illis vitem plenam vuis maturis. Putabant autem propter alienum anni tempus (erat enim circa brumam) hoc illum præstare nullo modo posse. Assensit Faustus, jam iam in mensa conspectum iri quod expeterent: sed hac*

conditione, vt omnes magno silentio immoti præstolarentur: donec illos iuberet vuas decerpere: si secùs facerent, instare illis periculum capitis. Hoc cùm se facturos promisissent, mox ludibriis suis huic ebriæ turbæ, ita oculos & sensus præstrinxit; vt illis tot vuæ miræ magnitudinis, & succiplenæ in vite pulcherrima apparerent, quot ipsorum adessent. Rei itaque nouitate cupidi, & ex crapula sitibundi sumptis suis cultellis exspectabant, vt illos iuberet rescindere vuas. Tandem cùm istos leuiculos aliquandiu suspensos, in ipsorum vanissimo errore tenuisset, subitò in fumum abeunte vite cum suis vuis, cõspecti sunt singuli tenentes loco vuæ, quam vnusquisq; apprehendisse videbatur, suum nasum opposito superne cultello: ita vt siquis immemor praecepti dati vuas secare voluisset, seipsum naso mutilasset.] Quid plura? nil ferè vnquam præstigiatores faciunt, quin, aliquid factu facile, sed quod difficile sit non facere, à spectatoribus aut Magiæ studiosis postulent. Veluti, ne personas quæ apparent alloquantur, vel manum porrigant; ne circulo pedem efferant, & similia, quæ tamen, vt faciant, post illos illecebris dæmones, aut variis terriculamentis, quasi compellunt; Vt de Bauaris adolescentibus apud Cæsarium legi; & duobus Aremoricis bono loco natis Gentiliaci, cũ puer Lutetiæ degerem, accidit; qui ab archihomicida ambo tunc præfocati, eo quod circulo pedem extulissent.

I nunc atq; animam fraudi commite dolosæ.

MONITIO V.

Vnde poterunt cognoscere an à dæmone effectus exspectetur, an à natura, an à Deo?

MOnendi sunt rerum istarum ignari, vanitatem & mendacium omne Deo displicere qui veritas est: dæmoni verò placere, qui mendax est & pater mendacij. *Beatus vir* (ait Psalmista.[a]) *cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas.* Vanitatem verò dici quotiescunq; homo facit vel dicit aliquid, boni consequendi, vel vitandi cuiuspiam mali causa, quod vim nullam neq; naturalem, neque supernaturalem obtinet, ad effectum intentum, v.g. si quis in flumine seminet, vel litus aret, dicendus est vanitatem operari; eo quòd arandi & seminandi finis seu effectus est messis & fructus perceptio; quem finem hæc eius actio nequit consequi. ita si quis vt capitis dolorem pellat, fascia linea, vel cartula alba cingat tibiam, aut ægrum inter sarmentum diffissum perducat, vel palmo cingulum ægri metiatur; clarum est has actiones esse vanas & superstitiosas, quia nullam vim habent ad humorem noxium capiti molestum inde expellendum. Contra si applicetur capiti aqua rosacea, vel ad bilis expulsionẽ rubarbarum præbeatur, vel ad flegmata capite educẽda per sternutationem comedatur sinapi;

Vide lib. 3. par. poste. q. 1. 3. & 4. sect. 1.

a Psal. 30. v. 5.

non erit vana obseruatio, sed licitum remedium, quia natura ad hoc vim hisce rebus inseuit. Sic etiam verba nulla vim naturalem habent aliquid efficiendi more agentis physici: sed quædam verba vim habent operandi ex instituto Dei, & iste effectus est supernaturalis: quædam non tam vim habent supernaturaliter operandi, quàm putantur ab imperitis habere. Prioris generis sunt verba sacramentorũ, nempe collationis baptismi, consecrationis Eucharistiæ, absolutionis peccatorum, &c. hæc verba licitè vsurpãtur à Sacerdotibus ad effectum, cuius causa Saluator noster illa instituit. Verùm si quis hæc verba alio ad aliam intentionem siue finem proferens transferret; eorum vsurpatio sacrilega, vana, & superstitiosa foret; quia ad hunc effectum vim supernaturalem ea verba non acceperunt. Vana quoq; est prolatio aliorum verborum, quę non est ex vsu Catholicæ Ecclesiæ recepta. Si quis itaq; vana huiusmodi vel verba vel facta adhibet, superstitiosus est, & diabolicus est effectus operis; quod probatu non est difficile. Effectus iste nõ est naturalis, quia quæ adhibita sunt media naturalem vim ad eum non habent; nec est miraculosus & à Deo, quia testimoniũ ibi nullum perhibet sacra Scriptura, nec Ecclesiæ Catholicę cõsuetudo aut doctrina. Procedit itaq; ex occulta quapiam spiritualis creaturę operatione: non Angelicę, quia Angeli sem-

per faciunt Dei voluntatem, & cum Deo mendacium ac vanitatem omnem detestãtur: restat, vt operentur hic cacodæmones, superstitionis inuentores & amatores. Quare, *qui hæc faciunt, Deum deserunt, & dæmonis doctrinæ atque imperio se subiiciunt, cuius auxilium exposcunt, & opera vtuntur.*

MONITIO VI.

Quæ remedia tutissima.

SI quis afflixus vel vexatus sit à maleficis seu à dæmonibus eorum opera, & pro remedio vel consilio confessarium consulat: is illum inducat ad remedia Ecclesiæ consueta, maximè ad emendationem malæ vitæ. Theologi monent [a]. Duo consideranda, Deum qui hæc mala permittit, & diabolum qui mala infert; nam nihil hic inferre posset, nisi ille permitteret, nec nocere potest, nisi in quem vt sæuiat Deus permittit; nec plus illi ipsi nocere, quam quantum Deus permittit. Minus longè potest, quam vult, aut iactat se posse. Præclarè D. Antoni9 Magnus: *Nos nec eius pollicitationibus credere, nec eius minas formidare debemus. Fallit enim semper, nihilque verum promittit. Nam si non in omnibus mentiretur, quomodo talia, & tam infinita promittens, hamo crucis vt draco inuncatus à Domino est, & capistro ligatus vt iumentum, & quasi mancipium fugitiuum vinctus circulo, & armilla*

[a] Cyruel. lib. de su. perstit. p. 2. c. 1.

labia perforatus, nullum omnino fidelium profora-re permittitur? Nunc miserabilis vt passer ad illu-dendum irretitus à CHRISTO *est, calcaneo Chri-stianorum substratus gemit, ille, qui vniuersa ma-ria à se absorta plaudebat: ille qui manu sua terrarũ orbem teneri gloriabatur, ecce a nobis vincitur: ec-ce me aduersum se prohibere nõ potest disputantẽ.*] Nimirum ligatus est à Deo, mucro latronis retusus ab eo per quem, cum quo, & in quo facta, quæ fiunt, omnia. Tibi homo imputa quod in te possit: quod in te vt possit Deus si-nit. *Si alligatus diabolus est* (inquit B. Augustin. serm. 197. de Temp.) *quare tantum adhuc præ-ualet? Verum est fratres carissimi, qui multùm præ-ualet sed tepidis, & negligentibus, & Deum nõ ti-mentibus in veritate, dominatur. Alligatus est n. tanquam cathenis innexus canis: & neminem po-test mordere, nisi qui illi se mortifera securitate cõ-iunxerit. Iam videtur fratres, quia stultus est homo ille, quem canis in chatena positus mordet. Tu te illi per cupiditates & voluptates sæculi* (addo pacta superstitionesue) *noli coniungere, & ille ad te nõ p̃sumet accedere.*] eadem habet Cæsarius *lib. 5. miraculor. c. 52.* Certè quoad Deum, causę cur permittat esse solent, vel peccata, vel probi tas famulorũ eius; propter peccata permit-tit vt puniat præterita, vel vt arceat à futuris alioqui: probitatis verò gratia permittit, vt magis humilientur, vel vt probetur eorum constantia & fides. Ob has causas Deus dæ-mone vtitur, tanquam lictore aut carnifice

bonorum. dæmon autem alium longe finẽ ſibi proponit, & Dei voluntatem gnarus exſequitur non cogitans hæc ad ſalutem humanam & gloriam diuinam à Deo dirigi, ſed conatur exſaturare malitiam ſuam, & odiũ explere nocẽdo hominibus, & ſimul ſi queat in ſuperſtitionem aliquam illos pertrahere. Itaq; non poteſt ſalubrius cõſilium iniri, quàm quo quis & Dei voluntatem perficiat, & dæmonis proteruiã atq; odium eludat. hoc autem præſtant remedia Eccleſiaſtica. vt exempli cauſa, ſi qua domus ſpectris aut alia dæmonum infeſtatione ſit inquieta; ſtatim inquilini conſciẽtiam excutiant, cõterantur, & de peccatis confeſſionem inſtituant, & omnia de domo remoueant q̃ Deo queãt diſplicere; deuotè inſuper ſe Deo cõmendent, & Deiparę, & Sanctis: & interea dum durat vexatio, quotidie mane ac veſpe ri Sacerdos quiſpiam habitu Sacerdotali indutus, cum ſtola, cruce, & aqua benedicta accedat, & luſtret omnia domus cubicula & loca alia, recitans deuote, Pſalmũ: *Qui habitat in adiutorio altiſſimi*: & Euangelium S. Ioa. *In principio erat verbũ*, & alias precationes pias; & exorciſmos; q̃ dominicis dieb. in benedictione aquæ contra dæmonũ vim & inſidias leguntur: ponantur per ſingula præcipua domus loca rami Palmarum benedicti, & cãdelę benedictę: iubeãt̃ dici miſſę à variis piis & Deũ timẽtib⁹ pro q̃ete familię illi⁹, &

vt Dei ira cesset, & mittat custodem Angelum suum, qui domo illa dæmonem exturbet: caueant autem ne cum dæmone sermonem vllum misceant, vel loquenti quidquã respondeant: multoq; magis caueant ne quẽ Magum, aut vlla superstitiosa vexationi reprimendæ remedia accersant. Sed magna spe & fiducia in Deum, misericordiam eius summa cum patientia præstolentur. [*Sic Cyruleus d. c. 1. in fine.* Sed hæc remedia fusius nobis nunc non sunt probanda, quia id præstitimus supr. lib. 6.

MONITIO VII.

Pro iis qui curiosi sunt diuinationum, & secretorum.

Vide l. 4. q. 4 & seq.

TAles moneantur, etsi desiderium sciendi (teste philosopho) cunctis naturale sit; tamen id moderandum esse habenis legis Dei, & rectæ rationis; quibus nisi frenetur, infrenis equi more nos cupiditas hęc in præceps abripiat. Legi diuinæ & rectæ rationi consentanea regula est. Non velle aut conari scire, quæ lumine naturæ scire non possumus, & diuina solummodo reuelatione sciri queunt: & in illis ipsis quorum scientiã possumus labore nostro, aut industria consequi, rectum & probum discendi modum tenere; ne regiam tutamq; viam deserentes inani labore quærendi defatigemur, & per-

inuia ac deuia ablati optatam metam nunquam cursu contingamus. Hæc docemur à Spiritu sancto, cuius sunt ista. *Sicut, qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis opprimetur à gloria* [a]. & alio loco; *Altiora te ne quæsieris & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium, ea, quæ abscondita sunt videre oculis tuis. In superuacuis reb. noli scrutari multipliciter. Plurima enim sup sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantauit suspicio illorum & in vanitate detinuit sensus illorum* [b]. Mysteria fidei & salutis, fide nobis credenda sunt, & à Deo reuelata fuerunt Ecclesiæ suæ. Alia occulta quædã Deus nulli reuelat, sed sibi reseruat, vt secreta cordium, futura merè contingentia, &c. & hæc citra reuelationem sciri arte vel scientia vlla nequeũt. Et hęc conari scire est vanũ & inane, & artes ad hoc nitentes sunt supstitiosæ. Alię res sciri possunt studio, disciplina & experientia: in his cauendum ne sine labore aut vsu, vel doctore; ea conemur scire per media illicita, vt sunt ars Notoria & similes diuinationes, de quibus egimus toto libr. 4. Harum rerum talem scientiam à dæmone infundi seu tradi patet, ex rebus quas prædicant: quas cum nequeant scire luce naturę nec acceperint diuina reuelatione: consequens est ea discere à dæmone: qui (vt foue

a Prov. 25. v. 27.

b Ecclesiastic. 3. v. 22.

at superstitionem) eo quòd vtantur signis ab ipso institutis, etiam ignaris nec sentientibus illis phantasiam mouet vt hoc vel illud dicant, vt docet D. Augustinus *lib. 2. de doctr. Christian.* vnde sequitur eum, qui vult huiusmodi scire, consentire in magisterium diaboli, seq; eius disciplinæ tradere, & Deum doctorem atq; Dominum deserere, & à fide apostatare. Stulti sunt, qui dęmonum respōsis credunt, quia fallere dæmonum est. Sic fefellere Cræsum & Pyrrhum, testibus D. Hieronym. *in c. 41. Esai.* D. Augustin. *3. de ciui. Dei* Lactantio & aliis; Manfredum teste Pico *l. 4. de Prænotio. c. 9.* Indos apud Osorium *li. 2. histo. Lusita. c. 15.* Ferrantē Comitem Fland. & alios quos *l. 4.* memoraui.

MONITIO VIII.

Pro iis qui scientiam infusam affectant certis ritibus sine labore, &c.

MOnendi primò, curiositatem sciendi non necessaria, non modò non vtilem sed valde noxiam esse solere. Spiritum sapientiæ & intellectus à solo Deo exspectandū: quo nō, qui volūt, sed quos placet, solet implere. *Melior est homo* ait Ecclesiasticus, *qui minuitur sapientia, & deficiēs sensu in timore: quā qui abūdat sensu, & transgreditur legē altissimi.*] Et verissimum illud D. Hierony. nescio vbi; *Melius est nescire aliquid quā cū periculo* (scil. ani

c. 19. v. 21.

mæ)

mæ) *discere.* Vt & illud D. Prosperi: *Non sunt scrutanda, q̄ Deus occulta esse voluit: q̄ autem manifesta fecit, non sunt negligenda: ne & in illis illicite curiosi, & in his damnabiliter inueniantur ingrati. De altitudine discretionis Dei nō conturbabitur cor humilitatis nostræ, si firma & stabili fide tenebit: omne iudiciū Dei iustum esse secretum: vt vbi inuestigari non potest, quare ita iudicet: sufficiat scire, quis iudicet. Lauda & venerare q̄ agitur q̄ tuū est nescire cur agitur.*] Sanè scrutatores huiusmodi diuinorū secretorū, mergi solēt inuadabili ꝓfundo. Nec min⁹ periculosū est nouos sciendi modos, q̄ nouas doctrinas inuenire, de quib. ab Apost. p̄moniti sum⁹ fore q. sectarentur *doctrinas dæmoniorum*, quid aliud faciunt, qui doctoribus dæmonib. vtunt? Audiant Chrysost. explicantem illud Saluatoris, *obmutesce & exi ab homine: Salutiferū hoc nobis* (ait) *dogma datur, ne credamus dæmonibus, quantumcunq; denuncient veritatem.*] caueant ne *irritent Deum in adinuentionibus suis & multiplicetur in eius ruina.* caueāt ne: quod deplorat Richardus Victorinus: *Veritatem quærant non in veritate, sed in vanitate: quæsitam inueniant nō ad veritatem, sed ad vanitatē, & quod miserrimū est, in verbis vitæ lucra mortis negotiētur.*

de gent. vocat.

1 Ti. 4. v. 1. Mar. 1. v. 21. Ps. 105. v. 28

Præterea tales admonendi sunt, subesse periculum superstitionis, & tentationis Dei. Nam qui scientiam quærunt, modis insolitis, vtriq; se periculo exponunt. Naturaliter scientiæ paulatim, successu temporis, lectio-

ne, auditione, & experientia acquiruntur (vt rectè Aristoteles [a]:) petere à Deo vt infundat, sicut Danieli & Salomoni fecit, est petere vt sine necessitate miraculum edat: quod est tentare Deum. Adhibere orationes, aut alia, ad hoc non instituta à Deo aut Ecclesia, est vanitatem quærere & mendacium diligere (vt ait Psalmista) & proinde superstitiosum. Orandus itaq; Deus, & nobis simul naturali conatu elaborandum Nam facientes Deus adiuuat. Periculum magnum est: ne *arti memoriæ* (quæ tradi potest præceptis locorum & cellularum ad hoc accommodatis) aliquid superstitionum *artis Notoriæ* admisceatur: hoc ergo vt caueant monendi.

[a] li.4. phys.

MONITIO IX.

Pro iis, qui sunt cupidi corporeæ salutis, honoris, aut pecuniæ, aut gratiæ acquirendæ vel recuperandæ, & ad hoc vtuntur mediis suspectis Salmatorum, seu salutatorum, de quibus actum, *lib. 1. c. 3. q. 4. vel etiam Periaptorum*, de quibus, *ibid. cap. 4. quæst. 5.*

INculcanda diligenter illis est hæc regula; *In omni ægritudine, aut iactura bonorum fortunæ vel corporis, quæ solent hominibus à Deo, vt flagella peccatorum, & mala pœnæ infligi: seruos Dei ad duo debere præsidia confugere. Primo* quærere & inuestigare modos, & remedia cuncta, quę

Iunge hęc iis, q̃ dicta l.6.c.2.li.3. sect. 8. q.4. & l.4. par. 2. q.4. sect. 3.

naturalis ratio hominem docet, vt se hoc periculo vel noxa liberet. *Secundò*, sedulò & feruenter commendare Deo & sanctis personam suam, familiam, & bona, & orare: vt cælesti sua ope & liberalitate suppleat, & p̃stet, id quod humana imbecillitas nequit cõsequi. Quo ad primum ergo moneantur adhibere humanam naturalemq; diligentiã ipsi per se sibi non deesse: & prudentiores consulere: quoad valetudinem, pharmacopolas, medicos, chirurgos: quoad iacturam aliorum bonorum, amicos, & alios qui prudentia, & vsu experientiaq; pollent. Quo ad secundum, seu spiritualem diligentiam: cõfugiant ad orationes, ieiunia, & charitatis opera: confidãt in Deo, sperẽt ab eo remediũ: curẽt orari à p̃sonis piis, religiosisq;: missas ad eã intentionem dici: deniq; omni studio conentur Deo quàm maximè placere. *Talib⁹ enim hostiis placatur Deus.* docet nos hoc ipsũ S.S. in Ecclesiastico: *Honora medicum propter necessitatem. Etenim creauit illum altissimus. A Deo est enim omnis medela, & à Rege accipiet donationem. Altissimus creauit de terra medicinam, & vir prudens non abhorrebit illam. Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus scientiam altissimus, honorari in mirabilibus, in his curans mitigabit dolorem, & vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis.*] En primum quòd diximus de diligẽtia naturali: de altero, nẽpe morali diligẽtia,

Ecclesiast. 28. in prin.

ſequitur: *Fili in tua infirmitate non deſpicias te ipſum, ſed ora Dominum & ipſe curabit te. Auerte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto mūda cor tuum.* Hoc intelligendum de omni damno quorumcunq; bonorum. Igitur cum hęc homo præſtiterit, patienter ferat, & voluntatem ſuam diuinæ ſubiiciat, certus, ſe ſi magis expediat, liberandum; ſi non liberetur, id ſibi vtilius eſſe. Moneantur, ſi aliis illicitis remediis conentur vti, tum illos à Deo, quo inuito conantur ſanari, ad dæmonem confugere. Male etiam ſibi conſulunt, quia perdunt fructum patientiæ, qui maior eſt & melior cunctis corporis aut fortunę bonis. ſtulti ſunt, quia vt corpus ſanent, animam necant. Quid ſtultius & impudentius, quàm ſi Deo dicerent: Quia tu me ſanare non vis, transfugiam ad hoſtem tuum, & ab illo ſalutem petam: hoc non verbis, ſed pertinaci conatu dicunt. Hi tandem adeo diuinam iram inflammant pertinaci cupiditate, vt Deus vel ſinat illos à dęmone necari, cuius rei exempla dedi *lib. 6. cap. 2 ſect. 3. remedio. 8. & 9.* vel, quæ grauior adhuc eſt pœna, ad eorum ſummum malum ſinat illos, quod expetunt, ope dæmonis conſequi. Sed dies veniet, quando intelligent longè ſibi vtilius fuiſſe morbo affligi, immo & per ſummos diuturno tempore cruciatus emori, quàm ſuperſtitioſis artibus ſanari.

MONITIO X.

De exorcisatoribus, seu coniuratoribus energumenorum.

QVoniam nonnullis in locis multi abusus irrepsere in exorcismos legitimos & Catholicos, contra Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ consuetudinem: quædam monendi sunt, quibus harum rerum inspectio & cura incumbit. Suppono Saluatorem nostrum dedisse sponsæ suæ Ecclesiæ potestatem dęmonia de corporibus pellendi, *Luc. 10. v. 10. & Mar. 16. v. 17.* hanc potestatem verò ab Ecclesia concessam dumtaxat clericis; & non omnibus; sed Episcopis, Sacerdotibus, Diaconis, Subdiaconis, & exorcistis tantũ. Vnde apparet iis, qui saltem *Exorcistarum* in gradu non sunt, hanc facultatem non cõpetere iure ordinario: ideoq; necesse esse, vt qui illã velit contendere sibi datam & concessam à Deo, is extraordinarii iuris seu priuilegii documenta debeat ostendere talia, vt iudicio Ecclesię idonea cẽseãtur. Quoad eos vero, q hoc officium iure ordinario acceperũt nõ plus potestatis vni competit hac in re, quàm alteri; nisi quod honestas & recta Ecclesiæ cõsuetudo postulat, vt coram superioris ordinis clerico, minoris gradus clericus, ipso id inuito, non attentet.

Vide l. 6. c. 2. q. 3 sect. 3. lit. Y. & l. 2. q. 30.

Ex his sequitur suspectos esse pacti dęmoniaci, primò laicos, seu clericos nõ prędito

ordine Exorcistarum: qui hoc munus quasi ex officio, aut peculiari gratia, donoue Dei vsurpant: illos quoq; clericos, & religiosos, q quasi sibi peculiare vindicant: dicentes, ad exorcizãdum, plus virtutis naturalis vel supernaturalis sibi esse, quàm cæteris eiusdem ordinis, aut gradus.

Solent huiusmodi, peculiares exorcizandi formulas & ritus habere, diuersos à communis Ecclesię ritibus & formulis: quæ sunt diligenter ab Episcopis examinandæ, & non permittendæ facilè, nisi iudicio piorum & Doctorum virorum sint approbatæ. Vehemens suspicio est his esse pactũ cum dęmonibus, vt talibus obseruantiis se fingant cõpelli exire. Causa dæmoni est, quia dum isti sic publicè coniurant, semper in frequenti corona adstantium aliquid lucri facit. Accedunt multi, vt sermones, quos vltro citroq; miscent exorcizator & diabolus, audiant: gaudet dæmõ, q a solet aliquos fidei aut morum errores spargere, aut saltem impetrare vt faciant aliqua superstitiosa, vana, ociosave; diffamat innocentes, nocentium occulta crimina reuelat, vt malè de illis suspicentur cęteri; instigat quosdam ad carnalia, quosdã ad auaritiam dictis suis: bonos fingit se timere, vt impellat in superbiam. Monẽdi ergo vt abstineãt exorcizatores sup fluis colloquiis, & terminis illis actuum iudiciariorũ quibus iubent dæmonẽ nũc exire, & iterũ se

iudicio postea tali die sistere. 2. vt abstineant formulis illis nouis & insolitis ac secretis, & nõ approbatis Ecclesiæ iudicio. 3. vt ad exẽplum CHRISTI [a] paucis iubeant Dęmonẽ tacere & exire, nec garriendi præbeant vel causam vel potestatem. Videntur autẽ monendi quoq; Pręlati & Iudices Ecclesiastici, ne in diocœsibus suis permittãt esse aliquos priuatos; qui quasi ex officio & virtute peculiari exorcizent. Nam h. e. officium propriũ pastorum Ecclesiæ; & in eorum absentia cũctorum, qui saltem ordine exorcistarum p̃diti sunt; qui non vim naturalem, sed supernaturalem ad hoc, in Sacramento Ordinis acceperunt. Priuati verò monendi sunt, vt à pseudoexorcistis huiusmodi sibi caueant, neq; accedant ad eorum conuentus; quia cũ Deus prohibuerit ne pythones audiamus [b] hoc etiam prohibuit ne energumenorum huiusmodi in corporibus loquentes dæmones auscultemus: item si fortè accesserint, monendi sunt omnes, ne quam mendacii patri fidem præstent, neue quid faciant eorum; quæ ille præcepit facienda, quia ipse præcepit, maximè quando mentitur se defuncti animam esse: quod semper est falsum. Si iubet faciamus aliquid, ad quod faciendum lege iustitiæ, vel charitatis astringebamur: id faciendum etiam illo nihil dicente fuit; si aliquid boni, ad quod non tenebamur quod facere sit meritorium, licebit facere,

[a] Luc. 4. v. 35.

[b] Deut. 18. v. 11.

quia natura sua licitum & meritorium erat. Tutiùs tamen foret aliquando ista secundi generis commutare in alia, vel prætermittere; ne quid fraudis insit in dæmonis consilio vel iussu, quod non videamus. Moneatur ipse exorcista non minus q̃ cæteri, nihil curiositatis aut discẽdi causa dæmonẽ interrogare, aut ab eo exq̃rere, licet id honestissimũ sit & vtile videatur: quia non licet familiaritatem cum eo instituere, vel eius discipulum esse, vel eius cõsilium, aut auxilium petere. Nisi si fortè, virtute CHRISTI, vi cogatur & iubeatur dicere veri aliquid, quod ad spiritualem salutem adstantium prudens & pius exorcista merito iudicet pertinere, vt videmus CHRISTVM *Luc.8.* nomen dæmonis interrogasse: vnde consuetudo inualuit nomen dæmonis exquirendi.

Quoad ipsum exorcismi modum, moneantur sequi *Pastorale suum*: sed prius medicorum iudicium audiant, an videatur verè energumenus.

Hæc quæ dixi de energumenorum exorcistis, pleraq; locum habent etiam in exorcistis nubium, quæ tempestates & procellas grandinesq; adducturæ videntur: item iis, qui coniurant seu exorcizant locustas, & alia insecta agris damnosa: de quibus quę peculiaria sunt proximo monito expediam.

MONITIO XI.

De coniuratoribus nubium & insectorum.

QVoad nubium coniuratores, qui iactitant se vim habere nubes à certis locis expellendi, repellendiq; ; eorum iactantia facilè conuincitur. Primò si interrogentur, an nubes illæ sint naturalib. ex causis ortæ, an ex maleficio & opera dæmonis? si dicant ex naturalib. causis: ergo exorcismus fertur contra Naturæ auctorem Deum; quod blasphemum & sacrilegum; & vim habeat naturalem contra nubes necesse est, aut super naturalem, non accepit à Deo, qui sibi contrarius non est; nec à bonis Angelis: ergo à dæmonis ope vis illa prouenit: si nubem dicant ex maleficio ortam & moueri à dæmone. Vnde sciunt, nisi ex pacto? Secundo interrogentur, si notitiam habent & potentiã pellendi malas nubes, cur non etiam norunt & possunt adducere & euocare, tempore squaloris ac siccitatis, in agros nubes bonas & salutares? Tertio cur non etiam fulmina & ignem de cœlo cadentem, ac incendiis domos absumentem, valeant arcere aut extinguere? 4. cur non sciant etiam coniurare ventorum turbines, & aquarum eluuiones, quibus sata & domus, & arbores, sternuntur & abripiuntur? nam vt nubes illæ aliquando à malis Angelis, permittente Deo, formãtur

Vide l. 6. c. 2. lit. B. & l. 4. p. 2. q. 4. sec. 8. & vide Marti. de Arles l. de superstit. paulo ante med.

& immittuntur: sic & alia ista, vt ex Iobi sacra historia docemur. Cur igitur, si ad hominum commune bonum hæc ars aut potestas à Deo illis tributa, beneficentia Dei ad vnũ hoc ab illis restringitur? Vnde apparet illos hæc ex pacto operari. Moneantur itaq; cęteri, vt ab eorum consortio abstineant, & ne tales exorcistas suspectos, vel pretio, vel prece conducant: sed vtantur contra nubes huiusmodi armis consuetis Ecclesiæ, nempe benedictiones, preces, letanias, vitæ emẽdationem, & opera pia ac satisfactoria, ieiunii, disciplinarum, &c. adhibeant; q̃ remedia ẽt sunt vtilia contra cætera illa, quæ diximus mala & pericula. Parochi locorum indicant & celebrent processiones, & sacrum canant pro serenitatis & fertilitatis impetratione, & ira Dei auertenda. Cantentur in templo deuotè Psalmi accommodati, vt *Canticũ graduũ, Misereri mei Deus, Qui habitat in adiutorio altissimi, Libera me de inimicis Deus meꝰ, & Deus misereatur nostri*, & similes. Legantˀ Euangelia accommodata, vt de sedata à Christo maris tẽpestate; fiat ꝓcessio per claustrum Ecclesiæ; canantur Letaniæ, & recitentur collectę proposito seruientes. inuocentur Sãcti loci patroni, & quorum illic reliquiæ honorãtur: quas tñ tutiùs fortassis & honestius sit foras in tempestatem & pluuiam nõ proferre: prę-sertim Venerabile Sacramentum (quanquã deuotionem id citrà irreuerentiæ & iacturæ

peri-

periculum facientium, pro more regionis, putem seruandum) & hæc omnia intra templi ambitum perficere, vbi & minor distractio, & deuotio maior esse solet: nec minùs audiet Deus in templo, quam foris: cauendum verò maxime, ne cum nubibus colloquia instituantur; sed sermo omnis cū Sanctis & Deo sit. Mensibus autem quibus solent hæ noxiæ nubes esse frequentiores, vt Vernis & Autumnalibus; ascendant parochi quotidie manè turrim templi, vnde agros parochiæ queant intueri, & non coniurent aërem; sed benedicant agris & terminis suæ diœcesis; recitent Psalmos aliquot, Euangelia & Collectas, & aquam benedictam more solito in aêrem, & terram iaciant: & meridiano tempore campanam pulsent; vt parochiani ad templum veniant Deum oraturi; vt fructus terræ Deus conseruet. Campanæ quoque pulsentur: qua de re, actum *lib. 6. c. 2. q. 3. sect. 3. F F.*

Alij sunt, qui vindicant sibi artem quandam aut potestatem peculiarem, vt à Deo concessam, expellendi, necandique campi bruchos, locustas, cantaros, & alia insecta atque vermina, quæ fructus & radices, & semina depascuntur, & spem agricolarum deludunt: & tales multis in locis solent à rusticis quotannis magno pretio accersiri. Praxis esse solet huiusmodi. Impostor iste se iudicem constituit, comparent coram eo duo

procuratores, vnus causam populi agẽs fungitur vice accusatoris: alius à vicario Episcopi, vel regio officiato loci constitutus, vicem subit rei, pro locustis seu aliis insectis. litem cõtestantur, & seruantur processus ordinarij omnes tricę, & morę, ac dilatorij termini. tandem in causa concluditur, & bellus Iudex fert sententiam, qua insecta illa iubet intra certum dierum spacium terminis illius territorij excedere, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, &c. Superstitio hic apertior est, quã vt queat tegi. Quare monet Ciruelus (è quo pleraque superiora monita ferè desumpsi) vnanimiter omnes sanctos Doctores hæc damnare; eo quòd lis instituatur cum creatura irrationali, quæ quid agatur nec scit, nec sentit, nec potest intelligere: & cũ illa insecta naturaliter nascantur, iniusta est excommunicatio, nec mortaliter nec venialiter peccantium: blasphemum verò est hanc sacram Ecclesię censurã sic derisui & ludibrio habere, non secùs ac si quis sub pœna excommunicationis iuberet canibus ne latrarent, & lupis ne vlularent, aut vulpem absolueret à rapinis gallinarum, &c. denique constat omnia hæc acta iudiciaria nec naturalem, nec supernaturalem vim habere contra huiusmodi insecta. *Vide quæ fusius disputata contra Malleolum, lib. 3. p. 2. q. 4. sect. 9.* Moneantur vti potius remediis tum Ecclesiasticis, tum naturalibus. Na-

P. 3. de superst. c. 10.

turalia docent libri Geoponicorum, vt v.g. ſolum vinearum ſæpe expurgare euulſis omnibus herbis vineæ innaſcentibus; ipſos truncos & ramos vinearum diligenter putare, & aliquando decorticare, & falculæ, aliorumq; ferramentorum, quibus vtuntur, ferrum inungere vrſi pinguedine, aut ſaltem aceto forti contuſis aliis commiſto: excutere inſecta, ſuppoſitis lancibus vel teſtis, aceto alliato plenis; folia præſcindere in quibus ſunt ſemina verminum; & ſi iam in folliculis ſunt ſemina, folliculos ablatos extra vineas cremare; caprifici radices appendere vitibus; ſuffumigare vites & arbores cera & ſulfure accenſis, & vento capto qui diſpergat fumum per vineam & agros; vel aliis etiam ſimilibus vti acribus & grauibus ſuffitibus: ſepelire in horto, vel vinea, tribus aut pluribus locis inteſtina pecorum, ita vt pars non exigua emineat ſupra terram: & cùm eo confluxerint inſecta, ſimul illic igne exurere, & alia quæ norunt boni olitores, vinitores, & agricolæ. Pro Eccleſiaſtico remedio, licebit illud deſumere ex ſequenti hiſtoria, quam idem Ciruelus memorat. Multis olim annis, Cãtabriam, totamq; Hiſpaniam Tarràconenſem infeſtatam à vermibus fuiſſe, qui quotannis fructus omnes terræ abſumebant. Miſere itaq; Cantabri, & Celtibri ad Sedem Apoſtoliam petentes cõſilium, quid facto foret opus. Motus eorum precibus

Pont.

Pont. Roma. eo misit Legatum Episcopum Ostiensem nomine Gregorium, virum eximia prudentia & sanctitate: Qui, vt in Hispanias aduenit, crebris concionibus populos illos à vitiis variis ad seriam pœnitentiam perduxit, præsertim publicorum flagitiorum: postea instituit fieri processiones publicas sæuientium in tergum flagellis: indixit aliquot dierum eleemosynas, ieiunia, precesque: demùm vestitus ornatu Potificio Missas in altari portatili in ipsis agris dixit, qui magis erant calamitosi. sic fugauit necauitq; multitudinem insectorum, adeò vt multis post annis immunes omninò agri fuerint. Solent in his partibus Sancti huius opem implorare: consultumq; fuerit aliis quoq; locis hanc eius methodum & exemplum sequi.

MONITIO XII.

Quæ cauendæ in precibus & orationibus vanæ obseruantiæ?

Vide lib. 6. c. 2. q. 3. sec. 3. litt. Z. & lib. 3. part. poste. q. 4. sect. 2. & sect. 8. & 9.

ORationum quoque Sanctitatem diabolus multis superstitiosis circumstantiis solet violare: aliquando violat malo fine proposito, vt cùm quis orat aut celebrari curat missam ad exitium alicuius; aut vano, aut ad sciendũ aliquid boni successus, &c. Moneantur ergo in orationibus attendere ad sequentia axiomata.

Primum peccatum orationis est ratione materiæ, quando petuntur res illicitæ aut noxiæ; quæ repugnant honori aut pręceptis Dei, aut charitati proximi: aut quando res indifferentes (verbi gratia, diuitiæ, honor, doctrina, &c.) petuntur absolutè, aut pertinaciter, nimisque instanter; aut quando petuntur instanter res, de quibus iustum dubium est, an sint homini ad salutem profuturæ.

Secundum est ratione formæ, quando continent verba vel sensus verborum aliquid falsum, mendax, fidei, vel naturali ratione contrarium; vel nomina barbara, & ignota, aut nugas & ineptias; quia hæc omnia sapiunt blasphemiam.

Tertium peccatum est ratione modi seu ceremoniarum, quæ adhibentur; quando illæ sunt vanæ & præter vel contra communem Ecclesiæ consuetudinem: vt si necessariò debeant fieri certo statu corporis, certis horis vel diebus non interruptis, brachiis certo modo expansis, oculis in certum locũ defixis, cum tot candelis talis vel talis coloris, & similibus, existimando circumstantias has ad effectum aliquid naturalis, vel supernaturalis virtutis, conferre.

Contra hęc peccata adhortandi sunt homines, vt firmiter apud animum suum statuant, nec velle malũ vllum vitare, nec velle boni quidquam consequi vel retinere, per vlla media illicita, vana, aut superstitiosa. 2.

Post-

Postquam diuinum auxilium seriò implorarunt, conentur suam voluntatẽ diuinę prorsus conformare, sibique certò persuadeant quicquid eis acciderit, id à Dei prouidentia procedere, & ipsis esse longè vtilissimum. 3. certò credant, quando Deus illis non concedit, quod postulant, id paterno Deum pium & misericordem animo facere; quoniam hoc illis expediat. sicut solet medicus ægro multa subtrahere & denegare, non inuidia nec seuitia, sed beneuolentia & sapientia. 4. Non apponant missis, quas ad intentionem suam dici curabũt, vllum numerum aut determinationem, loci, diei, candelarum, &c. ex hoc capite damnantur Missæ quas vocãt, *tricenarias reuelatas*, & *clausas*; *missas Comitis*; *missas S. Amatoris*, contra quas disserit D. Vincentius Ferrerius, *homil. 4. Dominicæ. 4. in Aduen.* Ex dictis etiam damnantur orationes, in quarum titulis præscribitur certus dierum numerus, quo exacto sint exoraturi; contra illud præstantis viduæ Iudith. 8. v. 12. *Qui estis vos qui tentatis Dominum? Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet: sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei.* nec non orationes, quibus petunt à CHRISTO, Deipara, vel sanctis reuelationes aut apparitiones, quia hoc est plenum periculi ac deceptionis, audaciæ, curiositatis ac præsumptionis; quemadmo-

dum

dum etiam orare vt significent eis diem & horam obitus, & istis insuper inculcandum illud Thomæ de Kempis: *Quid faceres si scires? nunc ita viue, vt securus horam illam exspectes.* Hęc sufficiant: sunt enim cataplasmata contra superstitionum præcipuos fontes, causasque. reliqua ex toto petenda sunt opere:

IN QVO QVÆCVNQVE SCRIPSI; EA CVNCTA S. A. ET C. R. ECCLESIÆ IVDICIO, ET PIORVM THEOLOGORVM CENSVRÆ SVBIICIO: SI QVID IGNARO ELAPSVM, QVOD ECCLESIÆ MINVS PROBETVR, IMPROBO, DAMNO, ET PRO NON SCRIPTO HABERI VOLO,

MARTINVS DEL RIO,
SOCIETATIS IESV PRESBYTER.

INDEX RERVM ET VERBORVM LIB. V. ET VI.

A.

aut

L.

INDEX LOCORVM, QVIBVS LVCIS NONNIHIL IN HOC Tomo III. accessit.

Legum.

FINIS.

OREMVS.

Da quæsumus Domine populo tuo diabolica vitare contagia, & te solum DEVM pura mente sectari. Per Dominum nostrum Iesum Christum, &c.

Amen.

IN·LABORE

DE·
CAEN

REQVIES :